Helyi tanterv
Felsős

Angol

IDEGEN NYELV
ANGOL
5-8. ÉVFOLYAM

Az összeállítás alapja az EMMI kerettanterv 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelet 2. melléklet ALAPJÁN KÉSZÜLT az általános iskola 5-8. évfolyama számára. (módosítva a 34/2014. (IV. 29.) EMMI rendelet 3. mellékletének megfelelően)

Az óraszámok alakulása a kerettantervben előírtaknak megfelelően:

tantárgy	5.évfolyam	6.évfolyam	7.évfolyam	8.évfolyam
Angol	3	3	3	3

Éves óraszám minden évfolyamon: 111 óra

Angol nyelv

Célok és megvalósítás

Az angol nyelv oktatásának alapvető célja, összhangban a Közös európai referenciakerettel (KER), a tanulók angol nyelvi kommunikatív kompetenciájának megalapozása és fejlesztése. A kommunikatív nyelvi kompetencia szorosan összefonódik az általános kompetenciákkal, vagyis a világról szerzett ismeretekkel, a gyakorlati készségekkel és jártasságokkal, valamint a motivációval, amelyek mindenfajta tevékenységhez, így a nyelvi tevékenységekhez is szükségesek.
A korszerű angolnyelv-oktatás a nyelvhasználó valós szükségleteire épül, ezért tevékenységközpontú. Olyan helyzetekre készíti fel a tanulókat, amelyek már most vagy a későbbiek során várhatóan fontos szerepet játszanak életükben. A nyelvtanulási folyamat középpontjában a cselekvő tanulók állnak, akik az idegen nyelv segítségével kommunikatív feladatokat oldanak meg. A feladatok megoldása során receptív, produktív, illetve interaktív nyelvi tevékenységeket végeznek. Mivel a valóságban a legtöbb megoldandó feladat több készség együttes alkalmazását teszi szükségessé, ezeket integráltan tanítjuk.
A sikeres kommunikáció érdekében a tanulók az általános iskolai nyelvoktatás végére megismerik és használni tudják mindazokat az angol nyelvi eszközöket, amelyekből, és amelyekkel helyesen megformált, értelmes mondanivaló alakítható ki, tisztában lesznek a mondanivaló szerveződésének, szerkesztésének elveivel, hogy koherens nyelvi egységgé formálhassák közlendőjüket. Megismerik azokat az eszközöket és forgatókönyveket, amelyekkel sikeresen megoldhatók a különféle kommunikációs helyzetek. Felismerik, hogy minden nyelvi érintkezést szabályok szőnek át, amelyek a nemek, korosztályok, társadalmi csoportok között különböző alkalmakkor szabályozzák az érintkezést. Ide tartoznak a nyelvi udvariassági szabályok, rituálék és a helyzetnek megfelelő hangnem használatának szabályai is.

Autentikus szövegek és feladatok

Arra kell törekedni,hogy a hallott vagy olvasott szöveg autentikus, a feladatvégzés szempontjából hiteles legyen. Az internet segítségével a tanulók maguk is viszonylag könnyen egészíthetik ki a tananyagot a tanult anyaghoz kapcsolódó oldalakkal, kerülhetnek autentikus célnyelvi környezetbe, részeseivé válhatnak az adott kultúrának, kapcsolatot teremthetnek a célnyelven beszélőkkel, ami komoly motivációs forrás lehet, és elősegítheti az autonóm tanulóvá válást. A tanulási folyamat szervezésében nagy jelentősége van a kooperatív feladatoknak és a projektmunkának, ezek szintén erősíthetik a motivációt.

Pozitív attitűd

Az angol nyelvű kommunikáció során meghatározó jelentőségű a nyelvekkel, a nyelvtanulással és az idegen nyelveket beszélő emberekkel és a más kultúrákkal kapcsolatos pozitív attitűd, ami magában foglalja a kulturális sokféleség tiszteletben tartását és a nyelvek, kultúrák közötti kommunikáció iránti nyitottságot. Ezt a motiváló témák, érdekes gyakorlatok, önálló projectmunkák óráról órára erősítik, és a tananyag révén automatikusan kialakul az a tanulói igény, hogy a célnyelvi országokkal és kultúrájukkal még alaposabban megismerkedjenek.

Tantárgyközi integráció

A nyelvtanulás tartalmára vonatkozóan a NAT hangsúlyozza a tantárgyközi integráció jelentőségét. A tananyagba olyan szókincsfejlesztést kell tehűt beépíteni, melynek segítségével a tanulók angol nyelven más tantárgyak keretében szerzett ismereteket és személyes tapasztalatokat is ki tudnak fejezni.

Nyelvtanulási stratégiák

Az egész életen át tartó tanulás szempontjából kiemelkedő jelentősége van a nyelvtanulási stratégiáknak, amelyek ismerete és alkalmazása segíti a tanulókat abban, hogy nyelvtudásukat önállóan ápolják és fejlesszék, valamint újabb nyelveket sajátítsanak el. Ebben az életkorban elsősorban a mintakövetés jellemző. Ráadásul a módszeresen egymásra épülő tanítási egységek szerkezete arra készteti a tanulókat, hogy rendszeresen önállóan is értékeljék tudásukat.

Az angol nyelvi kommunikatív kompetencia fejlesztése

Az angol nyelvi kommunikatív kompetencia fejlesztése szoros kapcsolatban áll a NATban megfogalmazott kulcskompetenciákkal. A kommunikatív nyelvi kompetencia több ponton érintkezik az anyanyelvi kompetenciával. A szövegalkotás, szövegértelmezés, szóbeli és írásbeli kommunikáció számos készségeleme átvihető az angol nyelv tanulásába, és fordítva, az angol nyelv tanulása során elsajátított kompetenciák hasznosak az anyanyelvi kommunikáció területén. A két terület erősítheti egymást, olyannyira, hogy megfelelő módszerek alkalmazása esetén az is lehet sikeres nyelvtanuló és nyelvhasználó, akinek hiányosak az anyanyelvi ismereti, sőt az angol nyelv tanulása segíthet abban, hogy tudatosabbá váljon az anyanyelv használata.

A táblázatokban megjelenő fejlesztési egységek (a hallott szöveg értése, szóbeli interakció, összefüggő beszéd, az olvasott szöveg értése és az íráskészség) a valóságban nem különíthetők el egymástól. A hatékony nyelvtanítás feltétele, hogy a különböző készségek

fejlesztése mindig integráltan történjen, úgy, ahogy azok a valós kommunikációs helyzetekben előfordulnak. Ezért nem szerepelnek óraszámok a fejlesztési egységek mellett.

A táblázatok Fejlesztési célok rovata a nyelvtanítás aktuális életkori szakaszra vonatkozó, az adott kompetenciával kapcsolatos fejlesztés céljait tartalmazza. A fejlesztés tartalma elnevezésű rész olyan tevékenységeket tartalmaz, amelyek segítségével az adott nyelvi fejlesztés megvalósítható. A nyelvtanulási és nyelvhasználati stratégiák szervesen beépültek a tartalomba.

Témakörök

A 4–8. évfolyamokra vonatkozó ajánlott témakörök egyes elemei újra és újra megjelennek, lehetőséget adva arra, hogy a korábban megszerzett ismeretek újabb nézőpontból kerüljenek feldolgozásra, és így bővüljenek, mélyüljenek. A kerettanterv minden fejlesztési szakaszban új témaköröket is javasol a tanulók életkorához, szükségleteihez alkalmazkodva, és ezek kerülnek feldolgozásra a Project sorozat tanításakor.

Az önálló tanulás képességének kialakítása – az internet használata

Az önálló tanulás képességének kialakításában hasznos segítséget nyújt a modern technika, az interneten található autentikus szövegek, a direkt és indirekt nyelvtanulási lehetőségek sokasága. Míg korábban csak az írott és a hallott szöveg megértésének fejlesztését támogatta az internet, ma már számos lehetőség kínálkozik online a produktív nyelvhasználatra is. Az ingyen elérhető autentikus hanganyagok és videók, képek, szótárak, interaktív feladatok mellett az írott és a szóbeli csevegés, a fórumozás és a blogolás is élményszerű nyelvtanulásra ad alkalmat. Az önálló tanulás képességének folyamatos fejlesztéséhez azonban szükség van a tanulásról magáról történő beszélgetésre, a tanulási stratégiák kialakításában való segítségnyújtásra, az önértékelés és a társértékelés alkalmainak megteremtésére is.
A nyelvtanítás sikerében fontos szerepet játszik a nyelvtanulók ismereteinek, érdeklődésének, igényeinek, nyelvi és nem nyelvi készségeinek a tanulási folyamatba történő bekapcsolása. A nyelvtanulás ugyanakkor a témák sokfélesége miatt, valamint azért, mert minden más tantárgynál több lehetőséget nyújt a beszélgetésre, kiválóan alkalmas a személyiség kibontakozásának támogatására. A siker másik kulcsa a folyamatos pozitív megerősítés, a tanulók önmagukhoz mért fejlődésének elismerése.

Évfolyamonkénti célok és feladatok

Az 5. évfolyam megkezdésekor a tanulók már legalább egy év nyelvtanulási tapasztalattal rendelkeznek. Megértik az órai tevékenységekre vonatkozó egyszerű utasításokat, tudják, hogy léteznek olyan iskolai és iskolán kívüli helyzetek, feladatok, amelyeket csak akkor képesek sikerrel megoldani, ha megfelelő nyelvismerettel rendelkeznek. Már ismernek hangzó és írott szövegeket, az írást is elkezdték az idegen nyelv tanulásának szolgálatába állítani, és gondolataikat egyszerű formában már írásban is ki tudják fejezni. Ismerik a játékos nyelvtanulás örömét, és a feldolgozott tartalmak révén lehetőségük nyílt bepillantani egy, a sajátjukhoz részben hasonló, részben attól eltérő kultúrába. A pozitív visszajelzések önbizalmat adtak nekik, és néhány alapvető nyelvtanulási stratégia elsajátításával megtették az első lépéseket az önálló nyelvtanulóvá válás útján.
Az 5–6. évfolyam céljai között első helyen áll a motiváció fenntartása, a tanulók sikerélményének biztosítása értelmes munkával. Fontos cél a beszédértés és a beszédkészség fejlesztése, ami mellé fokozatosan felzárkózik az olvasott szöveg értése és az írás is. A készségek fejlesztése komplex módon történik, úgy, ahogy azok a valós kommunikációs helyzetekben természetes módon összekapcsolódnak. A nyelv elsajátítása kontextusba

ágyazva, konkrét beszédhelyzetekben történik, melyekben a verbális és a nem verbális elemek természetes egységet alkotnak.
A témakörök felölelik a tanterv egyéb tantárgyi tartalmait, hiszen a nyelvet nem önmagáért használjuk, hanem információszerzésre, illetve az információ feldolgozására. A kereszttantervi törekvések hozzájárulnak az idegen nyelvi tananyag érthetővé tételéhez, de a tartalmakat más szempontból, másképp csoportosítva dolgozzuk fel, nehogy unalmassá váljanak.
Bár a 10–14 éves korosztály a nyelvtanulás során jobban támaszkodik memóriájára, mint a célnyelv szabályrendszerére, egyre inkább képes szabályszerűségeket észrevenni a nyelvben. Mivel a szabályok ismerete csak kismértékben segíti nyelvi fejlődésüket, a tanításban fontos szerepet játszik a nyelvi szerkezetek automatizálása. A helyes nyelvhasználat elsajátításában lényeges a nyelvi input minősége és mennyisége, valamint a pozitív tanári visszajelzés. Cél, hogy a tanulók esetleges nyelvi hibáikat maguk vegyék észre és javítsák, így segíthetjük őket autonóm nyelvtanulóvá válni.
A négy év során a diákoknak el kell jutniuk a nyelvtanulási stratégiák olyan szintű használatához, ami lehetővé teszi számukra az osztályterem falain kívülről jövő idegen nyelvi hatások (filmek, zene, tévéműsorok, újságok) hasznosítását és az irányított önálló haladást. Fontos, hogy a tanulók idegen nyelvi kompetenciájának fejlesztése szoros összefonódásban és kölcsönhatásban legyen a fejlesztési szakaszra vonatkozó nevelési célokkal és más kulcskompetenciák fejlesztésével, elsősorban az anyanyelvi kommunikációval, a szociális kompetenciával, az esztétikai-művészeti tudatossággal és kifejezőképességgel, valamint az önálló tanulással. A digitális kompetencia is egyre nagyobb szerepet kap, hiszen az IKTeszközök használata idegen nyelven is az információszerzés és információcsere korszerű és hatékony módja.
A nyolcadik osztály végére a tanulók nyelvtudása eléri azt a mérhető szintet, amellyel képesek ismert témakörökben idegen nyelvű információt megérteni és adni, interakciókban sikerrel részt venni.

Fejlesztési követelmények

A tanuló képes követni a célnyelvi óravezetést, idegen nyelvű információt megérteni és adni, interakcióban sikerrel részt venni. Képes a tanárral és társaival együttműködni a nyelvórai feladatok megoldásában, párbeszédeket tud folytatni, és minta alapján egyszerűbb szövegeket is alkot. Tisztában van a nyelvtanulás részterületeivel (hallott szöveg értése, beszédkészség, olvasásértés, szókincs, fogalmazás stb.), kialakult és továbbfejleszthető nyelvtanulási stratégiái vannak. Kialakul az igény benne, hogy az osztálytermen kívüli idegen nyelvi hatásokat (tévéműsorok, újságok, internet stb.) is megpróbálja hasznosítani önálló haladása érdekében.

A fejlesztés várható eredménye a 6. évfolyam végén a KER szerinti A1 szint, a 8. évfolyam végén A2 szint.

Értékelés

Az eredményes tanulás-tanítás folyamat alapfeltétele a folyamatos és rendszeres értékelés, melynek során képet kapunk arról, hogy tanulóink milyen fejlettségi fokot értek el a négy alapkészség területén, milyen mértékig sajátították el a tanított anyagot, és, hogy mennyire tudják teljesíteni a tantervben megfogalmazott követelményeket. A reális alapokra épülő értékelés a tanulót további munkára ösztönzi, és erősíti a motivációját.

Fontos, azonban, hogy a tanulói teljesítmény ellenőrzése ne csupán feladatlapon történjen, hiszen a négy alapkészség mindegyikében mérni kell a fejlődést. A tankönyv, a munkafüzet és

a hanganyag különböző lehetőségeket ajánl fel minden fejezetben a tanulói teljesítmény értékelésére.

5. évfolyam
Évi óraszám: 111

Tartalom

a) Kommunikációs szándékok
A társadalmi érintkezéshez szükséges kommunikációs szándékok

	Kezdeményezés és válasz	
Köszönés:	Good morning/afternoon/evening. Hello Amy. Hello, how are you? Hi! How do you do? I'm Sam Wilson. Good morning, Mrs Clarke.	Good morning. Hello Sam. I'm fine, thank you / thanks. And you? Hi! Pleased to meet you, Sam. My name's Amy Cole.
Elköszönés:	Goodbye. Bye. See you later. Good night.	Goodbye. Bye. See you. Good night.
Köszönet és arra reagálás:	Thanks. Thank you. Thank you very much. Thanks a lot.	Not at all. That’s all right. You are welcome. No problem.
Bemutatkozás, bemutatás:	My name is… What's your name? Hello, my name's Sam Wilson. This is Mickey. Where are you from? Who's this? This is my family, we’re from Australia. How old are you? Have you got a big family?	Hello. Hi! I'm Amy Cole. Pleased to meet you. Nice to meet you. I'm from the USA. Julie Clarke. Are you from Sydney? I’m 10 (years old). I’ve got two brothers.

Gratulációk, jókívánságok és arra reagálás:	Happy Birthday / Christmas / New year! Many happy returns (of the day) Congratulations! Have a nice holiday. All the best. Cheers!	Happy Birthday / Christmas / New Year! Thank you. Thank you, the same to you. Cheers!

Személyes beállítódás és vélemény kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok

Valaki igazának elismerése és el nem ismerése:	You are right. You are wrong.	
Egyetértés, egyet nem értés:	Do you agree? What's your opinion? How do you feel about it?	OK All right. I think he's wrong/right.
Tetszés, nem tetszés:	Do you like Italian food? What do you think of the new teacher?	I think it's great. I don't like it. He looks nice.
Akarat, kívánság:	Would you like a cake?	I'd like an ice-cream

Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs szándékok

Dolgok, személyek, helyek megnevezése, leírása:	What is it? What's it in English? What do you call this in English? What does that mean? What is his house like? There are two chairs here.	It's… / That's… / It's a kind of… / It's used for… It's a …s It means… It's big and comfortable. Are there tables?
Információ kérése, adása:	When do you get up? What time do you usually get up? Do you play a musical instrument? Does she collect stamps? What are the kids doing? What's your phone number? When is your birthday? Have you got a pet? What's your favourite subject? When is your hockey lesson? Can you play tennis? I there a bank near here? Where is the post office? How much is this shirt? What's the time, please?	At seven. I always get up at seven. Yes, I do. / No, I don't. Yes, she does. / No, she doesn't. Sue's doing her homework and Sam's having a shower. My phone number is… It's on … I've got a cat. I like maths. It's at five on Friday. Yes, I can. / No, I can't. Yes, there is. / No, there isn't. It's in New Street. It's fifty pounds. It's quarter past six.

Tudás, nemtudás:	Where does he live?	I don't know. I have no idea.

A partner cselekvését befolyásoló kommunikációs szándékok

Kérés és arra reagálás:	Can you give me a pen? Would you pass me the sugar please?	Yes, sure. / I'm afraid I can't. Yes, of course.

Interakcióban jellemző kommunikációs szándékok

Megértés biztosítása:	Betűzés kérése, betűzés Nem értés	Can you spell it for me? It spells… Sorry, I don't understand. Could you understand? Sorry, what does that mean?

b) Fogalomkörök

Fogalomkörök		Fogalomkörök nyelvi kifejezései	
Cselekvés, történés, létezés kifejezése	Jelenidejűség	be Present simple Present continuous	am/is/are When do you get up? I don't like milk. What is she doing? I'm not listening. I'm leaving.
Birtoklás kifejezése		Possessive adj. Genitive 's have (got)	my, your, his/her/its,our, their dog Kate's brother Whose? Have you got a cat?
Térbeli viszonyok	Irányok, helymeghatározás	Prepositions, prepositional phrases, adverbs there is/are	here, there, on the left, on the right, in, on, under, opposite, next to, between, … There's a computer on the desk.
Időbeli viszonyok	Időpont	When? When? What time? What's the time?	Now, at 5 o'clock, on Monday In the morning, at night … It's quarter to eight.
Mennyiségi viszonyok		Irregular plurals Cardinal numbers 1-100 Ordinal numbers	children, people, men, women … first, second…
Minőségi viszonyok			What's it like? What colour is it?
Modalitás		Can – ability Must	I can swim. I must have a rest.

Logikai viszonyok		Linking words	and / or / but / because
Szövegösszetartó eszközök		Articles some + plural noun any + plural noun some + singular noun any + singular noun Personal pronouns Demonstrative pronouns Indefinite pronouns	a, an, the There are some pencils in the bag. Have you got any sisters? I haven't got any matchboxes. There's some water in the vase. There isn't any juice in my glass. I, he, they… This, that, these, those Somebody, anybody, nobody, everybody

c) Témakörök

Témakör(tervezett óraszám)	Kapcsolódási pont
Család, barátok, kedvenc állatok, családi események, programok (12)	Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: család és lakóhely
Iskola, tantárgyak, tanrend, osztálytársak, tanórán kívüli programok (15)	Erkölcstan: társas kapcsolatok: barátság, szeretet, tisztelet, segítő kapcsolat.
Emberek külső és belső jellemzése, testrészek, öltözködés. Ruhadarabok, melléknevek, öltözködéssel kapcsolatos igék. alapvető tulajdonságok. (12)	Természetismeret: az ember megismerése Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: öltözködés
Otthon, lakóhely Szűkebb környezetünk: a lakás, a ház, a szoba bemutatása, bútorok, berendezési tárgyak Tágabb környezetünk: a lakóhely, a város, tájékozódás, útbaigazítás kérése/adása (15)	Természetismeret: lakóhelyi környezet. Matematika: tájékozódás a térben, halmazok. Technika, életvitel és gyakorlat: közlekedés Hon- és népismeret: az én városom, falum.
Idő, óra, a hét napjai, napszakok (12)	Matematika: számok írása, olvasása
Napirend, mindennapos, szokásos tevékenységek, házimunka, otthoni feladatok (12)	Technika, életvitel és gyakorlat: időbeosztás, napirend.
Vásárlás: mindennapi bevásárlás (10)	Technika, életvitel és gyakorlat: vásárlás.
Szabadidő, szórakozás, kedvenc időtöltés, sport, hétvége (15)	Testnevelés és sport: sportok. Ének–zene: zenehallgatás.
Az angol nyelvű országok; házak, szokások, Angliában (8)	Hon- és népismeret: más országok és kultúrák

A továbbhaladás feltételei

Hallott szöveg értése
A tanuló

- ismert nyelvi eszközökkel kifejezett kérést, utasítást megért, arra cselekvéssel válaszol;
- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdéseket megért;
- ismert nyelvi eszközökkel, egyszerű mondatokban megfogalmazott szövegből fontos információt kiszűr.

Beszédkészség
A tanuló

- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdésekre egyszerű mondatban válaszol; tanult minta alapján egyszerű mondatokban közléseket fogalmaz, kérdéseket tesz fel;

megértési probléma esetén segítséget kér.

Olvasott szöveg értése
A tanuló

- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, néhány szóból álló mondatokat elolvas;
- ismert nyelvi eszközökkel, egyszerű mondatokból álló szövegben fontos információt megtalál;
- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, egyszerű mondatokból álló szöveg lényegét megérti.

Íráskészség
A tanuló

- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, néhány szóból álló mondatokat helyesen leír;
- egyszerű közléseket és kérdéseket tanult minta alapján írásban megfogalmaz.

6. évfolyam
Évi óraszám: 111

Tartalom

a) Kommunikációs szándékok

A társadalmi érintkezéshez szükséges kommunikációs szándékok

	Kezdeményezés és válasz

Megszólítás	Excuse me. Stephen?	Pardon? Yes?
Köszönés:	Good morning/afternoon/evening. Hello Cameron. Hello, how are you? Hi! How do you do? I'm George Hutton.	Good morning. Hello Jessica. I'm fine, thank you. And you? Hi! Pleased to meet you, George. My name's Helen Webb.
Elköszönés:	Goodbye. Bye-bye! See you later. Good night. Take care.	Goodbye. Bye! See you! Good night. Thanks. Bye.
Köszönet és arra reagálás:	Thanks. Thank you very much. Thanks a lot. It's very kind of you.	Not at all. You are welcome. No problem. Do not mention it.
Bemutatkozás, bemutatás:	My name is… What's your name? Hello, my name's Andrew Butler. This is Alice. Where are you from? Who's this?	Hello. Hi! I'm Jane Taylor. Pleased to meet you. Nice to meet you. I'm from Canada. Stephen Wright.
Érdeklődés hogylét iránt és arra reagálás:	How are you feeling today? What's the matter?	Fine. / OK / All right. Much better, thanks. Not very well, I am afraid.
Bocsánatkérés és arra reagálás:	I am sorry. I am very sorry. I beg your pardon	That's all right. It doesn't matter. Never mind. No problem.
Gratulációk, jókívánságok és arra reagálás:	Happy Birthday / Christmas/New year! Many happy returns (of the day) Congratulations! Have a nice holiday. All the best. Cheers!	Happy Birthday / Christmas /New Year! Thank you. Thank you, the same to you. Cheers!

Személyes beállítódás és vélemény kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok

Valaki igazának az elismerése és el nem ismerése:	You are right. You are wrong.	

Egyetértés, egyet nem értés:	Do you agree? What's your opinion? How do you feel about it?	OK All right. I think he's wrong/right.
Tetszés, nem tetszés:	Do you like Italian food? What do you think of the new teacher?	I think it's great. I don't like it. He looks nice.
Akarat, kívánság:	Would you like a cake?	I'd like an ice-cream

Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs szándékok

Dolgok, személyek megnevezése, leírása:	What is it? What's it in English? What does that mean? What is his house like? What was the weather like?	It's…/ That's…/ It's a kind of…/It's used for… It means… It's big and comfortable. It was cold and rainy.
Információ kérés, adás:	Did you see him? When will the guests arrive? How do you make an omelette?	Yes, I did At 6 p.m... You take two eggs and some milk and flour.
Tudás, nemtudás:	Where does he live?	I don't know. I have no idea. Don't ask me.

A partner cselekvését befolyásoló kommunikációs szándékok

Kérés és arra reagálás:	Could you give me a pen? Would you pass me the sugar please?	Yes, sure. Yes, of course. I'm afraid I can't.
Javaslat és arra reagálás:	Why don't we put the film in here? Let's go to the cinema tonight.	Good idea.
Meghívás és arra reagálás:	Would you like to come to the cinema? Can we meet at, say, six? Are you free on Tuesday? Let's meet on Sunday.	Yes, I'd love to. That's very kind of you, but… I am sorry, I can't. Yes, that would be okay. What shall we do? No, I am afraid, I can't.
Kínálás és arra reagálás:	Would you like another drink? What would you like? Help yourself! Let me get you a drink. Have an orange. Here you are. Anything else?	That's very kind of you. I am sorry, I can't. An orange please. Thank you. Thank you. No, thank you. No, thanks.

Interakcióban jellemző kommunikációs szándékok

Megértés biztosítása:	Visszakérdezés, ismétléskérés:	Did you say the castle?

	Betűzés kérése, betűzés:	Can you spell it for me? It spells…
	Nem értés:	Sorry, I don't understand. Could you understand? Sorry, what does that mean?

b) Fogalomkörök:

Fogalomkörök		Fogalomkörök nyelvi kifejezései	
Cselekvés, történés, létezés kifejezése	Jelenidejűség Múltidejűség Jövőidejűség	Present simple Present continuous Past simple going to	When do you get up? I don't like milk. What is she doing? I'm not listening. I'm leaving. She dropped the camera. Why didn't you come yesterday? What are you going to do on Saturday?
Birtoklás kifejezése		Possessive adj.	My, your, his/her/its, our, their dog
		Genitive 's	Kate's brother Whose?
Térbeli viszonyok	Irányok, helymeghatározás	Prepositions, prepositional phrases, adverbs	here, there, on the left, on the right, in, on, under, opposite, next to, between, …
Időbeli viszonyok	Gyakoriság Időpont	How often? When? What time? What's the time?	always, often, sometimes, never, once/twice a week, every day now, yesterday, last week, two years ago, tomorrow, next week in 1997, in July, on Tuesday in the morning, at night … at 7 o'clock, at half past 3 It's quarter to eight.
Mennyiségi viszonyok		Irregular plurals Cardinal numbers 1-100 Ordinal numbers Countable nouns How many? Uncountable nouns How much?	children, people, men, women … first, second… How many books have you got? I've got a lot of / few books. How much money have you got? I've got a lot of / little money.

Minőségi viszonyok		Comparative and superlative of short adjectives Irregular comparative and superlative forms of adjectives	Tom's younger than Sue. Mary is the prettiest girl. Good/bad (better, worse)
Modalitás		can - ability mu t /needn't have to	I can swim. I must read it. You needn't do it now. I have to learn all these lines.
Logikai viszonyok		Linking words	and / or / but / because
Szövegösszetartó eszközök		Articles some+ plural noun any+ plural noun some + singular noun any + singular noun Nominative and accusative of personal pronouns Demonstrative pronouns Indefinite pronouns	a, an, the There are some apples in the bag. Have you got any brothers? I haven't got any pencils. There's some water in this bottle. There isn't any juice in my glass. I, he/she, we, they… me, him/her, us, them this, that, these, those somebody, anybody, nobody, everybody

c) Témakörök

Témakör(tervezett óraszám)	Kapcsolódási pont
Család, személyi adatok; foglalkozások; otthoni teendők, kötelességek, napirend; családi ünnepek. (11)	Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: család és lakóhely Technika, életvitel és gyakorlat: időbeosztás, napirend.
Emberi kapcsolatok: barátság; emberek külső és belső jellemzése.(10)	Erkölcstan: társas kapcsolatok: barátság, szeretet, tisztelet, segítő kapcsolat.
Tágabb környezetünk: város, ország; a lakóhely bemutatása (10)	Matematika: irányok, térbeli alakzatok. Technika, életvitel és gyakorlat: közlekedés Természetismeret: lakóhelyi környezet. Hon- és népismeret: az én városom, falum.

Természeti környezetünk: a természet megóvása; Földünk nevezetes tájai; növények és állatok. Kedvenc állataim. Állatok a ház körül. Vadon élő és állatkerti állatok. Állatok a nagyvilágban. Növények az otthonomban, iskolámban. Környezetünk védelme Veszélyeztetett állat- és növényvilág. Testrészek, külső tulajdonságok, tetszést és nemtetszést kifejező igék (14)	Természetismeret: tágabb környezet, a Föld tájai és élővilága a Föld szépsége, egyedisége: a Kárpát-medence és hazánk nagytájai, növénytakarója és élővilága, környezeti rendszerek állapota, védelme, fenntarthatósága. Matematika: halmazok. Hon- és népismeret: más országok és kultúrák
Az iskola világa: az iskola bemutatása, órarend, iskolai programok (12)	Erkölcstan: társas kapcsolatok: barátság, ismeretség, közös munka Matematika: tájékozódás a térben, halmazok. Technika, életvitel és gyakorlat: időbeosztás, napirend.
Egészség és betegség: a leggyakoribb betegségek hogylét felől érdeklőd és kifejezései ,testrészek leggyakoribb sérülések. Sportok, sportfelszerelések Idő, időjárás ,időjárási jelenségek megfigyelése. Az óra. Évszakok és hónapok. A hét napjai és a napszakok. (14)	Természetismeret: az ember megismerése és egészsége, testrészek, betegségek az időjárás tényezői, ciklusok a természetben. Matematika: számok írása, olvasása, állítások igazságának eldöntése, tapasztalati adatok lejegyzése, táblázatba rögzítése.
Étkezés: étkezési szokások nálunk és más országokban; különleges ételek és ételreceptek; viselkedés az étkezésnél, evőeszközök, edények. Kedvenc ételeim, italaim. Egészséges táplálkozás. (15)	Természetismeret: az ember megismerése és egészsége: étrend. Technika, életvitel és gyakorlat: egészséges életmód.
Vásárlás: mindennapi bevásárlás; ajándékok ünnepekre,bevásárlóközpontok, piac, vásárlással kapcsolatos igék, kifejezések. (10)	Technika, életvitel és gyakorlat: vásárlás.

Szabadidő és szórakozás: sport az iskolában és az iskolán kívül; tévé, film, videó, számítógép és olvasás. Fantázia és valóság Kedvenc olvasmányaim, könyveim. Kedvenc zeném, együttesem. Utazás, pihenés Táborok, osztálykirándulás. Közlekedési eszközök. Utazás belföldön és külföldön. (18)	Testnevelés és sport: mozgásos játékok, sportversenyek, szabályok. Ének–zene: zenehallgatás. Dráma és tánc: színház, előadások.

Fejlesztési egység Hallott szöveg értése Előzetes tudás

Aktív részvétel az órai tevékenységekben, a célnyelvi óravezetés követése, az egyszerű tanári utasítások és kérdések, valamint a korábban feldolgozott szövegek megértése, begyakorolt rövid párbeszédek folytatása, minta alapján egyszerű szövegek alkotása.

A tematikai egység nevelési fejlesztési céljai

A kissé komplexebb formában elhangzó és kevesebb nonverbális elemmel támogatott célnyelvi óravezetés követése;

az osztálytermi tevékenységekhez kapcsolódó, kevesebb nonverbális elemmel támogatott és bővülő szókinccsel megfogalmazott, de továbbra is rövid, egyszerű tanári utasítások megértése;

az ismert témákhoz kapcsolódó, egy-egy rövid mondatból álló kérdések, néhány rövid mondatból álló megnyilatkozások megértése;

a mindennapi témakörökben elhangzó rövid, egyszerű szövegekben az ismerős szavak, fordulatok felismerése, ezekből következtetés a szövegek témájára;

a megértést segítő feladatokra támaszkodva a lényeg és néhány konkrét információ kiszűrése ismert témájú rövid, egyszerű szövegekből; néhány, a megértést segítő alapvető stratégia egyre önállóbb alkalmazása.

A fejlesztés tartalma

A kissé komplexebb formában elhangzó és kevesebb nonverbális elemmel támogatott célnyelvi óravezetés növekvő biztonsággal történő követése (pl. osztálytermi rutincselekvések, a közös munka megszervezése, eszközhasználat).

Rövid, egyszerű tanári utasítások alaposabb és biztosabb megértése (pl. játékos feladatok; manuális tevékenységek; mozgásos, játékos tevékenységek).

A tanulóhoz közel álló, ismert témákról szóló rövid kérdések és néhány rövid mondatból álló szövegek megértése.

Az életkornak megfelelő, ismert témakörökhöz kapcsolódó, rövid, egyszerű autentikus szövegek bemutatásának aktív követése; a tanult nyelvi elemek felismerése a szövegekben, következtetések levonása a témára, lehetséges tartalomra vonatkozóan; a szöveg lényegének kiszűrése megértést segítő, változatos feladatok segítségével.

A megértés során egyre tudatosabb támaszkodás a hallott szövegeket kísérő nonverbális elemekre (pl. képek, képsorok, tárgyak, testbeszéd, hanglejtés) és a beszédhelyzetre. Tanári ösztönzésre a hallott szövegből kiszűrt információk egyre tudatosabb összekapcsolása a témával kapcsolatos egyéb ismeretekkel, és ezek alapján következtetések levonása a tartalomra vonatkozóan.

Különböző beszélők egyre biztosabb megértése, amennyiben azok a célnyelvi normának megfelelő vagy ahhoz közelítő kiejtéssel, a tanuló nyelvi szintjéhez igazított tempóban, szükség esetén szüneteket tartva és a lényegi információkat hangsúlyozva, megismételve beszélnek.
A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások
Dalok, versek, képekkel illusztrált mesék és történetek, kisfilmek, animációs filmek, a korosztálynak szóló egyéb hangzó anyagok, tanárral, tanulótársakkal, célnyelvi országokból érkező személyekkel folytatott rövid párbeszédek, tanári beszéd.

Fejlesztési egység Szóbeli interakció Előzetes tudás
Részvétel interakciót igénylő tevékenységekben, egyszerű nyelvi eszközök alkalmazásával.
A tematikai egység nevelési fejlesztési céljai
A beszédszándék kifejezése egyszerű nyelvi eszközökkel, bővülő szókinccsel és nonverbális elemekkel támogatva;
egyszerű kérdések feltevése ismert témákról, illetve válaszadás egyszerű nyelvi eszközökkel a hozzá intézett kérdésekre;
rövid beszélgetés folytatása ismert témákról, egyszerű nyelvi eszközökkel, begyakorolt beszédfordulatokkal;
rövid beszélgetés folytatása a társakkal a tanult témákról; rövid, egyszerű szövegek közös előadása; az ismert szöveg célnyelvi normákhoz közelítő kiejtése, helyes intonációval és megfelelő beszédtempóban. **A fejlesztés tartalma**
A mondanivaló nonverbális elemekkel (pl. testbeszéddel, hanglejtéssel, vizuális eszközökkel) támogatott kifejezése bővülő szókinccsel, egyszerű nyelvi eszközökkel.
Rövid válaszokkal, cselekvéssel való reagálás ismert témákhoz vagy osztálytermi szituációkhoz kapcsolódó, egyszerű nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdésekre, kérésekre, felszólításokra.
Egyszerű kérdések feltevése ismert témákhoz, osztálytermi szituációkhoz, egyéni szükségletekhez kapcsolódva.
Egyszerű nyelvi eszközöket és nonverbális elemeket tartalmazó rövid párbeszéd eljátszása társakkal.
Kommunikálás begyakorolt beszédfordulatokkal (pl. bemutatkozás, bemutatás, üdvözlés, köszönés, alapvető információ kérése és adása saját magáról, társairól, közvetlen környezetéről, különböző dolgok kérése és adása, tetszés, nemtetszés kifejezése). Meg nem értés esetén nonverbális elemekkel, pl. testbeszéddel támogatott ismétlés, magyarázat kérése.
Néhány egyszerű, a beszélgetés strukturálása szempontjából fontos elem megismerése és alkalmazása (pl. beszélgetés kezdeményezése, figyelemfelhívás).
Hallott, látott jelenségekre (pl. váratlan osztálytermi történésekre, időjárással kapcsolatos megfigyelésekre) való reagálás egyszerű nyelvi eszközökkel.
Aktív részvétel dalok, mondókák, versek, mesék, történetek előadásában, szóbeli nyelvi játékokban; nonverbális elemekkel támogatott történet elmondásába való bekapcsolódás az ismert szavak, kifejezések, beszédfordulatok szintjén.
A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások
Dalok, mondókák, versek, mesék, illusztrált történetek, mozgással kísért rövid cselekvéssorok, kérdések, rövid párbeszédek, dramatizált jelenetek, néhány mondatos

leírások, egyszerű felszólítások, kérések, információ hiányán, illetve különbözőségén alapuló szövegek.

Fejlesztési egység

Összefüggő beszéd Előzetes tudás

Néhány összefüggő mondat elmondása önmagáról és a tanult témákról. A megismert versek, mondókák felidézése.

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai

Rövid, egyszerű szövegek elmondása, illetve párbeszéd előadása társaival közösen, tanári segítséggel;
egyszerű nyelvi eszközökkel megfogalmazott, összefüggő leírás adása saját magáról és a környezetében előforduló tárgyakról, élőlényekről, eseményekről;
néhány egyszerű nyelvtani szerkezet és mondatfajta használata;
a szavak, szócsoportok, egyszerű cselekvések, történések összekapcsolása kötőszavakkal;
munkájának bemutatása egyszerű nyelvi eszközökkel;
ismert szöveg elmondása a célnyelvi normához közelítő kiejtéssel,intonációval és beszédtempóban.

A fejlesztés tartalma

Gyermekirodalmi mű (pl. vers, dal, mese), történet, cselekvéssor közös vagy önálló előadása társak, másik osztály, szülők vagy tanárok részére.
Felkészülést követően nonverbális elemekkel támogatott egyszerű nyelvi eszközökkel, begyakorolt beszédfordulatokkal megfogalmazott szerepjáték előadása társakkal.
Minta alapján, tanári segítséggel összefüggő szöveg alkotása; szavak, szócsoportok, cselekvéssorok összekapcsolása egyszerű kötőszavakkal (pl. és, de, azután).
Egyénileg vagy csoportban létrehozott alkotás, tárgy rövid bemutatása és értékelése (pl. közös plakát készítése, kiállítása, szóbeli bemutatása és értékelése).
Tanári példa vagy autentikus hangzóanyag hallgatása és együttes elmondása után közös vagy önálló ismétlés; a kiejtés, intonáció, hangsúly, ritmus játékos gyakorlása (pl. hangerő vagy hangszín változtatásával, érzelmek kifejezésével, ritmushangszerek vagy mozgás kíséretével).
A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások
Dalok, versek, mesék, rövid történetek, cselekvéssorok, leírások (pl. tanulói munka bemutatása), rövid szerepek, interaktív feladatok.

Fejlesztési egység

Olvasott szöveg értése Előzetes tudás

Részvétel olvasást igénylő nyelvi tevékenységekben, ismert szavak, rövid szövegek elolvasása.

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai

A megértést segítő elemekre támaszkodva felismeri és megérti az egyszerű szövegekben az ismert nevek, szavak és mondatok felismerése és megértése; a különböző műfajú, egyszerű, autentikus szövegek lényegének megértése; egyszerű, autentikus szövegekből néhány alapvető információ kiszűrése; az olvasott szövegre vonatkozó egyszerű feladatok elvégzése; a készségek, képességek kreatív használata az olvasott szövegek értelmezéséhez; érdeklődés kialakítása a célnyelvi kultúra irodalmi, művészeti alkotásai iránt.

A fejlesztés tartalma
Rövid, hétköznapi szövegekben ismerős nevek, szavak és egyszerű fordulatok felismerése.
Írott szöveggel kapcsolatos tevékenységek végzése (pl. leírás alapján illusztráció készítése, képek sorba rendezése, szövegrészlettel való párosítása).
Egyszerű, különböző műfajú szövegek olvasása, lényegük megértése, a szövegek feladatokon keresztül történő feldolgozása.
Különböző műfajú szövegek (pl. versek, mesék, történetek, fabulák, viccek) közös olvasása.
Egyszerű, informatív szövegből (pl. brosúrából, menetrendből, utcai táblákról, feliratokról) tárgyszerű információ szerzése.
Rövid, egyszerű, írott instrukciók követése képek segítségével (pl. játék összerakása, útbaigazítás).
Egyszerűsített nyelvezetű irodalmi alkotások olvasása (pl. versek, mesék, dalszövegek, novellák).
A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások
Történetek, hirdetések, plakátok, egyszerű katalógusok, egyszerű üzenetek, útleírások, képeslapok, feliratok, nyomtatványok hagyományos és online formában.
Fejlesztési egység
Íráskészség Előzetes tudás
Részvétel írást igénylő játékos nyelvi tevékenységekben, s ezek során rövid szavak, mondatok másolása.
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai
Ismert témáról rövid, egyszerű mondatok írása;
Megadott mintát követve különböző műfajú és életkorának megfelelő témájú rövid szövegek alkotása;
írásbeli válaszadás személyes adatokra vonatkozó egyszerű kérdésekre; a közösen feldolgozott olvasott szöveghez kapcsolódó írásbeli feladatok elvégzése; részvétel írásbeli nyelvi játékokban; a meglévő szókincs, tudás képes kreatív alkalmazása az őt érdeklő témájú, egyszerű szövegek írásához.
A fejlesztés tartalma
Szavak és rövid szövegek másolása, illetve hallás utáni leírása.
Rövid mondatok írása egyszerű nyelvi szerkezetek felhasználásával (pl. napirend bemutatása, emberek, állatok, tárgyak jellemzése, képfeliratok készítése).
Különböző műfajú, egyszerű, rövid szövegek írása (pl. hagyományos vagy elektronikus képeslap, üdvözlőlap, meghívó, üzenet, SMS, e-mail).
Egyszerű, autentikus kérdőívek, adatlapok kitöltése.
Projektmunka készítése (pl. poszterek, hirdetések, faliújságok, tájékoztató táblák, ismertetők).
Az életkornak megfelelő irodalmi művek (pl. mesék, történetek) bizonyos elemeinek megváltoztatása, átírása.
Különböző típusú szövegek kreatív írása (pl. napló, dalszöveg, listaversek, szabadversek).
Egy-két mondatos üzenet, illetve bejegyzés írása internetes közösségi oldalon, blogban vagy fórumban.
A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások
Leírás, felirat, utasítás, képeslap, üdvözlőkártya, meghívó, üzenet, SMS, e-mail, levél, adatlap, bejegyzés, dalszöveg.

A fejlesztés várt eredményei a kétévfolyamos ciklus végén
A1 szintű nyelvtudás:

A tanuló megérti a gazdagodó nyelvi eszközökkel megfogalmazott célnyelvi óravezetést, az ismert témákhoz kapcsolódó kérdéseket, rövid megnyilatkozásokat, szövegeket.
Egyszerű nyelvi eszközökkel, begyakorolt beszédfordulatokkal kommunikál.
Felkészülés után elmond rövid szövegeket.
Közös feldolgozás után megérti az egyszerű olvasott szövegek lényegét, tartalmát.
Ismert témáról rövid, egyszerű mondatokat ír, mintát követve önálló írott szövegeket alkot.

A továbbhaladás feltételei

Hallott szöveg értése
A tanuló

- ismert nyelvi eszközökkel kifejezett kérést, utasítást megért, arra cselekvéssel válaszol;
- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdéseket megért;
- ismert nyelvi eszközökkel, egyszerű mondatokban megfogalmazott szövegből fontos információt kiszűr.

Beszédkészség
A tanuló

- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdésekre egyszerű mondatban válaszol; tanult minta alapján egyszerű mondatokban közléseket fogalmaz, kérdéseket tesz fel; megértési probléma esetén segítséget kér.

Olvasott szöveg értése
A tanuló

- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, néhány szóból álló mondatokat elolvas;
- ismert nyelvi eszközökkel, egyszerű mondatokból álló szövegben fontos információt megtalál;
- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, egyszerű mondatokból álló szöveg lényegét megérti.

Íráskészség
A tanuló

- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, néhány szóból álló mondatokat helyesen leír;
- egyszerű közléseket és kérdéseket tanult minta alapján írásban megfogalmaz.

A továbbhaladás feltételei

Hallott szöveg értése

A tanuló

- utasításokat megért, azokra cselekvéssel válaszol;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kéréseket, kérdéseket, közléseket megért;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel, egyszerű mondatokban megfogalmazott szövegből fontos információt kiszűr;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel, egyszerű mondatokban megfogalmazott szöveg lényegét megérti.

Beszédkészség

A tanuló

- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdésekre egyszerű struktúrákba rendezett mondatokban válaszol;
- jórészt tanult minta alapján egyszerű mondatokban közléseket megfogalmaz,
- kérdéseket tesz fel;
- megértési probléma esetén segítséget kér;
- tanult minta alapján egyszerű párbeszédben részt vesz.

Olvasott szöveg értése

A tanuló

- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, egyszerű mondatokat elolvas;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel egyszerű mondatokban megfogalmazott szövegben fontos információt megtalál; j
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, egyszerű mondatokból álló szöveg lényegét megért.

Íráskészség

A tanuló

- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, egyszerű mondatokat helyesen leír;
- egyszerű közléseket és kérdéseket tanult minta alapján írásban megfogalmaz;
- egyszerű, strukturált szöveget (baráti üzenet, üdvözlet) létrehoz.

7. évfolyam
Évi óraszám: 111

Tartalom

a) Kommunikációs szándékok

A társadalmi érintkezéshez szükséges kommunikációs szándékok

	Kezdeményezés és válasz	
Megszólítás:	Excuse me.	Pardon? Yes, can I help you?
Köszönés:	How do you do? Good morning/afternoon/evening. Hello Trish. Hello, how are you? Hi!	How do you do? Good morning. Hello Martin. Very well, thank you. And how about you? Hi. / Hello.
Elköszönés:	Goodbye. Bye-bye! See you later. Good night. Take care.	Goodbye. Bye! See you. Good night. Thanks. Bye!
Bemutatkozás, bemutatás:	My name is… Have you met Lewis? May I / Can I / Let me introduce myself, May I /Can I / Let me introduce you to Martin.	Hello. Hi! Pleased to meet you. Nice to meet you.
Érdeklődés mások hogyléte felől és arra reagálás:	How are you feeling today? What's the matter?	Fine. / OK / All right. Much better, thanks. Not very well, I am afraid. Actually, I am suffering from…
Engedélykérés és arra reagálás:	May I use your telephone? Do you mind if I open the window?	Yes, go ahead. Not at all.
Köszönet és arra reagálás:	Thanks. Thank you very much. Thanks a lot. It's very kind of you.	Not at all. / That's all right. You are welcome. No problem. Do not mention it.
Bocsánatkérés és arra reagálás:	I am sorry. I am very sorry. Please, forgive me.	That's all right. It doesn't matter. Never mind. No problem.

Gratulációk, jókívánságok és azokra reagálás:	Happy Christmas / new year/ birthday! Many happy returns (of the day) Congratulations! Have a nice holiday. All the best. Cheers!	Happy Christmas / new year / birthday! Thank you. Thank you, the same to you. Cheers!
Megszólítás személyes levélben:	Dear John,	
Elbúcsúzás személyes levélben:	Best wishes, Love (from), I am looking forward to hearing from you soon.	

Érzelmek és lelkiállapotok kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok

Öröm, sajnálkozás, bánat:	Are you happy about that? What do you think of that? How do you feel about that?	Great! I am so glad /very happy. I am glad to hear that. I am so pleased that… Good for you. Congratulations. I feel so happy for… I'm sorry to hear that. What a pity. Oh, no! Oh, dear! I feel so sorry for…
Elégedettség, elégedetlenség, bosszúság:	What do you think of…? Are you pleased with…? Are you happy with…? Are you satisfied with…?	That's fine / nice / not bad. That was fine / good / nice I'm quite satisfied with… I'm quite happy with… It's not good enough. That wasn't very good. I'm tired of…
Csodálkozás:	Sue has lost her money. Tom is twenty. This is a book for you.	How come? Is he? What a surprise!
Remény:	What are you hoping for? What are you looking forward to?	I am looking forward to… I hope you'll have time to join me for dinner.

Személyes beállítódás és vélemény

Véleménykérés és arra reagálás:	What do you think? How do you like it? What's your opinion about it?	I think it is difficult. I don't like it. I think it's fair enough. .

Valaki igazának elismerése és el nem ismerése:	You are right. You are wrong.	
Egyetértés, egyetnemértés:	Do you agree? What's your opinion? How do you feel about it?	OK. All right. I think he's wrong/right. I'm afraid I don't agree.
Tetszés, nemtetszés:	Do you like Italian food? You like meat, don't you? What do you think of the new teacher?	I think it's great. I don't like it. He looks nice.
Akarat, kívánság:	Would you like a cake? Can I have my bill, please? I want to pay.	I'd like an ice-cream.
Képesség:	Can you speak French? Are you able to ride a horse?	I can only understand French. No, I'm not. I am unable to ride a horse.
Kötelezettség:	Must we fill in this form now? When do we have to leave?	We must fill it in now Right now.
Ígéret:	Will you come and meet me at the station?	Don't worry, I will. I promise to be there at five.
Szándék, kívánság:	What would you like to do? Would you like to have a rest?	I'd like to see that film I'd rather not go out tonight.
Dicséret, kritika:		It's great. It's a good idea. I'm not so keen on it. It's boring.

Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs szándékok

Dolgok, személyek megnevezése, leírása:	What is it? What's it in English? What does that mean? What is it like?	It's…/ That's…/ It's a kind of…/ It's used for… It means… It's green, small and it can jump.
Események leírása:	What happened?	First she opened the window, then she phoned the ambulance, and finally she told the neighbours.

Információ kérés, adás:	Did you see him? When will the guests arrive? How do you make an omelette? How far is your school? How long does it take to get there? Please, can you tell me the way to the station? Who is that?	Yes, I did At 6 p.m. You take two eggs and some milk and flour. It's 20 minutes by bus. Take the second turning on the right It's me.
Tudás, nemtudás:	Do you know where he lives? Was George t school last week?	I have no idea. I don't know.
Bizonyosság, bizonytalanság:	Do you think they will come?	They will probably come.

A partner cselekvését befolyásoló kommunikációs szándékok

Kérés:	Chris, could you do me a great favour? Could you give me your telephone number? Do you have a stamp by any chance? Would you pass me the sugar please?	Yes, sure. Of course. Yes, of course. I'm afraid I can't.
Tiltás, felszólítás:	Keep off the grass. You must not smoke here.	
Javaslat és arra reagálás::	Why don't we put the film in here? Let's go to the cinema tonight.	Good idea. I'd prefer to go to the theatre.
Meghívás és arra reagálás:	Would you like to come to the cinema? Can we meet at six? Are you free on Tuesday? Let's meet on Sunday.	Yes, I'd love to. That's very kind of you, but… No, I am afraid I can't. I am sorry, I can't. Yes, that would be okay. Sorry, I can't make it then. No, I am afraid, I can't.
Kínálás és arra reagálás:	Would you like another drink? What would you like? Help yourself! Let me get you a drink. Anything else? Have an orange. Here you are.	That's very kind of you. An orange juice, please. Thank you. No, thank you. No, thanks. I am sorry, I can't. Thanks.

Interakcióban jellemző kommunikációs szándékok / Kommunikációs stratégiák

Megértés biztosítása	Visszakérdezés, ismétléskérés Nem értés, magyarázatkérés, magyarázat értés ellenőrzése Betűzés kérése, betűzés Felkérés hangosabb, lassabb beszédre	Did you say the castle? Sorry, where does she live? Sorry, what did you say his name was? Sorry, I don't understand. Can you understand? Sorry, what does that mean? Can you spell it for me? It spells… Could you speak a little more slowly, please? Sorry, that was a bit too fast.

b) Fogalomkörök

Fogalomkörök		Fogalomkörök nyelvi kifejezései	
Cselekvés, történés, létezés kifejezése	Jelenidejűség Múltidejűség Jövőidejűség	Present simple Present continuous Present perfect simple Past simple going to Future with will	When do you get up? I don't drink milk. Why is she crying? I'm not reading. He's walking. Have you done your room? I haven't finished it yet. And then she kissed me. Why didn't you come yesterday? What are you going to do on Saturday? When will you be fourteen?

Birtoklás kifejezése		Past forms of have Possessive adj. Possesive pronouns Genitive 's of Whose?	I didn't have many friends in the kindergarten. my, your, his/her/its, our, their dog mine, yours,… theirs Sue's brother the corner of the room
Térbeli viszonyok	Irányok, helymeghatározás	Prepositions, prepositional phrases, adverbs	here, there, on the left, on the right, in, on, under, opposite, next to, between, in front of, behind, inside, outside, above …

Időbeli viszonyok	Már, még, éppen Gyakoriság Időpont Időtartam	Adverbs of time with present perfect simple How often? When? What time? What's the time? How long? + past simple	already, yet, just We've already finished the book. I haven't visited France yet. always, often, sometimes, never, once/twice a week, every day … I always make my bed. She goes swimming twice a week. now, in the morning yesterday, last week, two years ago, tomorrow, next week in 1997, in July, at 5 o'clock, on Friday It's quarter to eight. How long were you in hospital? For two weeks.
Mennyiségi viszonyok		Irregular and regular plurals Cardinal numbers Ordinal numbers Countable nouns How many? Uncountable nouns How much?	children, people, men, women … one. two… first, second… How many CDs have you got? I've got a lot of / few CDs. How much money have you got? I've got a lot of/little money. a cup of tea, a piece of cake all, both, none, neither each, every
Minőségi viszonyok		Comparative sentences (short, long adjectives) Irregular adjectives What … like? What colour?	Tom's younger than Sue. Mary is the prettiest girl. She is the most intelligent of all. I'm as tall as you. Good, bad …(better, worse) What's it like? What colour is it? It's too big, It's not small enough.
Modalitás		should/shouldn't can (ability) can/could/may (permission) must/needn't (obligation) have to (past) mustn't	You should ask her. I can swim. Can/could/may I open the window? I must read it. You needn't do it now. Did you have to be there? Children mustn't smoke.
Logikai viszonyok		Linking words	and/or/but/because

Szövegösszetartó eszközök		Articles some + plural noun any + plural noun some + singular noun any + singular noun Nominative and accusative of personal pronouns Demonstrative pronouns Indefinite pronouns	a, an, the There are some pencils in the bag. Have you got any sisters? I haven't got any matchboxes. There's some water in the vase. There isn't any juice in my glass. I, he, they… me, him, them… this, that, these, those somebody, anybody, nobody, everybody …

c) Témakörök

Témakör (tervezett óraszám)	Kapcsolódási pont
Én és a családom: családfa; foglalkozások; családi ünnepek Családtagok, nagyszüleim világa. életrajzhoz kapcsolódó szavak, szabadidős tevékenységek.(15)	Technika, életvitel és gyakorlat; történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: család és lakóhely, hétköznapok, ünnepek. Erkölcstan: társas kapcsolatok, az ember az időben: gyermekkor,felnőttkor,öregkor.szokások. természetismeret, hon- és népismeret :családunk története.
Emberi kapcsolatok: barátság; emberek külső és belső jellemzése. Problémák és megoldásaik.(12)	Erkölcstan: társas kapcsolatok: barátság, szeretet, tisztelet, segítő kapcsolat.

Tágabb környezetünk: falu, város, ország; Otthonok a célnyelvi országban és a nagyvilágban. Otthontalanok.(15)	Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: falvak és városok, közlekedés. Hon- és népismeret: az én városom, falum.
Az iskola világa Iskolám múltja, jelene. A jövő iskolája. Az én jövőm (15)	Erkölcstan: társas kapcsolatok: barátság, szeretet, tisztelet, segítő kapcsolat, közös munka.
Egészség, az egészséges életmód (10)	Természetismeret: az ember megismerése és egészsége: étrend. Technika, életvitel és gyakorlat: egészséges életmód.

Vásárlás: mindennapi bevásárlás; ajándékok ünnepekre.(10)	Technika, életvitel és gyakorlat: közlekedés, vásárlás.
Utazás: utazási előkészületek; közlekedési eszközök. Utazás belföldön és külföldön. Tömegközlekedési eszközök, útbaigazításhoz szükséges kifejezések, városban található dolgok. Látnivalók, nevezetességek a lakóhelyemen. Híres városok és nevezetességeik. Földrajzi nevek Vakáció, nyaralás.(17)	Technika, életvitel és gyakorlat: közlekedés. Matematika: irányok, térbeli alakzatok. földrajz, természetismeret, hon- és népismeret, kultúra, idegenforgalom.
Szabadidő és szórakozás: sport az iskolában és az iskolán kívül; tévé, film, videó, számítógép és olvasás. Internet, interaktív játékok, közösségi oldalak. Infokommunikációs eszközök a mindennapokban. A média szerepe a hétköznapokban. Mozi,filmfajták és jellemzésükhöz használatos szavak, javaslattétel kifejezései. Szabadidős tevékenységek, kedvenc időtöltésem. Színház, zenehallgatás, kiállítások. Közös időtöltés barátokkal. (17)	Testnevelés és sport: mozgásos játékok, sportversenyek, szabályok. Ének–zene: zenehallgatás. Dráma és tánc: színház, előadások. az információs technológián alapuló kommunikációs formák, médiainformatika. vizuális kultúra: múzeumok, kiállítások.

A továbbhaladás feltételei

Hallott szöveg értése

A tanuló

- megérti az utasításokat, azokra cselekvéssel válaszol;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kéréseket, kérdéseket, közléseket, eseményeket megért;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szövegből fontos információt kiszű-

ri;

- jórészt ismert nyelvi eszközökkel, egyszerű mondatokban megfogalmazott szöveg lényegét megért; ismeretlen nyelvi elemek jelentését jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szövegből kikövetkezteti.

Beszédkészség

A tanuló

- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdésekre egyszerű struktúrákba rendezett mondatokban válaszol;

- egyszerű mondatokban közléseket megfogalmaz,
- kérdéseket tesz fel,
- eseményeket mesél el;
- megértési probléma esetén segítséget kér; - részt vesz egyszerű párbeszédben,
- beszélgetést kezdeményez, befejez.

Olvasott szöveg értése
A tanuló

- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szöveget elolvas;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szövegben fontos információt megtalál;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szöveg lényegét megérti;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, egyszerű mondatokból álló szöveg lényegét megérti;
- egyszerű, képekkel illusztrált szöveget megért;
- ismeretlen nyelvi elemek jelentését jórészt ismert nyelvi elemek segítségével megfogalmazott szövegben kikövetkezteti.

Íráskészség
A tanuló

- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szöveget helyesen leír;
- egyszerű közléseket és kérdéseket írásban megfogalmaz;
- egyszerű, strukturált szöveget (baráti üzenet, üdvözlet) létrehoz;
- ismert struktúrák felhasználásával tényszerű információt közvetítő szöveget ír.

8. évfolyam
Évi óraszám: 111
Tartalom

a) Kommunikációs szándékok

A társadalmi érintkezéshez szükséges kommunikációs szándékok

	Kezdeményezés és válasz	
Megszólítás:	Excuse me. I am sorry to disturb you.	Pardon? Yes, can I help you?
Köszönés:	How do you do? Good morning / evening / afternoon. Hello Mike. Hello, how are you? Hi!	How do you do? Good morning. Hello Holly. Very well, thank you. And how about you? Hi!

Elköszönés:	Goodbye. Bye-bye! See you later. Good night. Take care. Give me a ring some time. Have a good trip. Keep in touch!	Goodbye. Bye! See you. Good night. Thanks. Bye. Thank you, I will. Thanks. I will. OK, bye.
Bemutatkozás, bemutatás:	My name is… Have you met James? May I / Can I / Let me introduce myself. May I / Can I / Let me introduce you to Greg?	Hello. Hi! Pleased to meet you. Nice to meet you.
Érdeklődés mások hogyléte felől és arra reagálás:	How are you feeling today? What's the matter?	Fine. / OK / All right. Much better, thanks. Not very well, I am afraid. Actually, I am suffering from…
Engedélykérés és arra reagálás:	May I use your telephone? Do you mind if I open the window?	Yes, go ahead. Not at all.
Köszönet és arra reagálás:	Thanks. Thank you very much. Thanks a lot. It's very kind of you. I'd like to thank you for your help.	Not at all. You are welcome. No problem. That's all right. Do not mention it. My pleasure.
Bocsánatkérés és arra reagálás:	I am sorry. I am very sorry. I beg your pardon Please, forgive me.	That's all right. It doesn't matter. Never mind. No problem.
Gratulációk, jókívánságok és azokra reagálás:	Happy Christmas / new year / birthday! Many happy returns (of the day) Congratulations! Have a nice holiday. All the best. Cheers!	Happy Christmas / new year / birthday! Thank you. Thank you, the same to you. Cheers!
Megszólítás személyes levélben:	Dear John,	
Elbúcsúzás személyes levélben:	Best wishes, Love (from), I am looking forward to hearing from you soon.	

Érzelmek és lelkiállapotok kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok

Öröm, sajnálkozás, bánat:	Are you happy about that? What do you think of that? How do you feel about that?	Great! I am so glad /very happy. I am glad to hear that. I am so pleased that… Good for you. Congratulations. I feel so happy for… I'm sorry to hear that. What a pity. Oh, no! Oh, dear! I feel so sorry for…
Elégedettség, elégedetlenség, bosszúság:	What do you think of…? Are you pleased with…? Are you happy with…? Are you satisfied with…?	That's fine/nice/not bad. That was fine/good/ nice I'm quite satisfied with… I'm quite happy with… I'm quite pleased with… It's not good enough. That wasn't very good. I'm tired of…
Csodálkozás:	Jane has lost her money. Tom is twenty. This is a book for you.	How come? Is he? What a surprise!
Remény:	What are you hoping for? What are you looking forward to?	I am looking forward to… I hope you'll have time to join me for dinner.

Személyes beállítódás és vélemény

Véleménykérés és arra reagálás:	What do you think? How do you like it? What's your opinion about it?	I think it is difficult. I don't like it. I think it's fair enough. .
Valaki igazának elismerése és el nem ismerése:	You are right. You are wrong.	
Egyetértés, egyetnemértés:	Do you agree? What's your opinion? How do you feel about it?	OK All right. I think he's wrong/right. I'm afraid I don't agree. I doubt whether…
Tetszés, nemtetszés:	Do you like Italian food? You like meat, don't you? What do you think of the new teacher?	I think it's great. I don't like it. He looks nice. I don't think much of…

Akarat, kívánság:	Would you like a cake? Can I have my bill, please? I want to pay.	I'd like an ice-cream
Képesség:	Can you speak French? Are you able to ride a horse?	I can understand French I am unable to ride a horse.
Kötelezettség:	Must we fill in this form now? When do we have to leave?	We must fill it in now Right now.
Szükségesség:	Is that necessarily so?	People must sleep sometimes.
Lehetőség:	It may rain. She might be late.	
Ígéret:	Will you come and meet me at the station?	Don't worry, I will. I promise to be there at five.
Szándék, kívánság:	What would you like to do? Would you like to have a rest?	I'd like to see that film I'd rather not go out tonight.
Dicséret, kritika:		It's great. It's a good idea. I'm not so keen on it. It's boring.

Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs szándékok

Dolgok, személyek megnevezése, leírása:	What is it? What's it in English? What does that mean? What is it like? What colour is it?	It's… / That's… / It's a kind of… / It's used for… It means… It's green, small and it can jump.
Események leírása:	What happened?	First she opened the window, then she phoned the ambulance and finally she told the neighbours. After opening the door she phoned the ambulance. While waiting for the ambulance she told the neighbours.

Információ kérés, adás:	Did you see him? When will the guests arrive? How do you make an omelette? How far is your school? How long does it take to get there? Can you tell me the way to the station, please? Who is that?	Yes, I did At 6 p.m. You take two eggs and some milk and flour. It's 20 minutes by bus. Take the second turning on the right It's me.
Tudás, nemtudás:	Do you know where he lives? Is there post office near hear?	I have no idea. Sorry, I don't know. Don't ask me.
Bizonyosság, bizonytalanság:	Do you think they will come? How old do you think she is?	They will probably come. They might come, or they might not come. She can't be very old. She must be about 25.

A partner cselekvését befolyásoló kommunikációs szándékok

Kérés:	Martin, could you do me a great favour? Could you give me your telephone number? Do you have a stamp by any chance? Would you pass me the sugar please? I'd like you to…	Yes, sure. Of course. Yes, of course. I'm afraid I can't.
Tiltás, felszólítás:	Keep off the grass. You must not smoke here.	
Javaslat és arra reagálás::	Why don't we put the film in here? Let's go to the cinema tonight. I suggest going to the museum.	Good idea. I'd prefer to go to the theatre. I'd rather not.
Meghívás és arra reagálás:	Would you like to come to the cinema? Can we meet at, say, six? Are you free on Wednesday? Let's meet on Friday.	Yes, I'd love to. That's very kind of you, but… No, I am afraid I can't. I am sorry, I can't. Yes, that would be good. Sorry, I can't make it then. No, I am afraid, I can't.
Kínálás és arra reagálás:	Would you like another drink? What would you like? Help yourself! Let me get you a drink. Have an orange. Here you are.	That's very kind of you. An orange juice, please. . Yes, please./ No, thank you. I am sorry, I can't. Thanks.

Interakcióban jellemző kommunikációs szándékok / Kommunikációs stratégiák

Megértés biztosítása	Visszakérdezés, ismétléskérés	Did you say the post office? Sorry, where does she live? Sorry, what did you say his name was?
	Nem értés, magyarázatkérés, magyarázat értés ellenőrzése	Sorry, I don't understand. Could you understand? Am I making myself clear? Sorry, what does that mean?
	Betűzés kérése, betűzés	Can you spell it for me? It spells…
	Felkérés hangosabb, lassabb beszédre	Could you speak a little more slowly, please? Sorry, that was a bit too fast.

b) Fogalomkörök

Fogalomkörök		Fogalomkörök nyelvi kifejezései	
Cselekvés, történés, létezés kifejezése	Jelenidejűség Múltidejűség Jövőidejűség	Present simple Present continuous Present perfect simple Past simple going to Future with will	When do you usually get up? I don't drink coffee. Why is she stnding there? I'm not listening. I'm leaving. Have you done your room? I haven't finished it yet. And then she turned off the TV. Why didn't you come yesterday? What are you going to do on Sunday? When will you be fourteen?
Birtoklás kifejezése		Past forms of have Have with will Possessive adj. Possesive pronouns Genitive 's of Whose?	I didn't have many friends in the kindergarten. I will have a Porsche when I'm 20. my, your, his/her/its, our, their dog mine, yours,… theirs Sue's brother the corner of the room
Térbeli viszonyok	Irányok, helymeghatározás	Prepositions, prepositional phrases, adverbs picture location	here, there, on the left, on the right, in, on, under, opposite, next to, between, in front of, behind, inside, outside, above … at the top of/at the bottom of, on the left hand side…

Időbeli viszonyok	Gyakoriság Időpont Időtartam	Adverbs of time with present perfect simple How often? When? What time? What's the time? How long? + past simple	already, yet, just always, often, sometimes, never, once/twice a week, every day … I always make my bed. She goes swimming twice a week. now, in the morning Yesterday, last week, two years ago, Tomorrow, next week In 1997, in July, at 5 o'clock, on Monday It's quarter to eight. How long were you in hospital? For two weeks.
Mennyiségi viszonyok		Irregular and regular plurals Cardinal numbers Ordinal numbers Countable nouns How many? Uncountable nouns How much?	children, people, men, women … one. two… first, second… How many CDs have you got? I've got a lot of / few CDs. How much money have you got? I've got a lot of/little money. a cup of tea, a piece of cake all, both, none, neither each, every
Minőségi viszonyok		Comparative sentences (short, long adjectives) Irregular adjectives	Tom's younger than Sue. Mary is the prettiest girl. She is the most intelligent of all. I'm as tall as you. Good, bad …(better, worse) What's it like? What colour is it? What does it look/taste/sound/feel like? It's too big, It's not small enough.
Modalitás		should/shouldn't can (ability) can/could/may (permission) must/needn't (obligation) have to (past) mustn't	You should ask her. I can swim. Can/could/may I open the window? I must read it. You needn't do it now. Did you have to be there? Children mustn't smoke.

Logikai viszonyok		Linking words Conditional I Time clauses with future meaning Infinitive to express purpose	and/or/but/because We'll stay at home if it rains. When dad comes home, he'll be angry with you. I've been to London to visit the Queen.
Függő beszéd		Reported speech with present reporting verb	He says he is tired. I don't know where he lives. Tell him to stop it.
Szövegösszetartó eszközök		Articles some + plural noun any + plural noun some + singular noun any + singular noun Nominative and accusative of personal pronouns Demonstrative pronouns Indefinite pronouns Reflexive pronouns	a, an, the There are some pencils in the bag. Have you got any sisters? I haven't got any matchboxes. There's some water in the vase. There isn't any juice in my glass. I, he, they… me, him, them… this, that, these, those somebody, anybody, nobody, everybody … myself…

c)Témakörök

Témakör	Kapcsolódási pont
Én és a családom: személyi adatok; foglalkozások; munkahelyek, az ezekkel kapcsolatos igék, iskolatípusok, melléknevek, otthoni teendők, kötelességek; Házimunkával kapcsolatos igék, alap-anyagok, ételek, italok, családi ünnepek Az én jövőm-tervek. (11)	Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: család és lakóhely. Erkölcstan: társas kapcsolatok, szokások. Technika, életvitel és gyakorlat: időbeosztás, napirend. pályaorientáció, földrajz.
Emberi kapcsolatok: barátság; emberek külső és belső jellemzése.(10)	Erkölcstan: társas kapcsolatok, szokások. Természetismeret: az ember megismerése. Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: öltözködés, divat

Tágabb környezetünk: falu, kisváros, nagyváros, ország; a lakóhely bemutatása; lakóhelyünk megóvása. Környezettudatos viselkedés. Extrém sportok. Sportversenyek, olimpia. (12)	Természetismeret: tágabb környezet. Hon- és népismeret: az én városom, falum, a hazai táj. Biológia -egészségtan : betegségek megelőzése technika és életviteli ismeretek. egészséges életmód.

Természeti környezetünk: a természet megóvása; Földünk nevezetes tájai; veszélyeztetett növények és állatok. Növények, állatok, földrajzi fogalmak, környezetvédelemmel kapcsolatos szavak, időjárás kifejezései. Veszélyeztetett állat- és növényvilág.(10)	Természetismeret: környezeti rendszerek állapota, védelme, fenntarthatósága, a Föld szépsége, egyedisége földrajz, biológia, természetismeret, környezetvédelem
Az iskola világa: az iskola bemutatása; az ideális órarend; az ideális iskola. iskolatípusok, melléknevek. Az én jövőm-tervek. (12)	Erkölcstan: társas kapcsolatok: barátság, szeretet, tisztelet, segítő kapcsolat, közös munka. Matematika: tájékozódás a térben, halmazok. Technika, életvitel és gyakorlat: időbeosztás, napirend.
Egészség és betegség: a leggyakoribb betegségek; a leggyakoribb sérülések. Egészséges életmód A rendszeres testedzés. Betegségek és megelőzésük. Környezettudatos viselkedés. Extrém sportok. Sportversenyek, olimpia. (12)	Természetismeret: az ember megismerése és egészsége, testrészek, betegségek, betegségek megelőzése technika és életviteli ismeretek. egészséges életmód.
Étkezés: étkezési szokások nálunk és más országokban; különleges ételek és ételreceptek; viselkedés az étkezésnél. Házimunkával kapcsolatos igék, háztartási gépek, konyhai eszközök, alapanyagok, ételek, italok. (11)	Természetismeret: az ember megismerése és egészsége: étrend. Matematika: halmazok, diagramok készítése, értelmezése, táblázatok olvasása. Biológia - egészségtan : betegségek megelőzése technika és életviteli ismeretek. : egészséges életmód.
Vásárlás: mindennapi bevásárlás; ajándékok ünnepekre.(10)	Technika, életvitel és gyakorlat: közlekedés, vásárlás. történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: hétköznapok, ünnepek.
Utazás: utazási előkészületek; a kedvenc közlekedési eszköz. Utazás, pihenés. Vakáció, nyaralás. Táborok, osztálykirándulás. Közlekedési eszközök. Utazás belföldön és külföldön.(12)	Technika, életvitel és gyakorlat: közlekedés. Hon- és népismeret: a világörökség elemei. illemtan, hon- és népismeret: az én városom, falum, a hazai táj, a világörökség elemei, technika, rajz Földrajz: tájékozódás a földrajzi térben, Európa, Európán kívüli kontinensek, tájak, országok

Szabadidő és szórakozás: sport az iskolában és az iskolán kívül; tévé, videó, számítógép és olvasás.(11)	Testnevelés és sport: sportok. Ének–zene: zenehallgatás. Dráma és tánc: színház, előadások. Vizuális kultúra: múzeumok, kiállítások.

Fejlesztési egység Hallott szöveg értése Előzetes tudás

A1 nyelvi szint, azaz a gazdagodó nyelvi eszközökkel megfogalmazott célnyelvi óravezetés megértése, egyszerű, rövid, hangzó szövegekhez kapcsolódó feladatok megoldása.

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai

Az osztálytermi tevékenységekhez kapcsolódó tanári utasítások megértése; az ismert témákhoz kapcsolódó egyszerű kérdések és kijelentések megértése; a tanult témakörökben elhangzó szövegekben a tanult szavak, szó és beszédfordulatok felismerése, és ezekből következtetés a szövegek témájára, tartalmára; az ismert témakörökben elhangzó szövegekben a beszélők gondolatmenetének követése; a lényeg és néhány alapvető információ kiszűrése az ismert témakörökben elhangzó szövegekből, részben önállóan, részben a megértést segítő, változatos feladatokra támaszkodva; néhány, a megértést segítő alapvető stratégia egyre önállóbb alkalmazása.

A fejlesztés tartalma

Az ismert nyelvi elemekre támaszkodó, szükség szerint nonverbális elemekkel támogatott célnyelvi óravezetés folyamatos követése (pl. osztálytermi rutincselekvések, a közös munka megszervezése, eszközhasználat) és a tanári utasítások megértése. Ismert témákhoz kapcsolódó rövid kérések és kijelentések megértése.

Az életkornak megfelelő, ismert témakörökhöz kapcsolódó, rövid, egyszerű autentikus szövegek bemutatásának aktív követése; a tanult nyelvi elemek felismerése; következtetés levonása a szövegfajtára, a témára és a lehetséges tartalomra vonatkozóan; a szöveg lényegének, néhány konkrét információnak a kiszűrése megértést segítő, változatos feladatok segítségével.

Ismert témakörökben elhangzó rövid, egyszerű szövegekben a beszélők gondolatmenetének követése a tanult nyelvi eszközökre támaszkodva, a beszédhelyzetet figyelembe vételével. Különböző beszélők egyre nagyobb biztonsággal való megértése, amennyiben azok a célnyelvi normának megfelelő vagy ahhoz közelítő kiejtéssel, a tanuló nyelvi szintjéhez igazított tempóban, szükség esetén szüneteket tartva és a lényegi információkat megismételve beszélnek.

A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások

Dalok, versek, képekkel illusztrált mesék és történetek, kisfilmek, a célnyelvi kultúrát bemutató multimédiás anyagok, a korosztálynak szóló egyéb hangzó anyagok; tanárral, tanulótársakkal, célnyelvi országokból érkező személyekkel folytatott rövid párbeszédek, tanári beszéd, interaktív feladatok.

Fejlesztési egység Szóbeli interakció Előzetes tudás

A1 nyelvi szint, azaz egyszerű nyelvi eszközökkel, begyakorolt beszédfordulatokkal folytatott kommunikáció. **A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai**

Egyszerű és közvetlen információcserét igénylő feladatokban kommunikáció ismert témákról, egyszerű nyelvi eszközökkel, begyakorolt beszédfordulatokkal; kérdésfeltevés kiszámítható, mindennapi helyzetekben,válaszadás a hozzá intézett kérdésekre, illetve rövid párbeszédek folytatása; az első lépések megtétele a célnyelv spontán módon történő használata útján; egyre több kompenzációs stratégia tudatos alkalmazása a megértetés, illetve a beszédpartner

megértése érdekében; törekvés a célnyelvi normához közelítő kiejtésre, intonációra és beszédtempóra.

A fejlesztés tartalma

Tudatosan megválasztott nonverbális elemekkel támogatott mondanivaló kifejezése, egyre bővülő szókinccsel, begyakorolt beszédfordulatokkal, egyszerű nyelvi eszközökkel.

Egyszerű, tényszerű információk megszerzése és továbbadása.

Vélemény, gondolat, érzés kifejezése, illetve ezekre való rákérdezés egyszerű nyelvi eszközökkel.

Ismert témákhoz, mindennapi helyzetekhez vagy osztálytermi szituációkhoz kapcsolódó, egyszerű nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdések feltevése, kérések, felszólítások megfogalmazása, illetve az azokra történő válaszadás.

Részvétel ismert témákhoz, mindennapi helyzetekhez kapcsolódó rövid párbeszédben, beszélgetésben.

A célnyelv tudatos használata a tanórai tevékenységek során, spontán kommunikálás strukturált, előre látható szituációkban (pl. pár- vagy csoportmunka során társakkal).

Lehetőség esetén kapcsolatfelvétel, rövid társalgásban való részvétel, spontán kommunikálás célnyelvi beszélőkkel.

Beszélgetés során meg nem értés esetén ismétlés, magyarázat kérése, visszakérdezés alkalmazása, illetve szükség esetén a saját mondanivaló átfogalmazása, egyszerűsítése, pontosítása a kommunikáció fenntartása érdekében.

Néhány egyszerű, a beszélgetés strukturálása szempontjából fontos elem megismerése és alkalmazása (pl. a kommunikáció fenntartása, követése, lezárása).

Észlelt (hallott/látott) jelenségekre (pl. váratlan osztálytermi történésekre, helyzetekre) való reagálás egyszerű nyelvi eszközökkel.

A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások

Rövid párbeszédek, egyszerű társalgás, szerepjátékok, dramatizált jelenetek, kérdések, felszólítások, kérések, információ hiányán, illetve különbözőségén, véleménykülönbségen alapuló szövegek, spontán megnyilvánulások.

Fejlesztési egység Összefüggő beszéd

Előzetes tudás

A1 nyelvi szint, azaz felkészülés után rövid szövegek elmondása.

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai

Rövid, de egyre bővülő szókincs, egyszerű beszédfordulatok

alkalmazásával, összefüggő beszéd saját magáról és közvetlen környezetéről; munkája bemutatása egyszerű nyelvi eszközökkel; rövid, egyszerű történetek mesélése; egyszerű állítások, összehasonlítás, magyarázat, indoklás megfogalmazása; egyszerű nyelvtani szerkezetek és mondatfajták használata;

a szavak, szócsoportok, egyszerű cselekvések, történések összekapcsolása lineáris kötőszavakkal, és az ok-okozati összefüggések kifejezése; a megértést segítő legfontosabb stratégiák alkalmazása; a célnyelvi normához közelítő kiejtés, intonáció és beszédtempó alkalmazása.

A fejlesztés tartalma

Egyre bővülő szókinccsel, egyszerű nyelvi elemekkel megfogalmazott szöveg elmondása ismert témákról, felkészülés után.

Történet elmesélése, élménybeszámoló, előre megírt szerep eljátszása egyszerű nyelvtani szerkezetekkel, mondatfajtákkal.

Minta alapján összefüggő szöveg alkotása; szavak, szócsoportok, cselekvéssorok összekapcsolása egyszerű kötőszavakkal (pl. és, de, azután), illetve magyarázatok, indoklások, ok-okozati kapcsolatok kifejezése kötőszavakkal (pl. mert, ezért, tehát).
A mondanivaló jelentésének pontosítása, tisztázása a testbeszéd tudatos alkalmazásával.
Csoportos előadás vagy prezentáció jegyzetek alapján.
Önálló vagy csoportban létrehozott alkotás rövid bemutatása és értékelése (pl. közös plakát készítése, kiállítása, szóbeli bemutatása és értékelése).
Tanári példa vagy autentikus hangzóanyag meghallgatás utáni elismétlése, a célnyelvi normához közelítő kiejtés gyakorlása.
A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások
Rövid történetek, élménybeszámolók, szerepek, leírások (pl. képleírás, tanulói munka bemutatása), előadás, prezentáció, témakifejtés.

Fejlesztési egység Olvasott szöveg értése Előzetes tudás

A1 nyelvi szint, azaz közös feldolgozást követően egyszerű olvasott szövegek lényegének, tartalmának megértése. **A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai** Az ismerős témákról szóló rövid szövegek megértése;
az alapvető információk megtalálása az egyszerű, hétköznapi szövegekben;
az életkornak megfelelő témájú autentikus szövegek lényegének megértése, a szövegekből az alapvető információk kiszűrése; az olvasott szövegekre vonatkozó feladatok elvégzése;
a készsége kreatív használata az olvasott szövegek megértéséhez, értelmezéséhez;
tájékozottság növelése a célnyelvi kultúráról; az érdeklődés fokozása a célnyelvi kultúrába tartozó irodalmi, művészeti alkotások iránt.

A fejlesztés tartalma

Rövid, egyszerű nyelvi eszközökkel, bővülő szókinccsel megfogalmazott szövegek megértése (pl. leírás, történet, párbeszéd a tanulóhoz közel álló témákról).
Lényeges információk megtalálása egyszerű szövegekben (pl. hirdetésben, prospektusban, étlapon és menetrendben, rövid újságcikkben, programfüzetben).
Egyszerű üzenetek, levelek, elektronikus üzenetek, SMS-ek, bejegyzések megértése.
Egyszerű használati utasítások, instrukciók megértése, követése.
Információszerzés hagyományos és elektronikus forrásokból.
Egyszerű, rövid történetek, mesék, versek és egyszerűsített célnyelvi irodalmi művek olvasása.
A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások
Ismeretterjesztő szövegek, egyszerűsített irodalmi szövegek, mesék, rövid történetek, versek, dalszövegek, cikkek a korosztálynak szóló újságokból és holnapokról, útleírások, hirdetések, plakátok, hagyományos és elektronikus nyomtatványok, internetes fórumok hozzászólásai, képregények, egyszerű üzenetek, képeslapok, feliratok, étlap, menetrend, egyszerű biztonsági előírások, magánlevelek.

Fejlesztési egység Íráskészség Előzetes tudás

A1 nyelvi szint, azaz ismert témáról rövid, egyszerű mondatok írása; mintát követve különböző műfajú és a tanulók életkorának megfelelő témájú szövegek alkotása.

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai

Összefüggő mondatok írása a közvetlen környezettel kapcsolatos témákról;

az írás kommunikációs eszközként történő használata egyszerű interakciókban;
gondolatok kifejezése egyszerű kötőszavakkal összekapcsoltmondatsorokban;
a nyelvismeret kreatívan alkalmazása egyszerű szövegek írására az őt érdeklő, ismert témákról; az alapvető írásbeli műfajok sajátos szerkezeti és stílusjegyeinek felismerése és követése.

A fejlesztés tartalma

Szavak és rövid szövegek másolása és diktálás utáni leírása.
Egyszerű szerkezetű, összefüggő mondatok írása a tanuló közvetlen környezetével kapcsolatos témákról, különböző szövegtípusok létrehozása (pl. leírás, élménybeszámoló, párbeszéd). Egyszerű szövegek írása kommunikációs céllal (pl. levél, üzenet, blogbejegyzés, fórumbejegyzés).
Egyszerű írásos minták követése, kreatív átdolgozása, aktuális, konkrét és személyes tartalmakkal való megtöltése (pl. egyszerű, személyes témákról minta alapján vers, dalszöveg, rap írása).
Gondolatok összekapcsolása egyszerű kötőszavakkal (pl. és, vagy, mert, de, ezért, azután).
Gyakori írásbeli műfajok legalapvetőbb szerkezeti és stílusjegyeinek követése saját írásmű létrehozása során (pl. megszólítás levélben, e-mailben, záró formula).
A mondanivaló közvetítése vizuális eszközökkel (pl. szövegkiemelés, internetes, vagy SMSben használt emotikon, rajz, ábra, diasor).
A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások
Leírás, ismertető, képaláírás, élménybeszámoló, párbeszéd, üzenet, levél, email, SMS, blogbejegyzés.

A fejlesztés várt eredményei a ciklus végén

A2 szintű nyelvtudás:
A tanuló egyszerű hangzó szövegekből kiszűri a lényeget és néhány konkrét információt.
Válaszol a hozzá intézett kérdésekre, sikeresen vesz részt rövidbeszélgetésekben.
Egyre bővülő szókinccsel, egyszerű nyelvi eszközökkel megfogalmazva
történetet mesél el, valamint leírást ad saját magáról és közvetlen környezetéről.
Megért ismerős témákról írt rövid szövegeket, különböző típusú, egyszerű írott szövegekben megtalálja a fontos információkat.
Összefüggő mondatokat, rövid szöveget ír hétköznapi, őt érintő témákról.

A továbbhaladás feltételei

Hallott szöveg értése
A tanuló

- utasításokat megért, azokra cselekvéssel válaszol;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kéréseket, kérdéseket, közléseket, eseményeket megért;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kb. 100 szavas szövegből fontos információt kiszűr;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel, megfogalmazott kb. 100 szavas szöveg lényegét megérti;
- ismeretlen nyelvi elem jelentését jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kb. 100 szavas szövegből kikövetkeztetni;

- jórészt ismert nyelvi elemek segítségével megfogalmazott kb. 100 szavas szövegben képes a lényeges információt a lényegtelentől elkülöníteni.

Beszédkészség
A tanuló

- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdésekre egyszerű struktúrákba rendezett mondatokban válaszol;
- egyszerű mondatokban közléseket megfogalmaz,
- kérdéseket feltesz,
- eseményeket elmesél;
- megértési probléma esetén segítséget kér;
- egyszerű párbeszédben részt vesz;
- fenntartja a beszélgetést, pl. új témát kezdeményez.

Olvasott szöveg értése
A tanuló

- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szöveg lényegét megérti;
- ismeretlen nyelvi elemek jelentését jórészt ismert nyelvi elemek segítségével megfogalmazott szövegben kikövetkezteti;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, kb. 100 szavas szöveget elolvas;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, kb. 100 szavas szövegben fontos információt megtalál;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, kb. 100 szavas szöveg lényegét megérti;
- egyszerű történetet megérteni; jórészt ismert nyelvi elemek segítségével megfogalmazott kb. 100 szavas szövegben ismeretlen nyelvi elemek jelentését kikövetkezteti;
- jórészt ismert nyelvi elemek segítségével megfogalmazott, kb.100 szavas szövegben a lényeges információt a lényegtelentől elkülöníti.

Íráskészség
A tanuló

- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szöveget helyesen leír;
- egyszerű közléseket és kérdéseket írásban megfogalmaz;
- egyszerű, strukturált szöveget (üzenet, üdvözlet, baráti levelet) létrehoz;
- ismert struktúrák felhasználásával tényszerű információt közvetítő kb. 50 szavas szöveget ír;
- kb. 50-70 szavas jellemzést, beszámolót ír.

Biológia

KERETTANTERV BIOLÓGIA-EGÉSZSÉGTAN
A változat

7–8. évfolyam

Az összeállítás alapja az EMMI kerettanterv 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelet 2. melléklet kerettanterv az általános iskola 5-8. évfolyama számára.

A biológia tantárgy tartalma a természettudományos műveltség sajátos és egyben szerves része. Különös jelentőségét az adja, hogy az élő természettel foglalkozik, amelynek része a társadalomban élő, tanuló ember is. Az e kerettantervben szereplő biológia tantárgy témakörei, és azok feldolgozási módjai a Nat azon törekvésére építenek, amely szerint a természettudományokban való alapvető jártasság nemcsak az orvosok, mezőgazdászok, környezetvédők, biológusok és a szaktudósok, hanem minden ember számára fontos. A biológia tanulása által a diákok nemcsak az élő természet szépségét és változatosságát, de saját szervezetük működését is megismerik, miközben egyre jobban megértik a természeti törvényszerűségeket, a jelenségek hátterében zajló folyamatokat és a közöttük lévő összefüggéseket.

Az általános iskolai biológia az alsó tagozatos környezetismeret, illetve az 5–6. évfolyamon tanult természetismeret tantárgy folytatása, de azoktól eltérően már csak az élők világával foglalkozik. A tantárgy tanulásának fontos feladata a természetről és az emberről, a kettő kapcsolatáról való szemlélet formálása, a diákok egészséges életmódjának és környezettudatos magatartásának alakítása.

Annak érdekében, hogy diákjaink nyitottak legyenek a világra, tudjanak tapasztalati tényekből következtetéseket levonni, felismerjék a problémákat, keressék azok okait, és életkoruknak megfelelő válaszokat fogalmazzanak meg a felvetődött kérdésekre, a biológia tanulása során a mindennapi életben tapasztalható jelenségekből, problémákból kiindulva jutunk el a megoldáshoz szükséges ismeretekhez, és azok alkalmazásához.

A tartalmak egy része lehetőséget ad a társadalom és a gazdaság aktuális problémáinak felismerésére és értelmezésére, az aktív és felelős állampolgári magatartás gyakorlására.

A célok megvalósításához elengedhetetlen, hogy a tanulók aktívan részt vegyenek az ismeretszerzés folyamatában. Ehhez megfelelő motiváció, tanulási környezet és az (inter)aktív tanulási formákat támogató tanulásszervezés szükséges, amelynek során folyamatosan fejlődik a természettudományos gondolkodáshoz nélkülözhetetlen megfigyelőképesség, a könyvtári és más információforrások használata, az információk rögzítésének és felidézésének képessége. Ennek során alakul a diákok egyéni tanulási stílusa és együttműködési képessége, megtanulnak másokkal együttműködni és csoportban tanulni.

A 7–8. évfolyamon a diákoknak az élővilág és az élőlények iránti szeretetére és kíváncsiságára építve – a fiatalabb korra jellemző – közvetlen megfigyelésen és tapasztalatszerzésen alapuló, többnyire leíró jellegű tudásépítés mellett egyre erőteljesebben jelenik meg az absztrakt gondolkodás fejlesztése. A természet szépségére, az élővilág „érdekes dolgaira” történő rácsodálkozás a kíváncsiság kielégítése és fenntartása mellett azokat a pozitív érzelmeket mozgósítja, melyek motiváló hatása a tanulás fáradtságosabb szakaszain is átsegíti a tanulót.

A tanítás-tanulás folyamatát a fejlesztő értékelés segíti, amely támogatja a tanulónak a tanulás folyamatában való aktív részvételét, segíti a reális önismeret alakulását és az önálló tanulási stratégiák kiépítését.

A tananyag a természet leíró megismeréséből kiindulva fokozatosan halad a jelenségek hátterében lévő általános természeti törvények felismerése, a természetben lévő kölcsönhatások megismerése és megértése felé. A Föld nagy tájai zonális életközösségeinek

megismerése során, a biomok jellegzetes élőlényeinek megismerése által világossá válnak a fajok elképesztő sokfélesége mögött rejlő alapvető törvényszerűségek: a testfelépítésnek és a működésnek, illetve az állati viselkedésnek a környezeti feltételekhez való alkalmazkodása. Példák sorozatán keresztül derül fény az életközösségek felépülésének törvényszerűségeire, és a fajok közötti kapcsolatok különböző típusainak megismerésére. Sor kerül a fajok sokféleségében való rendszerezés szükségszerűségének belátására és a tudományos rendszerezés alapjainak a megismerésére.

A környezettudatosság és a fenntarthatóság tantárgyakon átívelő nevelési feladat, amely karakteresen kötődik a természettudományos tárgyakhoz és a biológiához. Megvalósítása leginkább az életközösséggel és az emberrel foglakozó tematikus egységeknél valósítható meg.

A tudományos megismerés során nemcsak a „mi van a természetben?”, hanem „miért éppen úgy van?” kérdésre is keressük a választ. Több témakör tartalma ad lehetőséget arra, hogy a tanulók tervezett megfigyeléseket, kísérleteket, méréseket végezzenek, és tapasztalataikról feljegyzéseket készítsenek. A balesetmentes kísérletezés fegyelemre szoktat, miközben fejleszti a megfigyelés és az elemzés képességét. Az önálló tanulás megvalósítását segítik a gyűjtőmunkára épülő, prezentációval is kísért kiselőadások és projektek, melyek információhordozók alkalmazására és természettudományi témájú ismeretterjesztő források keresésére, követésére, értelmezésére épülnek. A tudomány gyakorlati alkalmazásának felelősségét az egészség, a természeti erőforrások és a környezeti rendszerek állapotának kontextusában helyezzük el.

Az ember megismerése és egészsége fejlesztési feladataihoz kapcsolódó tartalmaknak és tevékenységeknek meghatározó szerepük van a kamaszok reális önismeretének alakításában. Nevelési feladataink súlypontjai a testi-lelki egészségre, a családi életre nevelésre, az önismeret és a társas kultúra fejlesztésére és a fenntarthatóságra koncentrálnak. Szándékainknak azonban van erkölcsi-állampolgári vetülete is, azaz az önmaga cselekedeteiért és azok következményeiért viselt felelősség tudatával rendelkező személyiség alakítása.

7. évfolyam
Éves óraszám: 1,5 óra/hét

Témák	Új tananyag feldolgozása	Képességfejlesztés, összefoglalás, gyakorlás, ellenőrzés	Teljes óraszám 54 óra
HAZÁNK TERMÉSZETES ÉLŐVILÁGA	-	3	3
FÖLDÜNK VÁLTOZATOS ÉLŐVILÁGA ALKALMAZKODÁS A FORRÓ ÉGHAJLATI ÖVEZETBEN	8	3	11
ALKALMAZKODÁS A NÉGY ÉVSZAKHOZ	5	2	7
AZ ÉLŐVILÁG ALKALMAZKODÁSA A HIDEGHEZ ÉS A VILÁGTENGER ÖVEZETEIHEZ	4	3	7
ÉLETKÖZÖSSÉGEK AZ ÉLŐLÉNYEK ÉS A KÖRNYEZET	5	3	8
AZ ÉLŐLÉNYEK RENDSZEREZÉSE – REND A SOKFÉLESÉGBEN	11	7	18
ÖSSZESEN:	**33**	**21**	**54**

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az élőlények változatossága I. Csapadékhoz igazodó élet a forró éghajlati övben**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Az éghajlat elemei, talaj (humusz), éghajlati övezetek, a környezeti tényezők hatása az élőlényekre, táplálkozási lánc, a víz körforgása a természetben.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A rendszerszemlélet fejlesztése az élővilág és a környezet kapcsolatának, az életközösségek szerkezetének, időbeni változásának elemzése során. Az életközösségek belső kapcsolatainak megértése a fajok közötti kölcsönhatások típusain keresztül. Az életközösségek veszélyeztetettségének felismerése, a lokális környezetszennyezés globális következményeinek feltárása.	

Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások, ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**

roblémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások: Hogyan határozzák meg az élettelen környezetei tényezők az élőket, az élők az élőket, az élettelen az élőket, az élettelen az élettelent? Miért elképzelhetetlen az ÉLET a Földön víz nélkül? Szobanövényeink egy része trópusi eredetű. Milyen ápolási igényben nyilvánul ez meg (pl. orchideák, broméliák, kaktuszok, filodendron)? Milyen következményekkel jár az erdők kiirtása? Milyen forrásból tudjuk C-vitamin szükségletünket kielégíteni a téli hónapokban? *Ismeretek:* A környezeti tényezők (fény, hőmérséklet, levegő, víz, talaj) hatása a növényzet kialakulására. A víz szerepe a földi élet szempontjából (testalkotó, élettér, oldószer). Példák az élőlényeknek a magas hőmérséklethez való alkalmazkodásra. Az életközösségek vízszintes és függőleges rendeződése mint a környezeti feltételek optimális kihasználásának eredménye. A forró éghajlati öv jellegzetes biomjainak jellemzése (területi elhelyezkedés, kialakulásuk okai, főbb növény- és állattani jellemzői). Fajok közötti jellegzetes kölcsönhatások (együttélés, versengés, élősködés, táplálkozási kapcsolat) a trópusi éghajlati öv életközösségeiben. A biológiai óra. Az élőhelyek pusztulásának, azon belül az elsivatagosodásnak az okai és következményei.	Példák a növények környezethez való alkalmazkodására (szárazságtűrő, fénykedvelő, árnyéktűrő). Példák a víz fontosságára. A magas hőmérséklet mellett a csapadék mennyiségéhez, illetve eloszlásához való alkalmazkodási stratégiák (testfelépítés, életmód, élőhely és viselkedés) bemutatása néhány jellegzetes forró éghajlati növény és állat példáján keresztül. Az élővilággal kapcsolatos térbeli és időbeli mintázatok magyarázata a forró éghajlati öv biomjaiban. A kedvezőtlen környezet és a túlélési stratégiákban megnyilvánuló alkalmazkodás felismerése. Táplálkozási lánc összeállítása a forró éghajlati öv biomjainak jellegzetes élőlényeiből. A trópusokról származó gyümölcsökkel és fűszerekkel kapcsolatos fogyasztási szokások elemzése; kapcsolatuk a környezetszennyezéssel. Projektmunka lehetősége: a forró éghajlati övben megvalósuló emberi tevékenység (az ültetvényes gazdálkodás, a fakitermelés, a vándorló-égető földművelés, a vándorló állattenyésztés, túllegeltetés, az emlősállatok túlzott vadászata, a gyors népességgyarapodás) hatása a természeti folyamatokra; cselekvési lehetőségek felmérése. Az elsivatagosodás megakadályozásának lehetőségei.	*Földrajz:* A Föld gömb alakja és a földrajzi övezetesség, a forró éghajlati öv. Tájékozódás térképen. *Matematika:* modellezés; összefüggések megjelenítése. *Kémia:* a víz szerkezete és jellegzetes tulajdonságai. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* A tengeren túli kereskedelem jelentősége (Kolumbusz Kristóf)

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Környezeti tényező, életfeltétel, tűrőképesség, környezethez való alkalmazkodás; trópusi esőerdő, erdős és füves szavanna, trópusi sivatag, elsivatagosodás; versengés, együttélés, táplálkozási lánc; gerinces, hüllő, madár, emlős.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az élőlények változatossága II. Az élővilág alkalmazkodása a négy évszakhoz**	**Órakeret 7 óra**
Előzetes tudás	A környezeti tényezők hatása az élőlényekre, az éghajlat elemei és módosító hatásai, éghajlati övezetek, táplálkozási lánc.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Életközösségek felépítésének és belső kapcsolatrendszerének megismerése megfigyelések és más információforrások alapján. Az élőlények alkalmazkodásának bizonyítása a testfelépítés, életmód, élőhely és viselkedés kapcsolatának elemzésével. Az emberi szükségletek kielégítésének környezeti következményei, veszélyei feltárása során a globális problémákról való gondolkodás összekapcsolása a lokális, környezettudatos cselekvéssel.	

Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások, ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások: Honnan „tudja” egy növény, hogy mikor kell virágoznia? Honnan „tudja” a rigó, hogy mikor van tavasz? Hogyan változik a rét, vagy a park füve a nyári szárazságban, illetve eső után? A természetes növénytakaró változása a tengerszint feletti magasság, illetve az egyenlítőtől való távolság függvényében. Hogyan alakulnak ki a savas esők és hogyan hatnak a természetre? *Ismeretek:* A mérsékelt övezet és a magashegységek környezeti jellemzői. A mérsékelt éghajlati övezet biomjainak (keménylombú erdők, lombhullató erdőségek, füves puszták jellemzői) jellemzése (földrajzi helye, legjellemzőbb előfordulása, környezeti feltételei, térbeli szerkezete, jellegzetes növény- és állatfajok). A mérsékelt öv biomjainak	A környezeti tényezők és az élővilág kapcsolatának bemutatása a méréskelt övi biomok néhány jellegzetes élőlényének példáján. A környezeti tényezők élővilágra tett hatásának értelmezése a mérsékelt övi (mediterrán, kontinentális, tajga, magashegységi övezetek, déli és északi lejtők) fás társulások összehasonlításával. A megismert állatok és növények jellemzése (testfelépítés, életmód, szaporodás) csoportosítása különböző szempontok szerint. Példák az állatok közötti kölcsönhatásokra a jellegzetes hazai életközösségekben. A lakóhely közelében jellegzetes természetes és mesterséges életközösségek összehasonlítása. Az ember és a természet sokféle kapcsolatának elemzése csoportmunkában: – A természetes élőhelyek pusztulásának okai (pl. savas eső, fakitermelés, az emlősállatok túlzott	*Földrajz:* Mérsékelt övezet, mediterrán éghajlat, óceáni éghajlat, kontinentális éghajlat, tajgaéghajlat, függőleges földrajzi övezetesség. Időjárási jelenségek, a földfelszín és az időjárás kapcsolata, légköri és tengeri áramlatok (Golf-áramlat, szélrendszerek). Csapadékfajták. *Vizuális kultúra:* formakarakterek, formaarányok. *Magyar nyelv és irodalom:* Szövegértés – a szöveg egységei közötti tartalmi megfelelés felismerése; a szöveg elemei közötti ok-okozati, általános-egyes vagy kategória-

jellegzetes növényei és állatai. Fajok közötti kölcsönhatások néhány jellegzetes hazai társulásban (erdő, rét, víz-vízpart). Az ember természetátalakító munkájaként létrejött néhány tipikus mesterséges (mezőgazdasági terület, ipari terület, település) életközösség a Kárpát-medencében. A környezetszennyezés jellemző esetei és következményei (levegő, víz, talajszennyezés). Invazív és allergén növények (parlagfű).	vadászata, felszántás, legeltetés, turizmus) és veszélyei; a fenntartás lehetőségei. – Aktuális környezetszennyezési probléma vizsgálata. – Az invazív növények és állatok betelepítésének következményei. – Gyógy- és allergén növények megismerése. Gyógynövények felhasználásának, az allergén növények ellen való védekezés formáinak ismerete és jelentőségének felismerése. A lakókörnyezet közelében lévő életközösség megfigyelése: a levegő-, a víz- és a talajszennyezés forrásainak, a szennyező anyagok típusainak és konkrét példáinak megismerése, vizsgálata. Lehetséges projektmunka: helyi környezeti probléma felismerése, a védelemre vonatkozó javaslat kidolgozása.	elem viszony magyarázata. Petőfi: Az Alföld. *Matematika:* Algoritmus követése, értelmezése, készítése. Változó helyzetek megfigyelése; a változás kiemelése (analízis). Adatok gyűjtése, rendezése, ábrázolása.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Tundra, plankton, egysejtű, moszat, szivacs, csalánozó, gerinces, hal, madár, emlős; környezeti tényező, tűrőképesség, táplálkozási hálózat, fenntartható fejlődés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az élőlények változatossága III. Az élővilág alkalmazkodása a hideghez, és a világtenger övezeteihez**	**Órakeret 7óra**
Előzetes tudás	Éghajlati övezetek, vizek, vízpartok élővilága; környezeti tényezők, életfeltételek, a fajok közötti kölcsönhatások típusai	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az élővilág sokféleségének, mint értéknek felismerése. Az életközösség anyag- és energiaáramlása és az egyensúlyi állapot közötti összefüggés megértése. A Föld globális problémáinak összegzése, a fenntarthatóságot támogató életvitel, illetve az egyéni és közösségi cselekvés megalapozása. A tudomány és a technika a társadalomban és a gazdaság fejlődésében játszott szerepének bemutatása konkrét példák alapján. A kutató és mérnöki munka jelentőségét felismerő és értékelő attitűd megalapozása.	

Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások, ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások: Miért élhetnek fenyők, illetve örökzöld növények a mediterrán és az északi mérsékelt éghajlaton is? Miben hasonlít a sivatagi, illetve a hideg égövi állatok túlélési stratégiája? Miben mások a szárazföldi és a vízi élőhelyek környezeti feltételei? Milyen veszélyekkel jár a globális fölmelegedés a sarkvidékek és az egész Föld élővilágára? *Ismeretek:* A hideg éghajlati övezet biomjainak jellemzése az extrém környezeti feltételekhez való alkalmazkodás szempontjából. A világtenger, mint élőhely: környezeti feltételei, tagolódása. A világtengerek jellegzetes élőlényei, mint a vízi környezeti feltételekhez való alkalmazkodás példái. Az életközösségek belső kapcsolatai, a fajok közötti kölcsönhatások konkrét típusai. Anyagforgalom és energiaáramlás a tengeri életközösségekben. Az élőhelyek pusztulásának okai: a prémes állatok vadászata, a túlzott halászat, a bálnavadászat, a szennyvíz, a kőolaj, a radioaktív hulladék, a turizmus következményei. A Föld globális problémái: túlnépesedés – a világ élelmezése, fogyasztási szokások – anyag- és energiaválság, környezetszennyezés – a környezet leromlása. Konkrét példák a biológiának és az orvostudománynak a	Az extrém környezeti feltételekhez (magas és alacsony hőmérséklet, szárazság) való alkalmazkodás eredményeként kialakuló testfelépítés és életmód összehasonlítása a hideg és a trópusi övben élő élőlények példáin. Önálló kutatómunka: a világtengerek szennyezésével kapcsolatos problémák. A megismert élőlények csoportosítása különböző szempontok szerint. Táplálkozási lánc és táplálékpiramis összeállítása a tengeri élőlényekből. Példák a fajok közötti kölcsönhatásokra a tengeri életközösségekben. Kutatómunka: nemzetközi törekvések a környezetszennyezés megakadályozására, illetve a környezeti terhelés csökkentésére. Az ember természeti folyamatokban játszott szerepének kritikus vizsgálata példák alapján. Az életközösségek, a bioszféra stabil állapotait megzavaró hatások és a lehetséges következmények azonosítása. A környezeti kár, az ipari és természeti, időjárási katasztrófák okainak elemzése, elkerülésük lehetőségeinek bemutatása. Az energiaátalakító folyamatok környezeti hatásának elemzése, alternatív energiaátalakítási módok összehasonlítása. Az energiatakarékos magatartás módszereinek és ezek fontosságának megismerése önálló forráskeresés és feldolgozás alapján. Az ismeretszerzés eredményeinek bemutatása, mások	*Földrajz:* hideg övezet, sarkköri öv, sarkvidéki öv. *Matematika:* táblázatok, rajzos modellek, diagramok, grafikonok leolvasása, megértése. *Fizika:* Az energia-megmaradás elvének alkalmazása. Az energiatermelés módjai, kockázatai. A Nap energiatermelése. Időjárási jelenségek, a földfelszín és az időjárás kapcsolata. Csapadékfajták. Természeti katasztrófák. Viharok, árvizek, földrengések, cunamik. *Magyar nyelv és irodalom:* szövegértés – a szöveg egységei közötti tartalmi megfelelés felismerése; szövegben elszórt, explicite megfogalmazott információk azonosítása, összekapcsolása, rendezése.

mezőgazdaságra, az élelmiszeriparra, a népesedésre gyakorolt hatására. A fenntarthatóság fogalma, az egyéni és közösségi cselekvés lehetőségei a fenntarthatóság érdekében. Az éghajlat hatása az épített környezetre (pl. hőszigetelés).	eredményeinek értelmezése, egyéni vélemények megfogalmazása.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Keménylombú erdő, lombhullató erdő, füves puszta, tajga, nyitvatermő, zárvatermő, gerinces, hüllő, madár, emlős; táplálkozási hálózat, táplálkozási piramis.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**ÉLETKÖZÖSSÉGEK AZ ÉLŐLÉNYEK ÉS A KÖRNYEZET**	**Órakeret 8 óra**
Előzetes tudás	Életközösség fogalma, élő és élettelen környezet, környezet fogalma, kölcsönhatások az életközösségekben	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Élő és élettelen közötti kapcsolat felismerése, életközösségek fajtái	
Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások, ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az élőlények környezete (Alkalmazkodás és tűrőképesség Kölcsönhatások az életközösségekben (Az életközösségek anyagforgalma A természetes és a mesterséges életközösségek A környezetszennyezés hatása az életközösségekre Környezetkárosodás az egész Földön	Környezet és fenntarthatóság Az élőlények környezethez való alkalmazkodását bizonyító tulajdonságok bemutatása ismert példákon. A felépítés és a működés kapcsolata A hierarchikus rendszerezés elvének megismerése. Testfelépítés, életmód kapcsolatának felismerése nagyobb növény- és állatcsoportok példáján. Környezettudatos magatartás kialakítása. Tudomány, technika, kultúra Az információ gyűjtéséhez és feldolgozáshoz szükséges kommunikációs készségek megalapozása. Rendszerek A természeti és mesterséges fogalompár alkalmazása a lakókörnyezet vizsgálatában. A lakó- és iskolai környezetben megfigyelhető egyszerű rendszerek elemzése.	Magyar nyelv és irodalom, matematika, technika, természetismeret, kémia

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Rendszer az élővilág sokféleségében	Órakeret 18 óra
Előzetes tudás	A főbb növény- és állatcsoportok tulajdonságai. A környezethez való alkalmazkodás formái; a testfelépítés, életmód, élőhely és viselkedés kapcsolata.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az élővilág rendszerezésében érvényesülő szempontok értelmezése. A hierarchikus rendszerezés elvének alkalmazása. A tudományos modellek változásának felismerése. A tudományos módszerek és a nem tudományos elképzelések megkülönböztetése.	

Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások, ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások: Mire jó a dolgok (könyvek, zenék, ruhák, gyűjtemények) csoportosítása és rendszerezése a hétköznapi életben? Milyen szempontok szerint lehet csoportosítani az élőlényeket? Miért nem igaz, hogy az ember a majomtól származik? *Ismeretek*: Az élőlények csoportosításának lehetőségei. A tudományos rendszerezés alapelvei a leszármazás elve, és néhány jellegzetes bizonyítéka. Az élővilág törzsfejlődésének időskálája. Baktériumok, egysejtű eukarióták, gombák, növények és állatok általános jellemzői. A növények és állatok országa jellegzetes csoportjainak (törzseinek) általános jellemzői.	A rendszerezés és a csoportosítás közti különbség megértése. Irányított adatgyűjtés, majd vita a darwinizmussal és az evolúcióval kapcsolatos hitekről és tévhitekről. Főbb rendszertani kategóriák (ország, törzs, osztály, faj) megnevezése, a közöttük lévő kapcsolat ábrázolása. A földtörténeti, az evolúciós és a történelmi idő viszonyának bemutatása, az egyes változások egymáshoz való viszonyának érzékelése. A hazai életközösségek jellegzetes fajainak rendszertani besorolása (ország, törzs). A főbb rendszertani csoportok jellemzőinek felismerése egy - egy tipikus képviselőjének példáján. Egy magyar múzeumban, nemzeti parkban, természettudományi gyűjteményben stb. tett látogatás során látott, korábban ismeretlen fajok elhelyezése – a testfelépítés jellegzetességei alapján – a fő rendszertani kategóriákban.	*Magyar nyelv és irodalom:* Egy hétköznapi kifejezés (rendszerezés) alkalmi jelentésének felismerése; a szöveg egységei közötti tartalmi megfelelés felismerése. Kulturált könyvtárhasználat. *Matematika:* Halmazok eszközjellegű használata. Fogalmak egymáshoz való viszonya: alá- és fölérendeltségi viszony; mellérendeltség. Rendszerezést segítő eszközök és algoritmusok. *Földrajz:* *a* természetföldrajzi folyamatok és a történelmi események időnagyságrendi és időtartambeli különbségei.

		Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: tájékozódás a térben és időben.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Rendszerezés, rendszertani kategória; ország, törzs, osztály.	

8. évfolyam
Éves óraszám: 1,5 óra/ hét

Az általános iskolai biológia az alsó tagozatos környezetismeret, illetve az 5–6. évfolyamon tanult természetismeret tantárgy folytatása, de azoktól eltérően már csak az élők világával foglalkozik. A tantárgy tanulásának fontos feladata a természetről és az emberről, a kettő kapcsolatáról való szemlélet formálása, a diákok egészséges életmódjának és környezettudatos magatartásának alakítása.

Annak érdekében, hogy diákjaink nyitottak legyenek a világra, tudjanak tapasztalati tényekből következtetéseket levonni, felismerjék a problémákat, keressék azok okait, és életkoruknak megfelelő válaszokat fogalmazzanak meg a felvetődött kérdésekre, a biológia tanulása során a mindennapi életben tapasztalható jelenségekből, problémákból kiindulva jutunk el a megoldáshoz szükséges ismeretekhez, és azok alkalmazásához.

Az egyedekből álló szerveződés, valamint az egyedek jellemzésének és működési sajátosságainak a megismerését az egyed alatti szerveződési szintek megismerése követi: a struktúra és a funkció közötti kapcsolat megvalósulása a sejtekben és a szövetekben, a növényi és az emberi szervekben, szervrendszerekben.

A tartalmak egy része lehetőséget ad a társadalom és a gazdaság aktuális problémáinak felismerésére és értelmezésére, az aktív és felelős állampolgári magatartás gyakorlására.

A célok megvalósításához elengedhetetlen, hogy a tanulók aktívan részt vegyenek az ismeretszerzés folyamatában. Ehhez megfelelő motiváció, tanulási környezet és az (inter)aktív tanulási formákat támogató tanulásszervezés szükséges, amelynek során folyamatosan fejlődik a természettudományos gondolkodáshoz nélkülözhetetlen megfigyelőképesség, a könyvtári és más információforrások használata, az információk rögzítésének és felidézésének képessége. Ennek során alakul a diákok egyéni tanulási stílusa és együttműködési képessége, megtanulnak másokkal együttműködni és csoportban tanulni. A tudományos megismerés során nemcsak a „mi van a természetben?”, hanem „miért éppen úgy van?” kérdésre is keressük a választ. Több témakör tartalma ad lehetőséget arra, hogy a tanulók tervezett megfigyeléseket, kísérleteket, méréseket végezzenek, és tapasztalataikról feljegyzéseket készítsenek. A balesetmentes kísérletezés fegyelemre szoktat, miközben fejleszti a megfigyelés és az elemzés képességét. Az önálló tanulás megvalósítását segítik a gyűjtőmunkára épülő, prezentációval is kísért kiselőadások és projektek, melyek információhordozók alkalmazására és természettudományi témájú ismeretterjesztő források keresésére, követésére, értelmezésére épülnek. A tudomány gyakorlati alkalmazásának felelősségét az egészség, a természeti erőforrások és a környezeti rendszerek állapotának kontextusában helyezzük el.

Az ember megismerése és egészsége fejlesztési feladataihoz kapcsolódó tartalmaknak és tevékenységeknek meghatározó szerepük van a kamaszok reális önismeretének alakításában. Nevelési feladataink súlypontjai a testi-lelki egészségre, a családi életre nevelésre, az önismeret és a társas kultúra fejlesztésére és a fenntarthatóságra koncentrálnak.

Szándékainknak azonban van erkölcsi-állampolgári vetülete is, azaz az önmaga cselekedeteiért és azok következményeiért viselt felelősség tudatával rendelkező személyiség alakítása.

A tanítás-tanulás folyamatát a fejlesztő értékelés segíti, amely támogatja a tanulónak a tanulás folyamatában való aktív részvételét, segíti a reális önismeret alakulását és az önálló tanulási stratégiák kiépítését.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Részekből egész**	**Órakeret 14 óra**
Előzetes tudás	A növények és az állatok testfelépítése; táplálkozási lánc; szaporodási típusok a növény- és az állatvilágban.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A rendszerszemlélet fejlesztése rendszer és környezete kapcsolatának elemzésén keresztül. A rész és egész viszonyának felismerése az élő egységes egész és a benne összehangoltan működő szerveződési szintek összefüggésében. A növényi és az állati sejt hasonlóságainak megállapításával a természet egységére vonatkozó elképzelések formálása. Az ember természetben elfoglalt helye a természetben megjelenő méretek és nagyságrendek érzékeltetésével. A sejtszintű és a szervezetszintű életfolyamatok összekapcsolása a növényi sejt és növényi szervek működésének példáján.	

Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások, ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások: Hogyan tudunk különbséget tenni élő és élettelen, növény és állat között? Miben egyezik, és miben különbözik a madarak tojása, a halak ikrája és a mohák spórája? Minek a megfigyelésére használunk távcsövet, tükröt, nagyítót, mikroszkópot? Mi a magyarázata annak, hogy a táplálkozási láncok általában zöld növénnyel kezdődnek? *Ismeretek:* Az élő szervezet mint nyitott rendszer. A rendszer és a környezet fogalma, kapcsolata, biológiai értelmezése. A biológiai szerveződés egyeden belüli szintjei, a szintek közötti	Az élővilág méretskálája: a szerveződési szintek nagyságrendjének összehasonlítása. A rendszer és a környezet fogalmának értelmezése az egyed, és az egyed alatti szerveződési szinteken. A rendszerek egymásba ágyazottságának értelmezése az egyeden belüli biológiai szerveződési szintek példáján. Növényi és állati sejt megfigyelése, összehasonlításuk. A felépítés és a működés összefüggései a növényi és az állati sejt példáján. Kutatómunka a mikroszkópok felfedezésével és működésével kapcsolatban. Növényi és állati sejtek megfigyelése fénymikroszkópban. A sejtosztódási típusok	*Magyar nyelv és irodalom:* szövegértés – a szöveg egységei közötti tartalmi megfelelés felismerése; a szövegben megfogalmazott feltételeket teljesítő példák azonosítása. *Matematika:* Fogalmak egymáshoz való viszonya: alá- és fölérendeltségi viszony; mellérendeltség értelmezése. Tárgyak, jelenségek, összességek összehasonlítása mennyiségi tulajdonságaik (méret)

kapcsolatok. Testszerveződés a növény- és állatvilágban. Az eukarióta sejt fénymikroszkópos szerkezete, a fő sejtalkotók (sejthártya, sejtplazma, sejtmag) szerepe a sejt életfolyamataiban. A fény-, illetve az elektronmikroszkóp felfedezése, jelentősége a természettudományos megismerésben. A sejtosztódás fő típusai, és szerepük az egyed, illetve a faj fennmaradása szempontjából. A növényi és az állati szövetek fő típusai, jellemzésük. A növények táplálkozásának és légzésének kapcsolata; jelentősége a földi élet szempontjából. Az élőlényeket/sejteket felépítő anyagok (víz, ásványi anyagok, szénhidrátok, zsírok és olajok, fehérjék, vitaminok) és szerepük az életműködések megvalósulásában. A szaporodás mint a faj fennmaradását biztosító életjelenség. Fő típusai.	összehasonlítása az információátadás szempontjából. Néhány jellegzetes növényi és állati szövettípus vizsgálata; a struktúra és a funkció közötti kapcsolat jellemzése a megfigyelt szerkezet alapján. A struktúra-funkció kapcsolatának elemzése zöld levél szöveti szerkezetének vizsgálata alapján. Az ivaros és ivartalan szaporodási módok összehasonlítása konkrét példák alapján. Néhány jellegzetes állati és növényi szövet megfigyelése fénymikroszkópban. Vázlatrajz készítése. A sejt anyagainak vizsgálata. A balesetmentes kísérletezés szabályainak betartása.	szerint; becslés, nagyságrendek. *Fizika:* lencsék, tükrök, mikroszkóp. *Kémia:* a víz szerkezete és tulajdonságai, oldatok, szerves anyagok. *Informatika:* adatok gyűjtése az internetről.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szerveződési szint, sejt, szövet; sejtalkotó, táplálkozás, anyagszállítás, légzés, ivaros és ivartalan szaporodás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Szépség, erő, egészség**	**Órakeret 7 óra**
Előzetes tudás	A kültakaró és a mozgás szerveinek legfontosabb jellemzői; a hám-, a kötő- és támasztó-, valamint az izomszövetek szerkezete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az egészséges életvitel szokásrendszerének kialakítása érdekében a rendszeres testmozgás és a bőrápolás iránti igény felkeltése. Az egészséget veszélyeztető tényezők azonosítása, az ismeretek és tapasztalatok felhasználása a veszély időbeni érzékelése és elhárítása érdekében. A fogyatékkal élő emberekkel tanúsított elfogadó, segítő, megértő magatartás erősítése. A reális énkép és az önismeret fejlesztése.	

Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások, ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások:	A kétoldali szimmetria felismerése, példák	*Informatika:* adatok gyűjtése az

Milyen szerepe van a bőrnek és függelékeinek (haj, köröm) a vonzó megjelenésben? Mikor és miért izzadunk? Házi kozmetikumok használata, illetve hogyan válasszunk kozmetikai szereket? Milyen kapcsolat van az ember mozgása és fizikai munkavégzése között? *Ismeretek:* Az emberi test síkjai, szimmetriája, formavilága, esztétikuma. A bőr felépítése és funkciói. A bőr szerepe a külső testkép kialakításában: a bőr kamaszkori változásainak okai, következményei. A bőr- és szépségápolás. A bőr védelme; bőrsérülések és ellátásuk. Bőrbetegségek (bőrallergia, fejtetvesség, rühatka, gombásodás). A mozgásszervrendszer aktív és passzív szervei. Az ember mozgásának fizikai jellemzése (erő, munkavégzés). A csontok kapcsolódása. Az ízület szerkezete. A porcok szerepe a mozgásban. Mozgássérülések (ficam, rándulás, törés) ellátása, mozgásszervi betegségek (csipőficam, gerincferdülés, lúdtalp) és megelőzésük. A mozgás, az életmód és az energia-szükséglet összefüggései.	szimmetrikusan és aszimmetrikusan elhelyezkedő szervekre. A bőr szöveti szerkezetének és működésének összefüggése. Példák a szerkezeti változás – működésváltozás összefüggésére. A pattanás, a zsíros és a száraz bőr, a töredezett haj és köröm összefüggése a bőr működésével. Öngyógyítás és az orvosi ellátás szükségességének felismerése. Elsősegélynyújtás bőrsérülések esetén. Környezetkímélő tisztálkodási és tisztítószerek megismerése, kipróbálása. Az emberi csontváz fő részei, a legfontosabb csontok felismerése. Példák gyűjtése a jellegzetes csontkapcsolatokra. Elsősegélynyújtás gyakorlása mozgássérülések esetén. A mozgássérült és mozgáskorlátozott emberek segítése. Sportoló és nem sportoló osztálytársak napi-és hetirendejének összehasonlítása, elemzése a mozgás (edzés), pihenés, tanulás egyensúlya a test napi energiaigénye szempontjából. Önálló gyűjtőmunka: sportolók, edzők, gyógytornászok, ortopéd orvosok stb. élményei, tapasztalatai a mozgás és a testi-lelki egészség kapcsolatáról.	internetről. *Magyar nyelv és irodalom:* a szöveg elemei közötti ok-okozati, általános-egyes vagy kategória-elem viszony felismerése. *Matematika:* Modellezés; összefüggések megjelenítése. Szimmetria, tükrözés. *Kémia:* az oldatok kémhatása. *Fizika:* erő, forgatónyomaték; mechanikai egyensúly. *Testnevelés és sport:* a bemelegítés szerepe a balesetek megelőzésében.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kültakaró, mozgás-szervrendszer, ízület.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A szervezet anyag- és energiaforgalma**	**Órakeret 14 óra**
Előzetes tudás	A sejt felépítése, sejtszintű életfolyamatok, a tápcsatorna szakaszai és fő működéseik, a táplálékok tápanyagtartalma. A légző szervrendszer részei és működéseik; a keringés szervei és szerepük a szervezet működésében.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A sejtszintű és a szervezetszintű életfolyamatok összekapcsolásával a rendszerfogalom mélyítése. A saját és mások egészségének megőrzése iránti felelős magatartás erősítése. Az egészséges táplálkozás jellegzetességeire építve a tudatos fogyasztói szokások megalapozása, erősítése. Az orvoshoz fordulás céljának, helyes időzítésének tudatosítása, illetve baleset esetén a tudatosan cselekvő magatartás megalapozása.

Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások, ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások: Miért van szüksége szervezetünknek különböző tápanyagokra (fehérjékre, szénhidrátokra és zsírokra)? Miben különbözik a be- és a kilélegzett levegő összetétele, és mi a különbség magyarázata? Hogyan jutnak tápanyaghoz és oxigénhez a szervezetünk belsejében található sejtek? Mitől függ, hogy mennyi folyadékot kell elfogyasztanunk egy nap? *Ismeretek:* Az élőlényeket felépítő szervetlen és szerves anyagok (víz, ásványi anyagok, szénhidrátok, zsírok és olajok, fehérjék, vitaminok) szerepe. A tápcsatorna részei és szerepük a tápanyagok emésztésében és felszívódásában. Az egészséges táplálkozás jellemzői (minőségi és mennyiségi éhezés, alapanyagcsere, testtömeg-index, normál testsúly). A vér és alkotóinak szerepe az anyagszállításban. A légzési szervrendszer részei és működésük. Hangképzés és hangadás. A keringési rendszer felépítése és működése. A táplálkozás és a légzés szerepe szervezet energiaellátásában.	A táplálékok csoportosítása jellegzetes tápanyagtartalmuk alapján. A fő tápanyagtípusok útjának bemutatása az étkezéstől a sejtekig. Lehetséges projektmunka: – Felvilágosító kampány összeállítása az egészséges táplálkozás megvalósítására; a testsúllyal kapcsolatos problémák veszélyeinek megismerésére. – Az egészséges étkezési szokások népszerűsítése. – A táplálkozásnak és a mozgásnak a keringésre gyakorolt hatása, az elhízás következményei. Számítások végzése a témakörben (pl. testtömeg-index, kalóriaszükséglet). A szívműködést kísérő elektromos változások (EKG) gyógyászati jelentőségének megértése; a szívmegállás, szívinfarktus tüneteinek felismerése. A pulzusszám, a vércukorszint, a testhőmérséklet és a vérnyomás fizikai terhelés hatására történő változásának megfigyelése és magyarázata. A vér- és vizeletvizsgálat jelentősége, a laboratóriumi vizsgálat legfontosabb adatainak értelmezése. Vénás és artériás vérzés felismerése, fedő- és nyomókötés	*Matematika:* Adatok, rendezése, ábrázolása. Matematikai modellek (pl. függvények, táblázatok, rajzos modellek, diagramok, grafikonok) értelmezése, használata. *Informatika:* adatok gyűjtése az internetről, prezentáció készítése. *Magyar nyelv és irodalom:* a szöveg egységei közötti tartalmi megfelelés felismerése; a szövegben alkalmazott speciális jelrendszerek működésének magyarázata (táblázat). *Kémia:* a legfontosabb tápanyagok (zsírok, fehérjék, szénhidrátok)kémiai felépítése. *Technika, életvitel és gyakorlat:* betegjogok.

A vér szerepe a szervezet védelmében és belső állandóságának fenntartásában. Immunitás, vércsoportok. A védőoltások jelentősége. A kiválasztásban résztvevő szervek felépítése és működése. A vízháztartás és a belső környezet állandósága. A só- és vízháztartás összefüggése. Vérzéstípusok - vérzéscsillapítások. Légzőszervi elváltozások, betegségek megelőzése. A szív és az érrendszeri betegségek tünetei és következményei. Az alapvető életfolyamatok (légzés, pulzusszám, vérnyomás, testhőmérséklet és vércukorszint) szabályozásának fontossága a belső környezet állandóságának fenntartásában. A rendszeres szűrővizsgálat, önvizsgálat szerepe a betegségek megelőzésében. Betegjogok: az orvosi ellátáshoz való jog; háziorvosi és szakorvosi ellátás.	készítése. Önálló kutatómunka: milyen feltételekkel köthet életbiztosítást egy egészséges ember, illetve aki dohányzik, túlsúlyos, magas a vérnyomása, alkoholista vagy drogfüggő? Adatgyűjtés arról, hogy milyen hatással van a dohányzás a keringési és a légzési szervrendszerre, illetve a magzat fejlődésére. Az interneten található betegségtünetek értelmezése és értékelése. Vita a rendszeres egészségügyi és szűrővizsgálatok, az önvizsgálat, a védőoltások, valamint az egészséges életmód betegség-megelőző jelentőségéről. Az eredményes gyógyulás és az időben történő orvoshoz fordulás ok-okozati összefüggésének bemutatása.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Tápanyag, anyagcsere, alapanyagcsere, emésztés, vér, vércsoport, véralvadás, immunitás, szűrlet, vizelet, só- és vízháztartás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A belső környezet állandóságának biztosítása**	**Órakeret 11 óra**
Előzetes tudás	A sejt felépítése, külső- és belső környezet, egyensúlyi állapot, környezethez való alkalmazkodás, az érzékszervek specializálódása adott inger felfogására.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szervezet és a környezet kölcsönös egymásra hatásának megértése. A környezeti jelzések kódolásának és dekódolásának értelmezése az érzékelés folyamatában. Az alkohol és a kábítószerek káros élettani hatásának ismeretében tudatos, elutasító attitűd alakítása.	

Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások, ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Problémák, jelenségek,	Az érzékeléssel kapcsolatos	*Fizika:*

gyakorlati alkalmazások: Mi történik, ha valamelyik érzékszervünk nem, vagy nem megfelelően működik? Meddig tudjuk visszatartani a lélegzetünket, tudjuk-e szabályozni a szívverésünket? Mit jelent a szemüveg dioptriája? Miben hasonlít és miben különbözik az EKG és az EEG? *Ismeretek:* A környezeti jelzések érzékelésének biológiai jelentősége. A hallás és egyensúlyozás, a látás, a tapintás, az ízlelés és a szaglás érzékszervei. Az idegrendszer felépítése; a központi és a környéki idegrendszer főbb részei, az egyes részek. Az idegsejt felépítése és működése. A feltétlen és a feltételes reflex. A feltételes reflex, mint a tanulás alapja. Az alapvető életfolyamatok (légzés, pulzusszám, vérnyomás, testhőmérséklet és vércukorszint) szabályozásának működési alapelve. Az alkohol egészségkárosító hatásai. A lágy és kemény drogok legismertebb fajtái, hatásuk az ember idegrendszerére, szervezetére, személyiségére. A megelőzés módjai.	megfigyelések, vizsgálódások végzése, a tapasztalatok rögzítése, következtetések levonása. Az érzékszervi fogyatékkal élő emberek elfogadása, segítésük kulturált módjainak bemutatása. Adatgyűjtés a leggyakoribb szembetegségekről és korrekciós lehetőségeikről. Annak megértése, hogy az érzékelés az érzékszervek és az idegrendszer együttműködéseként jön létre. Az EEG működésének alapja és elemi szintű értelmezése. Az idegsejt különleges felépítése és működése közötti összefüggés megértése. Példák arra, hogy a tanulás lényegében a környezethez való alkalmazkodás. Az egyensúlyi állapot és a rendszerek stabilitása közötti összefüggés felismerése, alkalmazása konkrét példákon. A személyes felelősség tudatosulása, a szülő, a család, a környezet szerepének bemutatása a függőségek megelőzésében. A kockázatos, veszélyes élethelyzetek megoldási lehetőségeinek bemutatása.	A hang keletkezése, hangforrások, a hallás fizikai alapjai. Hangerősség, decibel. Zajszennyezés. A fény. A szem és a látás fizikai alapjai. Látáshibák és javításuk. *Matematika:* Változó helyzetek megfigyelése; a változás kiemelése (analízis). Modellek megértése, használata. *Magyar nyelv és irodalom:* Szövegértés – a szöveg elemei közötti ok-okozati, általános-egyes vagy kategória-elem viszony magyarázata; egy hétköznapi probléma megoldása a szöveg tartalmi elemeinek felhasználásával. *Informatika:* szövegszerkesztés.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Receptor, érzékszerv, reflex, reflexkör, feltétlen és feltételes reflex, központi és környéki idegrendszer.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A fogamzástól az elmúlásig**	**Órakeret 8 óra**
Előzetes tudás	Sejtosztódás, szaporodási típusok a növény-és állatvilágban, a nemi érés jelei.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Felkészítés a felelősségteljes párkapcsolatra alapozott örömteli nemi életre és a tudatos családtervezésre. Az életszakaszok főbb testi, lelki és magatartásbeli jellemzőinek megismerésével azoknak a viselkedési formáknak az erősítése, melyek biztosítják a korosztályok közötti harmonikus együttélést. Az önismeret fejlesztésével hozzájárulás önmaguk kibontakoztatásához, mások megértéséhez, elfogadásához, a boldogságra való képesség kialakításához.

Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások, ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások: Mi a szexualitás szerepe az ember életében? Mely környezeti és életmódbeli hatások okozhatnak meddőséget? *Ismeretek*: A férfi és a nő szaporodási szervrendszerének felépítése és működése. Elsődleges és másodlagos nemi jellegek. A nemi hormonok és a pubertás. Az ivarsejtek termelődése, felépítése és biológiai funkciója. A menstruációs ciklus. Az önkielégítés. A fogamzásgátlás módjai, következményei. Az abortusz egészségi, erkölcsi és társadalmi kérdései. A nemi úton terjedő betegségek kórokozói, tünetei, következményei és megelőzésük. A fogamzás feltételei, a méhen belüli élet mennyiségi és minőségi változásai, a szülés/születés főbb mozzanatai. A méhen kívüli élet főbb szakaszainak időtartama, az egyed testi és szellemi fejlődésének jellemzői. A serdülőkor érzelmi, szociális és pszichológiai jellemzői. A személyiség összetevői, értelmi képességek, érzelmi adottságok. Leány és női, fiú és férfi szerepek a családban, a társadalomban.	Az örökítő anyagot megváltoztató környezeti hatások megismerése, azok lehetséges következményeinek megértése, felkészülés a veszélyforrások elkerülésére. Másodlagos nemi jellegek gyűjtése, magyarázat keresése a különbségek okaira. Az öröklött és tanult tényezők megkülönböztetése a nemi működés során. A petesejt és a hím ivarsejt termelődésének összehasonlítása. A nemek pszichológiai jellemzőinek értelmezése. A biológiai és társadalmi érettség különbözőségeinek megértése. Érvelés a tudatos családtervezés, az egymás iránti felelősségvállalásra épülő örömteli szexuális élet mellett. Hiedelmek, téves ismeretek tisztázására alapozva a megelőzés lehetséges módjainak tudatosítása. Mikortól tekinthető a magzat embernek/élőlénynek? – Érvelés a tudatos gyermekvárás mellett. A születés utáni egyedfejlődési szakaszok legjellemzőbb testi és lelki megnyilvánulásainak összehasonlítása, különös tekintettel az ember életkora és viselkedése közötti összefüggésre. Példák a családi és iskolai agresszió okaira, lehetséges kezelésére, megoldására.	*Informatika:* szaktárgyi oktatóprogram használata. *Fizika:* ultrahangos vizsgálatok az orvosi diagnosztikában. *Matematika:* ciklusonként átélt idő és lineáris időfogalom; időtartam, időpont. *Magyar nyelv és irodalom:* szövegértés – a szöveg egységei közötti tartalmi megfelelés felismerése; a szöveg elemei közötti ok-okozati, általános-egyes vagy kategória-elem viszony felismerése; a bibliográfiai rendszer mibenléte és alkalmazása; a szövegben megfogalmazott feltételeket teljesítő példák azonosítása.

A családi és az egyéni (rokoni, iskolatársi, baráti, szerelmi) kapcsolatok jelentősége, szerepük a személyiség fejlődésében. A viselkedési normák és szabályok szerepe a társadalmi együttélésben.	Szerepjáték (önzetlenség, alkalmazkodás, áldozatvállalás, konfliktuskezelés, probléma-feloldás). Az adott életkor pszichológiai jellemzőinek értelmezése kortárs-segítők és szakemberek segítségével. Szerepjáték, illetve kortárs irodalmi alkotások bemutatása a szerelemnek az egymás iránti szeretet, tisztelet és felelősségvállalás kiteljesedéseként történő értelmezéséről.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Ivarsejt, nemi hormon, elsődleges, másodlagos nemi jelleg, nemi szerv, nemi identitás, szexualitás, abortusz, fogamzásgátlás, tudatos családtervezés.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló érti az éghajlati övezetek kialakulásának okait és a biomok összetételének összefüggését az adott térséget jellemző környezeti tényezőkkel. Ismeri a globális környezetkárosítás veszélyeit, érti, hogy a változatosság és a biológiai sokféleség érték. Ismeri és megfelelő algoritmus alapján tudja jellemezni a jellegzetes életközösségeket alkotó legfontosabb fajokat, tud belőlük táplálékláncot összeállítani. Példákkal tudja illusztrálni az élőlények közötti kölcsönhatások leggyakoribb formáit. Be tudja mutatni az egyes életközösségek szerkezetét, térbeli elrendeződésük hasonlóságait és különbségeit, ismeri az életközösségek változatosságának és változásának okait. Tud különbséget tenni csoportosítás és rendszerezés között, tisztában van a fejlődéstörténeti rendszer alapjaival. Ismeri az élővilág országait, törzseit és jellegzetes osztályait. Morfológiai jellegzetességek alapján ismert élőlények el tud helyezni a fejlődéstörténeti rendszerben (maximum osztály szintig). Látja a sejtek, szövetek, és szervek felépítése és működése közötti összefüggést. Érti a sejtszintű és a szervezetszintű életfolyamatok közötti kapcsolatot. Ismeri az ivaros és az ivartalan szaporodás előnyeit és hátrányait, szerepüket a fajok fennmaradásában, a földi élet változatosságának fenntartásában. Tisztában van saját teste felépítésével és alapvető működési sajátosságaival, a férfi és a nő közötti különbséggel és a kamaszkor biológiai-pszichológiai problémáival. Ismeri a betegségek kialakulásának okait, megelőzésük és felismerésük módjait, az egészséges életmód és az elsősegélynyújtás legfontosabb szabályait. Érti a szűrővizsgálatok jelentőségét a betegségek sikeres gyógyításában. Önállóan és társaival együttdolgozva tud megfigyeléseket, vizsgálódásokat, kísérleteket végezni, tapasztalatairól feljegyzéseket készíteni, valamint jártassággal rendelkezik a mikroszkóp használatában.

Dráma

DRÁMA ÉS TÁNC

A dráma és tánc tanítása olyan művészeti és művészetpedagógiai tevékenység, amelynek célja az élményeken keresztül történő megértés, valamint a kommunikáció, a kooperáció, a kreativitás fejlesztése, az összetartozás érzésének erősítése.

A dráma és tánc kreatív folyamata szolgálja a tanulók ön- és társismeretének gazdagodását, segíti az oldottabb és könnyebb kapcsolatépítést és kapcsolatfenntartást.

A tanulói tevékenységek a gondolatok és érzelmek kifejezését, ezzel együtt különböző drámai és színházi kifejezési formák megismerését, alkalmazásuk elsajátítását és értelmezését szolgálják.

A mozgásos-táncos tevékenységek többek között fejlesztik a ritmusérzéket, a térérzékelést, a testtartást, a mozgáskoordinációt, az állóképességet. E tevékenységek során a tanulók megismerik a mozgásos-táncos kommunikáció és önkifejezés sajátosságait, eszköztárát.

A dramatikus és a mozgásos-táncos tevékenység gyakorlása és tanulása hozzájárul a nemzeti, helyi vagy a nemzetiségi hagyomány megismeréséhez, az önazonosság erősítéséhez, fontos szerepe lehet a közösségi tudat kialakításában.

A művészeti tevékenységformákkal való személyes találkozás révén a művészeti ágak nyelve sajátjukká válik, és mindezek eredményeként kialakul bennük a művészettel élés, az értő befogadóvá válás alapvető igénye.

A tárgy közműveltségi tartalmai, fejlesztési feladatai elsősorban tevékenység-központú, gyakorlati képzés során sajátíthatók el. A tematikai egységekhez időkeretek csak ajánlatként határozhatók meg, mivel a témák feldolgozása komplex gyakorlati tevékenységek keretében valósul meg. A feltüntetett tematikai egységek és közműveltségi tartalmak megjelenése átfedi egymást, a tagolás csak a könnyebb áttekinthetőséget szolgálja, a feltüntetett óraszám-ajánlások az éves összóraszám vonatkozásában nyújtanak tájékoztatást. A tematikai egységek nem sorrendben, hanem a korosztály és a csoport adottságainak megfelelően, a szaktanár döntése alapján dolgozhatók fel. A kerettanterv összességében az adott iskolaszakaszokra fogalmazza meg a fejlesztési tartalmakat a hozzárendelt óraszámokkal, amelyeknek csak a 90%-ára ad kötelező tartalmat, míg a fennmaradó 10% szabad felhasználást biztosít a tervezés során.

A dráma és tánc jellegénél fogva nagy szerepet játszik több fejlesztési területen meghatározott ismeretek, készségek és képességek fejlesztésében.

Az *erkölcsi nevelés* területén a tanuló a dráma és tánc tanulása során olyan kérdésekkel és problémákkal találkozik, amelyek segítenek eligazodni az őt körül vevő világban. Megtanulja a munkához szükséges rendet és fegyelmet, e tevékenységek révén megismeri, képes elfogadni és követni különböző közösségek normáit.

A *nemzeti öntudat, hazafias nevelés* területén megismer több különböző, népszokásokhoz vagy ünnepkörökhöz köthető hagyományt, így felkelthető érdeklődése szűkebb és tágabb környezetének kultúrája iránt, megtapasztalhatja ezek helyét Európa és a világ szokásvilágában, fontossá válhat számára a hagyományok megismerése és megőrzése.

Az *állampolgárságra, demokráciára nevelés* területén nyitottá válhat a társadalmi jelenségek iránt, ezek ábrázolására törekszik dramatikus tevékenységeiben is. Foglalkozik a kisebb és nagyobb közösségek sajátosságaiból eredő lehetőségekkel és korlátokkal.

Az *önismeret és a társas kapcsolati kultúra fejlesztése,* valamint a *felelősségvállalás másokért, önkéntesség* területén képes az alkalmazkodásra és az érdekérvényesítésre. Életkorának megfelelően megnyilvánul különböző társas helyzetekben. Képes több szempontból is értékelni, és drámajátékos tevékenységekben megmutatni egy-egy helyzetet.

A megbeszéléseken önálló véleményt fogalmaz meg, tapasztalatot szerez önmaga és társai tevékenységének elemző értékelésében, ugyanakkor képes mások munkájának elismerésére, tiszteletére is.

A *testi és lelki egészségre nevelés* területén megismeri a különféle, a figyelem összpontosítására szolgáló koncentrációs és lazító játékokat és tevékenységeket.

A fenntarthatóság, környezettudatosság területén fejlődhet közvetlen és tágabb környezetének természeti és társadalmi értékei, sokszínűsége iránti szenzibilitása.

A tanulás tanítása területén képes kialakítani a személyiségének megfelelő tanulási szokásokat, képes a hatékony, önálló felkészülésre, és alkotó jellegű részvételre nyilvános közösségi tevékenységekben.

A *médiatudatosságra nevelés* területén: megfelelő módon eligazodik az interneten, illetve a különféle hiteles médiatartalmakban, valamint a rendelkezésére álló szakirodalomban.

A kompetenciafejlesztés területén az *anyanyelvi kommunikáció* fejlesztésében az aktív tevékenységek folytán a dráma és tánc tantárgy jelentős szerepet játszik. A tanuló részt vesz verbális és nonverbális kommunikációs játékokban, megtapasztalja az önkifejezés több formáját. Ezek segítségével képes érzéseinek és véleményének kifejezésére, valamint saját és mások tevékenységének értékelésére is. Fejlődik a tiszta, érthető, artikulált beszéd, a világos, adekvát nyelvhasználat területén.

A *szociális és állampolgári kompetencia* területén a tanuló lehetőséget kap más kultúrák sokszínűségének megismerésére. A dramatikus tevékenységek során gyakorolja a társainak való segítségnyújtást különféle megjeleníthető élethelyzetekben. A közös munka folyamatában megtapasztalja, hogy kisebb és nagyobb közösségének működése az ő felelőssége is, a dramatikus tevékenység során, a mintha-helyzetek „gyakorlóterepén" felelősséget érez és vállal társaiért. Képes megfogalmazni véleményét, és elfogadni mások érvelését.

A *kezdeményezőképesség és vállalkozói kultúra* területén a tanuló korának megfelelő élethelyzetekben képes a mérlegelésre, döntéshozatalra, és arra, hogy felmérje döntései következményeit – mindezt a dramatikus tevékenységek során a gyakorlatban, védett környezetben meg is tapasztalja.

Ugyanakkor az *esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség* területén fejlődik emocionális érzékenysége is, megismerkedik a befogadást és a kifejezést segítő játékokkal, dramatikus tevékenységekkel, a megjelenítés többféle (pl. verbális, mozgásos-táncos, vizuális) formájával.

Emellett a *hatékony, önálló tanulás* megalapozásaként részt vesz egész csoportos, kiscsoportos tevékenységekben, és vállal egyéni tevékenységeket is. Megtapasztalja saját készségeit és képességeit, felismerheti, miben kell még fejlődnie.

évi: 36 óra
heti: 1 óra

5. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Csoportos játék és megjelenítés**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Érzékelés, megfigyelés, felismerés, emlékezet, fantázia, megjelenítés játékai. Beszédre késztetés, verbális és nonverbális kommunikációs játékok; ritmus, tér, térköz, tájékozódás, irányok.	

<table>
<tr><td>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="2">A kapcsolatteremtésen alapuló alkotó együttműködés képességének fejlesztése.
Tiszta, érthető, artikulált beszéd, világos kifejezés, adekvát nyelvhasználat fejlesztése; nonverbális kifejezőeszközök helyes és tudatos használata; az élőszó zenei kifejezőeszközeinek helyes és tudatos használata;
Táncos és mozgásos tevékenységek a mozgáskultúra és a mozgásos kommunikáció fejlesztése céljából.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Ismeretek/fejlesztési követelmények</td><td>Kapcsolódási pontok</td></tr>
<tr><td colspan="2">Általános mozgásos/táncos bemelegítés: az egész csoportot megmozgató kapcsolatteremtő, feszítő-lazító mozdulat-játékok (pl. utánzásos gyakorlatok, lánc-játékok).
Táncos mozgások egész csoportban, majd kis csoportokban (pl. mozgás zenére a tanár irányításával).
A kifejező közlés alapjainak elsajátítása – artikulációs gyakorlatok, tempó-, hangsúly- és hanglejtésgyakorlatok (pl. beszédre késztető játékok, hanggyakorlatok; egyszerűbb stilisztikai játékok, szókincsbővítő gyakorlatok; beszédgyakorlatok szavakkal, szókapcsolatokkal, mondatokkal; beszédgyakorlatok egyszerű, könnyen tanulható, időmértékes és/vagy hangsúlyos szövegekkel).
Nem verbális kommunikációs játékok: beszéd nélküli gyakorlatok egész csoportban különféle kommunikációs helyzetekben, kis csoportokban és párban.
A korosztály sajátosságait figyelembe vevő koncentrációs és lazítógyakorlatok (a koncentráció érvényesülhet pl. a figyelem irányításában, a mozgás koordinációjában, az együttműködésben, az egymáshoz igazodásban).
Egyszerűbb interakciós játékok.
Egyensúly- és mozgáskoordinációs játékok (pl.: az egyensúly megtartása különböző helyzetekben, a test és a végtagok mozgásának összehangolása a nagyobb motorikus mozgástól a kisebb felé haladva, tájékozódás a térben csukott szemmel).
A bizalomérzet kialakítását szolgáló gyakorlatok.
Kommunikáció tárgyakkal, bábokkal.</td><td>Magyar nyelv és irodalom:
Törekvés a jól formált, nyelvileg igényes beszédre és a megfelelő artikulációra.
A szöveg tartalmát és a beszélő szándékát tükröző kiejtésmód eszközeinek alkalmazása. A szünet, a hangsúly-, a beszédtempó-, a hangmagasságváltás és a hanglejtés modulációjának használatában rejlő kommunikációs lehetőségek megfigyelése és alkalmazása.

Matematika:
Tájékozódás a térben.

Ének-zene:
…olyan közös, együttes élmény megteremtése, amely révén a befogadás és az önkifejezés, valamint az egymásra figyelés harmóniája valósul meg.

Vizuális kultúra:
Jelenségek megfigyelése adott szempontok alapján, a célirányos figyelem fejlesztése céljából.

Technika, életvitel és gyakorlat:
Az érdeklődés felkeltése, a természetes kíváncsiság fenntartása és kiterjesztése a közvetlen környezet egészére.

Testnevelés és sport:
Mozgásos kommunikáció.</td></tr>
<tr><td>Kulcsfogalmak/ fogalmak</td><td colspan="2">Bemelegítés, testtartás, gesztus, mimika, tekintet, hangerő, hangsúly, koncentráció, lazítás, együttműködés, egyensúly, bizalom.</td></tr>
</table>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Rögtönzés és együttműködés	Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	Részvétel különböző szervezési formákban megvalósított dramatikus tevékenységekben. Kapcsolat létrehozása és fenntartása, egymásra figyelés. Szerepbe lépés.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Aktív, alkotó részvétel a mozgásos improvizációkban, improvizációs képesség fejlesztése; az egymásra figyelés és az együttműködés erősítése. Örömteli, fegyelmezett, tervszerű, összpontosított alkotómunka; a kreativitás, improvizációs képesség fejlesztése; a tartós, intenzív figyelem erősítése; a kooperáció, a munkamegosztásban való részvétel gyakorlása; a társak munkájának megértése, tisztelete.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Egyszerű elemekből építkező mozgássor létrehozása (eleinte a tanár konkrét iránymutatásával). Mozgásos improvizáció a tanár által meghatározott témára. Improvizáció a megismert technikák alkalmazásával. Páros, kiscsoportos és csoportos interakciós játékok. Játékok maszkkal, bábbal. Különböző karakterek mozgásbeli kifejezése. A figyelem irányításának erősítése. Alkalmazkodás, érdekérvényesítés együttműködést igénylő csoportos tevékenységek során.	*Magyar nyelv és irodalom:* Különféle dramatikus formák kipróbálása (pl.: bábjáték, árnyjáték, némajáték, versmondás, helyzetgyakorlat). *Vizuális kultúra:* A legfontosabb vizuális jelek, jelzések, szimbólumok értelmezése, alkotó használata. Szabad asszociációs játékok. Hang és kép együttes alkalmazása (pl. árnyjátékokban). *Technika, életvitel és gyakorlat:* Tapasztalatszerzés a környezetből, a tapasztalatok megfogalmazása, rögzítése.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Indítás, megállítás, gyorsítás, lassítás, járás, futás, mozdulatkitartás, testtartás, gesztus, mimika, maszk, karakter.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A dráma és a színház formanyelvének tanulmányozása	Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	Kezdet, lezárás, cselekmény, szereplő, helyszín fogalma.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Alapvető dramaturgiai, műfaji fogalomkészlet bővítése. Egyes fogalmak felhasználása drámajátékos tevékenységekben és/vagy az elemző megbeszélésekben.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Egyszerű kifejezési formák megismerése és alkalmazása saját élményű dramatikus	*Magyar nyelv és irodalom:* Kreatív folyamatok támogatása

tevékenységekben, különböző dramatikus munkaformákkal. Az adott tevékenységek szituációkban történő megvalósítása (a szereplők szándékai, viszonyai, a cselekmény helyszínének, időpontjának megjelölése). Jelenetalkotás a tanár által megadott és/vagy a játszókkal egyeztetett elemek alapján. Az alapvető fogalmak ismerete és alkalmazása saját játékok alapján és azok értékelő megbeszélése során (szándék, feszültség, konfliktus, jelenet, dialógus, monológ, típus, ellentét és párhuzam, ritmus). Irodalmi művek egy-egy részletének közös dramatizálása, megjelenítése dramatikus tevékenységekkel.	(képzelet, belső képek alkotása, jelentésalkotás). Gondolkodás a saját gondolkodási folyamatokról. *Ének-zene:* A belső hallás készség irányú fejlesztése. Elvárható: nehezebb ritmusképletek, Ütemfajták *Technika, életvitel és gyakorlat:* A probléma megoldásához, a tevékenység elvégzéséhez szükséges, a feltételekre, hatásokra is kiterjedő átfogó kérdések megfogalmazása. *Vizuális kultúra:* Önálló kérdések megfogalmazása a tárgyalt témával kapcsolatban.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szándék, feszültség, konfliktus, jelenet, dialógus, monológ, típus, ellentét, párhuzam, fordulópont/tetőpont, főszereplő, mellékszereplő, késleltetés, ritmus, tér.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Történetek feldolgozása**	**Órakeret 7 óra**
Előzetes tudás	Részvétel egyszerűbb, csoportos rögtönzéses játékokban.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Alkotó és tevékeny részvétel támogatása, fejlesztése különböző drámajátékos tevékenységekben, történetek megjelenítésében.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Dramatikus improvizációk a tanár által megadott és/vagy a tanulók által létrehozott történetváz alapján. Történet szituációkra bontása (pl. kiscsoportokban létrehozott állókép, állókép narrációval, állóképsorozat, gondolatkövetés, némajáték, hangjáték), majd a látottak egész csoportos megbeszélése. Döntési helyzetek elemzése, feldolgozása dramatikus tevékenységekkel (pl. balladák, mesék, elbeszélő költemények, mítoszok, mondák, kortárs irodalmi alkotások, a tanulókat érdeklő konfliktushelyzetek, emberi problémák alapján).	*Magyar nyelv és irodalom:* Történetek főszereplőinek azonosítása. A szereplők külső és belső jellemzőinek azonosítása. Az idő és a tér egyértelműen megjelölt mozzanatainak azonosítása. A tetőpontok, fordulópontok és kitérők érzékelése. Annak megállapítása, hogy ki beszéli el és kinek a szemével látjuk a történetet. A nem saját álláspont megjelenítésének, átélésének képessége. Mindennapi konfliktusok megjelenítése drámajátékban (pl.: bábjáték).

Dramatikus improvizációk irodalmi, képzőművészeti alkotások, zeneművek, ismert történelmi események, fénykép, film, (nép)hagyomány felhasználásával.	*Ének-zene:* A tánc tanulása során megismerhető a helyi vagy a nemzetiségi (nép)hagyomány, s mindez hatékonyan járulhat hozzá a közösségi tudat és az önazonosság erősítéséhez. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* Események, történetek elbeszélése élőszóban, illetve emlékezetből. Mások véleményének türelmes meghallgatása és figyelembe vétele. Feltevések megfogalmazása az egyének, csoportok viselkedésének mozgatórugóiról.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Dramatikus tevékenységformák, feszültség, improvizáció, cselekmény, jelenet, konfliktus.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Megismerő és befogadóképesség**	**Órakeret 7 óra**
Előzetes tudás	Szöveges alkotások dramatikus feldolgozása, egyes szokások, hagyományok ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Különböző művészeti alkotások játékon, megjelenítésen keresztül történő feldolgozása. Színház- és drámatörténeti ismeretek iránti érdeklődés felkeltése. Néphagyományok alapfokú ismerete. Színházi előadások megtekintése alapján a befogadó/értelmező képességek fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Színházi előadások (pl. gyermek- vagy diákszínjátszó csoportok előadásai) közös megtekintése, előkészítése, a látottak feldolgozása dramatikus tevékenységekkel. A szereplők jellemének (külső és benső jegyeinek, valamint motivációinak) vizsgálata dramatikus tevékenységek felhasználásával. A ritmus lehetséges megjelenési formái színpadon. A színpadi tér és a színpadi idő fogalma. Ismerkedés a színpadi térformákkal és használatuk következményeivel. Dramatikus játékok során a néphagyomány egyes elemeinek felismerése és beépítése a gyakorlatokba. Ismerkedés a tánc és a mozgás szerepével és jellemzőivel (pl. különféle történelmi és	*Magyar nyelv és irodalom:* A műélvezet megtapasztalása a belefeledkezés, a játék, a kaland, a humor, a képzelet, a ritmus és a zene révén. *Ének-zene:* Nemzetiségeink hagyományai és néptáncai. *Technika, életvitel és gyakorlat:* Együttműködés a társakkal, alkalmazkodás egymáshoz, a társak segítése a közös és csoportos tevékenységekben.

társastáncok, különböző kultúrák táncai, különböző korok színpadi táncai).	*Vizuális kultúra:* Reflektálás irodalmi, zenei, filmes élményekre saját, kifejező szándékú alkotásokban. Saját és mások munkájának összehasonlítása, értékelése tanári segítséggel. *Hon- és népismeret:* Család és lakóhely. Néphagyomány.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Díszlet, jelmez, kellék, jelenet, tánctípusok.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	– Alkotó részvétel többféle dramatikus, illetve mozgásos-táncos tevékenységben. – Alapszintű improvizációs képességek fejlődése, erősödő biztonság a térhasználatban a mozgás és a dramatikus tevékenységek folyamán. – Konstruktív részvétel a dramatikus tevékenységek értelmező megbeszélésében – A tanuló képes a munkamegosztásra, érti és értékeli társai munkáját; fejlődik önismerete, képviseli saját álláspontját, és figyelembe veszi társai véleményét a közös alkotó tevékenységben. – Ismeri és használni tudja a legalapvetőbb dramaturgiai, drámaszerkezeti és színházi alapfogalmakat; képes egy színházi előadásról megfogalmazni élményeit, gondolatait.

Ének-zene

Ruzsai Weöres Sándor Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola

NAT MŰVELTSÉGTERÜLET:	**Művészetek**

KERETTANTERV /**átvett,** adaptált/	EMMI kerettanterv 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelet 3. sz. melléklet 2.2.12.1

ÉVFO-LYAM:	**A TANTÁRGY NEVE:**	**A TANTÁRGY**			
		ÉRTÉKELÉSE:	**ÉVES ÓRASZÁMA:**	**HETI ÓRA SZÁMA:**	**SZEREPE A KOMPETENCIA ALAPÚ NEVELÉSBEN-OKTATÁSBAN:**
5.	**Ének-zene** (normál tanterv, német nemzetiségi nyelv, emelt szintű angol)	Félévkor és év végén számjegy	**36**	**1**	**-**
6.	**Ének-zene** (normál tanterv, német nemzetiségi nyelv, emelt szintű angol)	Félévkor és év végén számjegy	**36**	**1**	**-**
7.	**Ének-zene** (normál tanterv, német nemzetiségi nyelv, emelt szintű angol)	Félévkor és év végén számjegy	**36**	**1**	**-**
8.	**Ének-zene** (normál tanterv, német nemzetiségi nyelv, emelt szintű angol)	Félévkor és év végén számjegy	**36**	**1**	**-**

ÚJ TANULÁSSZERVEZÉSI ELJÁRÁS:	-

A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELE:
A szakmai munkaközösség javaslatára a helyi tantervünkben megfogalmazott minimum követelményeket a továbbhaladás feltételének tekintjük.

Ének-zene az általános iskolák 5–8. évfolyama számára

A változat

Az ének-zene tantárgy tanításának legfőbb céljai megismertetni a gyermekeket az éneklés és a zenélés örömével, valamint kulcsokat adni számukra a zene élményt nyújtó megismeréséhez, megértéséhez és élvezetéhez. Ezeknek a céloknak az elérését segíti a kiválasztott repertoár.

Az iskolai ének-zene tanulás várt eredménye: a zenei gyakorlat és a zenehallgatás során a tanulók széles körű élményeket szereznek, amely segíti őket eligazodni a körülöttük lévő sokszínű zenei világban.

Az iskolai zenepedagógiai munka Kodály Zoltán alapelveire épül, az aktív éneklést és zenélést szorgalmazza, tradicionális népzenén és igényes műzenén alapul. A zenei hallásfejlesztés a relatív szolmizáció segítségével történik. A klasszikus remekművek értő befogadása fejleszti az érzelmi intelligenciát.

A kerettantervben feltüntetett anyagon keresztül a tanulók megismerik népzenénk és más népek zenéje, nemzeti zenei kultúránk és a klasszikus zene, a jazz, valamint a populáris műfajok igényes szemelvényeit. A zenepedagógiai munka a tanulók részben az iskolában, részben az iskolán kívül szerzett zenei tapasztalataira, zenei élményeire, illetve adott esetben zenei gyakorlatára épül, s ezáltal ösztönzi őket énekkarokban és házi zenélésben való aktív részvételre.

Az iskolai ének-zene óra elsősorban nem ismeretszerzésre való, hanem a pozitív zenei élmények és gyakorlati tapasztalatok megszerzésére.

Az ének-zene tanítása során a fejlesztési célok nem válnak szét élesen órakeretre, tananyagegységekre. A megjelölt órakeretek a tevékenységek egymáshoz viszonyított arányát jelölik. Minden órán sor kerül éneklésre, folyik a növendékek zenei generatív készségének fejlesztése, zenét hallgatnak. Ezt segíti a minden órán megjelenő felismerő kottaolvasás és a befogadói kompetenciák fejlesztése. A fejlesztési célok a tanítás során mindig az előző ismeretanyagra, elért fejlesztésre építve, komplex módon jelennek meg.

A tantárgy fejlesztési céljai a következők:

Zenei reprodukció

Éneklés

- Az iskolai ének-zenei nevelés elsődleges élményforrása a közös éneklés és az elmélyült zenehallgatás. Az ének-zene órán tanult zenei anyag egy részét énekléssel és kreatív zenei gyakorlatokkal készítik elő, illetve sajátítják el.
- Az énekórai műhelymunkát kórus egészíti ki, amely közösségformáló erőt képvisel. Cél, hogy a kóruséneklés örömét a tanulók a hétköznapok számos területén megoszthassák másokkal. (Pl. közös éneklés a kirándulásokon, baráti összejöveteleken, közösségi alkalmakon, saját koncertek szervezése hozzátartozóknak, ismerősöknek.)
- Az énekes anyag egy része mindvégig a magyar népdal marad, a 3. osztálytól kezdve a klasszikus zenei szemelvények száma növekszik, s a 7. osztálytól

kezdve kiegészül a jazz és az igényes populáris zene válogatott szemelvényeivel – elsősorban a befogadói hozzáállás különbségeinek érzékeltetése és a zenei minőség iránti érzékenység fejlesztése céljából, amely műfaji határoktól függetlenül értelmezhető.

Generatív és kreatív készségek fejlesztése

- A generatív – létrehozó, alkotó – készségek és képességek fejlesztésének célja, hogy a tanulók a megszerzett zenei tapasztalatokat alkalmazni tudják és azokkal képesek legyenek újat alkotni. A generatív tevékenységek, amelyek a kreativitás fejlesztése szempontjából nélkülözhetetlenek, fejlesztik a tanulók zenei érzékét, zeneértését és összpontosító képességét. Segítik őket a zene elemeinek önálló és magabiztos használatában, fejlesztik a tanulók önkifejező képességét, ötletgazdagságát, kreativitását és zenei fantáziáját.
- A generatív zenei tevékenységek a tanítás legkülönbözőbb témáihoz és fázisaihoz kapcsolódhatnak, s bennük a játékos alkotói munka öröme érvényesül. A generatív tevékenységet mindenkor megelőzi a zenei alkotóelemek (pl. ritmus, dallam, polifónia, harmónia, forma) vagy egy adott zenei stílushoz kapcsolódó zenei jelenségek (pl. a klasszika formaérzéke) megismerése az aktív zenélésen keresztül.

Felismerő kottaolvasás

- A kottaolvasás a zene értésének eszköze, általa olyan kódrendszer kulcsát kaphatják meg a tanulók, amely segíti őket abban, hogy eligazodjanak a zenei tartalmakban. A zenével való ismerkedés kezdeti szakaszában a felismerő kottaolvasás képessége a zeneértés mélységeihez is jelentősen hozzájárulhat. Az önálló zenélésben nélkülözhetetlen eszközzé válik.
- Az ötvonalas kottaképet a gyerekek látják már akkor is, mikor a jelrendszereket még nem tudják megfejteni. A tanulók a felismerő kottaolvasás segítségével egyre több zenei jelenséget képesek jelrendszerről felismerni. A kottaolvasás nem cél, hanem eszköz az iskolai zenetanulás folyamatában.
- A felismerő kottaolvasáshoz kapcsolódó zenei ismeretek tanítása soha nem elvontan, hanem az énekes és hangzó zenei anyaghoz kapcsolódóan történik. A népdalokból vett zenei fordulatokat felhasználják a ritmikai, metrikai és dallami elemek tudatosítására, formájuk megismerése pedig segít a formaérzék fejlesztésében. Az elemző megközelítés helyett válasszák a műfaji meghatározást, találják meg az élethelyzet, az érzelmi kifejezés, az esztétikai szépség személyes kapcsolódási pontjait. A népdalok szövegének értelmezése rávilágít a népdalok gazdag szimbolikájára, megvilágítja a magyar szókincs gazdagságát. A népdalok nem a felismerő kottaolvasás gyakorlópéldái. Csak akkor kell szolmizáltatni, ha az a szebb, tisztább megszólaltatást segíti.

Zenei befogadás

Befogadói kompetenciák fejlesztése

- A befogadói kompetenciák fejlesztése a zenehallgatás anyagának mélyreható megismerését segíti elő. A befogadói kompetenciák fejlesztése során az érzelmi és intellektuális befogadás egyensúlyának kell érvényesülnie. A befogadói kom-

petenciák fejlesztésével megalapozható a tanulók zenehallgatói magatartása, akik a zenehallgatás során olyan élményeket – minél többféle és valóságos zenei tapasztalatokat – szereznek a hallgatott zenéről, amelyek hatására egyre inkább különbséget tudnak tenni az elmélyült zenehallgatás (vagyis a zene befogadása) és a háttérzene fogyasztása között.

- Csend és teljes figyelem nélkül nem jön létre élményt adó zenei befogadás. A művészi értékű zene befogadójává csak az a tanuló válik, aki teljes figyelmét képes a hallott zene felé irányítani. A befogadói kompetencia fejlesztése éppen ezért részben a figyelem készségének kialakítása és folyamatos erősítése felé irányul. Az alsó tagozatban a gyermek a játékos tevékenység során képes leginkább az elmélyült figyelemre. Az alsóbb osztályokban a mozgás és az éneklés szorosan összekapcsolódik. A zeneérzés fejlesztése mellett a mozgás is lehetőséget ad a zenei jelenségek megéreztetésére és megértésére, a zenei készségek elmélyítésére is.
- Rendszeres zenehallgatás. A zeneművek zenei és zenén kívüli tartalmának, üzenetének megértéséhez szükség van a zenei élmények rendszeres biztosítására: minden órán legyen zenehallgatás, amely az élmény (örömszerző) funkción túl alapját adja a generatív készségek formálódásának, hiszen a generativitás a sokrétű zenei élményből fejlődik ki.
- Adekvát befogadói attitűd. A zenehallgatási anyag értő befogadását segíti az adekvát befogadói attitűd kialakítása, azaz fontos, hogy a tanulók kellő nyitottsággal forduljanak a hallgatott zene felé. A nyitott befogadói attitűd támogatja a zenei hatás megfelelő megélését, így segíti a zene különböző megnyilvánulásainak, például funkciójának, stílusának és műfajának pontos értelmezését, elfogadását és pozitív értékelését.
- A befogadói kompetencia fejlesztését segíti elő elsősorban a zenében rejlő gesztusok, karakterek, érzelmek, hangulatok érzékelésének és átérzésének képessége, másodsorban pedig a biztos és differenciált hallási képesség (ritmus-, dallam- és hangszínérzék) és a zenei memória. Ezeket rendszeres és nagy mennyiségű énekléssel és a generatív készségek más fejlesztő gyakorlataival lehet kialakítani.
- A zeneelméleti és zenetörténeti alapismeretek minden esetben a zenei befogadást segítik, az elméleti és a lexikális adatok közül elsősorban a kiválasztott művel kapcsolódókkal kell foglalkozni. A lényeglátatásnak és az életszerűségnek minden esetben kulcsszerepet kell kapnia, ezért teljes mértékben mellőzendő az öncélú adatközlés és a nagy mennyiségű memorizálás. Egy szerzői életrajz ismertetésében például nem az önmagukban semmitmondó dátumok és a tartózkodási helyek felsorolása és visszakérdezése, hanem a szerző személyiségének bemutatása, művészi és emberi élethelyzeteinek, a környezetével való kölcsönhatásának, problémáinak, sorsfordulatainak átéreztetése, és mindennek művészetére gyakorolt hatása az elsődleges tartalom. Ezt helyenként megtámogathatják a jól megválasztott tényadatok (dátumok, helyszínek), mindenkor kisegítő, tájékozódást könnyítő jelleggel. Ugyanez érvényes az elméleti ismeretekre: a formatan, az összhangzattan vagy a szolmizáció alapinformációi csak akkor válnak hasz-

nossá, ha zenei érzetekhez kapcsolódnak, ha segítenek a gyerekeknek átérezni azokat a zenei jelenségeket, amelyekről szólnak.

Zenehallgatás

- A rendszeres és figyelmes zenehallgatás a tanulók zene iránti fogékonyságát és zenei ízlését formálja.
- A zenehallgatási anyag kiválasztásakor a zenei teljességre kell törekedni. Lehetőleg teljes műveket hallgassanak meg, hiszen a tanulók befogadói kompetenciáját, s elsősorban zenei formaérzékét a teljes kompozíciók bemutatása fejleszti. A műalkotás egészéről kell benyomást szerezniük, mielőtt a részletekre irányítják a figyelmüket. Miközben a figyelem irányítása bizonyos jelentéstartalmak megvilágítása érdekében fontos, fokozottan kell figyelni arra, hogy a szempontok ne tereljék el a tanulók figyelmét a mű egészének élményszerű befogadásáról.
- Az első hat osztályban nem kronológiai rendbe szervezve ismertetjük meg a tanulókat a zeneművekkel, hanem az életkori sajátosságok gondos figyelembevételével a kétéves ciklusok mindegyikében a zeneirodalom, a zenei stílusok és műfajok teljes spektrumából válogatunk. Az általános iskola utolsó két osztályában sor kerülhet kronologikus rendszerezésre, de csak az ismeretközlés szintjén.
- Zenehallgatásnál – figyelve a ma felnövő generációk vizuális igényére – törekedjünk DVD-n elérhető koncertfelvételek bemutatására is.
- Az iskolai zenehallgatás célja nem lehet minden remekmű s az összes zenei műfaj megismertetése, sokkal fontosabb a befogadói kompetenciák fejlesztése és a zenehallgatás igényének kialakítása, amely biztosítja az egész életen át tartó zenei érdeklődést. Bízniuk kell abban, hogy a meg nem ismert műveket a tanulók életük folyamán megismerik, amennyiben kialakították bennük az igényt az értékes művek hallgatására.
- Az iskolai zenehallgatás mellett keresni kell a lehetőséget az élő zenehallgatásra, a rendszeres hangverseny-látogatásra, és ösztönözni a tanulókat a zenei információk gyűjtésére. Fontos szempont, hogy a hangversenyek kifejezetten az adott korcsoporthoz szóljanak. Rendkívül fontos, hogy a hangverseny legyen előkészített, az órákon a tanulók ismerjenek meg néhány zenei témát, a művek kontextusát, majd az azt követő alkalommal beszélgetéssel segítsük az élmények feldolgozását.

Tárgyi feltételek

- Szaktanterem pianínóval vagy zongorával
- Megfelelő nagyságú tér a mozgáshoz, énekes játékokhoz
- Megfelelő terem a kórusmunkához
- Ötvonalas tábla
- Mágneses tábla
- Ritmushangszerek
- Jó minőségű CD- és DVD-lejátszó, erősítő, hangszórók
- Számítógép internetkapcsolattal
- Hangtár, hozzáférhető hanganyag

5–8. évfolyam

A következő fejlesztési célokat segíti az ének-zene tantárgy kerettanterve: erkölcsi nevelés, nemzeti öntudat és hazafias nevelés, állampolgárságra, demokráciára nevelés, az önismeret és a társas kultúra fejlesztése, a testi és lelki egészségre nevelés, felelősségvállalás másokért és önkéntesség, médiatudatosságra nevelés, a tanulás tanítása. A kulcskompetenciák tekintetében az esztétikai – művészeti tudatosság és kifejezőképesség, anyanyelvi kommunikáció, idegen nyelvi kommunikáció, digitális kompetencia, szociális és állampolgári, a hatékony, önálló tanulás kompetenciája fejlesztéséhez is hozzájárul.

Fejlesztési célok

Reprodukció. Az éneklésre épülő tanítás első lépéseként a tanulókban az éneklés örömének és helyes szokásainak kialakítása játszotta a fő szerepet. Ebben az életkorban már az éneklés tisztasága, kifejező ereje, a zenei stílusnak megfelelő előadásmód, a kommunikatív muzikalitás kialakítása kerül a fejlesztés középpontjába. A magyar és más népek zenéje továbbra is jelen van az énekes anyagban, azonban a hangsúly folyamatosan eltolódik a klasszikus szemelvények irányába, majd a 7. és 8. osztályban a populáris zene szemelvényei is megjelennek a tananyagban. Ezek elemzésénél fontos, hogy rámutassunk arra, hogy a klasszikus zene fordulatai, formai megoldásai miként hatnak alapvetően, meghatározóan e művek stílusára. A tanulók a zenei elemeket improvizációs, kreatív játékos és intellektuális feladatokkal is gyakorolják.

Zenehallgatás**.** A felső tagozat zenehallgatási anyagára a sokszínűség jellemző. Elsődleges cél a stílus jellegzetességeinek megismertetése: szerkesztés módok, formai megoldások, egy-egy zeneszerzőre jellemző alkotói sajátosságok bemutatása. Kronologikus áttekintésre majd a 8. osztályban kerül sor. A felső tagozatos zenehallgatásra ajánlott alkotások többsége nagy lélegzetű, előkészítése, többszöri meghallgatása és feldolgozása sokszor meghaladja a tanítási óra adta időkeretet. Inspiráljuk a tanulókat órán kívüli meghallgatására is és más, az órai anyaghoz kapcsolódó zeneművek megismerésére.

A tantárgy óraterve
5-8. évfolyam

ÉNEK-ZENE	5. évfolyam	6. évfolyam	7. évfolyam	8 évfolyam
Heti óraszám	**1**	**1**	**1**	**1**
Éves óraszám	**36**	**36**	**36**	**36**

5. évfolyam

	A tantárgy heti óraszáma	A tantárgy éves óraszáma
5. évfolyam	**1**	**36**

Tematikai egység címe	Órakeret
Zenei reprodukció – Éneklés	15 óra
Zenei reprodukció – Generatív (önállóan és/vagy csoportosan alkotó), kreatív zenei tevékenység	3 óra
Zenei reprodukció – Felismerő kottaolvasás, zeneelméleti alapismeretek	3 óra
Zenei befogadás – Befogadói kompetenciák fejlesztése	4 óra
Zenei befogadás – Zenehallgatás	7 óra
Össz. óraszám:	**32 óra**

A szakmai munkaközösség javaslatára a helyi tantervünk a központi kerettanterv 90% feletti részét a tematikus egységek elmélyítésére, gyakorlására tervezte.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Zenei reprodukció – Éneklés**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Az alsó tagozatban megismert népzenei és műzenei szemelvények ismerete. Az éneklési és generatív készségek korosztálynak megfelelő szintje, és az átélt zenei élmények mennyiségének megfelelő befogadói kompetencia.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Éneklési készség fejlesztése a korábban elsajátított dalkincs ismétlésével és bővítésével az életkor adta hangi lehetőségek figyelembe vételével (hangterjedelem: a-e”, törekvés a tiszta intonációra). Kifejező és stílusos éneklésre való törekvés kialakítása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Magyar népzene: válogatás régi rétegű és új stílusú népdalokból (5 magyar népdal éneklése). Gregorián zenei szemelvények (1). Magyar történeti énekek: az 1848–49-es szabadságharc dalai	*Magyar nyelv és irodalom:* verbális kifejezőkészség fejlesztése.

(2). Nemzeti énekeink: Erkel Ferenc–Kölcsey Ferenc: Himnusz, Egressy Béni–Vörösmarty Mihály: Szózat éneklése fejből. Más népek dalai, a műzene tonális és funkciós zenei nyelvének megismerését segítve. Zongorakíséretes dalok: különböző zenei korokból. Többszólamúság: kánonok, könnyű reneszánsz (2). A dalanyag tiszta, kifejező, éneklése, kiscsoportos és egyéni előadásmódban, törekvés a stílusos éneklésre.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* magyar történeti énekek és a magyar történelem párhuzamai. *Erkölcstan:* mű (szöveg) értelmezése erkölcsi szempontok alapján. *Dráma és tánc*: Népdal-néptánc, hangszeres népzene, a tánc funkciója.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Régi és új stílusú népdal, gregorián ének, Himnusz, Szózat, kórusmű, társas ének.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Zenei reprodukció – Generatív (önállóan és/vagy csoportosan alkotó), kreatív zenei tevékenység**	**Órakeret 3 óra**
Előzetes tudás	Egy- és többszólamú ritmusgyakorlatok a tanult ritmuselemekkel és ritmus osztinató. Zenei kérdés-felelet alkotása ritmussal és dallammal.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Visszatérő forma, rögtönzés fejlesztése, dúr-moll dallami fordulatok.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Ritmus, metrum: Kreatív gyakorlatok változatos ritmusképletekkel, verssorok ritmizálása, osztinató. 3/4 helyes hangsúlyozása, páros-páratlan metrumok váltakozásának megéreztetése mozgásos gyakorlatokkal. Egyszerű, stilizált tánclépésekből lépéssor kombinálása régi korok zenéjéhez. Dallami improvizáció: Adott ritmus motívumra dallamvariációk pentachordokkal, dúdolással, szolmizálva. Zenei forma alkotás: Kérdés-felelet játékok funkciós környezetben, négy és nyolcütemes egységekben. Zenei forma alkotása visszatérő elemekkel (rondó). Változatos ritmusképletek használata. Dallami és harmóniai rögtönzés, a tanult zenei formák alkalmazásával.	
Kulcsfogalmak/	Dúr, moll, visszatérő forma, rondó.

fogalmak	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Zenei reprodukció – Felismerő kottaolvasás, zeneelméleti alapismeretek**	**Órakeret 3 óra**
Előzetes tudás	Az alsó tagozatban az énekléssel és a generatív tevékenységekkel megszerzett és egyre gazdagodó ritmikai, metrikai és dallami ismeretek. A tanult ritmikai és dallami elemek felismerése kézjelről, betűkottáról, hangjegyről és azok hangoztatása tanári segítséggel, csoportosan.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	További ritmikai, metrikai és dallami elemek elsajátításával a zenei reprodukció fejlesztése. Előkészítést követően rövid, az énekelt szemelvényeknél könnyebb olvasógyakorlatok reprodukciója a felismerő kottaolvasás és a fejlődő belső hallás segítségével.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Zeneelméleti ismeretek bővítése az előkészítés - tudatosítás - gyakorlás/alkalmazás hármas egységében. Ritmikai elemek, metrum: triola, kis éles és kis nyújtott ritmus, tizenhatodok Dallami és harmóniaelemek: r' és m' hangok, dúr és moll hangsorok. Hangközök: kis és nagy szekund, kis és nagy terc. Zenei előadásra vonatkozó jelzések: tempójelzések és dinamikai jelek. Ütemfajták, ritmikai elemek megkülönböztetése és egyszerűbb ritmusgyakorlatok során reprodukálása.	*Magyar nyelv és irodalom:* jelek és jelrendszerek ismerete. *Vizuális kultúra:* vizuális jelek és jelzések használata. *Matematika:* számsorok, törtek.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	triola, kis éles és kis nyújtott ritmus, dúr és moll hangsor, abszolút hangnevek (pontosítva), violinkulcs, allegro, andante, pianissimo.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Zenei befogadás – Befogadói kompetenciák fejlesztése**	**Órakeret 4 óra**
Előzetes tudás	Figyelem a zenehallgatásra, fejlett hangszínhallás, valamint fejlődő formaérzék. Ismeretek hangszerekről.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A zenehallgatásra kiválasztott művek értő befogadása a befogadói kompetenciák fejlesztéséhez kapcsolódó tevékenységeken keresztül, az énekléssel és a generatív tevékenységekkel fejlesztett differenciált hallási készség és zenei memória által.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Korábbi tevékenységek folytatása, elmélyítése. Hangszínhallás és többszólamú hallás készség fejlesztése: énekes hangfajok ismerete (szoprán, mezzo, alt, tenor, bariton, basszus). Formaérzék fejlesztése: visszatéréses kéttagú forma, rondó forma. A zeneirodalmi példák befogadását segítő kiegészítő ismeretek: a zenei befogadást segítő legszükségesebb elméleti ismeretek, lexikális adatok (népzenéhez kapcsolódva, pl. népszokások, néphagyomány, a szöveg jelentése; a komolyzene befogadásához kapcsolódva, pl. zenetörténeti ismeretek, zeneszerzői életrajz megfelelő részei, a megismert zeneművek műfaja és formája). A hangszerek megkülönböztetése és azonosítása a következő szempontok szerint: dallamhangszer, ritmushangszer, műzenei és népi hangszer (duda, tekerő, cimbalom, citera). Szemléltetéssel a különböző zenei formák felismerése. Tájékozottság a szemelvények történeti korával, a zeneszerző életével, a művek műfajával és formájával kapcsolatban.	*Magyar nyelv és irodalom:* szövegértés, értelmezés. *Dráma és tánc:* tánctételek a nép- és műzenében.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hangköz, formai egység (dallamfordulat, dalforma, rondó forma).

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei befogadás – Zenehallgatás	Órakeret 7 óra
Előzetes tudás	Egyes tanult zenei műfajokat, formákat, hangszercsoportokat felismerik. Ezeket a zenei folyamatokat figyelemmel tudják kísérni és zenei kifejezésekkel is meg tudják nevezni.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	zene tárházából és a megjelölt korok zeneműveiből válogatva a tanulók érdeklődését erősítve törekvés a zeneirodalom remekműveinek megismertetésére. verseny-látogatásra nevelés.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Az énekes anyaghoz kapcsolódó eredeti népzenei felvételek meghallgatása, ezek művészi szintű adaptációi mai autentikus előadóktól. Más népek zenéje, világzenei feldolgozások nemzetiségeink zenei hagyományainak megismerése. Reneszánsz kórusdalok, barokk szemelvények.	*Magyar nyelv és irodalom:* magyar történelmi énekek, irodalmi párhuzamok. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:*

Zeneirodalmi szemelvények a zeneirodalom széles spektrumából válogatva: vokális művek, hangszeres művek – rondó forma, hangszeres művek – versenymű, daljáték/operarészletek. A zeneirodalom gazdagságának, műfaji sokszínűségének megismerése. A művek megismerésén, elemzésén keresztül a kultúrabefogadás szándékának erősítése (pl. hangverseny-látogatás motivációs szerepének felhasználásával).	történelmi korok, korstílusok. *Erkölcstan:* zeneművek erkölcsi tartalma, üzenete, viselkedési normák. *Dráma és tánc:* Reneszánsz táncok, táncformák, zenés játék. *Vizuális kultúra:* művészettörténeti stíluskorszakok.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Gregorián ének, reneszánsz tánc, madrigál, dal, daljáték, menüett, szvit, concerto.

A fejlesztés várt eredményei az 5. évfolyam végén	**Az énekes anyagból** 10 dalt (**5 magyar népdal**, 1 gregorián ének, **2 katonadal 1848–49-ből**, 2 kánon) és zenei szemelvényt **emlékezetből énekelnek stílusosan és kifejezően csoportban és egyénileg is.** Törekvés a többszólamú éneklésre. A generatív készségfejlesztés eredményeként továbbfejlődött érzetük, metrum-, ritmus-, formaérzékük és dallami készségük. **A tanult zenei elemeket felismerik**. Előkészítés után a tanult zenei anyagnál könnyebb gyakorló feladatokat szolmizálva olvasnak. Képesek egy-egy zenemű tartalmát közvetítő kifejezőeszközöket, megoldásokat felismerni és megnevezni. (tempó, karakter, dallam, hangszín, dinamika, formai megoldások). **A többször meghallgatott zeneműveket felismerik hallás után**. A zenehallgatásra ajánlott, többféle stílusból, zenei korszakból kiválasztott zeneművek egy részét (min. 5 alkotás) megismerték.

A követelmények félkövérrel kiemelt szövegrészei a tantárgyi minimum követelményeket jelölik.
A szakmai munkaközösség javaslatára a helyi tantervünkben megfogalmazott minimum követelményeket a továbbhaladás feltételének tekintjük.

Ajánlott zenehallgatási anyag

Magyar népzene.
Gregorián énekek a magyar és európai gregorián hagyomány alapján.
Vivaldi: Négy évszak - részletek
Johann Sebastian Bach: János passió
Georg Friedrich Händel: Messiás (Messiah), HWV 56: For unto us a child is born, Halleluja

Georg Friedrich Händel: Tűzijáték szvit

6. évfolyam

	A tantárgy heti óraszáma	A tantárgy éves óraszáma
6. évfolyam	**1**	**36**

Tematikai egység címe	Órakeret
Zenei reprodukció – Éneklés	15 óra
Zenei reprodukció – Generatív (önállóan és/vagy csoportosan alkotó), kreatív zenei tevékenység	4 óra
Zenei reprodukció – Felismerő kottaolvasás, zeneelméleti alapismeretek	3 óra
Zenei befogadás – Befogadói kompetenciák fejlesztése	3 óra
Zenei befogadás – Zenehallgatás	7 óra
Össz. óraszám:	**32 óra**

A szakmai munkaközösség javaslatára a helyi tantervünk a központi kerettanterv 90% feletti részét a tematikus egységek elmélyítésére, gyakorlására tervezte.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Zenei reprodukció – Éneklés**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Az alsó tagozatban megismert népzenei és műzenei szemelvények ismerete. Az éneklési és generatív készségek korosztálynak megfelelő szintje, és az átélt zenei élmények mennyiségének megfelelő befogadói kompetencia.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Éneklési készség fejlesztése a korábban elsajátított dalkincs ismétlésével és bővítésével az életkor adta hangi lehetőségek figyelembe vételével (hangterjedelem: a-e”, törekvés a tiszta intonációra). Kifejező és stílusos éneklésre való törekvés kialakítása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Magyar népzene: válogatás régi rétegű és új stílusú népdalokból (10 magyar népdal éneklése). Magyar történeti énekek: históriás énekek, kuruc kori dalok,	*Magyar nyelv és irodalom:* verbális kifejezőkészség fejlesztése.

az 1848–49-es szabadságharc dalai. Más népek dalai, a műzene tonális és funkciós zenei nyelvének megismerését segítve. Zongorakíséretes dalok: bécsi klasszikus és más zenei stílusból. Többszólamúság: kánonok. A dalanyag tiszta, kifejező, éneklése, kiscsoportos és egyéni előadásmódban, törekvés a stílusos éneklésre.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* magyar történeti énekek és a magyar történelem párhuzamai. *Erkölcstan:* mű (szöveg) értelmezése erkölcsi szempontok alapján. *Dráma és tánc*: Népdal-néptánc, hangszeres népzene, a tánc funkciója.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Régi és új stílusú népdal, históriás ének, kuruc kori dal, kórusmű.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Zenei reprodukció – Generatív (önállóan és/vagy csoportosan alkotó), kreatív zenei tevékenység**	**Órakeret 4 óra**
Előzetes tudás	Egy- és többszólamú ritmusgyakorlatok a tanult ritmuselemekkel és ritmus osztinató.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Visszatérő forma és variáció alkotásának fejlesztése. A rögtönzés fejlesztése a következő zenei ismeretek felhasználásával: 6/8-os metrum, felütés, dúr-moll dallami fordulatok, tercpárhuzam.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Ritmus, metrum: Kreatív gyakorlatok változatos ritmusképletekkel, verssorok ritmizálása, osztinató. 6/8, 3/4 helyes hangsúlyozása, páros-páratlan metrumok váltakozásának megéreztetése mozgásos gyakorlatokkal. Egyszerű, stilizált tánclépésekből lépéssor kombinálása régi korok zenéjéhez. Dallami improvizáció: Adott ritmus motívumra dallamvariációk pentachordokkal, dúdolással, szolmizálva. Tercpárhuzamok szerkesztése Zenei forma alkotás: Zenei forma alkotása visszatérő elemekkel (rondó, variáció). Változatos ritmusképletek használata. Dallami és harmóniai rögtönzés, a tanult zenei formák alkalmazásával.	*Magyar nyelv és irodalom:* mondatszerkezetek: kérdés és felelet, versek ritmusa, szótagszáma, verssorok ritmizálása. *Matematika:* absztrakt gondolkodás fejlesztése. *Vizuális kultúra:* önkifejezés, érzelmek kifejezése többféle eszközzel. *Dráma és tánc:* stilizált tánclépések.
Kulcsfogalmak/	Hatnyolcad, dúr, moll, tercmenet, zenei periódus, visszatérő forma,

fogalmak	rondó, dallami variáció, szekvencia.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Zenei reprodukció – Felismerő kottaolvasás, zeneelméleti alapismeretek**	**Órakeret 3 óra**
Előzetes tudás	A tanult ritmikai és dallami elemek felismerése kézjelről, betűkottáról, hangjegyről és azok hangoztatása tanári segítséggel, csoportosan.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	További ritmikai, metrikai és dallami elemek elsajátításával a zenei reprodukció fejlesztése. Előkészítést követően rövid, az énekelt szemelvényeknél könnyebb olvasógyakorlatok reprodukciója a felismerő kottaolvasás és a fejlődő belső hallás segítségével.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Zeneelméleti ismeretek bővítése az előkészítés – tudatosítás – gyakorlás/alkalmazás hármas egységében. Ritmikai elemek, metrum: új ütemfajták: 6/8, 3/8, felütés, csonka ütem, triola. Dallami és harmóniaelemek: fi, szi, dúr és moll hangsorok. Hangközök: kis és nagy szekund, kis és nagy terc. Zenei előadásra vonatkozó jelzések: tempójelzések és dinamikai jelek. Ütemfajták, felütés, ritmikai elemek megkülönböztetése és egyszerűbb ritmusgyakorlatok során reprodukálása.	*Magyar nyelv és irodalom:* jelek és jelrendszerek ismerete. *Vizuális kultúra:* vizuális jelek és jelzések használata. *Matematika:* számsorok, törtek.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	6/8, 3/8, felütés, csonka ütem, triola, dúr és moll hangsor, vezetőhang, kis és nagy szekund, kis és nagy terc, basszuskulcs, allegro, andante, mezzoforte, pianissimo.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Zenei befogadás – Befogadói kompetenciák fejlesztése**	**Órakeret 3 óra**
Előzetes tudás	Figyelem a zenehallgatásra, fejlett hangszínhallás, valamint fejlődő formaérzék. Ismeretek hangszerekről.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A zenehallgatásra kiválasztott művek értő befogadása a befogadói kompetenciák fejlesztéséhez kapcsolódó tevékenységeken keresztül, az énekléssel és a generatív tevékenységekkel fejlesztett differenciált hallási készség és zenei memória által.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Korábbi tevékenységek folytatása, elmélyítése. Hangszínhallás és többszólamú hallás készség fejlesztése:	*Magyar nyelv és irodalom:* szövegértés, értelmezés.

énekes hangfajok ismerete (szoprán, mezzo, alt, tenor, bariton, basszus), Formaérzék fejlesztése: visszatéréses kéttagú forma, triós forma, rondó forma, variációs forma. A zeneirodalmi példák befogadását segítő kiegészítő ismeretek: a zenei befogadást segítő legszükségesebb elméleti ismeretek, lexikális adatok (népzenéhez kapcsolódva, pl. népszokások, néphagyomány, a szöveg jelentése; a komolyzene befogadásához kapcsolódva, pl. zenetörténeti ismeretek, zeneszerzői életrajz megfelelő részei, a megismert zeneművek műfaja és formája). A hangszerek megkülönböztetése és azonosítása a következő szempontok szerint: dallamhangszer, ritmushangszer, műzenei és népi hangszer. Szemléltetéssel a különböző zenei formák felismerése. Tájékozottság a szemelvények történeti korával, a zeneszerző életével, a művek műfajával és formájával kapcsolatban.	*Dráma és tánc:* tánctételek a nép- és műzenében.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hangköz, formai egység (dallamfordulat, dalforma, variációs forma, triós forma és rondó forma).

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Zenei befogadás – Zenehallgatás**	**Órakeret 7 óra**
Előzetes tudás	Egyes tanult zenei műfajokat, formákat, hangszercsoportokat felismerik. Ezeket a zenei folyamatokat figyelemmel tudják kísérni és zenei kifejezésekkel is meg tudják nevezni.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A népzene tárházából és a megjelölt korok zeneműveiből válogatva a tanulók érdeklődését erősítve törekvés a zeneirodalom remekműveinek megismertetésére. Hangverseny-látogatásra nevelés.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Az énekes anyaghoz kapcsolódó eredeti népzenei felvételek meghallgatása, ezek művészi szintű adaptációi mai autentikus előadóktól. Más népek zenéje. Zeneirodalmi szemelvények a stílusérzék fejlesztéséhez – a bécsi klasszika zeneirodalmából. Zeneirodalmi szemelvények a zeneirodalom széles spektrumából válogatva: vokális művek, hangszeres művek – szerenád, divertimento, szimfónia tétel (triós forma, rondó forma), hangszeres	*Magyar nyelv és irodalom:* magyar történelmi énekek, irodalmi párhuzamok. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* történelmi korok, korstílusok. *Erkölcstan:* zeneművek

művek (variáció, versenymű), daljáték/operarészletek. A zeneirodalom gazdagságának, műfaji sokszínűségének megismerése. A művek megismerésén, elemzésén keresztül a kultúrabefogadás szándékának erősítése (pl. hangverseny-látogatás motivációs szerepének felhasználásával).	erkölcsi tartalma, üzenete, viselkedési normák. *Dráma és tánc:* Zenés játék, opera cselekménye.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Dal, daljáték, opera, szerenád, divertimento, versenymű, szimfónia.

A fejlesztés várt eredményei a 6. évfolyam végén	**Az énekes anyagból 10 dalt (5 magyar népdal, 3 történeti ének, 2 műdal) és zenei szemelvényt emlékezetből énekelnek stílusosan és kifejezően csoportban és egyénileg is**. Törekvés a többszólamú éneklésre. A generatív készségfejlesztés eredményeként továbbfejlődött érzetük, metrum-, ritmus-, formaérzékük és dallami készségük. **A tanult zenei elemeket felismerik**. Előkészítés után a tanult zenei anyagnál könnyebb gyakorló feladatokat szolmizálva olvasnak. Képesek egy-egy zenemű tartalmát közvetítő kifejezőeszközöket, megoldásokat felismerni és megnevezni. (tempó, karakter, dallam, hangszín, dinamika, formai megoldások). **A többször meghallgatott zeneműveket felismerik hallás után.** A zenehallgatásra ajánlott, többféle stílusból, zenei korszakból kiválasztott zeneművek egy részét (min. 10 alkotás) megismerték.

A követelmények félkövérrel kiemelt szövegrészei a tantárgyi minimum követelményeket jelölik.
A szakmai munkaközösség javaslatára a helyi tantervünkben megfogalmazott minimum követelményeket a továbbhaladás feltételének tekintjük.

Ajánlott zenehallgatási anyag

Magyar népzene, más európai népek zenéje.
Joseph Haydn szimfóniái közül: G-dúr, „Üstdobütés” szimfónia
Joseph Haydn: Évszakok (Die Jahreszeiten), Hob. XXI:3 – Szüreti kórus
Wolfgang Amadeus Mozart: Egy kis éji zene (Eine kleine Nachtmusik), K. 525
Wolfgang Amadeus Mozart: A varázsfuvola (Die Zauberflöte), K. 620 – részletek
Ludwig van Beethoven: D-dúr hegedűverseny, op. 61 IV. tétel
Ludwig van Beethoven: IX. szimfónia IV. tétel – Örömóda

7. évfolyam

	A tantárgy heti óraszáma	A tantárgy éves óraszáma
7. évfolyam	**1**	**36**

Tematikai egység címe	Órakeret
Zenei reprodukció – Éneklés	11 óra
Zenei reprodukció – Generatív (önállóan és/vagy csoportosan alkotó), kreatív zenei tevékenység	4 óra
Zenei reprodukció – Felismerő kottaolvasás, zeneelméleti alapismeretek	3 óra
Zenei befogadás – Befogadói kompetenciák fejlesztése	4 óra
Zenei befogadás – Zenehallgatás	10 óra
Össz. óraszám:	**32 óra**

A szakmai munkaközösség javaslatára a helyi tantervünk a központi kerettanterv 90% feletti részét a tematikus egységek elmélyítésére, gyakorlására tervezte.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Zenei reprodukció – Éneklés**	**Órakeret 11 óra**
Előzetes tudás	Biztos éneklési készség, kifejező és stílusos előadás csoportosan.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A dalkincs ismétlése és folyamatos bővítése: többféle zenetörténeti stílusból válogatott szemelvény, magyar népdalok, más népek dalai. Az énekhang további képzése, figyelve a tanulók egyéni vokális fejlődésére (mutálás).	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Magyar népzene az életkornak megfelelő csoportokból válogatva. Más népek dalai. Zongorakíséretes dalok. Többszólamúság. A zenehallgatási anyaghoz kapcsolódó énekes anyag: dal- és	*Magyar nyelv és irodalom:* verbális kifejezőkészség fejlesztése.

témarészletek a romantika korából. A fenti zenei példák éneklése közben az életkori sajátosságoknak megfelelő tiszta intonáció és helyes hangképzés, továbbá stílusos, kifejező éneklésre törekvés.		*Idegen nyelvek:* más népek dalai.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Verbunkos dal, romantikus dal.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Zenei reprodukció – Generatív (önállóan és/vagy csoportosan alkotó), kreatív zenei tevékenység**	**Órakeret 4 óra**
Előzetes tudás	Ritmus- és dallamvariálási készség, fejlődő formaérzék,.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A kialakított készségek továbbfejlesztése. Generatív képességfejlesztés komponálással, rögtönzött folytatással.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Különböző metrikájú, egyszerű ritmusgyakorlatok alkotása és reprodukálása. Ritmus, metrum: különböző táncok metrikai és ritmikai jellemzőinek megfigyelése, reprodukciója ritmusimprovizáció, szinkópálás. Dallam: hétfokú hangsorok. Komponálás és rögtönzés összekapcsolása: egyszerű dallam alkotása megadott paraméterekkel (hangkészlet, metrum, ritmikai elemek, szekvencia), rögtönzött folytatás (pl. kérdés és felelet rögtönzés).	*Matematika:* absztrakt gondolkodás fejlesztése. *Vizuális kultúra:* önkifejezés, érzelmek kifejezése többféle eszközzel.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Ritmusvariációk, augmentáció, diminúció.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Zenei reprodukció – Felismerő kottaolvasás, zeneelméleti alapismeretek**	**Órakeret 3 óra**
Előzetes tudás	Ritmikai, metrikai és dallami alapkészségek: a tanult ritmikai és dallami elemek felismerése kottaképről és azok alkalmazásának és újraalkotásának képessége a különböző generatív tevékenységek során. Könnyű olvasógyakorlatok énekes reprodukciójának képessége.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	További ritmikai, metrikai és dallami elemek elsajátításával a zenei reprodukció fejlesztése. Előkészítést követően rövid, az énekelt zenei anyagnál könnyebb olvasógyakorlatok reprodukciójával a belső hallás fejlesztése. Felismerő kottaolvasási képesség fejlesztése egy-egy	

	meghallgatott zenemű kottaképének követése alapján.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Zeneelméleti ismeretek bővítése az előkészítés – tudatosítás – gyakorlás/alkalmazás hármas egységében: a változó ütemmutató felismerése, fejlődés a felismerő kottaolvasás terjedelmében és sebességében. Ritmikai elemek, metrum: új ütemfajták: Dallami és harmóniaelemek: harmóniai változások megfigyelése. Hangközök: kis és nagy szext, kis és nagy szeptim (megismerés szintjén).	*Matematika:* törtek.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kis és nagy szext, kis és nagy szeptim.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Zenei befogadás – Befogadói kompetenciák fejlesztése**	**Órakeret 4 óra**
Előzetes tudás	A megszerzett éneklési és generatív készségek szintjével, valamint az átélt zenei élmények mennyiségével arányos befogadói kompetencia.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Összetettebb, hosszabb, fokozott koncentrációt igénylő zenei anyag befogadásához szükséges kompetenciák fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A zenehallgatási anyaghoz kapcsolódó zenei tapasztalatok Klasszikus szonáta forma megfigyelése. Nemzeti jelleg a romantika zenéjében, a kelet-európai népek népzenéje. A népdalfeldolgozás módjai Bartók és Kodály művészetében. Műzene és népzene megkülönböztetése hangszerek megfigyelésével. A zeneirodalmi példák befogadását segítő kiegészítő ismeretek: Alapvető ismeretek, a mű keletkezésének körülményeiről, zeneművek történeti koráról, a zeneszerzők életéről, a művek műfajáról és formájáról. Ismerkedés a partitúrával (a zenehallgatást segítő egyszerűsített kottakép). Más műveltségi területekhez tartozó kapcsolódások felfedeztetése, bemutatása, az önálló ismeretszerző tevékenységre való ösztönzés, önálló gyűjtések, kutatások (zenei példa és ismeretanyag). Összefüggések bemutatása a zenei stíluskorszakok és történelmi események között, önálló gyűjtőmunka segítségével.	*Magyar nyelv és irodalom:* nemzeti romantika, romantikus vers, szövegelemzés. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* zeneirodalmi alkotások történelmi kapcsolata. *Erkölcstan:* műalkotások erkölcsi üzenete. *Vizuális kultúra:* művészettörténeti stíluskorszakok és stílusirányzatok.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Műzene, népzenei feldolgozás, romantikus zene.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei befogadás – Zenehallgatás	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	A zenemű gondolati tartalmát közvetítő kifejezőeszközök átélésének és értelmezésének képessége. A korábban tanult jellegzetes zeneművek részleteinek felismerése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A befogadói kompetencia erősítése az ismeretek kronológiai rendszerezésével. Zenehallgatóvá nevelés.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Az énekes anyaghoz kapcsolódó szemelvények meghallgatása, zeneirodalmi szemelvények a zeneirodalom széles spektrumából válogatva: a romantika zenéje: romantikus dal, operarészlet, zongoradarabok, programzene, szimfonikus költemény. A zeneirodalom gazdagságának, műfaji sokszínűségének megismerése. A meghallgatott szemelvények felismerése. A művek megismerésén, elemzésén keresztül a kultúrabefogadás szándékának erősítése (hangverseny-látogatás motivációs szerepének felhasználásával).	*Magyar nyelv és irodalom:* romantikus költészet, szövegelemzés. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* zeneirodalmi alkotások történelmi kapcsolata. *Vizuális kultúra:* művészettörténeti stíluskorszakok és stílusirányzatok ismerete.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szimfonikus költemény, kamarazene.

A fejlesztés várt eredményei a 7. évfolyam végén	**Az énekes anyagból** 15 dalt (**8 magyar dal**: népdal, népies dal, népies műdal; **4 műdal**; 1 többszólamú ének; 2 zenemű főtémája) és zenei szemelvényt **emlékezetből énekelnek kifejezően csoportban**. A generatív készségfejlesztés eredményeként továbbfejlődött a ritmusérzékük, dallami készségeik, többszólamú és harmonikus hallásuk, formaérzékük. **Az új zenei elemeket felismerik kottaképről**. Előkészítést követően a megismert zenei anyagnál könnyebb gyakorló feladatokat szolmizálva olvassák. Képesek egy-egy zenemű adekvát befogadására annak adott funkciójához, stílusához, műfajához mérten. A zenehallgatásra ajánlott, stílusból, zenei korszakból kiválasztott zeneműveket (min. 10 alkotás) megismerték, **a hallott műveket jellemző részleteik alapján felismerik.**

A követelmények félkövérrel kiemelt szövegrészei a tantárgyi minimum követelményeket jelölik.
A szakmai munkaközösség javaslatára a helyi tantervünkben megfogalmazott minimum követelményeket a továbbhaladás feltételének tekintjük.

Ajánlott zenehallgatási anyag

Európán kívüli kultúrák népzenéje
Franz Schubert: Die Schöne Müllerin – dalciklus
Schubert : Pisztrángötös
Muszorgszkij, M. – Ravel, M.: Egy kiállítás képei – részletek
Erkel Ferenc: Hunyadi László – részletek
Erkel Ferenc: Bánk bán - részletek
Liszt Ferenc: Les Preludes, Mazeppa
Brahms, J.: Magyar táncok – részletek
Verdi: Aida - részletek
Kodály Zoltán: Székelyfonó – Görög Ilona balladája

8. évfolyam

	A tantárgy heti óraszáma	A tantárgy éves óraszáma
8. évfolyam	**1**	**36**

Tematikai egység címe	Órakeret
Zenei reprodukció – Éneklés	11 óra
Zenei reprodukció – Generatív (önállóan és/vagy csoportosan alkotó), kreatív zenei tevékenység	4 óra
Zenei reprodukció – Felismerő kottaolvasás, zeneelméleti alapismeretek	3 óra
Zenei befogadás – Befogadói kompetenciák fejlesztése	4 óra
Zenei befogadás – Zenehallgatás	10 óra
Össz. óraszám:	**32 óra**

A szakmai munkaközösség javaslatára a helyi tantervünk a központi kerettanterv 90% feletti részét a tematikus egységek elmélyítésére, gyakorlására tervezte.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Zenei reprodukció – Éneklés**	**Órakeret 11 óra**
Előzetes tudás	Biztos éneklési készség, kifejező és stílusos előadás csoportosan.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A dalkincs ismétlése és folyamatos bővítése: többféle zenetörténeti stílusból válogatott szemelvény, magyar népdalok, más népek dalai, kiegészítve a magyar populáris zene műfajaiból válogatott néhány példával. Az énekhang további képzése, figyelve a tanulók egyéni vokális fejlődésére (mutálás).	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Magyar népzene az életkornak megfelelő csoportokból válogatva. Zongorakíséretes dalok, népdalok 20. századi vagy mai feldolgozásai. Többszólamúság.	*Magyar nyelv és irodalom:* verbális kifejezőkészség fejlesztése,

Példák a populáris zenéből. A zenehallgatási anyaghoz kapcsolódó énekes anyag: dal- és témarészletek. A fenti zenei példák éneklése közben az életkori sajátosságoknak megfelelő tiszta intonáció és helyes hangképzés (szükség esetén egyénre szabott kezdőhangról), továbbá stílusos, kifejező éneklésre törekvés.	versmegzenésítések irodalmi alapja.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Társasdal, verbunkos dal, keserves, romantikus dal, táncnóta.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Zenei reprodukció – Generatív (önállóan és/vagy csoportosan alkotó), kreatív zenei tevékenység**	**Órakeret 4 óra**
Előzetes tudás	Ritmus- és dallamvariálási készség, fejlődő formaérzék,.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A kialakított készségek továbbfejlesztése. Generatív képességfejlesztés komponálással, rögtönzött folytatással.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Különböző metrikájú, egyszerű ritmusgyakorlatok alkotása és reprodukálása. Ritmus, metrum: különböző táncok metrikai és ritmikai jellemzőinek megfigyelése, reprodukciója ritmusimprovizáció, szinkópálás. Dallam: hétfokú hangsorok blues skála megismertetése. Komponálás és rögtönzés összekapcsolása: egyszerű dallam alkotása megadott paraméterekkel (hangkészlet, metrum, ritmikai elemek, szekvencia), rögtönzött folytatás (pl. kérdés és felelet rögtönzés).	*Matematika:* absztrakt gondolkodás fejlesztése. *Vizuális kultúra:* önkifejezés, érzelmek kifejezése többféle eszközzel.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Ritmusvariációk, augmentáció, diminúció.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Zenei reprodukció – Felismerő kottaolvasás, zeneelméleti alapismeretek**	**Órakeret 3 óra**
Előzetes tudás	Ritmikai, metrikai és dallami alapkészségek: a tanult ritmikai és dallami elemek felismerése kottaképről és azok alkalmazásának és újraalkotásának képessége a különböző generatív tevékenységek során.	

	Könnyű olvasógyakorlatok énekes reprodukciójának képessége.
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	További ritmikai, metrikai és dallami elemek elsajátításával a zenei reprodukció fejlesztése. Előkészítést követően rövid, az énekelt zenei anyagnál könnyebb olvasógyakorlatok reprodukciójával a belső hallás fejlesztése. Felismerő kottaolvasási képesség fejlesztése egy-egy meghallgatott zenemű kottaképének követése alapján.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Zeneelméleti ismeretek bővítése az előkészítés – tudatosítás – gyakorlás/alkalmazás hármas egységében: a változó ütemmutató felismerése, fejlődés a felismerő kottaolvasás terjedelmében és sebességében. Ritmikai elemek, metrum. Dallami és harmóniaelemek: harmóniai változások megfigyelése.	*Matematika:* törtek.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hangközök, hangsorok, hangnemek.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Zenei befogadás – Befogadói kompetenciák fejlesztése**	**Órakeret 4 óra**
Előzetes tudás	A megszerzett éneklési és generatív készségek szintjével, valamint az átélt zenei élmények mennyiségével arányos befogadói kompetencia.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Összetettebb, hosszabb, fokozott koncentrációt igénylő zenei anyag befogadásához szükséges kompetenciák fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A zenehallgatási anyaghoz kapcsolódó zenei tapasztalatok Szerkesztési és formai ismeretek: homofon és polifon szerkesztésmód, egytémájúság és egy-egy zenei ötlet kibontása a barokk zenében, klasszikus szonáta forma megfigyelése. Nemzeti jelleg a romantika zenéjében, a kelet-európai népek népzenéje. A népdalfeldolgozás módjai Bartók és Kodály művészetében. Műzene és népzene megkülönböztetése hangszerek megfigyelésével. Impresszionizmus a festészetben és a zenében. A populáris dalok zenei jellemzőinek megfigyelése a következő szempontok alapján: forma, szöveg, szövegábrázolás, dallami	*Magyar nyelv és irodalom:* középkori világi költészet, nemzeti romantika, romantikus vers, szövegelemzés. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* zeneirodalmi alkotások történelmi kapcsolata.

jellemzők, alapritmus és más érdekes ritmikai elemek, hangszerelés, improvizáció, dallami díszítés, különleges előadói megoldások. A zeneirodalmi példák befogadását segítő kiegészítő ismeretek: Alapvető ismeretek, a mű keletkezésének körülményeiről, zeneművek történeti koráról, a zeneszerzők életéről, a művek műfajáról és formájáról. Ismerkedés a partitúrával (a zenehallgatást segítő egyszerűsített kottakép). Más műveltségi területekhez tartozó kapcsolódások felfedeztetése, bemutatása, az önálló ismeretszerző tevékenységre való ösztönzés, önálló gyűjtések, kutatások (zenei példa és ismeretanyag). Összefüggések bemutatása a zenei stíluskorszakok és történelmi események között, önálló gyűjtőmunka segítségével.	*Idegen nyelvek:* énekes művek eredeti nyelven. *Erkölcstan:* műalkotások erkölcsi üzenete. *Vizuális kultúra:* művészettörténeti stíluskorszakok és stílusirányzatok.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Homofónia, polifónia, zenei impresszionizmus, műzene, népzenei feldolgozás, klasszikus zene, populáris zene.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Zenei befogadás – Zenehallgatás**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	A zenemű gondolati tartalmát közvetítő kifejezőeszközök átélésének és értelmezésének képessége. A korábban tanult jellegzetes zeneművek részleteinek felismerése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A befogadói kompetencia erősítése az ismeretek kronológiai rendszerezésével. Zenehallgatóvá nevelés.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Az énekes anyaghoz kapcsolódó szemelvények meghallgatása, zeneirodalmi szemelvények a zeneirodalom széles spektrumából válogatva: a középkor és a reneszánsz zenéje: gregorián és trubadúr ének, madrigál, barokk zene: kantáta és oratórium szvit, concerto, concerto grosso részletek, bécsi klasszicizmus: vonósnégyes, versenymű, szimfónia, a romantika zenéje: romantikus dal, operarészlet, zongoradarabok, programzene, szimfonikus költemény, a 20. század zenéje: kórusművek, daljáték, opera, táncjáték, kamarazene, jazz és a rock születése, kortárs zenei művek megismerése. A zeneirodalom gazdagságának, műfaji sokszínűségének megismerése. A meghallgatott szemelvények felismerése.	*Magyar nyelv és irodalom:* romantikus és kortárs költészet, szövegelemzés. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* zeneirodalmi alkotások történelmi kapcsolata. *Vizuális kultúra:* művészettörténeti stíluskorszakok és stílusirányzatok ismerete.

Zenetörténeti korszakok, stílusjegyek, műfajok és formák rendszerezett ismerete. A művek megismerésén, elemzésén keresztül a kultúrabefogadás szándékának erősítése (hangverseny-látogatás motivációs szerepének felhasználásával).	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Trubadúr ének, madrigál, oratórium, kantáta, concerto grosso, vonósnégyes, versenymű, szimfonikus költemény; táncjáték, kamarazene, jazz, rock.

A fejlesztés várt eredményei a 8. évfolyam végén	**Az énekes anyagból** 15 szemelvényt (**8 magyar népdal**, 4 történeti ének**, 1 műdal**, 2 XX. századi zenemű főtémája) **emlékezetből énekelnek kifejezően csoportban.** A generatív készségfejlesztés eredményeként továbbfejlődött a ritmusérzékük, dallami készségeik, többszólamú és harmonikus hallásuk, formaérzékük. **Az új zenei elemeket felismerik kottaképről**. Előkészítést követően a megismert zenei anyagnál könnyebb gyakorló feladatokat szolmizálva olvassák. Képesek egy-egy zenemű adekvát befogadására annak adott funkciójához, stílusához, műfajához mérten. A zenehallgatásra ajánlott, stílusból, zenei korszakból kiválasztott zeneműveket (min. 10 alkotás) megismerték, **a hallott műveket jellemző részleteik alapján felismerik.**

A követelmények félkövérrel kiemelt szövegrészei a tantárgyi minimum követelményeket jelölik.
A szakmai munkaközösség javaslatára a helyi tantervünkben megfogalmazott minimum követelményeket a továbbhaladás feltételének tekintjük.

Ajánlott zenehallgatási anyag

Gregorián énekek, korai többszólamú művek részletei.

Különböző zenetörténeti korokból egy-egy zenemű részletei.

Debussy: A tenger – részletek

Dvorak: Újvilág szimfónia
Maurice Ravel: Bolero
Krzysztof Penderecki: Hirosima emlékezete (Threnody for the Victims of Hiroshima)
Bartók Béla: Concerto, BB 123 IV. tétel – Megszakított közjáték
Bartók Béla: A kékszakállú herceg vára - részletek
Benjamin Britten: Variációk és fúga egy Purcell-témára
Andrew Lloyd Webber valamely művének részlete

Presser Gábor, Kocsák Tibor, a Szörényi–Bródy szerzőpáros és más magyar szerzők egy-egy zenés színpadi művének részlete.

Etika

ETIKA TANTERV
5-6-7-8. OSZTÁLY

Az etika alapvető *feladata* az erkölcsi nevelés, a gyerekek közösséghez való viszonyának, értékrendjüknek, normarendszerüknek, gondolkodás- és viselkedésmódjuknak a fejlesztése, alakítása. A multidiszciplináris jellegű tantárgy legfontosabb pedagógiai jellemzője ezért az értékek közvetítése, valamint az, hogy társadalmunk közös alapvető normái egyre inkább a tanulók viselkedésének belső szabályozó erőivé váljanak.

A tantárgy *középpontjában* a formálódó gyermeki személyiség áll – testi, szellemi és lelki értelemben. Ez határozza meg a tanulás-tanítás folyamatát, illetve a tartalmának szerkezetet. Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata, valamint hazánk Alaptörvénye rögzíti az ember elidegeníthetetlen jogát az élethez és a szabadsághoz, következésképpen az erkölcstan a személy egyediségét és méltóságát helyezi a középpontba. Erre az alapelvre kell épülnie minden társas kapcsolatnak és közösségi szerveződésnek. Az erkölcstan magába foglalja az ember minden fontos viszonyulását – önmagához, társaihoz és közösségeihez, környezetéhez és a világhoz –, mert ezek alapozzák meg azt az értékrendet, amelyre az ember döntései során támaszkodhat.

Az erkölcsi nevelés fő *célja* a tanulók erkölcsi érzékének fejlesztése, az európai civilizációban általánosan elfogadott erkölcsi értékek tanulmányozása és ezek alkalmazása a mindennapokban – azzal a szándékkal, hogy mindez segítségükre legyen a megfelelő életvezetés és értékrend kialakításában, az önálló véleményformálásban, erkölcsi problémáik tudatosításában és a felelős döntéshozatalban. Az erkölcsi kérdésekről való gondolkodás során az elemi értékek fokozatosan értékrenddé, többé-kevésbé koherens, folyamatosan formálódó meggyőződésekké állnak össze, amelyek később meghatározó módon befolyásolják a felnőttkori életmódot, életfelfogást és életminőséget.

A cselekedetek és az elmulasztott cselekedetek, a társadalmi teljesítmények megítéléséről azonban csak akkor folyhat értelmes párbeszéd, ha léteznek olyan *erkölcsi alapelvek*, amelyeket a nagy többség mértékadónak tart. Az értékrelativizmus elkerülése érdekében fontos tehát hangsúlyozni, hogy az erkölcstan tantárgy azoknak az alapértékeknek a megerősítésére törekszik, amelyek összhangban állnak az egyetemes és európai emberi értékrenddel, amely az Alaptörvényből is kiolvasható.

A különböző társadalmakban azonban nem egészen egységes a közösnek tekinthető értékek és normák értelmezése – különösen olyankor nem, amikor ezek konkrét helyzetekben ütköznek egymással, vagy sajátos érdekek befolyásolják a róluk való gondolkodást. Ezért az értékek és a normák megítélése minden korban gyakran képezte *vita és egyeztetés* tárgyát a közösségeken belül – és sokszorosan így van ez napjainkban, amikor a környezet a korábbiaknál kevesebb biztos tájékozódási pontot kínál a fiatalok számára. A saját értékek keresése közben azonban fontos megérteni azt is, hogy az értékek sokfélék és kulturálisan változatosak, s a tanulóknak nyitottá kell válniuk a sajátjukétól eltérő értékrendek befogadására is. A *magatartást befolyásoló értékek/erények* egy része személyes jellegű, mivel az énnel és az identitással áll kapcsolatban. Más részük interperszonális – másokra és a hozzájuk fűződő kapcsolatainkra vonatkozik. S megint más részük alapvetően társadalmi jellegű – közösségeinkhez és környezetünk egészéhez kapcsolódva fontos szerepet játszik abban, hogy világunk élhető és utódainkra is átörökíthető maradjon.

Az *erkölcsi érzék*, illetve mélyebb szinten a *lelkiismeret* fejlesztése azt jelenti, hogy képessé tesszük gyermekeinket arra, hogy olyan értékeket erősítsenek meg magukban, amelyek egyszerre igazodnak az alapvető erkölcsi értékekhez, valamint saját és közösségeik érdekeihez. Közben pedig fejlődnek bennük azok a pozitív belső késztetések is, amelyek

segítségükre vannak a jó és a rossz felismerésében, az elkövetett hibák kijavításában, valamint a bűntudat kezelésében.

Értékeken alapuló, *felelős döntést* azonban csak szabadon lehet hozni, aminek előfeltétele az autonómia. Az erkölcsi nevelés kitüntetett célja ezért az önálló, felelős és kritikai gondolkodás, valamint a tudatos cselekvés kialakulásának elősegítése. Ugyanilyen fontos jellemzője a felelős magatartásnak az *empátia*, a másik ember helyzetének megértése és átérzése. Az erkölcsi nevelés alapvető feladata ezért a másokkal való törődés, a *szolidaritás* képességének erősítése is. S végül a felelős cselekvés harmadik elengedhetetlen összetevője az a képesség, hogy elvont, egyetemes nézőpontból is rá tudjunk tekinteni a dolgokra. Ebből a szempontból az erkölcsi nevelés fő feladata az *igazságosság* és a *méltányosság* elvének megértetése és elfogadtatása a gyerekekkel. A nevelés e három területének ugyanakkor szerves részét képezi az *érzelmi intelligencia* fejlesztése is, amely a viselkedést a kognitív szint alatt – e szintnél erősebben – befolyásolja, s amelynek hiánya, illetve fejletlensége elemi akadálya lehet a kívánatos értékek bensővé válásának.

Az iskolai tanulásra jellemző módon az erkölcstan is számos ismeretet közvetít. A tantárgy felépítése azonban nem elsősorban ismeret-, hanem sokkal inkább *érték- és fejlesztésközpontú*. A fejlesztés célja a magatartást meghatározó erkölcsi kategóriák jelentéstartalmának évről évre való gazdagítása, az életkornak megfelelő szinten való megtapasztalása, tudatosítása, illetve szükség szerinti újrarendezése. Mindennek személyes tapasztalatokon, reflexiókon és véleményalkotáson kell nyugodnia. A tananyag felépítése ezért nem lineáris, hanem *spirális szerkezetű*. Az életkornak megfelelő résztémák és tevékenységek hátterében évről évre ugyanazok a nagy tematikai egységek térnek vissza – más-más konkrét előfordulási szinten, más-más hangsúlyokkal –, építve a korábbi tapasztalatokra, kiegészítve és szintetizálva azokat. A kétéves szakaszokon belül azonban sem a nagy témakörök, sem pedig a résztémák tantervi egymásutánja nem jelent előírt sorrendet. Az, hogy melyik kérdéskör mikor kerüljön sorra, leginkább helyben, a tanulócsoport ismeretében határozható meg.

A tananyag tartalma inkább épül a hétköznapi életből merített és oda visszacsatolható tapasztalatokra, illetve *személyes élményekre*, mint elméleti jellegű ismeretekre. Ezeket természetes módon egészíthetik ki az életkornak megfelelő erkölcsi kérdéseket felvető történetek, mesék, mondák, irodalmi vagy publicisztikai szövegek, filmek vagy digitális formában elérhető egyéb tartalmak. Az erkölcstan a tanulókra nem közlések befogadóiként, hanem a tanulási folyamat aktív – gondolkodó, kérdező, mérlegelő, próbálkozó, vitatkozó és útkereső – résztvevőiként tekint.

Mivel az erkölcsi nevelés már kisgyermekkorban, a családban elkezdődik, majd az óvodában és egyre táguló környezeti hatások között folytatódik – ideértve a kortársi csoportokat és a médiát is –, a gyerekek sem az első napon, sem pedig a későbbiekben nem „tiszta lapként” lépnek be az iskola kapuján. Valamilyen ösztönösen és/vagy tudatosan már meglévő erkölcsi rendet hoznak magukkal. Ezzel összhangban vagy ezzel vitatkozva kell megpróbálni segítséget nyújtani nekik ahhoz, hogy el tudjanak igazodni az egymásnak sokszor ellentmondó értéktartalmú információk, üzenetek között, illetve hogy választást igénylő helyzetekben lelkiismeretük szavára hallgatva, morálisan helyes döntéseket tudjanak hozni.

Mivel ez sohasem jön létre a gyerekek személyes megérintődése és elhatározása nélkül, a *pedagógus feladata* nem erkölcsi kinyilatkoztatások megfogalmazása, az erkölcsi jóval kapcsolatos ismeretek vagy egyes értékek verbális hangoztatása, hanem elsősorban a figyelem ráirányítása a különböző élethelyzetek morális vonatkozásaira, a kérdezés, a gondolkodás és az állásfoglalás bátorítása, a szabad beszélgetések, valamint a nézőpontváltást gyakoroltató szerepjátékok és viták moderálása. Nem lehet azonban eléggé hangsúlyozni – különösen az általános iskolai korosztály esetében –, hogy az eredmény döntő mértékben nem

a közlések tartalmán, hanem a közvetítés módján múlik. Egy hiteles felnőtt, akinek értékekkel kapcsolatos nézetei összhangban vannak a tetteivel, csupán a *példája révén* erősebb és maradandóbb erkölcsi hatást tud gyakorolni a gyerekekre, mint mások a szavaikkal.

Az erkölcsi tanulást számos pedagógiai *módszer* és tevékenység segítheti, amelyek legfontosabb közös jellemzője az *élményszerűség*, a fizikai, szellemi és lelki értelemben vett cselekvő tanulói részvétel. Az erkölcstanórák kitüntetett munkaformája lehet sok egyéb mellett: a szabad beszélgetés, az önkifejező alkotás, a vita, a szerepjáték, a megfigyelés, a kérdezés, a rendszerezés és az elemzés, valamint az iskolai és a helyi közösség életébe, esetleges problémáinak megoldásába, a különböző szintű kulturális és közösségi értékteremtésbe való tevékeny bekapcsolódás. Az erkölcsi nevelés jó lehetőségeit kínálják ugyanakkor az olyan tanórán kívüli formák is, mint például az iskolai hagyományok ápolása, a társak segítése, a helyi közösség számára végzett bármilyen hasznos tevékenység, illetve az önkéntes munka.

Mindezzel összhangban az *értékelés* módja is eltér a hagyományos tantárgyi értékeléstől. Az osztályozás nélküli értékelés fontos területe lehet a kívánatos magatartási értékek rendszeres megerősítése – szóban vagy bármilyen egyéb formában – egyrészt a pedagógus, másrészt a társak és a közösség részéről. Az ilyen típusú visszajelzések befogadására jó keretet nyújthat a tanulói portfólió. Osztályzattal is értékelhető az egyéni vagy közös feladatokban való részvétel, illetve egy-egy konkrét tevékenység. Soha nem irányulhat viszont az értékelés azoknak a személyes vélekedéseknek a minősítésére vagy osztályozására, amelyek értékközpontú kialakítása a tantárgy lényegi funkciója.

5–6. évfolyam

Témák 5. osztály	Új tananyag feldolgozása	Képességfejlesztés, összefoglalás, gyakorlás, ellenőrzés	Teljes óraszám 36 óra	Kerettantervi órakeret 32 óra
Bevezetés		1	1	
I. Egészséges élet	6	3	9	11
II. Személyes kapcsolatok	9	4	13	11
III. Közösségben	8	3	11	10
Év végi összefoglalás		2	2	
összesen:	23	13	36	32

Témák 6.osztály	Új tananyag feldolgozása	Képességfejlesztés, összefoglalás, gyakorlás, ellenőrzés	Teljes óraszám 36 óra	Kerettantervi órakeret 32 óra
Bevezető		1	1	
I. Társadalmi együttélés	9	3	12	
II. A technikai fejlődés hatásai	9	3	12	
III. A mindenséget kutató ember	8	2	10	
Év végi összefoglalás		1	1	

Ebben az életszakaszban megerősödik a távlatosabb *időszemlélet*, és ez alapot kínál ahhoz, hogy a tanulókban fokozatosan kialakuljon a közös európai és a magyar múlt öröksége iránti megbecsülés. Erre építve az erkölcstan számos témaköre sikeresen kapcsolható össze *a*

nemzeti öntudat és a hazafias nevelés céljaival. Ugyanennek a fejlődésbeli váltásnak a talaján egyre inkább kialakul a gyerekekben az előrelátás képessége, amely fontos lelki alapja lehet a *másokért való felelősségvállalás és a környezettudatos életmód* kialakulásának, valamint a *kezdeményezőképesség és a vállalkozói kompetencia* megalapozásának.

11–12 éves korban már megélt tapasztalatai vannak a gyerekeknek a jogok és kötelezettségek közötti kapcsolatról, miként arról is, hogy a társas együttéléshez szükségképpen hozzátartoznak az érdekellentétek és a konfliktusok. Az erkölcstan keretében ekkor feldolgozásra kerülő témák jó alkalmakat kínálnak *az önismeret és a társas kultúra,* a *demokráciára nevelés* alapjainak lerakására, valamint *a szociális és állampolgári kompetencia* erőteljes fejlesztésére.

Mivel erre az életszakaszra általában kialakul a szóbeli és az írásbeli önkifejezés alapvető eszköztára, az erkölcstan órák – az infokommunikációs eszközök használatára épülő kapcsolattartás, gondolatcsere és kreatív írás-alkotás révén – hasznos támogatói lehetnek az *anyanyelvi kommunikáció* és a *digitális kompetencia* fejlődésének is.

Ezeket az éveket a nagy barátkozások jellemzik, ami felértékeli a gyerekek számára *az önismerettel és a társas kapcsolatokkal* összefüggő témákat. Ugyancsak fontos feladata ennek az életkornak *az anyagi javakhoz és a pénzhez való viszony* elmélyült feldolgozása annak érdekében, hogy a kívánatos módon alakuljon a tanulók értékhierarchiája.

Az erkölcsi témák ezekben az években jó nyersanyagot kínálnak az érdek- és értékkonfliktusok felismeréséhez és feldolgozásához is. A foglalkozásokon érdemes kiemelt szerephez juttatni az elkövetett hibák vagy rossz döntések miatt bekövetkező *károk enyhítéséről, a jóvátételről és a jó visszaállításának lehetőségeiről* való gondolkodást, valamint az ehhez kapcsolódó kommunikációs és közösségi technikák életkornak megfelelő szinten való elsajátítását.

A konfliktusok elemzése során fel kell mutatni, illetve meg kell erősíteni a problémák *erőszakmentes, konstruktív és morálisan elfogadható* kezelésének mintáit. Szinte valamennyi témakör alkalmas a tanulók szociális érzékenységének fejlesztésére, amihez ebben az életkorban különösen jó eszközt kínálnak a szerepjátékok. A szabad beszélgetés mellett talán ez a forma tudja leginkább elősegíteni a tanulókat foglalkoztató kérdések felszínre hozatalát, a kételyek megfogalmazását és a közös válaszkeresést.

Tematikai egység	**Test és lélek**	**Órakeret 11 óra**
Előzetes tudás, tapasztalat	A főbb emberi szervrendszerek ismerete. Az egészséges életmóddal kapcsolatos alapvető ismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanulók testi és lelki egészséggel kapcsolatos ismereteinek gyarapítása és az önmagukért való felelősség érzésének erősítése. A beteg és a fogyatékkal élő emberek iránti empátia fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Fejlődés és szükségletek Hogyan változtak testi, lelki, szellemi tulajdonságaim az évek során? Mire van szükség ahhoz, hogy a testem jól fejlődjön? Mi kell a lelkem és az értelmem fejlődéséhez? Melyek az ember legfontosabb fizikai, lelki és szellemi szükségletei? Miben térnek el egymástól a gyerek, a felnőtt és az idős ember szükségletei? Miben különbözik egy ember az összes többi élőlénytől, és miben hasonlít rájuk?	*Természetismeret*: Kamaszkori változások: testkép, testalkat; az egészséges táplálkozás alapelvei; a serdülő személyiségének jellemző vonásai; az

Egészség és betegség Milyen az egészséges ember? Hogyan kerülhet veszélybe és hogy védhető meg az egészség? Én egészségesen élek? Van olyan szokásom, amelyen jó lenne változtatnom az egészségem érdekében? Miben különbözik egy beteg ember az egészségestől? Hogyan és miért betegedhet meg valaki? Mi változik meg ettől az életében? Milyen az, amikor én beteg vagyok? Mért tartozom felelősséggel saját testi épségemért? *Fogyatékosság* Milyen képessége hiányozhat annak, aki valamilyen téren fogyatékos? Vannak-e olyan speciális képességeik a fogyatékkal élőknek, amelyekben ügyesebbek másoknál? Mi a különbség a fogyatékosság és a betegség között? Hogyan alakulhat ki ilyen állapot? Miben és hogyan akadályozza a fogyatékkal élő embereket állapotuk a hétköznapi tevékenységekben? Hogyan lehet elhárítani vagy csökkenteni ezeket az akadályokat? Hogyan lehet egy fogyatékkal élő gyereket támogatni az osztályban? Mit tanulhatnak az ép gyerekek fogyatékkal élő társuktól? Élhetnek-e teljes értékű életet a fogyatékos emberek? *Ép testben ép lélek?* Milyen a jó és milyen a rossz lelkiállapot? Milyen lehet a lélek, amikor sérült vagy beteg? Milyen jelei vannak ennek? Hogyan őrizhetjük meg a lelki egészségünket? Lehet-e beteg lélek ép testben, és beteg vagy fogyatékossággal élő testben ép lélek? Mi minden befolyásolhatja ezt? *Egy belső hang: a lelkiismeret* Mi minden hat a döntéseinkre? Mi a lelkiismeret, és miből érezzük a jelenlétét? Hogyan hat a tetteinkre? Mi történik, amikor hallgatunk rá, és mi történik, amikor nem?	önismeret és az önfejlesztés eszközei; veszélyforrások különféle élethelyzetekben; káros szenvedélyek. *Dráma és tánc:* ön- és társismereti játékok.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Testi tulajdonság, lelki tulajdonság, szellemi képesség, szükséglet, fejlődés, egészség, betegség, fogyatékosság, befogadás, elfogadás, lelkiismeret, szándék, döntés.

Tematikai egység	**Kapcsolat, barátság, szeretet**	**Órakeret 11 óra**
Előzetes tudás, tapasztalat	Olvasott, hallott, látott, megélt történetek, amelyek középpontjában a barátság témája áll.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A saját kapcsolati háló szerkezetének tudatosítása. Annak megéreztetése, hogy az őszinte baráti kapcsolatok fontos szerepet játszanak az ember életében. Olyan kommunikációs technikák megismertetése, amelyek segíthetnek a barátság ápolásában és az esetleges konfliktusok feloldásában.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Kapcsolataim Kikkel tartok szorosabb vagy lazább kapcsolatot? Kihez mi fűz, és milyen mélységűek ezek az érzések? Mi tesz vonzóvá és mi tesz ellenszenvessé valakit? Milyen módon lehet elnyerni valakinek a rokonszenvét? Milyen eszközöket nem szabad vagy nem érdemes használni ennek során? Miért? *Baráti kapcsolatok* Lehetnek-e a barátoknak titkaik egymás előtt? Mit jelent az, hogy őszinték vagyunk valakihez? Megengedhető-e a hazugság a barátok között? Csak szavakkal lehet hazudni vagy más módon is? Mit jelent a barátságban a másik tisztelete? Hogyan tudják segíteni egymást a barátok? Mi az, amivel fájdalmat tudnak okozni egymásnak? Hogyan lehet bocsánatot kérni és megbocsátani? Van-e olyan vétség, ami megbocsáthatatlan? *A kapcsolat ápolása* Milyen formái vannak a szeretet kimutatásának és a figyelmességnek? Milyen szerepe van a kapcsolat ápolásában a személyes találkozásoknak, a telefonnak, az internetnek és a közös programoknak? Milyen problémák és milyen konfliktusok zavarhatják meg a barátságot? Hogyan lehet feloldani ezeket?	*Magyar nyelv és irodalom*: a közlési szándéknak megfelelő nyelvi és nem nyelvi jelek használata; mindennapi kommunikációs szituációk gyakorlása. *Vizuális kultúra:* vizuális kommunikáció, jelértelmezés, jelalkotás; kép és szöveg. *Dráma és tánc:* együttműködés némajátékos, szöveges és mozgásos tevékenység során; alkalmazkodás, érdekérvényesítés dinamikus változtatása a csoportos tevékenységek során.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Barát, ismerős, rokonszenv, ellenszenv, barátság, őszinteség, hazugság, szeretet, tisztelet, közömbösség, harag, fájdalom, megértés, sértés, megbocsátás, konfliktus.

Tematikai egység	Kortársi csoportok	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás, tapasztalat	Iskolai és iskolán kívüli közösségekben szerzett személyes tapasztalatok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A közösséghez való tartozás fontosságának megéreztetése. A csoporttagok közötti összetartozás érzését kiváltó legfontosabb tényezők tudatosítása. Egy-egy személy csoporton belüli helyzetének felismertetése. A csoporton belüli konfliktuskezelés és kárenyhítés néhány technikájának gyakorlati megismertetése. Annak megértetése, hogy mások csoportjai mások számára ugyanolyan értékesek. Az osztályban felmerülő előítéletek és sztereotípiák kezelése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Közösségeim Milyen csoportokhoz tartozom? Mi változott ezen a téren az utóbbi időben? Milyen okai vannak a változásnak? Melyik csoporthoz mennyire kötődöm, és miért? *A mi csoportunk* Melyik csoportomban érzem a legjobban magam, és miért? Mi minden kapcsolja össze a csoport tagjait? Milyen közös tevékenységeink, jeleink, szokásaink és szabályaink vannak? Egyenrangú-e mindenki a csoportban, vagy van-e valamilyen különbség a tagok között? *Mások csoportjai* Milyen más csoportok vannak körülöttem, amelyekbe nem tartozom bele? Milyennek látom e csoportok tagjait? Mit tudok róluk? Valóban különböznek-e a mi csoportunk tagjaitól? Ha igen, miben? Mi az oka annak, ha valakit vagy valamilyen csoportot idegennek érzünk? Mi mindenben különbözhet tőlünk egy idegen? Válhat-e baráttá, aki korábban idegen volt? Ha igen, milyen módon? Ha nem, miért nem? *Konfliktusok a csoportban* Milyen problémák és milyen konfliktusok fordulhatnak elő a csoportokon belül? Hogyan lehet ezeket megoldani, és mi történik, ha nem sikerül? Mi történik, ha valaki véletlenül vagy szándékosan kárt okoz a csoport többi tagjának? Mit fejez ki a büntetés, milyen elfogadható és el nem fogadható módjai vannak a bűnhődésnek? Mitől függ, hogy helyre lehet-e hozni egy vétséget? Lehet-e valaki egyszerre két egymással vetélkedő csoport tagja? Ha igen, hogy oldható ez meg? Ha nem, miért nem?	*Magyar nyelv és irodalom*: közéleti kommunikáció (megbeszélés, vita, felszólalás, hozzászólás, alkalmi beszéd, köszöntés, kiselőadás). *Dráma és tánc:* konszenzus kialakításának képessége és eszköztárának megismerése a dramatikus tevékenységek előkészítése során; Egymás munkája iránti tisztelet, figyelem, őszinteség és tapintat a megbeszélések során, belső irányítású csoportszerveződés dramatikus tevékenységek során.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Csoport, közösség, összetartás, beilleszkedés, idegen, kirekesztés, általánosítás, előítélet, hiba, vétség, bűn, megbocsátás, jóvátétel, felelősség.

Tematikai egység	Társadalmi együttélés	Órakeret 11 óra
Előzetes tudás, tapasztalat	Történelmi és irodalmi ismeretek különféle népekről, vallásokról és a társadalmi egyenlőtlenségekről. Személyes lakóhelyi tapasztalatok ugyanezekről. Különféle népek, vallások, csoportok szokásainak, ünnepeinek ismerete. Internetes virtuális közösségekben szerzett személyes tapasztalatok.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az etnikai és vallási sokszínűség tudatosítása, elfogadtatása és értékként való kezelése. A kisebbségi tanulók esetében ezek identitáselemként való megerősítése. A szociális érzékenység fejlesztése és a személyes felelősség érzésének felkeltése. Az internet használatával és a virtuális közösségekkel kapcsolatos veszélyek tudatosítása.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Etnikai közösségek Milyen népcsoportok élnek hazánkban, illetve a környékünkön? Kik vannak többségben az országban, és kik alkotják a kisebbséget? Én hová tartozom? Mit tudunk a magyarországi kisebbségi népcsoportokról? Milyen sajátos jelképeik, szokásaik, hagyományaik és ünnepeik vannak? Jó-e, ha egy országban többféle nép és többféle kultúra él egymás mellett? Milyen értékek és milyen nehézségek forrása lehet ez a helyzet? Lehet ugyanaz a népcsoport egyik helyen kisebbségben, míg más helyen többségben? Van-e felelőssége a többségi népcsoportok tagjainak a kisebbségiekkel szemben? *Vallási közösségek* Milyen vallási közösségek működnek Magyarországon, illetve a környékünkön? Melyek alkotják a többséget, és melyek tartoznak a kisebbséghez hazánkban? Mit tudunk róluk? Jó-e, ha egy társadalomban többféle vallási csoport él egymás mellett? Milyen értékek és milyen problémák származhatnak egy térségben a vallási sokszínűségből? *Társadalmi egyenlőtlenségek* Kire mondhatjuk, hogy gazdag, illetve szegény? Minek alapján? Miért alakulnak ki vagyoni különbségek az emberek között? Mennyire függ az egyéntől, hogy milyen anyagi körülmények között él? Elképzelhető-e olyan társadalom, amelyben mindenki egyforma anyagi helyzetben van? Ha lenne ilyen, az igazságos társadalom lenne? Kell-e a gazdagoknak segíteniük a szegényeket? Mikor jogos valakit kedvezményben részesíteni? Hogyan lehet és hogyan nem szabad másokkal szemben előnyösebb helyzetbe jutni? *Virtuális közösségek* Milyen okai lehetnek annak, hogy az interneten gyorsan ki tud alakulni egy virtuális közösség? Milyen előnyei és milyen hátrányai lehetnek az ilyen csoportokhoz való tartozásnak? Mi az, amit nem illik vagy éppen veszélyes közreadni magunkról és másokról egy internetes közösségi oldalon?	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek*: a magyarság eredete; mondókák, krónikák, nyelvtudomány; hasonlóságok és különbségek a katolikus és a protestáns vallások között. *Vizuális kultúra:* valóság és képzelet. *Dráma és tánc:* némajátékos, szöveges és mozgásos improvizációk; improvizációk összefűzése jelenetsorokká; történetek feldolgozása különféle drámajátékos tevékenységekkel.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Népcsoport, vallási közösség, többség, kisebbség, szokás, hagyomány, ünnep, társadalom, vagyon, egyenlőség, egyenlőtlenség, igazságosság, igazságtalanság, tisztességes és tisztességtelen előnyszerzés, gazdagság, szegénység, szolidaritás, virtuális közösség.

Tematikai egység	**A technikai fejlődés hatásai**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás, tapasztalat	Az ember és a természet közötti kapcsolatra vonatkozó általános ismeretek. Példa értékű technikatörténeti ismeretelemek. Különböző technikai eszközök használatához kapcsolódó személyes tapasztalatok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Annak tudatosítása, hogy az emberi tevékenység hatással van a környezet állapotára, és mi magunk is szerepet játszhatunk a természet károsításában vagy védelmében. A tulajdonhoz való személyes viszony árnyalása a közösségi és a köztulajdon fogalmának bevezetésével. A modern technika mindennapi életet érintő pozitív és negatív hatásainak felismertetése. A média viselkedést befolyásoló hatásainak tudatosítása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Az ökológiai lábnyom Milyen kapcsolatban áll egymással az ember és a természet? Miért nem egyforma az emberek ökológiai lábnyoma a Föld minden részén? Mit tehetek a saját ökológiai lábnyomom csökkentése érdekében? *Az ember és a technika* Hogyan befolyásolja a technika fejlődése az ember életét? Melyek a mai világ legfontosabb technikai eszközei? Hogyan hat ezek jelenléte az egyének és a közösségek életére? Mik az előnyeik, mik a hátrányaik és mik a veszélyeik? Lehet-e függővé válni egy technikai eszköztől? *Enyém, tied, mienk* Mit tekinthetek a saját tulajdonomnak? Milyen védelem illeti meg a magántulajdont? Lehet-e közös tulajdonom más emberekkel? Hogyan használható és miként védhető meg a közös tulajdon? Kié a köztulajdon? Hogyan használható és miként védhető meg? Mikor lehet és mikor nem közös tulajdont vagy köztulajdont magáncélra használni? *A mozgóképek hatása* Miért van annyi reklám a tévében és az interneten? Milyen eszközökkel próbálnak meg befolyásolni minket a reklámok? Miért és hogyan hatnak ránk a televíziós filmsorozatok? Hogyan alakítják a reklámok és a tévésorozatok a választásaimat és a	*Természetismeret*: a környezet és az ember egysége. *Magyar nyelv és irodalom*: a tömegkommunikáció legfőbb üzeneteinek dekódolása. *Technika, életvitel és gyakorlat*: környezettudatosság. *Vizuális kultúra:* tervezett és alakított környezet; vizuális kommunikáció, jelértelmezés, jelalkotás; kép és szöveg.

véleményemet?	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Ökológiai lábnyom, fogyasztás, technikai eszköz, függőség, magántulajdon, közösségi tulajdon, köztulajdon, visszaélés, média, reklám.

Tematikai egység	**A mindenséget kutató ember**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás, tapasztalat	A tudományos kutatás és a művészi alkotás eszköztárának használatával kapcsolatos személyes tapasztalatok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A vallások sokszínűségével és közös jellemzőivel kapcsolatos, különféle forrásokból származó ismeretek bővülésének elősegítése és rendszereztetése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A vallás mint lelki jelenség Miért gondolja az emberek jelentős része, hogy létezik egy embernél hatalmasabb erő is a világban? Milyen elképzelések alakultak ki különböző kultúrákban erről az erőről? Hogyan próbálnak az emberek kapcsolatba lépni a természetfeletti világgal, és miért fontos ez nekik? El lehet-e képzelni a világot természetfeletti erő létezése nélkül is? *Vallási közösség és vallási intézmény* Milyen keretei, szertartásai és jelképei alakultak ki a természetfeletti erő(k) tiszteletének? Milyen helyeket, könyveket és tárgyakat tartanak szentnek egyes kultúrákban az emberek? A világ vallásai közül melyek vannak jelen a lakóhelyünkön és Magyarországon? *A tudomány* Mit csinálnak a tudósok? Milyen kérdésekre keresik a válaszokat és milyen módon? Vajon mitől függ, hogy találnak-e választ az általuk feltett kérdésekre? Milyen mélységben ismerhető meg a világ? Én milyen kérdéseket tennék fel a világról, ha tudós lennék? *A művészet* Mit csinálnak a művészek? Miért fontos számukra az, amit tesznek? Milyen eszközeik vannak arra, hogy kifejezzék az érzéseiket és a gondolataikat? Miért érdekel olyan sok embert az, amit mások előadnak vagy alkotnak? Bárkiből lehet művész? Hozzám melyik művészeti terület áll a legközelebb és miért?	*Természetismeret*: a Föld helye a Naprendszerben és a Világegyetemben; Kopernikusz tudománytörténeti jelentősége. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek*: a Biblia; történetek az Ószövetségből; a görögök és rómaiak vallása; Az Újszövetség; Jézus története; a kereszténység kialakulása és elterjedése: üldözött vallásból államvallás; a római katolikus egyház felépítése, jellemzői. Az iszlám vallás megjelenése és alapvető tanításai.

	Magyar nyelv és irodalom: képek és formák a költészetben; az irodalmi művek szóbeli és írásbeli szövegműfajainak jellemzői.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Természeti erő, természetfeletti erő, vallás, egyház, templom, szertartás, vallási jelkép, ima, böjt, zarándoklat, szent könyv, szent hely, tudomány, tudományos megismerés, művészet, művészi alkotás, világkép, világnézet.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló tisztában van az egészség megőrzésének jelentőségével, és tudja, hogy maga is felelős ezért. Tudatában van annak, hogy az emberek sokfélék, elfogadja és értékeli a testi és lelki vonásokban megnyilvánuló sokszínűséget, valamint az etnikai és kulturális különbségeket. Gondolkodik saját személyiségjegyein, törekszik a megalapozott véleményalkotásra, illetve vélekedéseinek és tetteinek utólagos értékelésére. Gondolkodik rajta, hogy mit tekint értéknek; tudja, hogy ez befolyásolja a döntéseit, és hogy időnként választania kell még a számára fontos értékek között is. Képes különféle szintű kapcsolatok kialakítására és ápolására; átlátja saját kapcsolati hálójának a szerkezetét; rendelkezik a konfliktusok kezelésének és az elkövetett hibák kijavításának néhány, a gyakorlatban jól használható technikájával. Fontos számára a közösséghez való tartozás érzése; képes átlátni és elfogadni a közösségi normákat. Nyitottan fogadja a sajátjától eltérő véleményeket, szokásokat és kulturális, illetve vallási hagyományokat. Érzékeli, hogy a társadalom tagjai különféle körülmények között élnek, képes együttérzést mutatni az elesettek iránt, és lehetőségéhez mérten szerepet vállal a rászorulók segítésében. Megbecsüli a neki nyújtott segítséget. Tisztában van azzal, hogy az emberi tevékenység hatással van a környezet állapotára, és törekszik rá, hogy életvitelével minél kevésbé károsítsa a természetet. Ismeri a modern technika legfontosabb előnyeit és hátrányait, s felismeri magán a függőség kialakulásának esetleges előjeleit. Tisztában van vele, hogy a reklámok a nézők befolyásolására törekszenek, és kritikusan viszonyul a különféle médiaüzenetekhez. Érti, hogy a világ megismerésének többféle útja van (különböző világképek és világnézetek), s ezek mindegyike a maga sajátos eszközeivel közelít ugyanahhoz a valósághoz.

7–8. évfolyam

Az általános iskola szakaszzáró éveiben megnő azoknak a kérdéseknek a köre és bővül azoknak az élethelyzeteknek a sora, amelyekben a fiatalok önálló döntéseket hoznak – s ezzel együtt fokozódik a felelősségük is önmagukkal, társaikkal és környezetükkel szemben. Ez a helyzet fontos kapcsolódási pontokat kínál *a másokért való felelősségvállalás és az önkéntesség,* valamint a *pályaorientáció* témakörének nevelési céljaihoz, illetve a *kezdeményezőkészség és vállalkozói kompetencia* fejlesztéséhez.

Erre az életkorra új dimenziókkal bővül a fiúk és a lányok kapcsolata, s az ezzel összefüggő témák tanórai feldolgozása szerepet vállalhat a *testi és lelki egészségre,* illetve a *családi életre való nevelés* általános céljainak megvalósításában.

13-14 évesen a tanulók már nagymértékben önálló használói a legkülönbözőbb technikai eszközöknek, így az erkölcstan órák keretében is kitüntetett helyet kell kapnia a *médiatudatosságra* nevelésnek – hangsúlyozva, hogy ez egyúttal fontos szelete az *állampolgárságra és demokráciára* nevelésnek, valamint az *esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség* fejlesztésének is.

A 7-8. évfolyamon a tanulók már képesek pontosan érzékelni az egyes társadalmi csoportok lehetőségei és életesélyei közötti különbségeket, fel tudják fogni a *társadalmi igazságosság* kérdéskörébe sorolható problémákat, és képesek minderről összefüggésekben gondolkodni. Következésképpen az erkölcstan órák keretében direkt formában is felvetődhetnek a kirekesztettség, az előítéletek, valamint a méltányosság kérdéseit feszegető témakörök. Az órai beszélgetések valamennyi formája elősegítheti a *lelkiismeret* szociális dimenziójának erősödését.

Szintén fontos sajátossága ennek az életkornak, hogy megkezdődik a *személyes világkép* és világnézet kialakulása, amely ugyan csak évek múltán válik teljesen összerendezetté, de ezekben az években az iskola fontos feladata, hogy ezt a folyamatot a maga eszközeivel támogassa. A formálódó világképben testet öltő értékekre támaszkodva a fiatalok fokozatosan elkezdik elhelyezni magukat a létezés tágabb összefüggésrendszerében.

Az életkorra jellemző *önállósodást* az iskola *véleményt, választást és döntést igénylő helyzetek* teremtésével tudja támogatni. Ebből az erkölcstan valós, vagy a valóságoshoz nagyon hasonló morális dilemmák mérlegeltetésével veheti ki a maga részét. Ebben a szakaszban a dilemmák már hangsúlyosan célozhatják a *személyes jövőkép* kialakítását, valamint az *identitás* különféle dimenziókban való stabilizálódását. E folyamat részeként fontos szerepet kap az erkölcstan órákon annak a megerősítése, hogy másnak ugyanúgy joga van saját identitáshoz, amelynek a szokásokban és vélekedésekben megnyilvánuló másságát tiszteletben kell tartani.

Ugyancsak kiemelt szerep juthat e szakasz óráin az adott konkrét témákhoz kapcsolódó *információk* különféle forrásokból való összegyűjtésének és rendszerezésének, a *kritikai gondolkodás fejlesztésének* és a jelenségek érvekkel alátámasztott *értékelésének,* valamint a *disputa* jellegű vitáknak és az *erkölcsi dilemmavitáknak* is.

Témák 7. osztály	Új tananyag feldolgozása	Képességfejlesztés, összefoglalás, gyakorlás, ellenőrzés	Teljes óraszám 36 óra	Kerettantervi órakeret 32 óra
BEVEZETÉS		2	2	
I. KI VAGYOK ÉN?	7	4	11	
II. PÁRKAPCSOLAT ÉS SZERELEM	7	4	11	
III. KÖZÖSSÉGEIM	7	3	10	
ÉV VÉGI ÖSSZEFOGLALÁS		2	2	

Témák 8.osztály	Új tananyag feldolgozása	Képességfejlesztés, összefoglalás, gyakorlás, ellenőrzés	Teljes óraszám
Bevezetés, ismétlés		2	2
I. Mi dolgunk a világban?	9	3	12
II. Helyem a világban	5	3	8
III. Erkölcs, hit, világnézet	7	3	10
Egy korszak lezárul		3	3
Év végi összefoglalás		1	1
Összesen:	21	15	36

Tematikai egység	Ki vagyok én, és mi vezérli a tetteimet?	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás, tapasztalat	A nyelv és nyelvhasználat, valamint az emberi kommunikáció témakörében szerzett anyanyelvi ismeretek. A tettek belső mozgatóerőivel kapcsolatos személyes tapasztalatok.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az önismeret fejlesztése a saját mozgatóerőkre való reflektálás révén. Az önelfogadás és az akaraterő fejlődésének támogatása. Ösztönzés a személyes értékválasztásra és az ezzel járó feszültségek kezelésének gyakorlása.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Nyelv és gondolkodás Vajon hogyan születik a gondolat? Mi minden befolyásolja, hogy mit gondolok? Mindig van-e célja a gondolkodásnak? Milyen kapcsolat van a gondolkodás és a nyelv, a fogalmak és a szavak között? Milyen kapcsolat van a szavak és a tettek között? Hogyan befolyásolhatja a nyelvhasználat a társas kapcsolataimat? Vajon aki más nyelvet beszél, az másképp is gondolkodik? *Tudás és értelem* Mi az, ami igazán érdekel? Hogyan és mit tanulok könnyen? Miben vagyok sikeres? Mi az, amiben kevésbé vagyok sikeres, és vajon miért? Akarok valamin változtatni ezen a téren? Ha igen, miért és hogyan? Miben vagyok tehetséges? Hogyan használom és hogyan fejlesztem a tehetségemet? Vajon már a születéskor eldől, hogy milyen teljesítményt érhet el valaki, vagy a tanulás és a gyakorlás szerepe a meghatározó? *Ösztönzők és mozgatóerők* Mi minden befolyásolja a tetteimet és a döntéseimet? Mik az ösztönök, és hogyan hatnak a viselkedésünkre? Mikor jó, hogy hatnak ránk, és mikor nem? Tudjuk-e befolyásolni az ösztönös késztetéseinket? Hogyan hatnak a testi és lelki állapotunkra, tetteinkre a pozitív és a negatív érzések és érzelmek? Lehet-e befolyásolni az érzelmeket? Milyen igények, vágyak és célok alakítják a döntéseinket? Mi az, ami akarattal elérhető, és mi az, ami nem? Hogyan hat ránk a siker, a kudarc és a válság? Ha én nem vagyok magamért, akkor ki van értem? Elég-e az, ha csak magamért vagyok? *Érték és mérték* Mi az, ami igazán fontos az életemben? Vannak-e olyan értékek, amelyek mindenkinek egyformán fontosak? Mik az én értékeim? Előfordult-e már olyan döntési helyzet, amikor ütköztek ezek az értékek egymással, és választanom kellett közöttük? Mit tettem akkor, és mit tennék hasonló helyzetben most? Tudok-e valamilyen sorrendet felállítani az értékeim között?	*Magyar nyelv és irodalom*: a kommunikációs céloknak megfelelő szövegek írása; a nyelv állandósága és változása. *Technika, életvitel és gyakorlat:* tanulási pálya; környezet és pályaválasztás; megélhetés. *Biológia – egészségtan:* a serdülőkor érzelmi, szociális és pszichológiai jellemzői;a személyiség összetevői, értelmi képességek, érzelmi adottságok. *Vizuális kultúra:* érzelmek, hangulatok kifejezése; látványok, jelenségek asszociatív megjelenítése.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nyelv, gondolkodás, szó, fogalom, tett, nyelvhasználat, tudás, értelem, tehetség, siker, kudarc, felelősség, ösztön, érzés, érzelem, igény, vágy, cél, döntés, válság, akarat, érték, értékrend, értékütközés.

Tematikai egység	Párkapcsolat és szerelem	Órakeret 11 óra
Előzetes tudás, tapasztalat	A nemi éréssel és a szaporodással kapcsolatos biológiai ismeretek. A párkapcsolatok terén szerzett személyes tapasztalatok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Annak megértetése, hogy milyen szerepet játszik az intim párkapcsolat az emberek életében. Az egymás iránti felelősség érzésének felkeltése. A szexuális visszaélések veszélyeinek tudatosítása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Vonzódás Milyen testi változásokkal jár a serdülőkor, és ezeknek milyen lelki hatásai vannak? Milyen okai lehetnek annak, hogy egyesekhez vonzódunk, míg mások inkább taszítanak bennünket? Honnan tudhatja egy lány és egy fiú, hogy egymás iránti vonzódásuk kölcsönös? Ki tegye meg az első lépést és hogyan? Mi minden lehet félreértések forrása? Mit szabad és mit nem szabad tenni abban az esetben, ha a vonzódás nem kölcsönös? *Együttjárás* Milyen forrásai és formái lehetnek a szerelemben az örömnek és a boldogságnak? Mit jelent a másik tisztelete és az egymás iránti felelősség a párkapcsolatban? Hogyan tudják segíteni egymást a szerelmesek? Mikor elég érett egy fiatal a szexuális kapcsolatra? Hogyan kerülhető el a nem kívánt terhesség? Mit jelent és hogyan teremthető meg az intimitás a szexuális kapcsolatban? Milyen forrásai és formái lehetnek a problémáknak és a konfliktusoknak egy párkapcsolatban? Hogyan lehet és meddig érdemes feloldani ezeket? Honnan lehet észrevenni, hogy a vonzódás már nem kölcsönös? El lehet-e kerülni a lelki sérüléseket egy szakítás során? *Házasság, család és otthonteremtés* Milyennek képzelem azt az embert, aki majd felnőttként a társam lesz az életben? Milyen családot és milyen otthont szeretnék? Fontos-e a házasságkötés ahhoz, hogy két egymást szerető ember együtt éljen? Milyen a jó házasság? Mit lehet tenni a fenntartása érdekében? Mivel és hogyan lehet elrontani? Le lehet-e élni egy életet egyetlen ember mellett? Lehet-e, érdemes-e erre törekedni? Miért dönt úgy két ember, hogy családot alapít? Fontos-e, hogy amikor egy gyerek világra jön, a szülei házastársak legyenek? *Visszaélés a nemiséggel* Mit jelent a prostitúció, a pedofília, a pornográfia és a szexuális bántalmazás kifejezés? Hogyan lehet elkerülni, hogy ilyesminek az áldozataivá váljunk? Hol lehet segítséget kérni ilyen jellegű fenyegetettség esetén? Mi a teendő, ha egy társunkat ilyen veszély fenyegeti?	*Biológia− egészségtan:* nemi jellegek, nemi hormonok; a menstruációs ciklus folyamata; másodlagos nemi jellegek, lelki tulajdonságok; a fogamzásgátlás módjai, következményei; az abortusz egészségi, erkölcsi és társadalmi kérdései; a fogamzás feltételei, a méhen belüli élet mennyiségi és minőségi változásai, a szülés/születés főbb mozzanatai.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nemi érés, vonzás, taszítás, szerelem, nemi vágy, szexuális kapcsolat, házasság, család, gyerekvállalás, terhesség, prostitúció, pornográfia, szexuális bántalmazás, áldozat, családon belüli erőszak.

Tematikai egység	**Egyén és közösség**	**Órakeret 11 óra**
Előzetes tudás, tapasztalat	Formális és informális, iskolai és iskolán kívüli közösségekben szerzett személyes tapasztalatok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az önismeret fejlesztése, valamint az autonóm gondolkodás és cselekvés iránti igény felkeltése, megerősítése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Közösségeim Milyen csoportokhoz tartozom és miért? Mi változott ezen a téren az utóbbi időben? Milyen okai vannak a változásnak? Melyik csoporthoz mennyire kötődöm? Melyikben mennyire érzem szabadnak magam? *Erőt adó közösség* Miért van szükségünk arra, hogy együtt legyünk másokkal? Miben különbözik a közösséghez tartozás a páros kapcsolattól, és miben hasonlít rá? Milyen szerepet töltök be a közösségeim életében? Mit kapok tőlük, és mit adok nekik? Mitől érzem magam jól vagy rosszul egy csoportban? Mit tehetek azért, hogy a csoportban, amelyhez tartozom, mindenki jól érezze magát? *Korlátozó közösség* Milyen érzés, ha valamilyen kérdésben mást gondolok, mint a csoport többi tagja? Lehet-e egy csoporton belül másképp viselkedni, mint ahogy a többség teszi? Milyen következményekkel járhat ez? Meg tudja-e változtatni egy ember egy csoport nézeteit vagy viselkedését? *Szabadság és korlátozottság* Mennyire vagyok szabad és önálló a tetteimben és a választásaimban? Mi az, amihez alkalmazkodnom kell egy közösségben, és mi az, amiről valóban szabadon dönthetek? Kitől kaphatok segítséget, ha döntenem kell? Kiknek és milyen szabályoknak kell mindenképp engedelmeskednem? Milyen előnyei és milyen veszélyei lehetnek az engedelmességnek? Van-e olyan helyzet, amikor nem kell vagy nem szabad engedelmeskednem? Hogyan segíthet a lelkiismeret a jó és a rossz, a bűn és az erény közötti választásban? Milyen helyzetekben mondhat mást a lelkiismeretem, mint a szabályok vagy a közösségem tagjai? Figyelmeztet-e a lelkiismeretem saját tévhiteimre és előítéleteimre?	*Biológia egészségtan:* leány és női, fiú és férfi szerepek a családban, a társadalomban; mások megismerése, megítélése és a kommunikáció; családi és iskolai agresszió, önzetlenség, alkalmazkodás, áldozatvállalás, konfliktuskezelés, probléma feloldás; a kamasz helye a harmonikus családban; a viselkedési normák és szabályok szerepe.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Csoport, közösség, önállóság, korlátozás, alkalmazkodás, engedelmesség, szabály, lelkiismeret, választás, bűn, erény, előítélet, tévhit.

Tematikai egység	**Helyem a világban**	**Órakeret 11 óra**
Előzetes tudás, tapasztalat	Az Európáról, a globalizációról és a multikulturális társadalmakról szerzett történelmi és földrajzi ismeretelemek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az európai identitás kialakulásának támogatása a tanulókban. A más kultúrák iránti nyitottság erősítése; annak elfogadtatása, hogy napjaink globális világában a kultúrák és a népcsoportok számos ok miatt keverednek egymással, ami előnyökkel és nehézségekkel is együtt járhat. A legfontosabb általános társadalmi normák funkciójának megértetése és a betartásukra vonatkozó igény erősítése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Tágabb otthonunk: Európa Melyek az Európai Unió jelképei, és mit jelentenek ezek számomra? Európa mely térségeiben élnek olyan emberek, akiket közelebbről vagy távolabbról ismerek? Mi kapcsol össze velük? Miben hasonlítanak egymásra Európa különböző országainak lakói, és mi mindenben különböznek egymástól? *Színesedő társadalmak* Miért akarnak egyes emberek máshol tanulni vagy dolgozni, mint ahol megszülettek? Milyen pozitív és negatív hatásai lehetnek e jelenségnek az egyének és a közösségek életére? Mi az oka annak, hogy sokan elmenekülnek saját hazájukból, és más országban akarnak letelepedni? Be kell-e engedni egy gazdagabb országnak a saját területére a világ szegényebb térségeiből menekülőket? Milyen előnyei származhatnak a külföldiek befogadásából egy országnak, és milyen problémák forrása lehet ez? Vajon ugyanolyan jogok illetik-e meg a külföldről érkezőket, mint a befogadó ország polgárait? Melyek a más néphez vagy más kultúrához tartozó emberekkel szembeni sztereotípiák és előítéletek forrásai? Miért fordulnak elő Magyarországon és Európa más részein is etnikai hátterű konfliktusok? Mire van szükség ahhoz, hogy létrejöjjön a bizalom és az együttérzés a különböző kultúrákhoz tartozó emberek között? *A társadalmi együttélés közös normái* Milyen jellegű szabályok vonatkoznak a társadalom minden tagjára? Milyen esetekben fogadható el a kivételezés? Hogyan alakulnak ki ezek a közös szabályok? Miért baj, ha egyesek nem tartják be ezeket a szabályokat? Jogos-e, ha ezért megbüntetik őket? A büntetés milyen formái fogadhatók el? Milyen módon	*Földrajz*: éhezés és szegénység a világban; Európa változó társadalma; az Európai Unió lényegének megértése; népességmozgások és menekültáradat; a Kárpát-medence népei. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek*: egyenlőség és egyenlőtlenségek a társadalomban; állampolgári jogok és kötelességek; a nyugati integráció kezdetei; az Európai Unió létrejötte és működése; a globalizáció előnyei és veszélyei; Magyarország Alaptörvénye; a magyarországi nemzetiségek és etnikai kisebbségek; a cigány (roma) népesség helyzete.

lehet jóvátenni, ha valaki vétett a társadalom közös normái ellen? Milyen formában próbálnak egyes emberek mások által nem elérhető előnyökhöz jutni? Meg lehet-e szüntetni a vesztegetést és a korrupciót? Lehet-e a hála jele a hálapénz? Hibázik-e az, aki adja vagy az, aki kapja? Melyik hatékonyabb, a büntetés vagy a megelőzés? Mit tehet az egyén és a közösség a társadalmi normák általános érvényre jutása érdekében? Meg lehet-e tartani azt az elvet, hogy ne tegyünk senkivel olyat, amit nem szeretnénk, hogy velünk megtörténjen? *Új technikák, új szabályok* Vajon az, ami fenn van a világhálón, a világ közös tulajdonának tekinthető? Mi az, amit szabadon használhatunk fel az interneten elérhető tartalmak közül, és mi az, amit nem? Mi az, amit szabadon letölthetünk onnan, és mi az, amit nem? Honnan lehet tudni, hogy mit véd a szerzői jog és mit nem? Vannak-e a mobil telefon használatának közösségi szabályai?	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Európai Unió, menekült, befogadó ország, sztereotípia, előítélet, etnikai konfliktus, társadalmi norma, szabályszegés, vesztegetés, korrupció, hálapénz, büntetés, megelőzés, szerzői jog.

Tematikai egység	**Mi dolgunk a világban?**	**Órakeret 11 óra**
Előzetes tudás, tapasztalat	Az alkohol, a cigaretta és a drogok káros hatásaival kapcsolatos egészségtani ismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A személyes jövőkép kialakításának ösztönzése, az egyéni és közösségi boldogulást támogató értékek melletti elköteleződés támogatása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Jóllét és jólét Mivel lehet a legnagyobb örömet, illetve bánatot okozni nekem? Mitől érzem jól magam a bőrömben, és mitől érzem rosszul? Miről tudnék könnyen lemondani a jelenlegi életem javai és lehetőségei közül? Mi az, amihez mindenképp ragaszkodnék? Mit szeretnék elérni az életemben? Mit lehet pénzért megkapni és mit nem? Mit kell tennem azért, hogy egészséges maradjak? *Boldogulás, boldogság* Hogyan képzelem el a jövőmet? Mikor érezném sikeresnek, értelmesnek az életem alakulását? Milyen szerepe lehet ebben a tanulásnak, a pénznek, a munkának, az alkotásnak és az emberi kapcsolatoknak? Milyen foglalkozásokat tudok elképzelni magamnak? Mit tartok még fontosnak a boldoguláshoz? Mivel tudom enyhíteni a rosszkedvemet vagy a bennem lévő feszültséget, ha valami nem úgy sikerül, ahogy elképzeltem? Mit gondolok ezzel kapcsolatban a drogról és az alkoholról? Vajon	*Magyar nyelv és irodalom*: a sajtóműfajok alapvető jellemzőinek tudatosítása; hírek, események a médiában. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek*: tudományos és technikai forradalom; a világháló. *Vizuális kultúra:* képek, látványok, médiaszövegek,

mindent érdemes kipróbálni az életben, vagy van olyasmi, amit egyszer sem? Amit sokan tesznek, azt helyes is tenni? Mit tehetek és mit nem szabad tennem a boldogulásomért? *A média és a valóság* Mit tudhatunk meg a világról a tévéből, az újságokból és az internetről? Honnan tudjuk, hogy a valóságot mutatja-e be az, amit az újságban olvasunk, a tévében látunk, az interneten találunk? Mitől függ, hogy egy információt hitelesnek érzünk-e vagy sem? Hogyan kell tájékozódnunk ahhoz, hogy valós információhoz jussunk? Tudjuk-e mi magunk is alakítani a világot a médián keresztül?	események önálló elemzése a vizuális közlés köznapi és művészi formáinak felhasználásával; a mozgóképi nyelv alapjainak, működésének értelmezése.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Jólét, öröm, bánat, elégedettség, boldogság, boldogulás, vágy, remény, hiányérzet, elégedetlenség, boldogtalanság, stressz, drog, alkohol, függőség, értelmes élet, média, befolyásolás, korrupció, hitelesség.

Tematikai egység	**Hit, világkép, világnézet**	**Órakeret 11 óra**
Előzetes tudás, tapasztalat	Különböző vallásokhoz kapcsolódó, történelmi, irodalmi és művészeti ismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Tények és vélemények elkülönítése; érvényes állítások és értékelések megfogalmazásának gyakorlása, fejlesztése. A nagy világvallások legfontosabb tanításainak megismertetése. A világértelmezések közötti párbeszéd fontosságnak elfogadtatása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Az ember mint értékelő és erkölcsi lény Hogyan tudunk különbséget tenni a tények és a vélekedések között? Miért fontos ezek megkülönböztetése? Hogyan tudjuk eldönteni, hogy egy állítás igaz vagy nem? Miért fontos ezt tudni? Hogyan alakulnak ki a tévhitek, a sztereotípiák és az előítéletek? Mi járul hozzá ezek fenntartásához, és mi segíti elő a lebomlásukat? Mi a különbség a meggyőződés, a hit, a világkép és a világnézet között? *A nagy világvallások világképe* Milyennek mutatja be a világ kezdetét, működését és végét a judaizmus, a kereszténység, az iszlám, a hinduizmus és a buddhizmus? Milyen egyéb világképek élnek más vallásokban? Miben hasonlítanak ezek egymáshoz, és miben különböznek? *A nagy világvallások erkölcsi tanításai* Mit mond a kereszténység a jóról és a rosszról, a helyesről és a helytelenről? Mit mondanak ugyanerről a judaizmus, az iszlám, a hinduizmus és a buddhizmus tanításai? Melyek a világvallások közös értékei? *Párbeszéd és együttműködés*	*Vizuális kultúra:* személyes véleményt kifejező vizuális megjelenítés adott témában. *Földrajz:* a világvallások társadalmat, gazdaságot, környezetet befolyásoló szerepe; kultúrák találkozásai a Föld különféle térségeiben.

Miről érdemes együtt gondolkodniuk a mai világban a különböző keresztény felekezetek képviselőinek, a keresztény és zsidó vallású embereknek, a kereszténynek és más vallások követőinek, a hívőknek és a nem hívőknek? Milyen új vallási mozgalmak kialakulásának lehetünk tanúi napjainkban? Vajon miért nem a régi vallások közül választanak maguknak ezek követői?	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Tény, vélemény, állítás, értékelés, tévhit, sztereotípia, előítélet, Tízparancsolat, meggyőződés, világkép, világnézet, hit, vallás, világvallás, erkölcsi tanítás.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló megérti, hogy az ember egyszerre biológiai és tudatos lény, akit veleszületett képességei alkalmassá tesznek a tanulásra, mások megértésre és önmaga vizsgálatára. Érti, hogy az emberek viselkedését, döntéseit tudásuk, gondolataik, érzelmeik, vágyaik, nézeteik és értékrendjük egyaránt befolyásolják. Képes reflektálni saját maga és mások gondolataira, motívumaira és tetteire. Életkorának megfelelő szinten ismeri önmagát, hosszabb távú elképzeléseinek kialakításakor képes reálisan felmérni a lehetőségeit. Képes erkölcsi szempontok szerint mérlegelni különféle cselekedeteket, és el tudja viselni az értékek közötti választással együtt járó belső feszültséget. Képes ellenállni a csoportnyomásnak, és saját értékrendje szerinti autonóm döntéseket hozni. Tisztában van vele, hogy baráti- és párkapcsolataiban felelősséggel tartozik a társaiért. Kialakultak benne az európai identitás csírái. Nyitott más kultúrák értékeinek megismerésére és befogadására. Érti a szabályok szerepét az emberi együttélésben, s e belátás alapján igyekszik alkalmazkodni hozzájuk; igényli azonban, hogy maga is alakítója lehessen a közösségi szabályoknak. Van elképzelése saját jövőjéről, és tisztában van vele, hogy céljai eléréséért erőfeszítéseket kell tennie. Életkorának megfelelő szinten tisztában van vele, hogy minden döntés szabadsága egyúttal felelősséggel is jár. Fontosnak érzi a közösséghez tartozást, miközben törekszik személyes autonómiájának megőrzésére. Képes megfogalmazni, hogy mi okoz neki örömet, illetve rossz érzést. Tisztában van a függőséget okozó szokások súlyos következményeivel. Tudja, hogy ugyanazt a dolgot különböző emberek eltérő módon ítélhetik meg, ami konfliktusok forrása lehet.

Fizika

Fizika 7–8. évfolyam

7. tanév

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Természettudományos vizsgálati módszerek kölcsönhatások	Órakeret: 8 óra
Előzetes tudás	A tulajdonság és mennyiség kapcsolata. A mérés elemi fogalma. Hosszúság-, idő-, hőmérséklet-, tömegmérés gyakorlati ismerete. A megfigyelés és a kísérlet megkülönböztetése. A tömeg és térfogat elemi fogalma.	
Tantárgyi fejlesztési célok	Együttműködési képesség fejlesztése. A tudományos megismerési módszerek bemutatása és gyakoroltatása. Képességek fejlesztése megfigyelésre, az előzetes tudás mozgósítására, hipotézisalkotásra, kérdésfeltevésre, vizsgálatra, mérés tervezésére, mérés végrehajtására, mérési eredmények kezelésére, következtetések levonására és azok kommunikálására.	

Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások, ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A természetismeretben tanultak felelevenítése. Milyen kísérleteket láttatok és végeztetek az 5. osztályban természetismeret-órán? *Ismeretek:* A tanulói kísérleti munka szabályai. Veszélyforrások (hő, vegyi, elektromos, fény, hang stb.) az iskolai és otthoni tevékenységek során.	Ismeretek felidézése, rendszerezése. Fényképek, ábrák, saját tapasztalatok alapján a veszélyek megfogalmazása, megbeszélése. Csoportmunkában veszélyre figyelmeztető, helyes magatartásra ösztönző poszterek, táblák készítése.	Természetismeret 5. évfolyam: *I. Az anyag és néhány fontos tulajdonsága; IV. Állandóság és változás környezetünkben, kölcsönhatások* c. fejezetek. *Technika, életvitel és gyakorlat:* baleset- és egészségvédelem. *Magyar nyelv és irodalom:* kommunikáció.
Ismeretek: Megfigyelés. Leírás, összehasonlítás, csoportosítás. Céltudatos megfigyelés. A természet megfigyelésének fontossága a tudósok	A megfigyelőképesség ellenőrzése egyszerű feladatokkal. Szempontok megfogalmazása jelenségek megfigyelésére, a megfigyelés végrehajtására és a megfigyelésről szóbeli	*Kémia:* a kísérletek célja, tervezése, rögzítése, tapasztalatok és következtetések.

természettörvényeket feltáró munkájában.	beszámoló. Megfigyelések rögzítése, dokumentálása.	
Problémák, alkalmazások: Hogyan kell használni a különböző mérőeszközöket? Mire kell figyelni a leolvasásnál? Hogyan tervezzük meg a mérési folyamatot? Hogyan lehet megjeleníteni a mérési eredményeket? Mire következtethetünk a mérési eredményekből? Mérőeszközök a mindennapi életben. *Ismeretek:* Mérőeszközök használata. A mért mennyiségek mértékegységei és átváltásai.	Hosszúság, terület, térfogat, tömeg, idő, hőmérséklet stb. mérése, meghatározása csoportmunkában, az eredmények egyéni feljegyzése. Mérési javaslat, tervezés és végrehajtása az iskolában és a tanuló otthoni környezetében. Hipotézisalkotás és értékelés a mérési eredmények rendszerbe szedett ábrázolásával. Előzetes elképzelések számbavétele, a mérési eredmények elemzése (táblázat, grafikon). Egyszerű időmérő eszköz csoportos készítése. A tömeg és a térfogat nagyságának elkülönítése. (Jellegzetes tévképzet: a két mennyiség arányos kezelése.) Önálló munkával különféle információhordozókról az élővilág, az épített környezet és az emberi tevékenység hosszúság- és időbeli méretadatainak összegyűjtése tanári és önálló feladatválasztással.	*Földrajz:* időzónák a Földön. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* az időszámítás kezdetei a különböző kultúrákban. *Matematika:* mértékegységek; megoldási tervek készítése.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Test – tulajdonság – mennyiség. Megfigyelés, mérés, mértékegység, átlag, becslés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Mozgások**	**Órakeret: 18 óra**
Előzetes tudás	A sebesség naiv fogalma (hétköznapi tapasztalatok alapján). A sebességváltozást eredményező kölcsönhatások és a különféle erőhatások felismerése.	

Tantárgyi fejlesztési célok	A hétköznapi sebességfogalom pontosítása, kiegészítése. Az egyenletes mozgás vizsgálata és jellemzése. Lépések az átlagsebességtől a pillanatnyi sebesség felé. A mozgásállapot és a lendületfogalom előkészítése. A közlekedési, balesetvédelmi szabályok tudatosítása, a felelős magatartás erősítése.

Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások, ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Milyen mozgásokat ismersz? Miben különböznek és miben egyeznek meg ezek? *Ismeretek:* Hely- és helyzetváltozás. Mozgások a Naprendszerben (keringés, forgás, becsapódások). Körmozgás jellemzői (keringési idő, fordulatszám). A testek különböző alakú pályákon mozoghatnak (egyenes, kör, ellipszis= „elnyúlt kör” – a bolygók pályája).	Mozgással kapcsolatos tapasztalatok, élmények felidézése, elmondása (közlekedés, játékszerek, sport). Mozgásformák eljátszása (pl. rendezetlen részecskemozgás, keringés a Nap körül, égitestek forgása, a Föld–Hold rendszer kötött keringése). A mozgásokkal kapcsolatos megfigyelések, élmények szabatos elmondása.	*Testnevelés és sport:* mozgások. *Magyar nyelv és irodalom:* Petőfi és a vasút; Arany: a levéltovábbítás sebessége Prága városába a 15. században. *Matematika:* a kör és részei.
Problémák: Hogyan lehet összehasonlítani a mozgásokat? Milyen adatokat kell megadni a pontos összehasonlításhoz? Hogyan lehet eldönteni, hogy ki vagy mi mozog? *Ismeretek:* A mozgás viszonylagossága.	A viszonyítási pont megegyezéses rögzítése, az irányok rögzítése.	*Magyar nyelv és irodalom:* tájképek. *Matematika:* Descartes-féle koordináta-rendszer és elsőfokú függvények; vektorok.
Problémák: Milyen sebességgel mozoghatnak a környezetünkben található élőlények, közlekedési eszközök? Mit mutat az autó, busz sebesség-mérőjének pillanatnyi állása? Hogyan változik egy jármű sebességmérője a mozgása során? Hogyan változik egy futball-labda sebessége a mérkőzés során (iránya, sebessége)? Miben más	Az egyenletes mozgás sebes-ségének meghatározása az út és idő hányadosaként, a fizikai meghatározás alkalmazása egyszerű esetekre. Egyszerű iskolai kísérletek, sportmozgások, közlekedési eszközök egyenes vonalú mozgásának megfigyelése, ábrázolása út-idő grafikonon, és a sebesség grafikus értelmezése.	*Technika, életvitel és gyakorlat:* közlekedési ismeretek (fékidő), sebességhatárok. *Matematika:* arányosság, fordított arányosság. *Földrajz:* folyók

ez a teniszlabdáéhoz képest? *Ismeretek:* A sebesség. Mozgás grafikus ábrázolása. A sebesség SI-mértékegysége. Az egyenes vonalú mozgás gyorsulása/lassulása (kvalitatív fogalomként). Átlagos sebességváltozás közlekedési eszköz egyenes vonalú mozgásának különböző szakaszain. A sebességváltozás természete egyenletes körmozgás során. Ha akár a sebesség nagysága, akár az iránya változik, változó mozgásról beszélünk.	Az egyenes vonalú egyenletes mozgásra egyszerű számítások elvégzése (az út, az idő és a sebesség közti arányossági összefüggés alapján). Következtetések levonása a mozgásról. Az átlag- és a pillanatnyi sebesség fogalom értelmezése. Út-idő grafikonon a mozgás sebességének értelmezése, annak felismerése, hogy a sebességnek iránya van. A gyorsulás értelmezése kvalitatív szinten mint az aktuális (pillanatnyi) sebesség változása. Egymás utáni különböző mozgásszakaszokból álló folyamat esetén a sebesség változásának értelmezése. A sebesség fogalmának alkalmazása különböző, nem mozgás jellegű folyamatokra is (pl. kémiai reakció, biológiai folyamatok).	sebessége, szélsebesség. *Kémia:* reakciósebesség.
Jelenségek: Az egyik szabadon mozgó testnek könnyebb, a másiknak nehezebb megváltoztatni a sebességét. *Ismeretek:* A tömeg. A tehetetlenség, mint tulajdonság, a tömeg mint mennyiség fogalma. Mértékegység. *Problémák, jelenségek:* Minek nagyobb a tömege 1 liter víznek, vagy 1dm^3 vasnak? Minek nagyobb a térfogata 1kg víznek, vagy 1 kg vasnak? Azonos térfogatú, de különböző anyagból készült, illetve azonos anyagú, de különböző térfogatú tárgyak tömege. Ismeret: A sűrűség mint tulajdonság és	A tulajdonság és - annak jellemzője- a mennyiség kapcsolatának és különbözőségének felismerése. Az alap és a származtatott mennyiség megkülönböztetése. A testek tömegének összekapcsolása a részecskemodellel (a tömeget a testeket felépítő részecskék tömegének összege adja). Egyes anyagok sűrűségének kikeresése táblázatból, és a sűrűség értelmezése.	*Testnevelés és sport:* lendület a sportban. *Technika, életvitel és gyakorlat:* közlekedési szabályok, balesetvédelem. *Matematika:* elsőfokú függvények, behelyettesítés, egyszerű egyenletek *Kémia:* a sűrűség; részecskeszemlélet.

mint az anyagot jellemző mennyiség. Jelenség: Nem mindegy, hogy egy kerékpár, vagy egy teherautó ütközik nekem azonos sebesség-gel. A gyermeki tapasztalat a lendület fogalmáról. Felhasználása a test mozgásállapotának és mozgásállapot-változásának a jellemzésére: a nagy tömegű és/vagy sebességű testeket nehéz megállítani. *Ismeretek:* A test lendülete a sebességtől és a tömegtől függ. A magára hagyott test fogalmához vezető tendencia. A tehetetlenség törvénye.	Annak felismerése, hogy a test mozgásállapotának megváltoztatása szempontjából a test tömege és sebessége egyaránt fontos. A mozgás és a mozgásállapot megkülönböztetése. Konkrét példákon annak bemutatása, hogy egy test lendületének megváltozása mindig más testekkel való kölcsönhatás következménye. Annak a kísérletsornak a gondolati elemzése és a gondolatmenet bemutatása, amiből leszűrhető, hogy annak a testnek, amely semmilyen másik testtel nem áll kölcsönhatásban, nem változik a mozgásállapota: vagy egyenes vonalú egyenletes mozgást végez, vagy áll.	
Jelenségek, kérdések: Milyen hatások következménye a mozgásállapot megváltozása. Az erő mérése rugó nyúlásával. *Ismeretek:* Az erőhatás, erő. Az erő mértékegysége: (1 N). Az erő mérése. A kifejtett erőhatás nagysága és az okozott változás mértéke között arányosság van. Az erőhatás, mint két test közötti kölcsönhatás, a testek mozgásállapotának változásában (és ezt követő alakváltozásában) nyilvánulhat meg.	Rugós erőmérő skálázása. Különböző testek súlyának mérése a saját skálázású erőmérővel.	
Problémák: Hogyan működik a rakéta? Miért törik össze a szabályosan haladó kamionba hátulról beleszaladó	Demonstrációs kísérlet: két, gördeszkán álló gyerek erőmérők közbeiktatásával, kötéllel húzza egymást – a kísérlet ismertetése,	

sportkocsi? *Ismeretek:* A hatás-ellenhatás törvénye. Minden mechanikai kölcsönhatásnál egyidejűleg két erőhatás lép fel ezek egyenlő nagyságúak, ellentétes irányúak, két különböző testre hatnak, az erő és ellenerő jellemzi ezeket.	értelmezése. Kapcsolódó köznapi jelenségek magyarázata, pl. rakétaelven működő játékszerek mozgása (elengedett lufi, vízi rakéta).	
Ismeretek: Az erő mint vektormennyiség. Az erő vektormennyiség, nagysága és iránya jellemzi.	Annak tudása, hogy valamely test mozgásállapot-változásának iránya (ha egy erőhatás éri) megegyezik a testet érő erőhatás irányával (rugós erőmérővel mérve a rugó megnyúlásának irányával).	*Matematika:* a vektor fogalma.
Problémák: Miért nehéz elcsúsztatni egy ládát? Miért könnyebb elszállítani ezt a ládát kiskocsival? Mitől függ a súrlódási erő nagysága? Hasznos vagy káros a súrlódás? *Ismeretek:* A súrlódás. A súrlódási erő az érintkező felületek egymáshoz képesti elmozdulását akadályozza. A súrlódási erő a felületeket összenyomó erővel arányos, és függ a felületek minőségétől. Gördülési ellenállás. Közegellenállás jelenség szintű ismerete.	A súrlódási erő mérése rugós erőmérővel, tapasztalatok rögzítése, következtetések levonása. Hétköznapi példák gyűjtése a súrlódás hasznos és káros eseteire. Kiskocsi és megegyező tömegű hasáb húzása rugós erőmérővel, következtetések levonása. Érvelés: miért volt korszakalkotó találmány a kerék.	*Technika, életvitel és gyakorlat:* közlekedési ismeretek (a súrlódás szerepe a mozgásban, a fékezésben). *Testnevelés és sport:* a súrlódás szerepe egyes sportágakban; speciális cipők salakra, fűre, terembe stb. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a kerék felfedezésének jelentősége.
Problémák: Miért esnek le a tárgyak a Földön? Miért kering a Hold a Föld körül? *Ismeret:* A gravitációs kölcsönhatás, gravitációs mező. Gravitációs	Egyszerű kísérletek végzése, következtetések levonása: – a testek a gravitációs mező hatására gyorsulva esnek; – a gravitációs erőhatás kiegyensúlyozásakor érez-	*Matematika:* vektorok.

erő. A súly fogalma és a súlytalanság. 1 kg tömegű nyugvó test súlya a Földön kb. 10 N.	zük/mérjük a test súlyát, minthogy a súlyerővel a szabadesésében akadályozott test az alátámasztást nyomja, vagy a felfüggesztést húzza; – ha ilyen erőhatás nincs, súlytalanságról beszélünk. Kísérleti igazolás: rugós erőmérőre függesztett test leejtése erőmérővel együtt, és a súlyerő leolvasása – csak a gravitációs hatásra mozgó test (szabadon eső test, az űrhajóban a Föld körül keringő test) van a súlytalanság állapotában. (Gyakori tévképzet: csak az űrben, az űrhajókban és az űrállomáson figyelhető meg súlytalanság, illetve súlytalanság csak légüres térben lehet.)	
Jelenségek: Asztalon, lejtőn álló test egyensúlya. *Ismeretek:* A kiterjedt testek egyensúlyának feltétele, hogy a testet érő erőhatások „kioltsák” egymás hatását. *Jelenségek:* A csigán, pallóhintás levő testek egyensúlya. *Ismeretek:* Az erőhatás forgásállapotot változtató képessége. A forgatónyomaték elemi szintű fogalma.	Testek egyensúlyának vizsgálata. Az egyensúlyi feltétel egyszerű esetekkel történő illusztrálása. Példák keresése az erőhatások forgásállapot-változtató képességének szemléltetésére.	
Alkalmazások: Egyszerű gépek. Emelő, csiga, lejtő. *Ismeretek:* Az egyszerű gépek alaptípusai és azok működési elve. Az egyszerű gépek esetén a szükséges erő nagysága	Az egyszerű gépek működési elvének vizsgálata konkrét példákon. Példák gyűjtése az egyszerű gépek elvén működő eszközök használatára. Alkalmazás az emberi test (csontváz, izomzat) mozgásfolyamataira.	*Technika, életvitel és gyakorlat:* háztartási eszközök, szerszámok, mindennapos eszközök (csavar, ajtótámasztó ék, rámpa, kéziszerszámok,

csökkenthető, de akkor hosszabb úton kell azt kifejteni.	Tanulói mérésként/kiselőadásként az alábbi feladatok egyikének elvégzése: – arkhimédészi csigasor összeállítása; – egyszerű gépek a háztartásban; – a kerékpár egyszerű gépként működő alkatrészei; – egyszerű gépek az építkezésen.	kerékpár). *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* arkhimédészi csigasor, vízikerék a középkorban.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Viszonyítási pont, a mozgás jellemzői (sebesség, átlagsebesség, gyorsulás (kvalitatív), periódusidő, fordulatszám). A tehetetlenség és a tömeg, tömegmérés, sűrűség. Erőhatás, erő, gravitációs erő, a súly, súrlódási erő, hatás-ellenhatás, Egyensúly. Forgatónyomaték.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyomás**	**Órakeret: 10 óra**
Előzetes tudás	Matematikai alapműveletek, az erő fogalma és mérése, terület.	
Tantárgyi fejlesztési célok	Helyi jelenségek és nagyobb léptékű folyamatok összekapcsolása (földfelszín és éghajlat, lég- és a tengeráramlások fizikai jellemzői, a mozgató fizikai hatások; a globális klímaváltozás jelensége, lehetséges fizikai okai). A testek súlya és a természetben előforduló, nyomással kapcsolatos jelenségek vizsgálata (víznyomás, légnyomás, a szilárd testek nyomása). A víz és a levegő mint fontos környezeti tényező bemutatása, a velük kapcsolatos takarékos és felelős magatartás erősítése. A hallással kapcsolatos egészségvédelem fontosságának megértetése. A matematikai kompetencia fejlesztése.	

Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások, ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Problémák, gyakorlati alkalmazások:	Különböző súlyú és felületű testek benyomódásának vizsgálata	

Miért lehet a rajzszeget beszúrni a fába? Mi a különbség a síléc, tűsarkú cipő, úthenger, és a kés élének hatása között? ~~guillotine~~. Hol előnyös, fontos, hogy a nyomás nagy legyen? Hol előnyös a nyomás csökkentése? *Ismeretek:* A nyomás fogalma, mértékegysége. Szilárd testek, folyadékok és gázok által kifejtett nyomás.	homokba, lisztbe. A benyomódás és a nyomás kapcsolatának felismerése, következtetések levonása. A nyomás fogalmának értelmezése és kiszámítása egyszerű esetekben az erő és a felület hányadosaként. Szilárd testekkel kifejtett nyomáson alapuló jelenségek és alkalmazások ismertetése.	
Jelenségek, gyakorlati alkalmazások: A folyadékoszlop nyomása. Közlekedőedények, folyadékok sűrűsége. Környezetvédelmi vonatkozások: kutak, vizek szennyezettsége. *Ismeretek:* Nyomás a folyadékokban: – nem csak a szilárd testek fejtenek ki súlyukból származó nyomást; – a folyadékok nyomása a folyadékoszlop magasságától és a folyadék sűrűségétől függ.	Annak belátása, hogy, gravitációs mezőben levő folyadékoszlop nyomása – a rétegvastagságtól és a folyadék sűrűségétől függ. Közlekedőedények vizsgálata, folyadékok sűrűségének meghatározása.	*Technika, életvitel és gyakorlat:* ivóvízellátás, vízhálózat (víztornyok). Vízszennyezés
Gyakorlati alkalmazások: hidraulikus emelő, hidraulikus fék. *Ismeretek:* Dugattyúval nyomott folyadék nyomása. A nyomás terjedése folyadékban (vízibuzogány, dugattyú). Oldalnyomás.	Pascal törvényének ismerete és demonstrálása.	*Technika, életvitel és gyakorlat:* közlekedési eszközök.
Jelenségek, gyakorlati alkalmazások: autógumi, játékléggömb.	A gáznyomás kimutatása nyomásmérő műszerrel. A légnyomás létezésének	*Kémia:* a nyomás mint állapothatározó, gáztörvények.

Ismeretek: Nyomás gázokban, légnyomás. Torricelli élete és munkássága.	belátása. Annak megértése, hogy a légnyomás csökken a tengerszint feletti magasság növekedésével.	*Földrajz:* a légnyomás és az időjárás kapcsolata.
Gyakorlati alkalmazások: Léghajó. *Ismeretek:* A folyadékban (gázban) a testekre felhajtóerő hat. Sztatikus felhajtóerő. Arkhimédész törvénye.	Arkhimédész törvényének kísérleti igazolása. A sűrűség meghatározó szerepének megértése abban, hogy a vízbe helyezett test elmerül, úszik, vagy lebeg. Egyszerű számítások végzése Arkhimédész törvénye alapján. A következő kísérletek egyikének elvégzése: – Cartesius-búvár készítése; – kődarab sűrűségének meghatározása Arkhimédész módszerével. Jellemző történetek megismerése Cartesius (Descartes) és Arkhimédész tudományos munkásságáról.	*Biológia–egészségtan:* halak úszása. *Technika, életvitel és gyakorlat:* hajózás. *Testnevelés és sport:* úszás. *Földrajz:* jéghegyek.
Gyakorlati alkalmazások: Nyomáskülönbségen alapuló eszközök.	Néhány, a nyomáskülönbség elvén működő eszköz megismerése, működésük bemutatása. (Pipetta, kutak, vízlégszivattyú, injekciós fecskendő. A gyökér tápanyagfelvételének mechanizmusa.)	*Biológia–egészségtan:* tápanyagfelvétel, ozmózis. *Kémia:* cseppentő, pipetta, ozmózis.

A hanggal kapcsolatos *problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások:* Mi a hang? Mitől kellemes és mitől kellemetlen a hang? Hangrobbanás. Miért halljuk a robbanást? Jerikó falainak leomlása. Mi a zajszennyezés, és hogyan védhető ki? Ultrahang (pl. denevérek, bálnák, vesekő-operáció). *Ismeret:* A hang keletkezése, terjedése, energiája. A terjedési sebesség gázokban a legkisebb és szilárd anyagokban a legnagyobb. Az emberi hallás első lépése: átalakulás a dobhártyán (Zajszennyezés. Hangszigetelés.	Hangforrások (madzagtelefon, üvegpohár-hangszer, zenei hangszerek) tulajdonságainak megállapítása eszközkészítéssel. Annak megértése, hogy a hang a levegőben periodikus sűrűségváltozásként terjed a nyomás periodikus változtatására, és hogy a hang terjedése energiaváltozással jár együtt. A zaj, zörej, dörej, másrészről a zenei hangskálák jellemzése. A hangok emberi tevékenységre gyakorolt gátló és motiváló hatásának megértése.	*Ének-zene:* hangszerek, hangskálák. *Biológia–egészségtan:* hallás, ultrahangok az állatvilágban; ultrahang az orvosi diagnosztikában. *Matematika:* elsőfokú függvény és behelyettesítés.
Ismeretek: Rengési terjedése a földkéregben és a tengerekben: a földrengések kis rezgésszámú hangrezgések formájában történő terjedése, a cunami kialakulásának leegyszerűsített modellje.	Szemléltetés (pl. animációk) alapján a Föld belső szerkezete és a földrengések kapcsolatának, a cunami kialakulásának megértése.	*Földrajz:* a Föld kérge, köpenye és mozgásai.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nyomás, légnyomás. Sűrűség. Úszás, lebegés, merülés. Hullámterjedés. Hang, hallás. Ultrahang.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Energia, energiaváltozás**	**Órakeret: 10 óra**
Előzetes tudás	A különféle kölcsönhatások, állapotváltozások felismerése. Erő, elmozdulás mennyiségi fogalma. A mennyiség mint a tulajdonság jellemzője.	
Tantárgyi fejlesztési célok	Az energia fogalmának mélyítése. Az energiaváltozással járó folyamatok, termelési módok, kockázatainak bemutatásával az energiatakarékos szemlélet erősítése. Energiatakarékos eljárások. A	

	természetkárosítás fajtái fizikai hátterének megértetése során a környezetvédelem iránti elkötelezettség, a felelős magatartás erősítése.	
Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások, ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Problémák, gondolatok az általános szemléletmód erősítésére: Keressünk különféle módokat: - egy test felmelegítésére! - egy vasgolyó felgyorsítására! - mi a közös ezekben a változásokban, és mi a különböző? Van-e valami közös a különféle változásokban, ami alapján mennyiségileg össze lehet - hasonlítani azokat? *Ismeretek:* Az energia elemi, leíró jellegű fogalma. Az energia és megváltozásai. Az energia megmaradásának felismerése és értelmezése. Munkavégzés és a munka fogalma. A fizikai munkavégzés az erő és az irányába eső elmozdulás szorzataként határozható meg. A munka mint az energiaváltozás egyik fajtája. A munka és az energia mértékegysége. A testen végzett munka eredményeként változik a test energiája, az energia és a munka mértékegysége megegyezik: neve joule (ejtsd: dzsúl). A joule jele: J. *Jelenségek:* Különféle munkavégzések vizsgálata, elemzése. Olyan esetek felismerése, amelyeknél az erőhatások ellenére nincs	Jelenségek vizsgálata, megfigyelése során energiafajták megkülönböztetése (pl. a súrlódva mozgó test felmelegedésének megtapasztalása, a megfeszített rugó mozgásba hoz testeket, a rugónak energiája van; a magasról eső test felgyorsul, a testnek magasabb helyzetében a gravitációs mezőnek nagyobb energiája van stb.). Annak megértése, hogy minden olyan hatás, ami állapotváltozással jár, leg-általánosabban energiaváltozással jellemezhető. Eseti különbségtétel a munka fizikai fogalma és köznapi fogalma között. A hétköznapi munkafogalomból indulva az erő és a munka, illetve az elmozdulás és a munka kapcsolatának belátása konkrét esetekben (pl. emelési munka). A munka fizikai fogalmának definíciója arányosságok felismerésével: az erő és az irányába eső elmozdulás szorzata. (1 J = 1N·1 m)	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* az ősember tűzgyújtási eljárása (fadarab gyors oda-vissza forgatása durva falú vályúban). *Földrajz:* energiahordozók, erőművek. *Kémia:* kötési energia.

munkavégzés. *Ismeretek:* Az energia különféle fajtái: belső energia, „helyzeti” energia, mozgási energia, rugóenergia, kémiai energia, a „táplálék” energiája. A mozgó testnek, a megfeszített rugónak, a gravitációs mezőnek energiája van.		
Jelenségek, ismeretek: Energiaátalakulások, energiafajták: vízenergia, szélenergia, geotermikus energia, nukleáris energia, napenergia, fosszilis energiahordozók. Napenergia megjelenése a földi energiahordozókban.	Konkrét energiafajták felsorolása (napenergia, szélenergia, vízenergia, kémiai energia /égés/), és példák ismertetése egymásba alakulásukra.	*Kémia:* hőtermelő és hőelnyelő kémiai reakciók, fosszilis, nukleáris és megújuló energiaforrások (exoterm és endoterm reakciók, reakcióhő, égéshő).
Problémák, gyakorlati alkalmazások: Energia és társadalom. **Az energiával kapcsolatos köznapi szóhasználatok értelmezése!** Miért van szükségünk energiaváltozással járó folyamatok létrehozására? Milyen tevékenységhez, milyen energiaváltozással járó folyamat szükséges? *Ismeretek:* Energiamérleg a családi háztól a Földig. James Joule élete és jelentősége a tudomány történetében.	Saját tevékenységekben végbemenő energiaváltozással járó folyamatok elemzése. A köznapi nyelvben használt energiával kapcsolatos kifejezések értelmezése (pl. energiaszállítás, energiaforrás, energiatakarékosság, energiahordozó, energia**előállítás???** stb.) és annak belátása, hogy ez egyszerűsíti ugyan a szóhasználatot, de mindig tudni kell, hogy mit fejez ki valójában. Az energiatakarékosság szükségszerűségének megértése, az alapvető energiaforrások megismerése.	

Gyakorlati alkalmazások: Egyszerű gépek működésének vizsgálata energiaváltozások szempontjából *Jelenségek, problémák:* A társdalom és a gazdaság fejlődése egyre kevesebb izomerőt igényel! A gépek működtetéséhez üzemanyag kell. Mi ennek a feltétele és mi a következménye? *Ismeretek:* Energiaforrások: Fosszilis energiahordozók és kitermelésük végessége. A vízenergia, szélenergia, megjelenése a földi energiahordozókban. A geotermikus energia, a nukleáris energia, haszna, kára és veszélye. A Föld alapvető energiaforrása a Nap. Az egyes energiahordozók felhasználásának módja, környezetterhelő hatásai.	Annak felismerése, hogy egy jelenség több féle szempontból is vizsgálható, és – ha helyes a következtetés – ugyanazt az eredményt kapjuk. Annak elmagyarázása, hogy miként vezethető vissza a fosszilis energiahordozók (szén, olaj, gáz) és a megújuló energiaforrások (víz, szél, biomassza) léte a Nap sugárzására. Részvétel az egyes energiaváltozással járó folyamatok, lehetőségek előnyeinek, hátrányainak és alkalmazásuk kockázatainak megvitatásában, a tények és adatok összegyűjtése. A vita során elhangzó érvek és az ellenérvek csoportosítása, kiállítások, bemutatók készítése. Projektlehetőségek a földrajz és a kémia tantárgyakkal együttműködve: – Erőműmodell építése, erőműszimulátorok működtetése. – Különböző országok energiaelőállítási módjai, azok részaránya. – Az energiahordozók beszerzésének módjai (vasúti szénszállítás, kőolajvezeték és tankerek, elektromos hálózatok).	*Kémia:* kémia az iparban, erőművek, energiaforrások felosztása és jellemzése, környezeti hatások, (energiakészletek). *Földrajz:* az energiaforrások megoszlása a Földön, hazai energiaforrások. Energetikai önellátás és nemzetközi együttműködés.
Jelenségek, problémák: Van, aki ugyanannyi idő alatt több munkát végez, mint mások. Hogyan jellemzik az ilyen szorgalmas és ügyes ember tevékenységét? Ismeret:	Az energiaváltozással járó folyamatok jellemzése gyorsaság és hasznosság szempontjából.	

A teljesítmény és a hatásfok fogalma.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Energia, energiaváltozás, energiamegmaradás. Munkavégzés, munka. Energiafajták: mozgási, belső-, rugalmas „helyzeti” energia. A megújuló energia: vízi, szél-, geotermikus, napenergia; A nem megújuló energia: fosszilis; Teljesítmény, hatásfok.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Hőjelenségek**	**Órakeret: 8 óra**
Előzetes tudás	Hőmérséklet-fogalom, csapadékfajták. Halmazállapotok és változásaik. Az energia fogalma és mértékegysége. Az energiaváltozások jellemzése. Az energia fajták sokfélesége. Az anyag egyik fajtájának részecskeszerkezete.	
Tantárgyi fejlesztési célok	Az egyensúly (sok területre érvényes) fogalmának alapozása, mélyítése (egyensúlyi állapotra törekvés, termikus egyensúly). A részecskeszemlélet és az energiaváltozás kapcsolata. Az anyagfogalom mélyítése. Az energiatakarékosság szükségességének beláttatása, az egyéni lehetőségek felismertetése. A táplálkozás alapvető energetikai vonatkozásai kapcsán az egészséges táplálkozás fontosságának beláttatása.	

Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások, ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Problémák, jelenségek: Milyen hőmérsékletű anyagok léteznek a világban? Mit jelent a napi átlaghőmérséklet? Mit értünk a „klíma” fogalmán? A víz fagyás- és forráspontja; a Föld legmelegebb és leghidegebb pontja. A Nap felszíni hőmérséklete. A robbanómotor	A környezet, a Föld, a Naprendszer jellegzetes hőmérsékleti értékeinek számszerű ismerete és összehasonlítása. A víz-só hűtőkeverék közös hőmérséklete alakulásának vizsgálata az összetétel változtatásával.	*Biológia–egészségtan:* az élet létrejöttének lehetőségei. *Földrajz:* hőmérsékleti viszonyok a Földön, a Naprendszerben. *Matematika:* mértékegységek ismerete. *Kémia:* a hőmérséklet

üzemi hőmérséklete. Hőmérséklet-viszonyok a konyhában. A hűtőkeverék. *Ismeretek:* Nevezetes hőmérsékleti értékek. A Celsius-féle hőmérsékleti skála és egysége.	A Celsius-skála jellemzői, a viszonyítási hőmérsékletek ismerete, tanulói kísérlet alapján a hőmérő kalibrálási módjának megismerése.	(mint állapothatározó), Celsius-féle hőmérsékleti skála (Kelvin-féle abszolút hőmérséklet).
Alkalmazások: Otthoni környezetben előforduló hőmérőtípusok és hőmérséklet-mérési helyzetek. *Ismeret:* hőmérőtípusok.	A legfontosabb hőmérőtípusok (folyadékos hőmérő, digitális hőmérő, színváltós hőmérő stb.) megismerése és használata egyszerű helyzetekben. Hőmérséklet-idő adatok felvétele, táblázatkészítés, majd abból grafikon készítése és elemzése. A javasolt hőmérséklet-mérési gyakorlatok egyikének elvégzése: – Pohárba kiöntött meleg víz lehűlési folyamatának vizsgálata. – Elektromos vízmelegítővel melegített víz hőmérséklet-idő függvényének mérése (melegedési görbe felvétele, különböző mennyiségű vízre, különböző ideig melegítve is). – Só-jég hűtőkeverék hőmérsékletének függése a sókoncentrációtól. A melegítés okozta változások megfigyelése, a hőmérséklet mérése, az adatok táblázatba rendezése, majd a hőmérséklet időbeli alakulásának ábrázolása, következtetések megfogalmazása.	*Matematika:* grafikonok értelmezése, készítése. *Informatika:* mérési adatok kezelése, feldolgozása. *Kémia:* tömegszázalék, (anyagmennyiség-koncentráció).
Ismeretek: A hőmérséklet-kiegyenlítődés. A hőmennyiség (energia) kvalitatív fogalma mint a melegítő hatás mértéke. Egysége	Hőmérséklet-kiegyenlítődési folyamatok vizsgálata egyszerű eszközökkel (pl. hideg vizes zacskó merítése meleg vízbe). Hőmérséklet-kiegyenlítéssel járó	*Földrajz:* energiahordozók, a jéghegyek olvadása. *Biológia–egészségtan:*

(1 J).	folyamatokra konkrét példák gyűjtése; annak felismerése, hogy hőmennyiség (energia) cseréjével járnak. Annak felismerése, hogy a közös hőmérséklet a testek kezdeti hőmérsékletétől, tömegüktől és anyagi minőségüktől függ.	az emberi testhőmérséklet. Kémia: „hőtermelő és hőelnyelő” folyamatok (exoterm és endoterm változások).
Problémák, jelenségek, alkalmazások: A víz sűrűségének változása fagyás során. Jelentősége a vízi életre, úszó jéghegyek, a Titanic katasztrófája. Miért vonják be hőszigetelő anyaggal a szabadban lévő vízvezetéket? Miért csomagolják be a szabadban lévő kőszobrokat? A halmazállapot-változásokkal kapcsolatos köznapi tapasztalatok (pl. ruhaszárítás, csapadékformák, forrasztás, az utak téli sózása, halmazállapot-változások a konyhában stb.) *Ismeretek:* Halmazállapotok és halmazállapot-változások. Melegítéssel (hűtéssel) az anyag halmazállapota megváltoztatható. A halmazállapot-változás hőmérséklete anyagra jellemző állandó érték. Olvadáspont, forráspont, olvadáshő, forráshő fogalma. Csapadékformák és kialakulásuk fizikai értelmezése. *Problémák, alkalmazások* A tüzelőanyagok égése és annak következménye. Az égés jelensége, fogalma és a vele kapcsolatos energiaváltozás jellemzése. A gyors és a lassú égés. Élelmiszerek szerepe az élő szervezetekben. Az élő szervezet mint „energiafogyasztó”	A különböző halmazállapotok és azok legfontosabb jellemzőinek megismerése. Tanári mérést követő csoportmunka alapján a jég-víz keverék állandó intenzitású melegítésekor fellépő jelenségek bemutatása a részleges elforralásig, a melegedési görbe felvétele és értelmezése. A mindennapi életben gyakori halmazállapot-változásokhoz kapcsolódó tapasztalatok, jelenségek értelmezése. Az égés és a környezetszennyezés kapcsolata.	*Földrajz:* a kövek mállása a megfagyó víz hatására. *Biológia–egészségtan:* a víz fagyásakor bekövetkező térfogat-növekedés hatása a befagyás rétegességében és a halak áttelelésében. *Kémia:* halmazállapot-változások, fagyáspont, forráspont (a víz szerkezete és tulajdonságai). Keverékek szétválasztása, desztillálás, kőolaj-finomítás *Kémia:* égés, lassú oxidáció, energiaátalakulások, tápanyag, energiatartalom. *Biológia–egészségtan:* egészséges

rendszer. Annak tudása, hogy mely átalakulásoknál nő energia, illetve melyeknél csökken.		táplálkozás, az egészséges énkép kialakítása.
Ismeretek: A halmazállapotok és változások értelmezése anyagszerkezeti modellel. Az anyag részecskékből való felépítettsége, az anyagok különböző halmazállapotbeli szerkezete. A kristályos anyagok, a folyadékok és a gázok egyszerű golyómodellje. A halmazállapot-változások szemléltetése golyómodellel. A belső energia. Belső energia szemléletesen, mint golyók mozgásának élénksége (mint a mozgó golyók energiájának összessége). Melegítés hatására a test belső energiája változik. A belsőenergia-változás mértéke megegyezik a melegítés során átadott hőmennyiséggel.	Az anyag golyómodelljével kapcsolatos ismeretek felfrissítése és alkalmazása az egyes halmazállapotok leírására és a halmazállapot-változások értelmezésére. Annak felismerése, hogy melegítés hatására a test belső energiája megváltozik, amit jelez a hőmérséklet és/vagy a halmazállapot megváltozása. Egy szem mogyoró elégetésével adott mennyiségű víz felmelegítése az energiatartalom jellemzésére. Tanári útmutatás alapján az élelmiszerek csomagolásáról az élelmiszerek energiatartalmának leolvasása. Az élelmiszereken a kereskedelemben feltüntetik az energiatartalmat.	*Kémia:* halmazállapotok és halmazállapot-válto-zások. Értelmezésük a részecskeszemlélet alapján.
Milyen anyag alkalmas hőmérő készítésére? *Ismeretek:* Hőtágulás és gyakorlati szerepe. Hőtan és táplálkozás: az életműködéshez szükséges energiát a táplálék biztosítja.	Egyszerű kísérletek bemutatása a különböző halmazállapotú anyagok hőtágulására. Gyűjtőmunka alapján beszámoló tartása a hőtágulás jelentőségéről a technikában és a természetben.	*Matematika:* egyszerű számolások.

Problémák, jelenségek, alkalmazások: Elraktározhatjuk-e a meleget? Mely anyagok a jó hővezetők, melyek a hőszigetelők? A Nap hősugárzása, üvegházhatás. A légkör melegedése. A hőáramlás szerepe a fűtéstechnikában. Hősugárzás, a hőkameraképek és értelmezésük. Az energiatudatosság és a hőszigetelés. *Ismeretek:* „Hőátadás”, hővezetés, hőáramlás, hősugárzás.	Egyszerű demonstrációs kísérletek alapján a hőátadás különböző módjainak, alapvető jelenségfajtáinak megismerése. Jó és rossz hővezető anyagok megkülönböztetése. Gyűjtőmunka alapján gyakorlati esetek alapján annak bemutatása internetes képekkel, videofelvételekkel, hogy mikor van szükség jó hővezetésre, mikor szigetelésre. A hőszigetelés és az ezzel kapcsolatban lévő energiatakarékosság jelentőségének felismerése.	*Technika, életvitel és gyakorlat:* energiatakarékossági lehetőségek a háztartásban (fűtés, hőszigetelés). *Földrajz:* a Nap sugárzásának hatása, jelentősége; légköri folyamatok; hideg és meleg tengeri áramlatok. *Kémia:* üvegházhatás (a fémek hővezetése).
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hőmérséklet, halmazállapot, halmazállapot-változás, olvadáspont, forráspont, termikus egyensúly. Égés, égéshő. Hőtágulás. Hőterjedés.	

8. tanév

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Elektromosság, mágnesség	Órakeret: 28+2 óra
Előzetes tudás	Mágneses és elektrosztatikus alapjelenségek, földmágnesség.	
Tantárgyi fejlesztési célok	Az elektromos alapjelenségek értelmezése és gyakorlati alkalmazása; Az egyen- és a váltóáram megkülönböztetése. Összetett technikai rendszerek működési alapelveinek, jelentőségének bemutatása (elektromos hálózatok felépítése). Az elektromosság, a mágnesség élővilágra gyakorolt hatásának megismertetése. Érintésvédelmi ismeretek elsajátíttatása.	

Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások, ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Hogyan lehet könnyen összeszedni az elszórt gombostűket, apró szögeket? Mit tapasztalsz két egymáshoz közel levő mágnesrúd különböző helyzeteiben? *Ismeretek:* Mágnesek, mágneses kölcsönhatás. Ampère modellje a mágneses anyag szerkezetéről. Földmágnesség és iránytű.	Kis csoportos kísérletek végzése permanens mágnesekkel az erőhatások vizsgálatára (mágnesrudak vonzásának és taszításának függése a relatív irányításuktól), felmágnesezett gemkapocs darabolása során pedig a pólusok vizsgálatára; tapasztalatok megfogalmazása, következtetések levonása: – az északi és déli pólus kimutatása; – bizonyos anyagokat (pl. vas) mágnesessé lehet tenni; – a mágneses pólusokat nem lehet szétválasztani. Az iránytű orientációjának értelmezése, egyszerű iránytű készítése.	*Földrajz:* tájékozódás, a Föld mágneses tere. *Kémia:* vas elkülönítése szilárd keverékből mágnessel (ferromágnesesség).
Jelenségek, gyakorlati alkalmazások: Elektrosztatikus jelenségek a hétköznapokban (műszálas pulóver feltöltődése, átütési	Tanári bemutató kísérlet alapján a kétféle elektromos állapot kialakulásának megismerése dörzs-elektromos kísérletekben, a vonzó-taszító kölcsönhatás	*Kémia:* elektromos töltés, elektron, elektrosztatikus vonzás és taszítás, a

szikrák, villámok, villámhárító). *Ismeretek:* Az anyag elektromos tulajdonságú részecskéinek (elektron, proton és ion) létezése. Az atomok felépítettsége. Az elektromos (elektrosztatikus kölcsönhatásra képes) állapot. Az elektromos töltés mint mennyiség, értelmezése. Bizonyos testek többféle módon elektromos állapotba hozhatók. Az elektromos állapotú testek erőhatást gyakorolnak egymásra. Kétféle (negatív és pozitív) elektromos állapot létezik, a kétféle „töltés” közömbösíti egymás hatását. Az elektromos tulajdonságú részecskék átvihetők az egyik testről a másikra.	kvalitatív jellemzése. Tanári irányítással egyszerű elektroszkóp készítése, működésének értelmezése. Az elektromos tulajdonság és az elektromos állapot megkülönböztetése.	fémek elektromos vezetésének anyagszerkezeti magyarázata (ionos kötés, ionrács, ionvegyületek elektromos vezetése oldatban és olvadékban).
Jelenségek: Elektrosztatikus energia bizonyítéka a hőhatás alapján: az átütési szikrák kiégetik a papírt. A töltött fémgömb körül a próbatöltés-inga megemelkedik. *Ismeretek:* A feszültség fogalma és mértékegysége. A töltések szétválasztása során munkát végzünk.	A feszültség fogalmának hozzákapcsolása az elektromos töltések szétválasztására fordított munka végzéséhez. Az elektromos mező energiájának egyszerű tapasztalatokkal történő illusztrálása.	*Kémia:* az elektron, a töltés és a feszültség.
Ismeret: Az elektromos áramkör és részei (telep, vezetékek, ellenállás vagy fogyasztó). A telepben zajló belső folyamatok: a különböző elektromos tulajdonságú részecskék szétválasztása a két pólusra. A két pólus közt feszültség mérhető, ami az áramforrás elektromos mezejének mennyiségi jellem-zője.	Egyszerű áramkörök összeállítása csoportmunkában, különböző áramforrásokkal, fogyasztókkal. A feszültség mérése elektromos áramkörben mérőműszerrel.	*Kémia:* a vezetés anyagszerkezeti magyarázata. Galvánelem.
Ismeret: Az elektromos egyenáram.	Áramerősség mérése (műszer kapcsolása, leolvasása,	*Kémia:* az elektromos

Az elektromos egyenáram mint töltéskiegyenlítési folyamat. Az áram erőssége, az áramerősség mértékegysége (1 A). Adott vezetéken átfolyó áram a vezető két vége között mérhető feszültséggel arányos. A vezetéket jellemző ellenállás fogalma, mérése és kiszámítása. Az ellenállás mértékegysége (1 Ω). Ohm törvénye.	méréshatárának beállítása). Ellenállás meghatározása Ohm törvénye alapján (feszültség- és árammérésre visszavezetve). Mérések és számítások végzése egyszerű áramkörök esetén.	áram (áramerősség, galvánelem, az elektromos áram kémiai hatásai, Faraday I. és II. törvénye).
Gyakorlati alkalmazások: Az elektromágnes és alkalmazásai. Elektromotorok. *Ismeretek:* Az áram mágneses hatása: az elektromos áram mágneses mezőt gerjeszt. Az áramjárta vezetők között mágneses kölcsönhatás lép fel, és ezen alapul az elektromotorok működése.	Oersted kísérletének kvalitatív értelmezése. Tekercs mágneses terének vizsgálata vasreszelékkel, hasonlóság kimutatása a rúdmágnessel. Az elektromotor modelljének bemutatása. Csoportmunkában az alábbi gyakorlatok egyikének elvégzése: – elektromágnes készítése zsebtelep, vasszög és szigetelt huzal felhasználásával, a pólusok és az erősség vizsgálata; – egyszerű elektromotor készítése gemkapocs, mágnes és vezeték felhasználásával. Egyéni gyűjtőmunka az elektromágnesek köznapi/gyakorlati felhasználásáról.	
Problémák, gyakorlati alkalmazások: Milyen változás észlelhető t az elektromos fogyasztók alkalmazásánál? Mi a hasznos célú és milyen az egyéb formájú, felesleges energiaváltozás különböző elektromos eszközöknél (pl.		*Technika, életvitel és gyakorlat:* elektromos eszközök biztonságos használata, villanyszámla értelmezése, elektromos eszközök energiafelhasználása,

vízmelegítő, motor)? Mit mutat a havi villanyszámla, hogyan becsülhető meg realitása?		energiatakarékosság.
Ismeret: Az áram hőhatását meghatározó arányosságok és az azt kifejező matematikai összefüggés (E=UIt), energiakicsatolás, fogyasztók.	Az Ohm-törvény felhasználása egyszerű esetekben. A rendszerben gondolkodás erősítése.	*Matematika:* egyszerű számítási és behelyettesítési feladatok.
Problémák, jelenségek: Miben különbözik az otthon használt elektromos áram a „zsebtelepek” által létrehozott áramtól? Az elektromos árammal mágneses mezőt hoztunk létre. Lehet-e mágneses mezővel elektromos mezőt létrehozni? Ismeretek: Az elektromágneses indukció jelensége. Váltakozó áram és gyakorlati alkalmazása.	Egyéni gyűjtőmunka az alábbi témák egyikében: – Hol használnak elektromos áramot? – Milyen elektromossággal működő eszközök találhatók otthon a lakásban? Milyen adatok találhatók egy fogyasztón (teljesítmény, feszültség, frekvencia)? Az elektromosság gyakorlati jelentőségének felismerése. A hőhatás jelenségét bemutató egyszerű kísérletek ismertetése (pl. az elektromos vízmelegítés mértéke arányos az áramerősséggel, a feszültséggel és az idővel. A fogyasztó fényerejének változása folytonosan változtatható kapcsolóval. Ellenállásdrót melegedése soros és párhuzamos kapcsolású fogyasztókban az áramerősség növelésével.) Annak megértése, hogy az elektromos fogyasztó energiaváltozással, átalakítással („fogyaszt”) jár. Tanári vezetéssel egy családi ház elektromos világításának megtervezése, modellen való bemutatása. A balesetvédelem fontosságának felismerése.	

	Annak megítélése, hogy a háztartásokban előforduló elektromos hibák közül mit lehet házilag kijavítani és mi az, amit szakemberre kell bízni.	
Problémák, gyakorlati alkalmazások: Miért elektromos energiát használunk nagy részben a mindennapi életünkben? Melyek az ország energiafogyasztásának legfontosabb tényezői? Honnan származik az országban felhasznált elektromos energia? Az elektromos energia „előállítása”, szállítása.	Az erőművek és a nagyfeszültségű hálózatok alapvető vázszerkezetének (generátor, távvezeték, transzformálás, fogyasztók) bemutatása. Annak belátása, hogy az elektromos energia bármilyen módon történő előállítása hatással van a környezetre. Csoportos gyűjtőmunka a hazai erőműhálózatról és jellemzőiről (milyen energiaforrással működnek, mikor épültek, mekkora a teljesítményük, stb.). Magyarország elektromosenergia-fogyasztása főbb komponenseinek megismerése, az elektromos energia megtakarításának lehetőségei.	*Földrajz:* az energiaforrások földrajzi megoszlása és az energia kereskedelme. *Kémia:* energiaforrások és használatuk környezeti hatásai.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Mágneses hatások, pólusok, mágneses mező. Elektromos tulajdonság, elektromos állapot, töltés, elektromos mező. Áramerősség, feszültség, ellenállás, áramkör, elektromágnes. Elektromágneses indukció, váltakozó áram, generátorok és motorok. Erőmű, transzformátor, távvezeték.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Optika, csillagászat**	**Órakeret: 19+2 óra**
Előzetes tudás	Hosszúságmérés, éjszakák és nappalok váltakozása, a Hold, látszólagos periodikus változása. Sebesség, egyenletes mozgás. Energia, energiaváltozás. Hősugárzás. Frekvencia.	
Tantárgyi fejlesztési célok	Az anyag és a kölcsönhatás fogalmának bővítése. A fény tulajdonságainak megismerése. A fény szerepe az élő természetben. A beszélgetések és a gyűjtőmunkák során az együttműködés és a kommunikáció fejlesztése. A tudomány és a technika társadalmi szerepének bemutatása. A földközéppontú és a napközéppontú világkép jellemzőinek összehasonlítása során a modellhasználat	

	fejlesztése.

Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások, ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások: Árnyékjelenségek. Fényáteresztés. Visszaverődés, törés jelensége. Hétköznapi optikai eszközök (síktükör, borotválkozó tükör, közlekedési gömbtükör, egyszerű nagyító, távcső, mikroszkóp, vetítő, fényképezőgép). Száloptika alkalmazása a jelátvitelben és a gyógyászatban. Távcsövek, űrtávcsövek, látáshibák javítása, fényszennyezés. *Ismeretek:* *A fény egyenes vonalú terjedése. A fényvisszaverődés és a fénytörés:* a fény az új közeg határán visszaverődik és/vagy megtörik; a leírásuknál használt fizikai mennyiségek (beesési szög, visszaverődési szög, törési szög rajzolása). Teljes visszaverődés. Hétköznapi optikai eszközök képalkotása. Valódi és látszólagos kép. Síktükör, homorú és domború tükör, szóró- és gyűjtőlencse. Fókusz. A szem képalkotása. Rövidlátás, távollátás, színtévesztés.	Az árnyékjelenségek magyarázata a fény egyenes vonalú terjedésével. Fény áthatolásának megfigyelése különböző anyagokon és az anyagok tanulmányozása átlátszóságuk szempontjából. Jelenségek a visszaverődés és a fénytörés jelenségének vizsgálatára. Periszkóp, kaleidoszkóp készítése és modellezése. A sugármenet kvalitatív megrajzolása fénytörés esetén (plánparalel lemez, prizma, vizeskád). Kvalitatív kapcsolat felismerése a közeg sűrűsége és a törési szögnek a beesési szöghöz viszonyított változása között. A teljes visszaverődés jelenségének bemutatása alapján (pl. az akvárium víztükrével) a jelenség kvalitatív értelmezése. Az optikai szál modelljének megfigyelése egy műanyag palack oldalán kifolyó vízsugár hátulról történő megvilágításával. Kép- és tárgytávolság mérése gyűjtőlencsével, fókusztávolságának meghatározása napfényben. Sugármenetrajzok bemutatása	*Biológia–egészségtan:* a szem, a látás, a szemüveg; nagyító, mikroszkóp és egyéb optikai eszközök (biológiai minták mikroszkópos vizsgálata). *Matematika:* geometriai szerkesztések, tükrözés. *Technika, életvitel és gyakorlat:* a színtévesztés és a színvakság társadalmi vonatkozásai.

	digitális táblán. A tanuló környezetében található tükrök és lencsék képalkotásának kísérleti bemutatása. Tükrök esetén a kép keletkezésének értelmezése egyszerű sugármeneti rajzzal. Gyakorlati különbségtétel a valódi és a látszólagos kép között. A fókusz kísérleti meghatározása homorú tükör és gyűjtőlencse esetén. Az emberi szem mint optikai lencse működésének megértése, a jellegzetes látáshibák (távollátás, rövidlátás) és a korrekció módja (szemüveg, kontaktlencse).	
Ismeretek: A fehér fény színeire bontása. Színkeverés, kiegészítő színek. *A tárgyak színe:* a természetes fény különböző színkomponenseit a tárgyak különböző mértékben nyelik el és verik vissza, ebből adódik a tárgy színe.	A fehér fény felbontása színekre prizma segítségével; a fehér fény összetettségének felismerése. Tanulói kísérlettel a színkeverés bemutatása forgó színkoronggal. A tárgyak színének egyszerű magyarázata.	*Biológia–egészségtan:* a színek szerepe az állat- és növényvilágban (klorofill, rejtőzködés).
Problémák: Milyen folyamatokban keletkezik fény? Mi történhet a Napban, és mi a Holdon? Minek a fényét látják a „kék bolygót” megfigyelő űrhajósok? *Ismeretek:* Elsődleges és másodlagos fényforrások. Fénykibocsátó folyamatok a természetben.	Az elsődleges és másodlagos fényforrások megkülönböztetése, gyakorlati felismerésük. Fénykibocsátást eredményező fizikai (villámlás, fémek izzása), kémiai és biokémiai (égés, szentjánosbogár, korhadó fa stb.) jelenségek gyűjtése.	*Kémia:* égés, lángfestés. *Biológia–egészségtan:* lumineszcencia. *Földrajz:* természeti jelenségek, villámlás.
Problémák, jelenségek,	Hagyományos és új mesterséges	*Biológia–egészségtan:*

alkalmazások: Milyen az ember és a fény viszonya? Hogyan hasznosíthatjuk a fénnyel kapcsolatos tapasztalatainkat a környezetünk megóvásában? Milyen fényforrásokat használunk? Milyen fényforrásokat érdemes használni a lakásban, az iskolában, a településeken, színpadon, filmen, közlekedésben stb. (színérzet, hőérzet, élettartam)? Mit nevezünk fényszennyezésnek? Milyen Magyarország fényszennyezettsége? *Ismeretek:* Mesterséges fényforrások. Fényszennyezés**.**	fényforrások sajátságainak összegyűjtése, a fényforrások és az energiatakarékosság kapcsolatának vizsgálata (izzólámpa, fénycső, kompaktlámpa, LED-lámpa). Az új és elhasznált izzólámpa összehasonlítása. Összehasonlító leírás a mesterséges fényforrások fajtáiról, színéről és az okozott hőérzet összehasonlítása. A fényforrások használata egészségügyi vonatkozásainak megismerése. A fényforrások használata környezeti hatásainak megismerése. A fényszennyezés fogalmának megismerése.	a fényszennyezés biológiai hatásai, a fényszennyezés mint a környezetszennyezés egyik formája. *Kémia:* nemesgázok, volfrám, izzók, fénycsövek.
Problémák, jelenségek: A csillagos égbolt: Hold, csillagok, bolygók, galaxisok, gázködök. A Hold és a Vénusz fázisai, a hold- és napfo-gyatkozások. Milyen történelmi elképzelések voltak a Napról, a csillagokról és a bolygókról? *Ismeretek:* Az égbolt természetes fényforrásai: a Nap, Hold, bolygók, csillagok, csillaghalmazok, ködök stb. A Naprendszer szerkezete. A Nap, a Naprendszer bolygóinak és azok holdjainak jellegzetességei. Megismerésük módszerei. Geocentrikus és heliocentrikus világkép. A tudományos kutatás modelleken át a	A csillagos égbolt megfigyelése szabad szemmel (távcsővel) és számítógépes planetáriumprogramok futtatásával**.** Az objektumok csoportosítása aszerint, hogy elsődleges (a csillagok, köztük a Nap) vagy másodlagos fényforrások (a bolygók és a holdak csak visszaverik a Nap fényét). A csillagok és a bolygók megkülönböztetése képüknek kis távcsőbeli viselkedése alapján. A fázisok és fogyatkozások értelmezése modellkísérletekkel. A Naprendszer szerkezetének megismerése; a Nap egy a sok csillag közül. A csillagos égbolt mozgásainak geocentrikus és heliocentrikus	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* az emberiség világképének változása. Csillagképek a különböző kultúrákban. *Kémia:* hidrogén (hélium, magfúzió). *Matematika:* a kör és a gömb részei. *Földrajz:* a Naprendszer. A világűr megismerésének, kutatásának módszerei.

természettörvényekhez vezető útja mint folyamat.	értelmezése. Ismeretek szerzése arról, hogy a Naprendszerről, a bolygókról és holdjaikról, valamint az (álló-) csillagokról alkotott kép miként alakult az emberiség történetében. Differenciált csoportmunka alapján Ptolemaiosz, Kopernikusz, Galilei, Kepler munkásságának megismerése.	
Problémák, jelenségek, alkalmazások: A Nap és más fényforrások felbontott fénye (pl. gyertya lángja megsózva). Infralámpa, röntgenkép létrejötte (árnyékhatás), mikrohullámú sütő. A röntgen ernyőszűrés az emberi szervezet és ipari anyagminták belső szerkezetének vizsgálatában, az UV sugárzás veszélyei. A hőtanhoz továbbvezető problémák: Mit hoz a villám, amivel felgyújtja a fát, amibe belecsap? Mit sugároznak ki a fénnyel együtt az izzított fémek? Mit ad a fény a kémiai reakcióhoz? Ismeretek: A napfény és más fényforrások (elektromágneses) spektruma: rádióhullámok, mikrohullámok, infravörös sugárzás, látható fény, UV sugárzás, röntgensugárzás. A Nap fénye és hősugárzása biztosítja a Földön az élet feltételeit. A napozás szabályai. Példák az infravörös és az UV sugárzás, a röntgensugárzás élettani hatásaira, veszélyeire,	A különböző sugárzások hatásairól a köznapi és a médiából származó ismeretek összegyűjtésével a látható fénytartomány kibővítése elektromágneses spektrummá, kiegészítése a szintén közismert rádió- és mikrohullámokkal, majd a röntgensugárzással. Annak felismerése, hogy a fény hatására zajlanak le a növények életműködéséhez nélkülözhetetlen kémiai reakciók. Az infravörös és az UV sugárzás, a röntgensugárzás élettani hatásainak, veszélyeinek, gyakorlati alkalmazásainak megismerése a technikában és a gyógyászatban.	*Biológia-egészségtan:* növényi fotoszintézis, emberi élettani hatások (napozás); diagnosztikai módszerek. *Kémia:* fotoszintézis, (UV fény hatására lejátszódó reakciók, kemilumineszcencia).

gyakorlati alkalmazásaira a technikában és a gyógyászatban.		

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Egyenes vonalú terjedés, tükör, lencse, fénytörés, visszaverődés. A fény hatása az élő természetre. Fényszennyezés. Nap, Naprendszer. Földközéppontú világkép, napközéppontú világkép.

Rendszerező ismétlés: +3 óra

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén

A tanuló használja a számítógépet adatrögzítésre, információgyűjtésre.

Eredményeiről tartson pontosabb, a szakszerű fogalmak tudatos alkalmazására törekvő, ábrákkal, irodalmi hivatkozásokkal stb. alátámasztott prezentációt.

Ismerje fel, hogy a természettudományos tények megismételhető megfigyelésekből, célszerűen tervezett kísérletekből nyert bizonyítékokon alapulnak.

Váljon igényévé az önálló ismeretszerzés.

Legalább egy tudományos elmélet esetén kövesse végig, hogy a társadalmi és történelmi háttér hogyan befolyásolta annak kialakulását és fejlődését.

Használja fel ismereteit saját egészségének védelmére.

Legyen képes a mások által kifejtett véleményeket megérteni, értékelni, azokkal szemben kulturáltan vitatkozni.

A kísérletek elemzése során alakuljon ki kritikus szemléletmódja, egészséges szkepticizmusa. Tudja, hogy ismeretei és használati készségei meglévő szintjén további tanulással túl tud lépni.

Ítélje meg, hogy különböző esetekben milyen módon alkalmazható a tudomány és a technika, értékelje azok előnyeit és hátrányait az egyén, a közösség és a környezet szempontjából. Törekedjék a természet- és környezetvédelmi problémák enyhítésére.

Legyen képes egyszerű megfigyelési, mérési folyamatok megtervezésére, tudományos ismeretek megszerzéséhez célzott kísérletek elvégzésére.

Legyen képes ábrák, adatsorok elemzéséből tanári irányítás alapján egyszerűbb összefüggések felismerésére. Megfigyelései során használjon modelleket.

Legyen képes egyszerű arányossági kapcsolatokat matematikai és grafikus formában is lejegyezni. Az eredmények elemzése után vonjon le konklúziókat.

Ismerje fel a fény szerepének elsőrendű fontosságát az emberi tudás gyarapításában, ismerje a fényjelenségeken alapuló kutatóeszközöket, a fény alapvető tulajdonságait.

Képes legyen a sebességfogalmat különböző kontextusokban is alkalmazni.

Tudja, hogy a testek közötti kölcsönhatás során a sebességük és a tömegük egyaránt fontos, és ezt konkrét példákon el tudja mondani.

Értse meg, hogy egy adott testet érő gravitációs vonzást a Föld (vagy más égitest) gravitációs mezője okozza.

A tanuló tudja, hogy az energiával kapcsolatos köznapi szóhasználat egy rövidített kifejezési

forma, amelynek megvan a szakmailag pontosabb változata is.

Magyarázataiban legyen képes az energiaátalakulások elemzésére, a hőmennyiséghez való kapcsolódásuk megvilágítására. Tudja használni az energiafajták elnevezését. Ismerje fel a hőmennyiség cseréjének és a hőmérséklet kiegyenlítésének kapcsolatát.

Fel tudjon sorolni többféle energiaforrást, ismerje alkalmazásuk környezeti hatásait. Tanúsítson környezettudatos magatartást, takarékoskodjon az energiával.

A tanuló minél több energiaátalakítási lehetőséget ismerjen meg, és képes legyen azokat azonosítani. Tudja értelmezni a megújuló és a nem megújuló energiafajták közötti különbséget.

A tanuló képes legyen arra, hogy az egyes energiaátalakítási lehetőségek előnyeit, hátrányait és alkalmazásuk kockázatait elemezze, tényeket és adatokat gyűjtsön, vita során az érveket és az ellenérveket csoportosítsa, és azokat a vita során felhasználja.

Képes legyen a sebesség, gyorsulás, tömeg, sűrűség, az erő, a nyomás fogalmának értelmezésére és kiszámítására egyszerű esetekben.

Tudja, hogy nem csak a szilárd testek fejtenek ki nyomást.

Tudja magyarázni a gázok nyomását a részecskeképpel.

Tudja, hogy az áramlások oka a nyomáskülönbség.

Tudja, hogy a hang miként keletkezik, és hogy a részecskék sűrűségének változásával terjed a közegben.

Tudja, hogy a hang terjedési sebessége gázokban a legkisebb, és szilárd anyagokban a legnagyobb.

Ismerje az elektromossággal kapcsolatos biztonsági szabályokat, az elektromos áramkör részeit, képes legyen egyszerű egyenáramú áramkörök összeállítására, és azokban az áramerősség mérésére.

Tudja, hogy az áramforrások mezőjének kvantitatív jellemzője a feszültség.

Tudja, hogy az elektromos fogyasztón energiaváltozás és átalakulás jön létre.

A tanuló képes legyen az erőművek alapvető szerkezét bemutatni.
Tudja, hogy az elektromos mező bármilyen módon történő előállítása terheli a környezetet.

Földrajz

FÖLDRAJZ

A földrajzoktatás megismerteti a tanulókat a szűkebb és tágabb környezet természeti, társadalmi-gazdasági és környezeti jellemzőivel, folyamataival, továbbá a környezetben való tájékozódást, eligazodást segítő alapvető eszközökkel és módszerekkel. Vizsgálódásának középpontjában a természeti, társadalmi-gazdasági és környezeti folyamatok, jelenségek, azok kölcsönhatásai, illetve napjaink gazdasági, környezeti eseményei állnak. A földrajz tantárgy a természet- és társadalomföldrajz, valamint a regionális tudomány mellett számos földtudományágat képvisel a közoktatásban, integrálja a földtani, a légkörtani, a hidrológiai, a talajtani és a planetológiai tudást. Tantárgyi előzménye az alsó tagozatos környezetismeret, illetve 5–6. évfolyamon a természetismeret, így annak követelményrendszerére épül, amelynek teljesítését feltételezi.

7–8. évfolyam

A földrajzi tartalmak feldolgozása során fejlődik a tanulók földrajzi-környezeti gondolkodása, helyi, regionális és globális szemlélete. Megértik, hogy a természet egységes egész, a Föld egységes, de állandóan változó rendszer, amelyben az ember természeti és társadalmi lényként él, és ez megköveteli az erőforrásokkal való ésszerű gazdálkodást. Az oknyomozó tudásszerzés elvéből kiindulva a tananyag feldolgozása során a tanulók minden tényt, jelenséget és folyamatot elsődlegesen térbeli, emellett időbeli változásában, fejlődésében ismernek meg, megláttatva azok okait és lehetséges következményeit is. Így fokozatosan kialakulhat felelős magatartásuk a szűkebb és a tágabb természeti, illetve társadalmi környezet iránt. A helyi és a regionális gazdasági, társadalmi és környezeti folyamatok értékelésével és a globális folyamatok érzékelésével lehetővé válik, hogy a tanulók megismerjék az emberiség egész bolygónkra kiterjedő tevékenységét, valamint az ebből fakadó, szintén világméretű természeti, társadalmi és környezeti problémákat.

A tartalmak feldolgozása a szűkebb és a tágabb környezet földrajzi jellemzőire épül. Elsődleges célja a térbeli intelligencia fejlesztése. Kiemelt része a haza és környezete földrajzi-környezeti jellemzőinek megismertetése, amelynek során megalapozódik a hazához és a magyarsághoz való kötődés. Az Európai Unió, valamint a távoli országok természeti és társadalmi-gazdasági sajátosságainak bemutatásával hozzájárul az eltérő kultúrák megismerése iránti igény, a nyitott és befogadó magatartás, illetve szemlélet kialakulásához. Mindezt úgy valósítja meg, hogy közben elősegíti a természeti és a kulturális értékek iránti tisztelet, illetve a következő nemzedékek számára történő megőrzésük iránti igény kialakulását. Ezzel hozzájárul a felelős és tudatos környezeti magatartás, a jövő generáció érdekeit is szem előtt tartó gondolkodás fejlődéséhez. A hazáról, a földrészünkről és a távoli földrészekről való tudásszerzés mellett nagymértékben segíti a tanulók képességeinek fejlődését. A más anyanyelvű országok és kultúrák megismerése elősegítheti a tanulókban az adott célnyelven történő kommunikáció igényének kialakulását, ez pedig megkönnyítheti az idegen nyelvi kommunikáció fejlődését. A különféle szóbeli és írásbeli ismeretközvetítő, illetve értékelési módszerek alkalmazásával segíti az anyanyelvi kommunikáció fejlődését.

A természeti és a környezeti folyamatokban megfigyelhető kölcsönhatások feltárásával a földrajzoktatás hozzájárul a természettudományi szemlélet és gondolkodásmód kialakulásához. Folytatja az 5–6. évfolyamon megkezdett integrált tudásszerzést és az egységes természettudományi szemlélet alakítását. Az állandóság és a változás látszólagos ellentmondásosságát, a rendszerek törvényszerűségeit, a struktúra és a funkció összefüggéseit, az anyag, az energia, az információ különböző formáit regionális megjelenésükben vizsgálja.

A természeti jellemzőkhöz mindig hozzákapcsolja azok társadalmi-gazdasági felhasználását, illetve egymáshoz illeszti a társadalmi élet és a gazdaság elemeit is, ezáltal megveti a társadalomtudományi szemlélet alapjait is. Szüntelenül változó és globalizálódó világunk természeti, környezeti és társadalmi-gazdasági folyamatainak megismeréséhez és megértéséhez elengedhetetlen a folyamatos tájékozódás és információszerzés, valamint a nyitott gondolkodás. Ezért a tartalmi elemek elsajátítása elképzelhetetlen a tanulók egyre önállóbbá váló információkezelő tevékenysége nélkül. Így a tanítási-tanulási folyamatban nagy hangsúlyt kap az információszerzés és az információfeldolgozás képességének fejlesztése, különös tekintettel a tapasztalati és a digitális világ nyújtotta lehetőségek felhasználására. Mivel a földrajz tantárgy feladatának tekinti a tanulók megismertetését a helyi, a regionális és a globális környezetükkel, a valóság pedig gyorsan változik, ezért a tanulók kénytelenek állandóan önállóan frissíteni ismereteiket. A távoli tájak megismerésében nagy szerepet kapnak a mediatizált kommunikációs eszközök (nyomtatott sajtó, televízió, internet) által szerzett információk. A földrajz tantárgynak tehát célkitűzése, hogy ösztönözze a médiumok által közvetített világ kritikus elemzését, értelmezését, megértesse a tanulókkal, hogy a világ itteni ábrázolása nem azonos a valósággal, az eseményeknek és a jelenségeknek az alkotók által konstruált változatát láthatják.

A tanítási-tanulási folyamat kiemelt célja a folyamatos önképzés iránti igény felébresztése, valamint az élethosszig tartó tanulás képességének kialakítása. Hazánk és a világ társadalom-földrajzi jellemzőinek bemutatásával a tantárgy elősegíti a szociális és állampolgári kompetenciák fejlődését. Napjaink társadalmi-gazdasági folyamatainak megismertetése nagymértékben hozzájárul ahhoz, hogy a tanulók a gazdasági élet eseményeiben eligazodó aktív, kreatív, rugalmas és vállalkozóképes állampolgárrá válhassanak. A tantárgy komplex ismeretanyaga révén segíti a tanulók pályaválasztását, eligazodását a munka világában, illetve felkészíti őket a szakirányú középfokú tanulmányokra. Hozzájárul ahhoz, hogy az általános iskolából kilépő diákok képesek legyenek felelős döntéshozatalra az állampolgári szerepek gyakorlása során.

A földrajztanulás során a tanulók megszerzik a szemléleti térképolvasás képességét, és jártasságot szereznek az okfejtő térképolvasásban (különféle méretarányú és ábrázolásmódú térképeken). A dokumentum topográfiai és kulcsfogalmi listája csak az adott témában újonnan megjelenő és azokat a fogalmakat tartalmazza, amelyek a kerettanterv tartalmi és szemléleti újdonságainak pontosítása érdekében szükségesek, a korábbi életkori szakaszban vagy a megelőző témák során feldolgozottakat tudottnak feltételezi.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A szilárd Föld anyagai és folyamatai**	**Órakeret 8 óra**
Előzetes tudás	Szemléleti kép a Föld belső gömbhéjairól. Megfigyelések és vizsgálódások alapján szerzett tapasztalatok a szűk környezetben található szilárd anyagokról. A belső és külső erők, hatásaik felismerése, modellezése. A talajképződés lényege hazai talajtípusok vizsgálata alapján. Emberi és természetföldrajzi időléptékek, időtartamok érzékelése. Konkrét, lakóhelyhez közeli példák ismerete környezetalakító tevékenységre, természeti értékek védelmére.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A térszemlélet fejlesztése az ember által tapasztalható méretek (pl. hegyek) és a Föld méretviszonyainak összehasonlítása révén. Az időfogalom, az időbeli tájékozódás fejlesztése az ember által tapasztalható időtartamok és a földtörténeti időegységek arányainak érzékeltetésével.	

	A felfedeztető tanulási stratégia alkalmazása (megfigyelések, vizsgálódások, mérések megadott szempont alapján tanári irányítással), a balesetmentes és biztonságos eszközhasználat gyakoroltatása, a tapasztalatrögzítés önállóságának fokozatos növelése. Az oksági gondolkodás erősítése, mélyítése több ok együttes hatására bekövetkező jelenségek vizsgálata során. A szükségletek kielégítése és a fenntarthatóság közötti egyensúly lehetőségének bemutatása, a környezettudatos gondolkodás, a fenntarthatóság iránti elkötelezettség megalapozása. A természet mint megbecsülendő és védendő érték beláttatása a talaj példáján.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Környezetünk anyagainak vizsgálata Ásványokból összetett természetes (kőzetek, ércek) és mesterséges anyagok (pl. beton, tégla) összehasonlítása egyéni és csoportos vizsgálódással. A legfontosabb bio- és ércásványok, kőzetalkotó ásványok, drágakövek, magmás, üledékes és átalakult kőzetek (vas- és rézérc, bauxit, agyag, márvány) tulajdonságainak megfigyelése, mérése, vizsgálata; csoportosításuk. *A talaj* A talaj anyagainak és szerkezetének megismerése különböző talajtípusok vizsgálata, összehasonlítása során. A talajkeletkezési folyamat és a talaj tulajdonságainak összekapcsolása. A földtani képződmények védelmének megismerése környékbeli példákon közvetlen tapasztalatszerzéssel. *A folyamatosan változó bolygó és környezet* A földövek és méreteik, a kőzetöv és a kőzetlemezek felépítésének megismerése. A földtani és a természetföldrajzi kontinensfogalom összekapcsolása. Geológiai (belső) erők megnyilvánulásainak megértése a kőzetlemezek mozgásának és következményeinek összekapcsolásával (hegyláncok felgyűrődése, gyűrődés; mélytengeri árkok és óceáni hátságok keletkezése; vulkánosság és földrengés; emelkedés és süllyedés, vetődés, rögösödés; magmás, átalakult kőzetek keletkezése). A földrajzi (külső) erők felismerése folyamatokban (aprózódás és mállás; lepusztulás és felhalmozódás, feltöltődés; üledékképződés, üledékes kőzetek keletkezése). A geológiai erők és a földrajzi erők harcának értelmezése. A kontinensek területét gyarapító és fogyasztó folyamatok megkülönböztetése. A szárazföldek és a tengerek mindenkori földgömbi helyzete természetföldrajzi és környezeti következményeinek felismerése a mai földrészek kialakulásához vezető állapotok példái alapján. *Tájékozódás a földtörténeti időben* Tájékozódás a geológiai mozgások, változások időskáláján egyes	*Kémia*: Szerves és szervetlen anyag, keverék, szilárd anyag, egyes ásványok és kőzetek összetétele. Halmazállapotok. *Biológia-egészségtan*: élő anyag. *Matematika*: Képzeleti mozgatás, szétvágások. Időegységek, időtartammérés, számok a számegyenesen. ➢ *Fizika:* úszás, sűrűség, erőhatások, szilárd testek fizikai változása.

események időpontjának, folyamatok időtartamának elhelyezésével, idővonalzó készítésével.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kőzetöv; ásvány, kőzet, érc; magmás, üledékes és átalakult kőzet; ősmaradvány; építőanyag, nyersanyag, energiahordozó anyag. Geológiai (belső) és földrajzi (külső) erő. Óceáni és kontinentális lemez, magma, vulkán, láva, földrengés. Szilárdhulladék-lerakó, földtani természetvédelem. Geológiai idő, földtörténeti időegységek.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A földrajzi övezetesség alapjai**	**Órakeret 7 óra**
Előzetes tudás	Időjárási elemek, jelenségek. A besugárzás és a felmelegedés, a víz körforgása és halmazállapot-változásai, a felhő- és csapadékképződés jelenségek felismerése. Példák hozatala az időjárási elemek térbeli és időbeli változásaira, az éghajlat-módosító tényezők megnyilvánulására. A nedves és a száraz kontinentális éghajlat jellemzése, társadalmi-gazdasági hatásainak felismerése hazai példákon. A Föld gömb alakjának és az éghajlati övezetek kialakulásának összekapcsolása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A modellszemlélet alapozása a földrajzi övezetességi rendszer elemeinek példáival a regionális földrajzi tanulmányok előtt. A földrajzi és az éghajlati övezetesség különbségének megértetése. A földrajzi övezetesség elemeinek összeillesztése különböző típusú összefüggéseket mutató ábrák (diagramok, modellek, magyarázó ábrák) elemzése során. A kutatásos stratégia alkalmazása (természeti adottságok értékelése a társadalom szempontjából, társadalmi-gazdasági hatásaik, környezeti következményeik meglátása példákban). Az övezetek, övek bemutatási szempontjainak és a tipikus tájak jellemzési algoritmusának megismertetése. Szociális nevelés a környezet és az életmód kapcsolatának felfedezésével. Családi életre nevelés a más kultúrákban jellemző családi életmódok bemutatásával.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Éghajlati alapismeretek Az éghajlati elemek, az éghajlatot alakító és módosító tényezők érvényesülésének felismerése, magyarázata; az éghajlat övezetességét kialakító tényezők értelmezése; éghajlati diagram olvasása. *A forró övezeti földrajzi-környezeti kapcsolatok feltárása* Esőerdővidék (a felszálló légáramlás következménye, jellemzői, erdőirtás és termőföld-erózió); szavannavidék (az évszakos esőzés következményei, legelőváltó gazdálkodás, az elsivatagosodás folyamata); sivatag (a leszálló légáramlás uralma, jellemzői, napenergia-készlet). *A mérsékelt övezeti földrajzi-környezeti kapcsolatok értelmezése* A mediterrán táj és a mediterrán gazdálkodás jellemzése; a természetföldrajzi jellemzők a földrészek belseje felé való	*Fizika:* fény, hullám, hőmérséklet, halmazállapot, csapadék. *Matematika:* modellek és diagramok megértése, adatleolvasás. *Biológia-egészségtan*: életfeltételek, életközösségek, biomok, ökológiai kapcsolatrendszerek.

változásának felismerése a valódi mérsékelt övben, a füves területek és a vegyes szántóföldi gazdálkodás összefüggéseinek bemutatása; a tajgavidék és az erdőgazdálkodás jellemzése. *A hideg övezeti földrajzi-környezeti kapcsolatok feltárása* A megvilágítás évszakos különbsége következményének felismerése a szélsőséges természeti viszonyokban. *A függőleges földrajzi övezetesség* A természetföldrajzi adottságok függőleges változásának és a hegység éghajlat- és vízválasztó szerepének felismerése; a magashegységi táj jellemzése; a vízenergia-hasznosítás modellszerű értelmezése; helyes magatartás lavinaveszélykor.	*Informatika:* adatgyűjtés az internetről, időjárási térképek, előrejelző rendszerek.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Vízszintes és függőleges földrajzi övezetesség, földrajzi övezet és öv. Szélrendszer (passzát, nyugatias, sarki); éghajlat (egyenlítői, szavanna-, forró övezeti sivatagi, mediterrán, óceáni, tajga); éghajlat- és vízválasztó hegység; vízjárás. Sivatagi váztalaj, szürke erdei talaj. Elsivatagosodás, hóhatár, gleccser. Vízenergia, napenergia. Tipikus táj (esőerdő-, szavanna- és tajgavidék, sivatag, mediterrán és magashegységi táj). Gazdálkodás (erdő-, vegyes szántóföldi és legelőváltó gazdálkodás).

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Gazdasági alapismeretek**	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	A gazdaság természeti feltételeinek, a gazdasági ágazatok tevékenységeinek felismerése példákban. A családi bevétel és kiadás példáinak ismerete.	
Tantárgyi fejlesztési célok	Közgazdasági szemlélet alapozása az üzletekben vásárolható termékeket előállító gazdasági ágazatok tevékenysége közötti szoros kapcsolat és az egyes termékek árát befolyásoló sokféle tényező felismertetésével. A kreatív gondolkodás fejlesztése a piac működési alapelvének, a kereslet és a kínálat szerepének köznapi gyakorlati példákon keresztül történő megértetése során. Gazdasági és pénzügyi nevelés, a felelős gazdálkodás megalapozása a családi gazdaság működésének helyzetgyakorlatokban való bemutatásával.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A gazdaság értelmezése A gazdasági ágazatok feladatának, szerepének megismerése egy ország életében; a szolgáltatás és a mindennapi élet kapcsolatának meglátása (lakóhelyen és a világhálón igénybe vehető szolgáltatások); az országok és a gazdasági fejlettség alapadatainak megismerése. *Pénzügyi alapismeretek* Egy termék árát befolyásoló tényezők (ráfordítások, kereslet, kínálat) és kapcsolatuk megértése. A pénz és szerepe, típusai, fizetési módok megismerése. A piac működési alapelvének, a kiadás-bevétel rendszer megértése	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek*: a gazdasági ágak történelmi kialakulása; nemzetközi együttműködések. *Matematika*: mennyiségek összehasonlítása,

egyszerű köznapi példákban. A kölcsön veszélyeinek felismerése. A takarékosodás és a megtakarítások lényege. Nemzeti és közös valuták, árfolyam egyszerű értelmezése, a valutaváltás eljárásának megismerése helyzetgyakorlatokban. *Nemzetközi együttműködések* A nemzetközi együttműködések szükségességének felismerése különböző típusú szervezetek példáin (EU, ENSZ, WHO, UNESCO, WWF, regionális és civil szervezetek).	százalékszámítás, egyenes arányosság. *Informatika*: adat- és ténygyűjtés az internetről.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Gazdasági ágazat és ág, gazdasági szerkezet. Kereskedelem, vám. Pénz, kiadás, bevétel, kölcsön, megtakarítás. Valuta, árfolyam.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Afrika és Amerika földrajza**	**Órakeret 14 óra**
Előzetes tudás	A földrészek szerkezetfejlődési modelljének ismerete. Eligazodás a földtörténeti időben. A vízszintes és a függőleges földrajzi övezetesség rendszere, az övek főbb természeti adottságainak és környezeti problémáinak összefüggései. A földrajzi övek és a tipikus tájak földrajzi jellemzési algoritmusának használata. A földrészek és az óceánok megnevezése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Átfogó kép kialakítása Afrika és Amerika természetföldrajzi jellemzőiről a Föld fejlődéséről és a földrajzi övezetességi rendszerről való tudás alkalmazásával. Térszemlélet fejlesztése az ábrázolt térben való tájékozódással. A valós térbeli viszonyok megismertetése térkép alapján, a szemléleti térképolvasás képességének fejlesztése. A kritikai gondolkodás fejlesztése a földrészek társadalmi-gazdasági jellemzői és a természeti adottságok, a történelmi események, a világban zajló gazdasági folyamatok elemzésével, illetve a földrajzi tényezők életmódot meghatározó szerepének, a gazdasági fejlettség területi különbségeinek, okainak, társadalmi és környezeti következményeinek megláttatásával. Az országjellemzés algoritmusának alkalmaztatása. A környezeti szemlélet fejlesztése a regionális társadalmi-gazdasági és környezeti problémák világméretűvé válásának érzékeltetésével, az emberiség közös felelősségének megértetésével a környezet állapotában, valamint a hosszú távú természeti, környezeti folyamatok példákban való felismertetésével. Családi életre nevelés a más kultúrákban lévő életmódok megismertetésével. A kommunikációs képességek fejlesztése a szövegbeli speciális jelrendszerek működésének megfigyelésével, valamint különböző jellegű információs anyagokban való célszerű kereséssel, tabló-összeállítással és beszámoló-készítéssel (országcsoportok, országok bemutatása).	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Afrika természetföldrajza Afrika domborzatának és tájainak megismerése. Erőforrások: a földtani szerkezet és az övezetesség	*Biológia-egészségtan*: A forró övezet élővilága. Városi

következményeinek, valamint az ásványkincs- és energiahordozó-készletek területi és gazdasági ellentmondásosságának értelmezése. *Afrika társadalomföldrajza*. Emberfajták, népek és kultúrák találkozása. A népességrobbanás, a fiatal népesség és következményeinek összekapcsolása esetleírásokban (etnikai feszültségek, országok közötti és polgárháborúk). A trópusi mezőgazdaság változatos formái (talajváltó, ültetvényes, oázis- és legeltető gazdálkodás) és az azokhoz kötődő életmódok különbségeinek feltárása. Száhel, az éhezés és a szegénység földje: a természeti, társadalmi, egészségügyi veszélyhelyzetek (pl. menekültek, járványok, túllegeltetés), ökológiai katasztrófa okozati megismerése, nemzetközi segítségnyújtás szükségességének felismerése. Egyiptom: az ősi kultúra és a globális világ ellentmondásainak megértése. *Amerika természetföldrajza* A földrész szerkezeti tagolódásának, a szerkezetfejlődési múlt gazdaságot és életmódot meghatározó szerepének megismerése. Észak-, dél- és közép-amerikai tájtípusok összehasonlító elemzése. A természetföldrajzi övezetesség, az É-D-i nyitottság és K-Ny-i zártság következményeinek, veszélyhelyzeteinek felismerése. Az aszimmetrikus vízgyűjtő terület következményeinek megismerése, a vízrendszer-hasznosítás modellezése. *Amerika társadalomföldrajza* A földrész népességföldrajzi tagolódásának megismerése; a népességkeveredésből fakadó társadalmi-gazdasági előnyök, hátrányok felismerése példákban. A népességkoncentrációk, a városodás és a városiasodás, a település-együttesek, az agglomerációs zóna kialakulási folyamatának értelmezése példákban. A farmgazdálkodás modellezése, a mezőgazdasági övezetesség átalakulásának értelmezése (pl. elmetérképezéssel). Az erőforrás-gazdálkodástól a tudásalapú társadalomig való fejlődési út értelmezése; a technológiai övezet jellemzése. *Amerika országföldrajza* Eltérő szerepű országok (világgazdasági nagyhatalom, felzárkózó erőterek, banánköztársaságok) földrajzi összehasonlítása. Amerikai Egyesült Államok mint világgazdasági vezető hatalom; Brazília mint gyorsan fejlődő ország.	ökoszisztéma. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* Gyarmatosítás, ókori öntözéses kultúrák. Amerika meghódítása. Urbanizáció, technológiai fejlődés. *Erkölcstan*: lokális cselekvések és globális problémák.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Tagolatlan és tagolt partvidék; gyűrt- és röghegységrendszer, szárazföldi árokrendszer. Hurrikán, tornádó; vízesés, időszakos folyó, artézi kút, tóvidék, sivatagtípus. Emberfajta, bennszülött. Túlnépesedés, éhségövezet, menekült, járvány, túllegeltetés, ökológiai katasztrófa. Gyűjtögetés, talajváltó, ültetvényes és oázisgazdálkodás, vándorló és istállózó állattartás, monokultúra, vadfoglalás, farmgazdaság. Egyoldalú gazdaság, banánköztársaság, gazdasági befolyás, bérmunka, világcég, tudásalapú társadalom, világgazdasági nagyhatalom. Tipikus táj (ültetvény, farm, rezervátum, menekülttábor, technológiai övezet, urbanizáció, városövek, városövezet, agglomerációs zóna).
Topográfiai ismeretek	Afrikai- és Kanadai-ősföld, Atlasz, Andok, Appalache, Sziklás-hegység, Dél- és Kelet-afrikai- magasföld, Brazil-felföld, Mexikói-fennsík, Amazonas- és Kongó-medence, Szahara, Szudán; Mississippi- és Paraná-alföld, Préri, Floridai- és Kaliforniai-félsziget; Száhel. Amerika részei. Vörös-tenger, Guineai- és Mexikói-öböl, Amazonas, Kongó, Mississippi, Nílus, Orinoco, Paraná; asszuáni Nagy-gát; Nagy-tavak, Panama-csatorna. Egyiptom, Amerikai Egyesült Államok, Brazília, Mexikó, Venezuela; Alexandria, Atlanta, Brazíliaváros, Chicago, Houston, Kairó, Los Angeles, New Orleans, New York, Rio de Janeiro, San Francisco, São Paulo, Szilícium-völgy, Washington.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Ázsia földrajza**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	A földrészek szerkezetfejlődési modelljének ismerete. Eligazodás a földtörténeti időben. A vízszintes és a függőleges földrajzi övezetesség rendszere, az övek főbb természeti adottságaival és környezeti problémáinak összefüggései. A sivatag, a tajgavidék, a magashegység, az agglomeráció és a technológiai park tipikus tájak jellemzői, az országok jellemzési algoritmusának használata.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Oksági gondolkodás fejlesztése Ázsia természetföldrajzi jellemzőinek okaival, társadalmi-gazdasági következményeivel és a világ gazdasági folyamataival való összefüggésekben történő feldolgozásával. A földrajzi tényezők életmód-meghatározó szerepének felismertetése. Prognosztikus szemlélet fejlesztése az ázsiai gazdasági fejlettség területi különbségeinek és okainak megláttatásával, a társadalmi és környezeti következményeik elképzeltetésével. Környezeti szemlélet fejlesztése a regionális társadalmi-gazdaság, környezeti problémák világméretűvé válásának példákban való érzékeltetésével, az egészséges környezet megőrzésében a társadalmi felelősségének bemutatásával. Az időbeli tájékozódás fejlesztése a rövidebb időtartamú társadalmi és környezeti folyamatok példákban való felismertetésével. A szemléleti térképolvasás fejlesztése különböző tartalmú térképeken való önállóan tájékozódással, az információk közötti összefüggések indoklásával.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Ázsia természetföldrajza A „legek” földrésze: óriástájak és szerkezeti egységek, változatos éghajlat és termőföldhiány, vízbőség és vízszegénység kontrasztjának, okainak megismerése. Természeti veszélyhelyzetek (földrengés, vulkánkitörés, cunami, tájfun) felismerése, a helyes magatartás megismerése. Belső-ázsiai sivatagok: kontinensbelseji zárt fekvés következményeinek megértése. Monszun vidék és terület: a kialakító okok összehasonlítása a forró és a mérsékelt övezetben, jellemzésük, az öntözéses monszungazdálkodás modellezése. *Ázsia társadalomföldrajza* Népek és kultúrák jellemzőinek, népességkoncentrációk kialakulási okainak és következményeinek megismerése. Az ősi kultúrák, a világvallások társadalmat, gazdaságot, környezetet befolyásoló szerepének felismerése példákban. Területi fejlettségi különbségek felismerése. A világ új fejlődési és gazdasági pólusa, felgyorsult gazdasági növekedés, technológiaátvitel-folyamat értelmezése. *Ázsia regionális földrajza* Eltérő szerepkörű országcsoportok: olajországok, mezőgazdasági alapanyag-termelők, összeszerelő-beszállítók, újonnan iparosodott országok, új gazdasági hatalmak megismerése. India: a hagyományos zárt társadalom és az informatikai társadalom ellentmondásai. Japán: a termőföld-, energia- és nyersanyagszegénység; a biotechnológián és elektronikán alapuló gazdasági hatalom; a természeti katasztrófahelyzetek földrajzi alapjai, életmódbeli és környezeti következményei. Kína: a világ meghatározó gazdasága; a tengerparti és a belső területek fejlettségkülönbségének természeti alapjai, életmódbeli és környezeti következményei.	*Matematika*: ok-okozati gondolkodás, modellezés. *Fizika:* légköri jelenségek fizikai törvényszerűségei, természeti katasztrófák. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek*: ókori jelentős ázsiai kultúrák, napjaink gazdasági fejlődése; a gazdasági hatalomváltás. *Biológia-egészségtan*: biotechnológiai forradalom, életfeltételek.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Vulkáni szigetív. Kontinentalitás, szélsőségesen szárazföldi terület, monszunvidék és monszunterület; mérsékelt övezeti sivatagi, forró és mérsékelt övezeti monszun éghajlat, tájfun, cunami, talajpusztulás. Népességrobbanás, világvallás, zarándokhely. Öntözéses gazdálkodás, zöld forradalom, technológiaátvitel, csúcstechnológia, informatikai társadalom.
Topográfiai ismeretek	Eurázsia, Ázsia részei, Közel- és Távol-Kelet; Arab-félsziget, Fülöp- és Japán-szigetek, Indokínai-félsziget, Indonéz-szigetvilág, Dekkán- és Közép-szibériai-fennsík, Dél-kínai-hegyvidék, Himalája, Pamír, Csomolungma, Fuji, Góbi, Hindusztáni-, Kínai- és Nyugat-szibériai-alföld, Mezopotámia, Tajvan, Takla-Makán, Tibet, Tien-san, Urál; Fekete-, Japán- és Kaszpi-tenger, Perzsa-öböl, Aral- és Bajkál-tó, Boszporusz, Brahmaputra, Indus, Jangce, Gangesz, Mekong, Ob, Sárga, Urál-folyó, Tigris. Dél-Korea, India, Japán, Kína, Kuvait, Szaúd-Arábia, Thaiföld, Törökország; Hongkong, Kalkutta, Kanton, Mumbai, Peking, Sanghaj,

	Szingapúr, Szöul, Tokió, Újdelhi.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Ausztrália, a sarkvidékek és az óceánok földrajza	Órakeret 4 óra
Előzetes tudás	A szerkezetfejlődési folyamatok által létrehozott képződmények példái. Eligazodás a földtörténeti időben. A forró és a hideg övezet és öveik főbb természeti adottságainak, környezeti problémáinak ismerete. Az óceánok és a tengerek tulajdonságainak elkülönítése, a földrészek és az óceánok megnevezése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Átfogó kép alkotása Ausztrália és a sarkvidékek természetföldrajzi jellemzőiről, az okok és a jellemzők közötti összefüggések felismertetése a Föld fejlődéséről és az övezetességi rendszerről való tudás alkalmazásával. A környezetgazdálkodási szemlélet fejlesztése a tengeri erőforrások globális folyamatokban betöltött szerepének felismertetésével példákban, sérülékenységének és következményeinek megértetésével. A modellszerű gondolkodás fejlesztése elméleti modellalkotással a térség problémáiról. Az információszerző stratégia fejlesztése a tengert ábrázoló térképeken való tájékozódással, információleolvasással.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Ausztrália, a kontinensnyi ország Elszigetelt fekvés, ellentmondásos természeti adottságok (sivatag és artézivíz-készlet, termékeny alföldek és hegyvidék) és következményeik ismerete. *A sarkvidékek földrajza* Az Északi- és a Déli-sarkvidék összehasonlító földrajzi jellemzése; az ózonréteg-elvékonyodás okainak és következményeinek átlátása; a sarkvidék mint speciális élettér értelmezése; az Antarktika szerepének, a kutatóállomások jelentőségének megismerése. *A világtenger földrajza* Az óceánok és tengerek földrajzi jellemzőinek, a tengeráramlások szerepének, a világtenger mint erőforrás (ásványkincsek, árapály-energia, halászat) és mint veszélyforrás (szökőár) megismerése; a veszélyeztető folyamatok (pl. vízszennyezés, túlhalászás) egyszerű értelmezése. Szigetvilág az óceánban (Óceánia), a speciális fekvés gazdasági, társadalmi és környezeti következményeinek (hajózás, idegenforgalom stb.) megismerése.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* nagy földrajzi felfedezések; hajózás. *Kémia:* ózon; sósvíz és édesvíz; vízszennyezés. *Biológia-egészségtan*: életfeltételek, a hideg övezet és a tengerek élővilága. *Fizika*: Felhajtóerő, hőszigetelés. A tengermozgások fizikai alapjai (hullámok vízfelületen).

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Állandóan fagyos és tundraéghajlat, fahatár, belföldi jégtakaró, jéghegy, ózonréteg, korallzátony, jégsivatag. Világtenger; tengeráramlás; árapály-energia, túlhalászás, kutatóállomás. Őslakos, bevándorló.
Topográfiai	Ausztráliai-alföld, Nagy-Artézi-medence, Nagy-Vízválasztó-hegység,

ismeretek	Nyugat-ausztráliai-ősföld, Új-Guinea, Grönland, Hawaii; Murray. Ausztrália, Új-Zéland; Melbourne, Perth, Sydney. Északi-sarkvidék, Déli-sarkvidék (Antarktisz).

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Európa általános földrajza**	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	Szerkezetfejlődési folyamatok által létrehozott képződmények felismerése példákban. Eligazodás a földtörténeti időben. A földrajzi övezetesség rendszere, az övek főbb természeti adottságai, környezeti problémái. A szélrendszerek éghajlatot meghatározó szerepe. A földrészek és országcsoportok szerepe a világgazdaságban.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az Európa-tudat megalapozása az integrációs folyamat céljainak megismertetésével, napjaink törekvéseinek érzékeltetésével. A tanulni tudás képességének fejlesztése az előzetes (a távoli földrészekkel kapcsolatos) tudás előhívásával és alkotó felhasználásával. Az analizáló képesség fejlesztése Európa természetföldrajzi adottságai és az azokból következő társadalmi-gazdasági lehetőségek, környezeti veszélyek feldolgozásával. A problémamegoldó gondolkodás fejlesztése az európai kulturális sokszínűség földrajzi okainak és a népességkeveredés következményeinek elemzése során. A közös európai kultúra, főként földrajzi alapjainak ismerete és a megőrzésére irányuló igény kialakítása. Az információszerzési képesség fejlesztése adatok, egyszerű adatsorok, diagramok értelmezésével, elemezésével, a földrajzi övek jellemzési szempontjainak önálló használatával.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Európa általános természetföldrajzi képe Szerkezetalakító folyamatok és a külső erők felszíni következményeinek, a domborzati adottságok következményeinek és a nagytájak mozaikjának megismerése. Európa változatos és szeszélyes éghajlatának, a nyitottság a többi természetföldrajzi tényezőre való hatásának megismerése. A természeti adottságok szerepének meglátása az európai társadalmi-gazdasági életben. *Európa társadalomföldrajzi képe és folyamatai* Európa változó társadalmi erőforrásainak, az elöregedő társadalom gazdasági következményeinek megismerése. Az európai erőtér gyengülő világgazdasági szerepének felismerése, az új válságjelenségek (növekvő eladósodás, munkanélküliség) értelmezése; a transzkontinentális infrastruktúra szerkezetének térképezése. Az Európai Unió földrajzi lényegének megértése; az országok és térségek változó szerepének felismerése az integrációs folyamatban.	*Fizika*: erőhatások. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek*: A természeti adottságok és a történelmi események kapcsolata. Európa mint évszázadokon át a Föld legfejlettebb és vezető térsége; az integráció története, intézményrendszere; infrastruktúra és fejlődés. *Biológia-egészségtan:* életkor.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kaledóniai-, variszkuszi- és alpi hegységképződés; eljegesedés. Időjárási front. Öregedő társadalom; indo-európai nyelvcsalád; soknemzetiségű ország; uniós polgár, állampolgár; letelepedési engedély, munkavállalási engedély. Gazdasági és politikai integráció; euró-övezet, Schengeni övezet.
Topográfiai ismeretek	Európa részei; Észak-atlanti-áramlás. Az Európai Unió tagállamai és fővárosuk; Strasbourg, Vatikán.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Észak- és Mediterrán-Európa földrajza**	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	Áttekintő kép Európa természetföldrajzi adottságairól és az azokból következő társadalmi-gazdasági lehetőségekről. A hideg mérsékelt és a meleg mérsékelt öv, a mediterrán táj és gazdálkodás jellemzőinek, a vándorló állattartás lényegének ismerete. Az Európai Unió országai és fővárosuk megnevezése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Lényegkiemelő és összehasonlító képesség fejlesztése a két kontinensrész közös és egyedi földrajzi-környezeti vonásainak, azok okainak és következményeinek feltárásával. Gyakorlatorientált szemlélet fejlesztése az ismert világ folyamatos tágulása a fejlődésben máig érzékelhető hatásainak, valamint a természeti és gazdasági körülmények, hagyományok gondolkodásmódot, életmódot befolyásoló hatásának felismertetésével. Az információfeldolgozás képességének fejlesztése ismeretekről való leírás készítésével segédeszközök használatával, tanári irányítással. A szociális kompetencia fejlesztése az országcsoportok környezeti problémáinak irányított projektmódszerrel történő feldolgozásával.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A tenger, a tagolt partvidék szerepe az észak- és dél-európai népek életében A tengerparti fekvés elszigetelő és a világ más részeivel összekötő szerepének, az életmódra gyakorolt hatásának belátása. *Észak-Európa földrajza* Az északi fekvés következményeinek megismerése; az eltérő jellegű természeti tájak, az adottságaikhoz igazodó munkamegosztás modellezése; országai jóléte, gazdagsága okainak, összetevőinek értelmezése. *Mediterrán-Európa földrajza* Dél-Európa természetföldrajzi jellemzése; a napfényövezet, a kikötőövezet és az üdülőövezet földrajzi-környezeti modelljének megalkotása. Az országok gazdasági életének, a szolgáltató ágazatok súlyának megismerése. A népességmozgások és a menekültáradat kialakulási okainak és következményeinek értelmezése Olaszország példáján. A környezetben lejátszódó események, folyamatok, helyzetek bemutatása helyzetgyakorlatokban.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek*: Földrajzi fekvés szerepe a világ-gazdasági helyzetben; nagy földrajzi felfedezések; munkamegosztás. Gyarmatosítás következményei (gyarmattartók). Kultúrák ütközése. *Informatika:* bemutató készítése.

A Balkán-térség A térség természetföldrajzi jellemzése, a karsztvidékek modellezése; a kultúrák találkozási következményeinek felismerése példákban.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Fjord, moréna. Kikötőövezet, üdülőövezet, karsztvidék, tengeri bányászat, vízerőmű, földhőerőmű. Kereskedelmi flotta, bérfuvarozás, parasztgazdaság, földbérleti rendszer, mezőgazdasági szövetkezet, munkamegosztás, vendégmunkás, munkaerővándorlás, időszakos idegenforgalom.
Topográfiai ismeretek	Adriai-, Balti- és Északi-tenger; Appenninek, Appennini-, Balkán-, Pireneusi (Ibériai)-, Skandináv-félsziget, Izland, Kréta, Szicília. Balti-ősföld, Balkán-, Dinári- és Skandináv-hegység, Pireneusok, Dalmácia, Etna, Finn-tóvidék, Vezúv; Pó. Norvégia; Bergen, Helsinki, Oslo, Várna, Velence, olasz ipari háromszög.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Atlanti-Európa földrajza**	**Órakeret 6 óra**
Előzetes tudás	Áttekintő kép Európa természetföldrajzi adottságairól és az azokból következő társadalmi-gazdasági lehetőségek, környezeti veszélyhelyzetek ismerete. A valódi mérsékelt öv természetföldrajzi jellemzői, az óceáni éghajlat. A tenger szerepe a társadalom életében. Az Európai Unió országai és fővárosuk megnevezése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A kritikai gondolkodás fejlesztése az öregedő társadalom, a túltermelés és a társadalom nagymérvű környezetátalakító tevékenysége következményeinek feltárásával (mentális térképkészítés). A problémamegoldó gondolkodás fejlesztése a termelés más kontinensekre való áthelyezése következtében kialakuló válsághelyzet és az új fejlődési pályák választása konfliktusának elemzésével. A környezeti szemlélet alakítása a környezeti állapot javítására tett kezdeményezések bemutatásával, a regionális és a globális szemlélet összekapcsolása. Földrajzi-környezeti tartalmú, különböző céloknak megfelelő, másodlagos információhordozók kiválasztása tanári irányítással. A térbeli intelligencia fejlesztése az országok népességi, gazdálkodási adatai egymáshoz való viszonyának, nagyságrendjének érzékeltetésével.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Atlanti-Európa földrajzi jellemzői és problémái A nyugati fekvés földrajzi következményeinek felismerése, Nyugat-Európa természetföldrajzi jellemzése. A fosszilis energiahordozó és ásványi nyersanyag-készletek fogyása következményeinek felismerése. Bányavidékek és ipari körzetek átalakulási folyamatának és a gazdasági szerkezet modernizációjának értelmezése. A szélenergia-hasznosítás; a környezet savanyodása, a vízszennyeződés okozati és prognosztikus értelmezése. *Nyugat-Európa meghatározó országai* Regionális földrajzi sajátosságaik megismerése összehasonlító elemzéssel. Egyesült Királyság (a gyarmattartó szigetország, a világ műhelye és a	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek*: gyarmatosítók, ipari forradalom, technológiai váltás. *Matematika:* kritikai gondolkodás, nagyságrendi viszonyítás.

profilt váltó iparvidékek). Franciaország (az élelmiszertermelés és a könnyűipar hagyományainak, a modern ipar kialakulásának földrajzi összefüggései).		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Multikulturalizmus. Bányavidék, átalakuló ipari körzet, szélpark, savas ülepedés és eső, a környezet savanyodása.	
Topográfiai ismeretek	Brit-szigetek, Francia-középhegység, Londoni- és Párizsi-medence, Mont Blanc, Pennine; La Manche, Rhône, Szajna, Temze. Anglia; Birmingham, Glasgow, Lyon, Manchester, Marseille; Közép-angliai-iparvidék.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Kelet- és Közép-Európa földrajza**	**Órakeret 7 óra**
Előzetes tudás	Áttekintő kép Európa és Ázsia északi része természetföldrajzi adottságairól és az azokból következő társadalmi-gazdasági lehetőségek, környezeti veszélyhelyzetek. A hideg és a valódi mérsékelt öv földrajzi jellemzőinek, a kontinentalitás térbeli változásának ismerete. A mérsékelten szárazföldi és a szárazföldi terület természetföldrajzi jellemzői, a hegyvidéki függőleges övezetesség és hatásuk az életmódra. Magashegység, tajgavidék, bányavidék, átalakuló ipari körzet, kikötőövezet mint tipikus tájak, tájjellemzési algoritmus. Az Európai Unió országai és fővárosuk megnevezése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az oksági gondolkodás fejlesztése a nyersanyagban való gazdagság, szegénység és a függőség, valamint a történelmi, politikai változások és a társadalmi-gazdasági hatások felismertetésével. A tájfejlődés társadalmi összetevőinek, illetve a térbeli kölcsönhatások és érdekek érvényesülésének felismertetése (a különböző adottságú tájak átalakítása kultúrtájakká). A közép-európai regionális tudat megalapozása hazánk közvetlen környezetének európai összefüggésben való megismertetésével, a közép-európai országok és hazánk kapcsolatának értelmezésével.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Kelet-Európa, kapocs Ázsia és Európa között A kontinensbelseji fekvés és a hatalmas kiterjedés természet- és társadalom-földrajzi következményeinek felismerése (összehasonlító tematikus térképolvasás). A termelési kapcsolatrendszerek (ásványi nyersanyag-, energiahordozó-kitermelés és feldolgozóipari ágazatok; energiagazdaság, erdőgazdálkodás és fafeldolgozás; eltérő célú mezőgazdasági termelés) megértése. *Oroszország* Az európai és ázsiai erőközpont sokszínű természeti és társadalmi alapjai, nagy területi fejlettségkülönbségek. *A hegyvidéki Közép-Európa* A közép-európai magashegyvidék természetföldrajzi jellemzői társadalmi életet befolyásoló hatásának bizonyítása; a tej- és az erdőgazdaság, az idegenforgalom meghatározó szerepének igazolása.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* Technológiai kapcsolatok. Szocialista világrend, hidegháború, Szovjetunió. Osztrák-Magyar Monarchia, világháború. *Biológia-egészségtan*: életközösségek.

A medencei Közép-Európa A gazdasági-társadalmi élet eltérő jellegű feltételeinek feltárása a Közép-európai-sík- és rögvidék feltöltött alföldjein, dombvidékein, középhegységi tipikus tájain. A közép-európai országok összefonódó gazdasági múltjának és jelenének értelmezése. A vegyipari és a gépipari kapcsolatrendszerek felismerése. Lengyelország és Csehország összehasonlító komplex földrajzi jellemzése. Németország földrajza, az európai gazdaság motorjának elemzése (esetelemzés, mentális térképkészítés).	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Természetátalakítás, kultúrtáj. Katonai és politikai nagyhatalom, tervgazdálkodás, gazdasági körzet, nagyüzemi gazdálkodás, családi mezőgazdálkodás, energiagazdaság, hegyi turizmus.
Topográfiai ismeretek	Alpok, Kaukázus, Lengyel- és Német-középhegység, Szudéták, Cseh-medence, Kelet-európai-síkság, Német–Lengyel-alföld, Kaszpi-mélyföld; Ruhr-vidék, Szilézia; Boden-tó, Dnyeper, Don, Duna–Majna–Rajna vízi út, Visztula, Volga. Oroszország, Svájc; Brno, Frankfurt, Gdańsk, Hamburg, Katowice, Köln, Krakkó, Moszkva, München, Plzeň, Stuttgart, Szentpétervár, Volgográd.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A Kárpát-medencevidék földrajza**	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	A földszerkezetet alakító folyamatok. Éghajlatot alakító és módosító tényezők, a vízhálózat. Áttekintő kép Európa és benne Közép-Európa természetföldrajzi adottságairól és az azokból következő társadalmi-gazdasági lehetőségekről, környezeti veszélyhelyzetekről. A magas- és a középhegyvidék, a dombvidék és a feltöltött síkság tipikus tája. A közép-európai és a magyarországi nagytájak ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az oksági gondolkodás fejlesztése a medencejelleg közvetlen és közvetett földrajzi következményeinek, az ember életmódját meghatározó feltételeknek az összekapcsolásával, illetve prognosztizálással. A kritikai és a problémamegoldó gondolkodás fejlesztése stratégiai tervezéssel társadalmi, környezetvédelmi témájú feladatmegoldásban tanári útmutatással. Időszemlélet fejlesztése különböző léptékű földtani, földrajzi, környezeti folyamatok elemzésével (a Kárpát-medencevidék kialakulása, az ember környezet-átalakító tevékenysége). A szociális kompetencia fejlesztése a medencevidék népeinek, országainak együttműködésében rejlő lehetőségek, az együttműködés szubjektív korlátainak felismertetésével. A digitális kompetencia fejlesztése digitális prezentációs kiselőadás készítésével.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A Kárpát-medencevidék természetföldrajzi egysége	*Fizika:*

A Kárpát-medence szerkezetének, domborzatának összekapcsolása a földtani fejlődési folyamatokkal; a medencejelleg modellezése. A medencejelleg következményeinek bizonyítása az éghajlatban, a vízrajzban és vízkészletekben, a környezeti állapotban. A medencevidék nagytájainak földrajzi jellegzetességei, az azokból adódó környezeti különbségek, veszélyhelyzetek értelmezése. *A Kárpát-medencevidék társadalom-földrajzi egysége* A medencejelleg társadalmi hasznosításának, a tájátalakításnak és következményeinek az ok-okozati rendszerű megismerése, prognosztizálása. A Kárpát-medencei népesség összetételének értelmezése, a Magyarország határán túli néprajzi tájegységek és földrajzi alapú népszokásaik megismerése.	fizikai folyamatok a földkéregben. *Magyar nyelv és irodalom*: tájjal, szülőfölddel kapcsolatos irodalmi művek. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek*: Magyar Királyság, magyar kultúra. *Erkölcstan*: nép, nemzet, nemzetiség, etnikum.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Földtani alapszerkezet, medencejelleg, szeszélyes időjárás és vízjárás, aszályveszély, árvízveszély, vízrendezés, vízkészlet, földcsuszamlás, kultúrpuszta, szikesedés; földhőenergia, biomassza. Vásárvonal, vásárváros, hídváros. Magyarság, nemzetiség, nemzeti kisebbség, etnikum, néprajzi csoport, néprajzi táj, nyelvsziget; székely, csángó.
Topográfiai ismeretek	Kárpát-medencevidék, Kárpátok; Erdélyi-hegyvidék, Erdélyi-medence; Király-hágó, Vereckei-hágó. Délvidék, Erdély, Felvidék, Kárpátalja, Székelyföld, Őrvidék, Partium.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A hazánkkal szomszédos országok földrajza**	**Órakeret 6 óra**
Előzetes tudás	Áttekintő kép Közép-Európa és benne a Kárpát-medence, Kelet-Európa és a Balkán térség természetföldrajzi adottságairól és az azokból következő társadalmi-gazdasági lehetőségekről. A magas- és középhegyvidék és a feltöltött síkság tipikus tájainak, a kárpát-medencei nagytájak ismerete. A magyarság kárpát-medencei múltjának, jelen helyzetének ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nemzeti öntudat fejlesztése a szomszéd országok hazánkkal való múltbeli és jelenlegi kapcsolatának tudatosításával, a magyarsághoz kapcsolódó országrészeik földrajzi-környezeti jellemzőinek megismertetésével. Oksági gondolkodás fejlesztése az országok földrajzi jellemzőinek rendszerezésével (összehasonlító táblázat, mérlegelés, logikai sorok, idő- és térsorok, folyamatvázlatok, sémák stb.). A kritikai gondolkodás fejlesztése tényelemzéssel (országok földrajzi-környezeti jellemzői). A tanulni tudás képességének fejlesztése az előzetes (a Közép-Európával kapcsolatos) tudás előhívásával és alkotó felhasználásával. Médiatudatosságra nevelés és a digitális kompetencia fejlesztése internetalapú szolgáltatások célirányos használatával (pl. tények, adatok, képek, idegenforgalmi ajánlatok keresése). A kommunikatív és a művészi kifejezőkészség fejlesztése	

	országbemutatás során (tanulói kreatív módszerek).

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A Kárpát-medence magashegységi keretének országai Az alpi és a kárpáti országok természet- és társadalom-földrajzi jellemzőinek összehasonlítása; történetelmondás hazai és külföldi utazások átélt élményeiről. Ausztria mint a legfejlettebb gazdaságú alpi szomszéd földrajzi jellemzése. Magyar szórványok, Őrvidék; a hazánkkal való társadalmi-gazdasági kapcsolatok. Szlovénia mint a legfejlettebb délszláv térség és Szlovákia mint a fiatal kárpáti ország (a Felvidék) földrajzi jellemzőinek megismerése és bemutatása. *A keleti termékeny vidékek országai* Románia gazdag természeti erőforrásokra épülő útkereső gazdaságának bemutatása; Erdély és Partium földrajzi jellemzése. Ukrajna mint Kelet-Európa potenciális éléstára, energiaszolgáltatója földrajzi-környezeti kapcsolatrendszereinek feltárása; Kárpátalja földrajzi jellemzése. *A déli hegyvidékek országai* Horvátország és Szerbia: hasonló nyelv, eltérő vallás és kultúra (országok összehasonlító természet- és társadalom-földrajzi jellemzése); a Vajdaság, Délvidék magyarlakta termékeny tájának földrajzi jellemzése.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* Trianoni szerződés és következményei. Szovjetunió. Jugoszlávia, délszláv háború.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	
Topográfiai ismeretek	Bécsi-medence, Duna-delta, Grazi-medence, Isztria, Magas-Tátra, Hargita; Maros, Olt, Vág. Horvátország, Szerbia, Ukrajna; Vajdaság; Arad, Belgrád, Brassó, Fiume, Graz, Kassa, Kijev, Kolozsvár, Marosvásárhely, Munkács, Nagyvárad, Salzburg, Újvidék, Ungvár, Temesvár, Zágráb.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Magyarország természeti és kulturális értékei	Órakeret 5 óra
Előzetes tudás	A Kárpát-medence természet- és társadalomföldrajzi jellemzői, nagytájai. Magyarország nagytájai és egyes középtájai, megyéi, néhány városa. A hegységek és a felszín alatti vizek típusai. A középhegység, a karsztvidék és a feltöltött alföld tipikus táj.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A térszemlélet fejlesztése Magyarország földjének a Kárpát-medencevidék egészében való földrajzi értelmezésével. Az oksági gondolkodás fejlesztése az országrészek, tájak földrajzi jellemzőinek összevetésével (az összehasonlító földrajzi elemzés módszerével, a jellemzők okainak és következményeinek összekapcsolásával). A szülőföld és a haza szeretetének megalapozása a mikrokörnyezet megismerésétől induló, egyre bővülő tudásszerzéssel; a haza- és a	

	nemzettudat formálása. Környezettudatosságra nevelés a természet-, környezet- és értékvédelem alapvető céljainak, közös és sajátos feladatainak megismertetésével, illetve információgyűjtéssel, és az azokkal kapcsolatos személyes és közösségi cselekvési lehetőségek felismertetésével.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A magyarországi nagytájak A medencei fekvés nagytájanként eltérő következményeinek értelmezése; az alföldi, a dombvidéki és a középhegységi nagytájak természet- és társadalom-földrajzi jellemzése, a természeti adottságok felhasználásának értelmezése és a táj átalakításának modellezése. *A magyar nemzeti kultúra* A magyarországi néprajzi csoportok és földrajzi alapú hagyományaik értelmezése; a magyar földrajzi felfedezők, utazók és tudósok kiemelkedő teljesítményeinek bemutatása tanulói kutatómunka alapján. *Természeti, kulturális és történelmi értékvédelem, eredetvédelem* A védettség különböző fokozatainak és jellegének összehasonlítása helyek, objektumok példáin; a védelem lényegének megértése, a védett helyeken engedélyezett tevékenységek megismerése; kulturális hungarikumok megismerése projektmunkában.	*Hon- és népismeret*: nemzeti kultúra, néprajzi csoport, népszokások. *Magyar nyelv és irodalom*: szöveges információgyűjtés. *Biológia-egészségtan:* ökológia és természetvédelem.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hordalékkúpsíkság, löszvidék, árterület, szikes puszta, dombvidék, hegységközi medence, romhegység, tanúhegy, karsztosodás. Világörökségi védettség, nemzeti park, tájvédelmi körzet, természetvédelmi terület, természeti emlék, történelmi emlékhely, a törvény erejénél fogva védett terület és érték, bioszféra-rezervátum, Ramsari terület, termék-eredetvédelem.
Topográfiai ismeretek	Aggteleki-karszt, Badacsony, Balaton-felvidék, Baradla, Bükk-fennsík, Budai-, Kőszegi-, Soproni-, Tokaj-Eperjesi- (Zempléni-), Villányi-hegység, Cserehát, Cserhát, Gerecse, Pilis, Vértes, Baranyai-, Somogyi- és Tolnai-dombság, Bodrogköz, Dráva menti és Pesti-síkság, Győri-, Marcal- és Tapolcai-medence, Hajdúság, Hegyalja, Jászság, Őrség; Szigetköz, Mohácsi- és Szentendrei-sziget, Tihanyi-félsziget; Hévízi-tó, Ipoly, Kis-Balaton, Sajó, Sió, Tisza-tó, Zagyva, Zala. A magyarországi világörökség helyszínek és nemzeti parkok.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Magyarország társadalomföldrajza	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	A Kárpát-medence társadalomföldrajzi jellemzői. Magyarország megyéi, néhány városa. A gazdasági ágazatok szerepe az országok életében és kapcsolataik különböző példái.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési	Reális tudáson alapuló nemzettudat kialakítása a magyar gazdaság világgazdaságban és az európai gazdasági erőtérben változó	

céljai	helyzetének értelmezésével. Gazdasági nevelés a gazdasági ágazatok jellegzetességeinek, értékeinek, gondjainak problémaközpontú megközelítésével, gondolatvázlatok készítésével és stratégiai tervezéssel. A kreativitás, a kezdeményező- és vállalkozóképesség szerepének felismerése a társadalmi-gazdasági fejlődésben regionális és hazai példákon. A földrajzi környezetben, a köznapi életben való eligazodás és a konfliktuskezelés képességének fejlesztése. Állampolgárságra nevelés a hírek földrajzi-környezeti tartalmú információinak értelmezésével, nézetek megfogalmazásával, kifejtésével. A tanulni tudás képességének fejlesztése kooperatív módszerekkel, hálózatos tanulással. A gyakorlati életre nevelés az internetalapú szolgáltatások (pl. adattárak, menetrendek, idegenforgalmi ajánlatok) használatával, a szerzett ismeretek másokkal való digitális megosztásával, valamint a tudatos vásárlói magatartás jellemzőinek bemutatásával.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Népesség és településhálózat A népességfogyás értelmezése; a népességszám-csökkenés és a társadalom öregedése okainak, következményeinek feltárása; népességszerkezet megismerése. A településfajták, a településhálózat átalakulásának értelmezése; lakókörnyezetek és életmódbeli jellemzők (nagyvárosi, városi, falusi települések, természeti, épített és emberi környezet, gazdasági, szociális eltérések). A régiók és Budapest földrajzi jellemzése, változó súlyuk okainak elemzése; a falusias térségek válsághelyzetének, felzárkózásuk lehetőségeinek megismerése. *Magyarország gazdasági szerkezete* Magyarország gazdasági szerkezetének elemzése; a fejlettség és az életmód kapcsolata, a regionális különbségek megismerése. A fogyasztási szokások változásának belátása, okaik feltárása és következményeik megvitatása. *A magyar gazdaság főbb működési területei.* Az átmenő forgalom jellemzői és infrastruktúrája; a térben és szerkezetében változó külgazdasági kapcsolatok. Az idegenforgalom szerepe a gazdaságban, elérő jellegű körzetei (okozati és prognosztikus bemutatás). Hagyományos mezőgazdasági termékek, élelmiszerek, ételek; a hagyományok földrajzi alapjai. A magyar mezőgazdaság helye a globális gazdaságban, európai integrációban. A húzóágazatok (autóipar, gyógyszeripar, kommunikációs ágazat) szerepe, jövőbeli lehetőségei. A tudásipar feltételei és jellemzése; az ipari és infoparkok szerepe.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek*: Népesedési ciklus, infrastruktúrafejlődés a történelmi Magyarországon. Kommunikációs és technológiai fejlődés. *Matematika*: Modellek megértése. Adatok jegyzése, ábrázolása. *Informatika:* internetalapú szolgáltatások használata.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Fogyó társadalom, településhálózat, régió, eurorégió, tranzitország, menekültstátusz, termelői támogatási rendszer, kistermelő, vállalkozás, fogyasztói kosár, idegenforgalmi körzet, gyógyturizmus, bor- és gasztronómiai turizmus, falusi turizmus, szolgáltatáskereskedelem, tudásipar, infopark.
Topográfiai ismeretek	Magyarország megyei jogú városai. Balatonfüred, Gyöngyös, Gyula, Hajdúszoboszló, Hatvan, Hévíz, Kalocsa, Keszthely, Komárom, Kőszeg, Mohács, Paks, Röszke, Siófok, Százhalombatta, Szentendre, Szentgotthárd, Tihany, Tiszaújváros, Visegrád, Visonta, Záhony.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanulók átfogó és reális képzettel rendelkezzenek a Föld egészéről és annak kisebb-nagyobb egységeiről (a földrészekről és a világtengerről, a kontinensek karakteres nagytájairól és tipikus tájairól, valamint a világgazdaságban kiemelkedő jelentőségű országcsoportjairól, országairól). Legyen átfogó ismeretük földrészünk, azon belül a meghatározó és a hazánkkal szomszédos országok természet- és társadalomföldrajzi sajátosságairól, lássak azok térbeli és történelmi összefüggéseit, érzékeljék a földrajzi tényezők életmódot meghatározó szerepét. Birtokoljanak reális ismereteket a Kárpát-medencében fekvő hazánk földrajzi jellemzőiről, erőforrásairól és az ország gazdasági lehetőségeiről az Európai Unió keretében. Legyenek tisztában az Európai Unió meghatározó szerepével, jelentőségével. Ismerjék fel a földrajzi övezetesség kialakulásában megnyilvánuló összefüggéseket és törtvényszerűségeket. Legyenek képesek alapvető összefüggések, tendenciák felismerésére és megfogalmazására az egyes földrészekre vagy országcsoportokra, tájakra jellemző természeti jelenségekkel, társadalmi-gazdasági folyamatokkal kapcsolatban, ismerjék fel az egyes országok, országcsoportok helyét a világ társadalmi-gazdasági folyamataiban. Érzékeljék az egyes térségek, országok társadalmi-gazdasági adottságai jelentőségének időbeli változásait. Ismerjék fel a globalizáció érvényesülését regionális példákban. Ismerjék hazánk társadalmi-gazdasági fejlődésének jellemzőit összefüggésben a természeti erőforrásokkal. Értsék, hogy a hazai gazdasági, társadalmi és környezeti folyamatok világméretű vagy regionális folyamatokkal függenek össze. Tudják példákkal bizonyítani a társadalmi-gazdasági folyamatok környezetkárosító hatását, a lokális problémák globális következmények elvének érvényesülését. Legyenek tisztában a Földet fenyegető veszélyekkel, értsék a fenntarthatóság lényegét példák alapján, ismerjék fel, hogy a Föld sorsa a saját magatartásukon is múlik. Rendelkezzenek a tanulók valós képzetekkel a környezeti elemek méreteiről, a számszerűen kifejezhető adatok és az időbeli változások nagyságrendjéről. Tudjanak nagy vonalakban tájékozódni a földtörténeti időben. Legyenek képesek természet-, illetve társadalom- és gazdaságföldrajzi megfigyelések végzésére, a különböző nyomtatott és elektronikus információhordozókból földrajzi tartalmú információk gyűjtésére, összegzésére, a lényeges elemek kiemelésére. Ezek során alkalmazzák digitális ismereteiket. Legyenek képesek megadott szempontok alapján bemutatni földrajzi öveket, földrészeket, országokat

	és tipikus tájakat. Legyenek képesek a tanulók a térképet információforrásként használni, szerezzék meg a logikai térképolvasás képességét. A topográfiai ismereteikhez tudjanak földrajzi-környezeti tartalmakat kapcsolni. Topográfiai tudásuk alapján a tanulók biztonsággal tájékozódjanak a köznapi életben a földrajzi térben, illetve a térképeken, és alkalmazzák topográfiai tudásukat más tantárgyak tanulása során is. Legyenek képesek a társakkal való együttműködésre. Alakuljon ki bennük az igény arra, hogy későbbi életük folyamán önállóan tovább gyarapítsák földrajzi ismereteiket.

7. OSZTÁLY

BEVEZETÉS

A heti 1,5 órára készült ***normál*** tanmenet az új tananyag feldolgozására 38 órát, az ismétlésre, gyakorlásra 10 órát, az ellenőrzésre 5 órát szán. A teljes óraszám 53 óra. E tanmenet alkalmazását elsősorban azokban az osztályokban ajánljuk, amelyekben az ismétlésre, gyakorlásra szánt időkeretet elegendőnek tartják.
Javasoljuk, hogy a megfigyeléseket, egyszerű vizsgálódásokat végezzék el, akár más, a tanulók számára nehezebben megérthető tartalmak rovására. Ugyancsak javasoljuk, hogy szánjanak időt a projektmunkákra, gyakorlóórákra.
A *rugalmas tanmenetváltozat* a lassabban haladó, több ismétlést, rendszerezést igénylő osztályok számára készült szintén heti 1,5 órára. Abban az új tananyag feldolgozására 34 órát, a képességfejlesztésre, összefoglalásra, gyakorlásra 10 órát, az ellenőrzésre 5 órát javaslunk.
A központilag készített témazáró csak mintának tekintendő. Szerkeszthető formátumban készült, ezért azt tanácsoljuk, hogy egészítsék ki saját feladattípusaikkal is.
A Világbank adatait térkép és diagram formájában is ábrázoló angol nyelvű oldal folyamatosan frissülő adatbázissal, amely lehetőséget ad összehasonlításra:
http://www.statsilk.com/maps/statplanet-world-bank-app-open-data/

Az újgenerációs tankönyv változásai:

1. Általános iskola 7. osztályban jelennek meg önálló tantárgyként a természettudományos tantárgyak, így a földrajz is. A bevezető fejezet alapvető célja ráhangolódás az új tantárgyra és a gondolkodás fontosságának kiemelése. További célja hogy a hétköznapok tapasztalt jelenségeit (időjárás, környezeti problémák, piac működése, pénz világa, vásárlás stb.) próbálják elemezni, értelmezni a tanulók és tudják használni a Google Föld programot (erdélyi osztálykirándulás megtervezésének példáján).
2. A tananyagcsökkentés céljából a korábbi *Gazdasági alapismeretek* c. témakör fontos, érdekes és a kerettanterv szerint is kötelező elemei más leckékbe épültek. *A pénzügyi alapismeretek* az I. fejezet végére, az országok összehasonlításának módjait bemutató rész a kontinensek földrajzának (IV. témakör) megfelelő helyére (Afrika), az országok együttműködése (Együtt könnyebb) a tankönyv végére került.
3. *A kőzetbolygó titkai* c. fejezet tartalma strukturáltabb lett, a tartalma csökkent. A tanárok a 6. osztályban tanult Természetismeret tantárgy előzetes tudására jobban támaszkodhatnak a lecke feldolgozása során.
4. A témakörök sorrendje megváltozott (pl. *A trópustól a jégvilágig* c. fejezet megelőzi *A kőzetbolygó titkai* c. fejezetet). Így a biológia tantárgy jobban támaszkodhat az előzetes tudásra, azokra az ismeretekre, amelyeket néhány órával korábban földrajzból tanultak. A témakörök sorrendjének cseréjével jobban érvényesül a fokozatosság elve.
5. Az Egyiptommal foglalkozó lecke úgy változott, hogy abban 3 afrikai ország (Egyiptom, Nigéria, Dél-afrikai Köztársaság) elemzésére (specialitásukra: turizmus, olaj, ásványkincsek), összehasonlítására helyeződik a hangsúly.
6. A tapasztalatokra, a tanári véleményekre és a jogszabályra hivatkozva a leckék többségében csökkent a törzsszöveg mennyisége.

7. A képek, ábrák száma csökkent, méretük jelentősen nőtt.
8. A feladatok számozva vannak, így az órai gyakorlat során követhetőbbek, könnyebben beazonosíthatóak, elhelyezésük strukturáltabb. Négy típusú feladat különböztethető meg:
    - közvetlenül az ábrákhoz tartozó,
    - közvetlenül valamelyik törzsszöveg-szakaszhoz tartozó,
    - szemelvényhez tartozó,
    - lecke végi összefoglaló kérdések, feladatok.
9. A tankönyvben lévő megfigyelések, egyszerű vizsgálódások tömbösítve lettek.
10. Az oldalak szerkezete 2,5 hasábos (a fél hasábba kerültek a törzsszöveghez kapcsolódó kérdések ill. egyéb apróbb kiegészítések, pl. honlapajánló). Ez a szerkezet nagyobb rugalmasságot biztosít a tanárnak a változatos munkaforma (pl. csoportmunka, páros munka, frontális munka) kiválasztásához (vagy főleg a feladatokra, kérdésekre épít a tanár vagy főként a törzsszövegre vagy egyszerre mindkettőre különböző arányban).
11. Új elem a teljes oldalas térképek kombinációja ábrákkal, szövegdobozokkal (minden kontinens bemutatásánál a fejezetkezdő leckében), csökkentve ezzel a törzsszöveg zsúfoltságát.

Témák	Új tananyag feldolgozása	Képességfejlesztés, összefoglalás, gyakorlás, ellenőrzés	Teljes óraszám	Kerettantervi órakeret
Ne magolj, gondolkodj!	1	4	5	
A trópustól a jégvilágig	6	1 + 1	8	
A kőzetbolygó titkai	6	2 + 1	9	
Afrika, Ausztrália és a világtenger földrajza	8	1 + 1	10	
Amerika földrajza	7	1 + 1	9	
Ázsia földrajza	10	1 + 1	12	
ÖSSZESEN	**38**	**15**	**53**	

8. OSZTÁLY

BEVEZETÉS

A heti 1,5 órára készült ***normál*** tanmenet az új tananyag feldolgozására 36 órát, az ismétlésre, gyakorlásra 13 órát, az ellenőrzésre 5 órát szán. E tanmenet alkalmazását elsősorban azokban az osztályokban ajánljuk, amelyekben az ismétlésre, gyakorlásra szánt időkeretet elegendőnek tartják.

Javasoljuk, hogy különösen szánjanak időt az önálló vagy csoportos (páros munka, csoportmunka, kooperatív munka) munkaformában elvégezhető tevékenykedtető feladatokra, a projektmunkákra, gyakorlóórákra,

A ***rugalmas*** tanmenetváltozat a lassabban haladó, több ismétlést, rendszerezést igénylő osztályok számára készült szintén heti 1,5 órára, azonban alkalmazható heti 1 óra esetén is.

A Világbank adatait térkép és diagram formájában is ábrázoló angol nyelvű oldal folyamatosan frissülő adatbázissal, amely lehetőséget ad összehasonlításra is:
http://www.statsilk.com/maps/statplanet-world-bank-app-open-data/
Asztali gépre/laptopra telepíthető interaktív térkép magyar nyelven kevesebb adattal letölthető:
http://foldrajzmagazin.hu/foldrajztanitas/interaktiv-terkep/
Az egyes országok gazdasági fejlettségének összehasonlító elemzése interaktív grafikonszerkesztő honlap segítségével:
https://www.gapminder.org/tools/

Témák	Új tananyag feldolgozása	Képességfejlesztés, összefoglalás, gyakorlás, ellenőrzés	Teljes óraszám
Helyünk Európában és a Kárpát-medencében	6	2+1	9
Életünk Magyarországon	7	2+1	10
Gazdasági élet Magyarországon	6	2+1	9
A szomszéd országok és Közép-Európa	7	1+1	9
További európai térségek	10	1+1	12
összesen:	**36**	**13**	**49**

Kémia

KERETTANTERV KÉMIA
B változat

Az összeállítás alapja az EMMI kerettanterv 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelet 2. melléklet kerettanterv az általános iskola 5-8. évfolyama számára. (módosítva a 34/2014. (IV. 29.) EMMI rendelet 3. mellékletének megfelelően

Az általános tantervű általános iskolák számára készült kémia-kerettanterv tananyaga *kompaktibilis* bármely, a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló, 110/2012. (VI. 4.) Kormányrendelet alapján akkreditált gimnáziumi kerettanterv 9–12. évfolyamra előírt kémia tananyagával.

A kerettanterv célja annak elérése, hogy középiskolai tanulmányainak befejezésekor minden tanuló birtokában legyen a *kémiai alapműveltségnek*, ami a természettudományos alapműveltség része. Ezért szükséges, hogy a tanulók tisztában legyenek a következőkkel:

- az egész anyagi világot kémiai elemek, ezek kapcsolódásával keletkezett vegyületek és a belőlük szerveződő rendszerek építik fel;
- az anyagok szerkezete egyértelműen megszabja fizikai és kémiai tulajdonságaikat;
- a vegyipar termékei nélkül jelen civilizációnk nem tudna létezni;
- a civilizáció fejlődésének hatalmas ára van, amely gyakran a háborítatlan természet szépségeinek elvesztéséhez vezet, ezért törekedni kell az emberi tevékenység által okozott károk minimalizálására;
- a kémia eredményeit alkalmazó termékek megtervezésére, előállítására és az ebből adódó környezetszennyezés minimalizálására csakis a jól képzett szakemberek képesek.

Annak érdekében, hogy minden tanuló belássa a kémia tanulásának hasznát és hatékony védelmet kapjon az áltudományos nézetek, valamint a csalók ellen, az alábbi elveket kell követni:

- a kémia tanításakor a tanulók már meglévő köznapi tapasztalataiból, valamint a tanórákon lehetőleg együtt végzett kísérletekből kell kiindulni, és a gyakorlati életben is használható tudásra kell szert tenni;
- a tanulóknak meg kell ismerni, meg kell érteni és a legalapvetőbb szinten alkalmazni is kell a természettudományos vizsgálati módszereket.

A jelen kerettantervben az ismereteket és követelményeket tartalmazó táblázatok Fejlesztési követelmények:

- el kell sajátítaniuk a megfelelő biztonsági-technikai eljárásokat, manuális készségeket;
- el kell tudniuk különíteni a megfigyelést a magyarázattól;
- meg kell tudniuk különböztetni a magyarázat szempontjából lényeges és lényegtelen tapasztalatokat;
- érteniük kell a természettudományos gondolkozás és kísérletezés alapelveit és módszereit;
- érteniük kell, hogy a modell a valóság számunkra fontos szempontok szerinti megjelenítése;

- érteniük kell, hogy ugyanazt a valóságot többféle modellel is meg lehet jeleníteni;
- minél több olyan anyag tulajdonságaival kell megismerkedniük, amelyekkel a hétköznapokban is találkozhatnak, ezért célszerű a felhasznált anyagokat „háztartási-konyhai" csomagolásban bemutatni, és ezekkel kísérleteket végezni;
- korszerű háztartási, egészségvédelmi, életviteli, fogyasztóvédelmi, energiagazdálkodási és környezetvédelemi ismeretekre kell szert tenniük;
- a kémiával kapcsolatos vitákon, beszélgetéseken, saját környezetük kémiai vonatkozású jelenségeinek, folyamatainak, illetve környezetvédelmi problémáinak tanulmányozására irányuló vizsgálatokban és projektekben kell részt venniük.

Érdemes az egyes tanórákhoz egy vagy több *kísérletet* kiválasztani, és a *kísérlet(ek)* köré csoportosítani az adott kémiaóra tananyagát. A tananyaghoz kapcsolódó *információk feldolgozása* mindig a tananyag által megengedett szinten történjék az alábbi módon:

- forráskeresés és feldolgozás irányítottan vagy önállóan, egyénileg vagy csoportosan;
- az információk feldolgozása egyéni vagy csoportmunkában, amelyhez konkrét probléma vagy feladat megoldása is kapcsolódhat;
- bemutató, jegyzőkönyv vagy egyéb dokumentum, illetve projekttermék készítése.

A Nemzeti alaptanterv által előírt projektek és tanulmányi kirándulások konkrét témájának és a megvalósítás módjának megválasztása a tanár feladata, de e tekintetben célszerű a természettudományos tárgyakat oktató tanároknak szorosan együttműködniük. Az ismétlés, rendszerezés és számonkérés időzítéséről és módjairól is a tanár dönt.

A fizika, kémia és biológia fogalmainak kiépítése tudatosan, tantárgyanként logikus sorrendbe szervezve és a három tantárgy által összehangolt módon történjen. Az egységes általános műveltség kialakulása érdekében utalni kell a kémia-tananyag történeti vonatkozásaira, és a más tantárgyakban elsajátított tudáselemekre is. Az alábbi táblázatokban feltüntetett *kapcsolódási pontok* csak arra hívják fel a figyelmet, hogy ennek érdekében egyeztetésre van szükség.

A kémia tantárgy az egyszerű számítási feladatok révén hozzájárul a *matematikai kompetencia* fejlesztéséhez. Az információk feldolgozása lehetőséget ad a tanulók *digitális kompetenciájának, esztétikai-művészeti tudatosságának, kifejezőképességének, anyanyelvi és idegen nyelvi kommunikációkészségnek, kezdeményezőképességének, szociális és állampolgári kompetenciájának* fejlesztéséhez is. A kémiatörténet megismertetésével hozzájárul a tanulók *erkölcsi neveléséhez*, a magyar vonatkozások révén pedig a *nemzeti öntudat erősítéséhez*. Segíti az *állampolgárságra és demokráciára nevelést*, mivel hozzájárul ahhoz, hogy a fiatalok felnőtté válásuk után felelős döntéseket hozhassanak. A csoportmunkában végzett tevékenységek és feladatok lehetőséget teremtenek a demokratikus döntéshozatali folyamat gyakorlására. A kooperatív oktatási módszerek a kémiaórán is alkalmat adnak az *önismeret és a társas kapcsolati kultúra* fejlesztésére. A *testi és lelki egészségre, valamint a családi életre nevelés* érdekében a fiatalok megismerik a környezetük egészséget veszélyeztető leggyakoribb tényezőit. Ismereteket sajátítanak el a veszélyhelyzetek és a káros függőségek megelőzésével kapcsolatban. A kialakuló természettudományos műveltségre alapozva fejlődik a *médiatudatosságuk.* Elvárható a *felelősségvállalás önmagukért és másokért*, amennyiben a tanulóknak egyre tudatosabban kell törekedniük a természettudományok és a technológia pozitív társadalmi szerepének, *gazdasági* vonatkozásainak megismerésére, hogy felismerjék az áltudományos nézeteket, továbbá ne váljanak félrevezetés, csalás áldozatává. A közoktatási kémiatanulmányok végére életvitelszerűvé kell válnia a *környezettudatosságnak* és a *fenntarthatóságra* törekvésnek.

Az *értékelés* során az ismeretek megszerzésén túl vizsgálni kell, hogyan fejlődött a tanuló absztrakciós, modellalkotó, lényeglátó és problémamegoldó képessége. Meg kell követelni a jelenségek megfigyelése és a kísérletek során szerzett tapasztalatok szakszerű megfogalmazással történő leírását és értelmezését. Az értékelés kettős céljának megfelelően mindig meg kell találni a helyes arányt a formatív és a szummatív értékelés között. Fontos szerepet kell játszania az

egyéni és csoportos önértékelésnek, illetve a diáktársak által végzett értékelésnek is. Törekedni kell arra, hogy a számonkérés formái minél változatosabbak, az életkornak megfelelőek legyenek. A hagyományos írásbeli és szóbeli módszerek mellett a diákoknak lehetőséget kell kapniuk arra, hogy a megszerzett tudásról és a közben elsajátított képességekről valamely konkrét, egyénileg vagy csoportosan elkészített termék (rajz, modell, poszter, plakát, prezentáció, vers, ének stb.) létrehozásával is tanúbizonyságot tegyenek.

7. évfolyam

Évi óraszám: 1,5 óra/ hét

A kémia tárgyát képező makroszkópikus anyagi tulajdonságok és folyamatok okainak megértéséhez már a kémiai tanulmányok legelején szükség van a részecskeszemlélet kialakítására. A fizikai és kémiai változások legegyszerűbb értelmezése a Dalton-féle atommodell alapján történik, amely megengedi az atomokból kialakuló molekulák kézzel is megfogható modellekkel és kémiai jelrendszerrel (vegyjelekkel és képletekkel) való szimbolizálását, valamint a legegyszerűbb kémiai reakciók modellekkel való „eljátszását”, illetve szóegyenletekkel és képletekkel való leírását is. A mennyiségi viszonyok tárgyalása ezen a ponton csak olyan szinten történik, hogy a reakcióegyenlet két oldalán az egyes atomok számának meg kell egyezniük. A gyakorlati szempontból legfontosabbnak ítélt folyamatok itt a fizikai és kémiai változások, és ezeken belül a hőtermelő és hőelnyelő folyamatok kategóriáiba sorolhatók. Ez a modell megengedi a kémiailag tiszta anyagok és a keverékek megkülönböztetését, valamint a keverékek kémiailag tiszta anyagokra való szétválasztási módszereinek és ezek gyakorlati jelentőségének tárgyalását. A keverékek (elegyek, oldatok) összetételének megadása a tömeg- és térfogatszázalék felhasználásával történik.

Az anyagszerkezeti ismeretek a továbbiakban a Bohr-féle atommodellre, illetve a Lewis-féle oktettszabályra építve fejleszthetők tovább. Ezek már megengedik a periódusos rendszer (egyszerűsített) elektronszerkezeti alapon való értelmezését. Ebből kiindulva az egyszerű ionok elektronleadással, illetve -felvétellel való képződése is magyarázható. A molekulák kialakulása egyszeres és többszörös kovalens kötésekkel mutatható be. A kötés- és a molekulapolaritás fogalma nincs bevezetve, csak a „hasonló a hasonlóban oldódik jól” elv szerint a „vízoldékony”, „zsíroldékony” és „kettős oldékonyságú” anyagok különböztetendők meg. A fémek jellegzetes tulajdonságai az atomok közös, könnyen elmozduló elektronjaival értelmezhetők.

Abból a célból, hogy a rendezett kémiai egyenletek alapján egyszerű sztöchiometriai számításokat tudjanak végezni, a tanulóknak a 7. évfolyamon meg kell ismerkedniük az anyagmennyiség fogalmával is. Ennek bevezetése megerősíti a részecskeszemléletet, amennyiben megtanulják, hogy a kémiai reakciók során a részecskék száma (és nem a tömege) a meghatározó. Szemléletes hasonlatokkal rá kell vezetni a diákokat arra, hogy e részecskék tömege általában olyan kicsi, hogy hagyományos mérlegeken csak nagyon nagy számú részecske együttes tömege mérhető. Az egyes kémiai reakciók megismerésekor pedig az egymással maradéktalanul reakcióba lépő, vagy bizonyos mennyiségű termék előállításához szükséges anyagmennyiségek kiszámítását is gyakorolják.

A redoxireakciók tárgyalása ezeken az évfolyamokon az égés jelenségéből indul ki, s az oxidáció és a redukció értelmezése is csak oxigénátmenettel történik.

A savak és bázisok jellemzésére és a sav-bázis reakciók magyarázatára a 7. évfolyamon a disszociáció (Arrhenius-féle) elmélete szolgál. Ennek során kiemelt szerepet kapnak a gyakorlatban is fontos információk: a savak vizes oldatai savas kémhatásúak, a bázisok vizes oldatai lúgos kémhatásúak, a kémhatás indikátorokkal vizsgálható és a pH-skála segítségével számszerűsíthető; a savak és lúgok vizes oldatai maró hatásúak, a savak és bázisok vizes oldatai só és víz keletkezése mellett közömbösítési reakcióban reagálnak egymással. A megismert kémiai anyagok és reakciók áttekintését rövid, rendszerező jellegű csoportosítás segíti. A

környezetkémiai témák közül már ebben az életkorban szükséges a fontosabb szennyezőanyagok és eredetük ismerete.

Az ismeretek elmélyítését és a mindennapi élettel való összekötését a táblázatban szereplő jelenségek, problémák és alkalmazások tárgyalásán túl a sok tanári és tanulókísérletnek, önálló és csoportos információ-feldolgozásnak kell szolgálnia. A konkrét oktatási, szemléltetési és értékelési módszerek megválasztásakor feltétlenül preferálni kell a nagy tanulói aktivitást megengedőket (egyéni, pár- és csoportmunkák, tanulókísérletek, projektmunkák, prezentációk, versenyek). Meg kell követelni, hogy minden tevékenységről készüljön jegyzet, jegyzőkönyv, diasor, poszter, online összefoglaló vagy bármilyen egyéb termék, amely a legfontosabb információk megőrzésére és felidézésére alkalmas.

Tematikai egység	**A kémia tárgya, kémiai kísérletek**	**Órakeret 4 óra**
Előzetes tudás	Térfogat és térfogatmérés. Halmazállapotok, anyagi változások, hőmérsékletmérés.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Tudománytörténeti szemlélet kialakítása. A kémia tárgyának, alapvető módszereinek és szerepének megértése. A kémia kikerülhetetlenségének bemutatása a mai világban. A kémiai kísérletezés bemutatása, megszerettetése, a kísérletek tervezése, a tapasztalatok lejegyzése, értékelése. A biztonságos laboratóriumi eszköz- és vegyszerhasználat alapjainak kialakítása. A veszélyességi jelek felismerésének és a balesetvédelem szabályai alkalmazásának készségszintű elsajátítása.	

Ismeretek (tartalmak, jelenségek, problémák, alkalmazások)	**Fejlesztési követelmények/ módszertani ajánlások**	**Kapcsolódási pontok**
A kémia tárgya és jelentősége A kémia tárgya és jelentősége az ókortól a mai társadalomig. A kémia szerepe a mindennapi életünkben. A kémia felosztása, főbb területei. *Kémiai kísérletek* A kísérletek célja, tervezése, rögzítése, tapasztalatok és következtetések. A kísérletezés közben betartandó szabályok. Azonnali tennivalók baleset esetén. *Laboratóriumi eszközök, vegyszerek* Alapvető laboratóriumi eszközök. Szilárd, folyadék- és gáz halmazállapotú vegyszerek tárolása. Vegyszerek veszélyességének jelölése.	A kémia tárgyának és a kémia kísérletes jellegének ismerete, a kísérletezés szabályainak megértése. Egyszerű kísérletek szabályos és biztonságos végrehajtása. **M[1]:** Információk a vegy- és a gyógyszeriparról, tudományos kutatómunkáról. Baleseti szituációs játékok. Kísérletek rögzítése a füzetben. Vegyszerek tulajdonságainak megfigyelése, érzékszervek szerepe: szín, szag (kézlegyezéssel), pl. szalmiákszesz, oldószerek, kristályos anyagok. Jelölések felismerése a csomagolásokon, szállítóeszközökön. A laboratóriumi eszközök kipróbálása egyszerű feladatokkal, pl. térfogatmérés főzőpohárral, mérőhengerrel,	*Biológia-egészségtan:* ízlelés, szaglás, tapintás, látás. *Fizika:* a fehér fény színekre bontása, a látás fizikai alapjai.

	indikátoros híg lúgoldat híg savval, majd lúggal való elegyítése a színváltozás bemutatására. Laboratóriumi eszközök csoportosítása a környezettel való anyagátmenet szempontjából.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Balesetvédelmi szabály, veszélyességi jelölés, laboratóriumi eszköz, kísérlet.	

Tematikai egység	**Halmazok, változások, keverékek. Mindennapi anyagaink.**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Balesetvédelmi szabályok, laboratóriumi eszközök, halmazállapotok, halmazállapot-változások.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Tudománytörténeti szemlélet kialakítása az atom és az elem fogalmak kialakulásának bemutatásán keresztül. A részecskeszemlélet és a daltoni atomelmélet megértése. Az elemek, vegyületek, molekulák vegyjelekkel és összegképlettel való jelölésének elsajátítása. Az állapotjelzők, a halmazállapotok és az azokat összekapcsoló fizikai változások értelmezése. A fizikai és kémiai változások megkülönböztetése. A változások hőtani jellemzőinek megértése. A kémiai változások leírása szóegyenletekkel. A keverékek és a vegyületek közötti különbség megértése. A komponens fogalmának megértése és alkalmazása. A keverékek típusainak ismerete és alkalmazása konkrét példákra, különösen az elegyekre és az oldatokra vonatkozóan. Az összetétel megadási módjainak ismerete és alkalmazása. Keverékek szétválasztásának kísérleti úton való elsajátítása.	

Ismeretek (tartalmak, jelenségek, problémák, alkalmazások)	**Fejlesztési követelmények/ módszertani ajánlások**	**Kapcsolódási pontok**
. *Elemek, vegyületek* A kémiailag tiszta anyag fogalma. Azonos/különböző atomokból álló kémiailag tiszta anyagok: elemek/vegyületek.	**M:** Diffúziós kísérletek: pl. szagok, illatok terjedése a levegőben, színes kristályos anyag oldódása vízben. bemutatása.	*Biológia-egészségtan:* emberi testhőmérséklet szabályozása, légkör, talaj és termőképessége. *Fizika:* tömeg, térfogat, sűrűség, energia, halmazállapotok jellemzése, egyensúlyi állapotra törekvés, termikus egyensúly, olvadáspont, forráspont, hőmérséklet, nyomás, mágnesesség, hőmérséklet mérése,
Halmazállapotok és a kapcsolódó fizikai változások A szilárd, a folyadék- és a gázhalmazállapotok jellemzése, a kapcsolódó fizikai változások. Olvadáspont, forráspont. A fázis fogalma. *Kémiai változások (kémiai reakciók)*	A fizikai és a kémiai változások jellemzése, megkülönböztetésük. Egyszerű egyenletek felírása. **M:** Olvadás- és forráspont mérése. Jód szublimációja. Illékonyság szerves oldószereken bemutatva, pl. etanol. Kétfázisú rendszerek bemutatása: jég és más anyag olvadása, a szilárd és a folyadékfázisok sűrűsége.	

Kémiai reakciók. A kémiai és a fizikai változások megkülönböztetése. Kiindulási anyag, termék. *Hőtermelő és hőelnyelő változások* A változásokat kísérő hő. Hőtermelő és hőelnyelő folyamatok a rendszer és a környezet szempontjából.	Pl. vaspor és kénpor keverékének szétválasztása mágnessel, illetve összeolvasztása. Égés bemutatása. Hőelnyelő változások bemutatása hőmérséklet mérése mellett, pl. oldószer párolgása, hőelnyelő oldódás. Információk a párolgás szerepéről az emberi test hőszabályozásában. Az anyagmegmaradás törvényének tömegméréssel való demonstrálása, pl. színes csapadékképződési reakciókban. Egyszerű számítási feladatok az anyagmegmaradás (tömegmegmaradás) felhasználásával.	sűrűség mérése és mértékegysége, testek úszása, légnyomás mérése, tömegmérés, térfogatmérés. *Földrajz*: vizek, talajtípusok. *Matematika*: százalékszámítás. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* őskorban, ókorban ismert fémek.
Komponens Komponens (összetevő), a komponensek száma. A komponensek változó aránya. *Elegyek és összetételük* Gáz- és folyadékelegyek. Elegyek összetétele: tömegszázalék, térfogatszázalék. Tömegmérés, térfogatmérés. A teljes tömeg egyenlő az összetevők tömegének összegével, térfogat esetén ez nem mindig igaz. *Oldatok* Oldhatóság. Telített oldat. Az oldhatóság változása a hőmérséklettel. Rosszul oldódó anyagok. A „hasonló a hasonlóban oldódik jól” elv.	Elegyek és oldatok összetételének értelmezése. Összetételre vonatkozó számítási feladatok megoldása. **M:** Többfázisú keverékek előállítása: pl. porkeverékek, nem elegyedő folyadékok, korlátozottan oldódó anyagok, lőpor. Szörp, ecetes víz, víz-alkohol elegy készítése. Egyszerű számítási feladatok tömeg- és térfogatszázalékra, pl. üdítőital cukortartalmának, ételecet ecetsavtartalmának, bor alkoholtartalmának számolása. Adott tömegszázalékú vizes oldatok készítése pl. cukorból, illetve konyhasóból. Anyagok oldása vízben és étolajban. Információk gázok oldódásának hőmérséklet- és nyomásfüggéséről példákkal (pl. keszonbetegség, magashegyi kisebb légnyomás következményei).	
Keverékek komponenseinek szétválasztása Oldás, kristályosítás, ülepítés, dekantálás, szűrés, bepárlás, mágneses elválasztás, desztilláció, adszorpció.	Keverékek szétválasztásának gyakorlása. Kísérletek szabályos és biztonságos végrehajtása. **M:** Egyszerű elválasztási feladatok megtervezése és/vagy kivitelezése, pl. vas- és alumíniumpor szétválasztása	

A levegő mint gázelegy A levegő térfogatszázalékos összetétele. *Néhány vizes oldat* Édesvíz, tengervíz (sótartalma tömegszázalékban), vérplazma (oldott anyagai). *Szilárd keverékek* Szilárd keverék (pl. só és homok, vas és kénpor, sütőpor, bauxit, gránit, talaj).	mágnessel, színes filctoll festékanyagainak szétválasztása papírkromatográfiával. Információk a desztillációról és az adszorpcióról: pl. pálinkafőzés, kőolajfinomítás, a Telkes-féle – tengervízből ivóvizet készítő – labda, orvosi szén, dezodorok, szilikagél. Információk a levegő komponenseinek szétválasztásáról. Sós homokból só kioldása, majd bepárlás után kristályosítása. Információk az étkezési só tengervízből történő előállításáról. Valamilyen szilárd keverék komponenseinek vizsgálata, kimutatása.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Daltoni atommodell, kémiailag tiszta anyag, elem, vegyület, molekula, vegyjel, képlet, halmazállapot, fázis, fizikai és kémiai változás, hőtermelő és hőelnyelő változás, anyagmegmaradás, keverék, komponens, elegy, oldat, tömegszázalék, térfogatszázalék.	

Tematikai egység	**A részecskék szerkezete és tulajdonságai, vegyülettípusok.**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	Részecskeszemlélet, elem, vegyület, molekula, kémiai reakció.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A mennyiségi arányok értelmezése vegyületekben a vegyértékelektronok számának, illetve a periódusos rendszernek az ismeretében. Az anyagmennyiség fogalmának és az Avogadro-állandónak a megértése. Ionok, ionos kötés, kovalens kötés és fémes kötés értelmezése a nemesgáz-elektronszerkezetre való törekvés elmélete alapján. Az ismert anyagok besorolása legfontosabb vegyülettípusokba.	

Ismeretek (tartalmak, jelenségek, problémák, alkalmazások)	**Fejlesztési követelmények/ módszertani ajánlások**	**Kapcsolódási pontok**
Részecskeszemlélet a kémiában Az atom szó eredete és a daltoni atommodell. Az egyedi részecskék láthatatlansága, modern műszerekkel való érzékelhetőségük. A részecskék méretének és számának szemléletes tárgyalása. Az elemek jelölése vegyjelekkel (Berzelius). Több azonos atomból	A vegyjelek gyakorlása az eddig megismert elemeken, újabb elemek bevezetése, pl. az ókor hét féme, érdekes elemfelfedezések története. Az eddig megismert vegyületek vegyjelekkel való felírása, A részecskeszemlélet elsajátítása. Képletek szerkesztése Egyszerű molekulák szemléltetése modellekkel vagy	*Fizika:* tömeg, töltés, áramvezetés, természet méretviszonyai, atomi méretek.

álló részecskék képlete. Vegyületek jelölése képletekkel. A mennyiségi viszony és az alsó index jelentése. *Az atom felépítése* Atommodellek a Bohr-modellig. Atommag és elektronok. Elektronok felosztása törzs- és vegyértékelektronokra. Vegyértékelektronok jelölése a vegyjel mellett pontokkal, elektronpár esetén vonallal. *A periódusos rendszer* Története (Mengyelejev), felépítése. A vegyértékelektronok száma és a kémiai tulajdonságok összefüggése a periódusos rendszer 1., 2. és 13–18. (régebben főcsoportoknak nevezett) csoportjaiban. Fémek, nemfémek, félfémek elhelyezkedése a periódusos rendszerben. Magyar vonatkozású elemek (Müller Ferenc, Hevesy György). Nemesgázok elektronszerkezete. *Az anyagmennyiség* Az anyagmennyiség fogalma és mértékegysége. Avogadro-állandó. Atomtömeg, moláris tömeg és mértékegysége, kapcsolata a fizikában megismert tömeg mértékegységével.	számítógépes grafika segítségével. Molekulamodellek építése. A periódusos rendszer szerepének és az anyagmennyiség fogalmának a megértése. Képletek szerkesztése, anyagmennyiségre vonatkozó számítási feladatok megoldása. **M:** Vegyértékelektronok jelölésének gyakorlása. Információ a nemesgázok kémiai viselkedéséről. Az elemek moláris tömegének megadása a periódusos rendszerből leolvasott atomtömegek alapján. Vegyületek moláris tömegének kiszámítása az elemek moláris tömegéből. A kiindulási anyagok és a reakciótermékek anyagmennyiségeire és tömegeire vonatkozó egyszerű számítási feladatok. A $6 \cdot 10^{23}$ db részecskeszám nagyságának érzékeltetése szemléletes hasonlatokkal.	
Egyszerű ionok képződése A nemesgáz-elektronszerkezet elérése elektronok leadásával, illetve felvételével: kation, illetve anion képződése. Ionos kötés. Ionos vegyületek képletének jelentése. *Molekulák* A molekula mint atomokból álló önálló részecske. A molekulákat összetartó erők *Kovalens kötés* A nemesgáz-elektronszerkezet elérése az atomok közötti közös kötő elektronpár létrehozásával.	Az ionos, kovalens és fémes kötés ismerete, valamint a köztük levő különbség megértése. Képletek szerkesztése. Egyszerű molekulák szerkezetének felírása az atomok vegyérték-elektronszerkezetének ismeretében az oktettelv felhasználásával. Összetételre vonatkozó számítási feladatok megoldása. **M:** Só képződéséhez vezető reakcióegyenletek írásának gyakorlása a vegyértékelektronok számának figyelembevételével (a	

Egyszeres és többszörös kovalens kötés. Kötő és nemkötő elektronpárok, jelölésük vonallal. Molekulák és összetett ionok kialakulása. *Fémes kötés* Fémek és nemfémek megkülönböztetése tulajdonságaik alapján. Fémek jellemző tulajdonságai. A fémes kötés, az áramvezetés értelmezése az atomok közös, könnyen elmozduló elektronjai alapján. Könnyűfémek, nehézfémek, ötvözetek.	periódusos rendszer segítségével). Ionos vegyületek képletének szerkesztése. Ionos vegyületek tömegszázalékos összetételének kiszámítása. Molekulák elektronszerkezeti képlettel való ábrázolása, kötő és nemkötő elektronpárok feltüntetésével. Példák összetett ionokra, elnevezésükre. Összetett ionok keletkezésével járó kísérletek, pl. alkáli- és alkáliföldfémek reakciója vízzel. Kísérletek fémekkel, pl. fémek megmunkálhatósága, alumínium vagy vaspor égetése.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Atommag, törzs- és vegyértékelektron, periódusos rendszer, anyagmennyiség, ion, ionos, kovalens és fémes kötés, só.	

Tematikai egység	**A kémiai reakciók típusai**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Vegyértékelektron, periódusos rendszer, kémiai kötések, fegyelmezett és biztonságos kísérletezési képesség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A kémiai reakciók főbb típusainak megkülönböztetése. Egyszerű reakcióegyenletek rendezésének elsajátítása. A reakciók összekötése hétköznapi fogalmakkal: gyors égés, lassú égés, robbanás, tűzoltás, korrózió, megfordítható folyamat, sav, lúg. Az ismert folyamatok általánosítása (pl. égés mint oxidáció, savak és bázisok közömbösítési reakciói), ennek alkalmazása kísérletekben. Az anyagmegmaradás törvényének elfogadása és ennek alapján vegyjelekkel írt reakcióegyenletek rendezése.	

Ismeretek (tartalmak, jelenségek, problémák, alkalmazások)	**Fejlesztési követelmények/ módszertani ajánlások**	**Kapcsolódási pontok**
Egyesülés Egyesülés fogalma, példák. *Bomlás* Bomlás fogalma, példák. *Gyors égés, lassú égés, oxidáció, redukció* Az égés mint oxigénnel történő kémiai reakció. Robbanás. Tökéletes égés, nem tökéletes égés és feltételei. Rozsdásodás.	Az egyesülés, bomlás, égés, oxidáció, redukció ismerete, ezekkel kapcsolatos egyenletek rendezése, kísérletek szabályos és biztonságos végrehajtása. **M:** Pl. hidrogén égése, alumínium és jód reakciója. Pl. mészkő, cukor, kálium-permanganát, vas-oxalát hőbomlása, vízbontás. Pl. szén, faszén, metán (vagy más szénhidrogén) égésének	*Biológia-egészségtan:* anyagcsere. *Fizika:* hő.

Korrózió. Az oxidáció mint oxigénfelvétel. A redukció mint oxigénleadás. A redukció ipari jelentősége. A CO-mérgezés és elkerülhetősége, a CO-jelzők fontossága. Tűzoltás, felelős viselkedés tűz esetén. *Az anyagmegmaradás törvénye* A kémiai változások leírása szóegyenletekkel, kémiai jelekkel (vegyjelekkel, képletekkel). Mennyiségi viszonyok figyelembevétele az egyenletek két oldalán. Az anyagmegmaradás törvénye	vizsgálata. Égéstermékek kimutatása. Annak bizonyítása, hogy oxigénben gyorsabb az égés. Robbanás bemutatása, pl. alkohol gőzével telített PET-palack tartalmának meggyújtása. Savval tisztított, tisztítatlan és olajos szög vízben való rozsdásodásának vizsgálata. Az élő szervezetekben végbemenő anyagcsere-folyamatok során keletkező CO_2-gáz kimutatása indikátoros meszes vízzel. Termitreakció. Levegőszabályozás gyakorlása Bunsen- vagy más gázégőnél: kormozó és szúróláng. Izzó faszén, illetve víz tetején égő benzin eloltása, értelmezése az égés feltételeivel. Reakcióegyenletek írásának gyakorlása. Az anyagmegmaradás törvényének tömegméréssel való demonstrálása, pl. színes csapadékképződési reakciókban. Egyszerű számítási feladatok az anyagmegmaradás (tömegmegmaradás) felhasználásával.	
Oldatok kémhatása, savak, lúgok Savak és lúgok, disszociációjuk vizes oldatban, Arrhenius-féle sav-bázis elmélet. pH-skála, a pH mint a savasság és lúgosság mértékét kifejező számérték. Indikátorok. *Kísérletek savakkal és lúgokkal* Savak és lúgok alapvető reakciói. *Közömbösítési reakció, sók képződése* Közömbösítés fogalma, példák sókra.	Savak, lúgok és a sav-bázis reakcióik ismerete, ezekkel kapcsolatos egyenletek rendezése, kísérletek szabályos és biztonságos végrehajtása. **M:** Háztartási anyagok kémhatásának vizsgálata többféle indikátor segítségével. Növényi alapanyagú indikátor készítése. Kísérletek savakkal (pl. sósavval, ecettel) és pl. fémmel, mészkővel, tojáshéjjal, vízkővel. Információk arról, hogy a sav roncsolja a fogat. Kísérletek szénsavval, a szénsav bomlékonysága. Megfordítható reakciók szemléltetése. Víz pH-jának meghatározása állott és frissen forralt víz esetén. Kísérletek lúgokkal, pl. NaOH-oldat pH-jának vizsgálata. Annak óvatos bemutatása, hogy mit tesz a 0,1	

	mol/dm^3-es NaOH-oldat a bőrrel. Különböző töménységű savoldatok és lúgoldatok összeöntése indikátor jelenlétében, a keletkező oldat kémhatásának és pH-értékének vizsgálata. Reakcióegyenletek írásának gyakorlása. Egyszerű számítási feladatok közömbösítéshez szükséges oldatmennyiségekre.	
A kémiai reakciók egy általános sémája – nemfémes elem égése (oxidáció, redukció) → égéstermék: nemfém-oxid → nemfém-oxid reakciója vízzel → savoldat (savas kémhatás) – fémes elem égése (oxidáció, redukció) → égéstermék: fém-oxid → fém-oxid reakciója vízzel → lúgoldat (lúgos kémhatás) – savoldat és lúgoldat összeöntése (közömbösítési reakció) → sóoldat (ionvegyület, amely vízben jól oldódik, vagy csapadékként kiválik). – kémiai reakciók sebességének változása a hőmérséklettel (melegítés, hűtés).	Az általánosítás képességének fejlesztése típusreakciók segítségével. **M:** Foszfor égetése, az égéstermék felfogása és vízben oldása, az oldat kémhatásának vizsgálata. Kalcium égetése, az égésterméket vízbe helyezve az oldat kémhatásának vizsgálata. Kémcsőben lévő, indikátort is tartalmazó, kevés NaOH-oldathoz sósav adagolása az indikátor színének megváltozásáig, oldat bepárlása. Szódavíz (szénsavas ásványvíz) és meszes víz összeöntése indikátor jelenlétében.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Egyesülés, bomlás, gyors és lassú égés, oxidáció, redukció, pH, sav, lúg, közömbösítés.	

8. évfolyam
Éves óraszám: 1,5 óra / hét

A hetedikes tananyag ismereteinek elmélyítése, bővítése. Ismerjék legfontosabb anyagainkat, előállításukat és felhasználásukat. A rendezett kémiai egyenletek alapján egyszerű sztöchiometriai számításokat tudjanak végezni, Az egyes kémiai reakciók megismerésekor pedig az egymással maradéktalanul reakcióba lépő, vagy bizonyos mennyiségű termék előállításához szükséges anyagmennyiségek kiszámítását is gyakorolják.

A redukció legfontosabb példáit az oxidokból kiinduló fémkohászat alapegyenletei nyújtják. A savak és bázisok jellemzésére és a sav-bázis reakciók magyarázatára a 7–8.

évfolyamon a disszociáció (Arrhenius-féle) elmélete szolgál. Ennek során kiemelt szerepet kapnak a gyakorlatban is fontos információk: a savak vizes oldatai savas kémhatásúak, a bázisok vizes oldatai lúgos kémhatásúak, a kémhatás indikátorokkal vizsgálható és a pH-skála segítségével számszerűsíthető; a savak és lúgok vizes oldatai maró hatásúak, a savak és bázisok vizes oldatai só és víz keletkezése mellett közömbösítési reakcióban reagálnak egymással. A megismert kémiai anyagok és reakciók áttekintését rövid, rendszerező jellegű csoportosítás segíti. A szervetlen kémiai ismeretek tárgyalása és a szerves vegyületek néhány csoportjának bevezetése ezen a szinten csak a hétköznapok világában való eligazodást szolgálja. A természeti és az ember által alakított környezet gyakorlati szempontból fontos anyagainak és folyamatainak megismerése az előfordulásuk és a mindennapi életünkben betöltött szerepük alapján csoportosítva történik. A környezetkémiai témák közül már ebben az életkorban szükséges a fontosabb szennyezőanyagok és eredetük ismerete.

Tematikai egység	**Ismétlés, rendszerezés**	**Órakeret 5 óra**
	Kémia a természetben	**12 óra**
Előzetes tudás	A halmazok, keverékek, kémiai reakciók ismerete, fegyelmezett és biztonságos kísérletezés.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A természetben található legfontosabb anyagok jellemzése azok kémiai tulajdonságai alapján. Szemléletformálás annak érdekében, hogy a tanuló majd felnőttként is képes legyen alkalmazni a kémiaórán tanultakat a természeti környezetben előforduló anyagok tulajdonságainak értelmezéséhez, illetve az ott tapasztalt jelenségek és folyamatok magyarázatához. A levegő- és a vízszennyezés esetében a szennyezők forrásainak és hatásainak összekapcsolása, továbbá azoknak a módszereknek, illetve attitűdnek az elsajátítása, amelyekkel az egyén csökkentheti a szennyezéshez való hozzájárulását.	

Ismeretek (tartalmak, jelenségek, problémák, alkalmazások)	**Fejlesztési követelmények/ módszertani ajánlások**	**Kapcsolódási pontok**
Hidrogén Tulajdonságai. Előfordulása a csillagokban. *Légköri gázok* A légkör összetételének ismétlése (N_2, O_2, CO_2, H_2O, Ar). Tulajdonságaik, légzés, fotoszintézis, üvegházhatás, a CO_2 mérgező hatása. *Levegőszennyezés* Monitoring rendszerek, határértékek, riasztási értékek. Szmog. O_3, SO_2, NO, NO_2, CO_2, CO, szálló por (PM10).	A légköri gázok és a légszennyezés kémiai vonatkozásainak ismerete, megértése**,** környezettudatos szemlélet kialakítása. **M:** Hidrogén égése, durranógáz-próba. Annak kísérleti bemutatása, hogy az oxigén szükséges feltétele az égésnek. Lépcsős kísérlet gyertyasorral. Pl. esővíz pH-jának meghatározása. Szálló por kinyerése levegőből. Információk az elmúlt évtizedek levegővédelmi intézkedéseiről.	*Biológia-egészségtan:* szaglás, tapintás, látás, környezetszennyezés, levegő-, víz- és talajszennyezés, fenntarthatóság. *Fizika:* Naprendszer, atommag, a természetkárosítás fajtáinak fizikai háttere, elektromos áram. *Földrajz:* ásványok, kőzetek, vizek,

Tulajdonságaik. Forrásaik. Megelőzés, védekezés. Ózonpajzs. Az ózon mérgező hatása a légkör földfelszíni rétegében. A savas esőt okozó szennyezők áttekintése.		környezetkárosító anyagok és hatásaik.
Vizek Édesvíz, tengervíz, ivóvíz, esővíz, ásványvíz, gyógyvíz, szennyvíz, desztillált víz, ioncserélt víz, jég, hó. Összetételük, előfordulásuk, felhasználhatóságuk. A természetes vizek mint élő rendszerek. *Vízszennyezés* A Föld vízkészletének terhelése kémiai szemmel. A természetes vizeket szennyező anyagok (nitrát-, foszfátszennyezés, olajszennyezés) és hatásuk az élővilágra. A szennyvíztisztítás lépései. A közműolló. Élővizeink és az ivóvízbázis védelme. *Ásványok, ércek* Az ásvány, a kőzet és az érc fogalma. Magyarországi hegységképző kőzetek főbb ásványai. Mészkő, dolomit, szilikátásványok. Barlang- és cseppkőképződés. Homok, kvarc. Agyag és égetése. Porózus anyagok. Kőszén, grafit, gyémánt. Szikes talajok.	A vizek, ásványok és ércek kémiai összetételének áttekintése; a vízszennyezés kémiai vonatkozásainak ismerete, megértése**,** környezettudatos szemlélet kialakítása. **M:** Különböző vizek bepárlása, a bepárlási maradék vizsgálata. Környezeti katasztrófák kémiai szemmel. Pl. ásvány- és kőzetgyűjtemény létrehozása. Ércek bemutatása. Kísérletek mészkővel, dolomittal és sziksóval, vizes oldataik kémhatása.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	H_2, légköri gáz, természetes és mesterséges víz, ásvány, érc, levegőszennyezés, vízszennyezés.	

Tematikai egység	**Kémia az iparban**	**Órakeret 19 óra**
Előzetes tudás	A természetben előforduló anyagok ismerete, kémiai reakciók ismerete, fegyelmezett és biztonságos kísérletezés.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Annak felismerése, hogy a természetben található nyersanyagok kémiai átalakításával értékes és nélkülözhetetlen anyagokhoz lehet jutni, de az ezek előállításához szükséges műveleteknek veszélyei is vannak. Néhány előállítási folyamat legfontosabb lépéseinek megértése, valamint az előállított anyagok jellemzőinek, továbbá (lehetőleg aktuális vonatkozású) felhasználásainak magyarázata (pl. annak megértése, hogy	

	a mész építőipari felhasználása kémiai szempontból körfolyamat). Az energiatermelés kémiai vonatkozásai esetében a környezetvédelmi, energiatakarékossági és a fenntarthatósági szempontok összekapcsolása a helyes viselkedésformákkal.	
Ismeretek (tartalmak, jelenségek, problémák, alkalmazások)	**Fejlesztési követelmények/ módszertani ajánlások**	**Kapcsolódási pontok**
A vegyész és a vegyészmérnök munkája az iparban, a vegyipari termékek jelenléte mindennapjainkban. A vegyipar és a kémiai kutatás modern, környezetbarát irányvonalai. *Vas- és acélgyártás* A vas és ötvözeteinek tulajdonságai. A vas- és acélgyártás folyamata röviden. A vashulladék szerepe. *Alumíniumgyártás* A folyamat legfontosabb lépései. A folyamat energiaköltsége és környezetterhelése. Újrahasznosítás. Az alumínium tulajdonságai. *Üvegipar* Homok, üveg. Az üveg tulajdonságai. Újrahasznosítás. *Papírgyártás* A folyamat néhány lépése. Fajlagos faigény. Újrahasznosítás. *Műanyagipar* A műanyagipar és hazai szerepe. Műanyagok. Közös tulajdonságaik.	A tágabban értelmezett vegyipar főbb ágainak, legfontosabb termékeinek és folyamatainak ismerete, megértése, környezettudatos szemlélet kialakítása. **M:** Információk a vegyipar jelentőségéről, a vas- és acélgyártásról. Alumínium oxidációja a védőréteg leoldása után. Felhevített üveg formázása. Információk az amorf szerkezetről és a hazai üveggyártásról. Információk a különféle felhasználási célú papírok előállításának környezetterhelő hatásáról. Információk a biopolimerek és a műanyagok szerkezetének hasonlóságáról, mint egységekből felépülő óriásmolekulákról. Információk a műanyagipar nyersanyagairól.	*Biológia-egészségtan:* fenntarthatóság, környezetszennyezés, levegő-, víz- és talajszennyezés. *Fizika:* az energia fogalma, mértékegysége, energiatermelési eljárások, hatásfok, a környezettudatos magatartás fizikai alapjai, energiatakarékos eljárások, energiatermelés módjai, kockázatai, víz-, szél-, nap- és fosszilis energiák, atomenergia, a természetkárosítás fajtáinak fizikai háttere, elektromos áram. *Földrajz:* fenntarthatóság, környezetkárosító anyagok és hatásaik, energiahordozók, környezetkárosítás.
Energiaforrások kémiai szemmel Felosztásuk: fosszilis, megújuló, nukleáris; előnyeik és hátrányaik. Becsült készletek. Csoportosításuk a felhasználás szerint. Alternatív energiaforrások. *Fosszilis energiaforrások* Szénhidrogének: metán, benzin, gázolaj. Kőolaj-finomítás. A legfontosabb frakciók	Az energiaforrások áttekintése a kémia szempontjából, környezettudatos szemlélet kialakítása. **M:** Robbanóelegy bemutatása, gázszag. Információk a kémiai szintézisek szerepéről az üzemanyagok előállításánál. Információk az egyén energiatudatos viselkedési lehetőségeiről, a hazai olajfinomításról és a megújuló	

felhasználása. Kőszenek fajtái, széntartalmuk, fűtőértékük, koruk. Égéstermékeik. Az égéstermékek környezeti terhelésének csökkentése: porleválasztás, további oxidáció. Szabályozott égés, Lambda-szonda, katalizátor. *Biomassza* Megújuló energiaforrások. A biomassza fő típusai energetikai szempontból. Összetételük, égéstermékeik. Elgázosítás, folyékony tüzelőanyag gyártása. A biomassza mint ipari alapanyag a fosszilis források helyettesítésére.	energiaforrások magyarországi fölhasználásáról.	
Mész A mészalapú építkezés körfolyamata: mészégetés, mészoltás, karbonátosodás. A vegyületek tulajdonságai. Balesetvédelem. *Gipsz és cement* Kalcium-szulfát. Kristályvíz. Kristályos gipsz, égetett gipsz. Az égetett gipsz (modellgipsz) vízfelvétele, kötése. Cementalapú kötőanyagok, kötési idő, nedvesen tartás.	**M:** Információk a mész-, a gipsz- és a cementalapú építkezés során zajló kémiai reakciók szerepéről. A főbb lépések bemutatása, pl. a keletkező CO_2-gáz kimutatása meszes vízzel, mészoltás kisebb mennyiségben. Információk a régi mészégetésről.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Vas- és acélötvözet, alumínium, üveg, papír, energia, fosszilis energia, földgáz, kőolaj, szén, biomassza, mész, körfolyamat, kristályvíz.	

Tematikai egység	**Élelmiszerek és az egészséges életmód.** **Szerves vegyületek**	**Órakeret 12 óra**
Előzetes tudás	Elem, vegyület, molekula, periódusos rendszer, kémiai reakciók ismerete, fegyelmezett és biztonságos kísérletezés.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szerves és a szervetlen anyagok megkülönböztetése. Ismert anyagok besorolása a szerves vegyületek csoportjaiba. Információkeresés az élelmiszerek legfontosabb összetevőiről. A mindennapi életben előforduló, a konyhai tevékenységhez kapcsolódó kísérletek tervezése, illetve elvégzése. Annak rögzítése, hogy a főzés többnyire kémiai reakciókat jelent. Az egészséges táplálkozással kapcsolatban a kvalitatív és a kvantitatív szemlélet elsajátítása. A tápanyagok összetételére és energiaértékére vonatkozó számítások készségszintű elsajátítása. Az objektív tájékoztatás és az elriasztó hatású kísérletek eredményeként elutasító attitűd kialakulása a szenvedélybetegségekkel szemben.	

Ismeretek (tartalmak, jelenségek, problémák, alkalmazások)	Fejlesztési követelmények/ módszertani ajánlások	Kapcsolódási pontok
Szerves vegyületek Szerves és szervetlen anyagok megkülönböztetése. *Szénhidrátok* Elemi összetétel és az elemek aránya. A „hidrát” elnevezés tudománytörténeti magyarázata. Egyszerű és összetett szénhidrátok. Szőlőcukor (glükóz, $C_6H_{12}O_6$), gyümölcscukor (fruktóz), tejcukor (laktóz), répacukor (szacharóz). Biológiai szerepük. Méz, kristálycukor, porcukor. Mesterséges édesítőszerek. Keményítő és tulajdonságai, növényi tartalék-tápanyag. Cellulóz és tulajdonságai, növényi rostanyag. *Fehérjék* Elemi összetétel. 20-féle alapvegyületből felépülő óriásmolekulák. Biológiai szerepük (enzimek és vázfehérjék). Fehérjetartalmú élelmiszerek. *Zsírok, olajok* Elemi összetételük. Megkülönböztetésük. Tulajdonságaik. Étolaj és sertészsír, koleszterintartalom, avasodás, kémiailag nem tiszta anyagok, lágyulás. *Alkoholok és szerves savak* Szeszes erjedés. Pálinkafőzés. A glikol, a denaturált szesz és a metanol erősen mérgező hatása. Ecetesedés. Ecetsav.	Az élelmiszerek legfőbb összetevőinek, mint szerves vegyületeknek az ismerete és csoportosítása. **M:** Tömény kénsav (erélyes vízelvonó szer) és kristálycukor reakciója. Keményítő kimutatása jóddal élelmiszerekben. Csiriz készítése. Karamellizáció. Tojásfehérje kicsapása magasabb hőmérsékleten, illetve sóval. Oldékonysági vizsgálatok, pl. étolaj vízben való oldása tojássárgája segítségével, majonézkészítés. Információk a margarinról, szappanfőzésről. Alkoholok párolgásának bemutatása. Információk mérgezési esetekről. Ecetsav kémhatásának vizsgálata, háztartásban előforduló további szerves savak bemutatása.	*Biológia-egészségtan:* az élőlényeket felépítő főbb szerves és szervetlen anyagok, anyagcsere-folyamatok, tápanyag. *Fizika:* a táplálékok energiatartalma.
Az egészséges táplálkozás Élelmiszerek összetétele, az összetétellel kapcsolatos táblázatok értelmezése, ásványi sók és nyomelemek. Energiatartalom, táblázatok értelmezése, használata.	Az egészséges életmód kémiai szempontból való áttekintése, egészségtudatos szemlélet kialakítása. **M:** Napi tápanyagbevitel vizsgálata összetétel és energia szempontjából. Üdítőitalok	

Sportolók, diétázók, fogyókúrázók táplálkozása. Zsír- és vízoldható vitaminok, a C-vitamin. Tartósítószerek. *Szenvedélybetegségek* Függőség. Dohányzás, nikotin. Kátrány és más rákkeltő anyagok, kapcsolatuk a tüdő betegségeivel. Alkoholizmus és kapcsolata a máj betegségeivel. „Partidrogok”, egyéb kábítószerek.	kémhatásának, összetételének vizsgálata a címke alapján. Információk Szent-Györgyi Albert munkásságáról. Pl. elriasztó próbálkozás kátrányfoltok oldószer nélküli eltávolításával. Információk a drog- és alkoholfogyasztás, valamint a dohányzás veszélyeiről. Információk Kabay János munkásságáról.	

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szerves vegyület, alkohol, szerves sav, zsír, olaj, szénhidrát, fehérje, dohányzás, alkoholizmus, drog.

Tematikai egység	**Kémia a háztartásban**	**Órakeret 6 óra**
Előzetes tudás	A háztartásban előforduló anyagok és azok kémiai jellemzői, kémiai reakciók ismerete, fegyelmezett és biztonságos kísérletezés.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A háztartásokban található anyagok és vegyszerek legfontosabb tulajdonságainak ismerete alapján azok kémiai szempontok szerinti, szakszerű jellemzése. Az egyes vegyszerek biztonságos kezelésének, a szabályok alkalmazásának készségszintű elsajátítása a kísérletek során, a tiltott műveletek okainak megértése. A háztartási anyagok és vegyszerek szabályos tárolási, illetve a hulladékok előírásszerű begyűjtési módjainak ismeretében ezek gyakorlati alkalmazása. A háztartásban előforduló anyagokkal, vegyszerekkel kapcsolatos egyszerű, a hétköznapi életben is használható számolási feladatok megoldása.	

Ismeretek (tartalmak, jelenségek, problémák, alkalmazások)	**Fejlesztési követelmények/ módszertani ajánlások**	**Kapcsolódási pontok**
Savak, lúgok és sók biztonságos használata Használatuk a háztartásban (veszélyességi jelek). Ajánlott védőfelszerelések. Maró anyagok. *Savak* Háztartási sósav. Akkumulátorsav. Ecet. Vízkőoldók: a mészkövet és a márványt károsítják. *Lúgok* Erős lúgok: zsíroldók, lefolyótisztítók. Erős és gyenge lúgokat tartalmazó tisztítószerek. *Sók*	A háztartásban előforduló savak, lúgok és sók, valamint biztonságos használatuk módjainak elsajátítása. **M:** Pl. kénsavas ruhadarab szárítása, majd a szövet roncsolódása nedvességre. Információk az élelmiszerekben használt gyenge savakról. Annak bizonyítása, hogy a tömény lúg és az étolaj reakciója során a zsíroldékony étolaj vízoldékonnyá alakul. Információk táplálékaink sótartalmáról és a túlzott sófogyasztás vérnyomásra gyakorolt hatásáról. Sütőpor és szódabikarbóna reakciója vízzel	*Biológia-egészségtan:* tudatos fogyasztói szokások, fenntarthatóság. *Fizika:* az energia fogalma, mértékegysége, elektromos áram.

Konyhasó. Tulajdonságai. Felhasználása. Szódabikarbóna. Tulajdonságai. Felhasználása. A sütőpor összetétele: szódabikarbóna és sav keveréke, CO_2-gáz keletkezése.	és ecettel. Információk a szódabikarbónával való gyomorsav-megkötésről.	
Fertőtlenítő- és fehérítőszerek Hidrogén-peroxid. Hipó. Klórmész. Tulajdonságaik. A hipó (vagy klórmész) + sósav reakciójából mérgező Cl_2-gáz keletkezik. A klórgáz tulajdonságai. A vízkőoldó és a klórtartalmú fehérítők, illetve fertőtlenítőszerek együttes használatának tilalma. *Mosószerek, szappanok, a vizek keménysége* Mosószerek és szappanok, mint kettős oldékonyságú részecskék. A szappanok, mosószerek mosóhatásának változása a vízkeménységtől függően. A víz keménységét okozó vegyületek. A vízlágyítás módjai, csapadékképzés, ioncsere. *Csomagolóanyagok és hulladékok kezelése* A csomagolóanyagok áttekintése. Az üveg és a papír mint újrahasznosítható csomagolóanyag. Alufólia, aludoboz. Az előállítás energiaigénye. Műanyagok jelölése a termékeken. Élettartamuk.	A háztatásban előforduló fertőtlenítő- és mosószerek, valamint biztonságos használatuk módjainak elsajátítása. A csomagolóanyagok áttekintése, a hulladékkezelés szempontjából is, környezettudatos szemlélet kialakítása. **M:** H_2O_2 bomlása, O_2-gáz fejlődése. Információk a háztartási vegyszerek összetételéről. Semmelweis Ignác tudománytörténeti szerepe. Információk a kettős oldékonyságú részecskékről. Vízlágyítók és adagolásuk különbsége mosógép és mosogatógép esetében. Információk a foszfátos és foszfátmentes mosópor környezetkémiai vonatkozásairól. Alumínium oldása savban és lúgban. Információk: mi miben tárolható, mi mosható mosogatógépben, mi melegíthető mikrohullámú melegítőben. Információk a csomagolóanyagok szükségességéről, a környezettudatos viselkedésről. Műanyag égetése elrettentésként. Információk az iskola környékén működő hulladékkezelési rendszerekről.	
Réz és nemesfémek A félnemesfémek és nemesfémek. A réz (vörösréz) és ötvözetei (sárgaréz, bronz). Tulajdonságaik. Tudománytörténeti érdekességek. Az ezüst és az arany ún. tisztaságának jelölése. Választóvíz, királyvíz. *Permetezés, műtrágyák* Réz-szulfát mint növényvédő szer. Szerves növényvédő szerek.	Kémiai információk ismerete a háztartásban található néhány további anyagról, azok biztonságos és környezettudatos kezelése. A háztartásban előforduló kémiai jellegű számítások elvégzési módjának elsajátítása. **M:** Réz és tömény salétromsav reakciója. A rézgálic színe, számítási feladatok permetlé készítésére és	

Adagolás, lebomlás, várakozási idő. Óvintézkedések permetezéskor. A növények tápanyagigénye. Műtrágyák N-, P-, K-tartalma, vízoldékonysága, ennek veszélyei. *Az energia kémiai tárolása* Energia tárolása kémiai (oxidáció-redukció) reakciókkal. Szárazelemek, akkumulátorok. Mérgező fémsók, vegyületek begyűjtése.	műtrágya adagolására. Információk a valós műtrágyaigényről. Információk a háztartásban használt szárazelemekről és akkumulátorokról. A közvetlen áramtermelés lehetősége tüzelőanyag-cellában: H_2 oxidációja.	

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Vízkőoldó, zsíroldó, fertőtlenítő- és fehérítőszer, mosószer, vízkeménység, csomagolóanyag, műanyag, szelektív gyűjtés, nemesfém, permetezőszer, műtrágya, várakozási idő, adagolás, szárazelem, akkumulátor.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	*A tanuló ismerje* a kémia egyszerűbb alapfogalmait (atom, kémiai és fizikai változás, elem, vegyület, keverék, halmazállapot, molekula, anyagmennyiség, tömegszázalék, kémiai egyenlet, égés, oxidáció, redukció, sav, lúg, kémhatás), alaptörvényeit, vizsgálati céljait, módszereit és kísérleti eszközeit, a mérgező anyagok jelzéseit. *Ismerje* néhány, a hétköznapi élet szempontjából jelentős szervetlen és szerves vegyület tulajdonságait, egyszerűbb esetben ezen anyagok előállítását és a mindennapokban előforduló anyagok biztonságos felhasználásának módjait. *Tudja,* hogy a kémia a társadalom és a gazdaság fejlődésében fontos szerepet játszik. *Értse* a kémia sajátos jelrendszerét, a periódusos rendszer és a vegyértékelektron-szerkezet kapcsolatát, egyszerű vegyületek elektronszerkezeti képletét, a tanult modellek és a valóság kapcsolatát. *Értse* és az elsajátított fogalmak, a tanult törvények segítségével *tudja magyarázni* a halmazállapotok jellemzőinek, illetve a tanult elemek és vegyületek viselkedésének alapvető különbségeit, az egyes kísérletek során tapasztalt jelenségeket. *Tudjon* egy kémiával kapcsolatos témáról önállóan vagy csoportban dolgozva információt keresni, és *tudja* ennek eredményét másoknak változatos módszerekkel, az infokommunikációs technológia eszközeit is alkalmazva bemutatni. *Alkalmazza* a megismert törvényszerűségeket egyszerűbb, a hétköznapi élethez is kapcsolódó problémák, kémiai számítási feladatok megoldása során, illetve gyakorlati szempontból jelentős kémiai reakciók egyenleteinek leírásában. *Használja* a megismert egyszerű modelleket a mindennapi életben előforduló, a kémiával kapcsolatos jelenségek elemzéseskor. Megszerzett tudását *alkalmazva hozzon felelős döntéseket* a saját életével, egészségével kapcsolatos kérdésekben, *vállaljon szerepet* személyes környezetének megóvásában.

Magyar nyelv és irodalom

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM
5-8. ÉVFOLYAM

Az összeállítás alapja az EMMI kerettanterv 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelet 2. melléklet 2.2.01.1 (A) ALAPJÁN KÉSZÜLT az általános iskola 5-8. évfolyama számára. (módosítva a 34/2014. (IV. 29.) EMMI rendelet 3. mellékletének megfelelően)

Az óraszámok alakulása a kerettantervben előírtaknak megfelelően, valamint a szabadon felhasználható órák terhére az alábbiak szerint módosulnak:

tantárgy	5.évfolyam	6.évfolyam	7.évfolyam	8.évfolyam
Magyar nyelv és irodalom	4+1	4+1	3+ 2	4+1

A heti 5 óra felosztása 2, 5 magyar nyelv és 2,5 magyar irodalom.

Éves óraszám minden évfolyamon és mindkét tantárgyból: 92 óra

Az 5–8. évfolyamon a magyar nyelv és irodalom tantárgy alapvető célja és feladata az alsóbb évfolyamokon megalapozott szövegértés, szövegalkotás képességének továbbfejlesztése, újabb olvasási stratégiák megismerése és alkalmazása. A szövegalkotás folyamatának megfigyelése, gyakorlása, különböző, a kommunikációs helyzetnek megfelelő szóhasználatú és jelentésű szövegtípusokban történő fogalmazás. Az elsajátított írástechnika, helyesírás gyakorlása, továbbfejlesztése.

A tantárgy jellegéből adódóan fontos feladat a nyelvi és irodalmi kultúra fejlesztése, az egyéni ismeretszerzés módjainak, technikáinak előkészítése, gyakoroltatása, a kritikus, problémamegoldó és a fogalmi gondolkodás fejlesztése.

A magyar nyelv és irodalom tantárgy fontos célja, hogy a tanulók olyan önálló gondolkodású fiatalokká váljanak, akik erkölcsi kérdésekben képesek önálló ítéletalkotásra. A demokráciára nevelésben és a nemzeti öntudat kialakulásában is kitüntetett szerepet kapnak a magyar irodalom jelentős, nemzeti sorskérdéseket végiggondoló alkotásai. A magyar irodalmi kánon néhány alapművének megismerésével a tanuló a közös kultúrkincs részesévé válhat, és ezáltal is növekedhet benne a nemzethez tartozás tudata és a hazaszeretet. Az irodalomolvasás, a művek megbeszélése támogatja annak megértését, hogy a Kárpát-medencében együtt élő különböző népek miként gazdagították a magyar kultúrát, és kölcsönösen miként járultak hozzá egymás és saját kultúrájuk sokszínűségéhez, fennmaradásához. Az egymás kultúráját megbecsülő és megismerni kész magatartáshoz elengedhetetlen annak belátása, hogy az etnikai, nemzetiségi alapú üldözések, kitelepítések így a zsidóüldözés, a német lakosság kitelepítése és más történések milyen nagyságrendű kulturális veszteséget is okoztak.

A családi élettel kapcsolatban a harmonikus együttélést, az egymás iránt felelősséggel tartozó magatartást tekintsék követendőnek. Fontos szerepet kap a magyar nyelv és irodalom kerettantervben a környezet- és médiatudatos magatartás kialakítása, a manipuláció hatásmechanizmusainak megismerése, a manipulációval szembeni védekezés. A testi-lelki egészség, a jó önismeret az egész életre meghatározó jelentőségű, ezért ezeken a területeken is fontos szerepe van a magyar nyelv és irodalom tantárgynak.

Az anyanyelvi nevelés területén kiemelt feladat a diákok meglévő gyakorlati nyelvi tudására építve – a nyelvet használó nézőpontjából kiindulva – a nyelvnek mint működő, változó rendszernek az élményalapú megtapasztalása, megfigyeltetése. E tapasztalatokra építve válik lehetővé néhány alapvető rendszerszerűség bemutatása, összefüggésének felismerése, megnevezése.

Az 5–8. évfolyam irodalom kerettanterve azzal a kettős célkitűzéssel készült, hogy a klasszikus értékeket benntartsa az iskolai munkában, ugyanakkor a frissebb, mai, kortárs művekre is ráirányítsa a figyelmet. A tematikai egységeknek megvan a maguk lineáris logikája, de ez a linearitás nem jelent előírt sorrendet. A sorrendjük azonban mégiscsak ésszerű megfontolásokat takar. Ebben a lehetséges és átvehető, de nem előírt sorrendiségben a mesékkel indul a felső tagozatos irodalom: a mesékkel, amelyek visszautalnak az alsó tagozatra, és amelyek egyben középpontba állítják az irodalom örök kulcselemét, a fantáziát is, hiszen ez nemcsak a mesékben van jelen, hanem bizonyos értelemben minden műalkotásban, sőt minden emberi alkotásban is. A mesék egy része népmese, így szóba kerül a folklór is, és ennek kapcsán a népdalok. A tantervi folytatás azután egyre inkább közelít a reális világhoz, miközben a fantázia továbbra sem tűnik el az irodalommal való ismerkedésből. Egyre táguló körökben vethetnek a diákok irodalmi pillantást életük mind szélesebb horizontjaira: előbb a családra, később a szülőföldre, majd az iskola, a gyerektársadalom örök világára. A térben táguló körbepillantás azután időben is tágul: az irodalmon keresztül is visszatekinthet a tanuló történelmi hagyományainkra és múltunkra, nemcsak a történelemórán.

A múlt és a jelen, a tanuló kisvilága és a nagyvilág irodalmi témái mellett jelen vannak/lehetnek a tantervben, illetve az iskola irodalomtanítási gyakorlatában a kortárs világ, a jelenkori élet, a mindannyiunkat körülvevő társadalom emberi problémáit feltáró művek is. Ezek révén a tanterv hangsúlyozott üzenetként fogalmazza meg, aminek mind nyilvánvalóbbá kell válnia a tanulók számára is: az irodalom nem statikus és a múltból itt maradt létező, hanem élő és organikus valóság.

A *magyar nyelv és irodalom* tantárgy az anyanyelvi kulcskompetencia fejlesztésében játszik döntő szerepet, ezen kívül jelentősen hozzájárulhat a digitális, a szociális és állampolgári, az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőkészség elnevezésű kulcskompetenciák fejlesztéséhez is. A hatékony, önálló tanulás készségeinek-képességeinek fejlesztése szintén kitüntetett szerepet kap a magyarórákon.

A magyar nyelv és irodalom 5–8. évfolyamra vonatkozó kerettantervének szerkezete a következő: először a magyar nyelv 5–6. évfolyamra vonatkozó tematikai egységeit közöljük, utána következnek az 5–6. évfolyam irodalomra vonatkozó tematikai egységei. A két évfolyamra vonatkozó elvárt eredmények magyar nyelv és irodalomból egy közös táblázatban következnek. A 7–8. évfolyam hasonló szerkezetben követi az első két évfolyamot.

5–6. évfolyam

A tantárgy elsődleges célja a sikeres iskolai tanuláshoz, a tanulás eredményességéhez szükséges kulcskompetenciák, készségegyüttesek és tudástartalmak megalapozásának a folytatása. A tanulók hallott és írott szövegalkotási és szövegértési kompetenciának fejlesztése a kognitív folyamatok, az életkori sajátosságok és az egyéni képességek figyelembevételével. A nyelvről szerzett tapasztalati (élményalapú) és tárgyi ismeretek mélyítése, bővítése.

Az 5–6. évfolyamon a tanulók már jól olvasnak, viszonylag hosszabb szövegeket is rövid idő alatt meg tudnak ismerni. A kerettanterv irodalomtanítási részének ez a szakasza úgy tekint erre a fejlesztési periódusra, mint amely már lehetőséget ad az irodalom jelenségének mélyebb megértésére. Nemcsak a kultúra hordozójának tekinti az irodalmat, és nemcsak a kommunikáció egyik változatának, hanem olyan tevékenységnek, amelyben egy-egy alkotón keresztül voltaképpen az emberiség a megszólaló, és a műalkotásban nem tesz mást ez a cselekvő alany, mint hogy önmaga számára fogalmazza meg legfőbb dilemmáit és az azokra adható lehetséges

válaszokat. Ennek megfelelően a *János vitéz* és a *Toldi*, a mesék és a mondák, az első közösen megismert terjedelmesebb regények kapcsán ez a kerettantervi rész a nagy emberi kérdésfeltevésekkel való ismerkedés helyének is tekinti az irodalomórát. Ennek előfeltétele a tanterv, az iskola és a nevelő részéről, hogy vegye figyelembe a tanuló életkorából fakadó absztrakciós szintjét, és korlátozza önmagát és kérdésfelvetéseit ennek megfelelően. Ugyanennek másik előfeltétele a tanuló részéről, hogy legyen partner azoknak a képességeknek a kialakításában, amelyek az effajta irodalomértéshez elengedhetetlenek. Ennek megfelelően 5–6. évfolyamon számos képességszintet el kell érni. Beszédkészség szempontjából az 5–6. évfolyamon a tanuló beszéde fejlődjön tovább a megfelelő artikuláció, szókincs és nyelvhelyesség szempontjából. A hallott szövegről legyen képes rövid szóbeli összefoglalást adni. Megszólalásaiban magyarórán és azon kívül is alkalmazkodjék a hallgatósághoz és a beszédhelyzethez. Olvasás szempontjából legyen képes érzékelni a szövegek műfaji különbségeit. Legyen képes néhány mondatos vélemény szóbeli és írásbeli megfogalmazására az olvasottakról. Szövegalkotás szempontjából legyen képes rövidebb szövegek alkotására, személyes és olvasmányélmények megfogalmazására. Tanulási képesség szempontjából jó, ha a tanuló képes különböző vázlatok felhasználására különböző témájú, műfajú szövegek megértésére, megfogalmazására. Szövegértés szempontjából szükséges a globális, információkereső, értelmező és reflektáló olvasás, továbbá tartalommondás; a cím és a szöveg kapcsolatának magyarázatása; a címadás. Irodalomismeret szempontjából a tanuló ebben a szakaszban megfigyeli a költői nyelv néhány sajátosságát, a műfajok némelyikét, a szerkezetiség némely megnyilvánulásait, a téma és hangulat változatait, a szereplő, az elbeszélő, a lírai én kérdésköreinek némely aspektusát, továbbá a tantervben számára előírt fogalmakat. Erkölcsi ítélőképesség szempontjából megismerkedik a tetszésnyilvánítás árnyaltabb nyelvi formáival, a különböző kultúrák és eltérő vélemények tiszteletben tartásának fontosságával.

Az évfolyamok tematikai egységei elsősorban fejlesztési célok és követelmények; sorrendjük változtatható és koherens rendszerbe építhető (különösen a lírai alkotások egységeinek esetében), pl. tisztán műfaji vagy tematikus felépítésű tananyagba. Az irodalom történetiségének bevezetése még kerülendő. A korosztály olvasási, szövegértési készségszintje nem teszi sem szükségessé, sem lehetővé a régi magyar irodalmi szövegek elemzését. A két évfolyam legfontosabb fejlesztési célja a készségek szintre hozása, majd folyamatos fejlesztésük.

Magyar nyelv

5. osztály
heti: 2,5 óra

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése és alkotása**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Mindennapi kommunikációs helyzetekben való megnyilvánulás, törekvés az érthető, kifejező beszédre. Szóbeli szövegek megértése, reprodukálása, utasítások megfelelő követése, a kommunikációs partner szóbeli közlésének megértése. Az alapvető kommunikációs kapcsolatfelvételi formák ismerete és alkalmazása: köszönés, bemutatkozás, megszólítás, kérdezés, kérés stb.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A hallásértés fejlesztése (pl. dramatikus játékkal, szövegmondással, interaktív olvasásértéssel). A kommunikációs helyzetnek megfelelő helyes beszédlégzés, hangképzés, hangsúlyozás, tempó és szünettartás kialakulásának segítése: pl. beszédgyakorlatokkal, dramatikus játékkal, hangos szövegmondással. Törekvés a különböző beszédhelyzetekben a jól formált, a	

	kommunikációs célt közvetítő beszéd alkottatására. A kifejező kommunikáció, a megfelelő szókincs alkalmaztatása személyes beszámolóban, történetmeséléskor, személyek jellemzésekor. A társas viselkedés szabályozásához szükséges nyelvi kompetenciák fejlesztése, a konfliktusok kezelése képességének fejlesztése. A kiejtés, a szöveg és a nem nyelvi jelek közötti összhang kialakulásának fejlesztése. A magyar nyelv kiejtési sajátosságainak (hangsúly, hanglejtés) tudatosításán keresztül a nemzeti identitás erősítése. A nyelvjárási változatok (pl. hangkészlet) felismertetése, ezen keresztül az elfogadó attitűd, a másság iránti tisztelet erősítése. A kommunikációs folyamat alapvető tényezőinek tudatosítása. Kommunikációs (illem) szabályok tudatosítása.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A hallásértés fejlesztése analitikus és evaluációs gyakorlatokkal. Különböző hallott szövegek, információk megértése, rövid összefoglaló reprodukálása. Aktív részvétel különféle kommunikációs helyzetekben. Alkalmazkodás a beszédhelyzethez, a kommunikációs célhoz. A közlési szándéknak megfelelő szókincs, kiejtés (hangsúly, tempó, hangerő stb.), valamint nem nyelvi jelek alkalmazása. Különböző, a kommunikációs célnak, a kommunikációs helyzet: tér, idő és résztvevői szerepeknek megfelelő beszédhelyzetek létrehozása szerepjátékkal, drámapedagógiai gyakorlatokkal. Mindennapi kommunikációs szituációk különféle helyzetekben történő gyakorlása: kapcsolatfelvétel, kérdés, kérés, beszélgetés. Férfiak és nők, felnőttek és gyermekek kommunikációja különbözőségeinek megfigyelése, kommunikációs (illem) szabályok (férfiak és nők, felnőttek és gyermekek, gyermekek és gyermekek) között. Tanult szövegek szöveghű és kifejező tolmácsolása. A kommunikációs helyzet tér, idő és résztvevői szerepek (kontextus), valamint a beszédpartner közlésének, viselkedésnek megfigyelése, értelmezése. A kommunikáció teljes folyamatának megfigyelése, a következtetések nyomán alaptényezőinek megnevezése egy-egy példa elemzésével.	*Dráma és tánc*: kommunikációs kapcsolatteremtés, szituációk, helyzetgyakorlatok. *Vizuális kultúra*: vizuális kommunikáció. *Természetismeret*: Az ember értelmi képességének, érzelmi intelligenciájának alapvonásai; az érzékszervek szerepe. *Erkölcstan*: önismeret, a személyes kapcsolatok, a beszélgetés jelentősége.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Beszédhelyzet, arcjáték, gesztus, testtartás, távolság, külső, kommunikációs folyamat, tényező (adó, vevő, csatorna, kód, üzenet, kapcsolat); zenei eszköz (dallam, hangsúly, tempó, hangerő, szünet).

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasás, az írott szöveg megértése. Olvasás, szövegértés**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	A tanult olvasási stratégiák adekvát alkalmazása olvasás előtt, alatt és után. A tanult különböző típusú és műfajú szövegek felismerése és megértése. A szöveg információinak és gondolatainak az életkora szerint elvárható értelmezése és értékelése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szövegfeldolgozás általános sémájának tudatosítása változó szövegeken. Az olvasási technika fejlesztése különféle folyamatos és nem folyamatos szövegeken többféle szövegértési eljárással. A szöveghez	

	tartozó kép és szöveg közötti összefüggés felismertetése, egyszerűbb ábrák, grafikonok értelmeztetése. Az olvasási, a szövegértési hibák felismerésének fejlesztése, és a megfelelő javítási stratégia megismertetése, alkalmazásának elősegítése. A számítógépes szövegek olvasási sajátosságainak felismertetése. A webes felületek nem lineáris szövegeinek olvasási sajátosságainak felismertetése, a nehézségek tudatosítása. A tömegkommunikációs szövegekben rejlő manipulációk felismerésének képességének fejlesztése. (Médiatudatosság.)

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Különféle szövegek néma és a szöveg üzenetének megfelelő hangos olvasása. Olvasási, szövegértési stratégiák alkalmazása, gyakorlása és bővítése különböző témájú és típusú nyomtatott és elektronikus szövegeken. Az ismert szöveg-feldolgozási stratégiák (átfutás, jóslás, előzetes tudás aktiválása stb.) alkalmazása, illetve újabb stratégiákkal való bővítése (szintézis, szelektív olvasás). Tájékozódás, információkeresés (betűrend, tartalomjegyzék, utalók használatával) a különféle dokumentumtípusokban (könyv, folyóirat, AV és online dokumentum), korosztálynak szóló kézikönyvekben (szótár, lexikon), ismeretterjesztő forrásokban. A szövegértés folyamatának megfigyelése, a szöveg megértésének követése, monitorizálása. A hibás olvasási, szövegértési technika felismerése, a megfelelő javító stratégia megtalálása és alkalmazása. Az információhordozók kommunikációs funkcióinak és az olvasott szövegek tipológiai és műfaji különbségének megfigyelése, a szöveg mondanivalójának saját szavakkal történő megfogalmazása. A szöveg szereplőinek bemutatása. A szöveg és a kép összefüggéseinek feltárása, értelmezése.	*Matematika;* *Természetismeret*: szövegértés, a feladatok szövegének értelmezése. *Informatika*: Adatkezelés, adatfeldolgozás, információmegjelenítés; internetes források adatainak megkeresése, csoportosítása. *Vizuális kultúra*: szöveg és kép összefüggései.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Üzenet, szövegkép, betűrend, tartalomjegyzék.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Írás, fogalmazás**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	A társas kultúrában való részvételhez szükséges *nyelvi* kompetenciák fejlesztése az írástechnikai téren: az érzelmek hiteles kifejezésének képessége, a szeretetteljes emberi kapcsolatok ápolásának képessége, konfliktuskezelés képessége, udvariassági formulák ismerete, alkalmazása stb. Megfelelő, kialakult egyéni írástechnika alkalmazása. A szövegalkotás műveleteinek ismerete: anyaggyűjtés, címválasztás, a lényeges gondolatok kiválasztása, elrendezése, az időrend, a szöveg tagolása bekezdésekre. A tanult fogalmazási műfajokban való jártasság, szövegalkotás.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az írástechnika tempójának, esztétikai megjelenésének fejlesztése, javítása. Az önálló és a tanári segítséggel történő anyaggyűjtés módjainak fejlesztése. Az ismert fogalmazási műfajokban történő változatos, kreatív szövegalkotás támogatása. Újabb szövegalkotási eljárások megismertetése, alkalmazásának segítése. Digitális kompetencia fejlesztése: néhány internetes szövegtípus formai és tartalmi jellemzőinek megfigyelése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A kialakult egyéni írástechnika további fejlesztése. Törekvés az esztétikus, olvasható kézírásra. Az írás folyamatának megtapasztalása, folytonos ön- és társkorrekció. Anyaggyűjtés különféle nyomtatott és elektronikus forrásokból az írott mű elkészítéséhez. A vázlatkészítés szabályainak, fajtáinak megismerése; gyakorlatok a vázlat kifejtéséhez, kiegészítéséhez. Néhány internetes szövegtípus formai és tartalmi jellemzőinek megfigyelése. Az írott és nyomtatott szöveg formájának üzenete. Az írásmű üzenetének, céljának, befogadójának megfelelő szókincs használata. Személyes élmények megfogalmazása különböző szöveg-típusokban: mese, elbeszélés, leírás, jellemzés, levél. Szövegalkotás az internetes műfajokban: pl. e-mail, komment. Az írás nem nyelvi jeleinek (betűforma, -nagyság, sorköz, margó, távolság, színek, kiemelések stb.), a szöveg képének az írott üzeneten túli jelentése. A kézzel írt és a számítógépes szövegek különbözőségei, hasonlóságai.	*Idegen nyelvek*: udvariassági formulák, egyszerű üzenetek megfogalmazása a tanult idegen nyelven. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* narratív szövegek, történetmondás történelmi eseményekről, hősökről. *Természetismeret:* anyaggyűjtés, vázlatkészítés. *Vizuális kultúra*: a szöveg képe. *Informatika:* internetes kapcsolattartó műfajok; rajzos-szöveges dokumentumok létrehozása, átalakítása, formázása.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Anyaggyűjtés, vázlat, elbeszélés, leírás, jellemzés, levél, e-mail, emotikon. Nem nyelvi jel (sorköz, betű, margó stb.).

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Helyesírás	Órakeret 15óra
Előzetes tudás	A tanult főbb helyesírási szabályok felismerése, alkalmazása a szövegalkotásban, az írásbeli munkákban. A Magyar helyesírási szótár használata tanári segítséggel.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A leggyakrabban előforduló, a helyesírási alapelvekre épülő helyesírási szabályok megismertetése, tudatosítása, azok fokozatos önálló alkalmazásának fejlesztése az írott kommunikációban. A helyzetnek megfelelő, pontos helyesírás iránti igény kialakítása, a helyesírást segítő segédeszközök (helyesírási szabályzat, szótár stb.) önálló használatának kialakítása. A magyar helyesírás alapelveinek ismeretében az írott magyar nyelvi norma tudatosítása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok

Az alapvető helyesírási szabályok (kiejtés elve, szóelemzés eleve, hagyomány elve, egyszerűsítés) megismerése főleg a hangtani ismeretek elsajátításához kapcsolódóan. A megismert helyesírási esetek felismerése és tudatos alkalmazása az írott szöveg megértése és szövegalkotási folyamatában; az önkontroll és szövegjavítás fokozatos önállósággal. Hibajavítási gyakorlatok segédeszközök használatával. Törekvés a mindennapi írásbeli alkotásokban az igényes helyesírásra.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek; Idegen nyelvek; Vizuális kultúra; Természetismeret; Informatika*: a tantárgyra jellemző fogalmak, tulajdonnevek, földrajzi nevek, digitális kifejezések helyesírása.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Ábécé, helyesírási alapelv (kiejtés elve, szóelemzés elve, hagyomány elve, egyszerűsítés elve), elválasztás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A szavak szerkezete és jelentése**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	A szavak szerkezeti elemzése egyszerűbb esetekben: szótő, toldalékok, összetett szavak tagjai. Az azonos alakú, többjelentésű és a rokon értelmű szavak megfelelő alkalmazása a beszélt és írott szövegalkotásban; közmondások, szólások jelentésének értelmezése, eredeti funkciójuk ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szavak szerkezetének megfigyeltetése, a főbb szóelemek funkcióinak tapasztalati úton történő fölfedeztetése. A magyar nyelv szinonima-gazdagságának, a szójelentések rétegzettségének, sokszínű kifejezőképességének fölfedeztetése. Szókincsbővítés, annak megtapasztaltatása, hogy ugyanazt a tartalmat többféle szerkezettel, más-más szavakkal is ki lehet fejezni. Néhány, mindennapi metafora jelentésszerkezetének játékos feladatokon keresztül történő megfigyeltetése. A magyar és valamely tanult, ismert idegen nyelv szerkezete közötti hasonlóságok és különbözőségek fölfedeztetése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
A szavak szerkezete: szó, szótő, toldalékok: képző, jel, rag. Az ige és főnév szemantikája. Hangalak és jelentés kapcsolata a szavakban. A szavak jelentése és hangalakja közötti összefüggés megfigyelése. Az állandósult szókapcsolatok, szólások, közmondások jelentésének, szerkezetének, használati körének megfigyelése. A leggyakoribb mindennapi metaforák jelentésszerkezetének megfigyelése a beszélt és írott szövegekben játékos gyakorlatokkal. Egynyelvű szótárak használata, könyvtári kutatás, szójelentések csoportos és önálló feltárása.		*Idegen nyelvek*: a tanult idegen nyelv szókincse, néhány állandósult szókapcsolata.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szótő, toldalék, képző, jel, rag; egyjelentésű szó, többjelentésű szó, rokon- és ellentétes jelentés; hangutánzó szó, hangulatfestő szó, állandósult szókapcsolat, közmondás, szólás; beszélt nyelvi metafora.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A nyelv szerkezete	Órakeret 17 óra
Előzetes tudás	A hangok, képzésük, kiejtésük, kapcsolódásuk.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Nyelvi tudatosság figyelemfejlesztéssel: a magyar nyelv szerkezetének megfigyeltetése; a hangok, a szóelemek és a szavak szintjének részletesebb vizsgálata. A magyar nyelv sajátosságának tudatosítása. (pl. hangrend és illeszkedés, agglutináló nyelvtípus.) A kiejtés és az írás összefüggése szabályszerűségeinek megismertetése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A magyar hangrendszer jellemezőinek tapasztalati úton történő megismerése. A hangok, a szóelemek és a szavak szintjének részletesebb vizsgálata. A beszédhangok hasonlóságainak és különbségeinek felfedezése, a képzési módok megfigyelése. – A magyar hangok rendszere és főbb képzési jellemzőik: – magánhangzók, mássalhangzók; – magánhangzók: magas, mély; rövid, hosszú; – mássalhangzók: zöngés, zöngétlen. Néhány, a magyar nyelvre jellemző hangkapcsolódási szabályszerűség: megfigyelésük kiejtésben, a beszédben és az írásban. A hangok kapcsolódási szabályszerűségei: hangrend, illeszkedés, teljes és részleges hasonulás, kiesés, összeolvadás, rövidülés. A saját nyelvváltozatból ismert hangok eltérései a sztenderd változattól.	*Idegen nyelvek*: a tanult idegen nyelv hangállománya, hangtani, szótani szerkezete. *Természetismeret*: az ember hangképző szervei.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Magánhangzó, mássalhangzó; hangrend, illeszkedés, teljes hasonulás, részleges hasonulás, kiesés, összeolvadás, rövidülés;

Magyar nyelv
6. osztály
heti: 2,5 óra

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése és alkotása	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	Mindennapi kommunikációs helyzetekben való megnyilvánulás, törekvés az érthető, kifejező beszédre. Szóbeli szövegek megértése, reprodukálása, utasítások megfelelő követése, a kommunikációs partner szóbeli közlésének megértése. Az alapvető kommunikációs kapcsolatfelvételi formák ismerete és alkalmazása: köszönés, bemutatkozás, megszólítás, kérdezés, kérés stb.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A kommunikációs helyzetnek megfelelő helyes beszédlégzés, hangképzés, hangsúlyozás, tempó és szünettartás kialakulásának segítése: pl. beszédgyakorlatokkal, dramatikus játékkal, hangos szövegmondással. Törekvés a különböző beszédhelyzetekben a jól formált, a kommunikációs célt közvetítő beszéd alkottatására. A kifejező kommunikáció, a megfelelő szókincs alkalmaztatása személyes beszámolóban, történetmeséléskor, személyek jellemzésekor. A társas viselkedés szabályozásához szükséges nyelvi kompetenciák fejlesztése,	

	a konfliktusok kezelése képességének fejlesztése. A kiejtés, a szöveg és a nem nyelvi jelek közötti összhang kialakulásának fejlesztése. A magyar nyelv kiejtési sajátosságainak (hangsúly, hanglejtés) tudatosításán keresztül a nemzeti identitás erősítése. Kommunikációs (illem) szabályok tudatosítása.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Különböző hallott szövegek, információk megértése, rövid összefoglaló reprodukálása. Aktív részvétel különféle kommunikációs helyzetekben. Alkalmazkodás a beszédhelyzethez, a kommunikációs célhoz. A közlési szándéknak megfelelő szókincs, kiejtés (hangsúly, tempó, hangerő stb.), valamint nem nyelvi jelek alkalmazása. Mindennapi kommunikációs szituációk különféle helyzetekben történő gyakorlása: kapcsolatfelvétel, kérdés, kérés, beszélgetés. Férfiak és nők, felnőttek és gyermekek kommunikációja különbözőségeinek megfigyelése, kommunikációs (illem) szabályok (férfiak és nők, felnőttek és gyermekek, gyermekek és gyermekek) között. Tanult szövegek szöveghű és kifejező tolmácsolása.	*Dráma és tánc*: kommunikációs kapcsolatteremtés, szituációk, helyzetgyakorlatok. *Erkölcstan*: önismeret, a személyes kapcsolatok, a beszélgetés jelentősége.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Beszédhelyzet, arcjáték, gesztus, testtartás, távolság, külső, kommunikációs folyamat, tényező (adó, vevő, csatorna, kód, üzenet, kapcsolat);

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasás, az írott szöveg megértése. Olvasás, szövegértés**	**Órakeret 15óra**
Előzetes tudás	A tanult olvasási stratégiák adekvát alkalmazása olvasás előtt, alatt és után. A tanult különböző típusú és műfajú szövegek felismerése és megértése. A szöveg információinak és gondolatainak az életkora szerint elvárható értelmezése és értékelése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az olvasási technika fejlesztése különféle folyamatos és nem folyamatos szövegeken többféle szövegértési eljárással. A szöveghez tartozó kép és szöveg közötti összefüggés felismertetése, egyszerűbb ábrák, grafikonok értelmeztetése. Az olvasási, a szövegértési hibák felismerésének fejlesztése, és a megfelelő javítási stratégia megismertetése, alkalmazásának elősegítése. A számítógépes szövegek olvasási sajátosságainak felismertetése. A webes felületek nem lineáris szövegeinek olvasási sajátosságainak felismertetése, a nehézségek tudatosítása. A tömegkommunikációs szövegekben rejlő manipulációk felismerésének képességének fejlesztése. (Médiatudatosság.)	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Különféle szövegek néma és a szöveg üzenetének megfelelő hangos olvasása. Olvasási, szövegértési stratégiák alkalmazása, gyakorlása és bővítése különböző témájú és típusú nyomtatott és elektronikus szövegeken. Az ismert szöveg-feldolgozási stratégiák (átfutás, jóslás, előzetes tudás aktiválása stb.) alkalmazása, illetve újabb stratégiákkal való bővítése (szintézis, szelektív olvasás). Tájékozódás, információkeresés (betűrend, tartalomjegyzék, utalók használatával) a különféle dokumentumtípusokban (könyv,	*Matematika; Természetismeret*: szövegértés, a feladatok szövegének értelmezése. *Informatika*: Adatkezelés, adatfeldolgozás,

folyóirat, AV és online dokumentum), korosztálynak szóló kézikönyvekben (szótár, lexikon), ismeretterjesztő forrásokban. A szövegértés folyamatának megfigyelése, a szöveg megértésének követése, monitorizálása. A hibás olvasási, szövegértési technika felismerése, a megfelelő javító stratégia megtalálása és alkalmazása. Az információhordozók kommunikációs funkcióinak és az olvasott szövegek tipológiai és műfaji különbségének megfigyelése, a szöveg mondanivalójának saját szavakkal történő megfogalmazása. A szöveg szereplőinek bemutatása. A szöveg és a kép összefüggéseinek feltárása, értelmezése.	információmegjelenítés; internetes források adatainak megkeresése, csoportosítása. *Vizuális kultúra*: szöveg és kép összefüggései.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Üzenet, szövegkép,

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Írás, fogalmazás**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	A társas kultúrában való részvételhez szükséges *nyelvi* kompetenciák fejlesztése az írástechnikai téren: az érzelmek hiteles kifejezésének képessége, a szeretetteljes emberi kapcsolatok ápolásának képessége, konfliktuskezelés képessége, udvariassági formulák ismerete, alkalmazása stb. Megfelelő, kialakult egyéni írástechnika alkalmazása. A tanult fogalmazási műfajokban való jártasság, szövegalkotás.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az írástechnika tempójának, esztétikai megjelenésének fejlesztése, javítása. Az ismert fogalmazási műfajokban történő változatos, kreatív szövegalkotás támogatása. Újabb szövegalkotási eljárások megismertetése, alkalmazásának segítése. Digitális kompetencia fejlesztése: néhány internetes szövegtípus formai és tartalmi jellemzőinek megfigyelése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A kialakult egyéni írástechnika további fejlesztése. Törekvés az esztétikus, olvasható kézírásra. Az írás folyamatának megtapasztalása, folytonos ön- és társkorrekció. Anyaggyűjtés különféle nyomtatott és elektronikus forrásokból az írott mű elkészítéséhez. A vázlatkészítés szabályainak, fajtáinak megismerése; gyakorlatok a vázlat kifejtéséhez, kiegészítéséhez. Néhány internetes szövegtípus formai és tartalmi jellemzőinek megfigyelése. Az írott és nyomtatott szöveg formájának üzenete. Az írásmű üzenetének, céljának, befogadójának megfelelő szókincs használata. Személyes élmények megfogalmazása különböző szöveg-típusokban: mese, elbeszélés, leírás, jellemzés, levél. Szövegalkotás az internetes műfajokban: pl. e-mail, komment. Az írás nem nyelvi jeleinek (betűforma, -nagyság, sorköz, margó, távolság, színek, kiemelések stb.), a szöveg képének az írott üzeneten túli jelentése. A kézzel írt és a számítógépes szövegek különbözőségei, hasonlóságai.	*Idegen nyelvek*: udvariassági formulák, egyszerű üzenetek megfogalmazása a tanult idegen nyelven. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* narratív szövegek, történetmondás történelmi eseményekről, hősökről. *Természetismeret:* anyaggyűjtés, vázlatkészítés. *Vizuális kultúra*:

	a szöveg képe. *Informatika:* internetes kapcsolattartó műfajok; rajzos-szöveges dokumentumok létrehozása, átalakítása, formázása.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Anyaggyűjtés, vázlat, elbeszélés, leírás, jellemzés, levél, e-mail, emotikon.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Helyesírás**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	A tanult főbb helyesírási szabályok felismerése, alkalmazása a szövegalkotásban, az írásbeli munkákban. A Magyar helyesírási szótár használata tanári segítséggel.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A leggyakrabban előforduló, a helyesírási alapelvekre épülő helyesírási szabályok megismertetése, tudatosítása, azok fokozatos önálló alkalmazásának fejlesztése az írott kommunikációban. A szófajokhoz kapcsolódó legalapvetőbb és leggyakoribb helyesírási szabályok, normák megismertetése. A helyzetnek megfelelő, pontos helyesírás iránti igény kialakítása, a helyesírást segítő segédeszközök (helyesírási szabályzat, szótár stb.) önálló használatának fejlesztése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
Az alapvető helyesírási szabályok (kiejtés elve, szóelemzés eleve, hagyomány elve, egyszerűsítés) megismerése főleg a hangtani és szófajtani ismeretek elsajátításához kapcsolódóan. A tulajdonnév értelemtükröztető helyesírási alapjainak megismerése. A megismert helyesírási esetek felismerése és tudatos alkalmazása az írott szöveg megértése és szövegalkotási folyamatában; az önkontroll és szövegjavítás fokozatos önállósággal. Hibajavítási gyakorlatok segédeszközök használatával. Törekvés a mindennapi írásbeli alkotásokban az igényes helyesírásra.		*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek; Idegen nyelvek; Vizuális kultúra; Természetismeret; Informatika*: a tantárgyra jellemző fogalmak, tulajdonnevek, földrajzi nevek, digitális kifejezések helyesírása.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	helyesírási alapelv (kiejtés elve, szóelemzés elve, hagyomány elve, egyszerűsítés elve), elválasztás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A szavak szerkezete és jelentése**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	A szavak szerkezeti elemzése egyszerűbb esetekben: szótő, toldalékok, összetett szavak tagjai.	
A tematikai egység	Szókincsbővítés, annak megtapasztaltatása, hogy ugyanazt a tartalmat	

nevelési-fejlesztési céljai	többféle szerkezettel, más-más szavakkal is ki lehet fejezni. Néhány, mindennapi metafora jelentésszerkezetének játékos feladatokon keresztül történő megfigyeltetése. A magyar és valamely tanult, ismert idegen nyelv szerkezete közötti hasonlóságok és különbözőségek fölfedeztetése.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Az ige és főnév szemantikája. A leggyakoribb mindennapi metaforák jelentésszerkezetének megfigyelése a beszélt és írott szövegekben játékos gyakorlatokkal. Egynyelvű szótárak használata, könyvtári kutatás, szójelentések csoportos és önálló feltárása.	*Idegen nyelvek*: a tanult idegen nyelv szókincse, néhány állandósult szókapcsolata.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	beszélt nyelvi metafora.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A nyelv szerkezete**	**Órakeret 32 óra**
Előzetes tudás	A tanult szófajok felismerése és megnevezése szójelentés alapján toldalékos formában, mondatban és szövegben, megfelelő használatuk írott és beszélt szövegben.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Nyelvi tudatosság figyelemfejlesztéssel: a magyar nyelv szerkezetének megfigyeltetése; a hangok, a szóelemek és a szavak szintjének részletesebb vizsgálata. Elemző képesség fejlesztése: a szófaji csoportok jellemző alaktani viselkedésének megfigyeltetése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A szavak egy lehetséges osztályának, a szófajok legjellemzőbb csoportjainak áttekintése, szövegbeli és kommunikációs szerepük megfigyelése, alkalmazásuk a kommunikációban. A szófaji csoportok jellemző alaktani viselkedésének megfigyelése, főbb jellemzőinek megnevezése. Az alapszófajok típusai, szerkezetük, szerepük a szövegalkotásban. Az ige szerkezete, az igekötők szerepe az ige folyamatosságának, az irányultságának kifejezésében; az ige aspektualitása. A főnevek kategóriái, a tulajdonnevek néhány tipikus fajtája, szerkezete. A névmások szövegszervező szerepének megfigyelése, alkalmazása a szövegalkotásban. A tanult alapszófajok leggyakoribb képzőinek megismerése, szóalkotási gyakorlatok. A magyar nyelv szerkezetének összehasonlítása a tanult idegen nyelv hangtani, szótani szerkezetével.	*Idegen nyelvek*: a tanult idegen nyelv hangállománya, hangtani, szótani szerkezete.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	alapszófaj (ige, főnév, melléknév, számnév, határozószó, névmás, igenév).

Irodalom
5. osztály
heti: 2,5 óra

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Mesék**	**Órakeret 20 óra**

Előzetes tudás	Népmesék, műmesék. Verses és prózai formájú mesék. A mese műfaji változatai. Mesehősök, meseformulák. Meseírók, mesegyűjtők (magyar és világirodalmi, valamint kortárs példákkal).
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Annak felismerése, hogy a mesék segítenek alapvető magatartásformák,erkölcsi értékek megismerésében és értékelésében. Meseélmények, mesehősök, mesei fordulatok, mesei jellemzők felidézése, rendszerezése, kreatív gyakorlatok, mesemondás. Újabb mesék megismerése, a műfaji változatok tudatosítása. A befogadói képességek fejlesztése: a valóság és fikció különbségének belátása, mesék verses és prózai formáinak tudatosítása. A fogalmi gondolkodás fejlesztése a mesékkel kapcsolatos fogalmak alkalmazásával. Szóbeli kifejezésformák: történetmondás, cselekményismertetés, mesehősök bemutatása; művek, részletek előadása.

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Mesék. Nép- és műmesék. Hazai nemzetiségek és más népek meséi. Verses és prózai formájú mesék. Meseregény(ek), meseregény-részletek. Példák különféle műfaji változatokra (pl. tündér-varázsmese, valódi mese, hősmese, csalimese, láncmese, hazugságmese, tréfás mese). Állatmesék verses és prózai formában (egy téma több variánsa, pl. Aiszóposz, Phaedrus, La Fontaine klasszikus történetei és új átdolgozások).	A tanuló – ismert műfajú művek olvasásával, értelmezésével illeszkedik az új nevelési-oktatási szakasz irodalmi/képességfejlesztési folyamatába (átismétel, felidéz); – megismer műveket a magyar népmesék, műmesék, hazai nemzetiségek és más népek meséi köréből; – tudatosítja a mese különféle műfaji változatainak, illetve egy-egy mű variánsainak létezését, a népmese és a műmese fogalmát; – tudatosítja a valóság és mese (fikció) különbségét; egy-egy feldolgozás verses és prózai formáját; – alkalmazni tudja a műfajjal kapcsolatos legfontosabb fogalmakat; – képes cselekményismertetésre, hős-bemutatásra; – megtanul és előad művet/műrészletet.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* történetekben a valós és a fiktív elemek megkülönböztetése. *Dráma és tánc*: kifejező beszéd, mesemondás.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Népmese, tündérmese, csalimese, állatmese (fabula), meseregény, mesealak, meseformula, meseszám; vers, ritmus, próza.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Petőfi Sándor: *János vitéz***	**Órakeret 25 óra**
Előzetes tudás	Mesék; mesehős, kaland. Cselekmény, helyszínek, elbeszélés, párbeszéd, leírás. Verses epikai művek, verselés, rímelés.	

	Petőfi néhány lírai alkotása (köztük: *Anyám tyúkja, Füstbe ment terv, Nemzeti dal*).
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A *János vitéz* olvasása, részletes feldolgozása folyamatában felismer epikai jellemzőket, adott szempontokból elemzi és minősíti a művet (pl. tér, idő, cselekmény, szereplő, elbeszélő). Megismeri, megérti és képes jellemezni a szereplőket; együttműködik a mű poétikai, nyelvi sajátosságainak feltárásában. Szóbeli és írásbeli fogalmazási képessége különböző közlésformájú önálló gyakorlatok révén fejlődik. Képessé válik élménye, véleménye megosztására, magatartásformák megítélésére, azonosulásra erkölcsi értékekkel (pl. hűség, bátorság); memoriterek előadására.

Ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
A *János vitéz* cselekménye, szerkezete. A mű mesei elemei (cselekmény, hősök) – népies elbeszélő költemény/verses mese. Kukorica Jancsi útja, tettei, választásai (értelmezés, jellemzés). A megjelenítés eszközei (az egységenkénti feldolgozás során néhány poétikai eszköz megismerése: képek, pl. hasonlat, megszemélyesítés, metafora; alakzatok, pl. ellentét, párhuzam, felsorolás, megszólítás, felkiáltás, kérdés). Verselési elemzések, ritmizálási gyakorlatok.	A tanuló – ismeri az epikai műnem jellegét (tér, idő, cselekmény, szereplő, elbeszélő); – elemzi és minősíti ezeket a viszonyokat, szempontokat a *János vitéz* részletes feldolgozása során; – jellemzi a mű szereplőit; – megismeri a kapcsolódó elméleti fogalmakat (pl. verses epika; elbeszélő költemény); – megkezdi az ismerkedést a poétikai eszközökkel – a szóképek, alakzatok felismerése, megnevezése ettől kezdve folyamatos feladat; – felismeri a versritmust; – képes önálló szövegalkotási feladatok megoldására (különféle közlésformák; nézőpontváltás stb.); – képes saját véleményének megfogalmazására; – alkalmas memoriterek előadására (szövegrészletek a műből).	*Erkölcstan:* társas kapcsolatok, segítő kapcsolatok, felnőtté válás, beavatás. *Ének-zene*: ritmusérzék fejlesztése, ritmizálás. *Vizuális kultúra; mozgóképkultúra és médiaismeret:* illusztrációk, a *János vitéz* rajzfilmen, hangoskönyvben.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Epika, elbeszélő költemény; hasonlat, megszemélyesítés, metafora, ellentét, párhuzam; ütemhangsúlyos verselés, verssor, ütem, felező 12-es sorfajta, páros rím.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Táj, szülőföld**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Lírai alkotások és a kapcsolódó fogalmak.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési	A tájhoz, a szülőföldhöz való kötődés érzelmi igényének alakítása. Annak tudatosítása, hogy vannak gyakori témák, motívumok az	

céljai	irodalomban; ezzel párhuzamosan annak megértetése, hogy a tematika nem műnemhez, műfajhoz kötődik. Olvasói tapasztalatok megidézésével szövegek műfaji különbségének érzékeltetése.	
Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Petőfi Sándor: *Az Alföld* (és más műve, pl. *Szülőföldemen*, *Úti levelek*). Epikai művek (részletek) és lírai alkotások magyar tájakról, városokról (pl. Ady, Kosztolányi, Szabó Lőrinc és mások művei), illetve vallomások a szülőföldről. A választott tárgyhoz kapcsolódó fogalmi ismeretek.	A tanuló – tudatosítja, hogy vannak gyakori témák, motívumok az irodalomban; – megismeri, hogy a tematika nem műnemhez, műfajhoz kötődik; – érzékeli a szövegek műfaji különbségét (mese – dokumentum; lírai mű – elbeszélés); – megfigyeli a jellegzetes magyar tájak, városok megjelenítésének formáit; – megismeri egy-egy jelentős alkotónak a szülőföldjéhez, a magyar tájhoz való viszonyulását (ez is fejleszti, alakítja a kötődés igényét; – azonosítja a művekben megjelenített témát, motívumot, gondolatot, érzelmet, hangulatot; – Petőfi Sándor: *Az Alföld* (elemzés és memoriter is).	*Természetismeret:* az olvasott művek topológiája. *Hon és népismeret*: hazai táj; az én városom, falum. *Informatika:* tájékozódás, információgyűjtés tájakról, városokról.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Tájleíró költemény, úti levél, útleírás, téma, motívum.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A régió, a lakóhely kultúrája, irodalmi emlékei - bevezetés	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	Tájékozottság a lakóhely, az iskola környezetének néhány kulturális sajátosságáról.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szűkebb környezethez való kötődés alakítása, az értékek megbecsülése. Valamely kulturális, irodalmi, népi hagyomány, továbbá jelen, kortárs kulturális tény megismerése a lakóhely (tájegység/település/kerület) vagy az iskolája vonatkozásában. Önálló és/vagy csoportos gyűjtőmunka támogatása (internethasználattal is), felkészítés prezentáció bemutatására/értelmezésére.	
Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A régió, lakóhely kultúrája, emlékhelyei/az iskola névadója. A választott tárgyhoz kapcsolódó fogalmi ismeretek.	A tanuló – megismer valamely kulturális, irodalmi, népi hagyományt lakóhelye (tájegység/település/kerület) vagy iskolája vonatkozásában (pl. felkeresnek egy irodalmi emlékhelyet, emléktáblát,	*Hon és népismeret:* hazai táj, helytörténet, helyi hagyományok; az én városom, falum; hazai nemzetiségek kultúrája és hagyományai.

	szobrot); – ismerkedik jelenének hagyományaival (pl. nemzetiségi irodalom, folklór, múzeum, színház), az ide kötődő/kapcsolódó szerző legalább egy irodalmi művével; – gyűjtőmunkája eredményeképpen (internet-használattal is) az anyagból valamely prezentációt készít.	*Vizuális kultúra*: folklór, képzőművészet, tárgykultúra, építészet a településen, a régióban.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hagyomány, emlékhely, irodalmi emlékhely.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Család, gyerekek és szülők; barátság, emberi kapcsolatok**	**Órakeret 12 óra**
Előzetes tudás	Olvasmányélmények; családról, anya-gyerek kapcsolatról szóló lírai alkotások, mesék, elbeszélések.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A harmonikus családi élet megtartó erejének felismerése, az értékes emberi kapcsolatok megbecsülése. Folyamatos fejlesztési cél az irodalmi művekben az emberi alaphelyzeteknek, az emberi kapcsolatok sokféleségének, a téma irodalmi megjelenésének megfigyelése, ideértve a témák változatait is. Archetipikus helyzetek felfedezése bibliai, mitológiai történetekkel. Olvasói tapasztalatok, élmények előhívása, megidézése (szereplőinek tettei, érzelmei, gondolatai, a megjelenített emberi helyzetek szóbeli és írásbeli közlésekben. Felkészítés Arany János *Családi kör* című művének elemző bemutatására, szöveghű tolmácsolására.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Családi, baráti kapcsolatok sokfélesége az irodalmi művekben. A mitológiai és bibliai történetektől (pl. Daidalosz és Ikarosz, Gilgames és Enkidu; Jákob és Ézsau) a kortárs irodalomig, magyar és világirodalmi szemelvényekkel. Kisepikai (pl. Kosztolányi, Karinthy művei) és nagyepikai (teljes művek és részletek, pl. Mark Twain, Jules Verne, J. K. Rowling, E. Kästner), valamint lírai alkotásokban. Arany János: *Családi kör* – versértelmezés.	A tanuló – az irodalmi művek segítségével is megfigyeli az emberi kapcsolatok sokféleségét, a téma irodalmi megjelenésének változatosságát korszaktól, műfajtól és formától függetlenül; – felfedez archetipikus helyzeteket bibliai, mitológiai történetekkel; – felismer emberi alaphelyzeteket és irodalmi témákat, formákat; – részt vesz ajánlott olvasmányok közös feldolgozásában (pl. tér- és időviszonyok, cselekmény, szereplők, elbeszélői	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* ó- és újszövetségi történetek; ókori görög istenek, hősök. *Ének-zene; vizuális kultúra:* mitológiai és biblikus témák a zenében, a képzőművészetben. *Erkölcstan:* család, barátság.

A választott művekhez kapcsolódó fogalmi ismeretek.	nézőpont, szerkezet); – választhatja klasszikus és népszerű ifjúsági regények bemutatását (szemelvények vagy egyéni beszámolók, ajánlások); az érdeklődés felkeltésének céljából is (a mű hatása); – gyakorolja a jegyzetelést, vázlatkészítést; – képes Arany János *Családi kör* című művének elemző bemutatására (memoriter is); – képes véleménye szóbeli és írásbeli megfogalmazására az olvasott szövegek szereplőinek tetteiről, érzelmeiről, gondolatairól, a megjelenített emberi helyzetekről, folyamatos fejlesztési célként.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Biblia, mitológiai történet, életkép, elbeszélés, novella, regény.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Molnár Ferenc: *A Pál utcai fiúk* – házi olvasmány**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Korábban olvasott gyermekregények, meseregények, ifjúsági regények. Epikus művek jellemzői: szerkezet, idő, helyszín, cselekmény, fordulat, szereplő; magatartásformák értékelése; vélemény megosztása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A gyermekkori konfliktusok átélése, azonosulás a vállalható erkölcsi értékekkel. Az elmélyült olvasás, a hatékony, önálló szövegfeldolgozás támogatása, felkészülés *A Pál utcai fiúk* sok szempontú megközelítésére. A szóbeli és írásbeli szövegalkotási képesség továbbfejlesztése feladatok megoldásával, pl. jellemzés, levél, elbeszélés, jellemzés nézőpontváltással, kreatív írás. Dramatikus játék előadása.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Molnár Ferenc: *A Pál utcai fiúk* – sok szempontú megközelítés. Tér- és időviszonyok (cselekményidő/külső, történelmi idő), cselekmény, szerkezet, szereplők/jellemek, kapcsolatok, konfliktusok. Elbeszélői nézőpont. A mű fontos témái (pl. barátság, közösség, önfeláldozás, gyerekek-felnőttek, hűség-árulás).	A tanuló – megismerkedik a házi olvasmányok megközelítési szempontjaival, lehetőségeivel; – előzetesen felkészül a mű sok szempontú megközelítésére (feladatok; adatkeresés, jegyzetelés, vázlatkészítés stb.); – képes szövegalkotási feladatok megoldására (szóban/írásban), pl. jellemzés, levél, elbeszélés,	*Erkölcstan:* jó és rossz, bűn és erény, a lelkiismeret. *Dráma és tánc*: elbeszélő szöveg egy-egy jelenetének dramatizált megjelenítése.

	jellemzés nézőpontváltással, kreatív írás; – képes szövegrészlet megtanulására, esetleg jelenet, dialógus előadására, dramatikus játékra.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Ifjúsági regény, cselekmény, tér- és időviszonyok, szerkezet, konfliktus, elbeszélői nézőpont.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Szövegalkotás**	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	Elbeszélés, leírás, jellemzés, levél; mindennapi tájékoztató szövegek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai:	Annak belátása, hogy a nyelvi igényesség az önbecsülésnek és mások tiszteletének kifejezője. A szövegalkotás készségszintjének folyamatos fejlesztése, önkorrekció, hibajavítás. Az olvasott irodalmi művekhez (is) kapcsolódóan az elbeszélés, a leírás, a jellemzés közlésformáinak gyakorlása, rövid érvelő szövegek készítése.	
Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Irodalmi művekhez kapcsolódó szövegalkotási feladatok készítése, különféle műfajokban (elbeszélés, leírás, jellemzés, levél, érvelő szöveg, kreatív írások).	A tanuló képes – szövegalkotási készségszintjének folyamatos fejlesztésére, hibáinak javítására; – az elbeszélés, leírás, jellemzés közlésformáinak gyakorlására; – rövid érvelő szövegek készítésére; – néhány, különféle típusú, a mindennapokban megjelenő írott és elektronikus szöveg elkészítésére (meghívó, e-mail stb.).	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek; Természetismeret; Vizuális kultúra; Matematika:* narratív szövegek, leírások, érvelő szövegek alkotása.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Elbeszélés, leírás, jellemzés, levél, érvelő szöveg.	

Irodalom
6.osztály
heti: 2,5 óra

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Ballada**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Verses kisepikai alkotások; a népköltészet és műköltészet megkülönböztetése. Hangsúlyos verselés; rím.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A ballada műfaji jellemzőinek, sajátos szerkesztés- és előadásmódjának megismerése; magatartásformák, erkölcsi értékek elemzése. Memoriterek kifejező tolmácsolása, különböző előadásmódok megvitatása. Arany János: *A walesi bárdok* című balladájának értelmezése, a felvetett	

	szempontok befogadásával, megértésével (szerkezet, műfaji jellemzők, magatartásformák).

Ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Egy népballada értelmezése és előadása (pl. *Kőmíves Kelemen* vagy *Kádár Kata).* A műfaji sajátosságok megfigyelése, elemzése (szaggatottság, kihagyás, elhallgatás stb.). Arany János: *A walesi bárdok* – egy műballada értelmezése és előadása. Egyszólamú, egyenes vonalú (lineáris) szerkezet. Műfaji sajátosságok (pl. kihagyásosság) és művészi megoldások (pl. ismétlés, fokozás, szórendcsere/inverzió, versforma, zeneiség). Magatartásformák; bűn és bűnhődés, lélektaniság.	A tanuló – megismeri a ballada műfaji jellemzőit, sajátos szerkesztés- és előadásmódját; – tudja, hogy a népköltészeti alkotások többféle változatban létezhetnek; – elő tud adni egy népballadát (memoriter); – értelmezi Arany János *A walesi bárdok* című balladáját (memoriter); – műismereti minimuma: egy népballada és egy Arany-ballada.	*Erkölcstan:* bűn, erény, lelkiismeret. *Ének-zene*: népdal, népballada.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Időmértékes verselési rendszer, versláb, jambus, jambikus verselés, spondeus, félrím, belső rím, alliteráció, szórendcsere.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Monda, rege	Órakeret 14 óra
Előzetes tudás	Mondák, legendák. Mitológiai történetek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Annak belátása, hogy a múlt megismerése segíti a jelenben való eligazodást, önmagunk megismerését. Olvasmányélmények célirányos felidézése, következtetések megfogalmazása, korábbi és új szövegek megismerése alapján mondatípusok rendszerezése. A képzelet, a kreativitás, az íráskészség fejlesztése. A kritikai gondolkodás fejlesztése: a történeti forrás és a mondafeldolgozás különbségének beláttatása. Arany János *Rege a csodaszarvasról* című művének elemző bemutatása.	

Ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Magyar mondák, pl. őstörténeti mondák/eredetmondák, történeti mondák, helyi mondák (pl. *A fehér ló mondája*; vármondák, Lehel, Zotmund mondája). Arany János: *Rege a csodaszarvasról* – műértelmezés. A csodaszarvas-monda feldolgozása(i) és a történeti források.	A tanuló – a már korábbról ismert művek olvasásával felidézi a műfaji sajátosságokat; – felidéz népköltészeti műfajokat; – megismer, rendszerez mondatípusokat; – kreatív írásokat készít (pl. helyi monda, keletkezéstörténet); – képes Arany János *Rege a csodaszarvasról* című	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* forrástípusok, forráselemzés; történetek és magyarázatok a magyarság vándorlásáról és a honfoglalásról. *Ének-zene:* népdalok felidézése.

	művének elemző bemutatására (részletek, memoriter is), a mondai anyag és a művészi feldolgozás összevetésére.	*Vizuális kultúra*: honfoglaláskori művészet.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Monda, rege, eredetmonda, felező 8-as ritmus.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Arany János: *Toldi***	**Órakeret 25 óra**
Előzetes tudás	Elbeszélő költemény, felező 12-es forma; Petőfi Sándor: *János vitéz.*	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Magatartásformák (indulat, hirtelen harag) elutasítása, erkölcsi értékek (szeretet, helytállás) vállalása. A szövegközeli olvasás, a szövegértelmező, műértelmező képesség fejlesztése (tér- és időviszonyok, cselekmény, a szereplők kapcsolatai; magatartások értelmezése; lélekábrázolás). A szókincs, az esztétikai és erkölcsi érzék, az ítélőképesség fejlesztése.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A *Toldi* cselekménye, szerkezete. Toldi Miklós helyzete, tettei, magatartása (értelmezés, jellemzés); kapcsolatai, konfliktusai (elemzés). Arany lélekábrázolása (családi kapcsolatok; bűn és megtisztulás). A megjelenítés eszközei (az egységenkénti feldolgozás során a poétikai eszközök elemzése: képek, pl. hasonlat, megszemélyesítés, metafora; alakzatok, pl. ellentét, párhuzam, túlzás, felsorolás, részletezés, szótőismétlés). Verselési elemzések, ritmizálási gyakorlatok.	A tanuló – felismeri az elbeszélő költemény műfaját; – elemzi a tér- és időviszonyokat; ismeri a cselekményt; jellemzi a szereplőket és minősíti kapcsolataikat a *Toldi* részletes feldolgozása során; – alkalmazza a kapcsolódó elméleti fogalmakat (pl. verses epika; elbeszélő költemény); – felismeri a poétikai eszközöket (szóképek, alakzatok), a versritmust; – képes önálló szövegalkotási feladatok megoldására (különféle közlésformák; nézőpontváltás stb.); – képes saját véleményének megfogalmazására; – tud memoritereket előadni (szövegrészletek a műből).	*Erkölcstan:* bűn és erény, lelkiismeret, megtisztulás. *Ének-zene:* ritmizálási gyakorlatok.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Előhang, mottó, expozíció, kaland, allegória, epizód, késleltetés, körülírás, felező 12-es, sormetszet.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Érzelmek, hangulatok, gondolatok**	**Órakeret 10 óra**

Előzetes tudás	Lírai alkotások jellemzői; költői nyelv, képek, alakzatok, zeneiség. Ismeretek József Attila, Nagy László, Nemes Nagy Ágnes, Petőfi Sándor, Radnóti Miklós, Szabó Lőrinc, Weöres Sándor egy-egy alkotásáról (memoriterek is).
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Annak belátása, hogy az irodalmi művek olvasása gazdagítja érzelmi életünket. A befogadási képességek növelése különböző kifejezésmódú szövegek olvasásával, feldolgozásával. Jellemző motívumok, témák azonosítása. Képesség az epikai és lírai műnem megkülönböztetésére (az ábrázolás irányultsága alapján).

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Témák, motívumok lírai alkotásokban (pl. természet, évszakok, napszakok, szerelem). A lírai műnem sokszínűsége: változatos szerkezeti megoldások, képiség, zeneiség, hangnemek – eltérő alkotói magatartások. Szemelvények a magyar irodalom különféle műfajú alkotásaiból, pl. Csokonai Vitéz Mihály, József Attila, Petőfi Sándor, Radnóti Miklós, Szabó Lőrinc, Weöres Sándor műveiből – értelmezések, poétikai és verstani gyakorlatok. A választott művekhez kapcsolódó fogalmi ismeretek.	A tanuló – megkülönbözteti az epikai és lírai műnemet (az ábrázolás irányultsága alapján); – felismeri a lírai műnemnek a líra alanyára vonatkoztatottságát (bármely líratípusban, pl. gondolat- vagy hangulatlíra); – bővíti ismereteit a kifejezésmódokról; – felismer jellemző témákat, motívumokat (pl. természet, évszakok, napszakok); – felismeri a művészi stíluseszközöket és elemzi azok hatását.	*Ének-zene:* megzenésített versek.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Líra, lírai alany, téma, motívum, versforma, rímszerkezet.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Próbatételek, kalandok, hősök**	**Órakeret 13óra**
Előzetes tudás	Hősies magatartásformák a korábbi olvasmányélményekben.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A „próbatétel, kaland, hősiesség” tematika alapján is emberi alaphelyzetek, irodalmi témák, formák felismerése, a tematika sok szempontú megközelítése (pl. jellemformálás, archetipikus helyzetek). Felkészítés a téma megjelenésének változatosságára; különböző korszakban írott, eltérő műfajú művek befogadására. A befogadói tapasztalatok, a szókincs, a poétikai ismeretek bővítése a *Lúdas Matyi* feldolgozása révén.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A hősies magatartás néhány példája, változata; a próbatételek, kalandok szerepe. A görög mitológiától és a *Bibliá*tól (pl. Héraklész, Odüsszeusz; Dávid és Góliát,	A tanuló – megismer az irodalmi művek segítségével néhány példát a hősies magatartásra; – megfigyeli, hogy a próbatételek, kalandok miként formálják a	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* hősök, történetek, legendák elemzése. *Vizuális kultúra:*

Sámson) a klasszikus és a kortárs ifjúsági irodalomig (kis- és nagyepikai művek, műrészletek; verses és prózai formák). Fazekas Mihály: *Lúdas Matyi* – műértelmezés. Szerkezet (a négy levonás kapcsolódása; ismétlés és fokozás); a konfliktusok jellege; népiesség és időmértékes forma.	személyiséget, jellemet; – a „próbatétel, kaland, hősiesség” tematika alapján is felismer emberi alaphelyzeteket és irodalmi témákat, formákat; felismeri az emberi kapcsolatok sokféleségét és a téma megjelenésének változatosságát korszaktól, műfajtól és formától függetlenül; – felfedez archetipikus helyzeteket bibliai, mitológiai történetekkel; – részt vesz ajánlott olvasmányok közös feldolgozásában (tér- és időviszonyok, cselekmény, szereplők, elbeszélői nézőpont, szerkezet stb. elemzésében); – választhatja klasszikus és népszerű ifjúsági regények bemutatását (szemelvények vagy egyéni beszámolók, ajánlások); az érdeklődés felkeltésének céljából is (a mű hatása); – gyakorolja a jegyzetelést, vázlatkészítést; – képes Fazekas Mihály *Lúdas Matyi* című művének elemző bemutatására, esetleg egyik levonásának dialogikus megjelenítésére; – képes vélemény szóbeli és írásbeli megfogalmazására az olvasott szövegek szereplőinek tetteiről, érzelmeiről, gondolatairól, a megjelenített emberi helyzetekről, folyamatos fejlesztési célként.	hősök, próbatételek, kalandok képzőművészeti megjelenítése. *Erkölcstan*: a próbatétel, kaland, hősiesség lehetséges összefüggései.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Próbatétel, kaland (cselekményszervező), ismétlődő motívum, vándortéma, daktilus, spondeus, kötött verssor, hexameter.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Gárdonyi Géza: *Egri csillagok* – házi olvasmány**	**Órakeret 10 óra**

Előzetes tudás	Korábban olvasott regények, ifjúsági regények. Epikus művek jellemzői: szerkezet, idő, helyszín, cselekmény, fordulat, szereplő; magatartásformák értékelése; vélemény megosztása.
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Alapvető erkölcsi értékekkel való azonosulás (szerelem, hazaszeretet, hűség, helytállás), az emberi magatartások megítélése és értékelése. A házi olvasmányok korábban megismert megközelítési lehetőségeinek felidézése, alkalmazása. Felkészítés a mű sok szempontú befogadására, értelmezésére; az olvasottak önálló dokumentálására (pl. motívumok azonosítása, jegyzetelés, vázlat). Kreativitás fejlesztése szövegalkotási gyakorlatokkal.

Ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Gárdonyi Géza: *Egri csillagok* – sok szempontú megközelítés. Tér- és időviszonyok (cselekményidő/külső, történelmi idő), cselekmény, szerkezet; a szereplők csoportjai, kapcsolataik; konfliktusok. Elbeszélői nézőpont, jellemábrázolás, ábrázolásmód. Bornemissza Gergely életútja. A mű fontos témái (történelem, hősiesség, barátság, szerelem, árulás stb.) és motívumai (pl. hold, csillag, gyűrű).	A tanuló – alkalmazza a házi olvasmányok korábban megismert megközelítési lehetőségeit; – előzetesen felkészül a mű sok szempontú értelmezésére (feladatok; adatkeresés, jegyzetelés, vázlatkészítés stb.); – képes szövegalkotási feladatok megoldására (szóban/ írásban), pl. leírás, jellemzés, elbeszélés nézőpontváltással, levél, kreatív írás; – képes szövegrészlet megtanulására, esetleg jelenet, dialógus előadására, dramatikus játékra.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* adott történetekben a valós és fiktív elemek megkülönböztetése. *Informatika*: egynyelvű szótárak (pl. jelképszótár, szimbólumszótár) használata. *Természetismeret:* a regényhez kapcsolódó topológia.

Kulcsfogalmak / fogalmak	Történelmi regény, ifjúsági regény, kalandregény; téma, motívum.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Szövegalkotás	Órakeret 5 óra
Előzetes tudás	Elbeszélés, leírás, jellemzés, levél; mindennapi tájékoztató szövegek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A kommunikációs képességek fejlesztése; az önismeret, a nyelvi kultúra növelése. Elbeszélés, leírás, jellemzés közlésformáinak folyamatos gyakorlása, rövid érvelő szövegek készítése. A kapcsolattartás digitális műfajainak alkalmazása.	

Ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Irodalmi művekhez kapcsolódó szövegalkotási feladatok készítése, különféle műfajokban (elbeszélés, leírás, jellemzés, levél). Érvelő szövegek. Kreatív írások.	A tanuló képes – az elbeszélés, leírás, jellemzés közlésformáinak folyamatos gyakorlására; – rövid érvelő szövegek készítésére; – néhány, különféle típusú, a mindennapokban megjelenő	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek; Természetismeret; Matematika; Vizuális kultúra*: narratív szövegek, leírások, érvelő szövegek alkotása.

	írott és elektronikus szöveg elkészítésére (meghívó, e-mail stb.); – saját hibáinak felismerésére, javítására, igényli ezek kiküszöbölését gyakorlással, feladatmegoldással, és törekszik készségszintjének folyamatos fejlesztésére.	*Informatika*: a digitális írásbeliség kapcsolattartó műfajainak ismerete.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Írásbeli kapcsolattartás, elbeszélésfajták, érv, nézőpont, érvelés.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló törekszik gondolatait érthetően, a helyzetnek megfelelően megfogalmazni, adekvátan alkalmazni a beszédet kísérő nem nyelvi jeleket. Képes rövidebb szóbeli üzenetek, rövidebb hallott történetek megértésére, összefoglalására, továbbadására. Ismeri és alkalmazni tudja a legalapvetőbb anyaggyűjtési, vázlatkészítési módokat. Képes önállóan a tanult hagyományos és internetes műfajokban (elbeszélés, leírás, jellemzés, levél, SMS, e-mail stb.) szöveget alkotni. Törekszik az igényes, pontos és helyes fogalmazásra, írásra. Az írott és elektronikus felületen megjelenő olvasott szövegek globális (átfogó) megértése, a szövegből az információk visszakeresése mellett képes újabb és újabb szövegértési stratégiákat megismerni, azokat alkalmazni. Képes önálló feladatvégzésre az információgyűjtés és ismeretszerzés módszereinek alkalmazásával (kézikönyvek és korosztálynak szóló ismeretterjesztő források). Felismeri a szövegértés folyamatát, annak megfigyelésével képes saját módszerét fejleszteni, hibás olvasási szokásaira megfelelő javító stratégiát találni, és azt alkalmazni. A tanuló ismeri a tanult alapszófajok (ige, főnév, melléknév, számnév, határozószó, igenevek, névmások), valamint az igekötők általános jellemzőit, alaki sajátosságait, a hozzájuk kapcsolódó főbb helyesírási szabályokat, amelyeket az írott munkáiban igyekszik alkalmazni is. A megismert új szavakat, közmondásokat, szólásokat próbálja aktív szókincsében is alkalmazni. A tanuló meg tud nevezni három mesetípust példákkal, és fel tud idézni címe vagy részlete említésével három népdalt. Különbséget tud tenni a népmese és a műmese között. Meg tudja fogalmazni, mi a különbség a mese és a monda között. El tudja különíteni a ritmikus szöveget a prózától. Felismeri a hexameteres szövegről, hogy az időmértékes, a felező tizenkettesről, hogy az ütemhangsúlyos. Fel tud sorolni három-négy művet Petőfitől és Aranytól, képes egyszerűbb összehasonlítást megfogalmazni János vitéz és Toldi Miklós alakjáról. Képes értelmezni *A walesi bárdok*ban rejlő üzenetet, és meg tudja világítani 5–6 mondatban az *Egri csillagok* történelmi hátterét. El tudja különíteni az egyszerűbb versekben és prózai szövegekben a nagyobb szerkezeti egységeket. Össze tudja foglalni néhány hosszabb mű cselekményét (*János vitéz, Toldi, A Pál utcai fiúk, Egri csillagok*), meg tudja különböztetni, melyik közülük a regény és melyik az elbeszélő költemény. Értelmesen és pontosan, tisztán, tagoltan, megfelelő ritmusban tud felolvasni szövegeket. Részt tud venni számára ismert témájú vitában, és képes érveket alkotni. Ismert és

	könnyen érthető történetben párosítani tudja annak egyes szakaszait a konfliktus, bonyodalom, tetőpont fogalmával. Képes az általa jól ismert történetek szereplőit jellemezni, kapcsolatrendszerüket feltárni. Képes néhány példa közül kiválasztani az egyszerűbb metaforákat és metonímiákat. Képes egyszerűbb meghatározást adnia következő fogalmakról: líra, epika, epizód, megszemélyesítés, ballada, dal, rím, ritmus, mítosz, motívum, konfliktus. Képes művek, műrészletek szöveghű felidézésére. Az olvasott és megtárgyalt irodalmi művek nyomán képes azonosítani erkölcsi értékeket és álláspontokat, képes megfogalmazni saját erkölcsi ítéleteit.

7–8. évfolyam

A 7–8. évfolyamon – a változó és egyre összetettebb tudástartalmakkal is összefüggésben – a már megalapozott kompetenciák továbbfejlesztése (azaz megerősítése, bővítése, finomítása, hatékonyságuk, változékonyságuk növelése) történik. Az információ felismerése (azonosítása), visszakeresése, értékelése, tárolása, előállítása, bemutatása és cseréje szintén nagy jelentőséget kap, mint pl. a digitális tartalomalkotás és -megosztás, továbbá kommunikációs együttműködés az interneten keresztül. Fontos feladat a nyelvről tanult ismeretek mélyítése, a nyelv szerkezetének, változó egységeinek megfigyelése mondat- és szövegépítő eljárásokkal. Mire eljutottak a tanulók a 7–8. évfolyamig, addigra már megismerkedtek a *János vitéz*zel és a *Told*ival, a mesékkel és a mondákkal, az első közösen megismert terjedelmesebb regényekkel. Az olvasás és írás, a szövegértés és szövegalkotás ekkorra már több kell, hogy legyen számukra merő technikai gyakorlatnál vagy egyszerű kódoló – dekódoló eljárásnál. Érteniük kell, hogy az irodalom olyan üzenet, amelyet elődeink és a rendkívüli képességekkel megáldott művészek örökítettek ránk, és amely üzenetnek a megfejtése és életünkbe építése a mi dolgunk. Ekkorra már szerencsés, ha a tanulók jól értik: a pragmatikus tudáselemeken túl az embernek szüksége van egy transzpragmatikus, ünnepnapi tudásra is, amiben elsősorban a művészetek adhatnak eligazítást. Ahhoz, hogy az irodalommal ebben a másfajta jelentésében is képesek legyenek szembesülni, ehhez több előfeltételnek is teljesülnie kell. Előfeltétele ennek a tanterv, az iskola és a nevelő részéről, hogy vegye figyelembe a tanuló sajátos serdülőkori viszonyát a tanulmányokhoz, a mély lelki kérdéseket érintő kommunikációhoz és a tekintélyhez, és csakis ezt a kritikus és sebezhető kamaszt jól ismerve fogalmazza meg célkitűzéseit. Ugyanennek másik előfeltétele a tanuló részéről, hogy legyen partner azoknak a képességeknek a kialakításában, amelyek az effajta irodalomértéshez elengedhetetlenek. Ennek megfelelően 7–8. évfolyamon számos képességszintet el kell érni. Beszédkészség szempontjából a 7–8. évfolyamon a tanuló beszédében már nemcsak megfelelően artikulál, hanem kiejtésével közlő szándékát is jól tükrözi, továbbá a mondat- és szövegfonetikai eszközöket is megfelelően alkalmazza. Már nemcsak összefoglalni tudja az olvasottakat, hanem érvelni is képes, és a beszédtárssal empatikusan együtt tud működni. Nemcsak a beszédhelyzethez alkalmazkodik, hanem különféle kommunikációs technikákat is képes alkalmazni. Tanulási képesség szempontjából már nemcsak használni képes a vázlatot, hanem ő maga is képes az önálló vázlatkészítés különféle eljárásaira. Szövegértés szempontjából már nemcsak értelmezésre, hanem formai-stilisztikai elemzésre is képes, továbbá a zenei és ritmikai eszközök típusainak azonosítására. Irodalomismeret szempontjából már nemcsak a lírai és az elbeszélő szerkezetek kulcsfogalmait ismeri, hanem érti a formai jegyek jelentésteremtő szerepét is, továbbá megismerkedik a drámával, a befogadóval, a hatással, a beszédhelyzettel, a jellemzés módjaival és a tantervben számára előírt további fogalmakkal. Erkölcsi ítélőképesség szempontjából már nemcsak a tetszésnyilvánításra és az eltérő vélemény tiszteletére képes, hanem érti az ízlés kontextuális összefüggéseit, kulturális,

történeti, közösségi, családi, egyéni beágyazottságát. Ismeri a média működésének, társadalmi hatásainak alapvető összefüggéseit, a történetalakítás és elbeszélés mozgóképi eszközeit.

Magyar nyelv
7.osztály
heti: 2, 5 óra

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése és alkotása**	**Órakeret 8 óra**
Előzetes tudás	A beszéd zenei eszközei: dallam, hangsúly, tempó, hangerő, szünet; beszédhelyzet; nem nyelvi kifejezőeszközök: arcjáték, gesztus, testtartás, távolság, külső megjelenés. A kommunikáció folyamata, tényezői: adó, vevő, csatorna, kód, kapcsolat, valamint a különféle beszédhelyzetekben való részvétel formái.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A társas viselkedés szabályozásához szükséges nyelvi kompetenciák fejlesztése, a kulturált véleménynyilvánítás, vitázás alapelveinek tudatosítása, a konfliktuskezelés képességének fejlesztése. Különféle iskolai közéleti és kisközösségi beszédhelyzetek sémái, a helyzetnek és a kommunikációs célnak megfelelő beszédmód, szókincs, nyelvi viselkedés gyakoroltatása. A magyar nyelv kiejtési sajátosságainak (hangsúly, hanglejtés) tudatosításával a nyelvi, nemzeti identitás erősítése. A nyelvjárási változatok (pl. hangkészlet) felismertetése, az elfogadó attitűd, a másság iránti tisztelet erősítése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Kifejező, a beszéd zenei eszközeit, a nem verbális jeleket a beszédhelyzetnek megfelelően használó megnyilatkozás. A különféle mindennapi megnyilatkozások, valamint a tömegkommunikáció üzeneteinek dekódolása. Az érvelés alapjainak megismerése. Részvétel beszélgetésben, vitában, a saját álláspont előadása, megvédése, esetleges korrigálása a témának, a kommunikációs helyzetnek megfelelő kifejezésmóddal. Reagálás mások véleményére kisközösségi (iskolai, családi, baráti) helyzetekben. A közéleti kommunikáció iskolai helyzetei és műfajai: megbeszélés, vita, felszólalás, hozzászólás, rövid alkalmi beszéd, köszöntés, kiselőadás, a helyzetnek és a kommunikációs célnak megfelelő beszédmód, szókincs használata.	*Minden tantárgy*: felszólalás, kiselőadás, (ünnepi) beszéd, részvétel beszélgetésben, vitában. *Vizuális kultúra*: szöveg és kép kapcsolata a vizuális médiumokban. *Dráma és tánc:* kifejező szövegmondás dramatikus játékban. *Ének-zene*: beszédhang, énekhang, beszédtempó, ritmus.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Vélemény, vita, érv; megbeszélés, hozzászólás, felszólalás, kiselőadás,

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Olvasás, szövegértés	Órakeret 15 óra
Előzetes tudás	A tanult szövegértési, szöveg-feldolgozási stratégiák (átfutás, jóslás, előzetes tudás aktiválása, szintézis, szelektív olvasás stb.) alkalmazása különféle megjelenésű és típusú szövegeken. A saját szövegértési hiba felismerése, korrigálása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Szövegfeldolgozási módok, adatkeresési technikák, olvasási formák (intenzív és extenzív olvasás) megismertetése. A kifejező szövegtolmácsolás képességének fejlesztése. A tanulási képesség fejlesztése: adatkeresési technikák, információkezelési módok megismertetése, gyakorlati alkalmazása nyomtatott és elektronikus szövegekben.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A megismert szövegfeldolgozási módok gyakorlása, újabb technikák, olvasási formák megismerése (intenzív és extenzív olvasás), azok gyakorlatban történő alkalmazása. A szöveg érzelmi-gondolati tartalmát kifejező olvasás. A különféle szövegfeldolgozási módok (szó szerinti, kritikai, kreatív olvasás) használata elektronikus és nyomtatott, folyamatos és nem folyamatos szövegeken. Az olvasott szöveg tartalmának és az azt kiegészítő képek, ábrák összefüggéseinek felfedése, értelmezése. Adatkeresés technikái (szelektív olvasás, átfutás). Ismeretterjesztő szövegek jellemzői és feldolgozási technikái. Nyomtatott szótárhasználat.	*Minden tantárgy*: az egyes tantárgyakban olvasott szövegek feldolgozásának tantárgyi sajátosságai. *Informatika*: keresési ismeretek alkalmazása. *Vizuális kultúra*: ábrák, képek, illusztrációk értelmezése.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Adatkeresés, szótár, folyamatos szöveg, nem folyamatos szöveg, szövegfeldolgozás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Írás, fogalmazás	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	Adatgyűjtés, jegyzet- és vázlatkészítés különböző technikákkal. Megadott témához, problémához való célzott anyaggyűjtés (pl. adatok, példák, érvek) a könyvtár nyomtatott és elektronikus eszközeinek és forrásainak felhasználásával. A tanult műfajokban történő önálló szövegalkotás. A fogalmazás folyamatközpontúságának alkalmazása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A társas kultúrában való részvételhez szükséges *írástechnikai* kompetenciák fejlesztése: az érzelmek hiteles kifejezésének képessége, a szeretetteljes emberi kapcsolatok ápolásának képessége, konfliktuskezelés képessége, udvariassági formulák ismerete, alkalmazása stb. Többféle jegyzetelési technika, forma elsajátíttatása, a célnak megfelelő kiválasztása, alkalmazása tanári segítséggel. A bemutatkozás írásos formáinak megismerése, írása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A kommunikációs céloknak megfelelő papíralapú és elektronikus szövegek írása.	*Vizuális kultúra*:

A tanulást segítő papíralapú és számítógépes jegyzetelés gyakorlása, törekvés a legoptimálisabb egyéni forma kialakítására. Különböző nézőpontú és műfajú szövegek alkotása: elbeszélés, jellemzés, vélemény.	tipográfia ismeretek.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Jegyzet, elbeszélés, jellemzés, vélemény,

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Helyesírás**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	Alapvető helyesírási szabályok (kiejtés elve, szóelemzés eleve, hagyomány elve, egyszerűsítés) ismerete, alkalmazásuk a szövegalkotás folyamatában; önkontroll és szövegjavítás fokozatos önállósággal.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nyelvi tudatosság növelése: a normakövető és a normától eltérő helyesírás értelemtükröztető szerepének értelmezése. Szövegértelmezési képességek fejlesztése: a mondatfajták, a mondat szerkezeti típusainak írásjelhasználata; a szöveg központozásának, a párbeszéd és az idézetek leggyakoribb szabályainak megismertetése. A nyelvtani ismeretek alapján megismert összetett szavak helyesírása, az értelemtükröztető rendszer megismertetése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
A helyesírás értelemtükröztető szerepének felhasználása különféle írásbeli műfajokban. Az írásjelek, a szöveg központozásának legfontosabb szabályai egyszerű mondatok esetében.		*Vizuális kultúra*: tipográfiai ismeretek – esztétikus és célszerű íráskép.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Központozás, írásjel (vessző, pont, kérdőjel, felkiáltójel, kettőspont,).	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A nyelv szerkezete és jelentése**	**Órakeret 39 óra**
Előzetes tudás	Szótő, toldalék: képző, jel, rag, összetett szók; alapszófajok: ige, főnév, melléknév, számnév, határozószó, névmások, igenevek: főnévi, melléknévi, határozószói igenév. Mondatfajták típusai, használatuk.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nyelv szerkezetének, változó egységeinek megfigyeltetése mondat- és szövegépítő eljárásokkal. A mondatfajták közlési szándékának felismertetése a beszélt és írott nyelvben, alkalmazásuk a mindennapi kommunikációban. A mondat szó szerinti és pragmatikai jelentésének felismertetése, az elsődleges és másodlagos jelentés megkülönböztetése. A viszonyszók és mondatszók funkcionális szerepének megismertetése. A modalitásnak (a mondatfajtáknak) megfelelő akusztikai eszközök tudatosítása.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
A mondat nyelvi funkciója, felépítése, szerkezete, mondatfajták,		*Vizuális kultúra*:

szövegszervező ereje. Mondatátalakítási gyakorlatok a beszédhelyzetnek és a kommunikációs szándéknak megfelelően szóban és írásban. A szószerkezetek és a mondatok megalkotásában szerepet játszó viszonyszók és mondatszók. A szószerkezettípusok felépítésének megfigyelése, felismerésük és alkotásuk. A fő mondatrészek szerepének és mondatbeli viszonyainak, a hozzájuk kapcsolódó vonzatok jellemzőinek tanulmányozása. Fő mondatrészek szerepe, funkciója és fajtái, mondatbeli viszonyaik, vonzatok.	vizuális kommunikáció, a vizuális közlések felépítése.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Mondatfajta, kijelentő, kérdő, felszólító, felkiáltó, óhajtó mondat. Egyszerű és összetett mondat; tagolt és tagolatlan mondat; minimális és bővített mondat; alárendelő és mellérendelő mondat. Mondatrész, alany, állítmány, tárgy, jelző (minőség, birtokos, mennyiség), határozó (idő, hely, mód, társ, eszköz, állapot). Szószerkezet, mellérendelő és alárendelő szószerkezet. Viszonyszó, névelő, kötőszó, névutó, partikula, segédige, igekötő. Mondatszó, indulatszó, módosítószó.

Magyar nyelv
8.osztály
heti: 2,5 óra

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése és alkotása**	**Órakeret 13 óra**
Előzetes tudás	A beszéd zenei eszközei: dallam, hangsúly, tempó, hangerő, szünet; beszédhelyzet; nem nyelvi kifejezőeszközök: arcjáték, gesztus, testtartás, távolság, külső megjelenés. A kommunikáció folyamata, tényezői: adó, vevő, csatorna, kód, kapcsolat, valamint a különféle beszédhelyzetekben való részvétel formái.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A társas viselkedés szabályozásához szükséges nyelvi kompetenciák fejlesztése, a kulturált véleménynyilvánítás, vitázás alapelveinek tudatosítása, a konfliktuskezelés képességének fejlesztése. Különféle iskolai közéleti és kisközösségi beszédhelyzetek sémái, a helyzetnek és a kommunikációs célnak megfelelő beszédmód, szókincs, nyelvi viselkedés gyakoroltatása. A magyar nyelv kiejtési sajátosságainak (hangsúly, hanglejtés) tudatosításával a nyelvi, nemzeti identitás erősítése. A nyelvjárási változatok (pl. hangkészlet) felismertetése, az elfogadó attitűd, a másság iránti tisztelet erősítése. A tömegkommunikáció formáinak, céljának, működési módjainak és hatásának, valamint néhány gyakoribb műfajának megismertetése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Kifejező, a beszéd zenei eszközeit, a nem verbális jeleket a beszédhelyzetnek megfelelően használó megnyilatkozás. A különféle mindennapi megnyilatkozások, valamint a	*Minden tantárgy*: felszólalás, kiselőadás, (ünnepi) beszéd, részvétel

tömegkommunikáció üzeneteinek dekódolása. Az érvelés alapjainak megismerése. Részvétel beszélgetésben, vitában, a saját álláspont előadása, megvédése, esetleges korrigálása a témának, a kommunikációs helyzetnek megfelelő kifejezésmóddal. Reagálás mások véleményére kisközösségi (iskolai, családi, baráti) helyzetekben. A közéleti kommunikáció iskolai helyzetei és műfajai: megbeszélés, vita, felszólalás, hozzászólás, rövid alkalmi beszéd, köszöntés, kiselőadás, a helyzetnek és a kommunikációs célnak megfelelő beszédmód, szókincs használata.	beszélgetésben, vitában. *Vizuális kultúra*: szöveg és kép kapcsolata a vizuális médiumokban. *Dráma és tánc:* kifejező szövegmondás dramatikus játékban. *Ének-zene*: beszédhang, énekhang, beszédtempó, ritmus.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Vélemény, vita, érv; megbeszélés, hozzászólás, felszólalás, kiselőadás, köszöntő, ünnepi beszéd. Tömegkommunikáció, sajtó, rádió, televízió, internet. Sajtóműfaj (hír, tudósítás, interjú).

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasás, szövegértés**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	A tanult szövegértési, szöveg-feldolgozási stratégiák (átfutás, jóslás, előzetes tudás aktiválása, szintézis, szelektív olvasás stb.) alkalmazása különféle típusú szövegeken. A saját szövegértési hiba felismerése, korrigálása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A kifejező szövegtolmácsolás képességének fejlesztése. A tanulási képesség fejlesztése: adatkeresési technikák, információkezelési módok megismertetése, gyakorlati alkalmazása nyomtatott és elektronikus szövegekben. A tömegkommunikációs szövegekben rejlő manipulációk felismerésének képességének fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A megismert szövegfeldolgozási módok gyakorlása, újabb technikák, olvasási formák megismerése (intenzív és extenzív olvasás), azok gyakorlatban történő alkalmazása. A szöveg érzelmi-gondolati tartalmát kifejező olvasás. A különféle szövegfeldolgozási módok (szó szerinti, kritikai, kreatív olvasás) használata elektronikus és nyomtatott, folyamatos és nem folyamatos szövegeken. Az olvasott szöveg tartalmának és az azt kiegészítő képek, ábrák összefüggéseinek felfedése, értelmezése. Adatkeresés technikái (szelektív olvasás, átfutás). A különböző forrásból származó információk megadott szempontok szerint való összehasonlítása, kritikai következtetés levonása. Ismeretterjesztő szövegek jellemzői és feldolgozási technikái. Elektronikus és nyomtatott szótárhasználat.	*Minden tantárgy*: az egyes tantárgyakban olvasott szövegek feldolgozásának tantárgyi sajátosságai. *Informatika*: keresési ismeretek alkalmazása. *Vizuális kultúra*: ábrák, képek, illusztrációk értelmezése.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Adatkeresés, szótár, folyamatos szöveg, nem folyamatos szöveg, szövegfeldolgozás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Írás, fogalmazás**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Adatgyűjtés, jegyzet- és vázlatkészítés különböző technikákkal. Megadott témához, problémához való célzott anyaggyűjtés (pl. adatok, példák, érvek) a könyvtár nyomtatott és elektronikus eszközeinek és forrásainak felhasználásával. A tanult műfajokban történő önálló szövegalkotás. A fogalmazás folyamatközpontúságának alkalmazása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A társas kultúrában való részvételhez szükséges *írástechnikai* kompetenciák fejlesztése: az érzelmek hiteles kifejezésének képessége, a szeretetteljes emberi kapcsolatok ápolásának képessége, konfliktuskezelés képessége, udvariassági formulák ismerete, alkalmazása stb. Néhány tömegkommunikációs műfaj jellemzőinek megismertetése, a műfaji sajátosságoknak megfelelő szövegalkotás. Többféle jegyzetelési technika, forma elsajátíttatása, a célnak megfelelő kiválasztása, alkalmazása tanári segítséggel. A nyilvános felületeken történő önbemutatás etikai kérdéseinek, következményeinek elemző megismerése, megvitatása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A kommunikációs céloknak megfelelő papíralapú és elektronikus szövegek írása. Forrásjegyzék önálló elkészítése, az idézés pontos jelölése. Néhány tömegkommunikációs műfajban való kreatív szövegalkotás (hír, interjú, riport, tudósítás). A tanulást segítő papíralapú és számítógépes jegyzetelés gyakorlása, törekvés a legoptimálisabb egyéni forma kialakítására. Különböző nézőpontú és műfajú szövegek alkotása: elbeszélés, jellemzés, vélemény. Az írásban történő bemutatkozás szabályai a papíralapú és az online felületen (önéletrajz, blogbejegyzés, internetes közösségi portál).	*Informatika*: a szövegszerkesztő programok lehetőségei. *Vizuális kultúra*: tipográfia ismeretek.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Jegyzet, elbeszélés, jellemzés, vélemény, elektronikus szöveg, komment, blog; önéletrajz.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Helyesírás**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	Alapvető helyesírási szabályok (kiejtés elve, szóelemzés eleve, hagyomány elve, egyszerűsítés) ismerete, alkalmazásuk a szövegalkotás folyamatában; önkontroll és szövegjavítás fokozatos önállósággal.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A mondat szerkezeti típusainak írásjelhasználata; a szöveg központozásának, a párbeszéd és az idézetek leggyakoribb szabályainak megismertetése. A nyelvtani ismeretek alapján megismert összetett szavak helyesírása, az értelemtükröztető rendszer megismertetése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Az írásjelek, a szöveg központozásának legfontosabb szabályai. A párbeszéd és az idézetek (egyenes, szabad függő, függő) írásmódja. Összetett szavak helyesírásának alapvető szabályainak megismerése, alkalmazása.	*Informatika*: a helyesírási ellenőrző programok. *Vizuális kultúra*: tipográfiai ismeretek – esztétikus és célszerű íráskép.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Központozás, írásjel (vessző, pont, kérdőjel, felkiáltójel, kettőspont, gondolatjel). Egyenes, szabad függő, függő idézet.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A nyelv szerkezete és jelentése	Órakeret 22 óra
Előzetes tudás	Szótő, toldalék: képző, jel, rag, összetett szók; alapszófajok: ige, főnév, melléknév, számnév, határozószó, névmások, igenevek: főnévi, melléknévi, határozószói igenév. Mondatfajták típusai, használatuk.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nyelv szerkezetének, változó egységeinek megfigyeltetése mondat- és szövegépítő eljárásokkal. A mondatfajták közlési szándékának felismertetése a beszélt és írott nyelvben, alkalmazásuk a mindennapi kommunikációban. A szóalkotási módok megismertetése. A modalitásnak (a mondatfajtáknak) megfelelő akusztikai eszközök tudatosítása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A mondat nyelvi funkciója, felépítése, szerkezete, mondatfajták, szövegszervező ereje. Mondatátalakítási gyakorlatok a beszédhelyzetnek és a kommunikációs szándéknak megfelelően szóban és írásban. A szóösszetételek típusai, jelentésük változása, helyesírási szabályai. A szóösszetétel, a szóképzés és a jelentés összefüggésének elemzése szépirodalmi és nem irodalmi szövegekben; szógyűjtés és játékos szóalkotás-képzéssel, összetétellel. Szóösszetétel, alapszó, képzett szó, szókapcsolat megkülönböztetése.	*Vizuális kultúra*: vizuális kommunikáció, a vizuális közlések felépítése. *Idegen nyelvek*: a tanult idegen nyelv szóalkotása.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Mondatfajta, kijelentő, kérdő, felszólító, felkiáltó, óhajtó mondat. Egyszerű és összetett mondat; tagolt és tagolatlan mondat; minimális és bővített mondat; alárendelő és mellérendelő mondat. .

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A nyelv állandósága és változása	Órakeret 7 óra
Előzetes tudás	A nyelv változó jelenség. Szótárhasználat, szókincsünk változásai.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A mai és korábbi nyelvállapot különbségének felismertetése. A nyelvi tudatosság fejlesztése: a nyelv állandóságának és változásának megfigyelése, értelmezése különböző régi és mai szövegeken.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A nyelv állandóságának és változásának megfigyelése különböző régi és mai szövegeken. A nyelvi változás bizonyítékainak értelmezése különböző korokból származó írott szövegeken és irodalmi példákon. Nyelvhasználatunk, a környezetünkben lévő nyelvváltozatok néhány jellemzőjének megfigyelése, megnevezése. A Magyarországon élő nemzetiségek nyelve, nyelvhasználata. A szókincs változása: régi és új szavak, kifejezések gyűjtése, összehasonlítása. A magyar nyelv eredete (finnugor rokonság), helye a nyelvek között. Nyelvünk agglutináló (ragasztó) jellegének bizonyítékai példákkal.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek*: a magyarság történetének kezdetei. *Ének-zene*: régi és új stílusú népdalok.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nyelvváltozat, nyelvcsalád, uráli nyelvcsalád.

Irodalom
7. osztály
heti: 2,5 óra

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Kisepikai alkotások (pl. kisregény, elbeszélés, novella, legenda, anekdota)	Órakeret 15 óra
Előzetes tudás	Epikai műnem. Verses és prózaepika (néhány, már tanult műfajjal). Mese, monda, mitológiai történet, bibliai elbeszélés. Cselekmény, idő, helyszínek, fordulat, szereplő; szerkezet; elbeszélés, párbeszéd, leírás; magatartásformák értékelése; vélemény megosztása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az érzelmi tartalmak felismerésének (pl. indulatok, szeretet, együttérzés, segítőkészség, félelem, bizalom, hála), az erkölcsi választások értelmezésének és véleményezésének fejlesztése. Az irodalmi élmény befogadásának és megosztásának fejlesztése.	

Ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Az egyes kisepikai műfajok sajátosságai (pl. tér-, időviszonyok, előreutalás, késleltetés, nézőpont, szerkesztésmód, szereplők, hangnem, téma, motívumok). Kosztolányi Dezső, Mikszáth Kálmán és más magyar elbeszélők alkotásai.	A tanuló kisepikai alkotásokban – azonosítja, elemzi az idő- és térviszonyokat; – érzékeli az elbeszélés és a történet időrendje közötti eltérést; – azonosítja az előreutalásokat, késleltetéseket; – felismeri az elbeszélői nézőpontot, beszédhelyzetet; – műelemzések nyomán rögzíti az egyes műfajok sajátosságait; – azonosítja az irodalom nagy témáit, pl. család, iskola, gyerekek és felnőttek, próbatételek; – képes az irodalmi élmény	*Erkölcstan*: nemzedékek, család, felnőttek, gyerekek kapcsolatai. *Dráma és tánc*: érzelmi tartalmak kifejezése drámajátékban, szerepjátékban.

	megosztására; – képes érzelmi tartalmak felismerésére, erkölcsi választások értelmezésére és véleményezésére, pl. indulatok, szeretet, együttérzés, segítőkészség, félelem, bizalom, hála; – memoriterek (prózaepikai szövegrészletek) előadására.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kisepika, mese, monda, legenda, anekdota, novella, elbeszélés, kisregény, szerkezet, időrend, elbeszélői nézőpont, beszédhelyzet.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nagyepikai alkotás – regényelemzés**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Regényelemzések a megelőző évfolyamokból (házi és egyéni olvasmányok, ifjúsági regények). Nagyepikai művek jellemzői: szerkezet, idő- és térviszonyok, cselekmény, fordulat, epizód, kitérő, késleltetés, előreutalás; szereplők rendszere; magatartásformák értékelése; vélemény megosztása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Annak felismerése és tudatosítása, hogy az elemző értelmező olvasás elmélyíti az élmény- és tapasztalatszerzést, hogy az irodalomolvasás érzelmi, gondolati, erkölcsi, esztétikai élmények forrása. Epikai alkotások elemző, értelmező képességének fejlesztése. Nagyepikai alkotás(ok)ban az idő- és térviszonyok azonosítása, elemzése; az elbeszélés és a történet időrendje közötti eltérés érzékeltetése; az előreutalások, késleltetések szerepét azonosító szövegértelmező képességek fejlesztése. A műelemzések alapján műfaji, poétikai, tematikai, erkölcsi következtetések megfogalmazásának képessége. Az irodalmi élmény megosztása, önálló olvasmányválasztás indoklása, olvasmányainak ajánlása.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Mikszáth Kálmán: *Szent Péter esernyője* – sok szempontú megközelítés. Tér- és időviszonyok, cselekmény, szerkezet, anekdotikusság. A szereplők jellemzése (egyéni állásfoglalással). Elemzések, értelmezések és kreatív írások. Ajánlott és/vagy egyéni olvasmányok, pl. Jules Verne, Mark Twain, Dickens és mások műveiből; a klasszikus és kortárs, magyar és világirodalmi ifjúsági irodalomból – műbemutatások, értelmezések, ajánlások (a házi	A tanuló nagyepikai alkotás(ok)ban – azonosítja, elemzi az idő- és térviszonyokat; – érzékeli az elbeszélés és a történet időrendje közötti eltérést; – azonosítja az előreutalásokat, késleltetéseket; – felismeri az elbeszélői nézőpontot, beszédhelyzetet; – a műelemzés nyomán rögzíti a műfaji sajátosságokat; – azonosítja az irodalom nagy témáit (pl. család, gyerekek és felnőttek, próbatételek, szerelem);	*Informatika*: források önálló feltárása és felhasználása. *Földrajz*: az olvasott művek topológiája. *Erkölcstan*: erkölcsi dilemmák.

olvasmányok megközelítési szempontjainak alkalmazása, önálló állásfoglalással).	– képes az irodalmi élmény megosztására; – képes a szereplők jellemzésére, tetteik minősítésére; erkölcsi választások értelmezésére és véleményezésére; – memoriterek (prózaepikai szövegrészletek) előadására; – képes annak felismerésére és tudatosítására, hogy az elemző-értelmező olvasás elmélyíti az élmény- és tapasztalatszerzést; – képes az irodalmi élmény megosztására, olvasmányainak ajánlására; – alkalmas az önálló olvasmányválasztás indoklására.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nagyepika, szerkezet, időviszony, térviszony, cselekmény, fordulat, epizód, kitérő, késleltetés, előreutalás; anekdotikus; magatartásforma.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Lírai műfajok (óda, himnusz, elégia, dal, epigramma)**	**Órakeret 25 óra**
Előzetes tudás	Lírai műnem. Népköltészet, műköltészet. Dal, tájleíró költemény, életkép. Verselési rendszerek. Hangsúlyos verselés (ütem, felező 8-as, felező 12-es). Időmértékes verselés, versláb. Rím, rímelhelyezkedés, páros rím, félrím, alliteráció. Szóképek: hasonlat, megszemélyesítés, metafora. Alakzatok: ismétlés, párhuzam, ellentét, fokozás, szórendcsere.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az alapvető lírai műfajok sajátosságainak (pl. beszédhelyzet, megszólított; tematika, motívumok, műfaji és tematikus kapcsolatok) felismerése különböző korok alkotóinak művei alapján. A ritmusérzék, a belső hallás fejlesztése. Szövegértési és szövegelemző képességek fejlesztése: alakzatok, képek azonosítása, a jelentésteremtő szerep elemzése, a kompozíció meghatározó elemeinek értelmezése, érzelmi tartalmak megértése. Szövegelemzések, értelmezések sok szempontú megközelítésben. A szöveghű, kifejező szövegmondás fejlesztése.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Alkotások műfaji szempontokból a magyar irodalom különféle korszakaiból, pl. Ady Endre, Arany János, Csokonai Vitéz Mihály (*A Reményhez*), Janus Pannonius (*Pannónia dicsérete*), József Attila, Kölcsey Ferenc, Petőfi Sándor, Radnóti Miklós, Szabó Lőrinc, Vörösmarty Mihály, Weöres Sándor műveiből és kortárs magyar lírai	A tanuló – felismeri az alapvető lírai műfajok sajátosságait különböző korok alkotóinak művei alapján (elsősorban 19-20. századi alkotások); – felismeri néhány lírai mű beszédhelyzetét, a megszólító-megszólított viszony néhány jellegzetes	*Ének-zene*: ritmusok, ritmusfajták azonosítása. *Vizuális kultúra*: a kompozíció szerepe a festészetben, építészetben.

alkotásokból. Tematikus, motivikus kapcsolódások felismerése – a műválasztás felölel alapvető lírai témákat (pl. természet, évszakok és napszakok, szülőföld, haza, család, szerelem, öntudat, költősors, költészet/ars poetica). Nemzeti himnuszunk, ódáink – Kölcsey: *Hymnus*; Vörösmarty: *Szózat*; Petőfi: *Nemzeti dal* – műértelmezések, sok szempontú elemzések (pl. vershelyzet, szerkezet, műfaji változat, poétikai megoldások, versforma).	típusát; – azonosítja a művek tematikáját, meghatározó motívumait; felfedez műfaji és tematikus-motivikus kapcsolatokat; – azonosítja a zenei és ritmikai eszközök típusait, felismeri funkciójukat, hangulati hatásukat; – azonosít képeket, alakzatokat, szókincsbeli és mondattani jellegzetességeket, a lexika jelentésteremtő szerepét megérti a lírai szövegekben; – megismeri a kompozíció meghatározó elemeit (pl. tematikus szerkezet, tér- és időszerkezet, logikai szerkezet, beszédhelyzet és változása); – felismer érzelmi tartalmakat; – sok szempontú megközelítésben elemez, értelmez különféle műfajú lírai alkotásokat és meg is tanul néhányat (pl. elégia/Csokonai Vitéz Mihály: *A Reményhez*; epigramma/Janus Pannonius: *Pannónia dicsérete*); – sok szempontú megközelítésben értelmezi, elemzi nemzeti himnuszunkat, ódáinkat (Kölcsey: *Hymnus*; Vörösmarty: *Szózat*; Petőfi: *Nemzeti* dal; memoriterek is).	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Óda, himnusz, elégia, dal, epigramma; verselési rendszer, rímes időmértékes verselés, rímtelen időmértékes verselés, versláb, spondeus, trocheus, trochaikus verselés, daktilus, kötött verssor, hexameter, pentameter, disztichon; rím, rímelhelyezkedés; szókép, hasonlat, megszemélyesítés, metafora; alakzat, ismétlés, párhuzam, ellentét, fokozás, szórendcsere.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Egy korstílus – a romantika**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Petőfi Sándor néhány műve. Jellemző műfajok a 19. század első feléből.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az irodalmi művek megismerése során a múlt értékes törekvéseinek megbecsülése, azonosulás a máig ható értékekkel. Ismerkedés egy korstílussal, korstílus és mű(vek) összefüggéseivel. Romantikus jegyek, vonások azonosítása, megnevezése, művészeti kapcsolódások feltárása. Képesség az önálló ismeretszerzésre, digitális források használatával.	
Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Egy korstílus – a romantika. Egy-két szemelvény a korszak jellemző alapvetéseiről, törekvéseiről (pl. szabadság az irodalomban; új, jellegzetes műfajok; kevertség, töredékesség; romantika és népiesség). Szemelvények Kölcsey, Vörösmarty, Petőfi korstílusra jellemző, különféle műfajú, tematikájú alkotásaiból (pl. Kölcsey: *Huszt*; Vörösmarty: *Ábránd*; Petőfi: *Egy gondolat bánt engemet…*).	A tanuló – ismerkedik egy korstílussal, a korstílus és egy-egy mű közötti összefüggéssel; – ismerkedik a korszak irodalmi életével (pl. folyóiratok, színházi élet, irodalmi kapcsolatok); – megismeri a korszakolás nehézségeit; a romantika hátterét, esztétikai elveit, törekvéseit, ábrázolásmódját, hangnemeit; a stílus formajegyeit; – ismerkedik romantika és népiesség, romantika és reformkor összefüggésével; – jellemző műveken felismeri a legjellemzőbb romantikus jegyeket, vonásokat; – felismer zenei és képzőművészeti vonatkozásokat, kapcsolódásokat; – az önálló ismeretszerzés többféle módszerével (pl. internet, elektronikus könyvtár) is gyűjt információkat.	*Vizuális kultúra*: romantikus festmények, épületek, viseletek. *Ének-zene*: a zenei romantika. *Informatika*: önálló ismeretszerzés, a források azonosítása.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Műfaji fogalmak (pl. óda, epigramma, rapszódia); romantikus ellentétezés, romantikus képalkotás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nagyepikai alkotás – egy Jókai-regény és a romantikus korstílus (regényelemzés)**	**Órakeret 12 óra**
Előzetes tudás	Regényelemzések (házi és egyéni olvasmányok). A romantikus korstílus. Nagyepikai művek jellemzői: szerkezet, idő- és térviszonyok, cselekmény, fordulat, epizód, kitérő, késleltetés, előreutalás; szereplők rendszere; magatartásformák értékelése; vélemény megosztása.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Fogékonyság a tematikai és erkölcsi megközelítésre, értékek azonosítására, megvitatására, a szereplők erkölcsi dilemmáinak, döntéseinek mérlegelésére. Komplex képességfejlesztés: egy Jókai-regény sok szempontú megközelítése, elemzése (pl. idő- és térviszonyok, előreutalások, késleltetések, elbeszélői nézőpont, stílusjellemzők).

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Nagyepikai alkotás (regényelemzés) - sok szempontú megközelítés. Jókai Mór: *A kőszívű ember fiai* (vagy esetleg egy másik regénye, pl. *Az új földesúr* vagy *A jövő század regénye*) – sok szempontú megközelítés. Tér- és időviszonyok, cselekmény, szerkezet. Hősök, magatartásformák, erkölcsi választások – a szereplők jellemzése (egyéni állásfoglalással). Regényműfaji változat (pl. heroikus regény, irányregény, utópia stb.). A romantika megjelenési formái (pl. szerkezet, cselekményfordulatok, jellemek, hangnem, előadásmód). Elemzések, értelmezések és kreatív írások.	A tanuló egy Jókai-regényben – azonosítja, elemzi az idő- és térviszonyokat, az előreutalásokat, késleltetéseket, epizódokat; a szereplők kapcsolatait, a cselekmény elemeit; – felismeri az elbeszélői nézőpontot, beszédhelyzetet; – műelemzés nyomán rögzíti a műfaji sajátosságokat és romantikus epika jellemzőit; – azonosítja a műben megjelenő tematikát (pl. család, szerelem, hősiesség, hazafiság, önfeláldozás); – képes a szereplők jellemzésére, tetteik minősítésére; erkölcsi választások értelmezésére és véleményezésére; – alkalmas a megjelenített értékek, erkölcsi kérdések, motivációk, magatartásformák felismerése, értelmezésére; – alkalmas az irodalmi élmény megosztására; beszámoló, ajánlás készítésére, különféle vélemények összevetésére; – képes memoriterek (prózaepikai szövegrészletek) előadására; – képes annak felismerésére és tudatosítására, hogy az elemző-értelmező olvasás elmélyíti az élmény- és tapasztalatszerzést.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek*: a történelmi regény eseményei és a történelem. *Földrajz*: az olvasott Jókai-regény topológiája. *Mozgóképkultúra és médiaismeret*: Jókai-regények filmes adaptációi.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Romantikus regény; regényműfaji változat, pl. heroikus regény; romantikus hős, jellem, ábrázolásmód.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Drámai műfajok (egy komédia)**	**Órakeret 10 óra**

Előzetes tudás	Dramatikus játék, dialógus, szerepjáték, dráma, színház.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Drámai mű(vek) közös és önálló olvasása, befogadása, feldolgozása; a műnem jellemzőinek (pl. szerkezet, jellem, szituáció, nyelv) feltárása. Képesség az epikai és a drámai történetmegjelenítés közötti hasonlóságok és eltérések azonosítására. A műben megjelenített konfliktusok, döntések felismerése és mérlegelése. A komikum mint műfajformáló minőség felismerése, formáinak megkülönböztetése. Részvétel megjelenítésben (drámajátékban), színházi előadás megbeszélésében.	
Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Drámai műfajok – egy komédia sok szempontú megközelítése Molière: *Fösvény* (esetleg pl. *Képzelt beteg*) vagy Shakespeare egy vígjátéka vagy Szigligeti: *Liliomfi* vagy Goldoni: *Két úr szolgája.* Tér- és időviszonyok, szereplők rendszere, alapszituáció, cselekmény, konfliktusok. Drámai szerkezet. A komikum megjelenési formái (pl. helyzet- és jellemkomikum). Komikus jellem, jellemtípus.	A tanuló – megismeri a drámai műnem legfontosabb jellemzőit, a komédia műfaját közös és önálló olvasással, feldolgozással, műelemzéssel; – képes az epikai és a drámai történetmegjelenítés közötti hasonlóságok és eltérések azonosítására; – a drámai szerkezet, drámai jellem és nyelv néhány jellemzőjének felismerésére; – a komikum mint műfajformáló minőség felismerésére, formáinak megkülönböztetésére; – egy jellemtípus azonosítására; – képes szituációk és instrukciók értelmezésére, esetleg megjelenítésére; – alkalmas részlet megtanulására, esetleg jelenet előadására az olvasott drámai műből, valamint egy látott jelenet (színházi előadás vagy felvétele) értelmezésére.	*Dráma és tánc*: dráma és színház, a színházi megjelenítés, szituáció, jellem, díszlet, színpadi szövegmondás.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Dráma, komédia, dialógus, konfliktus, alapszituáció, helyzetkomikum, jellemkomikum, típus, jellemtípus.	

Magyar irodalom
8. osztály
heti: 2,5 óra

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Kisepikai alkotások - prózai és verses, pl. novella, elbeszélés, kisregény, anekdota, karcolat, komikus eposz, ballada**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	Verses és prózaepika (néhány, már tanult műfajjal). Mese, monda, mitológiai történet, bibliai elbeszélés, novella, kisregény, anekdota, ballada. Cselekmény, idő, helyszínek, fordulat, szereplő; szerkezet; elbeszélés,	

	párbeszéd, leírás; magatartásformák értékelése; vélemény megosztása.
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Tematikus kapcsolódások, alapvető élethelyzetek, érzelmi tartalmak felismerése, erkölcsi választások értelmezése, és véleményezése (pl. indulatok, szeretet, együttérzés, segítőkészség, félelem, bizalom, hála). Kisepikai művek műelemzései eljárásainak alkalmazása, a műelemzések alapján következtetések, általánosan érvényes megállapítások megfogalmazása. Szövegtudás megosztása kifejező előadással.

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Kisepikai alkotások – prózai és verses műfajok. Novella, elbeszélés, kisregény, anekdota, karcolat, egyperces novella, komikus eposz, ballada - műfaji rendszerezés. Tematikus kapcsolódások, archetipikus helyzetek felismerése (pl. gyerekkor-felnőttkor, szegénység-gazdagság, bűn-bűnhődés, házastársi kapcsolatok, hűség, kitartás, beavatás). Kosztolányi Dezső, Móricz Zsigmond, Mikszáth Kálmán, Örkény István műveiből, valamint választható: Petőfi Sándor: *A helység kalapácsa* – a komikus eposz műfaji sajátosságai, illetve Arany János egy balladája (pl. *Zách Klára*; *Szondi két apródja*). Karinthy Frigyes: *Tanár úr kérem* (részletek) – házi olvasmány. A karcolatgyűjtemény szerkezete; pár-novellák összevetése.	A tanuló – műelemzések során rögzíti az egyes műfajok sajátosságait is; – felismeri az epikus közlésformát, valamint a verses és a prózaforma műfajmegkötő vagy műfaj-független szerepét; – alkalmazza a művek már ismert értelmezési szempontjait (elemzi az idő- és térviszonyokat, szerkezeti megoldásokat, előreutalásokat, késleltetéseket); – felismeri az elbeszélői nézőpontot, beszédhelyzetet; – azonosítja az irodalom nagy témáit, pl. család, iskola, gyerekek és felnőttek, szegénység; – a kisepikai műfajok rendszerezésével (eredet, forma, műfaji jellemzők) összefoglalja, átismétli a négy év során megszerzett ismereteit; – képes az irodalmi élmény megosztására; – képes érzelmi tartalmak felismerésére, erkölcsi választások értelmezésére és véleményezésére, pl. indulatok, szeretet, együttérzés, segítőkészség, félelem, bizalom, hála stb.; – memoriterek (verses és prózaepikai szövegrészletek) előadására.	*Vizuális kultúra*: témák, tematikus kapcsolódások a festészetben. *Erkölcstan*: beavatás; bűn, bűnhődés, lelkiismeret. *Dráma és tánc*: kifejező szövegmondás, élménymegosztás.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kisepika, anekdota, novella, egyperces novella, komikus eposz, szerkezet, időrend, elbeszélői nézőpont, beszédhelyzet.

<table>
<tr><th>Tematikai egység/
Fejlesztési cél</th><th colspan="2">Nagyepikai alkotás - regényelemzés</th><th>Órakeret
20 óra</th></tr>
<tr><td>Előzetes tudás</td><td colspan="3">Regények, regényműfaj-változatok. Regényelemzések.
Nagyepikai alkotások közlésformái.</td></tr>
<tr><td>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="3">Az emberismeret, az önismeret fejlesztése: képesség a szereplők jellemzésére, tetteik minősítésére; alapvető emberi helyzetek, erkölcsi választások értelmezésére, megbeszélésére, véleményezésére.
Nagyepikai alkotások elolvasása, több szempontú megközelítése, feldolgozása, a narráció sajátosságainak megbeszélése, megvitatása. Az irodalmi nagy témáinak felismerése, azonosítása pl. szülő és gyerek, gyerekek és felnőttek, iskola és nevelés; beavatás, próbatételek, szerelem. Az emberismeret, az önismeret fejlesztése: képesség a szereplők jellemzésére, tetteik minősítésére; alapvető emberi helyzetek, erkölcsi választások értelmezésére és megbeszélésére, véleményezésére.</td></tr>
<tr><th colspan="2">Ismeretek</th><th>Követelmények</th><th>Kapcsolódási pontok</th></tr>
<tr><td colspan="2">Nagyepikai alkotás – egy regény sok szempontú megközelítése.
Pl. Tamási Áron: Ábel a rengetegben vagy Szabó Magda: Abigél vagy Móricz Zsigmond: Légy jó mindhalálig (vagy egy másik regénye, pl. Pillangó, Árvácska) vagy Gárdonyi Géza: A láthatatlan ember vagy egy kortárs magyar vagy világirodalmi alkotás.

Tér- és időviszonyok, cselekmény, szerkezet, elbeszélői nézőpont, hangnem, ábrázolásmód.

Hősök, tettek, magatartásformák – a szereplők jellemzése (egyéni állásfoglalással).

Regényműfaji változat (pl. fejlődésregény, történelmi regény, példázatos regény).
Elemzések, értelmezések és kreatív írások.</td><td>A tanuló nagyepikai alkotás(ok)ban
– azonosítja, elemzi az idő- és térviszonyokat, a narráció sajátosságait (az elbeszélés és a történet időrendje, előreutalások, késleltetések); a műfaji változatot;
– felismeri az elbeszélői nézőpontot, beszédhelyzetet;
– azonosítja az irodalom nagy témáit, pl. szülő és gyerek, gyerekek és felnőttek, iskola és nevelés; beavatás, próbatételek, szerelem.

A tanuló
– képes a szereplők jellemzésére, tetteik minősítésére; alapvető emberi helyzetek, erkölcsi választások értelmezésére és megbeszélésére, véleményezésére;
– felidézi és rendszerezi az olvasott, feldolgozott regényeket (összefoglalás);
– képes az irodalmi élmény megosztására, olvasmányainak ajánlására;
– alkalmas az önálló olvasmányválasztás indoklására;
– memoriterek (prózaepikai szövegrészletek) előadására.</td><td>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:
nagyepikai alkotások társadalomképe.

Erkölcstan:
hősök, tettek, magatartásformák értelmezése.

Mozgóképkultúra és médiaismeret:
nagyepikai alkotások filmes feldolgozásai és hatásuk.</td></tr>
<tr><td>Kulcsfogalmak/ fogalmak</td><td colspan="3">Elbeszélői nézőpont, hangnem, ábrázolásmód; fejlődésregény, humor, példázat / parabola, történelmi regény.</td></tr>
</table>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Lírai és átmeneti műfajok, műtípusok - óda, dal, epigramma, elégia, ekloga, életkép, tájlíra, hangulatlíra, gondolati líra	Órakeret 20 óra
Előzetes tudás	Lírai műnem. Dal, óda, himnusz, elégia, epigramma. Poétikai és verstani alapfogalmak.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Annak felismerése, hogy a líra különböző műfajai az emberi érzelmek, erkölcsi döntések átélésének és a velük való azonosulás lehetőségét teremtik meg. Az alapvető lírai műfajok sajátosságainak (pl. beszédhelyzet, megszólított; tematika, motívumok, műfaji és tematikus kapcsolatok) felismerése különböző korok alkotóinak művei alapján. A ritmusérzék, a belső hallás fejlesztése. Szövegértési és szövegelemző képességek fejlesztése: alakzatok, képek azonosítása, a jelentésteremtő szerep elemzése, a kompozíció meghatározó elemeinek értelmezése, az érzelmi intelligencia, az empátia fejlesztése, az érzelmi tartalmak megértése révén. Szövegelemzések, értelmezések sok szempontú megközelítésben. A szöveghű, kifejező szövegmondás fejlesztése. Képesség a reklám, a popzene új szóbeli költészetének értelmezésére, közműveltségi helyének, szerepének megértésére.	

Ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Lírai és átmeneti műfajok, műtípusok, pl. óda, dal, epigramma, elégia, ekloga, életkép, tájlíra, hangulatlíra, gondolati líra - műfaji rendszerezés. Tematikus, motivikus kapcsolódások felismerése (a műválasztás felölel alapvető lírai témákat, pl. természet, évszakok és napszakok, szülőföld, haza, család, szerelem, háború, szabadság, öntudat, költősors, költészet / ars poetica). Verstani, poétikai fogalmak rendszerezése. Szemelvények Ady Endre, Arany János, Csokonai Vitéz Mihály, Janus Pannonius, József Attila, Kölcsey Ferenc, Petőfi Sándor, Radnóti Miklós (*Nem tudhatom*), Szabó Lőrinc, Vörösmarty Mihály, Weöres Sándor műveiből és kortárs magyar lírai alkotásokból. Szemelvények a reklám és a	A tanuló – elemzi az alapvető lírai műfajok sajátosságait különböző korok alkotóinak művei alapján, értelmezi néhány lírai mű beszédhelyzetét, a megszólító-megszólított viszony néhány jellegzetes típusát; – azonosítja a művek tematikáját, meghatározó motívumait; felfedez műfaji és tematikus-motivikus kapcsolatokat; – elemzi a zenei és ritmikai eszközök típusait, felismeri funkciójukat, hangulati hatásukat; – elemzi a képeket, alakzatokat, szókincsbeli és mondattani jellegzetességeket, a lexika jelentésteremtő szerepét megérti a lírai szövegekben; – elemzi a kompozíció meghatározó elemeit (pl. tematikus szerkezet, tér- és időszerkezet, logikai szerkezet, beszédhelyzet és	*Ének-zene:* dallam- és ritmusvariációk; énekelt versek, ritmushatások; a rockzene néhány jellemzője. *Dráma és tánc*: kifejező szövegmondás. *Társadalomismeret; mozgóképkultúra és médiaismeret:* a reklámeszközök és hatásuk.

popzene új szóbeli költészetéből. A fogalmi háló a választott művekhez kapcsolódik.	változása); – elemzi a művekből feltáruló érzelmi tartalmakat; – sok szempontú megközelítésben elemez, értelmez különféle műfajú lírai alkotásokat és meg is tanul néhányat (Ady Endre, József Attila, Kosztolányi Dezső, Weöres Sándor egy-egy művét, Radnóti Miklós *Nem tudhatom* című alkotását és kortárs magyar szerzők néhány költeményét); – rendszerezi műfajelméleti, verstani, poétikai ismereteit (ismétléssel is); – ismerkedik a reklám és a popzene új szóbeli költészetével, illetve ennek helyével, szerepével, hatásával a közműveltségben.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Óda, himnusz, elégia, dal, epigramma, ekloga, verselési rendszer, rímes és rímtelen időmértékes verselés, versláb, spondeus, trocheus, trochaikus verselés, daktilus, kötött verssor, hexameter, pentameter, disztichon, rím, rímelhelyezkedés, alliteráció; szókép, hasonlat, megszemélyesítés, metafora, alakzat, ismétlés, párhuzam, ellentét, fokozás, figura etymologica, inverzió.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Stílusirányzatok a 20. század elején (klasszikus modernség)**	**Órakeret 6 óra**
Előzetes tudás	A romantika mint az utolsó egységes korstílus. Ady, Kosztolányi (vagy más, korszakbeli szerző) egy-két műve.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Annak megértése, hogy egy korszak sokféle módon vet fel erkölcsi és esztétikai kérdéseket, és sokféle műformában és hangnemben felelhet a problémákra. Megismerkedés egy korszak irodalmi életével és stílusirányzataival – pl. impresszionizmus, szimbolizmus, szecesszió –, az irányzatok és egy-egy mű összefüggésével. A stíluselemzési képességek fejlesztése. Az önálló ismeretszerzés, könyvtárhasználat és forráskezelés támogatása. A regionális és helyi kötődések elmélyítése a korszak irodalmi, művészeti, kulturális emlékeinek, emlékhelyeinek azonosításával.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Stílusirányzatok a 20. század elején (klasszikus modernség). Az impresszionizmus, szimbolizmus, szecesszió stílus- és formajegyei.	A tanuló megismerkedik – egy korszak stílusirányzataival – pl. impresszionizmus, szimbolizmus, szecesszió –, az irányzatok és egy-egy mű összefüggésével;	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismertek:* a korstílusok művelődéstörténeti, életmódbeli

Jellemző művek, ábrázolásmódok pl. Ady, Babits, Juhász Gyula, Tóth Árpád műveiből.	– ismerkedik a korszak irodalmi életével (pl. a *Nyugat* szerepe, hatása; irodalmi kapcsolatok); – megismeri a korszakolás nehézségeit; – az irányzatok főbb esztétikai elveit, törekvéseit, ábrázolásmódját, stílus- és formajegyeit (szimbólum-használat és szimbolizmus megkülönböztetésével); – jellemző műveken felismeri az irányzatok jellegzetes-ségeit, főbb vonásait; – az önálló ismeretszerzés többféle módszerével (pl. internet, elektronikus könyvtár stb.) is gyűjt információkat; – keres a korszakhoz regionális és helyi kulturális kötődéseket (bármely művészeti ágból, pl. festészet, szobrászat, építészet is).	vonatkozásai. *Vizuális kultúra*: stílusirányzatok a 20. század elején.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Impresszionizmus, szimbolizmus, szecesszió, szinesztézia, allegória, szimbólum, összetett költői kép.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nagyepikai alkotás az ifjúsági és/vagy a szórakoztató irodalom köréből - magyar vagy világirodalom, regényelemzés**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Regényelemzések (legalább 5–6, korábban közösen, részletesen értelmezett nagyepikai alkotás tapasztalatai). Témák, hősök, műfaji változatok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szociális képességek, az önismeret, az empátia, az erkölcsi tudatosság fejlesztése. Műmegközelítési, műelemzési eljárások alkalmazása, a személyes irodalmi élmények megosztása, olvasmányválasztás önálló indoklása. Megbeszélésekben a tetszés- vagy véleménynyilvánítás árnyaltabb nyelvi formáinak alkalmazása, az eltérő ízlésítéletek különbözőségének megértése. A szórakoztató irodalom, a populáris irodalom egyes alkotásainak, különféle filmes feldolgozásoknak esztétikai szempontú, kritikus értékelése.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Nagyepikai alkotás az ifjúsági és/vagy a szórakoztató irodalom köréből – egy magyar vagy világirodalmi regény sok szempontú megközelítése. A népszerű irodalom műfajai (pl. ifjúsági, bűnügyi, fantasztikus	A tanuló – tudja alkalmazni a művek megközelítésének (korábban gyakorolt) lehetőségeit; – képes az irodalmi élmény megosztására, olvasmányai-nak ajánlására;	*Társadalomismeret*: a bűnügyi regények társadalomképe. *Vizuális kultúra; Ének-zene*: a populáris kultúra műfajai, jellemzői.

regény, kalandregény, sci-fi), megoldásai, hatása; hangnemei (pl. humoros regény), formái (pl. naplóregény, levélregény). Pl. Golding: *A Legyek Ura* / Salinger: *Zabhegyező* / Rejtő Jenő egy műve / Verne egy műve / egy klasszikus bűnügyi regény. A fogalmi háló a választott művekhez kapcsolódik.	– alkalmas az önálló olvasmányválasztás indoklására; – képes memoriterek (prózaepikai szövegrészletek) előadására; – tud tájékozódni erkölcsi kérdésekben, és ezt igényli is; megérti az igazság és nézőpont, a személyes és a közösségi igazság konfliktusát; – képes az önálló műbefogadás mind teljesebb élményére, a hatás feldolgozására (csoportos beszélgetésben való részvétellel és egyéni szövegalkotással egyaránt); – képes a tetszés- vagy véleménynyilvánítás árnyaltabb nyelvi formáinak alkalmazására, az eltérő ízlésítéletek különbözőségének megértésére; – képes a szórakoztató irodalom, a populáris irodalom egyes alkotásainak, különféle filmes feldolgozásoknak esztétikai szempontú, kritikus értékelésére.	*Mozgóképkultúra* és *médiaismeret:* filmtípusok, műsortípusok (pl. sci-fi; krimi).
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Népszerű irodalom, bűnügyi történet, kalandregény, fantasztikus regény, tudományos-fantasztikus irodalom, humoros hangnem.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Drámai műfajok - egy tragédia és/vagy egy komédia**	**Órakeret 7 óra**
Előzetes tudás	A drámai műnem, drámai szerkezet, drámai jellem, jellemtípusok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A drámában megjelenített konfliktusok, erkölcsi választások mérlegelése és értékelése, azonosulás a műben megjelenített pozitív értékekkel, magatartásokkal. Drámai mű(-/vek) közös és önálló olvasása, befogadása, feldolgozása; a műnem jellemzőinek (pl. szerkezet, jellem, szituáció, nyelv) feltárása. Képesség drámai hősök jellemzésére, kapcsolataik, konfliktusaik elemzésére. A tragikum/komikum mint műfajformáló minőség megértése, műbeli megjelenési formáinak felismerése. Különféle dramatikus formák kipróbálása révén (pl. helyzetgyakorlat, stílusgyakorlat, dramatikus improvizáció) az empatikus készségek fejlesztése.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Drámai műfajok – egy tragédia és/vagy egy komédia sok szempontú megközelítése.	A tanuló – felismeri és elemzi a drámai műnem főbb jellemzőit, a választott alkotás műfaját	*Dráma és tánc*: dráma és színház; a tragikus, a komikus minőség megjelenítése;

Shakespeare: *Romeo és Júlia* (vagy egy Shakespeare-komédia vagy Gogol: *A revizor*). Tér- és időviszonyok, szereplők rendszere, alapszituáció, cselekmény, konfliktusok. Drámai szerkezet. A meghatározó minőség szerepe (tragikus/komikus cselekmény; tragikus/komikus hős). Hősök (egyéni és tipikus vonások). Tragikus bukás, értékveszteség/komikus lelepleződés.	közös és önálló olvasással, feldolgozással, műelemzéssel; – elemzi a drámai szerkezet, drámai jellem és nyelv néhány jellemzőjét; – felismeri a tragikumot/komikumot mint műfajformáló minőséget, elemzi a műbeli megjelenési formáit; – tudja jellemezni a drámai hősöket, elemezni kapcsolataikat, konfliktusaikat; – képes szituációk és instrukciók értelmezésére, esetleg megjelenítésére; – tud elemezni és értelmezni egy látott jelenetet (színházi előadás vagy felvétele); – alkalmas egy szövegrészlet megtanulására, jelenet előadására az olvasott drámai műből vagy annak alapján; – különféle dramatikus formák kipróbálása révén (pl. helyzetgyakorlat, stílusgyakorlat, dramatikus improvizáció) fejlődik empatikus készsége.	színházi előadás elemzése, értékelése. *Erkölcstan*: tragikus/komikus történés, cselekmény; érték, értékveszteség.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Dráma, komédia, tragédia, komikum, tragikum, dialógus, konfliktus, alapszituáció, drámai nyelv, drámai jellem.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A média kifejezőeszközei (1) Történet és elbeszélés a mozgóképen**	**Órakeret 3 óra**
Előzetes tudás	Megfigyeli és azonosítja a különböző médiaszövegekben megjelenő egyszerű helyszín- és idő-, illetve konfliktusviszonylatokat. Képsorozattal meg tud jeleníteni valamely egyszerű cselekményt. Érti a rövid, egy szálon futó, történetet bemutató művekben az ok-okozati viszonyokat, azonosítja a történet idejét és helyszínét a cselekmény kezdő- és végpontját, a cselekményelemek sorrendjét. Dramatikus szövegek és drámajátékok segítségével képes átélni mindennapi konfliktusokat.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Annak felismerése, hogy a média nyújtotta lehetőségek közti választás erkölcsi-esztétikai felelősséget is jelent. Az életkornak megfelelő mozgóképi (film, televízió, videó, komputerjáték, web) szövegértés képességének fejlesztése, az önálló és kritikus attitűd kialakítása, a mediális írás-olvasástudás fejlesztése. A médiumok nyelvi apparátusára vonatkozó alapszintű tájékozottság megszerzése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**

Helyszín- és időviszonylatok, illetve jellemek és konfliktusviszonylatok felismerése, megfigyelése a médiaszövegekben (pl. rádióműsorban, riportban). Átélt, elképzelt vagy hallott esemény mozgóképi megjelenítésének megtervezése az életkornak megfelelő szinten (pl. story-board, animáció, interjú alkalmazásával). A beállítás (snitt; a kamera által rögzített folyamatos tér és idő), a jelenet (nagyobb tér és/vagy időugrások által határolt szerkezeti egység), a fordulat és epizód fogalmának magyarázata. A korosztálynak megfelelő mozgóképi szövegeken a cselekmény- és történetszervezés, valamint az elbeszélés (narráció) megfigyelése és tudatosítása, és mindezzel összefüggésben konkrét szövegek elemzése során az expozíció, bonyodalom, lezárás már ismert fogalmainak alkalmazása. Egyszerűbb médiaszövegek létrehozásával (pl. interjú, újságcikk, közösségi portálra készülő adatlap, önportré) a képzelőerő, kifejezőkészség fejlesztése.	*Vizuális kultúra*: idő- és térbeli változások megjelenítése képsorozatokkal. *Dráma-tánc*: az alapvető fogalmak (történet, cselekmény, szándék, feszültség, konfliktus, fordulópont stb.) ismerete és alkalmazása a saját játékok értékelő megbeszélése során.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Jellem, hős, konfliktus, cselekmény, történet, elbeszélés, narráció, expozíció, bonyodalom, lezárás, beállítás, jelenet, epizód, fordulat.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A média kifejezőeszközei (2)** **A mozgóképi és az írott sajtó szövegeinek rendszerezése**	**Órakeret** **3 óra**
Előzetes tudás	Az egyes médiumokban megjelenő médiaszövegek közötti különbségek érzékelése, médiaszövegek fikciós vagy dokumentum jellegének megfigyelése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Annak belátása, a mozgóképi és írott szövegek közti választás erkölcsi-esztétikai mérlegelést és értékelést igényel. Az életkornak megfelelő mozgóképi (film, televízió, videó, komputerjáték, web) szövegértés képességének fejlesztése, önálló és kritikus attitűd kialakítása, a mediális írás-olvasástudás fejlesztése. A médiumok nyelvi apparátusára vonatkozó alapszintű tájékozottság megszerzése. A tudatos szövegválasztás képességének fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Annak tudatosítása és próbája, hogy noha a mozgóképi szövegeknek nincs minden szövegre alkalmazható osztályozása, a filmek értelmezését, elemzését segíti a rendszerezés néhány alapszempontja (a valóságanyag természete, dokumentumfilm-fikció; az alkotói szándék és néző elvárás – műfajfilm, szerzői film). A szerzői és a műfajfilm néhány meghatározó jellemzőjének meghatározása (a nézők számára ismerős témák, szériaszerű filmalkotások, könnyen befogadható ábrázolási konvenciók, illetve a személyesebb, a szerzővel azonosítható eredeti formanyelv használata). A meghatározó sajtóműfajok felismerése, alapvető jellemzőik tudatosítása (tudósítás, riport, publicisztika, kritika).	*Ének-zene*: zenei stílusok, műfajok ismerete – dal, kánon, kórusmű, szimfónia, más hangszeres és zenekari művek, opera. *Dráma és tánc*: alapvető tánctípusok, táncstílusok és kísérőzenéjük azonosítása, mozgás- vagy mozgásszínházi formák megkülönböztetése.

	Vizuális kultúra: képzőművészeti ágak, az építészet, a design főbb jellemzőinek ismerete.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Dokumentum, fikció, műfaji, western, sci-fi, melodráma, burleszk, thriller; szerzői, ábrázolási konvenció; tudósítás, riport, kritika, publicisztika.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A média társadalmi szerepe, használata A média nyelve, a médiaszövegek értelmezése**	**Órakeret 3 óra**
Előzetes tudás	A médiaszövegek emberek által mesterségesen előállított tartalmak. A médiaszövegek elemi szövegalkotó kódjainak, kifejező eszközeinek ismerete. A metafora és a metonímia felismerése, alkalmazása. A hírműfajhoz kapcsolódó meghatározó tevékenységek (pl. újságíró, fotóriporter) ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Annak belátása, hogy a média nagyfokú társadalmi szerepet játszik; a szerep megítéléséhez elvi-erkölcsi alapon nyugvó mérlegelés szükséges. A média, kitüntetetten az audiovizuális média és az internet társadalmi szerepének, működési módjának tisztázása. Alapszintű, a média művelődéstörténetére vonatkozó tájékozottság megszerzése, a naiv fogyasztói szemlélet átértékelése. Önálló és kritikus attitűd kialakítása, a kritikai médiatudatosság fejlesztése. A résztvevő és aktív állampolgári szerep elsajátítása, kritikai képességek fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Annak felismerése, hogy a médiaszövegek megformálásához („írásához”) és megértéséhez („olvasásához”) az adott médiumra vonatkozó nyelvismeretre van szükség, és a tömegkommunikáció médiumai más - és más jelrendszert, kódokat használnak; írott, szimbolikus (például egy képen látható tárgy), és technikai (például a kameramozgás) kódokat. Annak tudatosítása, hogy a technikai úton rögzített képeket (is) alkalmazó kommunikáció sajátossága, hogy a képeken, mozgóképeken látható formáknak, motívumoknak nincs pontosan meghatározott értelme – a jelentés nagymértékben függ a befogadótól. A mágikus gondolkodás fogalmának vizsgálata, meghatározása (a tárgyak képének azonosítása az ábrázolttal, a kép és a valóság öntudatlan azonosítása). Annak felismerése, hogy míg a művek esetében a befogadó a szerző által megjelenített cselekményvilág eseményeiből maga konstruálja a történetet, a média direkt értelmezési kereteket kínál a fogyasztónak a közrebocsátott történetjavaslatok értelmezésére. Kérdések és állítások megfogalmazása a mediatizált kommunikáció egyirányú és/vagy interaktív jellegével kapcsolatban.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek*: a médiumok hírei és a környezetben tapasztalt valóság összehasonlítása. *Informatika*: algoritmus kódolása a számítógép számára egyszerű programozási nyelven.

Annak megismerése és aktuális médiaesemények feldolgozásával tudatosítása, miért és hogyan érvényesül a médiában a sztereotip megfogalmazás kényszere, milyen veszélyekkel járhat mindez. A nemeknek, foglalkozásoknak, életmódmintáknak, kisebbségeknek a tapasztalati valóságtól eltérő megjelenítésének felismerése a médiában, annak tudatosítása, hogy a médiaszövegek a közösség kulturális képviselői (reprezentánsai). A sztereotípia és a reprezentáció fogalmának meghatározása, annak érzékelése, miért problematikus hogy a világ nem olyan módon jelenik meg a médiában, mint a tapasztalati valóságban. Élmények és tapasztalatok összevetése a média által közvetített, megjelenített világokkal (pl. hírműsorok, talk-showk, reality-showk, életmód magazinok, közösségi portálok alapján az azonosságok és az eltérések megfigyelése, megbeszélése). Azonos események eltérő megfogalmazásainak összevetése, ésszerű indoklás az egyszerűbb reprezentációk különbözőségeire (érdekek, nézőpontok, politikai és gazdasági érintettség), illetve műfaji, nyelvi különbségek feltárása a hírműsorokban, hírportálokon, napisajtóban).	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szimbolikus kód, technikai kód, mágikus gondolkodás, értelmezési keret, egyirányú kommunikáció, interaktív kommunikáció, sztereotípia, reprezentáció.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló képes a kulturált szociális érintkezésre, eligazodik és hatékonyan részt vesz a mindennapi páros és csoportos kommunikációs helyzetekben, vitákban. Figyeli és tudja értelmezni partnerei kommunikációs szándékát, nem nyelvi jeleit. Képes érzelmeit kifejezni, álláspontját megfelelő érvek, bizonyítékok segítségével megvédeni, ugyanakkor empatikusan képes beleélni magát mások gondolatvilágába, érzelmeibe, megérti mások cselekvésének mozgatórugóit. Képes a különböző megjelenésű és műfajú szövegek globális (átfogó) megértésére, a szöveg szó szerinti jelentésén túli üzenet értelmezésére, a szövegből információk visszakeresésére. Össze tudja foglalni a szöveg tartalmát, tud önállóan jegyzetet és vázlatot készíteni. Képes az olvasott szöveg tartalmával kapcsolatos saját véleményét szóban és írásban megfogalmazni, állításait indokolni. Ismeri és a törekszik a szövegalkotásban a különböző mondatfajták használatára. Alkalmazza az írásbeli szövegalkotásban a mondatvégi, a tagmondatok, illetve mondatrészek közötti írásjeleket. A helyesírási segédkönyvek segítségével jártas az összetett szavak és gyakoribb mozaikszók helyesírásában. Ismeri a tömegkommunikáció fogalmát, legjellemzőbb területeit. Képes a könnyebben besorolható művek műfaji azonosítására, 8–10 műfajt műnemekbe tud sorolni, és a műnemek lényegét meg tudja fogalmazni. A különböző regénytípusok műfaji jegyeit felismeri, a szereplőket jellemezni tudja, a konfliktusok mibenlétét fel tudja tárni. Felismeri az alapvető lírai műfajok sajátosságait különböző korok alkotóinak művei alapján (elsősorban 19–20. századi alkotások). Felismeri néhány lírai mű beszédhelyzetét, a megszólító-megszólított viszony néhány jellegzetes típusát, azonosítja a művek tematikáját, meghatározó motívumait. Felfedez műfaji és tematikus-motivikus kapcsolatokat, azonosítja a zenei és ritmikai eszközök típusait, felismeri funkciójukat, hangulati hatásukat. Azonosít képeket, alakzatokat, szókincsbeli és mondattani jellegzetességeket, a lexika jelentésteremtő szerepét megérti a lírai szövegekben, megismeri a kompozíció meghatározó elemeit (pl. tematikus szerkezet, tér- és időszerkezet, logikai szerkezet, beszédhelyzet és változása). Konkrét szövegpéldán meg tudja mutatni a mindentudó és a tárgyilagos elbeszélői szerep különbözőségét, továbbá a közvetett és a közvetlen elbeszélésmód eltérését. Képes a drámákban, filmekben megjelenő emberi kapcsolatok, cselekedetek, érzelmi viszonyulások, konfliktusok összetettségének értelmezésére és megvitatására. Az olvasott, megtárgyalt művek erkölcsi kérdésfeltevéseire véleményében, erkölcsi ítéleteiben, érveiben tud támaszkodni. Képes egyszerűbb meghatározást megfogalmazni a következő fogalmakról: novella, rapszódia, lírai én, hexameter, pentameter, disztichon, szinesztézia, szimbólum, tragédia, komédia, dialógus, monológ. Képes néhány egyszerűbb meghatározás közül kiválasztani azt, amely a következő fogalmak valamelyikéhez illik: fordulat, retorika, paródia, helyzetkomikum, jellemkomikum. Az ismertebb műfajokról tudja az alapvető információkat. Képes művek, műrészletek szöveghű felidézésére. Képes beszámolót, kiselőadást, prezentációt készíteni és tartani különböző írott és elektronikus forrásokból, kézikönyvekből,

	atlaszokból/szakmunkákból, a témától függően statisztikai táblázatokból, grafikonokból, diagramokból. Tisztában van a média alapvető kifejezőeszközeivel, az írott és az elektronikus sajtó műfajaival. Ismeri a média, kitüntetetten az audiovizuális média és az internet társadalmi szerepét, működési módjának legfőbb jellemzőit. Kialakul benne a médiatudatosság elemi szintje, az önálló, kritikus attitűd.

Matematika
Enikő

Matematika

5-8. évfolyam

TARTALOM

BEVEZETÉS 80
Alapelvek, célok 80
Fejlesztési követelmények 81
Értékelési javaslatok 83

5. ÉVFOLYAM 84
Számtan, algebra *(68 óra)* 84
Összefüggések, függvények, sorozatok *(10 óra)* 85
Geometria *(44 óra)* 85
Valószínűség, statisztika, mérés *(8 óra)* 86
Év végi ismétlés és rendszerező összefoglalás *(8 óra)* 87
Követelmények 87

6. ÉVFOLYAM 88
Számtan, algebra (*75 óra*) 88
Összefüggések, függvények, sorozatok *(15 óra)* 89
Geometria *(43 óra)* 89
Valószínűség, statisztika *(15 óra)* 90
Év végi ismétlés, rendszerező összefoglalás *(8 óra)* 90
Követelmények 90

7. ÉVFOLYAM 92
Gondolkodási módszerek *(8 óra)* 92
Számtan, algebra *(60 óra)* 92
Összefüggések, függvények, sorozatok *(10 óra)* 93
Geometria, mérés *(44 óra)* 93
Valószínűség, statisztika *(8 óra)* 94
Év végi ismétlés, rendszerező összefoglalás *(8 óra)* 94
Követelmények 94

8. ÉVFOLYAM 96
Gondolkodási módszerek *(7 óra)* 96
Számtan, algebra *(58 óra)* 96
Összefüggések, függvények, sorozatok *(17 óra)* 97
Geometria, mérés *(36 óra)* 97
Valószínűség, statisztika *(12 óra)* 97
Év végi ismétlés, rendszerező összefoglalás *(8 óra)* 98
Követelmények 98

BEVEZETÉS

Jelen tanterv a NAT-ban leírt célok és fejlesztési követelmények alapján készült. A tananyag témakörökre történő felosztásánál a korábbi csoportosítást követtük, amely egyezik az érettségi követelmények felosztásával, így az öt témakör: **Gondolkodási módszerek**; **Számtan, algebra**; **Függvények, sorozatok**; **Geometria**; **Valószínűség, statisztika**.

Törekedtünk arra, hogy fokozottan érvényesüljön a tananyag spirális felépítése figyelembe véve a fogalmak épülésének hosszú távú folyamatát. Felső tagozat kezdetén erősen építünk az alsó tagozaton is alkalmazott manipulatív tevékenységekre, induktív módszerekre, melyekre építjük a képi szemléltetéseket előkészítve a szimbolikus szinten végzendő tevékenységeket, amivel a középiskolára való felkészítést segítjük.

Az egyes témakörök tanítási sorrendjét, anyagrészekre bontását a tantervnek nem feladata meghatározni, ezt a tanterv alapján készülő tanmenet rögzíti.

Az alábbi táblázat az egyes témakörökre felhasználható óraszámokat tartalmazza. Ezek a tanmenet elkészítése során, ahol szakmailag indokolt, átcsoportosíthatók a hozzá tartozó anyagrészekkel együtt.

	5. évfolyam	**6. évfolyam**	**7. évfolyam**	**8. évfolyam**
Gondolkodási módszerek	folyamatos	folyamatos	8	7
Számtan, algebra	68	75	60	58
Függvények, sorozatok	10	15	10	17
Geometria	44	33	44	36
Valószínűség, statisztika	8	15	8	12
Témazáró dolgozatok írása, javítása	10	10	10	10
Év végi ismétlés	8	8	8	8
Összesen	148	166	148	148

Alapelvek, célok

Az első négy osztályban a korábbi évekhez képest csökkent a kötelezően biztosított matematika órák száma, ezért az 5. osztályba lépéskor nagyobb szerepet kap az ismétlésre épülő rendszerezés biztosítva ezzel a folyamatosságot, hogy felső tagozatba lépés ne jelentsen törés, hirtelen változást az alkalmazott módszerek tekintetében. Különös figyelmet kell fordítani a fogalmak kialakítására, elmélyítésére, s ez nem nélkülözheti a színes tevékenységeket, változatos cselekvéseket. A kísérletezés, a játék szerepe nem szűnhet meg a felsős évfolyamokon sem. A fentiek és az életkori sajátosságok figyelembevétele indokolja, hogy a felső tagozat első két évfolyamán tananyagban és időráfordításban is lényegesen nagyobb szerepet kap a Számtan-algebra témakör, mint a további két évfolyamon. A megfelelően kialakított számfogalom, a bővülő számkörben végzett műveletek értése és begyakorlottsága alapfeltétele a további eredményes munkának.

Alapvető célunk a megértésen alapuló gondolkodás fejlesztése, a valóságos szituációk és a matematikai modellek közötti kétirányú út megismertetése, és azok használatának fokozatos kialakítása.

A matematikatanítás célja és ennek kapcsán feladata: megismertetni a tanulókat az őket körülvevő konkrét környezet mennyiségi és térbeli viszonyaival, megalapozni a korszerű, alkalmazásra képes matematikai műveltségüket, fejleszteni a gondolkodásukat, az életkornak megfelelő szinten biztosítani a többi tantárgy tanulásához, a mindennapok gyakorlatához szükséges matematikai ismereteket és eszközöket. A tanulók találkozzanak biológiához, kémiához, fizikához, földrajzhoz, környezetvédelemhez, egészséges életmódra neveléshez kapcsolódó feladatokkal.

A matematikával való foglalkozás fejlessze a tapasztalatból kiinduló önálló ismeretszerzést, alakítsa ki az önálló gondolkodás igényét, ismertesse meg a problémamegoldás örömét és szolgálja a pozitív személyiségjegyek kialakulását.

Törekedni kell a tanulók pozitív motiváltságának biztosítására, kíváncsiságának felkeltésére, fenntartására, önállóságának fejlesztésére, a pontos, tervszerű és kitartó munkára való nevelésre, a reális önbizalom, önértékelés, az akaraterő fejlesztésére. Célunk az igényes kommunikáció kialakítása, a vitakészség a gondolatok érvekkel való alátámasztásának, egymás gondolatainak elfogadásának fejlesztése. Ehhez hozzátartozik a szóbeli és írásbeli kifejezőképesség, a megnyilatkozni tudás, a reflektálás képességének fejlesztése.

Az általános iskola felső tagozatán egyre nagyobb szerepet kap az elemző gondolkodás fejlesztése, a problémamegoldás mellett az igazolások keresése, egyszerűbb következtetések megértése, észrevétele, önálló megfogalmazása.

Különböző területekről érkező, más és más módon megfogalmazott információk önálló értelmezésével és az ismeretek megtanulásával fokozatosan el kell sajátítani – és alkalmazni is tudni kell – a deduktív út egyszerűbb, legelemibb formáit. Eközben nem csökken az induktív út jelentősége sem a felső tagozaton.

Ebben a szakaszban míg a matematikai ismeretek egy része absztraktabbá válik, addig jelentős részük továbbra is a konkrét tapasztalatokhoz kapcsolódik. Éppen ezért hangsúlyt kell helyezni a sokszínű tevékenységre, a tapasztalatok tudatosítására, különböző módokon való rögzítésére, értelmezésére, rendszerezésére, összefüggések keresésére, a matematikai modellek tudatosítására. A matematika tanításának-tanulásának a felső tagozaton is jellemzője a felfedeztetés, a probléma felvetésétől a megoldásig vezető – néha tévedésektől sem mentes – útnak az egyre önállóbb bejárása.

Nagy jelentőséget tulajdonítunk a következtetésre épülő problémamegoldásnak, az egyszerű algoritmusok kialakításának, követésének is. Mindezt eleinte konkrét helyzetekben végezzük, majd erre építve – az életkori sajátosságok figyelembevételével – általánosítunk.

A tanulási folyamatnak legyen jellemzője a fokozatos absztrahálás mellett a gyakori konkretizálás, az általánosítás mellett a specializálás.

A matematika – a lehetőségekhez igazodva – támogassa az elektronikus eszközök (zsebszámológép, grafikus kalkulátor, számítógép, internet stb.) információhordozók célszerű felhasználásának megismerését, alkalmazásukat az ismeretszerzésben, a problémák megoldásának egyszerűsítésében.

Az általános iskolai matematikai nevelés adjon biztos alapot a reális középfokú tanulmányok folytatásához.

Fejlesztési követelmények

A tanulók jelentős hányada ezen négyéves időszak során jut el a konkréttól az elvontabb gondolkodáshoz. Ez a fejlődési folyamat alapvetően befolyásolja a fejlesztéshez kapcsolódó követelmények meghatározását.

Az elsajátított matematikai fogalmak alkalmazása. A matematikai szemlélet fejlesztése.

Az időszak első részében a számtan-algebra témakörben a gyakorlati tevékenységekkel alakítjuk a számfogalmat, majd az egyre bővülő számkörben dolgozunk.

Az alapműveletek körében törekedjünk az egyre biztosabb műveletfogalom kialakítására, a számolási készség továbbfejlesztésére. Az újonnan bevezetett műveletek megértéséhez, elvégzéséhez, gyakorlásához különböző zsebszámológépet is használhatunk.

A matematika elemi fogalmait, összefüggéseit más tantárgyakban és a mindennapi életben is alkalmazzuk.

A változó mennyiségek közötti kapcsolatok vizsgálatával fejlesztjük a függvény-szemléletet, megismerkedünk a gyakorlatban előforduló egyszerű függvényekkel, grafikonokkal.

Geometriában eszközök felhasználásával fejlesszük a síkban való tájékozódást és a térszemléletet.

Tevékenységgel juttatjuk el a tanulókat az egyszerű geometriai transzformációk megismeréséhez, használatához. Ennek segítségével alakítható ki a későbbiekben a dinamikus geometriai szemlélet.

A matematika tanításában a matematikai logika bizonyos elemeit ("és", "vagy", "nem", "minden", "van olyan") tudatosan használjuk. Az időszak vége felé egyszerű sejtések igazolásakor ill. cáfolásakor a "ha … akkor" típusú következtetések is belépnek tanításunkba.

Gyakorlottság a matematikai problémák megoldásában, jártasság a logikus gondolkodásban

Nagy súlyt fektetünk a szövegértő képesség fejlesztésére, szöveg alapján nyitott mondatok felírására, s ezek (módszeres) próbálkozással, következtetéssel majd algebrai úton történő megoldására. A későbbiekben matematikai szövegek értelmezésével, elemzésével segítjük a diszkussziós képesség fejlesztését, a többféle megoldás keresését.

A modellalkotás a matematizálás fontos eszköze, segítséget nyújt a problémák megoldásához.

Kellő figyelmet fordítunk a mindennapi gyakorlatban fontos mérések és szerkesztések elvégzésére. Így érjük el, hogy a szemléletesen kialakított kerület, terület, felszín, térfogat fogalmakat, számítási módjukat a tanulók alkalmazzák a gyakorlatban.

Különböző feladatok segítségével érttetjük meg, hogy vannak biztos és lehetetlen események, ill. olyanok, amelyeknek bekövetkezése lehetséges. Fokozatosan kialakítjuk a valószínűség szemléletes fogalmát.

Az elsajátított megismerési módszerek és gondolkodási műveletek alkalmazása

A matematikai ismeretszerzésben hosszú ideig nagy szerepet játszik az induktív módszer, de ezen tanítási időszakban is mutatunk már néhány lépéses bizonyítást, deduktív következtetést is.

Fontos, hogy ne csak a matematikából, hanem a mindennapi életből is szerepeltessünk állításokat, melyeknek igaz vagy hamis voltát a tanulókkal együtt elemezzük. Ily módon juttatjuk el őket sejtések és szabályszerűségek megfogalmazásához.

A különböző feladatokban a tanulók által végeztetett csoportosítás, osztályozás, sorbarendezés, a bizonyos feltételeknek eleget tevő elemek kiválasztása fejleszti a matematika különböző területein és más témakörökben is fontos halmazszemléletet.

A különböző feladatokhoz készített ábrák, egyszerű gráfok segítségével megérttetjük a tanulókkal a modellek alkalmazásának szerepét.

Kezdettől fogva adatok gyűjtésével, lejegyzésével, grafikonok készítésével, néhány lépéses elemi algoritmusok alkalmazásával kifejlesztjük az adatsokaságok elemzésének, jellemzésének, ábrázolásának képességét, a statisztika legalapvetőbb elemeinek megismerését. Mindezzel elérjük, hogy a tanulók képesek lesznek néhány lépéses algoritmusokat önállóan is készíteni.

Helyes tanulási szokások fejlesztése

A tanulókat hozzászoktatjuk, hogy számítások, mérések előtt becsléseket végezzenek, s a feladatmegoldások helyességét ellenőrizzék. Az előbb felsoroltak s a gyakorlati számításoknál elkerülhetetlen kerekítés alkalmazásával is el kell érnünk, hogy a tanulók reális eredményeket fogadjanak el.

Hozzászoktatjuk a tanulókat, hogy a feladatok megoldása előtt megoldási tervet, egyes esetekben vázlatrajzot készítsenek. El kell érnünk, hogy a megoldást le is tudják írni. A leírás szabatosságára, a lényeg kiemelésére tanítjuk a tanulókat az általános iskola utolsó éveiben.

A matematikaórákon, a feladatmegoldásokban az életkornak megfelelően elvárható pontossággal használtatjuk az anyanyelvet ill. a szaknyelvet, s fokozatosan bővítjük a jelölésrendszert.

A fogalmak tartalmi megismerése, megértése megelőzi azok definiálását. Az általános iskola felsőbb évfolyamain a tanult definíciók alkalmazására is sor kerül. Különböző eljárások, s egyes tételek eszközként való felhasználását feladatmegoldásban fontos fejlesztési területnek tekintjük.

Az érvelés, a cáfolás, a vitakészség, a helyes kommunikáció állandó fejlesztése folyamatos feladatunk.

A tankönyvek, feladatgyűjtemények, statisztikai-zsebkönyv, majd lexikonok, kisenciklopédiák használatára meg kell tanítanunk diákjainkat. Lehetőség szerint multimédiás eszközökkel is ismertessük meg a tanulókat. Ezek interaktív módon való használata aktivizálja a tanulókat, segíti a tanulásukat, fejleszti a matematikai szemléletüket. Pozitív motivációval felkelthetjük érdeklődésüket a matematikai érdekességek, a matematika története iránt. Felhívhatjuk a figyelmet néhány magyar ill.

más nemzetiségű neves matematikus életére és munkásságára például a tanított anyaghoz kapcsolódóan.

Értékelési javaslatok

A korszerű fejlesztési célokat követelményeket követő értékelési rendszer szükségessé teszi a hagyományos, ismereteket számonkérő dolgozatok és szóbeli feleletek modernebb felfogását, továbbá más típusú tevékenységek értékelését.

- A hagyományos dolgozatok adjanak lehetőséget differenciálásra, tudatosan törekedjenek az indoklások szöveges megfogalmazására, a problémamegoldás egyes lépéseinek esetleges szétválasztására (pl. egy feladat csak arról szól, hogy melyek a szövegből a kérdésre vonatkozó adatok).
- A szóbeli feleletekben fontos cél a vitakészség, szóbeli érvelés értékelése.
- Csoportmunka értékelése történhet elkészült projekt alapján vagy egy, a csoportból választott tanuló szóbeli felelete alapján. ekkor a csoport minden tagja érdekelt abban, hogy mindenki egyformán tájékozott legyen a közös munkáról, így működik a csoportban a kooperáció, az egymás tanítása.
- Fontosnak tartjuk a tanulók manipulatív tevékenységeinek értékelését, ami különböző modellek elkészítésében, gyakorlati mérésekben , kísérletek elvégzésében nyilvánul meg.
- Értékeléssel ösztönözzük a tanulókat arra, hogy foglalkozzanak a környezetükben előforduló matematikai problémákkal, végezzenek önálló kutatást, adatgyűjtést ilyen témákról.
- A tanulók olvassanak életkoruknak megfelelő matematikai, matematika történeti érdekességekről, ezekről számoljanak be szóban vagy írásban.
- Jutalmazással ösztönözzük a gyengébb képességű tanulókat a felzárkózásra, többlet feladatok elvégzésére, a matematikában tehetségeseket pedig a tananyagon túli problémák megoldására.

Ezek alapján az egyes osztályokra vonatkozó speciális értékelési lehetőségeket osztályonként külön felsoroljuk.

5. ÉVFOLYAM

Évi óraszám: 148
Gondolkodási módszerek *folyamatosan*

Tartalom	Fejlesztési feladatok, tevékenységek
A matematika tanulási módszereinek megismerése.	Az elsajátítás képességének fejlesztése.
Matematikatörténeti érdekességek. Könyvtárhasználat, informatikai eszközök igénybevétele.	Pozitív motiváció kialakítása. Kommunikációs készség fejlesztése.
Összehasonlításhoz, viszonyításhoz szükséges kifejezések értelmezése, használata.	A nyelv logikai elemeinek helyes használata nem csak matematikai tartalmú állításokban.
A biztos, a lehetséges és a lehetetlen fogalma.	Valószínűségi és statisztikai szemlélet fejlesztése.
Változatos tartalmú szövegek értelmezése, készítése, a szaknyelv fokozatos elsajátítása.	Értő-elemző olvasás fejlesztése, kapcsolatok felismerése, lejegyzése egyszerű szimbólumokkal.
Megoldások megtervezése, eredmények ellenőrzése.	Tervezés, ellenőrzés igényének megalapozása.
Konkrét dolgok adott szempont(ok) szerinti rendezése, rendszerezése, két vagy több szempont egyidejű követése.	Halmazszemlélet fejlesztése.
Néhány elem kiválasztása, elemek sorba rendezése.	Kombinatorikus gondolkodás fejlesztése.

Számtan, algebra *(68 óra)*

Tartalom	Fejlesztési feladatok, tevékenységek
Természetes szám fogalma, ábrázolásuk számegyenesen, összehasonlításuk. Természetes számok milliós számkörben, egészek, törtek, tizedes törtek. *Kitekintés nagyobb számokra helyi érték táblázattal.* Negatív szám értelmezése. Törtek kétféle értelmezése. Ellentett, abszolútérték. Alaki érték, helyi érték.	Számfogalom mélyítése, a számkör bővítése.
Tízes alapú számrendszer. Kettes alapú számrendszer. Átírás tízes számrendszerből kettes számrendszerbe és kettes számrendszerből tízes számrendszerbe.	Kombinatorikus gondolkodás fejlesztése számok kirakásával.
Műveletek szóban (fejben) és írásban, szemléltetés számegyenesen: – természetes számok körében: osztók, többszörösök.	Műveletfogalom kiterjesztése, mélyítése. Számolási készség fejlesztése a kibővített számkörben.

Tartalom	Fejlesztési feladatok, tevékenységek
– összeadás, kivonás az egészek és a pozitív törtek körében; – *összeg és különbség változásai;* – *szorzás, osztás 10-zel, 100-zal, 1000-rel;* – *szorzat és hányados változásai;* – *pozitív törtek szorzása, osztása természetes számmal;* – *tizedes törtek szorzása, osztása természetes számmal;* – *0 szerepe a szorzásban, osztásban;* – *műveletek ellenőrzése;* – *műveletek tulajdonságai (felcserélhetőség, csoportosíthatóság).*	Önellenőrzés igényének és képességének a fejlesztése.
Műveleti sorrend. A zárójel szerepe.	Fegyelmezettség, következetesség fejlesztése.
Kerekítés, becslés, ellenőrzés.	Becslési készség fejlesztése.
Egyszerű szöveges feladatok megoldása konkrét feladatokon keresztül rajzzal, visszafele gondolkodással, az időrendiség követése, megfordítása. Ellenőrzés szövegbe való behelyettesítéssel. Arányos következtetések (szabványmértékek és átváltásukkal kapcsolatos feladatok is).	Következtetési képesség fejlesztése. Értő-elemző olvasás, önálló problémamegoldó képesség fejlesztése.

Összefüggések, függvények, sorozatok *(10 óra)*

Tartalom	Fejlesztési feladatok, tevékenységek
Számegyenes, szám-intervallumok ábrázolása *kisebb, nagyobb, legalább, legfeljebb;* ábráról való leolvasása.	Helymeghatározás, adott tulajdonságú pontok keresése.
Helymeghatározás gyakorlati szituációkban, konkrét esetekben. A Descartes-féle derékszögű koordinátarendszer.	Tájékozódás a derékszögű koordinátarendszerben.
Változó mennyiségek közötti kapcsolatok. Egyszerű lineáris kapcsolatok táblázata – abban hiányzó elemek pótlása ismert vagy felismert szabály alapján -, grafikonja. Összeg, különbség, szorzat, hányados változásai. Sorozat megadása a képzés szabályával és néhány elemével *konkrét példákon keresztül.*	Összefüggés-felismerő képesség fejlesztése. Táblázatok, grafikonok értelmezése, az ábra alapján mennyiségek közötti összefüggés megkeresése, lejegyzése. Táblázathoz grafikon, grafikonhoz táblázat készítése. A függvényszemlélet előkészítése. Ismert szabály alapján elemek meghatározása, illetve ismert elemek esetén szabály(ok) megfogalmazása. Több megoldás keresése.

Geometria *(44 óra)*

Tartalom	Fejlesztési feladatok, tevékenységek
Testek építése, tulajdonságaik. *Lapok, élek, csúcsok.*	Térszemlélet fejlesztése, testek készítése.
Testek csoportosítása adott tulajdonságok alapján. Kocka, téglatest tulajdonságai, hálója,	Halmazszemlélet fejlesztése. Tulajdonságok (pl. szimmetria) megfigyelése.

Tartalom	Fejlesztési feladatok, tevékenységek
nézetei. Párhuzamosság, merőlegesség, konvexitás. Térelemek kölcsönös helyzete. Síkidomok, sokszögek szemléletes fogalma, tulajdonságok vizsgálata.	
Négyszögek, háromszögek és tulajdonságaik. Távolság szemléletes fogalma, adott tulajdonságú pontok keresése. Kör, gömb szemléletes fogalma, előfordulásuk a gyakorlati életben.	Körző, vonalzók helyes használata, két vonalzóval párhuzamosok, merőlegesek rajzolása. Problémamegoldó képesség fejlesztése szerkesztésekkel.
Két ponttól egyenlő távolságra lévő pontok *keresése*. Szakaszfelező merőleges *rajzolása.* Egyenes adott pontján áthaladó merőleges *rajzolása*. Háromszög szerkesztése három oldalból *(két adott ponttól adott távolságra levő pontok keresése)*.	
A szög fogalma, mérése, szögfajták. Tájékozódás irányok szerint, iránytű használata.	A szögmérő helyes használata.
Téglalap (négyzet) kerülete, területe; téglatest (kocka) felszíne és térfogata választott egységekkel, szabványmértékegységekkel. Számításos feladatok. *Szabványmértékegységek és átváltásuk (hosszúság, terület, térfogat).*	Tapasztalatgyűjtés kerület, terület, felszín és térfogat számításában. Számolási készség fejlesztése. Mérések a gyakorlatban. Mérőeszközök használata. A becslés képességének fejlesztése.

Valószínűség, statisztika, mérés *(8 óra)*

Tartalom	Fejlesztési feladatok, tevékenységek
Valószínűségi játékok és kísérletek. Adatok tervszerű gyűjtése, rendezése. *Mérés, hosszúság, űrtartalom, idő, hőmérséklet.* *Mérési adatok rendszerezése táblázatban, ábrázolása grafikonon.* *Általános előtagok használata.* Oszlopdiagram készítése. Egyszerű grafikonok értelmezése, elemzése. A mérések, statisztikák tartalma kapcsolódjon a tanulók környezetéhez, más tantárgyak tananyagához, pl. sportolás, táplálkozási szokások, kirándulások, állatok, növények.	A valószínűségi és statisztikai szemlélet fejlesztése. A megfigyelőképesség, elemző képesség fejlesztése. Kapcsolat a mindennapi élettel. *A becslési készség fejlesztése.*
Átlagszámítás néhány adat esetén.	A számolási készség fejlesztése.

Év végi ismétlés és rendszerező összefoglalás *(8 óra)*

Követelmények

Gondolkodási módszerek

- Egyszerű, matematikailag is értelmezhető hétköznapi szituációk megfogalmazása szóban és írásban.
- Egyenlő; kisebb; nagyobb; több; kevesebb; legalább; legfeljebb; nem; és; vagy; minden, van olyan helyes használata.

Számtan, algebra

- Természetes számok írása, olvasása, számegyenesen ábrázolása, összehasonlítása.
- A tízes számrendszer biztos ismerete.
- Összeadás, kivonás, szorzás, kétjegyűvel való osztás a természetes számok körében.
- Törtek, tizedes törtek fogalma, ábrázolása, összehasonlítása.
- Legfeljebb egyjegyű nevezőjű törtek, legfeljebb ezredeket tartalmazó tizedes törtek összeadása, kivonása, természetes számmal szorzása.
- Negatív számok értelmezése.
- Összeadás, kivonás a negatív számok körében.
- Helyes műveleti sorrend ismerete a négy alapművelet esetén.
- Egyszerű szöveges feladatok megoldása következtetéssel.

Összefüggések, függvények, sorozatok

- Tájékozódás síkban, térben.
- Helymeghatározás gyakorlati helyzetekben.
- Konkrét pontok ábrázolása derékszögű koordinátarendszerben.
- Pontok koordinátáinak leolvasása.
- Grafikonok értelmezése, összetartozó adatok ábrázolása.
- Sorozatok képzési szabályának követése, felismerése.

Geometria, mérés

- Geometriai alapfogalmak szemléletes ismerete (párhuzamosság, merőlegesség, távolság).
- Adott tulajdonságú ponthalmazok rajzolása.
- Szögek fajtáinak felismerése, szög mérése.
- Négyzet, téglalap tulajdonságainak ismerete, kerület, terület számítása.
- Testek tulajdonságainak megfigyelése (lapok, élek, csúcsok, hálók).
- Kocka, téglatest hálója, felszíne, térfogata.
- Mérés különböző egységekkel.
- Hosszúság, terület, térfogat, idő, tömeg mértékegységeinek ismerete, átváltásuk.

Valószínűség, statisztika, mérés

- Konkrét feladatok kapcsán a biztos és a lehetetlen esemény felismerése.
- Mérési adatok lejegyzése, becslése, ábrázolása.
- Két szám számtani közepének meghatározása.

Értékelési javaslatok

- Differenciált feladatmegoldás szóban, írásban.
- Fejszámolás.
- Mérés tapasztalati egységekkel, adatok lejegyzése, ábrázolása.
- Testek építése, modellek készítése, testek ábrázolása.

6. ÉVFOLYAM

Évi óraszám: 166
Gondolkodási módszerek *folyamatos*

Tartalom	Fejlesztési feladatok, tevékenységek
A matematika tanulási módszereinek továbbfejlesztése. Matematikatörténeti érdekességek, híres magyar matematikusok (*Bolyai Farkas, Bolyai János, Neumann János)*. Könyvtárhasználat, informatikai eszközök igénybevétele.	Az elsajátítás képességének fejlesztése. Pozitív motiváció kialakítása. Kommunikációs készség fejlesztése.
Összehasonlításhoz, viszonyításhoz szükséges kifejezések értelmezése, használata (pl. egyenlő; kisebb; nagyobb; több; kevesebb; legalább; legfeljebb; nem; és; vagy; minden, van olyan). Állítások igazságának eldöntése. Igaz és hamis állítások megfogalmazása.	A nyelv logikai elemeinek helyes használata.
A biztos, a lehetséges és a lehetetlen fogalma.	Valószínűségi és statisztikai szemlélet fejlesztése.
Változatos tartalmú szövegek értelmezése, készítése, a szaknyelv fokozatos elsajátítása.	Szövegértelmező és szövegalkotó képesség fejlesztése. Mindennapi tapasztalatok alapján matematikai modell alkotása.
Megoldások megtervezése, eredmények ellenőrzése. Konkrét dolgok adott szempont(ok) szerinti rendezése, rendszerezése. Néhány elem kiválasztása, elemek sorba rendezése különféle módszerekkel.	Tervezés, ellenőrzés igényének kialakítása. Halmazszemlélet fejlesztése. Kombinatorikus gondolkodás fejlesztése. Lehetőségek rendszerezett felsorolása.

Számtan, algebra (*75 óra*)

Tartalom	Fejlesztési feladatok, tevékenységek
A racionális számok. Ábrázolásuk számegyenesen. A számok reciprokának fogalma. Műveletek racionális számkörben: – szorzás, osztás törttel, tizedes törttel; – alapműveletek negatív számokkal. Műveletek rendszerezése a racionális számkörben. Műveleti tulajdonságok, a helyes műveleti sorrend.	A műveletfogalom mélyítése, kiterjesztése. A számolási készség fejlesztése gyakorlati feladatokon keresztül is.
Becslés a törtek körében is.	A becslési készség fejlesztése.
Egyszerű oszthatósági szabályok utolsó jegyből, utolsó két jegyből, számjegyek összegéből.	A bizonyítási igény felkeltése.

Tartalom	Fejlesztési feladatok, tevékenységek
Törtek tizedes tört alakja. Tizedes törtek tört alakja egyszerűbb esetekben. Két szám közös osztói – *közülük a legnagyobb* –, közös többszöröseik – *közülük a legkisebb*. *Pozitív egész kitevős hatvány fogalma konkrét példákon keresztül.* *Prímtényezős felbontás.* *Osztók száma konkrét példákon keresztül.* Törtek egyszerűsítése, bővítése.	Racionális számok többféle megjelenítése, többféle leírása. *Számolási készség fejlesztése.* *A kombinatorikus gondolkodás fejlesztése.*
Arányossági következtetések. Valóságos viszonyok becslése térkép alapján, térkép olvasása, készítési elvének megértése. Egyenes arányosság, fordított arányosság. *Egyenes-, fordított arányosság grafikonjának ábrázolása derékszögű koordináta-rendszerben.* A százalék fogalma, alap, százalékláb, százalékérték. Százalékszámítás arányos következtetéssel pl. levegő, víz összetétele, autók légszennyezése).	Egyenes és fordított arányosság felismerése gyakorlati jellegű feladatokban és a természet-tudományos tárgyakban. Arányérzék fejlesztése. A következtetési képesség fejlesztése.
Elsőfokú egyismeretlenes egyenletekre, egyenlőtlenségekre visszavezethető szöveges feladatok megoldása. Fordított irányú okoskodás, rajzos modellek készítése *A megoldások ábrázolása számegyenesen. A mérlegelv előkészítése szöveges feladatok megoldásán keresztül.*	Problémamegoldási képesség fejlesztése, terv elmondása, gondolatmenet követése. Problémák értelmezése, adatok felfogása, feleslegesek elhagyása, lényegesek kiemelése. Jelölések használata. Ellenőrzési igény kialakítása.

Összefüggések, függvények, sorozatok *(15 óra)*

Tartalom	Fejlesztési feladatok, tevékenységek
Változó mennyiségek közötti kapcsolatok, ábrázolásuk derékszögű koordinátarendszerben. Példák elsőfokú függvényekre. Példák konkrét sorozatokra, ábrázolásuk derékszögű koordinátarendszerben.	A gyakorlati életből vett egyszerű példákban a kapcsolatok felismerése, lejegyzése, ábrázolása. A függvényszemlélet fejlesztése.

Geometria *(43 óra)*

Tartalom	Fejlesztési feladatok, tevékenységek
Alakzatok síkban, térben.	Sík és térszemlélet fejlesztése.
Példák egyszerű transzformációkra: *tapasztalatszerzés képek, rajzok felhasználásával, hajtogatással.*	Szimmetriák felismerése a természetben, művészetben.

Tartalom	Fejlesztési feladatok, tevékenységek
A tengelyes tükrözés. Tengelyesen szimmetrikus alakzatok.	Ismert alakzatok tengelyes tükörképének megszerkesztése. A pont-pont hozzárendelés fogalmának előkészítése.
Háromszögek csoportosítása oldalak, szögek szerint. *Négyszögek tulajdonságai és fajtái.* A kör, körrel kapcsolatos fogalmak *(sugár, átmérő, húr, szelő, érintő, körcikk, körszelet)*. Szögmásolás, szögfelezés; háromszögek, téglalapok szerkesztése. Külső pontból adott egyenesre merőleges szerkesztése.	Körző, vonalzó és a szögmérő használata. Megoldási terv készítése.
Sokszögek kerülete.	Mérések, számítások a bővült számkörben.
Testek építése, testek hálója. *Téglatestek felszíne, térfogata feladatokon keresztül.*	A térszemlélet fejlesztése térbeli analógiák keresésével.

Valószínűség, statisztika *(15 óra)*

Tartalom	Fejlesztési feladatok, tevékenységek
Valószínűségi játékok és kísérletek.	Valószínűségi és statisztikai szemlélet fejlesztése.
Adatok tervszerű gyűjtése, rendezése. Kördiagram. (Pl. tápanyagok, vitaminok előfordulása különböző élelmiszerekben, napi időbeosztás, testedzésre fordított idő, szelektív hulladékgyűjtés, közlekedési szokások stb.) Lehetséges események gyakorisága. Adatok értelmezése, jellemzése, ábrázolása (például a leggyakoribb adat, szélső adatok).	Rendszerszemlélet fejlesztése. Megfigyelőképesség, elemző képesség fejlesztése. Adatok gyűjtése környezetünkből.
Átlagszámítás háromnál több adat esetén.	Számolási készség fejlesztése.

Év végi ismétlés, rendszerező összefoglalás *(8 óra)*

Követelmények

Gondolkodási módszerek

- Matematikai modellek felismerése.
- Gondolatmenet megtervezése, a terv követése.
- Fordított irányú okoskodás.
- Ellenőrzés.

Számtan, algebra

- Racionális számok halmaza.
- Racionális számok abszolút értéke.
- Szorzás, osztás törtekkel, tizedes törtekkel.
- Műveletek negatív számokkal.
- Becslések racionális számok körében.
- Osztó, többszörös fogalma.
- Oszthatósági szabályok (2, 5, 10, 4, 3, 9).
- Legkisebb közös többszörös, legnagyobb közös osztó számolása definíció alapján.
- Számok felbontása prímtényezőkre.

– Egyenes és fordított arányosság felismerése, ábrázolása, számolási feladatok.
– Százalék fogalma.
– Százalékszámítás arányos következtetéssel.
– Egyszerű, elsőfokú egyenletre vezető szöveges feladatok megoldása következtetéssel (fordított irányú okoskodással, ábra rajzolással, mérleg-elvvel).

Összefüggések, függvények, sorozatok

– Változó helyzetek, időben lejátszódó történések megfigyelése, szavakban való megismétlése.
– A változás kiemelésének tudása.
– Együttváltozó adatok lejegyzése, ábrázolása derékszögű koordinátarendszerben.

Geometria, mérés

– Tengelyes szimmetria tulajdonságainak ismerete.
– Alapszerkesztések (másolás, merőleges, párhuzamos, szakaszfelező merőleges).
– Vázlatkészítés.
– Szerkesztés lépéseinek lejegyzése.
– Tengelyes tükrözés.
– Sokszögek kerülete.
– Téglatestek felszínének, térfogatának számítása.

Valószínűség, statisztika

– Biztos, lehetetlen esemény felismerése.
– Adatok lejegyzése, ábrázolása oszlopdiagramon, kördiagramon.
– Néhány szám számtani közepének (átlagának) kiszámítása.

Értékelési javaslatok

– Differenciált feladatmegoldás szóban, írásban.
– Probléma megoldásának lépéseinek lejegyzése, tudatosítása, indoklása.
– Szerkesztési feladatok tervezése, lejegyzése, végrehajtása.
– Pozitív eredmény értékelése becslési, valószínűségi esélyekkel kapcsolatos feladatoknál.
– Mindennapi életből vett jelenségeknél együttváltozó mennyiségek felismerése, lejegyzése, ábrázolása csoportmunkában projektek készítése.
– Szimmetriák felismerése a természetben, művészetekben – projektek készítése.

7. ÉVFOLYAM

Évi óraszám: 148

Gondolkodási módszerek *(8 óra)*

Tartalom	Fejlesztési feladatok, tevékenységek
Matematikatörténeti érdekességek a tananyaghoz kapcsolva. Könyvtár és elektronikus eszközök felhasználása információk gyűjtésére, feldolgozására.	Pozitív motiváció kialakítása. Kommunikációs készségek fejlesztése.
Az “és”, “vagy”, “ha”, …akkor”, “nem”, “van olyan”, “minden” kifejezések jelentése.	A nyelv logikai elemeinek helyes használata.
Egyszerű (“minden”, “van olyan” típusú) állítások átfogalmazása, igazolása, cáfolata konkrét példák kapcsán. Fogalmak, állítások logikai kapcsolata.	
Példák konkrét halmazokra: részhalmaz, kiegészítő halmaz, unió, metszet.	A halmazszemlélet fejlesztése.
Szöveges feladatok megoldása.	Probléma megoldására való készség, a probléma vállalása. Sikertelen kísérlet után újjal való próbálkozás. Szövegelemzés, lefordítás a matematika nyelvére, tervkészítés, tervkövetés, ellenőrzés.
Változatos kombinatorikai feladatok megoldása különféle módszerekkel. Sorbarendezés, kiválasztás néhány elem esetén. Esetek felsorolása, fadiagram, modellek alkalmazása.	A kombinatorikus gondolkodás fejlesztése. Tapasztalatszerzés az összes eset rendszerezett felsorolásában.

Számtan, algebra *(60 óra)*

Tartalom	Fejlesztési feladatok, tevékenységek
Műveletek a racionális számok körében.	Műveletek gyakorlása a racionális számkörben. Zsebszámológépek használata.
A hatványozás fogalma pozitív egész kitevőre. A hatványozás azonosságai konkrét példákon. Normálalak.	
Arány, aránypár, arányos osztás, arányossági összefüggések gyakorlati esetekben, természettudományos feladatokban. Százalékszámítási és egyszerű kamatszámítási feladatok.	Következtetési képesség fejlesztése összetettebb feladatokban.

Tartalom	Fejlesztési feladatok, tevékenységek
Prímtényezős felbontás. Két szám legnagyobb közös osztója, legkisebb közös többszöröse. Egyszerű oszthatósági szabályok (3-mal, 9-cel, 8-cal, 125-tel, 6-tal).	Matematikatörténeti érdekességek megismerése.
Betűk használata Az algebrai egész kifejezés fogalma. Egynemű kifejezések. Egyszerű algebrai egész kifejezések átalakítása, helyettesítési értékeinek kiszámítása. *Egytagú algebrai egész kifejezések összevonása, szorzása, osztása.* *Kéttagú algebrai egész kifejezések szorzása egytagú algebrai egész kifejezéssel.* *Kéttagú algebrai egész kifejezések szorzása kéttagú algebrai egész kifejezéssel.*	Mindennapi szituációk összefüggéseinek leírása a matematika nyelvén, képletek értelmezése.
Egyenletek, egyenlőtlenségek megoldása következtetéssel, mérlegelvvel az alaphalmaz vizsgálatával	A mérlegelv alkalmazása. *Ellenőrzési készség fejlesztése.*
Szöveges feladatok megoldása.	Szövegértelmezés.

Összefüggések, függvények, sorozatok *(10 óra)*

Tartalom	Fejlesztési feladatok, tevékenységek
Két halmaz közötti hozzárendelések megjelenítése konkrét esetekben. Egyértelmű hozzárendelések ábrázolása a derékszögű koordinátarendszerben.	Táblázatok, grafikonok készítése konkrét hozzárendelések esetén. Tájékozódás a síkon a derékszögű koordinátarendszer segítségével.
Lineáris függvények és speciális esetei ábrázolása táblázattal, táblázat nélkül. *Egyszerű tulajdonságai a szemlélet alapján. (tengelymetszet, meredekség, növekedés, csökkenés).* Példák nem lineáris függvényekre (pl.: 1/x függvény).	
Elsőfokú egyismeretlenes egyenlet grafikus megoldása. Sorozatok vizsgálata (számtani sorozat).	Számolási készség fejlesztése a racionális számkörben.

Geometria, mérés *(44 óra)*

Tartalom	Fejlesztési feladatok, tevékenységek
Mértékegységek átváltása konkrét gyakorlati példák kapcsán a kibővült számkörben.	Fejlesztés a gyakorlati mérések, és a mértékegységváltások helyes elvégzésében.
Háromszögek nevezetes vonalai (oldalfelező, szögfelező, magasságvonal, középvonal, súlyvonal). Háromszögek területe. Paralelogramma, trapéz, deltoid tulajdonságai, kerülete, területe. Kör kerülete, területe.	Állítások megfogalmazása, és igaz vagy hamis voltának eldöntése. Megoldási terv készítése kerület-, területszámítási feladatoknál.

Tartalom	Fejlesztési feladatok, tevékenységek
Szögpárok (egyállású szögek, váltószögek, kiegészítő szögek).	Transzformációs szemlélet fejlesztése.
Középpontos tükrözés. Középpontosan szimmetrikus alakzatok a síkban. *Szabályos sokszögek, átlók száma.*	*A kombinatorikus gondolkodás fejlesztése.*
Nevezetes szögek szerkesztése. Háromszög szerkesztése alapesetekben. A háromszög egybevágósági esetei.	Szerkesztési eljárások gyakorlása.
A háromszög belső és külső szögeinek összege. *A négyszögek belső és külső szögeinek összege.* *A sokszögek belső és külső szögeinek összege.*	A bizonyítási igény felkeltése.
Egyenes hasábok (henger) hálója, tulajdonságai.	Térszemlélet fejlesztése.

Valószínűség, statisztika *(8 óra)*

Tartalom	Fejlesztési feladatok, tevékenységek
Valószínűségi kísérletek egyszerű konkrét példák esetében a teljes eseményrendszeren.	Valószínűségi és statisztikai szemlélet fejlesztése.
Gyakoriság, relatív gyakoriság fogalma, tulajdonságai.	
Adatok gyűjtése, rendszerezése, adatsokaság szemléltetése, grafikonok készítése. A grafikonok kapcsolódjanak a mindennapi élet változó jelenségeihez, pl. gyerekek növekedése, energiatakarékos háztartási gépek fogyasztása, termosztát működése.	Statisztikai adatok elemzése, értelmezése.

Év végi ismétlés, rendszerező összefoglalás *(8 óra)*

Követelmények

Gondolkodási módszerek

- Állítások megítélése aszerint, hogy jelentésük milyen viszonyban van egymással, ugyanazt jelentik, kizárják egymást, egymás tagadásai.
- Egyszerű állítások igazságának eldöntése.
- Manuális tevékenység gondolati lépésként való értelmezése, tudatosítása.
- Esetek felsorolása.

Számtan, algebra

- Hatványozás fogalma pozitív egész kitevőre.
- Hatványozás azonosságai konkrét példákon.
- Számok normálalakja.
- Betűk használata.
- Algebrai kifejezések.
- Egytagú algebrai kifejezések összeadása, kivonása, szorzása.
- Kéttagú algebrai kifejezések szorzása egytagú és kéttagú algebrai kifejezéssel.
- Szöveges feladatok algebrai modelljének felismerése, meghatározása.
- Elsőfokú egyismeretlenes egyenletek, egyenlőtlenségek megoldása.
- Elsőfokú egyenletekre vezető szöveges feladatok megoldása.

Összefüggések, függvények, sorozatok

- Lineáris függvények ábrázolása táblázattal.
- A lineáris függvény egyszerű tulajdonságai, tengelymetszet, meredekség, növekedés, csökkenés.
- Elsőfokú egyismeretlenes egyenlet grafikus megoldása
- Sorozatok folytatása, szabály felismerése.

Geometria

- Háromszögek nevezetes vonalainak ismerete.
- Háromszögek területének kiszámítása.
- Négyszögek osztályozása, paralelogramma, trapéz, rombusz tulajdonságai.
- Speciális négyszögek területének kiszámítása.
- Kör kerületének, területének kiszámítása.
- Középpontos tükrözés fogalma, tulajdonságai, szerkesztése.
- Szögfelező szerkesztése.
- Középpontosan szimmetrikus alakzatok.
- Szabályos sokszögek ismerete.
- Háromszögek szerkesztésének alapesetei.
- Szerkesztés lépéseinek lejegyzése.
- Háromszögek egybevágóságának alapesetei.
- Sokszögek átlóinak száma, belső, külső szögeinek összege.
- Egyenes hasábok, henger jellemzése, hálója.

Valószínűség, statisztika

- Valószínűségi kísérlet kimeneteleinek felsorolása.
- Gyakoriság, relatív gyakoriság fogalma.
- Adatok gyűjtése, rendszerezése, ábrázolása.
- Adatsokaság jellemzése.

Értékelési javaslatok

- Differenciált feladatmegoldás szóban, írásban.
- Probléma megoldásának lépéseinek lejegyzése, tudatosítása, indoklása. Szükséges adatok gyűjtése mindennapi életből vett problémák megoldásához.
- Ellenőrzési stratégiák - hibakeresés, vitakészség, érvelés.
- Szerkesztési feladatok tervezése, lejegyzése, végrehajtása, diszkutálása.
- Pozitív eredmény értékelése becslési, valószínűségi esélyekkel kapcsolatos feladatoknál.
- Mindennapi életből vett jelenségeknél együttváltozó mennyiségek felismerése, lejegyzése, ábrázolása – csoportmunkában projektek készítése.
- Projektek készítése matematika történeti érdekességekről.
- Projektek készítése matematikával kapcsolatos érdekességekről, pl. fraktálok, bűvészmutatványok, stb.
- Matematikai modellek megjelenítése számítógépen.

8. ÉVFOLYAM

Évi óraszám: 148

Gondolkodási módszerek *(7 óra)*

Tartalom	Fejlesztési feladatok, tevékenységek
Gondolatok (problémák, feltételezések, összefüggések, stb.) szóbeli és írásbeli kifejezése.	Az igényes szóbeli és írásbeli közlés fejlesztése.
A matematikai bizonyítás előkészítése: sejtések, kísérletezés, módszeres próbálkozás, cáfolás.	A bizonyítási igény fejlesztése. Ellenpéldák szerepe a cáfolásban.
Nevezetes megoldatlan problémák. Matematikatörténeti érdekességek.	Könyvtár és egyéb informatikai eszközök használata.
Szöveges feladatok értelmezése, megoldási terv készítése, a feladat megoldása és szöveg alapján történő ellenőrzése.	Szövegelemzés, értelmezés, lefordítás a matematika nyelvére. Az ellenőrzés, önellenőrzés igényének fejlesztése.
Elemek halmazokba rendezése, halmazok elemeinek felsorolása konkrét példák kapcsán. A tanult halmazműveletek alkalmazása konkrét feladatokban, összefoglaló rendszerezésben.	Rendszerszemlélet fejlesztése. A tanult ismeretek közötti összefüggések felismerése, azok értő alkalmazása.
Egyszerű kombinatorikai feladatok megoldása változatos módszerekkel (fadiagram, útdiagram, táblázatok készítése). *Kombinatorikai módszerek rendszerezése konkrét példákon keresztül.*	Kombinatorikus gondolkodás fejlesztése.

Számtan, algebra *(58 óra)*

Tartalom	Fejlesztési feladatok, tevékenységek
Racionális szám fogalma (véges, végtelen tizedes törtek), példák nem racionális számra (végtelen, nem szakaszos tizedes törtek). A négyzetgyök fogalma.	Zsebszámológép használata.
A természetes, egész és racionális számok halmazának kapcsolata. *Valós számok.*	A rendszerező képesség fejlesztése.
Műveletek racionális számkörben. Eredmények becslése.	Számítások egyszerűsítése például azonosságok felismerésével. Zsebszámológépek alkalmazása.
Műveleti azonosságok rendszerező áttekintése. *Algebrai egész kifejezések, képletek, fizikai összefüggések átalakításai.* Szorzattá alakítás kiemeléssel egyszerű esetekben. Algebrai egész kifejezések szorzása, osztása egyszerű esetekben. *Értelmezési tartomány vizsgálata*	A helyettesítési érték célszerű kiszámítása.
Elsőfokú vagy elsőfokúra visszavezethető egyenletek, elsőfokú egyenlőtlenségek megoldása. Alaphalmaz, megoldáshalmaz.	Ellenőrzés igényének fejlesztése.

Tartalom	Fejlesztési feladatok, tevékenységek
Szöveges feladatok megoldása. *Problémamegoldási módszerek rendszerezése.*	Szövegértelmezés, lefordítás a matematika nyelvére.

Összefüggések, függvények, sorozatok *(17 óra)*

Tartalom	Fejlesztési feladatok, tevékenységek
Függvények és ábrázolásuk a derékszögű koordinátarendszerben. x ® x^2; x ®˝x˝ *Függvények egyszerű tulajdonságai (tengelymetszetek, növekedés, csökkenés, szimmetriák, függvényérték vizsgálata).* *Egyszerű transzformációk konkrét esetekben.* Adott feltételnek eleget tevő pontok a koordinátarendszerben.	A függvényszemlélet fejlesztése. Táblázatok, grafikonok készítése konkrét függvények esetén.
Egyismeretlenes egyenletek, *egyenlőtlenségek* grafikus megoldása. Sorozatok és vizsgálatuk (mértani sorozat).	Grafikus megoldási módszerek alkalmazása (lehetőség szerint számítógépen is).

Geometria, mérés *(36 óra)*

Tartalom	Fejlesztési feladatok, tevékenységek
Háromszögek, négyszögek, szabályos sokszögek összefoglaló áttekintése.	A halmazszemlélet fejlesztése.
A tanult testek áttekintése, ismerkedés a forgáskúppal, gúlával, gömbbel.	A térszemlélet fejlesztése. Zsebszámológép használata.
Eltolás a síkban. Vektor, mint irányított szakasz. Két vektor összege, különbsége.	A tanultak alkalmazása más tantárgyak és a mindennapi élet problémáinak megoldása során.
Középpontos nagyítás és kicsinyítés konkrét arányokkal. A tanult transzformációk áttekintése. Szerkesztési feladatok.	A transzformációs szemlélet fejlesztése.
Pitagorasz tétele. *Síkbeli és térbeli alkalmazásai.* *Kerület, terület, felszín és térfogatszámítások.*	A bizonyítási igény fejlesztése.
Számításos feladatok a geometria különböző területeiről.	Számolási készség fejlesztése.

Valószínűség, statisztika *(12 óra)*

Tartalom	Fejlesztési feladatok, tevékenységek
Valószínűségi kísérletek a teljes eseményrendszeren. Valószínűség előzetes becslése, szemléletes fogalma.	Valószínűségi és statisztikai szemlélet fejlesztése.
Adathalmazok elemzése (módusz, medián) és értelmezése, ábrázolásuk. Példák arra, amikor az átlag nem jellemzi megfelelően az adatokat (pl. folyóvíz ciántartalma). Grafikonok készítése, elemzése.	Adatsokaságban való eligazodás képességének fejlesztése.

Év végi ismétlés, rendszerező összefoglalás *(8 óra)*

Követelmények

Gondolkodási módszerek

- Szabatos, pontos szóbeli és írásbeli fogalmazás.
- Elemek halmazokba rendezése.
- Halmazműveletek konkrét halmazokkal.
- Sorbarendezés, kiválasztás 4-5 elem esetén.
- Esetek felsorolása, modellek, fadiagram.
- Matematikai modellek keresése, érvényességének vizsgálata szöveges feladatokhoz.

Számtan, algebra

- Alapműveletek a racionális számok körében.
- Konkrét számok négyzetgyöke.
- Egyszerű algebrai egész kifejezések átalakítása, helyettesítési értékének kiszámítása.
- Elsőfokú egyismeretlenes egyenletek megoldása.
- Szöveges feladatok megoldása.
- A problémamegoldás lépéseinek tudatos követése.

Összefüggések, függvények, sorozatok

- Egyszerű másodfokú függvények.
- Az abszolútérték függvény.
- Hozzárendelési szabállyal adott függvények ábrázolása derékszögű koordinátarendszerben.
- Egyenletek, egyenlőtlenségek grafikus megoldása.
- Sorozatok és vizsgálatuk, számtani, mértani sorozat.

Geometria

- Sokszögek csoportosítása különböző szempontok szerint.
- Háromszög, négyszög alapú hasábok, felszínük, térfogatuk.
- Térbeliség ábrázolása két dimenzióban, síkmetszetek, nézetek, vetületek.
- Eltolás a síkban – szerkesztések.
- Konkrét vektorok.
- Nagyítás, kicsinyítés felismerése hétköznapi szituációkban.
- Pitagorasz tétel ismerete.
- Pitagorasz tétel alkalmazása síkbeli és térbeli számításoknál.

Valószínűség, statisztika

- Teljes eseményrendszer, és részhalmazai.
- Valószínűség becslése.
- Relatív gyakoriság.
- Adatsokaság jellemzése közepekkel (módusz, medián, átlag).
- Grafikonok olvasása, készítése.

Értékelési javaslatok

- Differenciált feladatmegoldás szóban, írásban.
- Probléma megoldásának lépéseinek megtervezése, lejegyzése, tudatosítása, indoklása. Szükséges adatok gyűjtése mindennapi életből vett problémák megoldásához.
- Ellenőrzési stratégiák – hibakeresés, vitakészség, érvelés.
- Szerkesztési feladatok tervezése, lejegyzése, végrehajtása, diszkutálása.
- Térbeliség ábrázolása, modellek, metszetek készítése.
- Pozitív eredmény értékelése becslési, valószínűségi esélyekkel kapcsolatos feladatoknál.

- Mindennapi életből vett jelenségeknél együttváltozó mennyiségek felismerése, lejegyzése, ábrázolása – csoportmunkában projektek készítése.
- Projektek készítése matematika történeti érdekességekről.
- Projektek készítése matematikával kapcsolatos érdekességekről, pl. fraktálok, bűvészmutatványok, stb.
- Matematikai modellek megjelenítése számítógépen.
- Geometriai szerkesztőprogramok használata.

Matematika
Ági – Helga – Sanyi

5. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 148 Éves óraszám 90%+10% bontásban: 133+15
Az éves óraszám 10%-ának elosztása az egyes fejezetek között plusz óraként van feltüntetve.
Ezeket az órákat elsősorban kompetencia fejlesztő feladatok megoldására használjuk fel.
Heti óraszám: 4

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
Gondolkodási módszerek	7+2
Számtan, algebra	76+5
Összefüggések, függvények, sorozatok	6+4
Geometria, mérés	38+3
Valószínűség, statisztika	6+1

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**1. Gondolkodási módszerek, halmazok, matematikai logika, kombinatorika, gráfok**	**Órakeret 7+2 óra**
Előzetes tudás	Adott tulajdonságú elemek halmazba rendezése. Halmazba tartozó elemek közös tulajdonságainak felismerése, megnevezése. Annak eldöntése, hogy egy elem beletartozik-e egy adott halmazba. Több, kevesebb, ugyanannyi fogalma. Állítások igazságtartalmának eldöntése. Néhány elem sorba rendezése, az összes eset megtalálása (próbálgatással).	
A tematikai egység, nevelési-fejlesztési céljai	A rendszerezést segítő eszközök használata. Halmazszemlélet fejlesztése. Tervezés, ellenőrzés, önellenőrzés igényének kialakítása. Kommunikáció fejlesztése.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Számok csoportosítása, halmazba rendezése adott feltételek szerint. Halmazok metszete, uniója, részhalmaz fogalma szemlélet alapján Adott tulajdonságú pontok keresése. Elemek elrendezése, rendszerezése. Néhány elem sorba rendezése, kiválasztása különféle módszerekkel.	Halmazszemlélet kialakítása Tárgyak tulajdonságainak kiemelése, halmazba rendezése: összehasonlítás, azonosítás, megkülönböztetés. A kombinatorikus gondolkodás, a célirányos figyelem kialakítása, fejlesztése.	Vizuális kultúra, technika, testnevelés, földrajz.
Szövegértelmezés. Relációk ismerete: egyenlő, kisebb, nagyobb, több, kevesebb. Logikai kifejezések használata: nem, és, vagy, minden, van olyan, legalább,	Értő, elemző olvasás és a lényegkiemelő képesség fejlesztése. Kommunikáció fejlesztése a nyelv logikai elemeinek használatával.	Magyar nyelv és irodalom.

legfeljebb.		
Megoldások megtervezése, eredmények ellenőrzése.	Tervezés, ellenőrzés, önellenőrzés.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Halmaz, elem, részhalmaz, egyesítés, közös rész, igaz, hamis, nem, és, vagy, minden, van olyan, biztos, lehetséges, lehetetlen, legalább, legfeljebb.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**2. Számtan, algebra**	**Órakeret 76+5 óra**
Előzetes tudás	Számok helyes leírása és olvasása a tízes számrendszerben 10 000-ig. A számok különféle alakjainak (alaki-, helyi-, valódi) helyes értelmezése. Két-két szám összehasonlítása. Számok sorba rendezése növekvő és csökkenő sorrendben. Számszomszédok helyes megállapítása, számok kerekítése. A tanult számok számegyenesen való ábrázolása. Negatív számok a mindennapi életben (hőmérséklet, adósság). Kis nevezőjű törtek szemléletes fogalma, előfordulásuk a mindennapi életben. Matematikai jelek használata: +, –, •, :, =, <, >, ( ). A matematika különböző területein az ésszerű becslés és a kerekítés alkalmazása. Fejben számolás százas számkörben. A négy alapművelet, a műveleti sorrend és a zárójelhasználata természetes számok halmazán (Szorzás és osztás legföljebb kétjegyű számmal. Ellenőrzés. Páros és páratlan számok, többszörös, osztó, maradék fogalma.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Biztos számfogalom kialakítása. Számolási készség fejlesztése. A műveleti sorrend használatának fejlesztése, készségszintre emelése. Megoldási terv készítése, az eredmény becslése, megoldás után a becsült érték és a tényleges megoldás összevetése. Fegyelmezettség, következetesség, szabálykövető magatartás fejlesztése. Pénzügyi ismeretek alapozása. Ellenőrzés, önellenőrzés.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**

Természetes számok milliós számkörben. Alaki érték, helyi érték. Számok csoportosítása, ábrázolásuk számegyenesen. A négy alapművelet elvégzése. Műveleti sorrend.	A számfogalom mélyítése, egyre bővülő számkörben. A természetes szám modellként való kezelése (különféle fogalmi tartalmak – darabszám, mérőszám, értékmérő, jel – szerint) A számok helyesírása. Számok ábrázolása számegyenesen. Kombinatorikus gondolkodás alapelemeinek alkalmazása számok kirakásával. Becslési készség fejlesztése. Közelítő értékek szükségességének alakítása. Értő-elemző olvasás, problémamegoldó képesség fejlesztése, következtetési készség fejlesztése.	Földrajz, mindennapi pénzforgalom (vásárlás)
Negatív szám értelmezése modellekkel: adósság, hőmérséklet. Ellentett, abszolút érték. Negatív számok összeadása, kivonása, szorzásuk és osztásuk természetes számmal.	Készpénz, adósság fogalmának továbbfejlesztése. Mélységek és magasságok értelmezése matematikai szemlélettel. Számolási készség fejlesztése.	Gazdaságtan: bankszámlakivonat Történelem: időszalag
A tört és a tizedes tört fogalma. A tört értelmezése kétféle modellel. Tört helye a számegyenesen. Törtek nagyság szerinti összehasonlítása. Összeadás, kivonás a törtek	A törtek szemléltetése, a törtfogalom kialakítás kisnevezőjű törtek esetében.	Ének-zene: hangjegyek értékének és a törtszámoknak a kapcsolata. Valószínűség-számítás Átlagolás szerepe a mindennapi életben.
körében. Törtek szorzása, osztása természetes számmal. Tizedes törtek kerekítése. Átlagszámítás.	A törtek egész szomszédainak meghatározása, és ennek alkalmazása a számegyenesen történő ábrázoláskor. Matematikai jelek értelmezése (<, >, = stb.) használata. A műveletfogalom mélyítése. A számolási készség fejlesztése gyakorlati feladatokon keresztül.	
Egyszerű elsőfokú, egyismeretlenes egyenletek, egyenlőtlenségek megoldása következtetéssel. A megoldások ábrázolása számegyenesen, ellenőrzés behelyettesítéssel.	Önálló problémamegoldó képesség kialakítása és fejlesztése. Az egyenlő, nem egyenlő fogalmának elmélyítése. Ellenőrzés.	

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Természetes számok, alaki és helyi érték. Negatív számok, előjel, ellentett, abszolút érték. Közönséges tört, számláló, nevező, közös nevező. Tizedes tört.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**3. Geometria, mérés**	**Órakeret 38+3 óra**
Előzetes tudás	Egyszerű térbeli és síkbeli alakzatok felismerése. Egyszerű térbeli és síkbeli alakzatok megnevezése. Vonalak (egyenes, görbe). Hosszúság és távolság mérése (egyszerű gyakorlati példák). Négyzet, téglalap jellemzői, kerületük. Kör létrehozása, felismerése, jellemzői. A test és a síkidom megkülönböztetése. Kocka, téglatest, jellemzői. Mérés, mértékegységek. Mérés alkalmi és szabványos egységekkel, valamint azok többszöröseivel. Egyszerű számítások elvégzése önállóan. A tanult mértékegységek átváltása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Alakzatok. Helymeghatározás síkban. Mérés, mennyiségek. A sík- és térszemlélet fejlesztése. A vizuális képzelet fejlesztése, a területfogalom továbbfejlesztése. Rendszerező-képesség, halmazszemlélet fejlesztése. Számolási készség fejlesztése. A szaknyelv helyes használatának kialakítása. Pontos munkavégzésre nevelés. Esztétikai érzék fejlesztése.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Alakzatok. Testek geometriai jellemzői. A tér elemei: pont, vonal, egyenes, félegyenes, szakasz, sík, szögtartomány. Párhuzamosság, merőlegesség, konvex alakzatok. Síkidomok, sokszögek szemléletes fogalma.	A tanult térelemek felvétele és jelölése. Merőleges és párhuzamos rajzolása vonalzóval. Síkidomok, tulajdonságainak vizsgálata, közös tulajdonságok felismerése.	Építészet. Vizuális kultúra: párhuzamos és merőleges egyenesek megfigyelése környezetünkben.
Mérés: szabványmértékegységek: hosszúság, terület, térfogat, űrtartalom, idő, tömeg. A szög mérése, egységei. A szög fajtái.	Szabványmértékegységek ismerete és átváltásának fejlesztése: hosszúság, terület, térfogat, űrtartalom, idő, tömeg. Mennyiségi következtetés,	Technika, földrajz, mérések a mindennapi életben Történelem: görög „abc” betűinek

Kocka, téglatest tulajdonságai, hálója. Téglatest (kocka) felszínének és térfogatának kiszámítása.	becslési készség fejlesztése. Szögmérő Testek építése, tulajdonságaik vizsgálata. Testek csoportosítása adott tulajdonságok alapján használata.	Technika*:* téglatest készítése, tulajdonságainak vizsgálata. Vizuális kultúra: egyszerű tárgyak, geometriai alakzatok tervezése, modellezése használata
Ponthalmazok. A távolság szemléletes fogalma, adott tulajdonságú pontok keresése. Két pont, pont és egyenes távolsága. Két egyenes távolsága. Adott feltételeknek megfelelő ponthalmazok.	Körző, vonalzók helyes használata, két vonalzóval párhuzamosok, merőlegesek rajzolása. Törekvés a szaknyelv helyes használatára (legalább, legfeljebb, nem nagyobb, nem kisebb…)	Vizuális kultúra**:** térbeli tárgyak síkbeli megjelenítése, a tér leképezési módjai.
Kör, gömb szemléletes fogalma. Sugár, átmérő.	Körök, minták keresése a környezetünkben, előfordulásuk a művészetekben és a gyakorlati életben. Minták szerkesztése körzővel. Esztétikai érzék fejlesztése.	Csillagászat: égitestek. Testnevelés és sport: labdák. Hon- és népismeret: népművészeti minták, formák.
Adott egyenesre merőleges „szerkesztése”. Adott egyenessel párhuzamos „szerkesztése”. Téglalap, négyzet, derékszögű háromszög „szerkesztése”.	Törekvés a pontos munkavégzésre. A szerkesztés lépéseinek átgondolása.	
Kulcsfogalmak /fogalmak	Pont, egyenes, szakasz, félegyenes, sík, merőlegesség, párhuzamosság, szögfajta. Távolság, szög. Síkidomok: sokszög, kör, Testek: Kocka téglatest (csúcs, él, lap), gömb. Konvexitás. Kerület, terület, felszín, testek hálója, térfogat.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**4. Függvények, az analízis elemei**	**Órakeret 6+4 óra**
Előzetes tudás	Tájékozódás a számegyenesen. Szabályfelismerés, szabálykövetés. Tapasztalati adatok lejegyzése, táblázatba rendezése.	
A tematikai egység nevelésifejlesztési céljai	A koordináta-rendszer biztonságos használata. Függvényszemlélet előkészítése. Összefüggés-felismerő képesség fejlesztése. Szabálykövetés, szabályfelismerés képességének fejlesztése.	
Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**

Helymeghatározás gyakorlati feladatokban. A Descartes-féle derékszögű koordinátarendszer. Sakklépések megadása, torpedó játék betű-szám koordinátákkal. Osztálytermi ülésrend megadása koordinátarendszerrel.	A távolságfogalom alkalmazása, elmélyítése. Megadott pont koordinátáinak leolvasása, illetve koordináták segítségével pont ábrázolása a Descartes-féle koordinátarendszerben.	Földrajz, csillagászat
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Koordináta-rendszer, pont koordinátái, síknegyedek.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**5. Statisztika, valószínűség**	**Órakeret 6+1**
Előzetes tudás	Adatgyűjtés, adatok lejegyzése, diagram készítése. Valószínűségi játékok, kísérletek, megfigyelések. Biztos, lehetetlen, lehet, de nem biztos.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A statisztikai gondolkodás fejlesztése. A valószínűségi gondolkodás fejlesztése. Megfigyelőképesség, az összefüggés-felismerő képesség, elemzőképesség fejlesztése.	
Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Valószínűségi játékok és kísérletek dobókockák, pénzérmék segítségével, urna. A valószínűség szemléletes fogalma.	Kísérletek elemzése, értelmezése, az adatok rendszerezése. Kommunikáció és együttműködési készség fejlesztése a páros, ill. csoportmunkákban. A valószínűségi és statisztikai szemlélet fejlesztése. A számolási készség fejlesztése.	
Kulcsfogalmak/fogalmak	Adat, diagram.	

Továbbhaladás feltételei:

Tudja a tanult számokat helyesen leírni, olvasni, számegyenesen ábrázolni, két számot összehasonlítani. Tud összeadni, kivonni, szorozni, kétjegyűvel osztani a természetes számok körében. Tud egyjegyű, pozitív nevezőjű törteket összeadni, kivonni két tag esetén. Tud egyjegyű nevezőjű pozitív törteket és legfeljebb ezredeket tartalmazó tizedes törteket összeadni és kivonni. Ismeri a >, <, = relációjeleket és helyesen használja azokat. Ismeri a helyes műveleti sorrendet a négy alapművelet esetén. Megold egyszerű szöveges feladatokat következtetéssel. Tud pontokat ábrázolni koordinátarendszerben, leolvassa pontok koordinátáit. Felismeri a kockát és a téglatestet. Ismeri a háromszöget és a speciális négyszögeket. Tud szakaszt másolni. Tud két vonalzóval párhuzamosokat és merőlegeseket rajzolni. Ismeri a szakaszfelező merőlegest. Ismeri a szögfajtákat. A hosszúság és terület szabványegységei és egyszerűbb átváltások konkrét gyakorlati feladatokban. A térfogat, űrtartalom, idő, tömeg mértékegységei. Tud mértékegységeket átváltani.

6. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 166,5 Éves óraszám 90%+10% bontásban: 150+16,5
Az éves óraszám 10%-ának elosztása az egyes fejezetek között plusz óraként van feltüntetve.
Ezeket az órákat elsősorban kompetencia fejlesztő feladatok megoldására használjuk fel.

Heti óraszám: 4,5

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám
Gondolkodási módszerek	6+2
Számtan, algebra	85+5
Összefüggések, függvények, sorozatok	17+3
Geometria, mérés	32+4,5
Valószínűség, statisztika	10+2

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**1. Gondolkodási módszerek, halmazok, matematikai logika, kombinatorika, gráfok**	**Órakeret 6+2**
Előzetes tudás	Néhány elem sorbarendezése. A rendszerező gondolkodás alkalmazása. Adott tulajdonságú elemek halmazba rendezése. Halmazba tartozó elemek közös tulajdonságainak felismerése, megnevezése. Elemek halmazok metszetébe, uniójába való elhelyezése. Relációjelek ismerete és alkalmazása. Állítások igazságtartalmának eldöntése, az állítások tagadása.	
A tematikai egység nevelésifejlesztési céljai	Ismeretek tudatos memorizálása, felidézése. A megtanulást segítő eszközök és módszerek megismerése, értelmes, interaktív használatának fejlesztése. A rendszerezést segítő eszközök és algoritmusok megismerése. Valószínűségi és statisztikai szemlélet fejlesztése. Tervezés, ellenőrzés, önellenőrzés igényének kialakítása. Kommunikáció fejlesztése.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Elemek elrendezése, rendszerezése adott szempont(ok) szerint, fadiagram használata. Néhány elem sorba rendezése és kiválasztása.	A kombinatorikus gondolkodás, a célirányos figyelem kialakítása, fejlesztése.	Magyar nyelvtan
Halmazba rendezés adott tulajdonság alapján. A részhalmaz fogalma. Két véges halmaz közös része. Két véges halmaz egyesítése.	A helyes halmazszemlélet fejlesztése. A matematikai logika nyelvének tudatos használata.	Számelmélet, geometria
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Sorbarendezés, fadiagram. Halmaz, elem, részhalmaz, egyesítés, közös rész. Logikai faktorok és relációk.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	2. Számtan, algebra	Órakeret 85+5
Előzetes tudás	A természetes számok helyi értéke, alaki értéke, valódi értéke. Négy alapművelet elvégzése és zárójelhasználat a természetes számok körében. Negatív számok ismerete összeadás, kivonás, természetes számmal való szorzás, osztás elvégzése. Számok abszolútértéke.	

	Törtek kétféle értelmezése, összeadás, kivonás, természetes számmal való szorzás, osztás elvégzése. Számok helye a számegyenesen. Számszomszédok, kerekítés. A tanult számok nagyság szerinti összehasonlítása. A négy alapművelet, a relációjelek és a zárójelek helyes használata. Műveleti sorrend.
A tematikai egység nevelésifejlesztési céljai	Biztos számfogalom kialakítása. Számolási készség fejlesztése. A műveleti sorrend használatának fejlesztése, készségszintre emelése. Megoldási terv készítése, becslés, sejtés megfogalmazása; a kapott és a becsült megoldás összevetése. Fegyelmezettség, következetesség, szabálykövető magatartás fejlesztése. Pénzügyi ismeretek alapozása. Ellenőrzés, önellenőrzés.

Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A négy alapművelet elvégzése az egész számok körében. Műveleti tulajdonságok, a helyes műveleti sorrend. Műveletek eredményeinek előzetes becslése, ellenőrzése, kerekítése.	Számfogalom mélyítése, a számkör bővítése. Számok ábrázolása számegyenesen. Egyszerű feladatok esetén a műveleti sorrend helyes alkalmazási módjának felismerése, alkalmazása. Az egyértelműség és a következetesség fontossága. Ellenőrzés és becslés. Számolási készség fejlesztése.	Történelem, földrajz
A törtfogalom egységesítése közönséges és a tizedes tört esetében. Törtek egyszerűsítése és bővítése.		
A számok reciprokának fogalma. A négy alapművelet az egészek és a törtek körében. 0 szerepe a szorzásban, osztásban.	Számolási készség fejlesztése. A műveletekhez kapcsolódó ellenőrzés igényének és képességének fejlesztése. Önellenőrzés, önismeret fejlesztése.	Ének-zene: hangjegyek értékének és a törtszámoknak a kapcsolata

Egyszerű elsőfokú, egyismeretlenes egyenletek, egyenlőtlenségek megoldása következtetéssel, lebontogatással. A megoldások ábrázolása számegyenesen, ellenőrzés behelyettesítéssel.	Önálló problémamegoldó képesség kialakítása és fejlesztése. Az egyenlő, nem egyenlő fogalmának elmélyítése. Ellenőrzés. Szövegértés és a szöveg matematikai értelmezése.	
Arányos következtetések. A mindennapi életben felmerülő, egyszerű arányossági feladatok megoldása következtetéssel. Egyenes arányosság.	A következtetési képesség fejlesztése. Szövegértés és a szöveg matematikai értelmezése. Az együtt változó mennyiségek kapcsolatának megfigyelése. Arányérzék fejlesztése, a valóságos viszonyok becslése.	Földrajz: Magyarország térképéről méretarányos távolságok meghatározása. Vizuális kultúra: valós tárgyak arányosan kicsinyített vagy nagyított rajza. Technika: makettek
A százalék fogalmának megismerése gyakorlati példákon keresztül.	A következtetési képesség fejlesztése. Szövegértés és a szöveg matematikai	Mindennapi élet: árleszállítás, egyszerű banki fogalmak.
Az alap, a százalékérték és a százalékláb értelmezése. Egyszerű százalékszámítási feladatok arányos következtetéssel.	értelmezése. Az eredmény összevetése a feltételekkel, a becsült eredménnyel, a valósággal.	
Maradékos osztás. Osztható ság fogalma. Prímszám, összetett szám. Egyszerű oszthatósági szabályok (2-vel, 3-mal, 5-tel, 9-cel, 10-zel, 100-zal). Két szám közös osztói, közös többszörösei.	Az osztó, többszörös fogalmának kialakítása. Két szám közös osztóinak kiválasztása . A legkisebb pozitív közös többszörös megkeresése. A bizonyítási igény felkeltése.	Mindennapi élet: periódusok, ritmusok. Erotoszthenész szitája, prímtéglák.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Elnevezések az alapműveletek körében. Közös osztó, közös többszörös. Egyenes arányosság. Százalék, százalékérték, alap, százalékláb. Negatív szám, előjel, ellentett, abszolútérték. Közönséges tört, számláló, nevező, közös nevező, reciprok, tizedes tört. Egyenlet, egyenlőtlenség.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**3. Geometria, mérés**	**Órakeret 32+4,5**
Előzetes tudás	Hosszúság és távolság mérése, mértékegységei Négyzet, téglalap, jellemzői, kerülete, területe Kör létrehozása, felismerése, jellemzői. A test és a síkidom megkülönböztetése. Kocka, téglatest, jellemzői, felszíne térfogata.	

A tematikai egység nevelésifejlesztési céljai	Térelemek fogalmának elmélyítése – környezetünk tárgyainak vizsgálata. Távolság szemléletes fogalma, meghatározása. A sík- és térszemlélet fejlesztése. Rendszerező-képesség, halmazszemlélet fejlesztése. Számolási készség fejlesztése. A szaknyelv helyes használatának fejlesztése. A geometriai jelölések pontos használata. Pontos munkavégzésre nevelés. Esztétikai érzék fejlesztése.

Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A tengelyes tükrözés. Két ponttól egyenlő távolságra levő pontok. Szakaszfelező merőleges**.** Egyszerű alakzatok tengelyes tükörképének megszerkesztése. A tengelyes tükrözés tulajdonságai. Nevezetes szögek szerkesztése.	Szimmetrikus ábrák készítése. Tükrözés körzővel, vonalzóval. Tükrözés koordináta-rendszerben. A tengelyes tükrözés tulajdonságainak ismerete. Új fogalom a körüljárás. Transzformációs szemlélet fejlesztése.	Technika: megfelelő eszközök segítségével figyelmes, pontos munkavégzés.
Tengelyesen szimmetrikus alakzatok. Tengelyesen szimmetrikus háromszögek, négyszögek (deltoid, rombusz, húrtrapéz, téglalap, négyzet), sokszögek. A kör.	A tengelyes szimmetria vizsgálata hajtogatással, tükörrel. A szimmetria felismerése a természetben és a művészetben.	Vizuális kultúra; természetismeret: tengelyesen szimmetrikus alakzatok megfigyelése, vizsgálata a műalkotásokban.
Háromszögek és csoportosításuk szögeik és oldalaik szerint.	Tulajdonságok megfigyelése, összehasonlítása. Halmazba sorolás.	Vizuális kultúra: háromszögek a művészetben, építészetben.
Négyszögek, speciális négyszögek: trapéz, paralelogramma, deltoid, rombusz megismerése.	Alakzatok tulajdonságainak ismerete és összehasonlításuk. Halmazokba sorolás különféle tulajdonságok szerint.	Négyszögek a művészetben, építészetben. Tangram
Háromszög, négyszög sokszög belső és külső szögeinek összege.	A belső és külső szögeinek összegére vonatkozó ismeretek megszerzése tapasztalati úton.	
Háromszög és speciális négyszögek szerkesztése.	Szerkesztés tervezése, vázlatkészítés. Körző és vonalzó használata. Pontos munkavégzésre törekvés.	Technika: megfelelő eszközök segítségével figyelmes, pontos munkavégzés.
Szabályos sokszögek. Testhálók	Kerület meghatározása méréssel, számolással. Térszemlélet fejlesztése. A felszín fogalmának elmélyítése.	

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szakaszfelező merőleges, szögfelező. Síkidom, sokszög, kör, test, csúcs, él, lap, szög, gömb. Kerület, terület, felszín, testek hálója, térfogat. Tengelyes tükrözés, tengelyes szimmetria. Egyenlő szárú háromszög, egyenlő oldalú háromszög, húrtrapéz, deltoid, rombusz.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**4. Függvények, az analízis elemei**	**Órakeret 17+3**
Előzetes tudás	Szabályfelismerés, szabálykövetés. A szabály megfogalmazása egyszerű formában, a hiányzó elemek pótlása. Tapasztalati adatok lejegyzése, táblázatba rendezése.	
A tematikai egység nevelésifejlesztési céljai	Sorozat megadása szabállyal. A koordináta-rendszer biztonságos használata. Függvényszemlélet előkészítése. Összefüggés-felismerő képesség fejlesztése. Szabálykövetés, szabályfelismerés képességének fejlesztése.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Táblázat hiányzó elemeinek pótlása ismert vagy felismert szabály alapján, ábrázolásuk grafikonon.	Összefüggések felismerése. Együttváltozó mennyiségek összetartozó adatpárjainak jegyzése: tapasztalati függvények, sorozatok alkotása.	
Változó mennyiségek közötti kapcsolatok, ábrázolásuk derékszögű koordinátarendszerben.	Egyszerű grafikonok értelmezése. A megfigyelőképesség, az összefüggésfelismerés gyakorlása.	Mindennapi élet: vásárlás, háztartás.
Gyakorlati példák egyenes arányosságra. Az egyenes arányosság grafikonja.	Eligazodás a mindennapi élet egyszerű grafikonjaiban.	Fizika: út, idő sebesség kapcsolat.
Sorozat megadása a képzés szabályával, illetve néhány elemével. Példák konkrét sorozatokra. Sorozatok folytatása adott szabály szerint.	Szabálykövetés, szabályfelismerés.	Mindennapi élet: szabályok, periódusok.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Koordináta-rendszer, táblázat, grafikon, egyenes arányosság.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**5. Statisztika, valószínűség**	**Órakeret 10+2**
Előzetes tudás	Adatgyűjtés, adatok lejegyzése, diagram leolvasása. Valószínűségi játékok, kísérletek, megfigyelések. Biztos, lehetetlen, lehet, de nem biztos.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A statisztikai gondolkodás fejlesztése. A valószínűségi gondolkodás fejlesztése. Megfigyelőképesség, az összefüggés-felismerő képesség, elemzőképesség fejlesztése.	
Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Valószínűségi játékok és kísérletek dobókockák, pénzérmék segítségével.	Valószínűségi és statisztikai alapfogalmak szemléleti alapon történő kialakítása. Kommunikáció és együttműködés. Valószínűségi kísérletek végrehajtása.	
Adatok tervszerű gyűjtése, rendezése. Egyszerű diagramok, értelmezése, táblázatok olvasása, készítése.	Tudatos és célirányos figyelem gyakorlása. Napi sajtóban, különböző kiadványokban található grafikonok, táblázatok elemzése.	Informatika: adatkezelés, adatfeldolgozás, információmegjelenítés.
Átlagszámítás néhány adat esetén (számtani közép).	Az átlag lényegének megértése. Számolási készség fejlődése.	Földrajz*:* időjárási átlagok
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Adat, diagram, átlag.	

Továbbhaladás feltételei:

A tört, a tizedes tört, a negatív szám fogalmát ismeri. A négy alapműveletet ismeri ebben a számkörben. Tudja a műveletek sorrendjét, a zárójelhasználatát. Alkalmazza 2-vel, 5-tel, 10-zel,100zal való oszthatósági szabályokat. A mindennapi életben felmerülő egyszerű, konkrét arányossági feladatokat megoldja következtetéssel. Egyszerű elsőfokú egyenleteket megold szabadon választható módszerrel. Biztosan tájékozódik a derékszögű koordinátarendszerben. Az egyenes arányosság grafikonjához tartozó értékpárokat ábrázolja a koordinátarendszerben. Adott alakzat tengelyes tükörképét megszerkeszti. Ismeri a szimmetrikus háromszög tulajdonságait. Az elemi szerkesztési feladatokat elvégez. Háromszögek, négyszögek kerületét kiszámítja. Az alapvető mértékegységeket biztosan ismeri (szög, hosszúság, terület). Tud párhuzamos és merőleges egyeneseket szerkeszteni, szöget másolni, szakaszfelező merőlegest szerkeszteni. Konkrét esetekben meghatározza a téglatest felszínét és térfogatát. A térfogat és az űrtartalom mértékegységeit átváltja. Ki tudja számítani két szám számtani közepét.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén

Gondolkodási és megismerési módszerek

- Halmazba rendezés adott tulajdonság alapján, részhalmaz felírása, felismerése.
- Két véges halmaz közös részének,része két véges halmaz uniója uniójának felírása, ábrázolása.

- Néhány elem kiválasztása adott szempont szerint.
- Néhány elem sorba rendezése különféle módszerekkel.
- Állítások igazságának eldöntésére, igaz és hamis állítások megfogalmazása.
- Összehasonlításhoz szükséges kifejezések helyes használata.
- Néhány elem összes sorrendjének felsorolása.

Számtan, algebra

- Racionális számok írása, olvasása, összehasonlítása, ábrázolása számegyenesen.
- Ellentett, abszolút érték, reciprok felírása.
- Mérés, mértékegységek használata, átváltás egyszerű esetekben.
- A mindennapi életben felmerülő egyszerű arányossági feladatok megoldása következtetéssel, az egyenes arányosság értése, használata.
- Két-három műveletet tartalmazó műveletsor eredményének kiszámítása, a műveleti sorrendre vonatkozó szabályok ismerete, alkalmazása. Zárójelek alkalmazása.
- Szöveges feladatok megoldása következtetéssel, (szimbólumok segítségével összefüggések felírása a szöveges feladatok adatai között).
- Becslés, ellenőrzés segítségével a kapott eredmények helyességének megítélése.
- A százalék fogalmának ismerete, a százalékérték kiszámítása.
- Számok osztóinak, többszöröseinek felírása. Közös osztók, közös többszörösök kiválasztása.

Oszthatósági szabályok (2, 3, 5, 9, 10, 100) ismerete, alkalmazása.

- A hosszúság, terület, térfogat, űrtartalom, idő, tömeg szabványmértékegységeinek ismerete. Mértékegységek egyszerűbb átváltásai gyakorlati feladatokban. Algebrai kifejezések gyakorlati használata a terület, kerület, felszín és térfogat számítása során.
- Elsőfokú egyismeretlenes egyenletek, egyenlőtlenségek megoldása szabadon választott módszerrel.

Összefüggések, függvények, sorozatok

- Tájékozódás a koordinátarendszerben: pont ábrázolása, adott pont koordinátáinak a leolvasása.
- Egyszerűbb grafikonok, elemzése.
- Egyszerű sorozatok folytatása adott szabály szerint, szabályok felismerése, megfogalmazása néhány tagjával elkezdett sorozat esetén.

Geometria

- Térelemek, félegyenes, szakasz, szögtartomány, sík, fogalmának ismerete.
- A geometriai ismeretek segítségével a feltételeknek megfelelő ábrák pontos szerkesztése. A körző, vonalzó célszerű használata.
- Alapszerkesztések: pont és egyenes távolsága, két párhuzamos egyenes távolsága, szakaszfelező merőleges, szögfelező, szögmásolás, merőleges és párhuzamos egyenesek.

- Alakzatok tengelyese tükörképének szerkesztése, tengelyes szimmetria felismerése.
- A tanult síkbeli és térbeli alakzatok tulajdonságainak ismerete és alkalmazása feladatok megoldásában.
- Téglalap és a deltoid kerületének és területének kiszámítása.
- A téglatest felszínének és térfogatának kiszámítása.
- A tanult testek térfogatának ismeretében mindennapjainkban található testek térfogatának, űrmértékének meghatározása.

Valószínűség, statisztika

- Egyszerű diagramok készítése, értelmezése, táblázatok olvasása.
- Néhány szám számtani közepének kiszámítása.
- Valószínűségi játékok, kísérletek során adatok tervszerű gyűjtése, rendezése, ábrázolása.

7. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 148 Éves óraszám 90%+10% bontásban: 133+15
Az éves óraszám 10%-ának elosztása az egyes fejezetek között plusz óraként van feltüntetve.
Ezeket az órákat elsősorban kompetencia fejlesztő feladatok megoldására használjuk fel.

Heti óraszám: 4

Témakör	Témakör feldolgozására javasolt óraszám: 89
Gondolkodási módszerek	6+1
Számtan, algebra	60+5
Összefüggések, függvények, sorozatok	20+5
Geometria, mérés	34+2
Valószínűség, statisztika	13+2

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	1. Gondolkodási módszerek, halmazok, matematikai logika, kombinatorika, gráfok	Órakeret 6+1
Előzetes tudás	Halmazba rendezés adott tulajdonság alapján. A részhalmaz fogalma. Halmazok közös része, unója. Állítások igazságának eldöntése. Igaz és hamis állítások megfogalmazása. Összehasonlításhoz szükséges kifejezések értelmezése, használata. Definíció megértése és alkalmazása. Néhány elem sorba rendezése és kiválasztása adott szempont szerint.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az önálló gondolkodás igényének kialakítása. Halmazok eszköz jellegű használata, halmazszemlélet fejlesztése. Szóbeli és írásbeli kifejezőkészség fejlesztése, a matematikai szaknyelv pontos használata. Szóbeli érvelés, szemléletes indoklás. Rendszerszemlélet, kombinatorikus gondolkodás fejlesztése. Fogalmak egymáshoz való viszonyának, összefüggéseknek a megértése. A rendszerezést segítő eszközök és algoritmusok használatának fejlesztése. A bizonyítás, az érvelés iránti igény felkeltése. A kulturált vitatkozás gyakoroltatása.	

Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Három halmaz uniója, metszete. Halmazok különbsége. A részhalmaz.	Halmazba rendezés több szempont alapján a halmazműveletek alkalmazásával.	
Az „és”, „vagy”, „ha”, „akkor”, „nem”, „van olyan”, „minden” „legalább”, legfeljebb” kifejezések használata.	A matematikai szaknyelv pontos használata. A nyelv logikai elemeinek egyre pontosabb, tudatos használata.	Magyar nyelv és irodalom: a lényeges és lényegtelen megkülönböztetése.
A matematikai bizonyítás előkészítése: sejtések, kísérletezés, módszeres próbálkozás, cáfolás.	A bizonyítási igény felkeltése. A kulturált vitatkozás elsajátítása.	
A gyakorlati élethez és a társtudományokhoz kapcsolódó szöveges feladatok megoldása.	Szövegelemzés, értelmezés, lefordítás a matematika nyelvére. Ellenőrzés, önellenőrzés iránti igény erősödése. Igényes grafikus és verbális kommunikáció.	Magyar nyelv: betűk sorba rendezése.

Kombinatorikai feladatok megoldása különféle módszerekkel: fadiagram. Skatulyaelv alkalmazása. Logikai szita egyszerű feladatokban	Sorba rendezés, kiválasztás. Néhány elem esetén az összes eset felsorolása. Tapasztalatszerzés az összes eset rendszerezett felsorolásában.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Halmaz, elem, részhalmaz, egyesítés, metszet különbség. Alaphalmaz. Igaz, hamis, nem, és, vagy, minden, van olyan, biztos, lehetséges, lehetetlen.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**2. Számelmélet, algebra**	**Órakeret 60+5**
Előzetes tudás	Racionális számkör, racionális számok ábrázolása számegyenesen. Műveletek racionális számokkal. Ellentett, abszolút érték, reciprok. Alapműveletek racionális számokkal írásban. A zárójelek, a műveleti sorrend biztos alkalmazása. Kerekítés, az eredmények becslése, a becslés használata ellenőrzésre is. Szöveges feladatok megoldása. A mindennapi életben felmerülő egyszerű arányossági feladatok megoldása következtetéssel, egyenes arányosság. A százalékszámítás alapjai.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A matematikai ismeretek és a mindennapi élet történései közötti kapcsolat tudatosítása. Matematikai modellek keresése, készítése, értelmezése adott szituációkhoz. Konkrét matematikai modellek értelmezése a modellnek megfelelő szöveges feladat alkotásával. Az együttműködéshez szükséges képességek fejlesztése: a munka tervezése, szervezése, a problémák kulturált megvitatása. Az ellenőrzés, önellenőrzés iránti igény.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Racionális számok: véges, végtelen tizedes törtek, példák nem racionális számra.	A számfogalom mélyítése.	
A természetes, egész és racionális számok halmazának kapcsolata.	A rendszerező képesség fejlesztése.	
Műveletek racionális számkörben írásban és számológéppel. Az eredmény helyes és értelmes kerekítése. Eredmények becslése, ellenőrzése.	Műveletfogalom mélyítése. A zárójel és a műveleti sorrend biztos alkalmazása. Számolási és a becslési készség fejlesztése.	Fizika; kémia; biológia; földrajz: számításos feladatok.
A hatványozás fogalma pozitív egész kitevőre, egész számok körében.	A hatvány fogalmának kialakítása. A definícióalkotás igényének felkeltése.	
Műveletek hatványokkal: azonos alapú hatványok szorzása, osztása. Szorzat, hányados hatványozása. Hatvány hatványozása.	Számolási készség fejlesztése. Az alap és a kitevő változása, hatásának felismerése.	Matematikatörténet: a sakktábla feltalálója Földrajz: termelési statisztikai adatok.
10 egész kitevőjű hatványai. 10-nél nagyobb számok normálalakja.	Számolási készség és becslési fejlesztése	Kémia, csillagászat: számítási feladatok.
Számok négyzete, négyzetgyöke. Példa irracionális számra (π, $\sqrt{2}$).	Négyzetgyök meghatározása számológéppel.	

Prímszám, összetett szám. Prímtényezős felbontás. Négyzetszámok.	Hatványozás azonosságainak használata a prímtényezős felbontásnál.	Matematikatörténet: érdekességek a prímszámok köréből.
Oszthatósági szabályok. Összetett oszthatósági szabályok: pl. 6-tal, 12 - vel,15-tel. Számelméleti alapú játékok.	A tanult ismeretek felelevenítése. Oszthatósági szabályok alkalmazása a törtekkel való műveleteknél. A bizonyítási igény felkeltése oszthatósági feladatoknál.	Matematikatörténet: tökéletes számok, barátságos számok.
Legnagyobb közös osztó, legkisebb közös többszörös.	Legnagyobb közös osztó, legkisebb közös többszörös előállítása prímtényezős alakkal.	
Arány, aránypár, arányos osztás. Egyenes arányosság, fordított arányosság és grafikonjaik.	A mindennapi élet és a matematika közötti gyakorlati kapcsolatok meglátása, a felmerülő arányossági feladatok megoldása. A következtetési képesség fejlesztése.	Fizika; kémia; földrajz: arányossági számítások felhasználása feladatmegoldásokban. Technika*:* modellek
		készítése Művészet: aranymetszés
Az algebrai egész kifejezés fogalma. Egytagú, többtagú, egynemű kifejezés fogalma. Helyettesítési érték kiszámítása.	Elnevezések, jelölések ismerte. Betűk használata szöveges feladatok általánosításánál. Képletek használata, helyettesítési érték kiszámítása.	Fizika: összefüggések megfogalmazása, leírása a matematika nyelvén.
Egyszerű átalakítások: zárójel felbontása, összevonás. Egytagú és többtagú algebrai egész kifejezések szorzása racionális számmal, egytagú egész kifejezéssel.	Algebrai kifejezések egyszerű átalakításának elvégzése. Műveletek kapcsolata, azonosságok alkalmazása.	Fizika; kémia; biológia: Képletek átalakítása. Helyettesítési érték kiszámítása képlet alapján.
Elsőfokú, illetve elsőfokúra visszavezethető egyenletek, elsőfokú egyenlőtlenségek megoldása. Azonosság. Azonos egyenlőtlenség. Alaphalmaz, megoldáshalmaz.	Az egyenlő, nem egyenlő fogalmának elmélyítése. Algoritmikus gondolkodás alkalmazása. A megoldások ábrázolása számegyenesen. Pontos munkavégzés. Számolási készség fejlesztése. Az ellenőrzés igényének erősödése.	Fizika; kémia; biológia: számításos feladatok.
A matematikából és a mindennapi életből vett egyszerű szöveges feladatok megoldása a tanult matematikai módszerek használatával. Ellenőrzés. Egyszerű matematikai problémát tartalmazó hosszabb szövegek feldolgozása.	Szövegértelmezés, problémamegoldás fejlesztése. A lényeges és lényegtelen elkülönítésének, az összefüggések felismerésének fejlesztése. Megoldási terv készítése, az eredmény előzetes becslése. Az ellenőrzési igény további fejlesztése.	Magyar nyelv és irodalom: szövegértés, szövegértelmezés. A gondolatmenet tagolása.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Racionális szám. Hatványérték, alap, kitevő. Négyzetgyök. Prímszám, összetett szám, prímtényezős felbontás, legnagyobb közös osztó, legkisebb közös többszörös. Arány, aránypár, arányos osztás, egyenes és fordított arányosság. Változó, együttható, algebrai egész kifejezés, helyettesítési érték, egynemű kifejezés, összevonás, zárójelfelbontás. Egytagú, többtagú kifejezés. Egyenlet, változó, egyenlőtlenség, azonosság, mérlegelv, ellenőrzés.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**3. Geometria, mérés**	**Órakeret 34+2**
Előzetes tudás	Háromszögek, csoportosításuk. Négyszögek, speciális négyszögek (trapéz, paralelogramma, deltoid). Háromszög, négyszög belső és külső szögeinek összegére vonatkozó ismeretek. Kör és részei. Adott feltételeknek megfelelő ponthalmazok. Téglatest tulajdonságai, felszíne, térfogata Tengelyes tükrözés, tengelyesen szimmetrikus alakzatok. Egyszerű alakzatok tengelyes tükörképének megszerkesztése. Két pont, pont és egyenes távolsága, két egyenes távolsága. Szakaszfelezés, szögfelezés, szögmásolás. Nevezetes szögek szerkesztése. Merőleges és párhuzamos egyenesek szerkesztése.	
	Szerkesztési eszközök használata. Koordináta-rendszer megismerése, pont ábrázolása, adott pont koordinátáinak a leolvasása. A téglatest felszínének és térfogatának a kiszámítása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A mindennapi élethez kapcsolódó egyszerű geometriai számítások elvégzésének fejlesztése. A gyakorlatban előforduló geometriai ismereteket igénylő problémák megoldására való képesség fejlesztése. Geometriai transzformációkban megfigyelt megmaradó és változó tulajdonságok tudatosítása. A geometriai transzformációk és a mozgatás kapcsolata. Különböző testhálók készítése kapcsán a kombinatorikus gondolkodás fejlesztése. Terület meghatározása átdarabolással. A pontos munkavégzés igényének fejlesztése. Szerkesztésnél: vázlatrajz, adatfelvétel, a szerkesztés menete, szerkesztés, diszkusszió.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**

A háromszögek nevezetes vonalai és körei: magassága, magasságvonala, súlyvonala, középvonala. A háromszög köréírt és beírt köre. A háromszögek kerületének és területének kiszámítása.	A fogalmak, definíciók pontos ismerete és alkalmazása. Szerkesztéseknél vázlatkészítés, pontos esztétikus munkavégzés. Átdarabolás a terület meghatározásához. Eredmények becslése.	Építészet: tervrajzok.
A háromszög és a négyszög belső és külső szögeinek összege.	Sejtések megfogalmazása megfigyelés alapján. Bizonyítási igény fejlesztése.	Érdekességek: gömbi geometria.
Paralelogramma, trapéz, deltoid tulajdonságai, kerülete, területe. Sokszögek kerületének és területének meghatározása átdarabolással. Kör kerülete, területe. A kör és érintője.	Törekvés a tömör, de pontos, szabatos kommunikációra. A terület meghatározása átdarabolással. A kör kerületének közelítése méréssel. Számítógépes animáció használata az egyes területképletekhez.	Technika,: a hétköznapi problémák területtel kapcsolatos számításai (lefedések, szabászat, földmérés) Matematikatörténet: □ története
A tanult síkbeli alakzatok (háromszög, trapéz, paralelogramma, deltoid) szerkesztése.	A szerkesztéshez szükséges eszközök célszerű használata. A szaknyelv minél pontosabb használata írásban is.	Technika, tervrajz készítése. Magyar nyelv és irodalom: szabatos fogalmazás.
Középpontos tükrözés. A transzformáció tulajdonságai, Alakzatok képének szerkesztése.	A transzformációs szemlélet továbbfejlesztése. Pontos, precíz munka elvégzése a szerkesztés során.	Vizuális kultúra: művészeti alkotások megfigyelése a tanult transzformációk segítségével.
Középpontosan szimmetrikus alakzatok a síkban.	A transzformáció elvégzése mozgatással. A matematika kapcsolata a természettel és a művészeti alkotásokkal: művészeti alkotások vizsgálata.	Vizuális kultúra: középpontosan szimmetrikus alakzatok megfigyelése, vizsgálata a természetben és a műalkotásokban.
Paralelogramma, rombusz tulajdonságai és szerkesztése.	A középpontos tükrözés tulajdonságainak felhasználása a szerkesztésnél. Pontos, precíz munkára nevelés.	

Szögpárok (egyállású szögek, váltószögek, kiegészítő szögek).	A tanult transzformációk felhasználása a fogalmak kialakításánál.	
Egyenes hasábok tulajdonságai felszíne, térfogata. Forgáshenger tulajdonságai, hálója, felszíne, térfogata	Az elnevezések pontos ismerete. Helyes felszín és térfogat-fogalom továbbfejlesztése. A halmazszemlélet és a térszemlélet fejlesztése. Zsebszámológép használata.	Technika: modellek készítése, tulajdonságainak vizsgálata. Történelem: nevezetes épületek megfigyelése.

Mértékegységek átváltása racionális számkörben.	A gyakorlati mérések, mértékegységváltások helyes elvégzése.	Testnevelés: távolságok és idő becslése, mérése. Fizika; kémia: mérés, mértékegységek, mértékegységek átváltása.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Geometriai transzformáció, tengelyes tükrözés, középpontos tükrözés. Tengelyesen és középpontosan szimmetrikus alakzatok. Speciális négyszögek, sokszögek. Egyállású szög, váltószög, csúcsszög. Belső és külső szög. Háromszög nevezetes vonalai, körei. Hasáb, henger, elnevezések, felszín, térfogat	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**4. Függvények, az analízis elemei**	**Órakeret 20+5**
Előzetes tudás	Egyszerű sorozatok folytatása adott szabály szerint. Biztos tájékozódás a derékszögű koordináta-rendszerben. Egyszerű grafikonok értelmezése. Egyszerű kapcsolatok ábrázolása derékszögű koordináta-rendszerben.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Függvényszemlélet fejlesztése. Az összefüggések leírása matematikai modellel. A sorozatok és a függvények kapcsolata. A függvény tulajdonságai és függvénygrafikonok megismerése.	
Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Két halmaz közötti hozzárendelések megjelenítése konkrét esetekben. Egyértelmű hozzárendelés két halmaz elemei között. Függvények és grafikonjaik ábrázolása a derékszögű koordinátarendszerben.	A függvényszemlélet fejlesztése. Időben lejátszódó valós folyamatok elemzése a grafikon alapján.	Fizika; biológia; kémia; földrajz: függvényekkel leírható folyamatok.
Lineáris függvények. Egyenes arányosság grafikus képe. Példa nem lineáris függvényre: $f(x) = x^2$, $f(x) = \lvert x \rvert$. Függvények jellemzése növekedés, fogyás.	A lineáris függvény grafikonjának elkészítése különböző módszerekkel. Számolási készség fejlesztése a helyettesítési érték kiszámításakor.racionális számkörben.	Fizika: út-idő; feszültségáramerősség Informatika: Számítógép használata a függvények ábrázolására..
Egyismeretlenes elsőfokú egyenletek grafikus megoldása.	A tanult ismeretek alkalmazása új helyzetben.	
Grafikonok olvasása, értelmezése, készítése értéktáblázat segítségével.	Kapcsolatok észrevétele, megfogalmazása szóban, írásban. Grafikonok értő olvasása.	Földrajz: adatok hőmérsékletre, csapadék mennyiségére. Kémia: értékek a levegő és a víz szennyezettségére vonatkozóan.

Egyszerű sorozatok vizsgálata. számtani sorozat.	Számolási feladatok megoldása konkrét elemekkel megadott sorozatoknál.	Matematikatörténet: Gauss.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hozzárendelés, függvény, lineáris függvény, növekedés, fogyás, értelmezési tartomány, értékkészlet, helyettesítési érték. Sorozatok: számtani sorozat.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**5. Statisztika, valószínűség**	**Órakeret 13+2**
Előzetes tudás	Egyszerű diagramok készítése, értelmezése, táblázatok olvasása. Néhány szám számtani közepének kiszámítása. Valószínűségi játékok és kísérletek az adatok tervszerű gyűjtése, rendezése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A valószínűségi gondolkodás fejlesztése. Gazdasági nevelés.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Adatok gyűjtése, rendszerezése, adatsokaság szemléltetése, grafikonok készítése.	Adatsokaságban való eligazodás: táblázatok olvasása, grafikonok készítése, elemzése. Együttműködési készség fejlődése.	Testnevelés: teljesítmények adatainak, mérkőzések eredményeinek táblázatba rendezése.
Valószínűségi kísérletek. Valószínűség előzetes becslése, szemléletes fogalma. Valószínűségi kísérletek, eredmények lejegyzése. Gyakoriság, relatív gyakoriság fogalma.	Valószínűségi szemlélet fejlesztése. Tudatos megfigyelés. A tapasztalatok rögzítése.	

Továbbhaladás feltételei

Halmazokba rendez konkrét tárgyakat, elemeket, számokat. Tud sorba rendezni legfeljebb négy elem esetén. Gondolatait világosan, érthetően közli szóban és írásban. El tudja dönteni egyszerű állítások igazságát. Tudja a négy alapműveletet helyesen elvégezni törtek és tizedes törtek körében. A műveleti sorrendet biztosan alkalmazza. Tud elsőfokú egyenleteket megoldani a mérlegelv alkalmazásával. Tud egyszerűbb szöveges feladatokat megoldani. Felismeri az egyenes és fordított arányosságot, és alkalmazza konkrét feladatokban. Számol aránypárral. Egyszerű százalékszámítási feladatokat megold következtetéssel. 10 pozitív egész kitevőjű hatványait ismeri. Osztó, többszörös, két szám közös osztóinak, és néhány közös többszörösének megkeresése. Tud lineáris függvényeket ábrázolni értéktáblázattal. Egyszerű sorozatokat folytat adott szabály szerint. Tengelyesen és középpontosan szimmetrikus alakzatokat megkülönböztet. Egyszerű alakzatok középpontos tükörképét megszerkeszti. A tananyagban felsorolt négyszögeket felismeri. A háromszög területét kiszámítja. Háromszögek és konvex négyszögek belső szögeinek összegét kiszámítja. Egyszerű háromszög szerkesztési feladatokat elvégez. Háromszög és négyszög alapú egyenes hasábokat,

valamint a hengert felismeri, jellemzi. Az alapvető mértékegységek biztosan ismeri (szög, hosszúság, terület, térfogat). Egyszerű grafikonokat értelmez és tud elkészíteni.

8. ÉVFOLYAM

Éves óraszám:148 Éves óraszám 90%+10% bontásban: 133+15
Az éves óraszám 10%-ának elosztása az egyes fejezetek között plusz óraként van feltüntetve. Ezeket az órákat elsősorban kompetencia fejlesztő feladatok megoldására használjuk fel. Heti óraszám: 4
A tantárgyat csoportbontásban tanítjuk ezen az évfolyamon.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**1. Gondolkodási módszerek, halmazok, matematikai logika, kombinatorika, gráfok**	**Órakeret 9+2**
Előzetes tudás	Halmazba rendezés adott tulajdonság alapján. A részhalmaz fogalma. Két véges halmaz közös része. Egyszerű, matematikailag is értelmezhető hétköznapi szituációk megfogalmazása szóban és írásban. Állítások igazságának eldöntése. Igaz és hamis állítások megfogalmazása. Összehasonlításhoz szükséges kifejezések értelmezése, használata. Definíció megértése és alkalmazása. Néhány elem kiválasztása adott szempont szerint. Néhány elem sorba rendezése különféle módszerekkel.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az önálló gondolkodás igényének kialakítása. Halmazok eszköz jellegű használata, halmazszemlélet fejlesztése. Szóbeli és írásbeli kifejezőkészség fejlesztése, a matematikai szaknyelv pontos használata. Saját gondolatok megértetésére való törekvés (szóbeli érvelés, szemléletes indoklás). Rendszerszemlélet, kombinatorikus gondolkodás fejlesztése. Fogalmak egymáshoz való viszonyának, összefüggéseknek a megértése. A rendszerezést segítő eszközök és algoritmusok használatának fejlesztése. A bizonyítás, az érvelés iránti igény felkeltése, a kulturált vitatkozás gyakoroltatása.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Két véges halmaz uniója, különbsége, metszete. A részhalmaz. Matematikatörténet: Cantor.	Halmazba rendezés több szempont alapján a halmazműveletek alkalmazásával. Matematikatörténeti ismeretek gyűjtése könyvtárból, internetről.	
Az „és”, „vagy”, „ha”, „akkor”, „nem”, „van olyan”, „minden” „legalább”, legfeljebb” kifejezések használata.	A matematikai szaknyelv pontos használata. A nyelv logikai elemeinek egyre pontosabb, tudatos használata.	*Magyar nyelv és irodalom*: a lényeges és lényegtelen megkülönböztetése.
Egyszerű („minden”, „van olyan” típusú) állítások igazolása, cáfolata konkrét példák kapcsán.	Kulturált érvelés a csoportmunkában.	
A matematikai bizonyítás előkészítése: sejtések, kísérletezés, módszeres próbálkozás, cáfolás.	A bizonyítási igény erősödése. Tolerancia, kritikai szemlélet, problémamegoldás. A kulturált vitatkozás elsajátítása.	

A gyakorlati élethez és a társtudományokhoz kapcsolódó szöveges feladatok megoldása.	Szövegelemzés, értelmezés, lefordítás a matematika nyelvére. Ellenőrzés, önellenőrzés iránti igény erősödése. Igényes grafikus és verbális kommunikáció.	*Fizika; kémia; biológiaegészségtan; földrajz; technika, életvitel és gyakorlat*: számításos feladatok.
Matematikai játékok.	Aktív részvétel, pozitív attitűd. Hanoi torony.	
Egyszerű kombinatorikai feladatok megoldása különféle módszerekkel (fadiagram, útdiagram, táblázatok készítése).	Sorba rendezés, kiválasztás. Néhány elem esetén az összes eset felsorolása. Tapasztalatszerzés az összes eset rendszerezett felsorolásában.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Halmaz, elem, részhalmaz, egyesítés, metszet. Alaphalmaz. Igaz, hamis, nem, és, vagy, minden, van olyan, biztos, lehetséges, lehetetlen.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**2. Számelmélet, algebra**	**Órakeret 48+3**
Előzetes tudás	Racionális számkör. Számok írása, olvasása, összehasonlítása, ábrázolása számegyenesen. Műveletek racionális számokkal. Ellentett, abszolút érték, reciprok. Mérés, mértékegységek használata, átváltás egyszerű esetekben. A mindennapi életben felmerülő egyszerű arányossági feladatok megoldása következtetéssel, egyenes arányosság. Alapműveletek racionális számokkal írásban. A zárójelek, a műveleti sorrend biztos alkalmazása. Helyes és értelmes kerekítés, az eredmények becslése, a becslés használata ellenőrzésre is. Szöveges feladatok megoldása. A százalékszámítás alapjai.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A matematikai ismeretek és a mindennapi élet történései közötti kapcsolat tudatosítása. Szavakban megfogalmazott helyzet, történés matematizálása; matematikai modellek választása, keresése, készítése, értelmezése adott szituációkhoz. Konkrét matematikai modellek értelmezése a modellnek megfelelő szöveges feladat alkotásával. A szabványos mértékegységekhez tartozó mennyiségek és többszöröseik, törtrészeik képzeletben való felidézése. Az együttműködéshez szükséges képességek fejlesztése páros és kiscsoportos tevékenykedtetés, feladatmegoldás során – a munka tervezése, szervezése, megosztása. Az ellenőrzés, önellenőrzés iránti igény, az eredményért való felelősségvállalás erősítése.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Racionális számok (véges, végtelen tizedes törtek), példák nem racionális számra (végtelen, nem szakaszos tizedes törtek).	A számfogalom mélyítése.	
A természetes, egész és racionális számok halmazának kapcsolata.	A rendszerező képesség fejlesztése.	

Műveletek racionális számkörben írásban és számológéppel. Az eredmény helyes és értelmes kerekítése. Eredmények becslése, ellenőrzése.	Műveletfogalom mélyítése. A zárójel és a műveleti sorrend biztos alkalmazása. Számolási és a becslési készség fejlesztése. Az algoritmikus gondolkodás fejlesztése.	*Fizika; kémia; biológiaegészségtan; földrajz*: számításos feladatok.
A hatványozás fogalma pozitív egész kitevőre, egész számok körében.	A hatvány fogalmának kialakítása és elmélyítése. A definícióalkotás igényének felkeltése.	
Műveletek hatványokkal: azonos alapú hatványok szorzása, osztása. Szorzat, hányados hatványozása. Hatvány hatványozása.	Az alap és a kitevő változása hatásának felismerése, megértése a hatványértékre.	*Kémia*: az anyagmennyiség mértékegysége (a mól). *Földrajz*: termelési statisztikai adatok.
10 egész kitevőjű hatványai. 10-nél nagyobb számok normálalakja.	Számolási készség fejlesztése (fejben és írásban).	*Kémia*: számítási feladatok.

Számok négyzete, négyzetgyöke. Példa irracionális számra (π, $\sqrt{2}$).	Négyzetgyök meghatározása számológéppel.	
Prímszám, összetett szám. Prímtényezős felbontás. Matematikatörténet: érdekességek a prímszámok köréből.	Hatványozás azonosságainak használata a prímtényezős felbontásnál.	
Oszthatósági szabályok. Összetett oszthatósági szabályok: pl. 6tal, 12-vel. Számelméleti alapú játékok. Matematikatörténet: tökéletes számok, barátságos számok.	A tanult ismeretek felelevenítése. Oszthatósági szabályok alkalmazása a törtekkel való műveleteknél. A bizonyítási igény felkeltése oszthatósági feladatoknál.	
Legnagyobb közös osztó, legkisebb közös többszörös.	Két szám legnagyobb közös osztójának kiválasztása az összes osztóból. A legkisebb pozitív közös többszörös megkeresése a közös többszörösök közül.	
Arány, aránypár, arányos osztás. Egyenes arányosság, fordított arányosság.	A mindennapi élet és a matematika közötti gyakorlati kapcsolatok meglátása, a felmerülő arányossági feladatok megoldása. A következtetési képesség fejlesztése.	*Magyar nyelv és irodalom*: szövegértés, szövegértelmezés. *Fizika; kémia; földrajz*: arányossági számítások felhasználása feladatmegoldásokban. *Technika, életvitel és gyakorlat*: műszaki rajzok értelmezése.

Mértékegységek átváltása racionális számkörben. Ciklusonként átélt idő és lineáris időfogalom, időtartam, időpont.	Gyakorlati mérések, mértékegység-átváltások helyes elvégzése.	*Technika, életvitel és gyakorlat*: Főzésnél a tömeg, az űrtartalom és az idő mérése. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek*: évtized, évszázad, évezred.
Az alap, a százalékérték és a százalékláb fogalmának ismerete, értelmezése, kiszámításuk következtetéssel, a megfelelő összefüggések alkalmazásával.	A mindennapi élet és a matematika közötti gyakorlati kapcsolat meglátása a gazdasági élet, a környezetvédelem, a családi háztartás köréből vett egyszerűbb példákon.	
A mindennapjainkhoz köthető százalékszámítási feladatok.	Feladatok az árképzés: árleszállítás, áremelés, áfa, betétkamat, hitelkamat, bruttó bér, nettó bér, valamint különböző termékek (pl. élelmiszerek, növényvédő-szerek, oldatok) anyagösszetétele köréből. Szövegértés, szövegalkotás. Becslések és következtetések végzése. Zsebszámológép célszerű használata a számítások egyszerűsítésére, gyorsítására.	*Magyar nyelv és irodalom*: szövegértés, szövegértelmezés. *Fizika; kémia*: számítási feladatok.
Az algebrai egész kifejezés fogalma. Egytagú, többtagú, egynemű kifejezés fogalma. Helyettesítési érték kiszámítása.	Elnevezések, jelölések megértése, rögzítése, definíciókra való emlékezés. Egyszerű szimbólumok megértése és alkalmazása a matematikában. Betűk használata szöveges feladatok általánosításánál.	*Fizika*: összefüggések megfogalmazása, leírása a matematika nyelvén.
Egyszerű átalakítások: zárójel felbontása, összevonás. Egytagú és többtagú algebrai egész kifejezések szorzása racionális számmal, egytagú egész kifejezéssel. Matematikatörténet: az algebra kezdetei, az arab matematika.	Algebrai kifejezések egyszerű átalakításának felismerése. Műveletek biztos elvégzése, törekvés a pontos, precíz munkára.	*Fizika; kémia; biológiaegészségtan*: Képletek átalakítása. A képlet értelme, jelentősége. Helyettesítési érték kiszámítása képlet alapján.

Elsőfokú, illetve elsőfokúra visszavezethető egyenletek, elsőfokú egyenlőtlenségek megoldása. Azonosság. Azonos egyenlőtlenség. Alaphalmaz, megoldáshalmaz.	Az egyenlő, nem egyenlő fogalmának elmélyítése. Algoritmikus gondolkodás alkalmazása. A megoldások ábrázolása számegyenesen. Pontos munkavégzés. Számolási készség fejlesztése. Az ellenőrzés igényének erősödése.	*Fizika; kémia; biológiaegészségtan*: számításos feladatok.
A matematikából és a mindennapi életből vett egyszerű szöveges feladatok megoldása a tanult matematikai módszerek használatával. Ellenőrzés. Egyszerű matematikai problémát tartalmazó hosszabb szövegek feldolgozása. Feladatok például a környezetvédelem, az egészséges életmód, a vásárlások, a család jövedelmének ésszerű felhasználása köréből.	Szövegértelmezés, problémamegoldás fejlesztése. A lényeges és lényegtelen elkülönítésének, az összefüggések felismerésének fejlesztése. A gondolatmenet tagolása. Az ellenőrzési igény további fejlesztése. Igényes kommunikáció kialakítása. Szöveges feladatok megoldása a környezettudatossággal, az egészséges életmóddal, a családi élettel, a gazdaságossággal kapcsolatban.	*Magyar nyelv és irodalom*: szövegértés, szövegértelmezés. A gondolatmenet tagolása.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Racionális szám. Hatvány, alap, kitevő. Négyzetgyök. Százalékalap, százalékláb, százalékérték. Prímszám, összetett szám, legnagyobb közös osztó, legkisebb közös többszörös. Arány, aránypár, arányos osztás, egyenes és fordított arányosság. Változó, együttható, algebrai egész kifejezés, helyettesítési érték, egynemű kifejezés, összevonás, zárójelfelbontás. Egytagú, többtagú kifejezés. Egyenlet, változó, egyenlőtlenség, azonosság, mérlegelv, ellenőrzés.		

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**3. Geometria**	**Órakeret 48+5 óra**

Előzetes tudás	Pont, vonal, egyenes, félegyenes, szakasz, sík, szögtartomány. Háromszögek, csoportosításuk. Négyszögek, speciális négyszögek (trapéz, paralelogramma, deltoid). Kör és részei. Adott feltételeknek megfelelő ponthalmazok. Háromszög, négyszög belső és külső szögeinek összegére vonatkozó ismeretek. Téglatest tulajdonságai. Tengelyesen szimmetrikus alakzatok. Egyszerű alakzatok tengelyes tükörképének megszerkesztése. Két pont, pont és egyenes távolsága, két egyenes távolsága. Szakaszfelezés, szögfelezés, szögmásolás. Merőleges és párhuzamos egyenesek szerkesztése. Nevezetes szögek szerkesztése. Szerkesztési eszközök használata. Koordináta-rendszer megismerése, pont ábrázolása, adott pont koordinátáinak a leolvasása. A téglalap és a deltoid kerületének és területének kiszámítása. A téglatest felszínének és térfogatának a kiszámítása.
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Rendszerező készség fejlesztése. A mindennapi élethez kapcsolódó egyszerű geometriai számítások elvégzésének fejlesztése. A gyakorlatban előforduló geometriai ismereteket igénylő problémák megoldására való képesség fejlesztése. Statikus helyzetek, képek, tárgyak megfigyelése. Geometriai transzformációkban megfigyelt megmaradó és változó tulajdonságok tudatosítása. Képzeletben történő mozgatás: átdarabolás elképzelése, testháló összehajtásának, szétvágásának elképzelése. A pontos munkavégzés igényének fejlesztése. A problémamegoldás lépéseinek megismertetése (szerkesztésnél: vázlatrajz, adatfelvétel, a szerkesztés menete, szerkesztés, diszkusszió). Az együttműködéshez szükséges képességek fejlesztése páros és kis csoportos tevékenykedtetés, feladatmegoldás során – a munka tervezése, szervezése, megosztása; kezdeményezőkészség, együttműködési készség, tolerancia.

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Háromszögek osztályozása oldalak, illetve szögek szerint.	A tanult ismeretek felidézése, megerősítése. A halmazszemlélet fejlesztése. A háromszögek tulajdonságaira vonatkozó igaz-hamis állítások megfogalmazása során részvétel vitában, a kulturált vita szabályainak alkalmazása.	
A háromszögek magassága, magasságvonala. A háromszögek kerületének és területének kiszámítása.	Átdarabolás a terület meghatározásához. Eredmények becslése.	*Informatika*: tantárgyi szimulációs program.

A háromszög és a négyszög belső és külső szögeinek összege. Matematikatörténet: Bolyai Farkas, Bolyai János. Érdekességek: gömbi geometria.	Tételek megfogalmazása megfigyelés alapján. Bizonyítási igény fejlesztése.	
Paralelogramma, trapéz, deltoid tulajdonságai, kerülete, területe. Kör kerülete, területe.	Törekvés a tömör, de pontos, szabatos kommunikációra. A szaknyelv minél pontosabb használata írásban is.	*Technika, életvitel és gyakorlat*: a hétköznapi problémák területtel

A kör és érintője. Szabályos sokszögek.	A terület meghatározása átdarabolással. A kör kerületének közelítése méréssel. Számítógépes animáció használata az egyes területképletekhez.	kapcsolatos számításai (lefedések, szabászat, földmérés). *Vizuális kultúra*: Pantheon, Colosseum.
A tanult síkbeli alakzatok (háromszög, trapéz, paralelogramma, deltoid) szerkesztése. Nevezetes szögek szerkesztése: 15°, 45°, 75°, 105°, 135°.	A szerkesztéshez szükséges eszközök célszerű használata. Átélt folyamatról készült leírás gondolatmenetének értelmezése (pl. egy szerkesztés leírt lépéseiről a folyamat felidézése). A szaknyelv pontos használata.	*Technika, életvitel és gyakorlat*: műszaki rajz készítése. *Földrajz*: szélességi körök és hosszúsági fokok. *Magyar nyelv és irodalom*: szabatos fogalmazás.
Középpontos tükrözés. A transzformáció tulajdonságai, kép szerkesztése.	Pontos, precíz munka elvégzése a szerkesztés során. A transzformációs szemlélet továbbfejlesztése.	*Vizuális kultúra*: művészeti alkotások megfigyelése a tanult transzformációk segítségével.
Középpontosan szimmetrikus alakzatok a síkban.	A matematika kapcsolata a természettel és a művészeti alkotásokkal: művészeti alkotások vizsgálata (Penrose, Escher, Vasarely). Gondolkodás fejlesztése szimmetrián alapuló játékokon keresztül.	*Vizuális kultúra; biológia-egészségtan*: középpontosan szimmetrikus alakzatok megfigyelése, vizsgálata a természetben és a műalkotásokban.
Paralelogramma, rombusz tulajdonságai.	A középpontos tükrözés tulajdonságainak felhasználása a tulajdonságok vizsgálatánál.	
Tengelyes és középpontos szimmetria alkalmazása szerkesztésekben.	Pontos, precíz munka elvégzése a szerkesztés során.	*Vizuális kultúra*: festmények geometriai alakzatai.
Eltolás, a vektor fogalma.	Egyszerű alakzatok eltolt képének megszerkesztése.	
Szögpárok (egyállású szögek, váltószögek, kiegészítő szögek).	A tanult transzformációk felhasználása a fogalmak kialakításánál.	

Az egybevágóság szemléletes fogalma, a háromszögek egybevágóságának esetei. Az egybevágóság jelölése.	A megfigyelőképesség fejlesztése. A szaknyelv pontos használata.	*Vizuális kultúra*: festmények, művészeti alkotások egybevágó geometriai alakzatai.
Három- és négyszög alapú egyenes hasábok, forgáshenger hálója, tulajdonságai, felszíne, térfogata. Ismerkedés a forgáskúppal, gúlával, gömbbel.	A halmazszemlélet és a térszemlélet fejlesztése.	*Technika, életvitel és gyakorlat*: modellek készítése, tulajdonságainak vizsgálata. *Történelem, társadalmi és állampolgári*: történelmi épületek látszati képe és alaprajza közötti összefüggések megfigyelése. *Vizuális kultúra*: térbeli tárgyak síkbeli megjelenítése.
Mértékegységek átváltása racionális számkörben.	A gyakorlati mérések, mértékegységváltások helyes elvégzése.	*Testnevelés és sport*: távolságok és idő becslése, mérése. *Fizika; kémia*: mérés, mértékegységek, mértékegységek átváltása.
Pitagorasz tétele Matematikatörténet: Pitagorasz élete és munkássága. A pitagoraszi számhármasok.	A Pitagorasz-tétel alkalmazása geometriai számításokban. Annak felismerése, hogy a matematika az emberiség kultúrájának része. A bizonyítási igény felkeltése. Számítógépes program felhasználása a tétel bizonyításánál.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* Pitagorasz és kora.
Egyszerű számításos feladatok a geometria különböző területeiről.	A számolási készség, a becslési készség és az ellenőrzési igény fejlesztése. Zsebszámológép célszerű használata a számítások egyszerűsítésére, gyorsítására.	*Magyar nyelv és irodalom*: szövegértés, szövegértelmezés.
Kicsinyítés és nagyítás.	A középpontos nagyítás, kicsinyítés felismerése hétköznapi szituációkban.	*Földrajz*: térkép. *Biológia-egészségtan*: mikroszkóp. *Vizuális kultúra*: valós tárgyak arányosan kicsinyített vagy nagyított rajza.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Geometriai transzformáció, tengelyes tükrözés, középpontos tükrözés, eltolás. Vektor. Egybevágóság. Középpontos szimmetria, paralelogramma, rombusz. Egyállású szög, váltószög, csúcsszög. Belső és külső szög. Háromszög, magasságvonal. Hasáb, henger, gúla, kúp, gömb. Alaplap, alapél, oldallap, oldalél.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	4. Függvények, az analízis elemei	Órakeret 18+2 óra
Előzetes tudás	Egyszerű sorozatok folytatása adott szabály szerint. Biztos tájékozódás a derékszögű koordináta-rendszerben. Egyszerű grafikonok értelmezése. Egyszerű kapcsolatok ábrázolása derékszögű koordináta-rendszerben.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Függvényszemlélet fejlesztése. Megoldás a matematikai modellen belül. Matematikai modellek ismerete, alkalmazásának módja, korlátai (sorozatok, függvények, függvényábrázolás).	

Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Két halmaz közötti hozzárendelések megjelenítése konkrét esetekben. Függvények és ábrázolásuk a derékszögű koordinátarendszerben.	A függvényszemlélet fejlesztése. Időben lejátszódó valós folyamatok elemzése a grafikon alapján.	*Fizika; biológiaegészségtan; kémia; földrajz*: függvényekkel leírható folyamatok.
Lineáris függvények. Egyenes arányosság grafikus képe. (Példa nem lineáris függvényre: $f(x) = x^2$, $f(x) = \lvert x \rvert$). Függvények jellemzése növekedés, fogyás.	A mindennapi élet, a tudományok és a matematika közötti kapcsolat fölfedezése konkrét példák alapján. Számolási készség fejlesztése a racionális számkörben. Számítógép használata a függvények ábrázolására.	*Fizika*: út-idő; feszültségáramerősség.
Egyismeretlenes elsőfokú egyenletek grafikus megoldása.	A tanult ismeretek alkalmazása új helyzetben.	
Grafikonok olvasása, értelmezése, készítése: szöveggel vagy matematikai alakban megadott szabály grafikus megjelenítése értéktáblázat segítségével.	Kapcsolatok észrevétele, megfogalmazása szóban, írásban, grafikonok olvasása és készítése egyszerű esetekben. Adatok és grafikonok elemzése a környezet szennyezettségével kapcsolatban.	*Földrajz*: adatok hőmérsékletre, csapadék mennyiségére. *Kémia*: értékek a levegő és a víz szennyezettségére vonatkozóan.
Egyszerű sorozatok vizsgálata. Matematikatörténet: Gauss.	Gauss-módszer.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hozzárendelés, függvény, lineáris függvény, növekedés, fogyás, értelmezési tartomány, értékkészlet.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	5. Statisztika, valószínűség	Órakeret 10+3 óra
Előzetes tudás	Egyszerű diagramok készítése, értelmezése, táblázatok olvasása. Néhány szám számtani közepének kiszámítása. Valószínűségi játékok és kísérletek az adatok tervszerű gyűjtése, rendezése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A statisztikai gondolkodás fejlesztése. A valószínűségi gondolkodás fejlesztése. Gazdasági nevelés.	

Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Adatok gyűjtése, rendszerezése, adatsokaság szemléltetése, grafikonok készítése.	Adatsokaságban való eligazodás: táblázatok olvasása, grafikonok készítése, elemzése. Együttműködési készség fejlődése.	*Testnevelés és sport*: teljesítmények adatainak, mérkőzések eredményeinek táblázatba rendezése.
Adathalmazok elemzése (átlag, módusz, medián) és értelmezése, ábrázolásuk.	Számtani közép kiszámítása. Gazdasági statisztikai adatok, grafikonok értelmezése, elemzése. Adatsokaságban való eligazodás képességének fejlesztése.	*Fizika; kémia; biológiaegészségtan; földrajz; történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* táblázatok és grafikonok adatainak ki- és leolvasása, elemzése, adatok gyűjtése, táblázatba rendezése. *Informatika*: statisztikai adatelemzés.
Valószínűségi kísérletek. Valószínűség előzetes becslése, szemléletes fogalma. Valószínűségi kísérletek, eredmények lejegyzése. Gyakoriság, relatív gyakoriság fogalma. Matematikatörténet: érdekességek a valószínűség-számítás fejlődéséről.	Valószínűségi szemlélet fejlesztése. Tudatos megfigyelés. A tapasztalatok rögzítése. Tanulói együttműködés fejlesztése. Számítógép használata a tudománytörténeti érdekességek felkutatásához.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Diagram, gyakoriság, relatív gyakoriság, valószínűség.	

Továbbhaladás feltételei

Szöveges feladatok megoldása. A halmazműveletek alkalmazása két halmazra a matematika különféle területein. Sorba rendezés, kiválasztás néhány elemesetén. Egyszerű algebrai egész kifejezések (képletek) átalakítása, helyettesítési értékek kiszámítása. Egyszerű szöveges feladatok megoldása következtetéssel, egyenlettel és a megoldás szöveg szerinti ellenőrzése. Alapműveleteket helyes sorrendben elvégzi a racionális számkörben. A racionális számok tulajdonságait ismeri, velük való számolási készsége meg van.
Az ax+b függvény grafikonját ábrázolja konkrét racionális együtthatók esetén. Sorozatokat folytat adott szabály szerint.
A Pitagorasz tételt felhasználja számítási feladatokban. Négyszögeket, sokszögeket csoportosít. Tud adott alakzatot eltolni adott vektorral. A kicsinyítést és nagyítást felismeri a valóság tárgyain és alkalmazza más tantárgyakban. A hasábokat, hengereket, gúlákat, kúpokat felismeri. Háromszög és négyszög alapú egyenes hasábok felszínét és térfogatát ki tudja számítani.
A relatív gyakoriságot kiszámítja. A leggyakoribb és a középső adatot meghatározza konkrét adathalmazban. Tud grafikonokat készíteni, olvasni egyszerű esetekben.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén

Gondolkodási és megismerési módszerek

- Elemek halmazba rendezése több szempont alapján.
- Egyszerű állítások igaz vagy hamis voltának eldöntése, állítások tagadása.
- Állítások, feltételezések, választások világos, érthető közlésének képessége, szövegek értelmezése egyszerűbb esetekben.
- Kombinatorikai feladatok megoldása az összes eset szisztematikus összeszámlálásával.
- Fagráfok használata feladatmegoldások során.

Számtan, algebra

- Biztos számolási ismeretek a racionális számkörben. A műveleti sorrendre, zárójelezésre vonatkozó szabályok ismerete, helyes alkalmazása. Az eredmény becslése, ellenőrzése., helyes és értelmes kerekítése.
- Mérés, mértékegység használata, átváltás. Egyenes arányosság, fordított arányosság.
- A százalékszámítás alapfogalmainak ismerete, a tanult összefüggések alkalmazása feladatmegoldás során.
- A legnagyobb közös osztó kiválasztása az összes osztóból, a legkisebb pozitív közös többszörös kiválasztása a többszörösök közül.
- Prímszám, összetett szám. Prímtényezős felbontás.
- Egyszerű algebrai egész kifejezések helyettesítési értéke. Összevonás. Többtagú kifejezés szorzása egytagúval.
- Négyzetre emelés, négyzetgyökvonás, hatványozás pozitív egész kitevők esetén.
- Elsőfokú egyenletek és egyenlőtlenségek. A matematikából és a mindennapi életből vett egyszerű szöveges feladatok megoldása következtetéssel, egyenlettel. Ellenőrzés. A megoldás ábrázolása számegyenesen.
- A betűkifejezések és az azokkal végzett műveletek alkalmazása matematikai, természettudományos és hétköznapi feladatok megoldásában.
- Számológép ésszerű használata a számolás megkönnyítésére.

Összefüggések, függvények, sorozatok

- Megadott sorozatok folytatása adott szabály szerint.
- Az egyenes arányosság grafikonjának felismerése, a lineáris kapcsolatokról tanultak alkalmazása természettudományos feladatokban is.
- Grafikonok elemzései a tanult szempontok szerint, grafikonok készítése, grafikonokról adatokat leolvasása. Táblázatok adatainak kiolvasása, értelmezése, ábrázolása különböző típusú grafikonon.

Geometria

- A tanuló a geometriai ismeretek segítségével képes jó ábrákat készíteni, pontos szerkesztéseket végezni.
- Ismeri a tanult geometriai alakzatok tulajdonságait (háromszögek, négyszögek belső és külső szögeinek összege, nevezetes négyszögek szimmetriatulajdonságai), tudását alkalmazza a feladatok megoldásában.

- Tengelyes és középpontos tükörkép, eltolt alakzat képének szerkesztése. Kicsinyítés és nagyítás felismerése hétköznapi helyzetekben (szerkesztés nélkül).
- A Pitagorasz-tételt kimondása és alkalmazása számítási feladatokban.
- Háromszögek, speciális négyszögek és a kör kerületének, területének számítása feladatokban.
- A tanult testek (háromszög és négyszög alapú egyenes hasáb, forgáshenger) térfogatképleteinek ismeretében ki tudja számolni a mindennapjainkban előforduló testek térfogatát, űrmértékét.

Valószínűség, statisztika

- Valószínűségi kísérletek eredményeinek értelmes lejegyzése, relatív gyakoriságok kiszámítása.
- Konkrét feladatok kapcsán a tanuló érti az esély, a valószínűség fogalmát, felismeri a biztos és a lehetetlen eseményt.
- Zsebszámológép célszerű használata statisztikai számításokban.
- Néhány kiemelkedő magyar matematikus nevének ismerete, esetenként kutatási területének, eredményének megnevezése.

Ezen tantervben szereplő témakörök felosztását az egyes évfolyamok között, az új tankönyvek ismeretében megváltoztatjuk, amennyiben erre szükség van.

Német

Tanterv – *Német nyelv*

1. A *német nyelv* tantárgy általános céljai és feladatai

Az idegen nyelv műveltségi terület, ezen belül pedig a német nyelv tantárgy céljai és tartalma összhangban állnak a Nemzeti alaptanterv (Nat) (2012) többi műveltségi területének céljaival, tartalmával, és az Európa Tanács ajánlásaival. A nyelvtanulás folyamata a Nat bevezetőjében megfogalmazott kulcskompetenciákra épül. Az idegen nyelv tanulásának és tanításának alapvető célja a kommunikatív idegen nyelvi kompetencia kialakítása és fejlesztése. A fejlesztési feladatok minden nyelvelsajátítási szinten (A1, A2, B1, B2, C1, C2) a következő receptív és produktív készségek fejlesztését foglalják magukba:

beszédértés, olvasásértés, beszédkészség, írás.

Az általános iskola végére a Nat (2012) minden diák számára előírja legalább egy élő idegen nyelvből az A2-es, azaz az európai alapszint elérését.

A nyelvoktatáson belül különbséget kell tennünk a kisgyermekkori, illetve a későbbi nyelvoktatás között: A 4. évfolyamon kezdődő idegennyelvtanítás elsődleges célja a tanulók idegen nyelvi kommunikatív kompetenciájának megalapozása, illetve a tanulók érdeklődésének felkeltése a nyelvek tanulása és a más nyelveket beszélő emberek és kultúrájuk megismerése iránt.

Gyermekkorban a nyelvtanulás a természetes nyelvelsajátítás folyamataira épül. A gyerekek számukra érdekes, értelmes, önmagukban motiváló és kognitív szintjüknek megfelelő kihívást jelentő tevékenységekben vesznek részt. Ezek során a célnyelvet hallva, a szituációt, kontextust értve haladnak előre a nyelv elsajátításában. Ez a folyamat lassú, az idősebb korosztályra jellemző látványos nyelvi eredményt nem várhatunk. Egyik tipikus jellemzője a csendes szakasz, melynek során egyes diákok akár hónapokig nemigen szólalnak meg, de a játékos tevékenységekbe szívesen bekapcsolódnak.

Az idegen nyelvi órákon a gyerekek az ismeretlen nyelven hallottakat a világról kialakult ismereteik alapján értelmezik, ezért elengedhetetlen, hogy a tananyag általuk ismert tartalmakra épüljön. Ez egyrészt a konkrét helyzet kihasználásával, szemléltetéssel, másrészt már ismert tantárgyak anyagának integrálásával érhető el. Így válik az ismeretlen célnyelvi tanári beszéd érthetővé a diákok számára.

Az idegen nyelvvel való korai ismerkedés középpontjában, ebben a szakaszban, a hallott szöveg értése és a szóbeli interakció együttes fejlesztése áll. A hallott szöveg értésének fejlődését az órai utasítások és a cselekvésre épülő játékos feladatok teljesítéséből követhetjük nyomon. A beszéd az egyszavas válaszoktól (igen, nem, név, szín, szám stb.), a memorizált, elemezetlen nagyobb egységek használatáig terjed (köszönés, mondóka, körjáték, dal). Természetes része a gyerekek órai beszédének a magyar nyelvű kérdés és válasz, melyet visszajelzésként, megerősítésként használnak a tanár célnyelvhasználatával párhuzamosan.

A követelmények a természetes nyelvelsajátítás folyamatát tükrözve a szó és az egyszerű mondat szintjén mozognak. Az olvasás és írás bevezetésével célszerű várni, míg a gyerekekben felmerül erre az igény. A tanulók a kezdő szakasz végére elért nyelvi szintje KER szintben nem adható meg.

A készségfejlesztés során a tanulók megismerkednek az alapvető nyelvtanulási stratégiákkal, amelyek elengedhetetlenek ahhoz, hogy a későbbiekben önálló nyelvtanulóvá váljanak. A tanulási folyamat során a

tanuló egész személyisége formálódik, így alapvető fontosságú, hogy a kisgyermekkori idegennyelv-tanítást áthassa a holisztikus pedagógiai szemlélet.

Az ötödik évfolyam megkezdésekor a tanulók már legalább egy év nyelvtanulási tapasztalattal rendelkeznek, megértik a tanár kéréseit, óravezetését, ismerősek a feladattípusok, órai tevékenységek, motiváltak, bíznak magukban, és néhány alapvető stratégiát már használnak.

A négy tanév céljai között első helyen áll a motiváció fenntartása, a gyerekek sikerélményhez juttatása értelmes munkával. A nyelvelsajátítás területén a korábbiakhoz hasonlóan fontos cél a beszédértés és a beszédkészség fejlesztése, de ebben az életkorban fokozatosan felzárkózik melléjük az olvasott szöveg értése és az írás is. Az idegen nyelv elsajátítása továbbra is minden esetben kontextusba ágyazva, konkrét beszédhelyzetek során történik, melyekben a verbális és a nem verbális elemek természetes egységet alkotnak.

A témakörök felölelik a tanterv egyéb tantárgyi tartalmait, hiszen a nyelvet nem önmagáért használjuk, hanem információszerzésre, illetve információfeldolgozásra. A kereszttantervi törekvések hozzájárulnak az idegen nyelvi tananyag érthetővé tételéhez, de a tartalmakat más szempontból, másképp csoportosítva dolgozzuk fel, nehogy unalmassá váljanak. A 4. évfolyamon megadott témakörök a tanulók életkorának megfelelően új szempontból, magasabb nyelvi szinten újra feldolgozhatók és bővíthetők, ezért az új témák mellett ezek is szerepelnek az 5-8. évfolyamon.

A 10–14 éves korosztály nyelvelsajátítása során jobban támaszkodik memóriájára, mint a célnyelv szabályrendszerére, de egyre inkább képes szabályszerűségeket észrevenni a nyelvben. A szabályok ismerete ugyanakkor csak kismértékben segíti nyelvi fejlődésüket. A nyelvhasználatban a folyamatosság erősségük a nyelvhelyességgel szemben, de emellett szükség van a legfontosabb struktúrák automatizálására is. Cél, hogy esetleges nyelvi hibáikat maguk vegyék észre és javítsák, így segíthetjük őket autonóm nyelvtanulóvá válni. A helyes nyelvhasználat elsajátításában nagy szerepe van a nyelvi input minőségének és mennyiségének, valamint a tanulói megnyilatkozások esetében a pozitív tanári visszajelzésnek.

A négy év során a diákoknak el kell jutniuk a nyelvtanulási stratégiák olyan szintű használatához, melyek lehetővé teszik számukra az osztályterem falain kívüli idegen nyelvi hatások (filmek, zene, tévéműsorok, újságok) hasznosítását és az irányított önálló haladást.

A nyolcadik osztály végére a tanulók nyelvtudása eléri azt a mérhető szintet (A2), mellyel képesek ismert témakörökben idegen nyelvű információt megérteni és adni, interakciókban sikerrel részt venni.

2. A *német nyelv* tantárgy óraszámai

Évfolyam	**1.**	**2.**	**3.**	**5.**	**6.**	**7.**
Kötelező tanórai foglalkozás óraszáma **A változat**				3	3	3

3. A helyi tanterv tartalma

Helyi tantervünkben nem az egyes témakörökhöz tartozó, hanem az éves óraszámot tüntettük fel, mert az aktuális módszertani szemlélettel harmonizálva azon a véleményen vagyunk, hogy a haladás ütemének (új anyag, gyakorlás mennyisége, óraszám) mindig a mindenkori csoport adottságainak, készségeinek megfelelően kell differenciálni.

Bár a kerettanterv az elérendő célokat és nyelvi szinteket a 4. évfolyam kivételével kétéves képzési szakaszokra bontva határozza meg, helyi tantervjavaslatunkban mi évfolyamokra bontva adjuk meg

- az adott évfolyamon feldolgozandó témaköröket és tartalmakat
- az éves óraszámot
- az ajánlott tevékenységformákat
- a követelményeket és
- az ellenőrzéssel, értékeléssel kapcsolatos javaslatokat.

5. évfolyam

Témakörök, tartalmak	*Éves óraszám*	*Tevékenységformák*	*Követelmények*

• *Család* Családi események, közös programok. Családi ünnepek. Napirend. • *Otthon* Otthonom, szűkebb környezetem Kedvenc játékaim. Lakóhelyem, tágabb környezetem. • *Idő, időjárás* Az óra. Évszakok és hónapok. A hét napjai és a napszakok. • *Iskola, barátok* Iskolám. Tantárgyaim, tanáraim. Osztálytársaim, barátaim. Tanórán kívüli közös programjaink. Iskolai élet más országokban. • *Sport* Sportok, sportfelszerelések. Kedvenc sportom. • *Szabadidő, szórakozás* Szabadidős tevékenységek, kedvenc időtöltésem. Közös időtöltés barátokkal. • *Természet, állatok* Kedvenc állataim. Állatok a ház körül. Vadon élő és állatkerti állatok. Állatok a nagyvilágban.	108	egyéni munka pármunka kooperatív technikák csoportmunka forgószínpad frontális osztálymunka drámajáték projektek	90% - 100% → 5 75% - 89% → 4 50% - 74% → 3 35% - 49% → 2 0% - 34% → 1

Kontinensek, tájegységek. • *Ünnepek és szokások* Az én ünnepeim. Ünnepek itthon és a nagyvilágban. • *Fantázia és valóság* A képzeletem világa: fantáziaállatok. • *Egészséges életmód* A rendszeres testedzés. A helyes táplálkozás. **Kommunikációs eszközök:** ***Társadalmi érintkezéshez szükséges kommunikációs szándékok:*** • köszönés, elköszönés, • köszönet és arra reagálás, • bemutatkozás, megszólítás • érdeklődés hogylét iránt és arra reagálás, • bocsánatkérés és arra reagálás, • gratuláció, jókívánságok és arra reagálás. ***Személyes beállítódás és vélemény kifejezésére szolgáló kommunikációs eszközök:*** • véleménykérés és arra reagálás • valaki igazának az elismerése és el nem ismerése • egyetértés, egyet nem értés, • tetszés, nem tetszés. ***Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs eszközök:*** • dolgok, személyek megnevezése, leírása, • információkérés, információadás, • igenlő vagy nemleges válasz, • tudás, nem tudás. ***A partner cselekvését befolyásoló kommunikációs eszközök:*** • kérés,			
• javaslat és arra reagálás, • meghívás és arra reagálás, • kínálás és arra reagálás. ***Interakcióban jellemző kommunikációs eszközök:*** • visszakérdezés, • nem értés, • betűzés kérése, betűzés. **Fogalomkörök** • cselekvés, történés, létezés kifejezése, • birtoklás kifejezése, • térbeli viszonyok, • időbeli viszonyok, • mennyiségi viszonyok, • minőségi viszonyok, • modalitás, • esetviszonyok, • szövegösszetartó eszközök.			

6. évfolyam

Témakörök, tartalmak	*Éves óraszám*	*Tevékenységformák*	*Követelmények*
• *Család* Én és a családom. Családtagok bemutatása. Családi események, közös programok. Családi ünnepek. Napirend. • *Otthon* Lakóhelyem, tágabb környezetem: Európa, az Európai Unió országai • *Idő, időjárás* Évszakok és hónapok. Időjárás, időjárási jelenségek megfigyelése. • *Étkezés* Napi étkezések. Kedvenc ételeim, italaim. Egészséges táplálkozás. Receptek, főzés, sütés. • *Öltözködés* Évszakok és ruhadarabok. Kedvenc ruháim. Divat. • *Sport* Testrészek és mozgás. Sportok, sportfelszerelések. Kedvenc sportom. • *Szabadidő, szórakozás* Szabadidős tevékenységek, kedvenc időtöltésem. Közös időtöltés barátokkal.	108	egyéni munka pármunka kooperatív technikák csoportmunka forgószínpad frontális osztálymunka drámajáték projektek	90% - 100% → 5 75% - 89% → 4 50% - 74% → 3 35% - 49% → 2 0% - 34% → 1

• *Ünnepek és szokások* Az én ünnepeim. Ünnepek itthon és a nagyvilágban. • *Város, bevásárlás* Városok, települések, falvak. Épületek, utcák. Az én városom/falum. • *Utazás, pihenés* Vakáció, nyaralás. Táborok, osztálykirándulás. Közlekedési eszközök. • *Egészséges életmód* A rendszeres testedzés. A helyes táplálkozás. **Kommunikációs eszközök:** ***Társadalmi érintkezéshez szükséges kommunikációs szándékok:*** • köszönés, elköszönés, • köszönet és arra reagálás, • bemutatkozás, megszólítás • érdeklődés hogylét iránt és arra reagálás, • bocsánatkérés és arra reagálás, • gratuláció, jókívánságok és arra reagálás. ***Személyes beállítódás és vélemény kifejezésére szolgáló kommunikációs eszközök:*** • véleménykérés és arra reagálás • valaki igazának az elismerése és el nem ismerése • egyetértés, egyet nem értés, • tetszés, nem tetszés. ***Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs eszközök:*** • dolgok, személyek megnevezése, leírása, • információkérés, információadás,			

• igenlő vagy nemleges válasz, • tudás, nem tudás. ***A partner cselekvését befolyásoló kommunikációs eszközök:*** • kérés, • javaslat és arra reagálás, • meghívás és arra reagálás, • kínálás és arra reagálás. ***Interakcióban jellemző kommunikációs eszközök:*** • visszakérdezés, • nem értés, • betűzés kérése, betűzés. **Fogalomkörök** • cselekvés, történés, létezés kifejezése, • birtoklás kifejezése, • térbeli viszonyok, • időbeli viszonyok, • mennyiségi viszonyok, • minőségi viszonyok, • modalitás, • esetviszonyok, • szövegösszetartó eszközök.			

7. évfolyam

Témakörök, tartalmak	***Éves óraszám***	***Tevékenységformák***	***Követelmények***

• *Család* Én és a családom. Családtagok bemutatása, családfa. Családi események, közös programok. Családi ünnepek. Nagyszüleim világa. • *Otthon* Otthonom, szűkebb környezetem. Lakóhelyiségek, bútorok, berendezési tárgyak. Lakóhelyem, tágabb környezetem. Otthonok a célnyelvi országban és a nagyvilágban. • *Étkezés* Receptek, főzés, sütés, főzőműsorok. Étkezési szokások a célnyelvi kultúrában és a nagyvilágban. • *Öltözködés* Ruhadarabok Kedvenc ruháim. Divat világa. • *Iskola, barátok* Iskolám Osztálytársaim, barátaim. Tanórán kívüli közös programjaink. Iskolai élet más országokban. • *Szabadidő, szórakozás* Szabadidős tevékenységek, kedvenc időtöltésem. Mozi, színház, zenehallgatás, kiállítások. Közös időtöltés barátokkal.	108	egyéni munka pármunka kooperatív technikák csoportmunka forgószínpad projekt drámajáték frontális osztálymunka	90% - 100% → 5 75% - 89% → 4 50% - 74% → 3 35% - 49% → 2 0% - 34% → 1

• *Ünnepek és szokások* Az én ünnepeim. Ünnepek itthon és a nagyvilágban. • *Város, bevásárlás* Városok, települések, falvak. Épületek, utcák. Tájékozódás, útbaigazítás. Üzletek, bevásárlóközpontok, piac. Vásárlás. Híres városok és nevezetességeik. • *Utazás, pihenés* Táborok, osztálykirándulás. Közlekedési eszközök. Utazás belföldön és külföldön. • *Fantázia és valóság* Kedvenc olvasmányaim, könyveim. • *Múltunk és jövőnk* Családom múltja, gyökereim. **Kommunikációs eszközök:** ***Társadalmi érintkezéshez szükséges kommunikációs eszközök:*** • megszólítás, • köszönés, elköszönés, • köszönet és arra reagálás, • bemutatás, bemutatkozás, • érdeklődés hogylét iránt és arra reagálás, • engedélykérés és arra reagálás, • bocsánatkérés és arra reagálás, • gratuláció, jókívánságok és arra reagálás, • személyes levélben megszólítás, és elbúcsúzás. ***Személyes beállítódás és vélemény kifejezésére szolgáló kommunikációs eszközök:*** • véleménykérés és arra reagálás, • valaki igazának az elismerése és el nem ismerése,			

• egyetértés, egyet nem értés, • tetszés, nem tetszés, • akarat, kívánság, képesség. ***Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs eszközök:*** • dolgok, személyek megnevezése, leírása, • események leírása, • információkérés, információadás, • igenlő vagy nemleges válasz, • tudás, nem tudás. ***A partner cselekvését befolyásoló kommunikációs eszközök:*** • kérés, • javaslat és arra reagálás, • meghívás és arra reagálás, • kínálás és arra reagálás. ***Interakcióban jellemző kommunikációs eszközök:*** • visszakérdezés, ismétléskérés, • nem értés, • betűzés kérése, betűzés. **Fogalomkörök:** • cselekvés, létezés, történés kifejezése. • birtoklás kifejezése, • térbeli viszonyok, • időbeli viszonyok, • mennyiségi viszonyok, • minőségi viszonyok, • modalitás, • esetviszonyok, • szövegösszetartó eszközök.			

8. évfolyam

Témakörök, tartalmak	***Éves óraszám***	***Tevékenységformák***	***Követelmények***

• *Család* Én és a családom. Családtagok bemutatása, jellemzése. • *Otthon* Otthonom, szűkebb környezetem. Lakóhelyiségek, bútorok, berendezési tárgyak. Lakóhelyem, tágabb környezetem. Otthonok a célnyelvi országban és a nagyvilágban. • *Idő, időjárás* Természeti katasztrófák. • *Öltözködés* Ruhadarabok Kedvenc ruháim. • *Iskola, barátok* Osztálytársaim, barátaim. • *Szabadidő, szórakozás* Szabadidős tevékenységek, kedvenc időtöltésem. Mozi, színház, zenehallgatás, kiállítások. Közös időtöltés barátokkal. • *Ünnepek és szokások* Az én ünnepeim. Ünnepek itthon és a nagyvilágban. • *Utazás, pihenés* Vakáció, nyaralás. Táborok, osztálykirándulás. Közlekedési eszközök. Utazás belföldön és külföldön.	108	egyéni munka pármunka kooperatív technikák csoportmunka forgószínpad projekt drámajáték frontális osztálymunka	90% - 100% → 5 75% - 89% → 4 50% - 74% → 3 35% - 49% → 2 0% - 34% → 1

• *Környezetünk védelme* Szelektív hulladékgyűjtés. Környezettudatos viselkedés. • *Múltunk és jövőnk* Az én jövőm. Lakóhelyem régen és most. A jövő városa. Földünk jövője. • *Média, kommunikáció* Infokommunikációs eszközök a mindennapokban. A média szerepe a hétköznapokban. **Kommunikációs eszközök:** ***Társadalmi érintkezéshez szükséges kommunikációs eszközök:*** • megszólítás, • köszönés, elköszönés, • köszönet és arra reagálás, • bemutatás, bemutatkozás, • érdeklődés hogylét iránt és arra reagálás, • engedélykérés és arra reagálás, • bocsánatkérés és arra reagálás, • gratuláció, jókívánságok és arra reagálás, • személyes levélben megszólítás, és elbúcsúzás. ***Személyes beállítódás és vélemény kifejezésére szolgáló kommunikációs eszközök:*** • véleménykérés és arra reagálás, • valaki igazának az elismerése és el nem ismerése, • egyetértés, egyet nem értés, • tetszés, nem tetszés, • akarat, kívánság, képesség. ***Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs eszközök:*** • dolgok, személyek megnevezése, leírása,			

• events leírása, • információkérés, információadás, • igenlő vagy nemleges válasz, • tudás, nem tudás. ***A partner cselekvését befolyásoló kommunikációs eszközök:*** • kérés, • javaslat és arra reagálás, • meghívás és arra reagálás, • kínálás és arra reagálás. ***Interakcióban jellemző kommunikációs eszközök:*** • visszakérdezés, ismétléskérés, • nem értés, • betűzés kérése, betűzés. **Fogalomkörök:** • cselekvés, létezés, történés kifejezése. • birtoklás kifejezése, • térbeli viszonyok, • időbeli viszonyok, • mennyiségi viszonyok, • minőségi viszonyok, • modalitás, • esetviszonyok, • szövegösszetartó eszközök.			

4. A továbbhaladás feltételei

Évfolyam	***Hallott szöveg értése***	***Beszédkészség***	***Olvasott szöveg értése***	***Írá***
5. évfolyam	A tanuló • követni tudja a kissé	**Szóbeli interakció** A tanuló	A tanuló • a megértést segítő	A

	komplexebb formában elhangzó és kevesebb nonverbális elemmel támogatott célnyelvi óravezetést; • megérti az osztálytermi tevékenységekhez kapcsolódó, kevesebb nonverbális elemmel támogatott és bővülő szókinccsel megfogalmazott, de továbbra is rövid, egyszerű tanári utasításokat; • megérti az ismert témákhoz kapcsolódó, egy-egy rövid mondatból álló kérdéseket, a néhány rövid mondatból álló megnyilatkozásokat; • felismeri a mindennapi témakörökben elhangzó rövid, egyszerű szövegekben az ismerős szavakat, fordulatokat, ezekből képes következtetni a szövegek témájára; • a megértést segítő feladatokra támaszkodva képes kiszűrni a lényeget és néhány konkrét információt ismert témájú rövid, egyszerű szövegekből; • egyre önállóbban alkalmaz néhány, a megértést segítő alapvető stratégiát.	• képes beszédszándékát egyszerű nyelvi eszközökkel, bővülő szókinccsel és nonverbális elemekkel támogatva kifejezni; • képes egyszerű kérdéseket feltenni ismert témákról, illetve egyszerű nyelvi eszközökkel válaszolni a hozzá intézett kérdésekre; • képes rövid beszélgetést folytatni ismert témákról, egyszerű nyelvi eszközökkel, begyakorolt beszédfordulatokkal; • képes rövid beszélgetést folytatni a társakkal a tanult témákról; • közösen elő tud adni rövid, egyszerű szövegeket; • kiejtése az ismert szöveg célnyelvi normákhoz közelít, intonációja helyes és beszédtempója megfelelő. **Összefüggő beszéd** A tanuló • el tud mondani rövid, egyszerű szövegeket, illetve elő tud adni társaival közösen, tanári segítséggel párbeszédet;	elemekre támaszkodva felismeri és megérti az egyszerű szövegekben az ismert neveket, szavakat és mondatokat; • megérti a különböző műfajú, egyszerű, autentikus szövegek lényegét; • egyszerű, autentikus szövegekből képes kiszűrni néhány alapvető információt; • el tudja végezni az olvasott szövegre vonatkozó egyszerű feladatokat; • a készségeket, képességeket kreatívan használja az olvasott szövegek értelmezéséhez; • érdeklődése kialakul a célnyelvi kultúra irodalmi, művészeti alkotásai iránt.	

		• egyszerű nyelvi eszközökkel megfogalmazott, összefüggő leírást tud adni saját magáról és a környezetében előforduló tárgyakról, élőlényekről, eseményekről; • képes néhány egyszerű nyelvtani szerkezet és mondatfajta használatára; • képes szavak, szócsoportok, egyszerű cselekvések, történések összekapcsolására kötőszavakkal; • be tudja mutatni munkáját egyszerű nyelvi eszközökkel; • el tud mondani ismert szöveget a célnyelvi normához közelítő kiejtéssel, intonációval és beszédtempóban.		

Évfolyam	***Hallott szöveg értése***	***Beszédkészség***	***Olvasott szöveg értése***	***Írá***

6. évfolyam	A tanuló • követni tudja a kissé komplexebb formában elhangzó és kevesebb nonverbális elemmel támogatott célnyelvi óravezetést; • megérti az osztálytermi tevékenységekhez kapcsolódó, kevesebb nonverbális elemmel támogatott és bővülő szókinccsel megfogalmazott, de továbbra is rövid, egyszerű tanári utasításokat; • megérti az ismert témákhoz kapcsolódó, egy-egy rövid mondatból álló kérdéseket, a néhány rövid mondatból álló megnyilatkozásokat; • felismeri a mindennapi témakörökben elhangzó rövid, egyszerű szövegekben az ismerős szavakat, fordulatokat, ezekből képes következtetni a szövegek témájára; • a megértést segítő feladatokra támaszkodva képes kiszűrni a lényeget és néhány konkrét információt ismert témájú rövid, egyszerű szövegekből; • egyre önállóbban alkalmaz néhány, a megértést segítő alapvető stratégiát.	**Szóbeli interakció** A tanuló • képes beszédszándékát egyszerű nyelvi eszközökkel, bővülő szókinccsel és nonverbális elemekkel támogatva kifejezni; • képes egyszerű kérdéseket feltenni ismert témákról, illetve egyszerű nyelvi eszközökkel válaszolni a hozzá intézett kérdésekre; • képes rövid beszélgetést folytatni ismert témákról, egyszerű nyelvi eszközökkel, begyakorolt beszédfordulatokkal; • képes rövid beszélgetést folytatni a társakkal a tanult témákról; • közösen elő tud adni rövid, egyszerű szövegeket; • kiejtése az ismert szöveg célnyelvi normákhoz közelít, intonációja helyes és beszédtempója megfelelő. **Összefüggő beszéd** A tanuló • el tud mondani rövid, egyszerű szövegeket, illetve elő tud adni társaival közösen, tanári segítséggel párbeszédet;	A tanuló • a megértést segítő elemekre támaszkodva felismeri és megérti az egyszerű szövegekben az ismert neveket, szavakat és mondatokat; • megérti a különböző műfajú, egyszerű, autentikus szövegek lényegét; • el tudja végezni az olvasott szövegre vonatkozó egyszerű feladatokat; • érdeklődése kialakul a célnyelvi kultúra irodalmi, művészeti alkotásai iránt.	A
		• egyszerű nyelvi eszközökkel megfogalmazott, összefüggő leírást tud adni saját magáról és a környezetében előforduló tárgyakról, élőlényekről, eseményekről; • képes néhány egyszerű nyelvtani szerkezet és mondatfajta használatára; • el tud mondani ismert szöveget a célnyelvi normához közelítő kiejtéssel, intonációval és beszédtempóban.		

Évfolyam	*Hallott szöveg értése*	*Beszédkészség*	*Olvasott szöveg értése*	*Írá*
7. évfolyam	A tanuló	**Szóbeli interakció** A tanuló	A tanuló • megérti az ismerős témákról	A

	• megérti az osztálytermi tevékenységekhez kapcsolódó tanári utasításokat; • megérti az ismert témákhoz kapcsolódó egyszerű kérdéseket és kijelentéseket; • felismeri a tanult témakörökben elhangzó szövegekben a tanult szavakat, szó- és beszédfordulatokat, és ezekből következtet a szövegek témájára, tartalmára; • követi az ismert témakörökben elhangzó szövegekben a beszélők gondolatmenetét; • egyre önállóbban alkalmaz néhány, a megértést segítő alapvető stratégiát.	• kommunikálni tud egyszerű és közvetlen információcserét igénylő feladatokban ismert témákról, egyszerű nyelvi eszközökkel, begyakorolt beszédfordulatokkal; • kérdést tud feltenni kiszámítható, mindennapi helyzetekben, választ ad a hozzá intézett kérdésekre, illetve rövid párbeszédeket folytat; • törekszik a célnyelvi normához közelítő kiejtésre, intonációra és beszédtempóra. **Összefüggő beszéd** A tanuló • képes saját magáról és közvetlen környezetéről röviden, de egyre bővülő szókinccsel, egyszerű beszédfordulatok alkalmazásával, összefüggően beszélni; • be tudja mutatni munkáját egyszerű nyelvi eszközökkel; • el tud mesélni rövid, egyszerű történeteket; • meg tud fogalmazni	szóló rövid szövegeket; • megtalálja az alapvető információkat az egyszerű, hétköznapi szövegekben; • megérti az életkorának megfelelő témájú autentikus szövegek lényegét, képes a szövegekből az alapvető információk kiszűrésére; • elvégzi az olvasott szövegekre vonatkozó feladatokat; • egyre tájékozottabb a célnyelvi kultúráról; • érdeklődése fokozódik a célnyelvi kultúrába tartozó irodalmi, művészeti alkotások iránt.	
		egyszerű állításokat, összehasonlításokat, magyarázatokat, indoklásokat; • használ egyszerű nyelvtani szerkezeteket és mondatfajtákat; • összekapcsolja a szavakat, szócsoportokat, egyszerű cselekvéseket, történéseket lineáris kötőszavakkal; • alkalmazza a célnyelvi normához közelítő kiejtést, intonációt és beszédtempót.		

Évfolyam	*Hallott szöveg értése*	*Beszédkészség*	*Olvasott szöveg értése*	*Írá*
8. évfolyam	A tanuló	**Szóbeli interakció** A tanuló	A tanuló • megérti az ismerős témákról	A t

	• megérti az osztálytermi tevékenységekhez kapcsolódó tanári utasításokat; • megérti az ismert témákhoz kapcsolódó egyszerű kérdéseket és kijelentéseket; • felismeri a tanult témakörökben elhangzó szövegekben a tanult szavakat, szó- és beszédfordulatokat, és ezekből következtet a szövegek témájára, tartalmára; • követi az ismert témakörökben elhangzó szövegekben a beszélők gondolatmenetét; • képes a lényeg és néhány alapvető információ kiszűrésére az ismert témakörökben elhangzó szövegekből, részben önállóan, részben a megértést segítő, változatos feladatokra támaszkodva; • egyre önállóbban alkalmaz néhány, a megértést segítő alapvető stratégiát.	• kommunikálni tud egyszerű és közvetlen információcserét igénylő feladatokban ismert témákról, egyszerű nyelvi eszközökkel, begyakorolt beszédfordulatokkal; • kérdést tud feltenni kiszámítható, mindennapi helyzetekben, választ ad a hozzá intézett kérdésekre, illetve rövid párbeszédeket folytat; • megteszi az első lépéseket a célnyelv spontán módon történő használata útján; • egyre több kompenzációs stratégiát alkalmaz tudatosan a megértetés, illetve a beszédpartner megértése érdekében; • törekszik a célnyelvi normához közelítő kiejtésre, intonációra és beszédtempóra. **Összefüggő beszéd** A tanuló • képes saját magáról és közvetlen környezetéről röviden, de egyre bővülő szókinccsel, egyszerű beszédfordulatok	szóló rövid szövegeket; • megtalálja az alapvető információkat az egyszerű, hétköznapi szövegekben; • megérti az életkorának megfelelő témájú autentikus szövegek lényegét, képes a szövegekből az alapvető információk kiszűrésére; • elvégzi az olvasott szövegekre vonatkozó feladatokat; • kreatívan használja a készségét az olvasott szövegek megértéséhez, értelmezéséhez; • egyre tájékozottabb a célnyelvi kultúráról; • érdeklődése fokozódik a célnyelvi kultúrába tartozó irodalmi, művészeti alkotások iránt.	
		alkalmazásával, összefüggően beszélni; • be tudja mutatni munkáját egyszerű nyelvi eszközökkel; • el tud mesélni rövid, egyszerű történeteket; • meg tud fogalmazni egyszerű állításokat, összehasonlításokat, magyarázatokat, indoklásokat; • használ egyszerű nyelvtani szerkezeteket és mondatfajtákat; • összekapcsolja a szavakat, szócsoportokat, egyszerű cselekvéseket, történéseket lineáris kötőszavakkal, és kifejezi az ok-okozati összefüggések; • alkalmazza a megértést segítő legfontosabb stratégiák; • alkalmazza a célnyelvi normához közelítő kiejtést, intonációt és beszédtempót.		

5. A tankönyvek, taneszközök kiválasztásának elvei

A tankönyvek, taneszközök kiválasztásánál a következő szempontokat vettük figyelembe:

- a nyelvtanulás célja,
- a tanulók életkora, nyelvi fejlettségi szintje,
- a tanítás feltételei, körülményei, környezete,
- a tankönyv tartalmi jellemzői,
- nyelvi-tartalmi szempontok,
- a tankönyv, mint taneszköz.

Technika és életvitel

TECHNIKA ÉS ÉLETVITEL TANTERV

5-6-7-8. évfolyam

TECHNIKA ÉS ÉLETVITEL

Célok

Rendszerszemléletű gondolkodásmód kialakítása.

A technikai környezet és kapcsolatrendszerének megismerése.

Olyan képességek, készségek, beállítódások kialakítása, melyek segítik a technikai környezetben való eligazodást; a személyiség komplex fejlesztése.

A környezeti problémák bemutatása, technikai megelőzési lehetőségek feltárása, a környezet-gazdálkodás elveinek megismerése.

A lakókörnyezet, a háztartás megismerése.

Kertgazdálkodási alapok elsajátítása.

Az egészséges életmód felismerése.

A közlekedésben való önálló részvétel kifejlesztése.

A technikai és életviteli problémák megismerése, tervező, modellező, kivitelező és értékelő tevékenységek végzése.

Feladatok

A technikai rendszer fogalomkörének megismerése.

A technikai fejlesztés folyamatának jellemzése; a fejlesztésben szerepet játszó egyéniségek és munkáik megismerése technikatörténeti érdekességeken keresztül.

Az anyag, az energia és az információ átalakítás jellemzőinek és összefüggéseinek ismerete.

A technika társadalmi és természeti környezetre és rendszerekre kifejtett hatásainak vizsgálata konkrét esetekben; az innováció szerepe.

Az építészet és lakberendezés jellegzetességeinek elemzése.

Közlekedési rendszer megismerése, a fontosabb közlekedési szabályok elsajátítása; helyes közlekedési magatartás kialakítása.

A nemzeti és egyetemes kultúra fontos életmódbeli és technikai elemeinek elsajátítása; a városi és falusi élet, valamint azok feltételeinek megismerése.

Az egészséges életmód jellemzőinek megismerése, az öltözködés, a táplálkozás, a háztartás-gazdálkodás tudatos szervezése, a lakás és a tágabb lakókörnyezet fejlesztése.

A kreativitás, a kézügyesség fejlesztése és fejlesztési eljárásainak megismerése; a pályaválasztáshoz szükséges információk elsajátítása, szakmák, szakterületek, foglalkozások megismerése.

Önálló ismeretszerzés képességének fejlesztése.

Kooperációs készség fejlesztése.

Saját és mások munkájának felelősségteljes értékelése.

Speciális feladatok

Egészségfejlesztést segítő életmód kialakítása.

A fogyasztói társadalom jellemzőinek megismerése, fogyasztóvédelmi elvek megismerése.

Környezettudatos életmód és életvitel kialakítása.

Követelmények

A technika, a gazdaság világában, a környezetben kreatív módon tudjanak élni.

Problémamegoldó, elemző és rendszerező képességük a technikai tevékenység során fejlődjön.

Térszemléletük, képolvasási-rajzolási, tervezési, szervezési, modellezési, kivitelezési, esztétikai érzékük, döntési képességük, kézügyességük fejlődjön.

Értékelő és elemző készségük, beszéd- és kifejezőkészségük fejlődjön a tervező és kivitelező munka során.

Az elemi munkaszokásokat, algoritmusokat, a kulturált magatartást és életvitelt sajátítsák el.

Tartalom

Az életvitel és gyakorlati ismeretek műveltségterület tervszerű elsajátításához speciális szak-mai feltételrendszer szükséges. A hagyományos technika-szaktantermek kisebb átalakításokkal és bővítésekkel alkalmassá tehetők a tanterv teljesítéséhez. Ideális feltételek esetén műhelyterem, tankonyha, közlekedési tanudvar, számítógépes szoba és kertészeti sarok (vagy kert) áll rendelkezésre. Üzem és múzeumi látogatásokkal és tanulmányi sétákkal is segíthetjük a képzést. Az órai munkák jellemző módszere a kiscsoportos vagy párokban végzett és a projekt módszereket igénylő munka. A „technikaórákat" az elmélet és a gyakorlat egysége, a tevékenység, a gazdag szemléltető anyag használata jellemzi.

Értékelés

Az ismeretek, a tapasztalatok, a tevékenységek és a munkafolyamatok rendszerezése, az eredményeinek folyamatos és záró értékelése alapvető fontosságú. Az értékelés és az ellenőrzés mindenkor előre megadott szempontok alapján történik.

5. ÉVFOLYAM

Jellemzők

Időkeret: 36 hét: 1 óra/hét

Cél:

A tanulók 1–4. osztályban tanult technikai és háztartástani ismereteinek felelevenítése.

A technika főbb ismeretköreinek: az anyagátalakítás, a tervezés-építés, a modellezés, a közlekedés és a háztartástan ismeretanyagának bővítése.

A háztartástan főbb ismeretköreinek – az egészség, a táplálkozás, a gazdálkodás, a ruházkodás és a lakáslakókörnyezet – bővítése.

Tudjanak otthonosan tájékozódni közvetlen környezetük technikai világában, kreatív módon gondolkodjanak környezetükről.

Kézügyességük, térszemléletük, esztétikai érzékük fejlődjön.

Tudjanak önállóan és biztonságosan közlekedni.

Ismerjék a háztartási tevékenységeket és eszközöket, legyenek képesek részt venni a családi munkamegosztásban.

Követelmény

Ismerjék a mesterséges környezet egyszerű rendszereinek funkcióit, szerkezetét és működését.

Képesek legyenek ok és okozati összefüggések felismerésére.

Tudják az alapvető tervezési ismereteket – képzelet, lényegkiemelés, térérzékelés, méretbecs-lés, rajzolvasás –, és legyenek képesek ezeket tudatosan alkalmazni.

Legyenek képesek egyszerű tárgyak, modellek megtervezésére, szakszerű kivitelezésére.

Sajátítsák el az elemi munkafolyamatokat és algoritmusokat.

Ismerjék a legfontosabb közlekedési szabályokat és a helyes magatartás formák szerint közlekedjenek.

Ismerjék fel a munkamegosztás jelentőségét és e szerint tevékenykedjenek a

családban. Ismerjék és alkalmazzák a kommunikáció eszközeit.

Speciális feladatok

Eszközök, szerszámok balesetmentes használata; kezelési utasítások megismerése és figyelembe vétele; tiszta környezet kialakítása.

Felhasznált anyagok szavatosságának ellenőrzése, összetételek, hatóanyagok megismerése.

Tevékenységünk környezeti hatásainak megfigyelése, törekvés a kedvezőtlen hatások mérséklésére.

Tartalom

I. Az ember átalakítja környezetét

1. A létfenntartás

II. Anyagok és alkalmazásuk

1. A lakás és anyagai
2. A ruházkodás és anyagai
3. A táplálkozás és anyagai

III. Épített tér

1. Települések kialakítása és fejlesztése
2. Zöld területek
3. Közlekedés a településeken

IV. Kommunikáció és technika.

V. Élet a településeken

1. Egészség és életmód
2. Termesztés szakszerűen

VI. Összefoglaló

Értékelés

Tevékenység megfigyelése és szóbeli megbeszélése;
tervek, modellek, munkadarabok stb. szóbeli értékelése előre megadott szempontok alapján; szóbeli felelet; tervek, rajzok, modellek osztályzása; feladatlapok kiértékelése.

I. AZ EMBER ÁTALAKÍTJA KÖRNYEZETÉT

Időkeret: 2 hét

Cél

A környezet bemutatása, a természeti, társadalmi és technikai környezet történeti elemzése. Az életfeltételt jelentő szükségletek áttekintése.

Követelmény

A környezet alapfogalmainak megismerése. Tájékozódás a környezetben. A mesterséges környezetben való helyes viselkedés. A rendszerfogalom megértése. Az ember legfontosabb szükségleteinek ismerete.

Függőség

Mértékegységek, mérési módok ismerete.
Az 1–4. osztályos technikai ismeretek: tájékozódás a közvetlen környezetben.

Tartalom

1.1 A létfenntartás (2)

A környezetét átalakító ember
Az ember alapvető szükségletei

II. ANYAGOK ÉS ALKALMAZÁSUK

Időkeret: 13 hét

Cél

A természetes és feldolgozott anyagok főbb csoportjai. Az anyagok megmunkálhatóságának és tulajdonságainak ismerete. A tervezés és a modellezés szerepének felismerése. A lakás kialakulás történetiségének megismerése.

Az anyag, forma, funkció, esztétikum és gazdaságosság összefüggéseinek felismerése az öltözködéskultúrában. A ruházkodás történetének feldolgozásán keresztül megismerni a ruházat jelentőségét, a vele szemben támasztott követelményeket, a divat szerepét.

Az egyes korok, ill. országok étkezéskultúrájának (a magyar konyhának) áttekintése. Tápanyagok és az egészséges táplálkozás kapcsolata, étrendkészítés, ételkészítési eljárások megismerése.

Követelmény

Ismerje a lakás és részeinek funkcióit, szerkezeti felépítését. Igazodjon el a hagyományos építőanyagok között. Érzékelje a lakóépület pereme és az áramok közötti összefüggést. Olvassa az egyszerű alap- és homlokzati rajzokat.

Kreatív módon modellezzen.

Ismerje a természetes és mesterséges szálas anyagok közti különbségeket. Szerezzen jártasságot egyszerű öltözködési tervek összeállításában és a ruhaneműk tisztításában.

Ismerje az egészséges tápanyagokat, az értékmegőrző konyhatechnikai eljárásokat. Tudjon egyszerűbb ételeket készíteni, tárolni és esztétikusan teríteni.

Tartalom

2.1. Lakás és anyagai (4)

Lakás funkciói,

szerkezete

Hagyományos építőanyagok forrásai, szerkezetei, tulajdonságai és

alkalmazásuk Épített lakószerkezetek viselkedése külső behatásokra

2.2. Ruházkodás és anyagai (3)

Az éghajlat változása és a ruházkodás; a divat

Ruházattal szemben támasztott követelmények

Öltözködési tervek készítése

Ruházati alapanyagok. Szerkezeti és tulajdonságvizsgálatok

Egyszerű fonal és textilmunkák tervezése, kivitelezése

2.3. Táplálkozás anyagai (5)

Táplálkozás különböző korokban. Magyar táplálkozási szokások

Élelmiszerek összetétele, szerkezete és tulajdonságai

A konyha. Ételfeldolgozó eljárások

Az ételkészítés szabályai. Egyszerű ételek készítése receptek alapján

Étrendek. A családi asztal

Értékelés

A végzett tevékenység értékelő megbeszélése.

Makettek, modellek, munkadarabok értékelése megadott szempontok szerint.

III. ÉPÍTETT ÉLETTÉR

Időkeret: 10 hét

Cél

A település kialakulás történetiségének megismerése. A városiasodás folyamatának felisme-rése, a településen való eligazodás alapjainak elsajátítása.

A lakókörnyezet esztétikus kialakítási igényeinek felismerése. A zöldnövényzet szerepének, a növényápolás alapjainak megismerése.

A közlekedéstörténet megismerése. Készítsenek járműmodellt, fejlődjék tervezői készségük, munkakultúrájuk. A gyalogos és a kerékpáros közlekedés alapszabályainak ismerete. A tömegközlekedés főbb sajátosságainak, jellegzetes közlekedési eszközeinek bemutatása. A járműhasználattal járó veszélyhelyzetek felismerése, a balesetek megelőzési lehetőségeinek megismerése.

Követelmény

Ismerje a települések kialakulásának történetét, a legfontosabb településtípusokat. Legyen tájékozott a városi fejlődésben. Ismerje a város funkcionális egységeit, szerkezeti megoldásait. Legyen képes településrészletről egyszerűsített helyszínrajzokat és maketteket készíteni.

Ismerje a zöld növények szerepét, a haszonkertek és a díszkertek közötti különbségeket. Tudja a környezetében található haszon- és dísznövényeket szakszerűen gondozni.

Legyen jártas a biztonságos gyalogos és kerékpáros közlekedésben, a legbiztonságosabb közlekedési útvonal kiválasztásában. Legyen tájékozott a városi közlekedés, a tömegközlekedés történetében, főbb sajátosságaiban.

Ismerje a tervezés, kivitelezés folyamatát. A munkadarab-, a makett- és a modellkészítés szerszámait, munkafogásait és a kapcsolódó műveleteket.

Függőség

Az ember fejlődésének, a települések életének ismerete.

A növények felépítésének és az élettelen környezettel való kapcsolatának ismerete.

Jártasság a közlekedés alapvető szabályaiban; önálló közlekedési képesség megléte.

Tervbemutatás szóban.

Tartalom

3.1. Települések kialakítása és fejlesztése

(3) Településtörténet*

A városiasodás

Településfunkciók és -szerkezetek

Települési modellek

3.2. Zöldterületek (4)

A zöldnövényzet szerepe környezetünkben
Növények ápolása
Egyszerű vetőmagvizsgálatok
Ismerjük meg kerti növényeinket

3.3. Közlekedés a településeken (7)

A közlekedés

történetéből A

közlekedés rendszere

Közlekedési eszközök

modellezése

Közúti jelzések

Gyalogosan –

kerékpárral

Kerékpáros közlekedés

Tömegközlekedés

Értékelés

Az elkészített tervek és modellek osztályzattal való értékelése.

Rendszerezés, elemzés szóbeli értékelése.

IV. KOMMUNIKÁCIÓ ÉS TECHNIKA

Időkeret: 4 hét

Cél

A kommunikáció és az információ életünkben betöltött szerepének felismerése. Egyszerű informatikai eszközök tudatos használatára törekvés kialakítása.

A műszaki kommunikáció fontosságának megismerése. Műszaki rajzi alapok elsajátítása. Térszemlélet fejlesztése.

Követelmény Biztosan használja az egyszerű információhordozókat. Legyen tájékozott az informatikai fejlődés irányairól.

Egyszerű testekről tudjon vetületi képeket készíteni. Ismerje a vonalvastagságok és a vonal-fajták jelentését, a méretarányt tudja értelmezni. Ismerje és használja a méretezés szabályait. Összetett testek és vetületei között ismerje fel a kapcsolatot.

Függőség

Az 14. osztályos technikai ismeretek megfelelő szinten való alkalmazása.

Helyes és tudatos kommunikáció. Ok-okozati összefüggések felismerése. Alapvető környezeti technikai eszközök ismerete.

A családban használatos informatikai eszközök használata.

4. Kommunikáció és technika (4)

Tartalom

A kommunikáció

Az információ technikai eszközei

Műszaki kommunikáció

Érdekességek az információtechnika történetéből

Értékelés

Egyszerű műszaki rajzok szóbeli értékelése.

Elemzések szóbeli értékelése.

V. ÉLET A TELEPÜLÉSEKEN

Időkeret: 4

hét Cél

Az egészséges életmód feltételeinek megismerése. A gazdálkodás és az életmód összefüggéseinek felismerése.

Követelmény

Tudja önmagát és környezetét az igényeknek megfelelő szinten tartani. Képes legyen környezetét tudatosan alakítani.

Legyen tájékozott a szakképzettség szerepéről, jelentőségéről, jövedelmekről és a felhasználásukról. Értse a gazdaságosság és a takarékosság követelményét.

Függőség

Az 1–4. osztályos háztartástani ismeretek.

Az ember higiéniai igényeinek ismerete.
A család gazdálkodásában való részvétel.

5. Élet a településeken (1)

Tartalom

Egészségünk fejlesztése*. Gazdálkodási teendőink

Értékelés Elemzések szóbeli értékelése.

Cél

Az iskolakerttel vagy növénysarokkal rendelkező iskolákban egységes kiegészítő ismeret-anyagot sajátítsanak el a gyerekek.

A talaj kialakulásának, fejlődésének, összefüggéseinek megismerése. A talajok tulajdonságainak, a tápanyagutánpótlási módoknak a felismerése. A tápelemek szerepének tudatosítása. Ismerje a haszonkertben termesztett növényeket. Tervezzen kertrészletet.

Követelmény

Tudja, hogy milyen életfeltételeket kell biztosítani a zöldségfélék megfelelő fejlődéséhez.

Ismerje a főbb talajtípusokat, a talaj alkotórészeit és tulajdonságait. Ismerje fel a vetőmag-vizsgálat gyakorlati hasznát. Legyen képes önállóan elvégezni a talaj- és vetőmagvizsgálatokat. Vizsgálati eredményeit szakszerűen fogalmazza meg. Ismerje fel a haszonkertben termesztett zöldségféléket.

Függőség

Szobai és kerti növények és hasznosságuk ismerete.

Termesztés szakszerűen (1)

Tartalom

A növények életfeltételei

Értékelés

Elemzések szóbeli értékelése.

VI. **ÖSSZEFOGLALÓ (2 óra)**

6. ÉVFOLYAM

Jellemzők

Időkeret: 36 hét: 1 óra/hét

Cél:

A tanulók 5. osztályban tanult, technikával és életvitellel kapcsolatos ismereteinek felelevenítése és rendszerezése.

A fogyasztás és a fejlődés összefüggéseinek felismerése. A korszerű anyagok tudatos alkalmazása.

A lakáskialakítás és -fejlesztés összefüggéseinek megismerése.

Ismerjék az egészséges életvitel feltételeit, az egyéni sajátosságok szerepét.

A gazdálkodói, vállalkozói szemlélet megértése. A gazdaságosság fontosságának elismerése.

Tudják a közlekedés főbb szabályait, és képesek legyenek alkalmazni azokat.

Követelmény

Ismerjék a környezetalakítás irányait és következményeit.

Képesek legyenek a problémák felismerésére és a feladatok megtervezésére, kivitelezésére.

Tudják terveiket szakszerűen, balesetmentesen kivitelezni, produktumukat reálisan értékelni.

Ismerjék az anyag összetételének, szerkezetének, tulajdonságainak és felhasználási funkcióinak összefüggéseit. Tudjanak tájékozódni a szakmai dokumentumokban, szakirodalmakban.

Ismerjék a gazdaságos és hatékony munkavégzés jellemzőit.

Tanúsítsanak felelős alkotói és befogadói magatartást.

Függőség

Az 5. osztály technika és életvitel tananyagban megfelelő szintű tájékozódás.

Tartalom

1. Az ember átalakítja
környezetét. 2. Épített tér és
alakítása.
3. Mindennapjaink. 4.
Kommunikáció és
technika.
5. Technikai
rendszerek. 6.
Közlekedés új
módon.
7. Kertkedvelőknek,
kertészkedőknek. 8.
Részösszefoglaló, összefoglaló.

Értékelés

Tevékenység, produktum elkészítésének szóbeli megbeszélése és értékelése előre rögzített szempontok alapján.

Szóbeli felelet.

Gyűjtőmunka szóbeli értékelése.

1. AZ EMBER ÁTALAKÍTJA KÖRNYEZETÉT

Időkeret: 2 hét

Cél

A fejlődés értelmezése. A környezetalakítás elveinek megismerése. A növekedés és határainak értelmezése. A fogyasztói társadalom jellegzetességeinek megértése.

Követelmény A fejlődés és fogyasztás alapfogalmainak megismerése. Tájékozódás a jelen és jövő környezeti problémáiban.

Függőség

Környezetünk gazdasági fejlődésének ismerete. Az
új életmód jellemzőinek ismerete: reklám,
fogyasztás stb.

Tartalom

A fejlődés irányai. A környezetalakítás elvei. A növekedés határai

Növekvő és változó emberi szükségletek

Értékelés

Anyaggyűjtés szóbeli elemzése. Reklámgyűjtemény

értékelése előre megadott szempontok alapján.

2. ÉPÍTETTTÉR ÉS ALAKÍTÁSA

Időkeret: 12 hét

Cél

A lakások és lakóházak építési eljárásainak és anyagainak megismerése. A lakóépületek tervrajzainak értelmezése, a kivitelezés folyamatának megértése.

A lakás anyag-, energia- és információáramainak megismerése. A kellemes közérzet fontosságának felismerése.

A lakberendezés esztétikai szerepének tudatosítása. A berendezési tárgyak funkcionális és formai szempontok szerinti megválasztása. A berendezési tárgyak lényegi paramétereinek felismerése és alkalmazása. A háztartási textíliák kiválasztási szempontjainak, karbantartásának, kezelésének elemzése.

A lakásokban elhelyezhető dísznövények megismerése, néhány jellegzetes növény felismerése. A növények talaj- és tápanyagigényeinek és fontos ökológiai tényezőinek ismerete.

Követelmény

Ismerje a lakásépítés menetét, az építkezési hatóság szerepét. Értelmezni tudja a házak és lakások alap- és homlokzati rajzait.

Ismerje a lakás peremének tulajdonságait, az anyag-, energia- és információáramokat. Ismerje a kellemes közérzet tényezőit, a komfortfokozatok jellemzőit.

Legyen tájékozott a lakás berendezésének alapelveiben. Képes legyen egy helyiség alaprajza alapján berendezési tervet készíteni. Ismerje a bútorok funkcióit, a népművészeti bútorok kialakulásának körülményeit. Ismerje a díszítő textíliák alkalmazásait, kezelésüket. Sajátítson el néhány textilkészítési módot, ismerje a megmunkálás eszközeit.

Ismerje a lakás tájolásának kérdéseit a növények elhelyezése szempontjából. Növénytartó edények tulajdonságainak ismerete. Önálló elképzelés alapján díszítsen virágtartó edényeket.

Ismerje a lakásépítéshez és lakberendezéshez kapcsolódó foglalkozásokat.

Függőség

Az anyagok főbb tulajdonságainak ismerete.
A lakáshelyiségek funkcióinak ismerete.
A tárgyak síkbeli leképzésének ismerete.
A fény, a levegő szerepének figyelembevétele a növények elhelyezésénél.

Tartalom

2.1. Lakások és lakóházak építése (4)
Építkezés hagyományos és korszerű anyagokkal
Tervezéstől a kivitelezésig
A lakás tervrajzai
Szakipari munkák a lakásban

2.2. A lakás mint technikai rendszer (2)
A lakás pereme, áramok.
Közérzet és komfort a lakásban

2.3. Lakberendezés (7)
A lakás beosztása,
A lakás berendezése
Funkciószemlélet a lakás berendezésében
Egy kis bútortörténet
Rendezzük be a szobánkat
Textil a lakásban
Egy kis népművészet

2.4. Növények a lakásban (2)
Szobai dísznövények a lakásban
Növénytartó edények

Értékelés

Lakberendezési terv szóbeli értékelése. Munkadarabok értékelése megadott szempontok alapján; önértékelés.

3. MINDENNAPJAINK

Időkeret: 8 hét

Cél

A konyha és a konyhatechnikai berendezések változásának történeti elemzésén keresztül a mai konyha és eszközeinek bemutatása. A higiénia fontosságának elemzése. A rendszeres étkezés igényének kialakítása.

Az egyéni higiénia és a környezet tisztántartása iránti igény, szokások elmélyítése, hibák javítása, fertőzési lehetőségek kiemelése.

A fogyasztási cikkek beszerzésével kapcsolatos ismeretek felelevenítése, bevásárlási szokások és élelmiszerekkel kapcsolatos higiéniai követelmények összegyűjtése.

Követelmény

Ismerje a tanuló a konyha és eszközeinek funkcióját, balesetmentes kezelését. Képes legyen a konyhában higiénikus munkavégzésre, egyszerűbb étel készítésére, ízléses terítésre, tálalására.

Képes legyen a tanuló önmaga és környezete tisztántartására, ismerje a tisztálkodás módjait és korszerű eszközeit.

Legyen jártas a tanuló az élelmiszerek bevásárlásában, ismerje a gyakoribb fertőzési lehetőségeket, és tudjon egyszerű vásárlási naplót készíteni.

Függőség

A konyhai munka alapvető szabályainak ismerete.

Bevásárlási tapasztalatok.

Tartalom

3.1. A korszerű konyha (7)

Otthoni munkahelyeink

A konyha története

A konyha, mint munkahely

Egyszerű ételek gyorsan, ízletesen

Asztalok terítése

Konyha és ételhigiénia követelményei

Élelmiszereink és egészségünk

3.2. Egészségünk fejlesztése (1)

A megjelenés előfeltételei

3.3. Gazdálkodási teendőink (1)
Szolgáltatások igénybevétele

Értékelés

A gyakran fogyasztott élelmiszerek tulajdonságainak ismerete. Elkészített ételek kóstolás utáni szóbeli értékelése.

5. TECHNIKAI RENDSZEREK

Időkeret: 4 hét

Cél

A technikai rendszerek elemzéséhez szükséges alapok elsajátítása.

Anyagtechnológiák megismerése. Az anyagok tulajdonságainak megismerése vizsgálatokkal.

A gépek funkciójának, működésének és kialakításának felismerése. A gépek beillesztése a technikai rendszerek körébe.

Követelmény

Tudja egyszerű technikai rendszerek funkcióit, szerkezetét, folyamatait elemezni.

Ismerje fel a gépek funkcióit, és tájékozódni tudjon a főbb szerkezeti egységek között. Tudjon tájékozódni egyszerű gépek részfolyamataiban. Ismerje a jelentős találmányokat. Ismerje az anyagkiválasztás szempontjait.

Függőség

Jártasság a környezetünkben lévő kisgépek biztonságos működtetésében.

Tartalom

5.1. Rendszertípusok (3)

Környezetünk rendszerei

Anyagtechnológiákról

Gépesítés

5.2. Szerkezet, tulajdonság, funkció (2)

A gép és anyag fejlődési kölcsönhatásai

Anyagvizsgálat és biztonság

Értékelés Szerelési munka

szóbeli értékelése.

6. KÖZLEKEDÉS ÚJ MÓDON

Időkeret: 3 hét

Cél

A tömegközlekedés eszközeinek, sajátosságainak, igénybevételének bemutatása. A korszerű kerékpárok szolgáltatásainak megismerése és tudatos alkalmazása.

Követelmény

Ismerje a tömegközlekedés (költség, környezetvédelem, gyorsaság, kényelem) sajátosságait. Ismerje a kerékpár biztonsági berendezéseit és követelményeit, vizsgálatát, karbantartását. Váljon készséggé a kerékpározás, a rá vonatkozó szabályismeret, a döntéshozatal.

Függőség

A balesetmegelőző magatartás ismerete.

A tömegközlekedés eszközeinek ismerete. Biztos kerékpározási tudás.

Tartalom

6. Közlekedés új módon (3)

Tömegközlekedésről.

Utazás gépjárművel

A kerékpár reneszánsza

Értékelés

A kerékpáros közlekedési szabályok betartásának elemzése.

7. **ÖSSZEFOGLALÓ (2 óra)**

7. ÉVFOLYAM

Jellemzők

Időkeret: 36 hét: 1 óra/hét

Cél:

A környezetbarát technika jelentőségének megértetése.

A környezet átalakításába való aktív, felelős bekapcsolódás.

Tudjanak lakókörnyezetük rendszereiben otthonosan tájékozódni, legyenek képesek a problémák megfogalmazására és megoldására.

Tervezési képességeik fejlődjenek.

Legyenek képesek a közlekedési helyzetek helyes és gyors felmérésére.

Testüket, ruházatukat igényesen ápolják.

Tudatosan és helyesen táplálkozzanak.

Követelmény

Ismerjék a technikatörténet főbb korszakait, a lényeges találmányokat.

Ismerjék fel a szükségletek és a lehetőségek közötti összefüggéseket.

Ismerjék a pályaválasztási lehetőségeket.

Ismerjék fel az információs rendszerek egységeit.

Legyenek gyakorlottak a műszaki ábrázolás alapjaiban.

Tudjanak gyártási folyamatokat elemezni.

Ismerjék az energiaforrások főbb jellemzőit.

A közlekedésben kulturált magatartást tanúsítsanak.

Függőség

Az 5–6. osztályok technika és életvitel ismereteinek megfelelő szinten tájékozódás a közvetlen környezetben. Összefüggések keresésének képessége.

Tartalom

1. Az ember átalakítja környezetét
2. Élet a településeken
3. Problémamegoldás, alkotó munka
4. Lakókörnyezet, munkakörnyezet
5. Összefoglaló

Értékelés

Tervezési, rajzolási feladat értékelése.

Modellek, munkadarabok osztályozása.

Szóbeli felelet.

Feladatlapok értékelése. A munkavégzés algoritmusának elemzése.

1. AZ EMBER ÁTALAKÍTJA KÖRNYEZETÉT

Időkeret: 11 óra

Cél

Az energia jelentőségének felismerése. Az energiaforrások ismerete. A takarékos energia-felhasználás ismérveinek elsajátítása.

Az információátadás folyamatának ismerete. A folyamat főbb alkotóinak elkülönítése.

A technikai környezetünkben használt anyagok csoportosításának ismerete. A vas-, acél- és alumíniumgyártás folyamatának, a fémmegmunkáló technológiáknak az ismerete. Műanyagok és kompozit anyagok alkalmazásainak felismerése. Tájékozódás az anyag vizsgálatában, egyszerű használati tárgyak tervezésében és kivitelezésében.

A géprendszerek szerkezetének (erőgép - közlőmű - munkagép) és a részrendszerek funkciójának megismerése.

Az egyszerűbb gépelemek vetületi ábrázolásának ismerete. A rajzok olvasása. A metszeti ábrázolás értelmezése. Funkcionális / szerkezeti / működési modellek tervezése és építése.

Követelmény

Ismerje az energia átalakításának problémáit. Legyen tájékozott az energiaátalakítások környezeti hatásaiban. Ismerje az energiafelhasználás új útjait, a megújuló energiaforrások használatának előnyeit és korlátait.

Legyen jól tájékozott az információátadás folyamatában.

A kellemes közérzet feltételeinek megismerése. Az energiatakarékos fűtési és szellőzési rendszerek működésének és szerkezetének ismerete. Alternatív energiaforrások ismerete. A napházak alkalmazásának felismerése.

Képes legyen fűtési rendszert energiatakarékosan és környezetkímélő módon üzemeltetni. Ismerje a korszerű fűtési és szellőzési rendszerek alapelveit. Tudjon egyszerű energetikai számításokat végezni.

Függőség

Történelmi és technikatörténeti ismeretek. Lakókörnyezetünk technikai rendszereinek felhasználói ismerete.

Természettudományi, történelmi előismereteik alapján legyenek képesek különböző folyamatok összehasonlítására, párhuzamba állítására.

Legyen előismerete a hagyományos fűtésekről. Legyen tisztában a szellőzés egészségügyi szerepével.

Ismerkedés az új tankönyvvel (1)

Tartalom

1.1. Energia-előállítás és felhasználás (5)

Természeti energiák hasznosítása napjainkban
Elsődleges és átalakított energiák
A világítás fejlődése
Az energia átalakításának környezetei problémái
Környezetbarát energiarendszerek

1.2. Informatikai rendszerek (2)

A lakás elektromos hálózata
Logikai áramköri modellek

1.3. Közműrendszerek létrehozása és működtetés (3)

A víz
Korszerű vízellátás, csatornázás, vízellátó rendszer
Hulladék a környezetünkben, A háztartási hulladék korszerű kezelése

1.4. Fűtési és szellőzési rendszerek (1)

Fűtés és szellőzés

Értékelés

Szóbeli beszámoló az informatikai rendszerek és közműrendszerek működéséről.

2. ÉLET A TELEPÜLÉSEKEN

Időkeret: 4 óra

Cél

Követelmény

Legyen ismerete a vasúti, vízi, légi, közúti közlekedés eszközeinek történetéről, a feltalálókról, kiemelve a hazai mérnököket. Ismerje a segédmotoros kerékpár működését, szerkezeti egységeit, üzemeltetési sajátosságait. Ismerje a gépjárművek üzemanyagait, az üzemelés környezeti hatásait.

Tudjon udvariasan viselkedni gyalogosként, járművezetőként, utasként egyaránt. Rendelkezzen ismeretekkel a segédmotoros kerékpár vezetésére vonatkozó KRESZ-szabályokról.

Önállóan, balesetmentesen és szabályosan közlekedjen.

Függőség

Ismerje az alapvető kerti munkákat.

Legyen előismerete a hagyományos fűtésekről.

Legyen tisztában a szellőzés egészségügyi szerepével.

Legyen tájékozott a konyhai berendezések körében.

Tartalom

2.1. *Közlekedés (5)*

Közlekedési rendszerek

A személygépkocsi üzeme

A kulturált közlekedés

Karbantartás és baleset-megelőzés

Útitervek összeállítása

Összefoglalás

3. PROBLÉMAMEGOLDÁS, ALKOTÓ MUNKA

Követelmény

Ismerje az anyagok csoportosításának fő szempontjait, példákkal illusztrálja azokat. Ismerje a leggyakrabban használt fémek gyártástechnológiájának elveit. Legyen jártas az egyszerű fémmegmunkálás folyamatában (hajlítás, vágás, harapás, lyukasztás, fűrészelés). Biztos ismeretei legyenek az elemi anyagvizsgálatok elvégzésében. Legyen jártas a méretek pontos leolvasásában, rajzi méretmegadásból a méretek rekonstruálásában.

Ismerje a géprendszerek szerkezetét. Legyen jártas egyszerűbb alkatrészek vetületi, nézeti, metszeti ábrázolásában.

Képes legyen a környezet tárgyait, jelenségeit különböző szempontok szerint rendszerezni. Ismerje a technológiák környezettel való kapcsolatát, a hulladékprobléma különböző megoldásait. Tudjon egyszerű esettanulmányt készíteni.

A konyhatechnikai eszközök működésének vizsgálata, takarékossági lehetőségek kiemelése. Az eszközhasználatot előtérbe helyező gyakorló feladatok végzése. Jártas legyen a konyhatechnikai eszközök balesetmentes használatában. Képes legyen az egyszerű ételkészítési eljárásokat alkalmazni, napi étrendet készíteni.

Függőség Jártasság a különböző tárgyak tulajdonságainak felismerésében. Ismerje az alapvető kerti munkákat.

Legyen előismerete a hagyományos fűtésekről.

Legyen tisztában a szellőzés egészségügyi szerepével.

Legyen tájékozott a konyhai berendezések körében.

Időkeret: 6 óra

3.1. Tárgykultúra (6)

Műszaki kommunikáció
Az anyagok csoportosítása és jellemzőik
Fémes anyagok és megmunkálásuk
Egyszerű használati tárgyak tervezése és kivitelezése
Gépelemek és ábrázolásuk
Hulladékanyagok és hasznosítása
Összefoglalás

3.2. Konyhatechnikai rendszerek (2)

Korszerű konyha

Takarékosság a konyhában

Értékelés

Kerttervek szóbeli elemzése.

Energiafelhasználási számítások megbeszélése.

Alkalmazott konyhai technológiák összehasonlító elemzése, a különbségek értékelése előre megadott szempontok szerint.

4. LAKÓKÖRNYEZET, MUNKAKÖRNYEZET

Időkeret: 6 óra

Cél

A fogyasztás és a termelés jellemzőinek megismerése. Környezetünk gazdasági egységeinek megismerése. A rendszerszemléletű gondolkodás kialakítása. Környezettudatos magatartás és gazdasági szemlélet fejlesztése. A hulladékprobléma megértése. A technika szerepének felismerése a természeti környezet rehabilitációjában.

A kellemes közérzet feltételeinek megismerése. Az energiatakarékos fűtési és szellőzési rendszerek működésének és szerkezetének ismerete. Alternatív energiaforrások ismerete. A napházak alkalmazásának felismerése.

Követelmény

Ismerje a fogyasztás és a termelés jellemzőit (ráfordítás, eredmény, haszon stb.). Legyen tájékozott a fontosabb technológiai vertikumokban. Ismerje a szakmacsoportokat.

Legyen jártas ruházatának ízléses, praktikus, alkalomhoz illő kiválasztásában, tisztántartásában.

Meg tudja határozni ruházkodásának időszakos, illetve alkalmi költségeit.

Függőség

A település néhány üzemének, intézményének ismerete

Egy átlagos család reális igényeinek ismerete

A fontosabb foglalkozások körében képes legyen

eligazodni A ruházat funkcióinak ismerete

Tartalom

4.1. Szakmák, foglalkozások (3)

Pályaválasztás

Munka és munkahelyek ,Foglalkozások és jellemzőik

A gazdasági élet szereplői

4.2. Egészségünk fejlesztése (3)

Kellemes megjelenés, ízléses öltözet

Ruházatunk, ruházati üzletek és szolgáltatások

Ruhaneműk tisztántartása

Értékelés

Esettanulmány megbeszélése

6. ÖSSZEFOGLALÓ (3)

8. ÉVFOLYAM

Időkeret: 1 hét

Jellemzők

Időkeret: 36 hét: 1 óra/hét

Cél

A kulturáltan használt technika előnyeinek és szükségességének felismerése.
A modellezés fontosságának megértése.
Tudja a környezet tárgyait egyértelműen ábrázolni.
Ismerje a közlekedés szabályait, és jól alkalmazza a gyakorlatban.
Tudja ruházatát gondozni, javítani.
Legyen tisztában a megjelenés és az életmód közötti összefüggéssel.

Követelmény

Képesek legyenek környezetbarát rendszerekben gondolkodni.
Legyenek képesek a technikai újdonságok befogadására.
Tudják a rendszerek irányításának alapjait.
Ismerjék a gépek funkcionális és szerkezeti elemzési eljárását.
Ismerjék környezetük munkahelyeit és a foglalkozásokat.

Tartalom

Az ember átalakítja környezetét.

Korszerű rendszerek.
Élet a településeken.
A megjelenés higiéniája.
Kertkedvelőknek, kertészkedőknek.
Részösszefoglaló, összefoglaló.

Értékelés

Tevékenységek megfigyelése és szóbeli megbeszélése.

Modellek, munkadarabok, gyűjtemények, szerelések, kísérletek stb. értékelése előre megadott szempontok alapján.

Feltételek

1. AZ EMBER ÁTALAKÍTJA KÖRNYEZETÉT

Időkeret: 16 hét

Cél

A környezetbarát rendszer fogalomkörének bemutatása.
A víz körforgásának ismerete.
A szelektív hulladékgyűjtés fontosságának megértése, az újrahasznosítási törekvések ismerete.
Az üzemeltetés legfontosabb jogi és etikai szabályainak tiszteletben tartása.

Követelmény

Ismerje a modern építészet szerkezeti megoldásait, jellegzetes anyagait. Keressen interneten modern épületeket.

Ismerje a víz útját a forrástól a befogadóig.

Ismerje a hulladék fogalmát, típusait, a háztartási hulladék gyűjtésének és feldolgozásának módjait.

Tájékozott legyen az energiaféleségek között. Ismerje és alkalmazza az energialánc fogalmát. Képes legyen energiatakarékosságra javaslatokat megfogalmazni. Ismerje a villamos energia felhasználásának főbb jellemzőit. Szerezzen jártasságot a világítástechnika történetében.

Ismerje a fontosabb informatikai rendszerek történetét.

Képes legyen az irányítási feladatok rendszerezésére.

Függőség

Lakókörnyezetünk vízellátási és hulladékgyűjtési rendszereinek ismerete.
Technikatörténeti ismeretek.

Tartalom

1.1. Környezetbarát építkezés (2)

Miről tanulunk az idén. Balesetvédelmi oktatás

Hagyományos és modern irányzatok az építészetben. Épületek és építmények környezeti kapcsolatai.

1.2. Közműrendszerek létrehozása és működtetése (3)

Korszerű vízellátás-csatornázás.
Vízellátó rendszer.
A háztartási hulladék kezelése korszerű módon, az újrahasznosítás lehetőségei.

1.3. Energiaellátó rendszerek (2)
Elsődleges és átalakított energiák.
A világítás fejlődése.

Értékelés
Vízfelhasználási számítások szóbeli elemzése.

2. KORSZERŰ RENDSZEREK

Cél
A gépjárműrendszer, részrendszer ismerete. A járműfékezés folyamatának, a hatásos fékezés feltételeinek ismerete. A gyorshajtás mint veszélyforrás áttekintése. A gépjármű közlekedés környezeti hatásainak megismerése.
Számítógép alkalmazásainak megismerése közvetlen és tágabb környezetünkben.
Konyhatechnikai eljárások alkalmazása a modern konyhában.

Követelmény
Rendelkezzen biztos ismeretekkel a géprendszerek szerkezetéről, jártassággal egyszerűbb alkatrészek vetületi, nézeti, metszeti ábrázolásában. Legyen jártas a gépjármű rendszerszemléletű értelmezésében. Ismerje a féktávolságot befolyásoló tényezőket. Ismerje a gyorshajtás és a figyelmetlen közlekedés veszélyeit, a gépjármű-közlekedés környezeti hatásait. Tudjon a környezetkímélő gépjármű-üzemeltetés technikájáról.
Jártas legyen a lakásban és az iskolában megtalálható informatikai eszközök használatában. Ismerje az etikus használat szabályait és ezeket alkalmazza.
Tudja a konyhát szakszerűen berendezni, és a legfontosabb, legkorszerűbb konyhatechnikai eszközöket balesetmentesen üzemeltetni. Ismerje a főbb konyhatechnikai eljárásokat, különös tekintettel a tápértéket megtartó módokra.

Függőség
A gépjármű közlekedésben betöltött szerepének ismerete.
Kommunikációs és háztartási eszközök kezelése.
A konyha funkcionális egységeinek ismerete.

Tartalom
2.1. A gépjármű, mint rendszer (8)
A gépjármű üzeme.
Gépjármű és környezet.
Korszerű berendezések a gépjárműben.

Új irányzatok a gépjárműtechnikában.
Géprendszerek szerkezete
Gépelemek és ábrázolásuk
Egyszerű mechanizmusok modellezése
Belső égésű motorok
2.3. *A modern konyha (4)*
Csúcstechnika a konyhában.
Korszerű ételek

Értékelés

Munka értékelése előre megadott szempontok szerint.
Adatgyűjtemény megbeszélése.
Egyszerű szerelési feladatok elemzése, kivitelezés értékelése.

3. ÉLET A TELEPÜLÉSEKEN

Cél

A környezetszennyezés formáinak megismerése. A környezetszennyezés hatásainak felisme-rése. A megelőzés tudatosítása.

A gazdasági élet szereplőinek megismerése. A termelés és a fogyasztás kapcsolatának meg-értése.

A karbantartás jelentőségének felismerése. A közlekedési szabályok (gyalogos, kerékpáros, segédmotoros kerékpár) ismerete, a kulturált közlekedési magatartás kialakítása.

Követelmény

Ismerje a levegő-, a víz- és a talajszennyeződések egészségre való hatásait. Legyen tájékozott a járványok, az ételmérgezések, a fertőzések megelőzésében.

Ismerje a foglalkozások elnevezéseit, a munkakörök társadalmi hasznosságát. Tudja a vállalkozásokat elemezni, a gazdálkodást értékelni. Ismerje a családi gazdálkodás főbb szempontjait; vegyen részt a családi munkamegosztásban.

Ismerje a gépjármű-karbantartást és annak fontosságát. Tudja a gyalogos, kerékpáros közlekedési szabályokat, tájékozott legyen a segédmotor-kerékpáros KRESZ-ről. Kulturáltan, udvariasan közlekedjen.

Függőség

Gyakori betegségek ismerete.
Munkahelyek és foglalkozások ismerete.
Térinformatikai jelrendszerek ismerete.

Tartalom

3.1. Környezetszennyezés és egészségünk (2)
A környezet hatása egészségünkre I.
A környezet hatása egészségünkre II.
3.2. Munkahelyek környezetünkben (2)
A gazdasági élet szereplői.
Termelés és fogyasztás.

3.3. *Közlekedés járművel (3)*
Karbantartás és baleset-megelőzés.
Útitervek összeállítása.
Térinformatika környezetünkben.

Értékelés
Irodalomban való tájékozódás szóbeli értékelése. Foglalkozási tesztek kitöltése és elemzése.
Útitervek elemzése.

4. A MEGJELENÉS HIGIÉNIÁJA

Cél
A ruházat és kiegészítőinek alkalomhoz, időjárási viszonyokhoz, egyéniséghez illő megválasztása az alapanyag tulajdonságainak figyelembevételével. A textil anyagától függő tisztítási eljárások, eszközök helyes megválasztása. Tisztítási eljárások és módszerek fejlődéstörténetének megismerése.

Követelmény
Tudja megválasztani, ápolni, tisztán tartani ruházatát. Ismerje a textíliák karbantartásának eszközeit, balesetmentes kezelésüket. Ismerje a személyi higiénia be nem tartásának következményeit, a környezetkímélő mosószerek alkalmazásának fontosságát.
Az életmódnak a megjelenésre gyakorolt hatását építse be a mindennapjaiba.

Függőség
Az ápolószerek használata.

Tartalom
Egyéni ruhatervek.
Ruhanemű tisztántartása.
Kozmetikumok használata.

Értékelés
Technikatörténeti kutatómunka szóbeli értékelése.
Egyéni ruhatervek elemzése és értékelése előre megadott szempontok alapján.

5. KERTKEDVELŐKNEK, KERTÉSZ-KEDŐKNEK

Cél

Az intenzív növénytermesztés alapjainak megismerése. Az üvegház és fóliaház rendszerének ismerete. A víz- és energiatakarékos rendszerek alkalmazása. Korszerű eljárások megismerése.

Követelmény

Ismerje a hajtatásos termesztés hagyományos és számítógéppel vezérelt típusait.

Függőség

A kertek művelési technológiáinak ismerete.

Tartalom (4)

Haszonkerti termesztés

Hajtatásos termesztés a kiskertben.

Hajtató berendezések gazdaságos működtetése.

Növények tápoldatos termesztése.

Értékelés

A kerti munka értékelése előre megadott szempontok szerint.

összefoglalás (3)

Természetismeret

KERETTANTERV TERMÉSZETISMERET
5.-6. ÉVFOLYAM

Az összeállítás alapja az EMMI kerettanterv 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelet 2. melléklet kerettanterv az általános iskola 5-8. évfolyama számára.

Napjaink környezeti problémái és a fogyasztói társadalom által kínált, gyakran egészségkárosító életmódra csábító megoldások ráirányítják a figyelmet a természettudományos műveltség fontosságára, amelynek alapozása a természetismeret tantárgy egyik legfontosabb feladata.

A tantárgy legfőbb célja a tanulók természet iránti érdeklődésének fenntartása. Olyan gyerekek nevelése, akik nyitottak a világra, felismerik a problémákat, keresik a jelenségek okait, következtetéseket tudnak levonni a tapasztalt tényekből, képesek kérdéseket megfogalmazni, és életkoruknak megfelelő válaszokat találnak a felvetődött kérdésekre. Ez a gondolkodásmód segít eligazodni a természeti és társadalmi környezetben, egyben kitágítja a világ megismerésének lehetőségét, a mindennapokban jól hasznosítható tudás megszerzését szolgálja. A korábban megszerzett ismeretekre és készségekre épülve fejleszti a természeti jelenségek megfigyelésének a képességét, fölkelti a megfigyelt jelenségek magyarázata iránti igényt, előkészíti a természettudományos megismerés módszereinek alkalmazását, és megalapozza a 7. évfolyamtól induló természettudományos tárgyak: a biológia-egészségtan, a fizika és a kémia, valamint a földrajz tanulását.

A természetismeret tantárgy a 10–11 éves tanulók holisztikus világképéhez illeszkedve – a lehetőségekhez mérten – egységben mutatja meg az élő és élettelen világ jelenségeit, folyamatait, kölcsönhatásait. A megismerés során az elsődlegesen tapasztalati úton szerzett elemi ismeretekre építve fokozatosan fejlődik a diákok természettudományos fogalmi rendszere, alakulnak absztrakciós szintű ismereteik. A természetben, illetve a tanulók közvetlen környezetében megfigyelhető, tapasztalható jelenségek, folyamatok elemzése, kísérleti modellezése, az oksági összefüggések feltárása során formálódik a diákok természettudományos szemlélete.

A természetismeret tantárgy fontos szerepet tölt be a megismerési módszerek elsajátításában, a természettudományos gondolkodásmód megalapozásában, a természethez való pozitív attitűd alakításában. Az iskolai tanulás folyamatába szervesen beépülnek a tanulóknak az élet különféle területein a legkülönbözőbb forrásokból és tapasztalatokból szerzett ismeretei, csakúgy, mint előzetes élményei, közvetlen tapasztalásai. Ez nemcsak a tanulás hatékonyságát, hanem a tanulási motivációt is erősíti. Az ismeretszerzés nem öncélú, hanem a gondolkodás és az önálló tanulás fejlesztését szolgálja. A használható tudás megszerzése lehetőséget nyújt ahhoz, hogy a tanuló új szituációban a tantárgyi kereteken kívül is sikeresen alkalmazza tudását. Az egyéni tapasztalatszerzésre épülő tanulás, a tevékenységközpontú módszerek, az IKT-eszközök alkalmazása, a vita és az érvelés olyan élményekhez juttatják a diákokat a tantárgy tanulása közben, amelyek elősegítik a természethez való pozitív viszonyulásuk fennmaradását, és hozzájárulnak a természettudományok iránti érdeklődés felkeltéséhez.

A természettudományok egységes szemléletének kialakítását az ötödik évfolyamtól az érettségiig ívelő közös fejlesztési területek, rendezőelvek integrációja biztosítja. Az állandóság és változás látszólagos antagonizmusa, a rendszerek törvényszerűségeinek vizsgálata, a struktúra és funkció összefüggései, az anyag, az energia, az információ

különböző formái más-más tartalomhoz kötődve jelennek meg, fejlesztve azokat a készségeket és képességeket is, melyek a tudományos megismerés, a technikai eszközök alkalmazásának feltételeit biztosítják.

A fejlesztési területek közül kiemelkedik és különösen nagy hangsúlyt kap a természetismeret tantárgy keretein belül az ember szervezetének és működésének megismerése, a környezet és fenntarthatóság problémakörének elemzése.

A természetismeret testi-lelki egészség témaköreinek kibontása során feltárja a környezet és az egészség kapcsolatát, hozzájárul az egészséges életvitel szokásrendszerének formálásához, segíti az együttélés szabályainak elfogadását és betartását. A Föld globális problémáinak vizsgálatán keresztül felhívja a figyelmet az ember személyes felelősségére, egyéni és közösségi szinten aktivizál a helyi környezeti problémák megoldása érdekében. A hazai tájak és életközösségek megismerése pedig hozzájárul a nemzeti büszkeség, a hazaszeretet fejlődéséhez.

A természetismeret a többi tantárggyal közösen megalapozza azokat a megismerési képességeket, személyiségjegyeket, melyek birtokában a diákok elsajátítják a tanulás elemi módszereit, technikáit, átélhetik az ismeretszerzés örömét, a világ megismerésének szépségét. A tananyag feldolgozása több ponton kapcsolódik más tárgyak ismeretanyagához, fejlesztési követelményeihez. A tanulás folyamatában épít a tanulók meglévő tudására, lehetőséget ad az önálló információszerzésre is.

A témakörök feldolgozása során a tanulási, a gondolkodási és a kommunikációs képességek fejlesztése párhuzamosan folyik, egymást erősítik. Ez teszi lehetővé, hogy a tanulók életkoruknak megfelelően használják a szaktudomány nyelvezetét a jelenségek, folyamatok értelmezése és a természet bemutatása során.

Mindezek eredményeként a tanuló megőrizi kíváncsiságát, motivált marad az ismeretszerzésben. Egyénileg vagy társaival közösen aktívan vesz részt a tanítás-tanulás folyamatában. Ismeri és érti a tanulás során elérhető lehetőségeket, és képes a mindennapi életében, munkájában a felmerülő akadályok leküzdésére, a megszerzett ismeretek, képességek hasznosítására. Ez olyan szellemiséget, munkatermi hangulatot igényel, ahol a nevelő társ az ismeretszerzés folyamatában. Irányítja, segíti a tanulót a megismerés útján, lehetőséget teremt az egyéni differenciált munkára, visszajelzéseivel, értékelésével jobb teljesítményre ösztönzi őket.

5. évfolyam
Évi óraszám: 2 óra/ hét

A tantárgy az Ember és természet, valamint a Földünk-környezetünk műveltségterület tartalmait és fejlesztési feladatait öleli fel. A körülöttünk lévő világ komplex megismerését szolgálja, melyben a különböző tudományterületek – a fizika, biológia-egészségtan, kémia, földrajz – ismeretei összekapcsolódnak, egymást kiegészítik, magyarázatul szolgálnak mesterséges és természetes környezetünkben lejátszódó jelenségek megértéséhez.

A megismerés a tanulók életkori sajátosságaihoz igazodik. A közelitől a távoli, az egyeditől az általános felé halad. Élmények, egyéni tapasztalatok megszerzésére törekszik. Kiemelt szerepük van a megfigyeléseknek, kísérleteknek, vizsgálódásoknak, melyek tapasztalatait – tanári irányítás mellett – növekvő önállósággal képesek elvégezni, rögzíteni, értelmezni, miközben egyre nagyobb jártasságot szereznek a balesetmentes eszközhasználatban, a csoportban végzett munka során a feladatok megosztásában és az együttműködésben. Alapvető elvárás évente legalább két kísérlet, vizsgálódás önálló elvégzése, illetve négy, tanórán bemutatott vizsgálatról feljegyzés készítése.

Vizsgálódások közben feltárulnak az élő és élettelen anyagok tulajdonságai, szerkezetük és működésük összefüggései, az anyagok kölcsönhatásai és változásai. Megismerik a közvetlen környezet állatait, növényeit, jellemző tulajdonságait, jelentőségét, emberhez fűződő kapcsolatát.

Megértik az élő és élettelen környezet kölcsönhatásait, a szervezet és az életmód összefüggéseit. Eléjük tárul a természet formagazdagsága és szépsége, amely erősíti a fiatalok kötődését szűkebb és tágabb környezetükhöz, szülőföldjükhöz.

A természetismeret tanulása során fejlődik a tanuló szemléleti térképolvasási képessége. A kerettanterv megjeleníti a legfontosabb topográfiai fogalmakat is. Elvárható tudás, hogy a tanuló felismeri és megmutatja ezeket a különböző ábrázolásmódú térképeken.

A természetismeret tantárgy embert és környezetét, a természeti és társadalmi folyamatokat egységben jeleníti meg. Kutatja az okokat és a következményeket. Együttgondolkodásra sarkallja a tanulókat, megláttatja az emberi tevékenység pozitív és negatív hatásait. Rávilágít a fogyasztói társadalom hibáira, anyag- és energiatakarékos szokások kialakítására ösztönöz. Az ember személyes felelősségét hangsúlyozza az egészség és a környezet védelmében.

Új elemként jelenik meg a követelményekben, hogy a tanuló a kétéves ciklus alatt legalább egy alkalommal önállóan dolgozzon fel egy természettudományos témát. A feladat lehetőséget nyújt a tehetségek kibontakoztatására, az elvégzett munka tükrözi a tanuló készségeinek, képességeinek fejlődését is.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Állandóság és változás környezetünkben -Anyag és közeg**	**Órakeret 6 óra**
Előzetes tudás	Anyagok érzékszerveinkkel észlelhető (megfigyelhető) és mérhető tulajdonságainak felismerése, mérése, természetes (arasz, láb, nap, év) és mesterséges mérőeszközök használata. Halmazállapotok és halmazállapot-változások megkülönböztetése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A közvetlen környezet egyes anyagainak felismerése, megnevezése, bizonyos tulajdonságaik alapján történő csoportosítása, előre megadott halmazképző-fogalmak alapján. A kísérlet mint bizonyítási módszer alkalmazása anyagok tulajdonságainak meghatározásában, jelenségek felismertetésében. Gyakorlottság kialakítása a mennyiségi tulajdonságok mérésében.	

Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások, ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások: Milyen közös és milyen eltérő tulajdonságai vannak a bennünket körülvevő anyagoknak? Miért és mivel lehet a testek egyes tulajdonságait megmérni? Hogyan készíthetünk keverékeket, és hogyan lehet azokat alkotórészeikre szétválasztani?	A környezetben előforduló élő és élettelen anyagok felismerése, csoportosítása megadott szempontok alapján, szempontok keresése. Mérési eljárások, mérőeszközök használata a hőmérséklet, hosszúság, időtartam mérésének önálló elvégzése során megadott szempontok alapján. A mért	*Matematika:* A becslés és mérés, mennyiségek nagyságrendi rendezése, számok, mérések, mértékegységek, mennyiségek használata, átváltás. Adatok lejegyzése, ábrázolása, rendezése, az adatok közötti

Mi történik a cukorral, ha vízbe tesszük? Mi a hasonlóság és a különbség a fa égése és korhadása között? Mi kell az égéshez? Miért kell szellőztetni? Mi a teendő, ha valakinek meggyullad a ruhája? Miért nélkülözhetetlen a víz, a levegő és a talaj az élőlények számára? *Ismeretek:* Élő és élettelen anyag minőségi tulajdonságai, mérhető jellemzői. A talaj, a levegő és a víz tulajdonságai, szerepük az élővilág és az ember életében (konkrét példák). Az anyagok különféle halmazállapotainak és a halmazállapot-változásainak összefüggése a hőmérséklettel. Keverékek és azok szétválasztása. Gyors és lassú égés, a tűzoltás alapjai. Teendők tűz esetén. A víz tulajdonságai, megjelenési formái, jelentősége a természetben. A levegő összetétele, a légnyomásváltozás okai.	adatok rögzítése, értelmezése. Olvadás, fagyás, párolgás, forrás, lecsapódás megfigyelése, példák gyűjtése a természetben, a háztartásban, az iparban. Hétköznapi és kísérleti tapasztalatok összehasonlítása, a közös vonások kiemelése. Olvadás és oldódás közötti különbség felismerése megfigyelés, kísérleti tapasztalatok alapján. Keverékek és oldatok készítése, a kapott új anyag megfigyelése, megnevezése. Keverékek és oldatok szétválasztása többféle módon. A tűzveszélyes anyagokkal való bánásmód és a tűz esetén szükséges teendők. elsajátítása, gyakorlása. A víz fagyáskor történő térfogat-növekedésének bizonyítása, következményei a környezetben (példák gyűjtése, pl. kőzetek aprózódása, vízvezetékek szétfagyása). . A levegő egyes tulajdonságainak kísérletekkel való igazolása (összenyomható, a benne található egyik összetevő, az oxigén táplálja az égést, van tömege). A légnyomás elemi szintű értelmezése. A légnyomás változásának értelmezése konkrét példák alapján.	kapcsolatok vizsgálata.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Anyag, élő-élettelen, halmazállapot, keverék, légnyomás, talaj, kőzettörmelék, humusz, talajnedvesség.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Élet a kertben	Órakeret 11 óra
Előzetes tudás	A növény testének részei, fás és lágy szár, életjelenségek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szerkezet és a működés összefüggéseinek felismerése a virágos növények testfelépítésén keresztül. A zöldség- és gyümölcsfélék szerepe az egészséges táplálkozásban, fogyasztásuk egészségvédelmi szabályainak megismerése. A növények környezeti igénye – termesztése, valamint szerveinek felépítése – működése közötti oksági összefüggések feltárása, magyarázata. A felépítés és a működés kapcsolatának megfigyelése a növények testfelépítésének példáján. A fenntarthatóságot segítő szemlélet megalapozása a kártevők elleni védekezés kapcsán. A rendezett és szép környezet iránti igény felkeltése. Az ember személyes felelősségének felismertetése a környezet alakításában.	

Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások, ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások: Mire van szükségük a növényeknek ahhoz, hogy szépek, egészségesek legyenek, és bő termést hozzanak? Miért egészséges a zöldség-és gyümölcsfélék fogyasztása? Miben különbözik a konyhakert a virágos kerttől? Milyen növényi részt fogyasztunk, amikor zöldséget, gyümölcsöt eszünk? Mi a veszélye a kártevők vegyszeres irtásának? Miért találkozunk sok földigilisztával és csigával eső után? Miért képes az éti csiga sértetlenül átjutni az éles borotvapengén? *Ismeretek:* A növényi test felépítése, a szervek működése, a növények életfeltételei. Gyümölcs- és zöldségfélék (őszibarack, dió, szőlő, burgonya, vöröshagyma, paprika, káposztafélék) környezeti	A növények életfeltételeinek igazolása kísérletekkel. Ismert kerti növények összehasonlítása adott szempontok (testfelépítés, életfeltételek, szaporodás, anyagcsere) alapján. Az egyes fajok/fajták környezeti igényei és gondozási módja közötti összefüggés megismerése. Zöldség- és gyümölcsfélék ehető növényi részeinek összehasonlítása. A termény és a termés megkülönböztetése konkrét példákon keresztül. A főbb növényi szervek és a módosult növényi részek azonosítása ismert példákon. A kártevők alapvető rendszertani (országszintű) besorolása és a kártevők hatására bekövetkező elváltozások értelmezése. A vegyszermentes védekezés fontosságának tudatosítása, a	*Vizuális kultúra:* gyümölcsök, zöldségfélék ábrázolása a festményeken. *Magyar nyelv és irodalom:* szövegértés: a szöveg egységei közötti tartalmi megfelelés felismerése; a szövegben elszórt, explicite megfogalmazott információk azonosítása, összekapcsolása, rendezése: a szöveg elemei közötti ok-okozati viszony magyarázata; egy hétköznapi probléma megoldása a szöveg tartalmi elemeinek felhasználásával; hétköznapi kifejezés alkalmi jelentésének felismerése. *Történelmi, társadalmi*

igényei, termőhelye, testfelépítése, ehető részei, élettartama, felhasználása. A zöldség- és gyümölcsfélék szerepe az egészség megőrzésében. Fogyasztásuk higiénés szabályai. A gyümölcs- és zöldségfélék kártevői: burgonyabogár, káposztalepke, házatlan csigák, monília. A kártevők elleni védekezés. A vegyszerhasználat következményei. A petúnia és atulipán szervei, testfelépítése. Dísznövények szerepe közvetlen környezetünkben (lakás, osztályterem, udvar). A növények gondozásának elemi ismeretei. A földigiliszta és az éti csiga testfelépítése, életmódja, jelentősége. Jellegzetes kerti madarak.	biológiai védekezés lehetőségeinek és jelentőségének felismerése. A kert életközösségként való értelmezése. Egy tipikus egyszikű és egy tipikus kétszikű növény virágának vizsgálata; a tapasztalatok rögzítése. Növények telepítése, gondozása az osztályteremben, iskolaudvaron, a növények fejlődésének megfigyelése. A földigiliszta és az éti csiga megfigyelése, összehasonlítása. A kerti madarak szerepének bemutatása a kártevők megfékezésében.	*és állampolgári ismeretek:* Amerika felfedezése. *Matematika:* Fogalmak egymáshoz való viszonya. Rendszerezést segítő eszközök és algoritmusok. Összehasonlítás, azonosítás, megkülönböztetés. Osztályozás egy és egyszerre két (több) saját szempont szerint, adott, illetve elkezdett válogatásban felismert szempont szerint. Matematikai modellek (hierarchikus kapcsolatok ábrázolása). *Technika, életvitel és gyakorlat:* zöldség- és gyümölcsfélék felhasználása. *Informatika:* információkeresés az interneten.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Zöldség, gyümölcs, virág, mag, termés, fő- és mellékgyökérzet, főeres levél, mellékeres levél, virág, takarólevél, lepellevél, ivarlevél, csonthéjas termés, bogyótermés, módosult növényi rész, gumó, egynyári, kétnyári, évelő növény, gyűrűsféreg, bőrizomtömlő, puhatestű, köpeny, zsigerzacskó, átalakulásos fejlődés, átalakulás nélküli fejlődés, tápláléklánc.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Állatok a házban és a ház körül**	**Órakeret 8 óra**
Előzetes tudás	Háziállat, ízeltlábú, életjelenségek: mozgás, táplálkozás, légzés, szaporodás, fejlődés.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A felépítés és a működés kapcsolatának bemutatása a házban és a ház körül élő állatok testfelépítésének, életmódjának vizsgálatán keresztül. A tanulók természettudományos gondolkodásmódjának fejlesztése az élőhely-szervezet-életmód, a testfelépítés-működés-egyedfejlődés közötti oksági összefüggések feltárásával. A rendszerszemlélet fejlesztése az állatcsoportok jellemzőinek összegyűjtésével, a lényeges jegyek kiemelésével. A hierarchikus rendszerezés elvének megismerése és alkalmazása. Az ember és az állatok sokrétű kapcsolatának megláttatása, a felelős állattartás igényének kialakítása, szokásrendszerének formálása. Az egészséges életmódra való törekvés erősítése az állati eredetű táplálékok fogyasztásával kapcsolatos egészségügyi szabályok megismertetésével.

Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások, ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások: Hogyan vált háziállattá a kutya? Mi a kérődzés? Milyen szerepet töltenek be a háziállatok az ember életében? Hogyan védekezhetünk az állatok által terjesztett betegségek ellen? Miért költöznek el egyes madarak a tél beállta előtt? Miért és hogyan védjük télen a madarakat? *Ismeretek:* Háziállatok: kutya Haszonállatok: sertés, szarvasmarha, házityúk testfelépítése, életmódja, hasznosítása. Az állatok életfeltételeihez illeszkedő felelős állattartás. Az állati eredetű tápanyagok szerepe az ember táplálkozásában. Állati eredetű anyagok felhasználása (toll, bőr). A házban és a ház körül élő állatok: házi veréb, füstifecske, házi légy testfelépítése, életmódja, jelentősége. Az állatok szerepe a betegségek	Önálló kutatómunka a kutya háziasításával kapcsolatban. Az állattartás, az állatok védelme iránti felelősség megértése. A megismerési algoritmusok alkalmazása az állatok megfigyelése és bemutatása során. A testfelépítés – életmód – élőhely összefüggésének felismerése, magyarázata. A környezethez való alkalmazkodás bizonyítása példákkal, a megfigyelés eredményének rendszerezése, következtetések levonása. Az állatorvosi felügyelet jelentőségének felismerése az ember egészségének védelmében. Gerinces és gerinctelen állatok testfelépítése közötti különbségek azonosítása. A megismert állatok csoportosítása különböző szempontok szerint. A madárvédelem évszakhoz kötődő tennivalóinak elsajátítása,	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* őskor. *Magyar nyelv és irodalom:* szövegértés: a szöveg egységei közötti tartalmi megfelelés felismerése; szövegben elszórt, explicite megfogalmazott információk azonosítása, összekapcsolása, rendezése; a szöveg elemei közötti ok-okozati, általános-egyes vagy kategória-elem viszony felismerése. *Matematika:* Fogalmak egymáshoz való viszonya. Rendszerezést segítő eszközök és algoritmusok ismerete. Összehasonlítás, azonosítás, megkülönböztetés; különbségek, azonosságok

terjesztésében. A megelőzés lehetőségei. Madárvédelmi alapismeretek.	gyakorlása.	megállapítása. Osztályozás egy és egyszerre két (több) saját szempont szerint, adott, illetve elkezdett válogatásban felismert szempont szerint. Matematikai modellek (hierarchikus kapcsolatok ábrázolása). *Technika, életvitel és gyakorlat:* állati eredetű táplálékok szerepe.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Háziállat, gerinces, gerinctelen, madár, emlős, patás, összetett gyomor, kérődző, ragadozó, növényevő, mindenevő, ízeltlábú, rovar, teljes átalakulás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Tájékozódás a valóságban és a térképen**	**Órakeret 4 óra**
Előzetes tudás	Iránytű, alaprajz, fővilágtájak, térképvázlat, térkép.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A térbeli tájékozódás fejlesztése valós környezetben, térképen és földgömbön. A földrajzi tér hierarchikus kapcsolatainak felismertetése. Átfogó kép kialakítása Magyarország világban elfoglalt helyéről. A valóság és a térképi ábrázolás összefüggéseinek megláttatása, a térképi ábrázolásmód korlátainak belátása. A különböző térképek jelrendszerének megismerése, értelmezése, felhasználása az információszerzés folyamatában. Az elemi térképolvasás lépéseinek alkalmazása, a szemléleti térképolvasás megalapozása.	

Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások, ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások: Hogyan készül a térkép? Miért van szükség térképre? Hogyan segíti a térkép jelrendszere ismeretlen tájak megismerését? Iránytű használata. Tájékozódás térképvázlattal. Útvonaltervezés térképen.	Irány meghatározása a valós térben. Az iránytű működésének mágneses kölcsönhatásként való értelmezése. A térkép és a valóság közötti viszony megértése. Eligazodás terepen térképvázlattal. A térábrázolás különböző	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* földrajzi felfedezések. *Matematika:* Térbeli mérési adatok felhasználása számításokban. Becslés. Nagyítás,

Távolság mérése. Település- és turistatérképek használata. *Ismeretek:* Iránytű. Fő-és mellékvilágtájak. A valós tér átalakítása, alaprajz, térképszerű ábrázolás. A térábrázolás különböző formái – útvonalrajz, térképvázlat. A térképi ábrázolás jellemzői: égtájak, szín- és jelkulcs, névírás, méretarány, aránymérték. Térképfajták: domborzati, közigazgatási, turista-, és kontúrtérkép. Hazánk nagytájai, szomszédos országaink.	formáinak összehasonlítása. Térképvázlat készítése a lakóhely részletéről. Felszínformák – alföld, dombság, hegység, völgy, medence – ábrázolásának felismerése a térképen. A térkép jelrendszerének értelmezése. Különböző jelrendszerű térképek elemzése, információ gyűjtése. Irány és távolság meghatározása (digitális és nyomtatott) térképen. Méretarány és az ábrázolás részletessége közötti összefüggés megértése. A különböző térképek ábrázolási és tartalmi különbségeinek megállapítása. Tájékozódás hazánk domborzati és közigazgatási térképén.	kicsinyítés. Mérés, mértékegységek használata. Koordináta-rendszer, aránypár. *Magyar nyelv és irodalom:* Szövegértés - a speciális jelrendszerek (pl. térkép) magyarázata, explicite megfogalmazott információk azonosítása, összekapcsolása, rendezése. A hétköznapi kifejezés alkalmi jelentésének felismerése. *Informatika:* keresés az interneten, alkalmazások használata.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Fő- és mellékvilágtáj, alaprajz, útvonalrajz, térképvázlat, térkép. Térképi jelrendszer, domborzati, közigazgatási, turista- és kontúrtérkép, földrajzi fokhálózat, keresőhálózat, turistajelzés.
Topográfiai ismeretek	Alföld, Kisalföld, Északi-középhegység, Dunántúli-középhegység, Dunántúli-domb- és hegyvidék, Nyugat magyarországi-peremvidék. Szlovákia, Ukrajna, Románia, Szerbia, Horvátország, Szlovénia, Ausztria. Baktérítő, Ráktérítő, Déli-sark, déli-sarkkör, Egyenlítő, Északi-sark, északi-sarkkör, kezdő hosszúsági kör. Atlanti-óceán, Csendes-óceán, Indiai-óceán, Jeges-tenger, Földközi-tenger, Afrika, Amerika, Európa, Ázsia, Ausztrália, Antarktika, Közép-Európa.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A Föld és a Világegyetem**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	A Nap látszólagos napi járása, a Nap mint energiaforrás, időjárás, hőmérséklet, csapadék, szél.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A térbeli tájékozódás, a térfogalom fejlesztése átfogó kép kialakításával a Naprendszer felépítéséről, Földünknek a világegyetemben elfoglalt helyéről. A rendszerszemlélet fejlesztése a Nap, a Föld és a Hold mozgásai, a közöttük levő kölcsönhatások és következményeik vizsgálata során.	

	Az oksági gondolkodás fejlesztése a természeti környezet jelenségeinek – a Hold fényváltozásainak, a napszakok, évszakok és az éghajlati övezetek kialakulásának – magyarázata, a légköri alapfolyamatok közötti oksági összefüggések feltárása során. Természeti törvények felismerése, alkalmazása a hétköznapi jelenségek értelmezésekor. Különböző típusú információforrások használatának gyakoroltatása éghajlati diagramok, tematikus térképek révén. A klímaváltozás és az emberi tevékenység közötti összefüggés felismerése, a személyes felelősség tudatosítása. A tudományos megismeréshez kötődő történeti szemlélet formálása.

Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások, ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások: Hogyan állapítható meg éjszaka iránytű nélkül az északi irány? Miért látjuk másnak a csillagos égboltot a különböző évszakokban? Miért van a sarkvidékeken hideg, a trópusokon meleg? Hogyan készül az időjárás-jelentés? Miért váltakoznak az évszakok és a napszakok? Miért hosszabbak a nappalok nyáron, mint télen? Hogyan keletkezik a szél és a csapadék? Hogyan védhetjük magunkat villámláskor, hóviharban, hőségben, szélviharban? *Ismeretek:* A Föld helye a Naprendszerben és a Világegyetemben. Égitest, csillag, bolygó, hold. Sarkcsillag, csillagképek. A Naprendszer. A Nap jelentősége. A Nap, a Föld és a Hold egymáshoz viszonyított helyzete, mérete, távolsága, mozgása, kölcsönhatása. Kopernikusz hipotézisének tudománytörténeti jelentősége.	A Föld, a Nap és a Világegyetem közötti hierarchikus kapcsolat ábrázolása. A csillag és a bolygók közötti különbség felismerése. A sarkcsillag és egy-két csillagkép felismerése az égbolton. Érvek gyűjtése arról, hogy a Nap csillag. A holdfogyatkozás és a Hold fényváltozásainak értelmezése modell vagy más szemléltetés alapján. A napközpontú világkép egyszerű modellezése. A Föld mozgásai és a napi, évi időszámítás összefüggéseinek megértése. Az éghajlati övezetek összehasonlítása. Az évszakok váltakozásának magyarázata. Nap és a Föld helyzetének modellezése a különböző napszakokban és évszakokban. A Föld gömbalakja, a	*Matematika:* Fogalmak egymáshoz való viszonya. Rendszerezést segítő eszközök és algoritmusok. Összehasonlítás, azonosítás, megkülönböztetés; különbségek, azonosságok megállapítása. Osztályozás egy és egyszerre két (több) saját szempont szerint, adott, illetve elkezdett válogatásban felismert szempont szerint. Matematikai modellek (hierarchikus kapcsolatok ábrázolása). *Magyar nyelv és irodalom:* szövegértés - a szöveg egységei közötti tartalmi megfelelés felismerése; szövegben elszórt, explicite megfogalmazott információk azonosítása, összekapcsolása, rendezése; a szöveg elemei közötti ok-

A Föld alakja. A tengelykörüli forgás és a Nap körüli keringés következményei. Föld gömbhéjas szerkezete. Időjárás, éghajlat és elemeik: napsugárzás, hőmérséklet, csapadék, szél. Légköri alapfolyamatok: felmelegedés, lehűlés, szél keletkezése, felhő- és csapadékképződés, csapadékfajták, a víz körforgása és halmazállapot-változásai. . Veszélyes időjárási jelenségek: villámlás, szélvihar, hóvihar, hőség.	napsugarak hajlásszöge és az éghajlati övezetek közötti összefüggés felismerése. Időjárás-jelentés értelmezése, a várható időjárás megfogalmazása piktogram alapján. A csapadék és a szél keletkezésének leírása ábra vagy modellkísérlet alapján. A fizikai jelenségek (nyomásváltozás, hőmérsékletváltozás, halmazállapot változások) bemutatása a csapadék és a szél keletkezésében. Az időjárási elemek észlelése, mérése. A mért adatok rögzítése, ábrázolása. Napi középhőmérséklet, napi és évi közepes hőingadozás számítása. Időjárás és a gazdasági élet közötti kapcsolat bizonyítása konkrét példák alapján. . A légkör általános felmelegedésének helyi és globális következményeinek felismerése példákban. A veszélyes időjárási helyzetekben való helyes viselkedés szabályainak összegyűjtése.	okozati, általános-egyes vagy kategória-elem viszony magyarázata. *Informatika:* információkeresés az interneten.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Világegyetem, égitest, csillag, bolygó, hold, holdfázis, tengelyferdeség, évszak, gömbhéjas szerkezet, éghajlati övezet, éghajlat, időjárás, napi és évi középhőmérséklet, napi hőingadozás, évi közepes hőingadozás, csapadék, szél	
Topográfiai ismeretek	Naprendszer, Nap, Jupiter, Föld, Mars, Merkúr, Vénusz, Neptunusz, Szaturnusz, Uránusz, Hold.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Felszíni és felszín alatti vizek	Órakeret 9 óra
Előzetes tudás	A víz szerepe, előfordulása a természetben, a víz tulajdonságai. Állóvizek, folyóvizek. Vízszennyezés.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A Környezet és fenntarthatóság fejlesztési terület részeként hazánk felszíni és felszín alatti vizei és jelentőségük megismerése, a nemzeti azonosság és a hazaszeretet erősítése. A vízkészletre kifejtett egyéni és társadalmi-gazdasági hatások, a belőlük adódó problémák felismerése, megoldási módok keresésére való törekvés erősítése, a felelősségtudat erősítése egyéni és közösségi szinten. A takarékos vízhasználat szokásának megalapozása. A hazánk vízrajzáról való átfogó kép kialakítása során a szemléleti térképolvasás fejlesztése. Az összefüggések, törvényszerűségek alkalmazása a logikai térképolvasás elemi lépései során. A természetföldrajzi és társadalom-földrajzi folyamatok időléptéke közötti különbségek érzékeltetésével az időbeli tájékozódás, az időfogalom fejlesztése. Az érdeklődés felkeltése a közvetlen környezet szépségeinek, értékeinek megismerése és a környezeti problémák iránt.	

Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások, ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások: Hol található hazánkban gyógyfürdő? Melyek a vízszennyezés forrásai lakóhelyeden (környékén)? Milyen jelek utalnak a víz szennyeződésére? Milyen károkat okozhatnak az árvizek és a belvizek? Mi veszélyezteti hazánk ivóvízkészletét? Melyek az egészséges, jó ivóvíz tulajdonságai? Hogyan takarékoskodhatunk az ivóvízzel otthon és az iskolában? *Ismeretek*: Felszín alatti vizek: talajvíz, hévíz, ásványvíz, gyógyvíz jellemzői, jelentősége az ember életében, gazdasági életében.	Helyi környezeti problémák felismerése. Információgyűjtés tanári irányítással a lakóhely (környéke) vizeinek minőségéről. Következtetések levonása. Felszín alatti vizek összehasonlítása, vizek különböző szempontú rendszerezése. A felszíni és a felszín alatti vizek kapcsolatának igazolása példákkal. Az időjárás, a felszínforma és a belvízveszély közötti kapcsolat bizonyítása. A legjelentősebb hazai álló-és folyóvizek, a főfolyó, a mellékfolyó és a torkolat felismerése a térképen.	*Magyar nyelv és irodalom:* Szövegértés - a szöveg egységei közötti tartalmi megfelelés felismerése; a szövegben elszórt, explicite megfogalmazott információk azonosítása, összekapcsolása, rendezése: a szöveg elemei közötti ok-okozati viszony magyarázata; egy hétköznapi probléma megoldása a szöveg tartalmi elemeinek felhasználásával; hétköznapi kifejezés alkalmi jelentésének felismerése. A táj, a természeti

A belvizek kialakulásának okai és következményei, az ellene való védekezés formái. Felszíni vizek: hazánk legjelentősebb állóvizei, folyóvizei. A folyók útja a forrástól a torkolatig. Vízgyűjtő terület, vízválasztó, vízjárás, folyók felszínformálása. Árvizek kialakulásának oka, az ellene való védekezés formái. Állóvizek keletkezése, pusztulása. Legnagyobb tavunk: a Balaton (keletkezése, jellemzése). A folyók, tavak haszna, jelentősége. Vízszennyezés okai, következményei, megelőzésének lehetőségei. Vizek védelme. A Balaton-felvidéki vagy a Fertő-Hanság Nemzeti Park értékei. Víztisztítási eljárások.	A felszín lejtése, a folyó vízhozama, munkavégző képessége és a felszínformálás közötti összefüggés magyarázata. Az éghajlat és a folyók vízjárása közötti összefüggés magyarázata. Egy választott nemzeti park vizes élőhelyének, természeti értékeinek bemutatása önálló ismeretszerzés, információfeldolgozás alapján. Példák gyűjtése arról, hogy a víz mint természeti erőforrás hogyan hat a társadalmi, gazdasági folyamatokra. Személyes és közösségi cselekvési lehetőségek összegyűjtése az emberi tevékenység által okozott környezetkárosító folyamatok káros hatásainak csökkentésére. Különböző vizek (pl. csapvíz, ásványvíz, desztillált víz) fizikai-kémiai tulajdonságainak összehasonlítása. Ipari víztisztítás megfigyelése helyi víztisztító üzemben, vagy filmen.	jelenségek ábrázolásának szerepe. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* folyami kultúrák. *Technika, életvitel és gyakorlat:* vízfelhasználás, víztisztítás, víztakarékosság.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Felszíni víz, felszín alatti víz, talajvíz, belvíz, hévíz, gyógyvíz, ásványvíz, folyóvíz, állóvíz, főfolyó, mellékfolyó, vízgyűjtő terület, vízválasztó, vízjárás, felszínformálás, vízszennyezés, vízvédelem.	
Topográfiai ismeretek	Balaton, Fertő tó, Velencei-tó, Duna, Tisza, Körös, Dráva, Rába, Szigetköz, Szentendrei-sziget, Csepel-sziget, Mohácsi-sziget.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Hegyvidékek, dombvidékek**	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	Jellegzetes felszíni formák (síkság, alföld, dombság, hegység, völgy, medence), a folyók felszínformálása, kőzetek (homok, lösz,) és ásványkincsek (barnaszén, feketekőszén, kőolaj, földgáz),	

	környezetszennyezés, talajpusztulás. A növény jellegzetes szervei, fő típusaik, egynyári, kétnyári, évelő növény. Természeti erőforrások – társadalmi, gazdasági folyamatok összefüggései, éghajlati diagramok, éghajlati térképek értelmezése.
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az egyensúly és stabilitás fogalmának mélyítése a külső és belső erők egyensúlyának a földfelszín mai képének kialakításában való szerepének megismerésével. A természeti erőforrások és a társadalmi-gazdasági folyamatok összefüggéseinek bizonyítása, következtetések levonása. A logikai térképolvasás megalapozása. A hazaszeretet elmélyítése hazai tájaink szépségeinek és értékeinek bemutatásával. A földrajzi tér megismerési módszereinek továbbfejlesztése. Az információgyűjtés és feldolgozás fejlesztése a térképek, diagramok, adatsorok használatában való jártasság és a szemléleti térképolvasás készségeinek fejlesztésével. A földfelszín kialakulása és az ember termelő tevékenysége során végzett tájátalakítás időléptéke közötti különbség érzékeltetése. Az emberi tevékenység által okozott károk és a megelőzés lehetőségeinek megismerése, a személyes felelősségérzet erősítése.

Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások, ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások: Hogyan keletkeztek a hegységek? Hogyan működnek a vulkánok? Mi az oka annak, hogy a Bükkben csak a hegy lábánál találunk forrásokat? A biodízel mint energiaforrás. Használatának előnyei és hátrányai. Mire használják a bazaltot és a mészkövet? *Ismeretek:* Hazai hegységeink keletkezése, a belső erők szerepe a hegységképződésben: gyűrődés, vetődés, vulkánosság. A külső felszínformáló erők: víz, szél, jég, hőmérsékletingadozás hatásai. A lepusztulás – szállítás – lerakódás – feltöltődés kapcsolata. Kőzetek vizsgálata. Az andezit,	A gyűrődés, vetődés, vulkáni működés megfigyelése egyszerű modellkísérletekben. Példák a különböző hegységképződési folyamatok eredményeként létrejött formakincs kapcsolatára. Aprózódás és mállás, külső és belső erők összehasonlítása. Néhány jellegzetes hazai kőzet egyszerűen vizsgálható tulajdonságainak megállapítása, összehasonlításuk, csoportosításuk. Példák a kőzetek tulajdonságai és felhasználásuk közötti összefüggésekre. Az Északi-középhegység és a Dunántúli-középhegység megadott szempontok szerinti összehasonlítása.	*Magyar nyelv és irodalom:* szövegértés – a szöveg egységei közötti tartalmi megfelelés felismerése; szövegben elszórt, explicite megfogalmazott információk azonosítása, összekapcsolása, rendezése; a szöveg elemi közötti ok-okozati, általános-egyes vagy kategória-elem viszony magyarázata. *Matematika:* Fogalmak egymáshoz való viszonya. Rendszerezést segítő eszközök és algoritmusok ismerete. Összehasonlítás, azonosítás,

bazalt, mészkő, homok, lösz, barnakőszén, feketekőszén jellegzetes tulajdonságai, felhasználásuk. A talaj szerkezete, képződése, szennyeződése és pusztulása. A talaj fő alkotóelemei (kőzettörmelék, humusz levegő, víz,). A talaj védelme. környezetszennyezés.	Önálló ismeretszerzés, információ feldolgozás a nemzeti park bemutatása során. A talaj fizikai tulajdonságainak vizsgálata. A talaj tápanyagtartalma és a növénytermesztés közötti kapcsolat felismerése. A talajszennyeződés okai és következményei. Személyes cselekvés gyakorlatának és lehetőségeinek megfogalmazása. . Egy adott tájon termeszthető növények bemutatása a növény környezeti igényei, valamint a talaj és az éghajlati adottságok alapján. A mezőgazdasági környezetszennyezés formáinak és hatásainak bemutatása konkrét példákon.	megkülönböztetés; különbségek, azonosságok megállapítása. Osztályozás egy és egyszerre két (több) saját szempont szerint, adott, illetve elkezdett válogatásban felismert szempont szerint. Matematikai modellek (hierarchikus kapcsolatok ábrázolása). *Technika, életvitel és gyakorlat:* anyagok megmunkálása.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A természet és társadalom kölcsönhatásai** **Év végi ismétlés**	**Órakeret** **6 óra** **2 óra**
Előzetes tudás	Természeti erőforrás, mezőgazdaság, ipar, környezetszennyezés, energiahordozó, életközösség, természeti erőforrások és a társadalmi gazdasági folyamatok összefüggése, tájjellemzés és az élőlények bemutatásának algoritmusa.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A rendszerszemlélet és gondolkodás fejlesztése a természeti erőforrások társadalmi-gazdasági felhasználása során bekövetkezett változások vizsgálatával, a globális problémák helyi vetületeinek felismerésével. Aktív állampolgárságra nevelés a helyi környezeti problémák okainak és következményeinek felismerésén alapuló, a környezet védelméért való aktív együttműködésre való késztetéssel. A hazához, a szűkebb pátriához való kötődés erősítése a lakóhelyi táj természeti és gazdasági-társadalmi környezetének megismerésével. Az embernek a természetben elfoglalt sajátos helyzetének és ezzel kapcsolatos felelősségének megértése a természetes és mesterséges életközösség különbségeinek megismerésével, a városi környezetben élő állatoknak az emberre gyakorolt hatásainak megismerésével.	

	Anyag- és energiatakarékos szemlélet formálása, tudatos vásárlási szokások megalapozása, az egyéni felelősség tudatosítása.

Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások, ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások: Lakóhelyed mely értékeire vagy büszke? Min szeretnél változtatni? Milyen előnyöket, milyen hátrányokat nyújt a városi élőhely az állatok számára? A szelektív hulladékgyűjtés szabályai. Energia- és víztakarékosság formái a háztartásban. Internetes menetrend használata utazás tervezéséhez. *Ismeretek:* Gazdasági ágazatok: mezőgazdaság, ipar, szolgáltatás. A gazdaság természeti feltételei. Településtípusok: tanya, falu, városjellemző képe, társadalmi, gazdasági szerepe. Élet a városban. A gazdasági ágazatok együttműködése. Hálózatok szerepe a lakosság ellátásában (víz-, energiaellátó rendszer, közlekedési hálózat). A város mesterséges életközösségének, sajátos állatvilága: házi egér vándorpatkány, csótány, feketerigó, galamb, elszaporodásuk feltételei és következményeik A betegséget terjesztő állatok elleni védekezés formái. A háztartás anyag- és energiagazdálkodása. Víz- és energiafelhasználás. Környezetszennyezés és	Különböző termékek csoportosítása aszerint, hogy a gazdaság mely ágazata állította elő. A gazdasági ágazatok közötti összefüggések bemutatása konkrét példákon keresztül. A települések eltérő társadalmi, gazdasági szerepének bemutatása konkrét példákon. A falu és a város által nyújtott szolgáltatások összehasonlítása. A vasút- és közúthálózat szerkezetének vizsgálata: Előnyök és hátrányok bemutatása. A városi élőhely nyújtotta előnyök és hátrányok elemzése az állatok alkalmazkodásának vizsgálata során. Példák gyűjtése betegségeket terjesztő városi fajokra (például parlagi galamb, vándorpatkány, róka) és az ezekkel kapcsolatos problémákra. A megoldási módok közös értékelése. A fenntarthatóságot segítő életvitel legfontosabb elemeinek bemutatása. A szelektív hulladékgyűjtés szabályainak megismerése és gyakorolása az iskolában. A társadalmi-gazdasági és környezeti folyamatok kapcsolatának feltárása a lakóhely környezetében.	*Technika, életvitel és gyakorlat:* nyersanyag, termék; közlekedés; energia- és vízellátás, takarékosság.

csökkentésének formái. Az anyag- és energiatakarékosság lehetőségei. Szelektív hulladékgyűjtés. A lakóhelyi táj természetföldrajzi és gazdasági-társadalmi jellemzői. Hazánk fővárosa, Budapest: földrajzi helyzete, gazdasági, kulturális jelentősége.	Az emberi tevékenységek által okozott környezetkárosító folyamatok felismerése a lakóhelyen és környékén. A főváros látnivalóinak bemutatása önálló ismeretszerzéssel és feldolgozással.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szelektív hulladékgyűjtés, tanya, falu, város, termelés, fogyasztás, nyersanyag, késztermék.	

6. évfolyam
Éves óraszám: 2,5 óra/ hét
Megemelt kötelező óraszám, a tantárgy óraszámába, tananyagába beépítve

A tantárgy az Ember és természet, valamint a Földünk-környezetünk műveltségterület tartalmait és fejlesztési feladatait öleli fel. A körülöttünk lévő világ komplex megismerését szolgálja, melyben a különböző tudományterületek – a fizika, biológia-egészségtan, kémia, földrajz – ismeretei összekapcsolódnak, egymást kiegészítik, magyarázatul szolgálnak mesterséges és természetes környezetünkben lejátszódó jelenségek megértéséhez.

A megismerés a tanulók életkori sajátosságaihoz igazodik. A közelitől a távoli, az egyeditől az általános felé halad. Élmények, egyéni tapasztalatok megszerzésére törekszik. Kiemelt szerepük van a megfigyeléseknek, kísérleteknek, vizsgálódásoknak, melyek tapasztalatait – tanári irányítás mellett – növekvő önállósággal képesek elvégezni, rögzíteni, értelmezni, miközben egyre nagyobb jártasságot szereznek a balesetmentes eszközhasználatban, a csoportban végzett munka során a feladatok megosztásában és az együttműködésben. Alapvető elvárás évente legalább két kísérlet, vizsgálódás önálló elvégzése, illetve négy, tanórán bemutatott vizsgálatról feljegyzés készítése.

Vizsgálódások közben feltárulnak az élő és élettelen anyagok tulajdonságai, szerkezetük és működésük összefüggései, az anyagok kölcsönhatásai és változásai. Megismerik a közvetlen környezet állatait, növényeit, jellemző tulajdonságait, jelentőségét, emberhez fűződő kapcsolatát.

Megértik az élő és élettelen környezet kölcsönhatásait, a szervezet és az életmód összefüggéseit. Eléjük tárul a természet formagazdagsága és szépsége, amely erősíti a fiatalok kötődését szűkebb és tágabb környezetükhöz, szülőföldjükhöz. Hazánk tájainak és életközösségeinek vizsgálata során megtanulnak tájékozódni térben és időben, térképen és valóságban A természetismeret tanulása során fejlődik a tanuló szemléleti térképolvasási képessége. A kerettanterv megjeleníti a legfontosabb topográfiai fogalmakat is. Elvárható tudás, hogy a tanuló felismeri és megmutatja ezeket a különböző ábrázolásmódú térképeken.

A természetismeret tantárgy embert és környezetét, a természeti és társadalmi folyamatokat egységben jeleníti meg. Kutatja az okokat és a következményeket. Együttgondolkodásra sarkallja a tanulókat, megláttatja az emberi tevékenység pozitív és

negatív hatásait. Rávilágít a fogyasztói társadalom hibáira, anyag- és energiatakarékos szokások kialakítására ösztönöz. Az ember személyes felelősségét hangsúlyozza az egészség és a környezet védelmében.

A fiatalok számára legérdekesebb témakör saját szervezetük felépítésének és működésének megismerése, mely során feltárulnak a kamaszkori változások okai és a vele kapcsolatos tennivalók, tudatosulnak a veszélyeztető környezeti hatások. A hangsúly a betegségek megelőzésére helyeződik. A lelki egészség megőrzése érdekében ráirányítja a figyelmet a reális önismeret, a család és a társas kapcsolatok jelentőségére.

Új elemként jelenik meg a követelményekben, hogy a tanuló a kétéves ciklus alatt legalább egy alkalommal önállóan dolgozzon fel egy természettudományos témát. A feladat lehetőséget nyújt a tehetségek kibontakoztatására, az elvégzett munka tükrözi a tanuló készségeinek, képességeinek fejlődését is.

Tematikai egység	Órakeret a kerettanterv szerint	6. évfolyamra jutó órakeret
Alföldi tájakon	10	**4**
Tájékozódás a valóságban és a térképen	10	**5**
A Föld és a Világegyetem	11	**4**
Hegyvidékek, dombvidékek	11	**6**
Az erdő életközössége	12	**12**
Vizek, vízpartok élővilága	11	**11 +1**
Kölcsönhatások és energia vizsgálata	8	**8**
Az ember szervezete és egészsége	14	**14**
		65 óra

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Vizek, vízpartok élővilága	Órakeret 11 óra
Előzetes tudás	A víz jelentősége a földi élet szempontjából; az állatok csoportosítása különböző szempontok szerint, az állatok jellemzésének szempontjai vízszennyezés forrásai, következményei.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az élő és élettelen környezeti tényezők sokoldalú kapcsolatrendszerének megismerése a vizek-vízpartok életközösségében. Az élőhely – szervezet – életmód összefüggéseinek magyarázata a víz-vízpart élőlényeinek vizsgálata során. A természetszeretet és természetvédelem iránti elkötelezettség elmélyítése az élővilág változatosságának, sokszínűségének. sérülékenységének tudatosításával. A természet jelzéseinek felismertetése, értelmezése, az okok és következmények elkülönítése az emberi tevékenységek és az élettelen környezet közötti kapcsolatrendszer elemzésével. A helyi környezeti problémák iránti érdeklődés felkeltése. A személyes felelősség tudatosítása a vízkészlet tisztaságának megőrzésében. A tanulók aktív cselekvésre ösztönzése a természet védelmében egyéni és közösségi szinten.	

Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások, ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások: Meleg, nyári napokon olykor tömegesen pusztulnak a halak a Balatonban. Mi ennek az oka? Mire mondják, hogy virágzik a Tisza? Miért félnek az emberek a kígyóktól, békáktól? Mi a „kígyóing”? Mit tehetünk, hogy kevesebb szúnyog fejlődjön ki környezetünkben? *Ismeretek:* A vízi élőhely jellemző élettelen környezeti tényezői. Vizek egysejtűi: zöld szemes ostoros, papucsállatka, baktériumok testfelépítése, életmódja. Vízi-vízparti növénytársulások vízszintes tagozódása: lebegő, gyökerező hínár, nádas mocsárrétek, ártéri erdők jellegzetes növényeinek testfelépítése, életmódja jelentősége. A vízi-vízparti életközösség jellemző gerinctelen és gerinces állatai: tavi kagyló, orvosi pióca, kecskerák, szúnyogok, szitakötők, (tiszavirág) ponty, leső harcsa, kecskebéka, vízisikló, tőkés réce, barna réti héja, fehér gólya külleme, teste, élete, jelentősége az életközösségben, az ember életében, védettségük. Kölcsönhatások az életközösségben: táplálkozási láncok, táplálékhálózatok.	A vízi és a szárazföldi élőhely környezeti tényezőinek összehasonlítása. Egysejtű élőlények megfigyelése, összehasonlításuk. A növények környezeti igényei és térbeli elrendeződése közötti összefüggés bemutatása egy konkrét vízi, vagy vízparti társulás példáján. A megismerési algoritmusok alkalmazása a lágy- és fásszárú növények leírása és a gerinces és a gerinctelen állatok bemutatása során. során. A növényi szervek környezethez való alkalmazkodásának bemutatása konkrét példákon. A vízparti növények környezetvédelmi és gazdasági jelentőségének bemutatása konkrét példákon. Az állatok különböző szempontú csoportosítása. A vízi élethez való alkalmazkodás példákkal történő illusztrálása. Táplálkozási láncok összeállítása a megismert fajokból. Az emberi tevékenység hatásainak elemzése, a környezetszennyezés és az ember egészsége közötti összefüggés felismerése.	*Magyar nyelv és irodalom:* szövegértés - a szöveg egységei közötti tartalmi megfelelés felismerése; szövegben elszórt, explicite megfogalmazott információk azonosítása, összekapcsolása, rendezése; a szöveg elemei közötti ok-okozati, általános-egyes vagy kategória-elem viszony magyarázata. *Technika, életvitel és gyakorlat:* fűzfavesszőből, nádból készült tárgyak a környezetünkben. *Matematika:* Fogalmak egymáshoz való viszonya. Rendszerezést segítő eszközök és algoritmusok. Összehasonlítás, azonosítás, megkülönböztetés; különbségek, azonosságok megállapítása. Osztályozás egy és egyszerre két (több) saját szempont szerint, adott, illetve elkezdett válogatásban felismert szempont szerint. Hierarchikus kapcsolatok ábrázolása.

Az életközösség veszélyeztetettségének okai, következményei: tápanyagdúsulás és a méreganyag koncentrálódása. Az életközösség védelme.	Az állatok egyedszáma, veszélyeztetettsége és védettsége közötti összefüggés elemzése. Terepgyakorlat: egy vízi-vízparti életközösség megfigyelése.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Egysejtű, sejtszervecske, baktérium, moszat, telepes test, gyöktörzs, kétlaki növény, hínárnövényzet, gerinctelen, gyűrűsféreg, puhatestű, kagyló, ízeltlábú, rovar, rák, gerinces, hal, kopoltyú, úszóláb, lemezes csőr, gázlóláb, tépőcsőr, markoló láb, lágyhéjú tojás, átalakulásos fejlődés, átváltozás, átalakulás nélküli fejlődés, költöző madár, téli álom, változó testhőmérséklet.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Alföldi tájakon**	**Órakeret 4 óra**
Előzetes tudás	Síkság, alföld, élőhely, életközösség, madár, emlős, ízeltlábú, rovar, táplálkozási lánc, táplálkozási hálózat, környezetszennyezés, környezet – szervezet – életmód összegfüggései, élőlények bemutatásának algoritmusa, tájékozódás a térképen, diagramok, tematikus térképek értelmezése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Átfogó kép kialakítása alföldi tájaink természetföldrajzi jellemzőiről, természeti-társadalmi erőforrásairól, gazdasági folyamatairól, környezeti állapotáról. A természeti, társadalmi-gazdasági értékek megismerésén keresztül a hazához való kötődés erősítése, a nemzettudat fejlesztése. Az alföldek keletkezésének vizsgálata során a folyamatok sorrendjének, időléptékének érzékeltetése. A szemléleti térképolvasás elemi készségeinek fejlesztése. A környezetre kifejtett egyéni és társadalmi hatások és a belőlük adódó problémák felismertetése, megoldási módok keresése.	

Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások, ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások: Hogyan alakultak ki hazánk alföldjei az egykori tenger helyén? Mi a futóhomok? Hogyan lesz a búzából kenyér? Melyik hungarikum köthető az Alföldhöz? Gyógyítanak-e a	A Kisalföld, a Kiskunság és a Nagykunság természeti adottságainak összehasonlítása. A tájjellemzés algoritmusának megismerése, gyakorlása a megismert tájak bemutatása során. Információk leolvasása	*Magyar nyelv és irodalom:* Szövegértés - a szöveg egységei közötti tartalmi megfelelés felismerése. Szövegben elszórt, explicite megfogalmazott információk azonosítása,

gyógynövények? *Ismeretek:* Hazai alföldjeink keletkezése. A Kisalföld és az Alföld tájai, természeti adottságai. A füves puszták jellegzetes növényei: fűfélék, gyógy- és gyomnövények, jellemzőik, jelentőségük. Az életközösség állatai: sáskák, szöcskék, gyíkok, fácán, mezei pocok, mezei nyúl, egerészölyv szervezete, életmódja. A Kiskunsági vagy a Hortobágyi Nemzeti Park természeti értékei. Alföldek hasznosítása, szerepük a lakosság élelmiszerellátásában. Termesztett növényei: búza, kukorica, napraforgó; jellegzetes szerveik, termesztésük, felhasználásuk. A növénytermesztés, állattenyésztés és az élelmiszeripar összefüggései.	különböző diagramokról, tematikus térképekről. A megismert életközösségek ökológiai szemléletű jellemzése. A növényi szervek környezeti tényezőkhöz való alkalmazkodásának bemutatása konkrét példákon. A környezet – szervezet – életmód összefüggéseinek bemutatása konkrét példákon A megismerési algoritmusok használata az élőlények jellemzése során. Állatok különböző szempontú csoportosítása. Táplálékláncok készítése a megismert növényekből és állatokból. Egy választott nemzeti park természeti értékeinek, vagy ősi magyar háziállatok bemutatása önálló kutatómunka alapján. A természeti és a kultúrtáj összehasonlítása. A gazdasági tevékenység életközösségre gyakorolt hatásának bemutatása példákon.	összekapcsolása, rendezése; a szöveg elemi közötti ok-okozati, általános-egyes vagy kategória-elem viszony magyarázata. Alföld megjelenítése irodalmi alkotásokban. *Matematika:* Fogalmak egymáshoz való viszonya. Rendszerezést segítő eszközök és algoritmusok ismerete. Összehasonlítás, azonosítás, megkülönböztetés; különbségek, azonosságok megállapítása. Osztályozás egy és egyszerre két (több) saját szempont szerint, adott, illetve elkezdett válogatásban felismert szempont szerint. Matematikai modellek (hierarchikus kapcsolatok ábrázolása). *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a honfoglaló magyarok háziállatai.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Síkság, alföld, feltöltődés, természeti erőforrás, fűféle, koronagyökér, takarólevél nélküli virág, fészek-, kalász-, torzsavirágzat, szemtermés, kifejlés, kétéltű, hüllő, rágcsáló.	
Topográfiai ismeretek	Alföld, Kisalföld, Duna-Tisza-köze, Tiszántúl, Mezőföld, Kiskunság, Nagykunság, Hortobágy, Szeged, Kecskemét, Debrecen, Győr.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Hegyvidékek, dombvidékek**	**Órakeret 6 óra**
Előzetes tudás	Jellegzetes felszíni formák (síkság, alföld, dombság, hegység, völgy, medence), a folyók felszínformálása, kőzetek (homok, lösz,) és ásványkincsek (barnaszén, feketekőszén, kőolaj, földgáz),	

	környezetszennyezés, talajpusztulás. A növény jellegzetes szervei, fő típusaik, egynyári, kétnyári, évelő növény. Természeti erőforrások – társadalmi, gazdasági folyamatok összefüggései, éghajlati diagramok, éghajlati térképek értelmezése.
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az egyensúly és stabilitás fogalmának mélyítése a külső és belső erők egyensúlyának a földfelszín mai képének kialakításában való szerepének megismerésével. A természeti erőforrások és a társadalmi-gazdasági folyamatok összefüggéseinek bizonyítása, következtetések levonása. A logikai térképolvasás megalapozása. A hazaszeretet elmélyítése hazai tájaink szépségeinek és értékeinek bemutatásával. A földrajzi tér megismerési módszereinek továbbfejlesztése. Az információgyűjtés és feldolgozás fejlesztése a térképek, diagramok, adatsorok használatában való jártasság és a szemléleti térképolvasás készségeinek fejlesztésével. A földfelszín kialakulása és az ember termelő tevékenysége során végzett tájátalakítás időléptéke közötti különbség érzékeltetése. Az emberi tevékenység által okozott károk és a megelőzés lehetőségeinek megismerése, a személyes felelősségérzet erősítése.

Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások, ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások: Hogyan keletkeztek a hegységek? Hogyan működnek a vulkánok? Mi az oka annak, hogy a Bükkben csak a hegy lábánál találunk forrásokat? A biodízel mint energiaforrás. Használatának előnyei és hátrányai. Mire használják a bazaltot és a mészkövet? *Ismeretek:* Hazai hegységeink keletkezése, a belső erők szerepe a hegységképződésben: gyűrődés, vetődés, vulkánosság. A külső felszínformáló erők: víz, szél, jég, hőmérsékletingadozás hatásai. A lepusztulás – szállítás – lerakódás – feltöltődés kapcsolata. Kőzetek vizsgálata. Az andezit,	A gyűrődés, vetődés, vulkáni működés megfigyelése egyszerű modellkísérletekben. Példák a különböző hegységképződési folyamatok eredményeként létrejött formakincs kapcsolatára. Aprózódás és mállás, külső és belső erők összehasonlítása. Néhány jellegzetes hazai kőzet egyszerűen vizsgálható tulajdonságainak megállapítása, összehasonlításuk, csoportosításuk. Példák a kőzetek tulajdonságai és felhasználásuk közötti összefüggésekre. Az Északi-középhegység és a Dunántúli-középhegység megadott szempontok szerinti összehasonlítása.	*Magyar nyelv és irodalom:* szövegértés – a szöveg egységei közötti tartalmi megfelelés felismerése; szövegben elszórt, explicite megfogalmazott információk azonosítása, összekapcsolása, rendezése; a szöveg elemi közötti ok-okozati, általános-egyes vagy kategória-elem viszony magyarázata. *Matematika:* Fogalmak egymáshoz való viszonya. Rendszerezést segítő eszközök és algoritmusok ismerete. Összehasonlítás, azonosítás,

bazalt, mészkő, homok, lösz, barnakőszén, feketekőszén jellegzetes tulajdonságai, felhasználásuk. A talaj szerkezete, képződése, szennyeződése és pusztulása. A talaj fő alkotóelemei (kőzettörmelék, humusz levegő, víz,). A talaj védelme. Az Északi-középhegység és a Dunántúli-középhegység természeti adottságai, tájai. Bükki Nemzeti Park természeti értékei. Élet a hegyvidékeken: A természeti erőforrások és az általuk nyújtott lehetőségek. Az erdő gazdasági jelentősége, napsütötte déli lejtők – szőlőtermesztés – borászat, ásványkincsek és ipari felhasználásuk. Az ember gazdasági tevékenységének következményei. A táj arculatának változása. A dunántúli domb- és hegyvidék, Nyugat-magyarországi peremvidék természeti adottságai, tájai. Élet a dombvidéken. Természeti erőforrások. Termesztett növényei: lucerna, repce testfelépítése, termesztése, felhasználása. A növénytermesztés, állattenyésztés és az élelmiszeripar kapcsolata. A mezőgazdaság hatása a környezetre: talajpusztulás,	Önálló ismeretszerzés, információ feldolgozás a nemzeti park bemutatása során. A talaj fizikai tulajdonságainak vizsgálata. A talaj tápanyagtartalma és a növénytermesztés közötti kapcsolat felismerése. A talajszennyeződés okai és következményei. Személyes cselekvés gyakorlatának és lehetőségeinek megfogalmazása. Az alföldek és a hegyvidékek éghajlatának összehasonlítása, a különbségek okainak bemutatása az éghajlati diagramok, tematikus térképek elemzésével. A mészkő- és vulkanikus hegységek vízrajza közti különbségek indoklása. A természetes növénytakaró övezetes változásának magyarázata. Természeti erőforrások és a társadalmi-gazdasági kapcsolatok bemutatása konkrét példák alapján. Az emberi tevékenység kárt okozó hatásainak bizonyítása konkrét példákon keresztül. Az ország nyugati tájai éghajlatának összehasonlítása az Alfölddel éghajlati térképek, diagramok felhasználásával. Az eltérés indoklása. A víz felszínformáló szerepének bemutatása a dombvidék felszínének formálásában. Példák az ásványkincsek és az ipar összefüggéseire.	megkülönböztetés; különbségek, azonosságok megállapítása. Osztályozás egy és egyszerre két (több) saját szempont szerint, adott, illetve elkezdett válogatásban felismert szempont szerint. Matematikai modellek (hierarchikus kapcsolatok ábrázolása). *Technika, életvitel és gyakorlat:* anyagok megmunkálása.

környezetszennyezés.	Egy adott tájon termeszthető növények bemutatása a növény környezeti igényei, valamint a talaj és az éghajlati adottságok alapján. A mezőgazdasági környezetszennyezés formáinak és hatásainak bemutatása konkrét példákon.	

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Gyűrődés, vetődés, rög, lépcsős felszín, beszakadt árok, vulkán, kráter, kürtő, magma, magmakamra, láva, vulkáni hamu, andezit, bazalt, mészkő, belső erő, külső erő, bauxit, lignit. Gyökérgümő, pillangós virág.
Topográfiai ismeretek	Dunántúli domb- és hegyvidék, Dunántúli-középhegység, Északi-középhegység, Nyugat-magyarországi peremvidék, Bakony, Vértes, Dunazug-hegység, Börzsöny, Cserhát, Mátra, Bükk, Zempléni-hegység, Aggteleki-karszt, Kékes, Alpokalja, Zalai-dombság, Somogyi-dombság, Tolnai-hegyhát, Mecsek, Miskolc, Veszprém, Pécs.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Kölcsönhatások és energia vizsgálata**	**Órakeret 8óra**
Előzetes tudás	Kölcsönhatások felismerése a hang, a fény és a hő terjedésével kapcsolatban. Napenergia, látható fény. Hőmérséklet. Energiaforrások, energiafajták.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A mindennapi környezetben előforduló kölcsönhatások felismerése, jellemzése, bizonyítása kísérletek elvégzésével. A kölcsönhatásokat kísérő energiaváltozások során az energia-megmaradás elvének megtapasztalása, elfogadása. Környezettudatos, energiatakarékos szemléletmód megalapozása. A tanultaknak a hétköznapi életben tapasztalható jelenségek, változások során való felismerésére, alkalmazására való képesség fejlesztése.	

Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások, ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások: Mire való a hűtőszekrény, a gázkonvektor, a tűzhely és a klíma? Hogyan lehet könnyen összeszedni a szétszóródott gombostűt, apró szegeket? Mikor villámlik? Miért nem esik le a Hold a Földre?	Példák gyűjtése a melegítés és a hűtés szerepére a hétköznapi életben. Példák gyűjtése arra vonatkozóan, hogy miért fontos a Nap a földi élet szempontjából (fény- és hőforrás). Hely- és helyzetváltoztatás megkülönböztetése, példák keresése, csoportosítása	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* az ősember. *Matematika:* táblázat-, grafikonkészítés; egyenes, kör, középpont fogalma.

Miért van szükségük az élőlényeknek energiára, és hogyan jutnak hozzá? Miért fontos az energiával takarékoskodni? Mi történne a Földön, ha eltűnne a Nap? *Ismeretek:* A mozgás és mozgásállapot-változás. A mágneses kölcsönhatás: vonzás, taszítás. A gravitáció. Az elektromos kölcsönhatás: vonzás, taszítás. Az elektromos energia felhasználása, szerepe a mindennapi életben. A háztartásban használt energiahordozók jellemzése, felhasználásuk. Az energiatakarékosság.	megadott és saját szempontok alapján. A mágneses kölcsönhatások megfigyelése. Vonzás és taszítás jelenségének kísérlettel való igazolása. Annak magyarázata, hogy a déli féltekén miért nem esnek le az emberek a Földről, pedig „fejjel lefelé állnak”. Testek elektromos állapotának létrehozása dörzsöléssel, elektromos állapotban lévő és semleges testek kölcsönhatásainak vizsgálata. A villám keletkezésének elemi értelmezése a tapasztalatok alapján. Az energiahordozók csoportosítása különböző szempontok alapján. A mindennapi életből hozott példákon keresztül az energiafajták és az energiaátalakulások csoportosítása. Példák a megújuló és a nem megújuló energiaforrások felhasználására.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hőmérséklet, mozgás, hely-, helyzetváltoztatás, mágnes, vonzás, taszítás, gravitációs kölcsönhatás, hőterjedés, energia, energiaforrás, energiahordozó, energiagazdálkodás, energiatakarékosság.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az erdő életközössége**	**Órakeret 12 óra**
Előzetes tudás	Életközösség, lombhullató, örökzöld, porzós és termős virág, megporzás, telepes test, állatok csoportjai különböző tulajdonságaik alapján, összetett gyomor, kérődző állat, állandó madár, gerinctelen állatok egyedfejlődési típusai, élőlények bemutatásának algoritmusa, a környezet- szervezet- életmód és szervek felépítése-működése közötti összefüggés.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési	A rendszerszemlélet fejlesztése, a rendszerfogalom mélyítése az erdő	

céljai	életközösségének, az élőlények szerveződésének, sokoldalú kapcsolatrendszerének ökológiai szemléletű vizsgálatával. A környezeti tényezők és az életközösségek szerkezete közötti összefüggés feltárása és magyarázata a hazai erdők példáján. Egészséges életmódra nevelés a természetjárás iránti igény felkeltésével, a természeti környezet védelmét szolgáló magatartás- és viselkedéskultúra fejlesztése. A környezet-szervezet-életmód, a szervek felépítése-működése közötti oksági összefüggések feltárása, bizonyítása az életközösség élőlényeinek megismerése során. Az emberi tevékenységnek a természetes életközösségére gyakorolt hatásainak elemzése; az erdőpusztulás okainak és következményeinek megismerése. Aktív természetvédelemre ösztönzés.

Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások, ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások: Hogyan változik a hegyvidéki erdők képe a magasság emelkedésével? Milyen jelei vannak az élőlények egymás közötti versengésének az erdőben? Miért kedvelt táplálék a vadhús és az erdei gomba? A gombák gyűjtésének és fogyasztásának szabályai. A kullancsok által terjesztett betegségek, jellemző tüneteik. A megelőzés és védekezés formái. Az erdőjárás magatartási szabályai. *Ismeretek:* Hazai erdőségek földrajzi helye, kialakulása, gyakori erdőtípusainak jellemzői. Az erdő mint életközösség. Az erdő szintjei, a környezeti tényezők függőleges irányú változásai. Az erdőszintek legjellemzőbb növényeinek (kocsánytalan tölgy, gyertyán, bükk, erdei fenyő, gyepürózsa, erdei	A természetjárás viselkedési szabályainak megfogalmazása. Hazai erdők életközösségének ökológiai szemléletű jellemzése. Az élő és az élettelen környezeti tényezők szerepének bemutatása az erdők kialakulásában, előfordulásában és az erdők függőleges tagolódásában. A növények környezeti igénye és előfordulása közti oksági összefüggések bemutatása konkrét példákon keresztül. A tölgy-, bükk- és fenyőerdők összehasonlítása. A megismerési algoritmusok alkalmazása az állatok és a növények faji sajátosságainak bemutatásakor. Az ehető és mérgező gombapárok összehasonlítása. A mohák, harasztok, nyitvatermők és zárvatermők összehasonlítása jellegzetes képviselőik példáján.	*Magyar nyelv és irodalom:* Szövegértés – a szöveg egységei közötti tartalmi megfelelés felismerése; szövegben elszórt, explicite megfogalmazott információk azonosítása, összekapcsolása, rendezése; a szöveg elemei közötti ok-okozati, általános-egyes vagy kategória-elem viszony magyarázata. Az erdő megjelenítése irodalmi alkotásokban. *Matematika:* Fogalmak egymáshoz való viszonya. Rendszerezést segítő eszközök és algoritmusok. Összehasonlítás, azonosítás, megkülönböztetés; különbségek, azonosságok megállapítása.

pajzsika, nagy seprűmoha) környezeti igényei, faji jellemzői, testfelépítése, hasznosítása, az életközösségben betöltött szerepe. Az erdőszéli csiperke és a gyilkos galóca faji sajátosságai. A (bazidiumos) gombák testfelépítése, táplálkozása, szaporodása. A gombák szerepe az életközösségekben, az egészséges táplálkozásban. A gombafogyasztás szabályai. Az erdő gerinctelen és gerinces állatainak (szarvasbogár, gyapjaslepke, erdei vöröshangya, koronás keresztespók, közönséges kullancs, széncinege, nagy tarkaharkály, gímszarvas, vaddisznó, erdei fülesbagoly, róka) külleme, teste, élete, szerepe az erdő életében. A kullancsok által terjesztett betegségek, az ellenük való védekezés. A kullancseltávolítás fontossága, módszerei. Táplálkozási láncok, táplálékhálózat. A vadgazdálkodás szerepe, jelentősége. Az erdő szociális, környezetvédő szerepe; veszélyeztetettsége. Az erdőjárás szabályai. Herman Ottó munkásságának jelentősége.	Az erdő növényeinek különböző szempontú csoportosítása. A növények és gombák táplálkozása közötti különbségek magyarázata. A pókszabásúak, a rovarok, a lepkék és a bogarak összehasonlítása. Az orvoshoz fordulás eseteinek felismerése. Erdei táplálkozási láncok összeállítása. A vadállomány szabályozása és az élőhely védelme közötti kapcsolat megértése. A környezetszennyezés, élőhelypusztulás következményeinek bemutatása konkrét példákon. Erdei életközösség megfigyelése terepen, vagy jellegzetes erdei növények, növényi részek vizsgálata, a tapasztalatok rögzítése. A kullancsfertőzés elleni védekezés alkalmazása természetjárás során.	Osztályozás egy és egyszerre két (több) saját szempont szerint, adott, illetve elkezdett válogatásban felismert szempont szerint. Matematikai modellek (hierarchikus kapcsolatok ábrázolása). *Technika, életvitel és gyakorlat:* állati eredetű táplálékok szerepe; a fa megmunkálása; a betegség tünetei. *Informatika:* információkeresés az interneten.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Erdő, zárvatermő, nyitvatermő, haraszt, moha, virágtalan növény, gomba, spóra, barkavirágzat, makktermés, tűlevél, tobozvirágzat, cserje, pókszabású, rovar, bogár, lepke, csáprágó, pödörnyelv, kúszóláb. vésőcsőr.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Tájékozódás a valóságban és a térképen	Órakeret 5 óra
Előzetes tudás	Iránytű, alaprajz, fővilágtájak, térképvázlat, térkép.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A térbeli tájékozódás fejlesztése valós környezetben, térképen és földgömbön. A földrajzi tér hierarchikus kapcsolatainak felismertetése. Átfogó kép kialakítása Magyarország világban elfoglalt helyéről. A valóság és a térképi ábrázolás összefüggéseinek megláttatása, a térképi ábrázolásmód korlátainak belátása. Topográfiai ismeretek: kontinensek és óceánok nevei, helyük a földgömbön A különböző térképek jelrendszerének megismerése, értelmezése, felhasználása az információszerzés folyamatában. Az elemi térképolvasás lépéseinek alkalmazása, a szemléleti térképolvasás megalapozása.	

Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások, ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A földgömb a Föld kisebbített mása. Földünk felszíne óceánokra és szárazföldekre tagolódik. Földrészek: a nagy kiterjedésű szárazföldek. Óceánok: a legnagyobb kiterjedésű tengerek. Topográfiai ismeretek: kontinensek és óceánok nevei, helyük a földgömbön Kontinensünk, Európa: fekvése, határai A földrajzi fokhálózat: szélességi és hosszúsági körökből áll. Tájékozódás a földgömbön: a szélességi körök jellemzői, a szélességi körök számozása: déli és északi szélesség 0 – 90º-ig Nevezetes szélességi körök: északi sarkkör, Ráktérítő, Egyenlítő, Baktérítő, déli sarkkör Tájékozódás a földgömbön: a hosszúsági körök jellemzői, a hosszúsági körök számozása: keleti és nyugati hosszúság 0 – 180º-ig	A térképen tanult tájékozódási ismeretek, képességek gyakorlása, megerősítése, alkalmazása A térképen tanult tájékozódási ismeretek, képességek gyakorlása, megerősítése, alkalmazása A tájékozódási képesség gyakorlása Számolási készségek alkalmazása A tanulás tanítása: a tankönyv és a munkafüzet használata Számolási készségek alkalmazása A tanulás tanítása: a tankönyv és a munkafüzet használata A tanult ismeretek alkalmazása, problémamegoldás A logikai gondolkodás fejlesztése Egyszerű szabályok megfogalmazása	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* földrajzi felfedezések. *Matematika:* Térbeli mérési adatok felhasználása számításokban. Becslés. Nagyítás, kicsinyítés. Mérés, mértékegységek használata. Koordináta-rendszer, aránypár. *Magyar nyelv és irodalom:* Szövegértés - a speciális jelrendszerek (pl. térkép) magyarázata, explicite megfogalmazott információk azonosítása, összekapcsolása, rendezése. A hétköznapi kifejezés alkalmi jelentésének felismerése.

Kezdő hosszúsági kör helye és száma Tájékozódás a földrajzi fokhálózat segítségével A földrajzi koordináta-rendszer – a földrajzi fokhálózat Földrajzi hely meghatározása: hosszúsági és szélességi körök metszéspontja Földrajzi hely meghatározása földrajzi fokhálózat segítségével		*Informatika:* keresés az interneten, alkalmazások használata.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Fő- és mellékvilágtáj, alaprajz, útvonalrajz, térképvázlat, térkép. Térképi jelrendszer, domborzati, közigazgatási, turista- és kontúrtérkép, földrajzi fokhálózat, keresőhálózat, turistajelzés.
Topográfiai ismeretek	Alföld, Kisalföld, Északi-középhegység, Dunántúli-középhegység, Dunántúli-domb- és hegyvidék, Nyugat magyarországi-peremvidék. Szlovákia, Ukrajna, Románia, Szerbia, Horvátország, Szlovénia, Ausztria. Baktérítő, Ráktérítő, Déli-sark, déli-sarkkör, Egyenlítő, Északi-sark, északi-sarkkör, kezdő hosszúsági kör. Atlanti-óceán, Csendes-óceán, Indiai-óceán, Jeges-tenger, Földközi-tenger, Afrika, Amerika, Európa, Ázsia, Ausztrália, Antarktika, Közép-Európa.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A Föld és a Világegyetem**	**Órakeret 4 óra**
Előzetes tudás	A Nap látszólagos napi járása, a Nap mint energiaforrás, időjárás, hőmérséklet, csapadék, szél.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az éghajlati övezetek kialakulásának okai: összefüggések feltárása Ábraelemzés Képeken az éghajlati övezetek felismerése a tanult jellemzők alapján Éghajlati diagramok segítségével az éghajlati övezetekre jellemző jellegzetességek bizonyítása Ismétlés: évszakok, éghajlat, időjárás, átlaghőmérséklet, hőingás számítása A Föld keringése, az évszakok váltakozása és a nevezetes szélességi körök kapcsolata Éghajlati övezetek ismétlése Az éghajlatot módosító három tényező összefüggésének felismerése Hőmérsékleti és csapadékértékek összehasonlítása, kiértékelése Az éghajlatok kialakulásának összefüggése a földrajzi fekvéssel, óceántól való távolsággal, tengerszint feletti magassággal Az éghajlat összefüggése a növényzet és az állatvilág elterjedésével Hőmérsékleti, csapadékértékek összehasonlítása, kiértékelése Éghajlati térképek elemzése Kép- és ábraelemzés, hőmérsékleti diagramok kiértékelése, összefüggések felismerése	

Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások, ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az éghajlati övezetek jellemzése: évszakok, hőmérséklet, hőingás, csapadék mennyisége, és időbeni eloszlása, természetes Az éghajlati övezetek kialakulásának oka: a gömb alakú Földet különböző szögben érik a napsugarak – ettől felszínének felmelegedése különböző Az éghajlati övezetek határai a nevezetes szélességi körök Éghajlati övezetek: forró – északi és déli mérsékelt éghajlati övezet – északi és déli hideg éghajlati övezet növénytakaró, állatvilág Európa éghajlatát kialakító és módosító tényezők: – az Egyenlítőtől való távolság: hőmérséklet – az óceántól való távolság: hőmérséklet, csapadék – a tengerszint feletti magasság: hőmérséklet, csapadék A négy évszak különbözőségének oka Európában Óceáni, kontinentális és mediterrán éghajlat jellemzői és elterjedésük Európában Hegyvidéki éghajlat jellemzői Európa nagytájai és éghajlatuk – példa keresése, éghajlat jellemzése Éghajlatok jellemzése: tél, nyár , hőmérséklet, hőingás, csapadék mennyisége és időbeni eloszlása alapján.	A matematikai gondolkodás fejlesztése A tanult ismeretek alkalmazása, problémamegoldás Egyszerű szabályok megfogalmazása Rendszerezés, lényegkiemelés, összefüggések felismerése Önálló feladatmegoldás – önállóságra nevelés	*Matematika:* Fogalmak egymáshoz való viszonya. Rendszerezést segítő eszközök és algoritmusok. Összehasonlítás, azonosítás, megkülönböztetés; különbségek, azonosságok megállapítása. Osztályozás egy és egyszerre két (több) saját szempont szerint, adott, illetve elkezdett válogatásban felismert szempont szerint. Matematikai modellek (hierarchikus kapcsolatok ábrázolása). *Magyar nyelv és irodalom:* szövegértés - a szöveg egységei közötti tartalmi megfelelés felismerése; szövegben elszórt, explicite megfogalmazott információk azonosítása, összekapcsolása, rendezése; a szöveg elemei közötti ok-okozati, általános-egyes vagy kategória-elem viszony magyarázata. *Informatika:* információkeresés az interneten.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	éghajlati övezet, éghajlat, időjárás, napi és évi középhőmérséklet, napi hőingadozás, évi közepes hőingadozás, csapadék, szél
Topográfiai ismeretek	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az ember szervezete és egészsége**	**Órakeret 14 óra**
Előzetes tudás	Testrész, életjelenség, csont, izom, táplálkozás, érzékszerv, érzékelés, betegség, egészség, életszakasz.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az emberi test felépítésével és működésével kapcsolatos meglévő ismereteik rendszerezése. Az egészséget veszélyeztető tényezők felismerése, az egészséges életvitel szokásrendszerének formálása. Az ember személyes felelősségének tudatosítása egészségének megőrzésében, sorsának, életpályájának alakításában. A környezet – szervezet – életmód – egészségi állapot közötti összefüggés feltárása, a higiénés kultúra fejlesztése. A betegségek megelőzésének, az időbeni orvoshoz fordulás jelentőségének tudatosítása. A reális énkép, önismeret fejlesztése, az alapvető emberi értékek, erkölcsi normák elfogadása, a velük való azonosulás. Az egészségvédelemmel kapcsolatos információk iránti érdeklődés felkeltése, megfelelő szintű jártasság kialakítása az információk feldolgozásában, értelmezésében. A fogyatékkal élő emberek elfogadása, segítése.	

Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások, ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Problémák, jelenségek, gyakorlati alkalmazások: Mi a serdülőkori változások oka? Miért gyakoriak a konfliktusok a serdülők életében? Hogyan oldhatók fel? Mi a különbség a fiúk és a lányok nemi működése között? Mit jelent a függőség és melyek a tünetei? Milyen hatást fejt ki a serdülő szervezetére a cigaretta, az alkohol és a kábítószer? Hogyan befolyásolják a barátok, a család a fiatal életét? Fiatalkori bűnözés adatai.	A kamaszkori változások jeleinek és okainak összegyűjtése. Adatok elemzése a 10–12 éves fiatalok egészségi állapotáról (túlsúly, alultápláltság, tartáshibák, lúdtalp, stb.) az okok elemzése következtetések levonása. A testarányok és méretek összehasonlítása a különböző életszakaszokban. A divat és a média szerepének tudatosulása a testkép kialakításában.	*Magyar nyelv és irodalom:* Szövegértés – a szöveg egységei közötti tartalmi megfelelés felismerése; szövegben elszórt, explicite megfogalmazott információk azonosítása, összekapcsolása, rendezése; a szöveg elemei közötti ok-okozati, általános-egyes vagy kategória-elem viszony magyarázata.

Helyes és helytelen testtartás. *Ismeretek:* Testkép, testalkat, testtájak. Az emberi test méretének, arányainak változásai az egyedfejlődés során. A mozgás szervrendszere. A vázrendszer és az izomzat fő jellemzői. A mozgás-szervrendszer felépítése és működése közötti kapcsolat. A kamaszkori elváltozások okai, következményei, megelőzésük lehetőségei. A táplálkozás, a légzés, a kiválasztás és a keringés legfontosabb szervei. Kapcsolatok az anyagcsere életjenségei, szervrendszerei között. Az egészséges táplálkozás alapelvei. A táplálék mennyisége és minősége. Az étkezések száma, aránya. A férfi és a női nemi szervek felépítése és működése. Serdülőkori változások. A két nem testi és lelki tulajdonságainak különbségei. A nemi szervek egészsége, személyi higiéniája. Az egyedfejlődés szakaszai. Méhen belüli és méhen kívüli fejlődés. A serdülő személyiségének jellemző vonásai. Az ember értelmi képességének, érzelmi intelligenciájának alapvonásai. Az önismeret és az önfejlesztés eszközei. Viselkedési normák,	A külső megjelenés összetevőinek, jelentésének és hatásainak felismerése. A mozgás és a fizikai, szellemi teljesítőképesség összefüggéseinek bizonyítása példákon. A táplálkozás, a légzés és a mozgás közti kapcsolatok bemutatása konkrét példákon. Egyszerű kísérletek a mozgás, a pulzus, illetve a légzésszám közötti kapcsolatra. Az adatok rögzítése és értelmezése. Táplálékpiramis összeállítása. Táplálkozási szokások, étrendek elemzése, javaslatok megfogalmazása. A túlsúlyosság és a kóros soványság veszélyeinek bemutatása. Nemi szervek működésének serdülőkori változásai, a testalkat és a lelki tulajdonságok összefüggéseinek elemzése. Férfi és női szerepek megkülönböztetése, fiúk és lányok jellemző tulajdonságainak összehasonlítása, kapcsolatba hozása a nemi szerepekkel. Az egyes életszakaszok legfontosabb jellemzőinek bemutatása. A kommunikáció jelentőségének bizonyítása különböző szituációkban. A konfliktusok okainak és következményeinek elemzése, a	Család, baráti kapcsolatok ábrázolása az irodalomban. *Informatika*: információkeresés, adatgyűjtés és -értelmezés. *Vizuális kultúra*: az emberi test ábrázolása, a szép test fogalma a különböző korokban. *Technika, életvitel és gyakorlat:* elsősegélynyújtás; betegjogok, egészségügyi ellátás.

szabályok jelentősége az ember életében A családi és a társas kapcsolatok jelentősége. Veszélyforrások és megelőzésük lehetőségei a háztartásban, közlekedésben, sportolás közben. Az érzékszervek szerepe. A látó és hallószerv károsító hatásai. megelőzésük módja. Elsősegélynyújtás elemi ismeretei. Környezet és az ember egészsége. Fertőzés, betegség, járvány. A leggyakoribb fertőző betegségek tünetei és megelőzésük módjai. Lázcsillapítás és diéta. Orvosi ellátással kapcsolatos ismeretek. Káros szenvedélyek. Az alkohol, a dohányzás, kábítószerek hatásai az ember szervezetére, személyiség	feloldás formáinak megismerése. Veszélyhelyzetek, kockázatok azonosítása különböző szituációkban. A viselkedés és a balesetek közötti oksági összefüggések vizsgálata. Az érzékszervek védelmét biztosító szabályok és szokások megismerése, alkalmazása. Az ájult beteg ellátása. A sebellátás, vérzéscsillapítás gyakorlata. A környezet és az ember egészsége közötti kapcsolat felismerése. Az eredményes gyógyulás és az időbeni orvoshoz fordulás összefüggéseinek belátása. A személyes felelősség, a család és a környezet szerepének bemutatása (irodalmi példák) a függőségek megelőzésében.	
Bolygónk térségei: földrészek és óceánok. **Helymeghatározás: földrajzi fokhálózat.** Európa helyzete, határai. Hazánk helye Európában. Éghajlat-módosító tényezők: földrajzi szélesség, óceántól való távolság,	**Tájékozódás a földgömbön és a térképen. Földrészek, óceánok felismerése különböző méretarányú és ábrázolásmódú térképeken. Összefüggéseinek megértése**. Éghajlat-módosító tényezők felismerése a példákban.	

domborzat. Magyarország éghajlata: száraz és nedves kontinentális éghajlat A folyók, tavak haszna, jelentősége. Vízszennyezés okai, következményei, megelőzésének lehetőségei. Vizek védelme. A Balaton-felvidéki vagy a Fertő-Hanság Nemzeti Park értékei. Víztisztítási eljárások.	Éghajlat jellemzési algoritmusának megismerése és használata. Éghajlati diagramok és éghajlati térképek információtartalmának leolvasása, az adatok értékelése	

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Csont, izom, ízület, mozgásszervi elváltozás, tápcsatorna, emésztés, felszívódás, tápanyag, normál testsúly, túlsúly, alultápláltság, légzés, tüdő, vér, szív, kiválasztás, vese, petefészek, here, nemi hormon, ivarsejt, magömlés, menstruáció, nőies, férfias jelleg, érzékszerv, egészség, betegség, fertőzés, járvány.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló tudjon anyagokat, kölcsönhatásokat, fizikai, kémiai változásokat felismerni, jellemezni. Értelmezze a jelenségeket az energiaváltozás szempontjából Ismerje az emberi szervezet felépítését, működését, serdülőkori változásait és okait. Tudatosuljanak az egészséget veszélyeztető hatások, alapozódjon meg az egészséges életvitel szokásrendszere. Formálódjon reális énképe, értse a családi és a társas kapcsolatok jelentőségét, élete irányításában kapjon döntő szerepet az erkölcsi értékrendnek való megfelelés. Legyen embertársaival empatikus és segítőkész. Ismerje a Föld helyét a Világegyetemben, Magyarország helyét Európában. Alakuljon ki átfogó kép hazai tájaink természetföldrajzi jellemzőiről, természeti-társadalmi erőforrásairól, gazdasági folyamatairól, környezeti állapotukról. Legyen képe a közöttük levő kölcsönhatásokról. Ismerje hazánk legjellemzőbb életközösségeit, termesztett növényeit, a házban és ház körül élő állatait. Értse az élő és élettelen környezeti tényezők kölcsönhatását. Ismerje fel a környezet-szervezet-életmód, valamint a szervek felépítése és működése közötti összefüggéseket. Tudjon tájékozódni a térképeken. Értelmezze helyesen a különböző tartalmú térképek jelrendszerét, használja fel az információszerzés folyamatában. Erősödjön a természet és a haza iránti szeretete. Törekedjen a természeti és társadalmi értékek védelmére. Ismerje fel szűkebb és tágabb környezetében az emberi tevékenység környezeti hatásait. Anyag- és energiatakarékos életvitelével, tudatos vásárlási szokásaival önmaga is járuljon hozzá a fenntartható

	fejlődéshez. Legyen képes egyszerű kísérleteket, megfigyeléseket, méréseket önállóan, illetve. csoportban biztonságosan elvégezni, a tapasztalatokat rögzíteni, következtetéseket levonni. Legyen nyitott, érdeklődő a világ megismerése iránt. Az internet és a könyvtár segítségével legyen képes tudása bővítésére. Legyenek saját ismeretszerzési, ismeretfeldolgozási módszerei.

Történelem

TÖRTÉNELEM, TÁRSADALMI ÉS ÁLLAMPOLGÁRI ISMERETEK

Az *ember és társadalom* műveltségi terület a tanulók társadalmi környezetben való eligazodásához, szocializációjához nyújt segítséget. Ennek középpontjában hagyományosan a *történelem* mint múltismeret áll, mely a társadalom közös emlékezeteként az emberi azonosságtudat egyik alapja. Ez az identitástudat sokrétű, a legszűkebb helyi közösségektől, a haza és a nemzet legnagyobb kohéziós erőt jelentő összefogó erején át, az európai kontinens közösségei által az emberiség egészéhez való tartozás érzéséig terjed. Kölcsönös függésünk megértése meghatározó jelentőségű, amely világtörténelmi látásmódot követel, és a különböző – főleg európai – kultúrák, de leginkább határainkon inneni és túli nemzeti értékeink megbecsülését jelenti.

A történelem tanításának és tanulásának a célja olyan, hazánk és az emberiség múltjával kapcsolatos műveltség és képességek elsajátíttatása és elsajátítása, amely közös kommunikációs alapot szolgáltatva biztosítja egymás kölcsönös elfogadását a szűkebb és tágabb közösségek számára. Fontos a történelmi folyamatok megértetése és megértése is, olyan történelmi tudat kialakítását megalapozva, amelynek révén egyrészt beláthatóvá válik, hogy a jelen a múlt történéseinek a következménye is; másrészt viszont az, hogy mai életünk hatást fog gyakorolni a jövő nemzedékek sorsára. A történelem tanulásának tehát nem pusztán az a célja, hogy megismerjük múltunkat, hanem az is, hogy jobban tudjunk tájékozódni a jelenben. Kiemelt cél annak érzékeltetése, hogy a magyar nemzet történelme sokféle egyéb nemzetiség és etnikum együttműködésének az eredménye is.

A múlt felidézésének igénye és az ehhez szükséges képességek fejlesztése csak akkor lehet eredményes, ha – figyelembe véve a tanulók életkori sajátosságait – élményszerű a tanítás. Az általános iskolai történelemtanításnak éppen ezért a múltat szemléletesen megjelenítő történettanításon kell alapulnia. A történetek a múlt színes, sodró valóságának, a valaha volt élet lehető lényegi teljességének képszerű felidézését jelentik. Segítik átélni a tanulóknak a történeti valóságot, vagyis a segítségükkel juttathatjuk el őket a történelmi elemzésig, a megfelelő következtetések, általánosítások segítségével a tudományosan megalapozott történelmi ismeretek rendszeréhez.

Mivel az 5–6. évfolyamos tanulók gondolkodása konkrét, ezért esetükben a múlt képszerű megjelenítése különös jelentőségű. Ennek érdekében a történetek megjelenítésén alapuló és tevékenység-központú feldolgozás a történelemtanítás alapelve, melynek eszközei között fontos szerepet játszik a jeles történelmi személyiségek bemutatása, valamint az egyes korok embereinek mindennapjait bemutató életmódtörténet. A 7–8. évfolyamos tanulók gondolkodása már inkább elvont fogalmi szintű, amely képes a múlt valóságát az általánosítás magasabb szintjén, sokoldalúbb történelmi összefüggésekbe ágyazva feldolgozni. A történelem képszerű megjelenítését jelentő történettanításra itt is szükség van, mely azonban már komolyabb elemzéssel társul, mivel ezek a tanulók képesek a történelem megismerésének, a jelenségek elemzésének magasabb szintjére is.

A tananyag tevékenység-központú feldolgozása a kompetencia elvű képzés folyamatában a fejlesztési feladatok révén valósul meg. A tananyag elsajátítása elsősorban tanulói tevékenységgel lehetséges, a tevékenységek elvégzésére irányuló képességek fejlesztése pedig különböző típusú feladatok révén történik. A történelem megismeréséhez az ember és társadalom műveltségi terület egészére is érvényes fejlesztési területek – az ismeretszerzés és tanulás, a kritikai gondolkodás, a kommunikáció, valamint az időben és térben való tájékozódás – járulnak hozzá a

legsajátosabb módon. Fontos, hogy a tanulók – az élethosszig tartó tanulás igényének megfelelve – képessé váljanak ismereteket meríteni szűkebb környezetükből, történetekből, könyvekből, képekből, tömegkommunikációs eszközökből, a világhálóról, statisztikai adatokból, grafikonokból, diagramokból, tárgyi és szöveges forrásokból és más ismerethordozókból. Az is lényeges, hogy az ezekből szerzett ismereteket egyre önállóbban és kritikusabban értelmezzék, és tudjanak belőlük következtetéseket levonni.

A tantervi táblázatok fejlesztési követelmények oszlopában a fejlesztési feladatokra lehet példákat találni. Elvárás, hogy egy kétéves ciklus során a megfelelő évfolyamokhoz kötött fejlesztési feladatok mindegyike legalább egyszer megjelenjen. A szaktanár döntheti el, hogy melyik témánál melyik fejlesztési feladatot vagy feladatokat, milyen konkrét formában dolgozza fel. A táblázatok témák rovatában dőlt betűvel jelöltük a tájékoztató jellegű, csupán javasolt ismétlődő/visszatérő és hosszmetszeti témákat, a fejlesztési követelmények példaként szolgáló feladatait, valamint a kapcsolódási pontok ajánlott anyagait.

A *társadalmi és állampolgári ismeretek* témakörei a társadalmi gyakorlatra összpontosító szocializációs célú tartalmi egységek, amelyek komplex módon reagálnak a diákokat közvetlenül érintő társadalmi jelenségekre. Problémafelvetésük és szóhasználatuk olyan tudományterületekre épül, mint a szociológia, a szociálpszichológia, a politológia, a jogtudomány, a közgazdaságtan és a média tudománya. Az e témakörökben megjelenő ismeretek fontos szerepet játszanak a társadalom múltjára és jelenére vonatkozó tudás összekapcsolásában. Egyúttal alapokat kínálnak annak megértéséhez, hogy miként működik a társadalom, az állam és a gazdaság, amelyben saját maguk és családjuk mindennapi élete zajlik.

Nem mindegy tehát, hogy a tanulók találkoznak-e ezekkel a kérdésekkel iskolai tanulmányaik során, vagy sem. Mint ahogy az sem mellékes, hogy az iskola ösztönzi-e őket az aktív, cselekvő állampolgárként való életre, vagy az őket körülvevő világ társadalmi, közéleti és gazdasági problémáival akkor találkoznak először, amikor azokat már nekik maguknak kell megoldaniuk. A társadalmi, állampolgári és gazdasági ismeretek témaköreinek feldolgozása – cselekvési minták bemutatásával, szituációs gyakorlatok szervezésével, tapasztalatszerzési lehetőségek megteremtésével és bizonyos gyakorlatias készségek fejlesztésével – sokat tehet azért, hogy a fiatalok ne álljanak majd védtelenül bonyolult élethelyzetekben.

A történelem, illetve a társadalmi, állampolgári és gazdasági ismeretek témaköreihez tetszés szerint, több helyen is hozzá kapcsolhatók a *médiaismeret* tartalmai, melyeket úgy érdemes beépíteni a helyi tantervbe, hogy azok egyszerre segítsék az adott tartalom jobb megértését, valamint az általános iskolai médiaoktatás fejlesztési céljainak megvalósulását. A kerettantervben megjelenő média tartalmak közvetlenül beépíthetők a történelem 7–8. évfolyam anyagába, de különálló egységként is feldolgozhatók.

A tematikai egységekhez rendelt *nevelési-fejlesztési célok* az iskolaszakaszok között egymásra épülnek, ezért az 5–8. évfolyamra megfogalmazottak a 9–12. évfolyamon is elvárásként jelennek meg.

5–6. évfolyam

Az általános iskolai *történelemtanítás* első két éve bevezet a történelem tanulásába. Olyan alapvető fejlesztési területek, nevelési célok állnak a középpontban, mint a nemzeti öntudat kialakítása, fejlesztése, a hazafias nevelés, az állampolgárságra és demokráciára nevelés megalapozása, valamint a tanulás tanítása. A kulcskompetenciák közül a szociális és állampolgári kompetencia, valamint a hatékony és önálló tanulás kiemelt jelentőségű. Fontos szempont az adott szakaszban a szűkebb és tágabb környezet történelmi, kulturális és vallási értékeinek a megismertetése, továbbá, hogy a tanulók bepillantást nyerjenek a történelmi múltat feldolgozó történész munkájába. Ajánlott a múzeumok, közgyűjtemények látogatása, rendeltetésük, szerepük megismertetése. Ez szolgálja a tantárgy vonzóvá tétele mellett annak hitelességét is.

A rendszeres történelemtanítás az első két évben a történetek feldolgozásán, a jeles történelmi személyiségek és az adott korok mindennapjainak a bemutatásán alapul, kiemelten tárgyalva a magyar történelmi múlt sorsfordulóit. Ennek keretében fontos arra figyelni, hogy a magyarságot – egyebek mellett – a múltról szóló, a közösség többsége által ismert mondák, történetek, valamint a közös nyelv és hagyomány tartják össze. Figyelemmel kell lenni arra is, hogy a múlt megismerésével alakul ki az egyes ember történelmi látásmódja, a nemzedékek közös történetei pedig a nemzeti öntudat fejlesztését eredményezhetik. Ez a két év alapozza meg a tanulók időben és térben való tájékozódását. Mindezeknek a megvalósítása csak tevékenység-központú tanítással, változatos fejlesztési feladatok beiktatásával lehetséges. Törekedni kell a történelemtanítás élményszerűségére is, hogy a távoli korokat, az ott élő emberek világát életközelien tudjuk feldolgozni. A feldolgozás során támaszkodni kell a korosztály élénk, alkotó fantáziájára is. Fontos, hogy figyelembe vegyük az 5–6. osztályos tanulók jellemzően konkrét gondolkodását, amely a múlt képszerű megjelenítését igényli. Építenünk kell az alsó tagozatos történelmi tárgyú olvasmányok élményanyagára is.

Tematikai egység	**Az emberiség őskora. Egyiptom és az ókori Kelet kultúrája**	**Órakeret 12 óra**
Előzetes tudás	Alsó tagozatos olvasmányok az őskori emberről és a Bibliából. A negatív számok használata a mindennapi életben (hőmérséklet, adósság), a számok helye a számegyenesen. Az idő mérése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló felismeri az emberi munka és a környezethez való alkalmazkodás jelentőségét, valamint a különböző emberi közösségeknek (család, törzs stb.) az egyes történelmi korokban betöltött szerepét. Tudatosulnak benne az állam különböző társadalomszervező funkciói (munka megszervezése, védelem stb.). Belátja, hogy az emberi civilizációt sokak munkája teremtette meg, valamint a múlt emlékei, maradványai megóvásra érdemesek. Képes tankönyvi olvasmányok és képek által közvetített történetekből ismereteket szerezni az őskorról és az ókori Keletről, valamint azok	

	valós és fiktív elemeinek a megkülönböztetésére a régi korokról szóló történetekben. A történetek elmesélésével fejleszti szóbeli kifejezésmódját. Megérti az időszámítás jelentőségét és megismeri annak technikáját. Felismeri a történelmi térképek sajátosságait, a földrajzi térképekhez viszonyítva is.	
Témák	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Ismétlés, az alsó tagozatos történelmi tárgyú olvasmányok felidézése. Rejtőzködő múlt, a régészek munkája. Képek az őskori ember életéből. Varázslók és varázslatok. Az őskor kulturális emlékei. Az első letelepült közösségek: falvak és városok. *Falvak és városok.*[2] Az időszámítás. Az ókori Egyiptom. Hétköznapok és ünnepek. A piramisok titkai: az egyiptomi vallás, tudomány és	*Ismeretszerzés, tanulás:* – Tankönyvi szövegek tanulmányozása. *(Pl. a régészet szerepe a múlt megismerésében.)* – Képek, képsorok megfigyelése. *(Pl. az emberek őskori tevékenységei leletek és rekonstrukciós rajzok alapján.)* – Információk rendezése. *(Pl. bibliai történetek olvasása alapján.)* – A hallott és olvasott elbeszélő szövegek tartalmának elemzése. *(Pl. bibliai történetek meghallgatása, olvasása alapján.)* *Kritikai gondolkodás:* – Valós és fiktív elemek megkülönböztetése. *(Pl.*	*Magyar nyelv és irodalom:* Mondák, mitológiai történetek, bibliai történetek (*pl. a teremtéstörténet és a vízözön története a Bibliában*). *Erkölcstan:* Alapvető erkölcsi értékek. *Természetismeret:* Tájékozódás a térképen, égtájak, földrészek, alapvető térképészeti jelölések. Az állatok háziasítása. *Vizuális kultúra:* Őskori művészet: építmények, barlangrajzok, szobrok (*pl. Stonehenge, altamirai barlangrajz).* Egyiptomi és mezopotámiai sírtípusok és templomok *(pl. Kheopsz fáraó piramisa, zikkurat*

[2] * A Témák oszlopban itt és a továbbiakban a Nat azon feldolgozható ismétlődő és hosszmetszeti témáit jelöltük, melyek illeszkednek az adott ismeretanyaghoz.

művészetek. A Biblia. Történetek az Ószövetségből (a héber Bibliából) Dávid és Salamon. *A világvallások alapvető tanításai. Népek és vallások egymásra hatása.* Ókori keleti örökségünk Mezopotámia, India, Kína területéről. Az írásbeliség kezdetei. *Hasonlóságok és különbségek.*	*Bábel tornya.)* *Kommunikáció:* – Ismertető az őskori szerszámokról, eszközökről; a művészet kezdeteiről. *(Pl. a barlangrajzok és őskori szobrok alapján.)* – A nagy folyamok szerepének érzékeltetése a földművelés kialakulásában. *(Pl. az öntözéses földművelés és a kereskedelem kialakulásának okai, következményei.)* – Az ókori kulturális örökség számbavétele írásban és szóban. *(Pl. a piramisok, a kínai nagy fal; az írásfajták.)* *Tájékozódás időben és térben:* – Az időszámítás kialakulásának okai és jelentősége. *(Pl. időszalag készítése.)*	*/toronytemplom/, a karnaki Amon templom)*, szobrok az ókori Egyiptomból (*pl. az írnok szobra, Nofretete fejszobra*), ókori keleti falfestmények vagy domborművek (*pl. Fáraó vadászaton – thébai falfestmény*).
Értelmező kulcsfogalom	Történelmi idő, változás és folyamatosság, ok és következmény, történelmi forrás, tény és bizonyíték.	
Tartalmi kulcsfogalom	Életmód, kereskedelem, város, állam, egyeduralom, gazdaság, társadalom, kultúra, vallás, többistenhit, egyistenhit.	

Fogalmak, adatok	*Fogalmak:* őskor, ókor, régészet, szerszámkészítés, öntözéses földművelés, Krisztus előtt, Krisztus után, évtized, évszázad, emberöltő, fáraó, piramis, hieroglifa, ékírás, betűírás, múmia, Biblia, Ószövetséghéber Biblia, zsidó vallás. *Személyek:* Ádám, Éva, Noé, Mózes, Dávid, Salamon. *Topográfia:* ókori Kelet, Egyiptom, Nílus, Jeruzsálem, Mezopotámia, Kína. *Évszámok:* Kr. e. 3000 körül (az Egyiptomi Birodalom egyesítése).

Tematikai egység	**Az ókori görög-római világ**	**Órakeret 23 óra**
Előzetes tudás	Olvasmányok, filmek ókori görög és római mitikus és valós eseményekről, személyekről. Iskolában szerzett újszövetségi ismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló felismeri, hogy az ókori görögséget a közös nyelv, a mondai történetek, a vallás és az olimpiai játékok kapcsolták össze. Látja, hogy az athéniak a perzsák elleni harcokban nemcsak a földjüket, városukat védték, hanem a szabadságukat is. Értékeli az ókor hőseinek közösségükért tett bátor, önfeláldozó magatartását. Megérti, hogy a történelem szereplőit, hőseit elsősorban a közösség érdekében tett cselekedeteik alapján értékelhetjük. Tisztában van azzal, hogy az ókori rómaiak olyan hatalmas birodalmat hoztak létre, amely a Kárpát-medence területére is kiterjedt, így fontos a pannóniai római örökségünk kulturális emlékeinek megismerése, megbecsülése és védelme. Képes szöveges és képi információk gyűjtésére, azok egymással való összevetésére ókori görög-római témákból, valamint korabeli régészeti emlékek megfigyelésére, lelet és rekonstrukció összevetése is. A megismert történelmi fogalmakat helyesen alkalmazza, az egyszerű írásos forrásokat megérti, és tanári segítséggel feldolgozza. Képes történelmi események időrendbe állítására és időszalagon való elhelyezésére is.	

Témák	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**

Mondák a krétai és trójai mondakörből. A görögök vallása és az ókori olimpiák. *Hétköznapok és ünnepek.* Hétköznapok Athénban és Spártában. *Gyermekek nevelése, oktatása.* Történetek a görög-perzsa háborúk korából. *Békék, háborúk, hadviselés. Egyezmények, szövetségek.* Az athéni demokrácia virágkora. Művészek és művészetek, tudósok és tudomány az ókori görög világban. Történetek Nagy Sándorról. *Birodalmak.* Róma alapítása és terjeszkedésének kezdetei. A pun háborúk és hadvezérei. *Birodalmak. A földrajzi környezet. Közlekedés,*	*Ismeretszerzés, tanulás:* – Információk gyűjtése a görög világról. *(Pl. az életmód jellegzetességei.)* – Információk gyűjtése a görög-római világban lezajlott jelentősebb háborúkról képek és történelmi térképek segítségével. *(Pl. a görög-perzsa háborúk, a pun háborúk.)* – Történetek és képek gyűjtése az ókori római világból. *(Pl. Romulus és Remus mondája; olvasmányok feldolgozása Róma fénykoráról.)* – Képszerű ismeretek gyűjtése az antik építészetről. *(Pl. a görög és római építészet hasonlóságainak és különbségeinek összevetése.)* *Kritikai gondolkodás:* – Valóság és fikció szétválasztása egy-egy görög és római mondában. *(Pl. a trójai faló története vagy Romulus és Remus.)*	*Magyar nyelv és irodalom:* Mese, monda, mítosz (*pl. ismert görög mondák Prométheuszról, Odüsszeuszról, Daidalosz és Ikaroszról*). *Idegen nyelvek*: Néhány példa a görög/latin szavak átvételére a tanult idegen nyelvben. *Matematika:* A római számok. *Erkölcstan:* A vallási közösség és vallási intézmény. A nagy világvallások világképe és erkölcsi tanításai. *Természetismeret:* A félsziget fogalma, jellegzetességei a gazdasági életben. A Balkán-félsziget és az Itáliai-félsziget Európa térképén. *Vizuális kultúra:* Ókori épületek maradványai *(pl. az athéni Akropolisz, a római Colosseum)*; a görög és

úthálózat, hírközlés. Köztársaságból egyeduralom. Híres és hírhedt császárok. *Uralkodók és államférfiak.* A régi Róma művészeti emlékei, híres tudósai és művészei. Élet a Római Birodalomban. *Család, lakóhely.* Pannónia provincia. A kereszténység zsidó gyökerei, kialakulása és elterjedése. Az Újszövetség. Jézus története. *A világvallások alapvető tanításai, vallásalapítók, vallásújítók.* A Római Birodalom meggyengülése, a Nyugatrómai Birodalom bukása.	– Mondák forráskritikai elemzése. *(Pl. valós és fiktív elemek megkülönböztetése az Ariadné fonaláról szóló történetben.)* – A hódító Róma történelmi szerepe. *(Pl. a római hódítások pozitív és negatív következményei.)* – Lelet és rekonstrukció összevetése. *(Pl. Colosseum, diadalívek.)* *Kommunikáció:* – A görög világ főbb jellegzetességeinek bemutatása. *(Pl. néhány monda szóbeli felidézése.)* – Szituációs játék. *(Pl. az athéni demokrácia működése.)* – Rendszerező tábla készítése *(pl. az ókori Hellászról és a Római Birodalomról).* *Tájékozódás időben és térben:* – Az Itáliai-félsziget elhelyezkedése, felszínének jellegzetességei. A Római	római emberábrázolás, portrészobrászat; korai keresztény és bizánci templomok. *Mozgóképkultúra és médiaismeret:* Részletek népszerű játékfilmekből (*pl. Wolfgang Petersen: Trója; Oliver Stone: Nagy Sándor; Ridely Scott: Gladiátor; William Wyler: Ben Hur; Franco Zeffirelli: Jézus élete*).

	Birodalom terjeszkedése. *(Pl. a második pun háború nyomon követése történelmi térképen; a Római Birodalom helye Európa mai térképén.)* – Az időszámítás technikájának gyakorlása. *(Pl. a főbb görög és római események ábrázolása párhuzamos időszalagon.)*	

Értelmező kulcsfogalom	Történelmi idő, változás és folyamatosság, ok és következmény, jelentőség.
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoportok, életmód, város, gazdaság, termelés, állam, birodalom, egyeduralom, demokrácia, királyság, köztársaság, császárság, vallás, vallásüldözés.
Fogalmak, adatok	*Fogalmak:* mítosz, városállam, olimpia, népgyűlés, Akropolisz, légió, rabszolga, provincia, jeruzsálemi szentély, Újszövetség, diaszpóra, népvándorlás. *Személyek:* Zeusz, Periklész, Romulus, Hannibál, Julius Caesar, Augustus, Jézus, Mária, József, Attila. *Topográfia:* Balkán-félsziget, Olümposz, Athén, Spárta, Perzsa Birodalom, Marathón, Itáliai-félsziget, Róma, Karthágó, Szicília, Római Birodalom, Pannónia, Aquincum, Júdea, Betlehem Jeruzsálem. *Évszámok:* Kr. e. 776 (az első feljegyzett olimpia játékok), Kr. e. 753 (Róma alapítása), Kr. e. 490 (a marathóni csata), Kr. e. V. század közepe (Athén fénykora), Kr. u. 476 (a Nyugatrómai Birodalom bukása, az ókor vége).

Tematikai egység	**A középkori Európa világa**	**Órakeret 14 óra**

Előzetes tudás	Olvasmányok – mesék és valós történetek –, filmek a középkor világából/világáról: királyok, lovagok, polgárok, parasztok.
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló felismeri, hogy a különböző népek vallása, kulturális, társadalmi és gazdasági tevékenysége kölcsönösen hat egymásra. Látja, hogy a közösségeket a munka tartja fenn, a gazdasági fejlődés szempontjából pedig fontos az egyéni érdekeltség, valamint azt is, hogy a társadalmi életet a szellemi és anyagi viszonyok együttesen határozzák meg. Érzékeli, hogy a korszak meghatározó vallási és szellemi irányzatainak (lovagi kultúra, humanizmus stb.) máig mutató hatásuk van. Felismeri a középkori keresztény államok kialakulása jelentőségét. Képes a középkori Európa főbb változásainak a bemutatására, meghatározó vallásainak megkülönböztetésére jellegzetességeik alapján. Sokoldalúan és kritikus szemlélettel megismeri a középkori ember életét, és fejleszti szóbeli kifejezőképességét erről szóló történetek elbeszélésével.

Témák	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A Frank Birodalom és keresztény királyságok. A Bizánci Birodalom. Az iszlám vallás megjelenése és alapvető tanításai. Az iszlám kulturális hagyatéka. *Népek és vallások egymásra hatása, együttélése.* A keresztény egyház felépítése, jellemzői. A fontosabb európai államok az első ezredfordulón. *Megkülönböztetés, kirekesztés*	*Ismeretszerzés, tanulás:* – A középkori élet színtereinek, főbb jellemzőinek megismerése. *(Pl. a földesúri vár felépítésének, az egyes részek funkciójának számba vétele képek alapján.)* – Ismeretek gyűjtése az érett középkorról. *(Pl. a reneszánsz stílus jegyeinek megfigyelése festmények, szobrok és épületek képeinek segítségével; a vallási fanatizmus*	*Magyar nyelv és irodalom:* Középkori témájú mesék, mondák királyokról, lovagokról, földesurakról. *Idegen nyelvek:* A híresebb középkori városok nevének helyes kiejtése a tanult nyelven. *Matematika:* Az „arab” számok eredete. *Vizuális kultúra:* A középkori építészet, a román és a gótikus stílus

Az uradalmak. Földesurak és jobbágyok. *Család, lakóhely.* A keresztény egyház. Világi papok és szerzetesek. Lovagi életmód, lovagi erények. A keresztes hadjáratok. A középkori városok. A katedrálisok és a gótika. A polgárok. *Falvak és városok.* A céhek kialakulása, feladatai és működésük. A távolsági kereskedelem vízen és szárazföldön. *Felfedezők, feltalálók.* Járványok a középkorban. *Betegségek, járványok.* A középkori Európa öröksége. A humanizmus és a reneszánsz. A könyvnyomtatás.	*megnyilvánulásai.)* *Kritikai gondolkodás:* – Társadalmi csoportok jellegzetességeinek felismerése, összevetése. *(Pl. a bencés rend legfontosabb jellegzetességeinek ismerete; társadalmi csoportok [szerzetesek, lovagok] közös jellemzői.)* – A középkori városok jellegzetességeinek számbavétele, magyarázata, az életmód jellemzői. *(Pl. képek és térképek segítségével megértetni, miért az adott helyen alakultak ki a középkori városok.)* – Kérdések megfogalmazása egyszerű írásos források alapján. *(Pl. a könyvnyomtatás elterjedésének jelentősége a kultúrában.)* *Kommunikáció:* – A középkori életmód ismertetése szóban vagy feldolgozása játékos	jellemzői; középkori freskók, táblaképek, üvegablakok és oltárszobrok. Reneszánsz paloták. A reneszánsz nagy mesterei. *Ének-zene:* Gregorián énekek, a reneszánsz zene. *Testnevelés és sport:* Érdekességek a testedzés történetéből – a parasztok sportjai, lovagi játékok. *Mozgóképkultúra és médiaismeret:* Részletek népszerű játékfilmekből (*pl. Mel Gibson: A rettenthetetlen; Luc Besson: Jeanne d'Arc*).

	formákban. *(Pl. apródból lovag – a lovaggá válás folyamatának megbeszélése dramatizált formában.)* – Események, történések dramatikus megjelenítése. *(Pl. hűbéri eskü, lovaggá avatás.)* *Tájékozódás időben és térben:* – A középkori birodalmak térképen való elhelyezése. *(Pl. a Frank Birodalom, a Bizánci Császárság.)* – Az időszalag használatának, valamint a tanult évszámokkal való számítás gyakorlása. *(Pl. a tanult események elhelyezése az időszalagon.)*	

Értelmező kulcsfogalom	Történelmi idő, változás és folyamatosság, ok és következmény, történelmi forrás.
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoportok, életmód, város, falu, gazdaság, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, politika, állam, államforma, politika, állam, államforma, királyság, császárság, egyeduralom, birodalom, vallás, vallásüldözés, kultúra.
Fogalmak, adatok	*Fogalmak:* középkor, uradalom, hűbérúr, hűbéres, vár, jobbágy, robot, majorság, iszlám, pápa, szerzetes, eretnek, vallási intolerancia, zsidóüldözés, kolostor, kódex, lovag, középkori város, céh, járvány, távolsági kereskedelem, könyvnyomtatás.

	Személyek: Nagy Károly, Mohamed, Szent Benedek, Gutenberg. *Topográfia:* Bizánci Császárság, Frank Birodalom, Mekka, Arab Birodalom, Német-római Császárság. *Évszámok:* 622 (Mohamed „futása”), 800 (Nagy Károly császár), XV. század (könyvnyomtatás).

Tematikai egység	**A magyarság történetének kezdetei és az Árpádok kora**	**Órakeret 16 óra**
Előzetes tudás	Magyar népmesék, hazai nemzetiségek és más népek meséi, mesefajták; mondák, regék, legendák. Alsó tagozatos olvasmányok a hun-magyar mondakörből, a vérszerződésről, a honfoglalásról, Szent Istvánról.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló megbecsüli az országalapítók és -építők (uralkodók és közemberek) munkáját és emlékét. Felismeri a közösségi összefogás, áldozatkészség és helytállás erejét a haza építésében és védelmében. Értékeli hazánk európai keresztény államközösségbe való sikeres beilleszkedését, felismeri a keresztény értékrend máig ható elemeit és azok jelentőségét. Belátja, hogy az utókor a korszak szereplőit a közösség érdekében tett cselekedeteik alapján értékeli. Megismeri és feldolgozza a magyarság régmúltját, a tények és a vitatott kérdések (eredet, rokonság stb.) együttes feltárásával is. Felismeri a mondák és valóság közötti kapcsolatokat és ellentmondásokat egyaránt. Különböző források feldolgozása és ütköztetése révén fejleszti kritikai gondolkodását.	

Témák	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Mondák, krónikák és történetek a magyarság eredetéről és vándorlásáról. Az ősi magyar harcmodor. Honfoglalás és letelepedés a Kárpát-medencében. A	*Ismeretszerzés, tanulás:* – A magyar őstörténetre vonatkozó ismeretek szerzése különböző típusú forrásokból. *(Pl. a rovásírásos ABC megismerése.)*	*Magyar nyelv és irodalom:* A hun-magyar mondakör. Részletek magyar szentek legendáiból. *Természetismeret:* A Kárpát-medence

kalandozó hadjáratok. A keresztény magyar állam megalapítása, Géza fejedelem és Szent István intézkedései. A keresztény magyar állam megerősítése Szent László és Könyves Kálmán uralkodása idején. A tatárjárás. Az ország újjáépítése a tatárjárás után. IV. Béla, a második honalapító. *Kisebbség, többség, nemzetiségek.* Árpád-kori kulturális örökségünk.	– Történetek megismerése és feldolgozása. *(Pl. Szent István és Szent László legendáiból.)* *Kritikai gondolkodás:* – Forrásütköztetés a honfoglaló magyarok életmódjára vonatkozó ismeretek megbeszélése során. *(Pl. az ősi magyar hitvilág és az új vallás összehasonlítása.)* – Történelmi személyiség jellemzése *(pl. Szent István király Intelmeinek rövid részletei alapján).* *Kommunikáció:* – Beszámolók, kiselőadások tartása. *(Pl. Csaba királyfi, a vérszerződés, a fehér ló mondája.)* – Rekonstrukciós rajzok elemzése. *(Pl. az ősi magyar öltözködés, lakhely, szerszámok és fegyverek.)* *Tájékozódás időben és térben:*	tájegységei, gazdaságföldrajzi jellegzetességeik. *Ének-zene:* A magyar népzene régi rétegű és új stílusú népdalai, a népi tánczene. *Vizuális kultúra:* Festmények, szobrok és filmek a magyar mondavilágról, a vérszerződésről, a honfoglalásról és az államalapításról. Népvándorlás kori tárgyak. A román stílus hazai emlékei. *Mozgóképkultúra és médiaismeret:* Részletek népszerű játékfilmekből (*pl. Koltay Gábor: Honfoglalás; Koltay Gábor: István, a király*).

	– Történelmi mozgások megragadása. *(Pl. a honfoglalás útvonalai.)* – Kronológiai adatok rendezése. *(Pl. a jelentősebb Árpád-házi uralkodók elhelyezése az időszalagon.)*	

Értelmező kulcsfogalom	Változás és folyamatosság, történelmi forrás, tény és bizonyíték, értelmezés, történelmi nézőpont.
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, felemelkedés, lesüllyedés, életmód, gazdaság, termelés, politika, állam, királyság, államszervezet, törvény, adó, vallás, vallásüldözés, kultúra.
Fogalmak, adatok	*Fogalmak:* hun, finnugor, félnomád életmód, törzs, nemzetség, nagycsalád, fejedelem, táltos, honfoglalás, kalandozás, Szent Korona, vármegye, tized, ispán, tatár, kun. *Személyek:* Attila, Álmos, Árpád, Géza fejedelem, Szent István, Gellért püspök, Szent László, Könyves Kálmán, IV. Béla, Szent Margit. *Topográfia:* Urál, Etelköz, Vereckei-hágó, Kárpát-medence, Erdély, Esztergom, Pannonhalma, Székesfehérvár, Buda, Muhi. *Évszámok:* IX. század (Etelköz), 895-900 (a honfoglalás), 997-(1000)-1038 (I. /Szent/ István uralkodása), 1077 (I. /Szent/ László trónra lépése), 1241-1242 (a tatárjárás), 1301 (az Árpád-ház kihalása).

Tematikai egység	**A Magyar Királyság virágkora**	**Órakeret 13 óra**
Előzetes tudás	Mesék, mondák és valós történetek a Hunyadiakról. A nándorfehérvári hősök.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Tudatosul a tanulóban, hogy a királyokat, uralkodókat a történetekben megismert személyes tulajdonságaik és a kor kihívásaira adott (a társadalom életére hatást gyakorolt) válaszaik eredményessége, illetve	

	önfeláldozó magatartásuk alapján őrzi meg a történelmi emlékezet. Látja a törökellenes harcok hősiességének máig ható példáját. Felismeri az összefogás jelentőségét egy függetlenségéért küzdő nép életében. Felismeri a történelmi személyiség szerepét, jelentőségét, képes személyek, csoportok tetteinek megindokolására, valamint történetek mesei és valóságos elemeinek megkülönbözetésére. Megérti és értelmezi a képi és írásos források szövegét.

Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A királyi hatalom megerősítése I. Károly idején. Nagy Lajos, a lovagkirály. Főbb törvényei. Egy középkori város: Buda. Hunyadi János törökellenes harcai. A nándorfehérvári diadal. Hunyadi Mátyás uralkodása és reneszánsz udvara. *Uralkodók és államférfiak.* A mohácsi vereség és következményei. Buda eleste.	*Ismeretszerzés, tanulás:* – Információk szerzése, rendszerezése és értelmezése szöveges és képi forrásokból *(pl. I. Károly politikai és gazdasági intézkedése írásos és képi források felhasználásával).* – Történeti események feldolgozása mai szövegek és rövid korabeli források alapján *(pl. a nándorfehérvári győzelem)* *Kritikai gondolkodás:* – Lelet és rekonstrukció összevetése. *(Pl. egy vár romjai és makettje.)* *Kommunikáció:* – Tanulói kiselőadások tartása. *(Pl. Élet a középkori Budán.)*	*Magyar nyelv és irodalom:* Népmesék és mondák Mátyás királyról. Arany János: Toldi. *Ének-zene:* Reneszánsz zene Mátyás király udvarából. *Vizuális kultúra:* A gótikus és a reneszánsz stílus építészeti emlékei Magyarországon. A középkori Buda műemlékei. Mátyás visegrádi palotája. A corvinák.

	– Uralkodók és politikájuk jellemzése. *(Pl. a lovagkirály külső és belső tulajdonságai.)* *Tájékozódás időben és térben:* – Szinkronisztikus vázlat készítése *(pl. a XIV-XV. századi egyetemes és magyar történelem eseményeiről).*	

Értelmező kulcsfogalom	Változás és folyamatosság, történelmi forrás, tény és bizonyíték, értelmezés, történelmi nézőpont.
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, felemelkedés, lesüllyedés, életmód, város, gazdaság, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, adó, politika, állam, törvény, királyság, vallás, kultúra.
Fogalmak, adatok	*Fogalmak:* aranyforint, nádor, nemes, ősiség és kilenced törvénye, kormányzó, végvár. *Személyek:* I. Károly, I. (Nagy) Lajos, Luxemburgi Zsigmond, Hunyadi János, Hunyadi Mátyás, I. Szulejmán. *Topográfia:* Nándorfehérvár, Visegrád, Mohács. *Évszámok:* 1308 (I. Károly trónra lépése), 1456 (Nándorfehérvár), 1458-1490 (Hunyadi Mátyás uralkodása), 1526 (a mohácsi vereség).

Tematikai egység	**A világ és Európa a kora újkorban**	**Órakeret 14 óra**
Előzetes tudás	Olvasmányok a földrajzi felfedezésekről, elsősorban Kolumbuszról, valamint a felfedezések előtti Amerikáról. Iskolai és iskolán kívüli ismeretek a protestáns vallásokról. Olvasmányok vagy filmélmények a Napkirályról és udvaráról.	
A tematikai egység	A tanulóban tudatosul, hogy az emberi alkotótevékenység,	

nevelési-fejlesztési céljai	kezdeményezőképesség (tudományos felfedezések és technikai találmányok stb.) a gazdasági fejlődés meghatározó elemei. Felismeri, hogy a felfedezők, újítók töretlen hite, szilárd akarata és kitartása záloga a sikerességnek. Látja, hogy a fejlettebb népek, államok erőfölényük birtokában leigázzák, gyarmatosítják a fejletlenebbeket, valamint, hogy az államok közötti és társadalmon belüli konfliktusok nem egyszer háborúhoz vagy polgárháborúhoz vezetnek, melyek jelentős emberáldozatokkal járnak. Felismeri a földrajzi felfedezések jelentőségét és hatását az európai és amerikai életmódra. Megérti a XVI-XVII. századi vallási megújulás okait és jelentőségét. Képes élményszerű ismeretek szerzésére a kora újkori „fényes udvarokról", információk gyűjtésére, képi és szöveges források együttes kezelésére, a történelmi és földrajzi atlasz együttes használatára. Párhuzamokat keres megismert történelmi élethelyzetek, események és mai életünk között.

Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A földrajzi felfedezések okai és céljai. Hódítók és meghódítottak. *Felfedezők, feltalálók.* A felfedezések hatása az európai (és amerikai) életre. A reformáció és a katolikus megújulás. *Történelemformáló eszmék.* Az alkotmányos királyság létrejötte Angliában. A Napkirály udvara.	*Ismeretszerzés, tanulás:* – Információk szerzése és rendszerezése tanári elbeszélés, tankönyvi szövegek és képek alapján. *(Pl. a Kolumbusz előtti Európán kívüli világról.)* – Következtetések levonása a feldolgozott információkból. *(Pl. a reformáció fő tanításai egy Luther-szövegrészlet alapján.)* – Írásos vagy rajzos vázlat elemzése. *(Pl. a királyi önkényuralom és az*	*Vizuális kultúra:* A protestáns templomok külső-belső arculata. A barokk stílus jellegzetességei. A versailles-i palota és Szentpétervár. A barokk legnagyobb mesterei. *Ének-zene:* A barokk és a klasszikus zene néhány mestere. *Mozgóképkultúra és médiaismeret:* Részletek népszerű játékfilmekből (*pl. Ridley*

A felvilágosodás kora. *Történelemformáló eszmék.* Az észak-amerikai gyarmatok függetlenségi harca. Az Egyesült Államok létrejötte. *Egyezmények, szövetségek.*	*alkotmányos királyság jellemzői.)* *Kritikai gondolkodás:* – Különbségek azonosítása egy-egy történelmi jelenség kapcsán *(pl. a felfedezések okai és céljai).* *Kommunikáció:* – Beszámolók készítése. *(Pl. egy felfedező útja.)* – Saját vélemény megfogalmazása *(pl. a felvilágosodás jelentőségéről).* – Összehasonlító táblázatok készítése *(pl. a katolikus és protestáns vallások különbségeiről).* *Tájékozódás időben és térben:* – A korszak néhány kiemelt eseményének elhelyezése az időszalagon. – Néhány kiemelt esemény megjelölése kontúrtérképen. *(Pl. a felfedező utak és az első gyarmatok.)*	*Scott: A Paradicsom meghódítása; Eric Till: Luther; Mel Gibson: A hazafi*).
Értelmező kulcsfogalom	Történelmi idő, változás és folyamatosság, ok és következmény, történelmi forrás, értelmezés, jelentőség.	

Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, felemelkedés, lesüllyedés, életmód, város, gazdaság, termelés, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, gyarmatosítás, politika, állam, államszervezet, alkotmányos királyság, köztársaság, parlamentarizmus, birodalom, vallás, vallásüldözés.
Fogalmak, adatok	*Fogalmak:* újkor, felfedező, gyarmat, manufaktúra, reformáció, protestáns, jezsuita, katolikus megújulás, felvilágosodás, alkotmány. *Személyek:* Kolumbusz, Luther, Kálvin, Cromwell, XIV. Lajos, Rousseau, Washington. *Topográfia:* Amerika, Versailles, London, Szentpétervár. *Évszámok:* 1492 (Kolumbusz Amerikában), 1517 (Luther fellépése), 1776 (az amerikai Függetlenségi nyilatkozat).

Tematikai egység	**Magyarország a kora újkorban**	**Órakeret 18 óra**
Előzetes tudás	Mondák és történetek Hunyadi Jánosról, a törökellenes harcok világáról, az „igazságos” Mátyásról, valamint a mohácsi tragédiáról.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A hazafiság erősítése a hódítókkal szembeni védekezés, a hősi önfeláldozás példáin keresztül. A tanuló felismeri, hogy az ország közösségeinek széthúzása gyengíti a társadalom védekező képességét a hódítókkal szemben, az összefogás és az egységes fellépés azonban még egy vereség esetén is a behódolás helyett megegyezést eredményezhet. Felismeri a török terjeszkedés megállításának jelentőségét hazánk és Európa szempontjából. Érzékeli, hogy két nagyhatalom közötti helyzetünk fokozott terhet rótt a társadalom minden rétegére. Látja a politikai megosztottság következményeit. Észleli, hogy az egyeduralmi törekvések saját céljával ellentétes hatást válthatnak ki. Képes egymásnak ellentmondó források értékelésére. Igény felkeltése múzeumok, várak felkeresésére határokon innen és túl.	

Témák	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A három részre szakadt ország lakóinak élete.	*Ismeretszerzés, tanulás:* – Információgyűjtés,	*Magyar nyelv és irodalom:* Gárdonyi Géza: Egri

Végvári harcok – végvári hősök. A nagy várháborúk éve (1552). *Békék, háborúk, hadviselés.* Reformáció és katolikus megújulás Magyarországon. Az Erdélyi Fejedelemség aranykora Bethlen Gábor idején. Élet a török hódoltságban. *Öltözködés, divat.* Habsburg-ellenes harcok és vallási mozgalmak a XVII. században, a török kiűzése. A Rákóczi-szabadságharc. Az ország újjáépítése, a hódoltsági területek benépesítése. *Kisebbség, többség, nemzetiségek.*	rendszerezés a tankönyvből és olvasókönyvekből *(pl. a végvári katonák életéről).* – Életmód-történeti ismeretek gyűjtése. *(Pl. a kor jellegzetes magyar, német és török ruházkodása.)* *Kritikai gondolkodás:* – A három országrész jellegzetességeinek összevetése. – A személyiség szerepe a történelemben. *(Pl. II. Rákóczi Ferenc élete, pályaképe.)* *Kommunikáció:* – Kiselőadás tartása a reformációról és ellenreformációról. *(Pl. kulturális hatásuk elemzése.)* *Tájékozódás időben és térben:* – Történelmi térkép elemzése. *(Pl. információk gyűjtése a három részre szakadt ország térképének segítségével, etnikai*	csillagok; Arany János: Szondi két apródja. *Ének-zene:* Népdalok a török korból, kuruc dalok. A barokk zene. A tárogató. *Vizuális kultúra:* Jelentősebb barokk műemlékek Magyarországon. Az erdélyi építészet jellegzetességei. A török hódoltság műemlékei: mecsetek, minaretek és fürdők. *Mozgóképkultúra és médiaismeret:* Részletek népszerű játékfilmekből (*pl. Várkonyi Zoltán: Egri csillagok*).

	változások a XVIII. századi Magyarországban.)	
Értelmező kulcsfogalom	Történelmi idő, változás és folyamatosság, ok és következmény, tény és bizonyíték, értelmezés, történelmi nézőpont.	
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, felemelkedés, lesüllyedés, nemzetiség, népességfogyás, életmód, város, gazdaság, termelés, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, adó, politika, állam, államszervezet, rendelet, birodalom, vallás, vallásüldözés.	
Fogalmak, adatok	*Fogalmak:* végvár, hódoltság, szultán, szpáhi, janicsár, kuruc, labanc, hajdú, úrbér, jobbágyrendelet, zsellér, betelepítés, türelmi rendelet. *Személyek:* Dobó István, Bocskai István, Bethlen Gábor, Zrínyi Miklós, II. Rákóczi Ferenc, Mária Terézia, II. József. *Topográfia:* Pozsony, Bécs, Erdélyi Fejedelemség, Eger, Gyulafehérvár, Debrecen. *Évszámok:* 1541 (Buda török kézen), 1552 (a „nagy várháborúk” éve), 1686 (Buda visszavívása), 1703-1711 (a Rákóczi-szabadságharc), 1740-1780 (Mária Terézia).	

Tematikai egység	**A forradalmak és a polgárosodás kora Európában és Magyarországon**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	Ismeretek olvasmányok és filmek alapján a francia forradalomról és Napóleonról. A gőz szerepe az első ipari forradalomban. Olvasmányok Széchenyiről, a Lánchídról és Kossuthról. Alsó tagozatos olvasmányok az 1848-49-es forradalomról és szabadságharcról.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló felismeri, hogy a polgárosodással párhuzamosan a szabadság, egyenlőség, testvériség eszméinek együttese nagy társadalmi mozgósító erővel hat. Látja, hogy a jelentős társadalmi és gazdasági átalakulásoknak egyaránt vannak győztesei és vesztesei, e folyamat vizsgálata feltárhatja a személyes és közösségi sors közötti összefüggéseket. Megérti, hogy az utókor nézőpontjából többnyire az válik történelmi személyiséggé, hőssé vagy mártírrá, aki a személyes	

	érdekei elé helyezi a közösség hosszú távú érdekeit. Látja a középkori államok és a polgári nemzetállamok közti különbségeket. Értékeli a polgári nemzetállammá válás békés és erőszakos útjait. Hazafiságra nevelés a reformkor, a forradalom és a szabadságharc tanításának során. Megismeri és értékeli a korszak nagy történelmi személyiségei példamutató életét és munkásságát. Megismeri a reformkor legjelentősebb eredményeit, és értékeli ezek jelentőségét a korábbi magyarországi és a korabeli európai viszonyok tükrében. Képes a történeti forrásokon túl más tantárgyak ismereteinek, információinak felhasználására, következtetések levonására történelmi térképek segítségével.

Témák	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A francia forradalom és vívmányai. A jakobinus terror. Napóleon felemelkedése és bukása. *Uralkodók és államférfiak.* Az ipari forradalom első feltalálói és találmányai. *Közlekedés, úthálózat, hírközlés.* Széchenyi István elméleti és gyakorlati munkássága. A reformkori rendi országgyűléseken felmerülő fő kérdések.	*Ismeretszerzés, tanulás:* – Ismeretszerzés tanári elbeszélés és vázlatrajz alapján. *(Pl. Széchenyi és Kossuth reformkori tevékenysége.)* – Következtetések levonása rövid közjogi forrásrészletekből. *(Pl. az Emberi és polgári jogok nyilatkozatából.)* Példák gyűjtése szöveges források alapján a többségi és kisebbségi társadalom összefogására: A zsidó közösség szerepe a szabadságharc eseményeiben és az ezért kivetett kollektív hadisarc; a nemzetiségek szerepe.	*Magyar nyelv és irodalom:* Csokonai, Kölcsey, Vörösmarty és Petőfi versei; Jókai Mór: A kőszívű ember fiai. *Természetismeret:* Az iparfejlődés környezeti hatásai. *Ének-zene:* Marseillaise, a nagy romantika mesterei. Erkel: Himnusz; Egressy Béni: Szózat; 1848-as dalok. *Vizuális kultúra:* A kort bemutató történeti festmények.

Kossuth Lajos programja és szerepe a reformkorban. Az 1848-as forradalom. A szabadságharc fontosabb csatái és jeles szereplői, a többség és kisebbség összefogása.	*Kritikai gondolkodás:* – Változások és hatásaik nyomon követése. *(Pl. a szabadságharc bukásának következményei.)* – Érvekkel alátámasztott vélemény megfogalmazása. *(Pl. Robespierre zsarnok vagy forradalmár?)* *Kommunikáció:* – Tanulói kiselőadás jelentős történelmi személyiség életéről. *(Pl. Wesselényi Miklósról, Kölcsey Ferencről.)* *Tájékozódás időben és térben:* – Jelentős események egymásra hatásának vizsgálata. *(Pl. a forradalom és a pozsonyi rendi országgyűlés történései.)*	*Mozgóképkultúra és médiaismeret:* Részletek népszerű játékfilmekből *(pl. Andrzej Wajda: Danton; Bereményi Géza: A Hídember).*
Értelmező kulcsfogalom	Történelmi idő, ok és következmény, történelmi forrás, tény és bizonyíték, értelmezés, jelentőség, történelmi nézőpont.	
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, identitás, társadalmi mobilitás, forradalom, felemelkedés, lesüllyedés, népességrobbanás, migráció, életmód, város, gazdaság, termelés, erőforrás, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, gazdasági válság, adó, politika, állam, államforma,	

	királyság, köztársaság, államszervezet, hatalmi ág, parlamentarizmus, közigazgatás, nemzet, vallás, vallásüldözés.
Fogalmak, adatok	*Fogalmak:* népfelség elve, jakobinus, polgári nemzet, ipari forradalom, tőkés, bérmunkás, kapitalizmus, rendi országgyűlés, alsótábla, felsőtábla, reformkor, közteherviselés, cenzúra, sajtószabadság, választójog, felelős kormány, jobbágyfelszabadítás, honvédség, trónfosztás, nemzetiségi törvény. *Személyek:* XVI. Lajos, Robespierre, Napóleon, Watt, Széchenyi István, Kölcsey Ferenc, Wesselényi Miklós, Kossuth Lajos, Deák Ferenc, Petőfi Sándor, Batthyány Lajos, Jellasics, Görgei Artúr, Bem József. *Topográfia:* Párizs, Waterloo, Debrecen, Isaszeg, Buda, Világos, Arad. *Évszámok:* 1789 (a francia forradalom kezdete), 1815 (a waterlooi csata), 1830 (a Hitel megjelenése, a reformkor kezdete), 1832-1836 (reformországgyűlés), 1848. március 15. (forradalom Pest-Budán), 1849. április 14. (a Függetlenségi nyilatkozat), 1849. október 6. (az aradi vértanúk és Batthyány Lajos kivégzése).

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	Az egyetemes emberi értékek elfogadása az ókori, középkori és kora újkori egyetemes és magyar kultúrkincs élményszerű megismerésével. A családhoz, a lakóhelyhez, a nemzethez való tartozás élményének személyes megélése. A történelmet formáló, alapvető folyamatok, összefüggések felismerése (pl. a munka értékteremtő ereje) és egyszerű, átélhető erkölcsi tanulságok azonosítása. Az előző korokban élt emberek, közösségek élet-, gondolkodás- és szokásmódjainak felidézése. A tanuló ismerje fel, hogy a múltban való tájékozódást segítik a kulcsfogalmak és fogalmak, amelyek fejlesztik a történelmi tájékozódás és gondolkodás kialakulását. Ismerje fel, hogy az utókor a nagy történelmi személyiségek, nemzeti hősök cselekedeteit a közösségek érdekében végzett tevékenységek

	szempontjából értékeli. Tudja, hogy az egyes népeket főleg vallásuk és kultúrájuk, életmódjuk alapján tudjuk megkülönböztetni. Ismerje fel, hogy a vallási előírások, valamint az államok által megfogalmazott szabályok döntő mértékben befolyásolhatják a társadalmi viszonyokat és a mindennapokat. Tudja, hogy a történelmi jelenségeket, folyamatokat társadalmi, gazdasági tényezők együttesen befolyásolják. Tudja, hogy az emberi munka nyomán elinduló termelés biztosítja az emberi közösségek létfenntartását. Ismerje fel a társadalmi munkamegosztás jelentőségét, amely az árutermelés és pénzgazdálkodás, illetve a városiasodás kialakulásához vezet. Tudja, hogy a társadalmakban eltérő jogokkal rendelkező és eltérő vagyoni helyzetű emberek alkotnak rétegeket, csoportokat. Tudja, hogy az eredettörténetek, a közös szokások és mondák erősítik a közösség összetartozását, egyben a nemzeti öntudat kialakulásának alapjául szolgálnak. Tudja, hogy a társadalmi, gazdasági, politikai és vallási küzdelmek számos esetben összekapcsolódnak. Ismerje fel ezeket egy-egy történelmi probléma vagy korszak feldolgozása során. Legyen képes különbséget tenni a történelem különböző típusú forrásai között, és legyen képes a korszakra jellemző képeket, tárgyakat, épületeket felismerni. Legyen képes a történetek feldolgozásánál a tér- és időbeliség azonosítására, a szereplők csoportosítására fő- és mellékszereplőkre, illetve a valós és fiktív elemek megkülönböztetésére. Ismerje a híres történelmi személyiségek jellemzéséhez szükséges kulcsszavakat, cselekedeteket. Legyen képes a tanuló történelmi ismeretet meríteni hallott és olvasott szövegekből, különböző médiumok anyagából.

	Legyen képes emberi magatartásformák értelmezésre, információk rendezésére és értelmezésére, vizuális vázlatok készítésére. Legyen képes információt gyűjteni adott témához könyvtárban és múzeumban; olvasmányairól készítsen lényeget kiemelő jegyzetet. Képes legyen szóbeli beszámolót készíteni önálló gyűjtőmunkával szerzett ismereteiről, és kiselőadást tartani. Ismerje az időszámítás alapelemeit (korszak, évszázad, évezred) tudjon ez alapján kronológiai számításokat végezni. Ismerje néhány kiemelkedő esemény időpontját. Legyen képes egyszerű térképeket másolni, alaprajzot készíteni. Legyen képes helyeket megkeresni, megmutatni térképen, néhány kiemelt jelenség topográfiai helyét megjelölni vaktérképen, valamint távolságot becsülni és számítani történelmi térképen. Legyen képes saját vélemény megfogalmazása mellett mások véleményének figyelembe vételére.

7–8. évfolyam

Az alapfokú oktatást záró két évfolyam *történelemtanításában* már lehetőség van a múltat a korábbinál összetettebben, teljesebben, az általánosítás magasabb szintjét megragadva, sokoldalúbb összefüggésekbe ágyazva bemutatni. Az ebben a képzési szakaszban belépő *társadalmi, állampolgári és gazdasági ismeretek* a történelemmel együtt a korábbiaknál nagyobb lehetőséget kínál az állampolgárságra, demokráciára nevelésre. A nemzeti azonosságtudatra és a hazafiságra nevelés követelménye pedig Trianon utáni történelmünkben a határon túli magyarság sorsát nemzetünk múltjának és jelenének részeként kívánja tárgyalni. Fontos az európai integráció és a globalizáció folyamatának összeegyeztetése az egészséges nemzeti azonosságtudat kialakításával és ápolásával. A kulcskompetenciák közül a szociális és állampolgári kompetencia készíti elő tanulóinkat a közügyekben való részvételre. Ez elsősorban a társadalmi, állampolgári és gazdasági ismeretek keretében valósul meg. Tárgyunkon keresztül is elérendő fontos cél a hatékony, önálló tanulás és a történelmi ismeretek önálló elsajátítása képességének mind magasabb szintre emelése is.

A 7–8. évfolyamon a tanulók már magasabb szintű elvont fogalmi gondolkodásra is képessé válnak. Az alsóbb évfolyamokra jellemző, a múltat megjelenítő történettanításnál ez már jobban közelít az elemzőbb jellegű irányába. Mindez nem jelenti azonban azt, hogy a képszerűség elvét és igényét teljességgel sutba dobjuk, de mindenképpen törekednünk kell arra, hogy a tanulókkal a történelem elemzésének alapvető módszereit elsajátíttassuk. A két évfolyam anyaga az elmúlt másfél évszázad történelmét dolgozza fel. A társadalmi, állampolgári és gazdasági

ismeretekkel együtt egyrészt felkészíti tanítványainkat arra, hogy megértsék saját korukat, másrészt, hogy a jelenben felmerülő kérdésekre főként a közelmúlt történelmében keressenek és kapjanak válaszokat. Legalább ennyire fontos azonban az is, hogy a demokrácia értékeinek bemutatásával felkészítsük őket a felelős állampolgári létre és a demokratikus közéletben való tudatos részvételre.

A *társadalmi, állampolgári és gazdasági ismeretek* – mint szocializációs hatású témaköröket átfogó tartalmi terület – természetes módon kapcsolódik a Nat-ban megfogalmazott valamennyi általános fejlesztési feladathoz. Ez a lehetősége abból fakad, hogy a jelenben való eligazodásra igyekszik felkészíteni a tanulókat. Olyan tartalmakat visz be az oktatásba, amelyek a hétköznapokban közvetlenül hasznosítható tudást eredményeznek. Olyan készségek fejlesztését célozza, amelyek – miként az összes kulcskompetencia – széles körben hasznosíthatók az iskolán kívüli életben is. A témakörök feldolgozása hozzájárul a szociális és állampolgári, valamint a kezdeményezőkészség és vállalkozási kompetencia fejlesztéséhez. Az általános nevelési célok közül jelentős mértékben segíti az állampolgárságra és demokráciára való nevelést, a másokért való felelősségvállalás és az önkéntesség gondolatának elmélyülését a tanulókban, a gazdasági és a pénzügyi nevelést, valamint kisebb mértékben a pályaorientációt is.

Az általános iskola utolsó évfolyamán megjelenő társadalmi, állampolgári és gazdasági ismeretek témakörei a társadalomtudományi oktatás lezárását jelentik az iskolatípuson belül. A témakörök a történelmi tudásra építve foglalják össze, és a diákok saját életére vonatkoztatják a korábban megismert társadalmi, gazdasági és politikai fogalmakat, illetve viszonyrendszereket. E témák feldolgozása ugyanakkor előkészítés is a továbblépésre, hiszen ez az év fordulópontot jelent a tanulók többségének életében. 14 éves kortól felgyorsul a szocializáció. Egyre fontosabbá válik az állampolgári jogok és kötelességek ismerete, valamint tudatos gyakorlása, a gazdaság működésének átlátása, a vállalkozói szemlélet kialakulása, valamint a bonyolult társadalmi viszonyok reális értelmezése. A fiatalok egyre aktívabb önálló fogyasztókká válnak, ezért fontos, hogy e téren is a tudatosság jellemezze döntéseiket. A tantervben szereplő jelenismereti témakörök elő kívánják segíteni a fiatalok társadalmi beilleszkedését, egyéni érvényesülésülését és közösségi felelősségvállalását. Elsősorban azon képességek megerősödését kívánják támogatni, amelyek birtokában a tanulók el tudnak igazodni számukra ismeretlen helyzetekben, megoldásokat tudnak keresni azokra a problémákra, amelyekkel szembesülnek, képesek a lehetőségeik mérlegelésére, dönteni tudnak, valamint az általános emberi és polgári normáknak megfelelő módon viselkednek.

Ebben az életszakaszban lesznek a tanulók között olyanok, akik közvetlenül vagy tanulási irányuk megválasztásával elindulnak a munka világa felé. Számukra külön is fontos lehet mindaz, amivel e témakörök feldolgozása hozzá tud járulni a pályaválasztásról, valamint a gazdasági és a pénzügyi kérdésekről való reális gondolkodás megalapozásához.

Mind a XX. századi történelem, mind a társadalmi, állampolgári és gazdasági ismeretek témakörei is számos izgalmas lehetőséget kínálnak a *médiamodul* egységeinek beépítésére. Ezek az egységek a tanulási folyamat bármely pontján tetszés szerint elhelyezhetők, ahol támogatják az adott korszak jobb megértését – hozzájárulva egyúttal a médiaismeret sajátos fejlesztési céljainak a megvalósulásához is.

Tematikai egység	**A nemzetállamok kora és a gazdasági élet új jelenségei**	**Órakeret 8 óra**

Előzetes tudás	Jelentős események és történelmi személyiségek felidézése a középkori és az újkori Európa történetéből. Amerika felfedezése, a felfedezők élete. Találmányok, ipari fejlődés. Az 1848-1849-es magyar forradalom és szabadságharc eseményei.
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló felismeri a nemzeti öntudatra és a hazafiságra nevelés megjelenésének jellemzőit, a nemzetépítést mint a közösségteremtés új formáját. Tudatosul benne a nemzetállamiság társadalmi összetartó ereje. Képes a középkor és az újkor egy-egy részterületének összehasonlítására, a XIX. századi Európa és Észak-Amerika történelme közös vonásainak egybevetésére. Felismeri, hogy a középkori és az újkori vezető államok közül néhány a XIX. században és ma is vezető szerepet tölt be a politikai és gazdasági életben. Megismeri és képes mérlegelni a tudományos és technikai fejlődés pozitív és negatív oldalát egyaránt. Megérti és értelmezi a változások lényegét, képes saját vélemény kifejtésére, önálló kutatómunkával történő alátámasztására. Képes az egyes események nyomon követésére és értelmezésére térképen, bizonyos tények, adatok felkutatásával.

Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Az egységes Németország létrejötte. Polgárháború az Amerikai Egyesült Államokban. Az ipari forradalom második szakaszának feltalálói és találmányai. *Felfedezők, feltalálók.* Szövetségi rendszerek és	*Ismeretszerzés, tanulás:* – Információk gyűjtése lexikonokból, az internetről vagy könyvtári kutatással. *(Pl. a közlekedés fejlődése a lovas kocsitól az autóig.)* *Kritikai gondolkodás:* – Magyarázat az egységes államok kialakulásának történelmi	*Vizuális kultúra*: A XIX-XX. század fordulójának stílusirányzatai. *Ének-zene:* Liszt Ferenc zenéje. A kort idéző híres operarészletek. *Fizika*: Korabeli felfedezések, újítások, találmányok *(pl. autó, izzó, telefon)*. Ezek

katonai tömbök kialakulása.	okaira. *(Pl. az Egyesült Államok megszületése.)* *Kommunikáció*: – Beszámoló készítése valamilyen témáról. *(Pl. a korszak magyar tudósai, feltalálói.)* *Tájékozódás időben és térben:* – A tanult földrajzi helyeknek térképen történő megkeresése. – Vaktérkép *(pl. a központi hatalmak és az antant országok berajzolásához)*.	működésének elvei.

Értelmező kulcsfogalom	Változás és folyamatosság, ok és következmény, tény és bizonyíték, interpretáció.
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, identitás, nemzet, nemzetiség, társadalmi mobilitás, felemelkedés, lesüllyedés, népesedés, életmód, gazdaság, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, politika, állam, államforma, államszervezet, hatalmi ágak, egyeduralom, önkényuralom, királyság, császárság, köztársaság, parlamentarizmus, demokrácia, közigazgatás, birodalom.
Fogalmak, adatok	*Fogalmak:* polgárháború, nemzetállam, szabad verseny, monopólium, szociáldemokrácia, tömegkultúra. *Személyek:* I. Vilmos császár, Bismarck, Lincoln, Edison, Marx. *Topográfia:* Olaszország, Németország, Egyesült Államok. *Évszámok:* 1859 (csata Solferinónál), 1861-1865 (polgárháború az Egyesült Államokban), 1871 (a Német Császárság létrejötte).

Tematikai egység	Önkényuralom és kiegyezés. A dualizmus kora Magyarországon	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	A forradalom és a szabadságharc történetének ismerete. A magyar polgári átalakulás elhelyezése időben és térben, a XIX. századi Európa viszonyai közepette. Iskolai megemlékezések: az aradi vértanúk emléknapja.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló felismeri az uralkodói önkényt, és tudatosulnak benne a zsarnoki intézkedések hátrányai. A nemzetek közötti szembenállás feloldásaként felismeri és elfogadja a kölcsönös engedményeken alapuló megegyezés (kiegyezés) jelentőségét. Megismeri és megbecsüli a békés országépítő munka eredményeit, értékeit. Megismeri a magyar történelem főbb csomópontjait, kiemelkedő gazdasági és társadalmi folyamatait, fontosabb történéseit a XIX. század második feléből. Megérti, hogy az adott lehetőségek minél teljesebb körű kihasználása európai összehasonlításban is jelentős előrelépést hozott, és megérti, hogy ez a siker különböző nemzetiségű, nyelvű, vallású emberek békés, egymást kölcsönösen elfogadó együttműködésének is az eredménye. Képes elemezni a korszak eredményeit, összehasonlítva a korábbi magyarországi fejlődés ütemével, illetve a korabeli európai viszonyokkal. Látja a kiegyezés hosszú távú hatásait Magyarország modernizálásában és e folyamatban a hazai zsidóság szerepét. Értékeli egy-egy jeles politikus, személyiség munkásságát.	

Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Magyarország az önkényuralom éveiben. A kiegyezés; Deák Ferenc szerepe létrejöttében. Az új dualista állam.	*Ismeretszerzés, tanulás:* – Az adatok oszlop- és kördiagramokban történő feldolgozása. *(Pl. a korszak gazdasági fejlődésének jellemzői.)*	*Magyar nyelv és irodalom*: Arany János: A walesi bárdok; Molnár Ferenc: A Pál utcai fiúk. *Vizuális kultúra:*

Államférfiak. Egyezmények, szövetségek. Magyarország gazdasági, társadalmi és kulturális fejlődése. *Népek egymásra hatása, együttélése.* Budapest világváros. *Urbanizáció.* Az Osztrák-Magyar Monarchia együtt élő népei. A nemzetiségek helyzete. *Kisebbség, többség, nemzetiségek.* A millenniumi ünnepségek. Hazánk a XX. század elején.	– Ismeretszerzés írásos és képi forrásokból. *(Pl. tájékozódás Budapest XIX. századi történelmi emlékeiről.)* *Kritikai gondolkodás:* – Érvek és ellenérvek gyűjtése a kiegyezésről. (*Pl. vita arról, hogy ez a lépés az ország megmentésének vagy elárulásának tekinthető-e.*) – Beszámoló a millenniumi eseményekről a kor fény- és árnyoldalait is bemutatva. *Kommunikáció:* – A dualista rendszer államszerkezeti ábrájának elkészítése, és magyarázata. – A kiegyezésben főszerepet játszó személyiség portréjának bemutatása *(pl. Deák Ferenc, Eötvös József, Ferenc József).* *Tájékozódás térben és időben:*	A magyar történeti festészet példái. A századforduló magyar építészeti emlékei és legismertebb festői (*pl. Rippl-Rónai József, Csontváry Kosztka Tivadar*). *Technika, életvitel és gyakorlat:* A családok eltérő helyzete, életszínvonala a XIX. század végén.

	– Földrajzi, néprajzi *(pl. honismereti)* és történelmi térképek összevetése. – Budapest fejlődésének nyomon követése *(pl. korabeli és mai térképek alapján).*	

Értelmező kulcsfogalom	Változás és folyamatosság, ok és következmény, történelmi forrás, tény és bizonyíték, jelentőség.
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, migráció, életmód, város, nemzet, nemzetiség, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, erőforrások, gazdasági teljesítmény, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, gazdasági válság, adó, politika, állam, államforma, államszervezet, önkényuralom, hatalmi ág, parlamentarizmus, közigazgatás, birodalom, vallás.
Fogalmak, adatok	*Fogalmak:* passzív ellenállás, kiegyezés, közös ügyek, dualizmus, millennium, agrárország, emigráció, amnesztia, vallási egyenjogúság. *Személyek:* Deák Ferenc, I. Ferenc József, gróf Andrássy Gyula, báró Eötvös József, Kandó Kálmán, Bánki Donát. *Topográfia:* Osztrák-Magyar Monarchia, Budapest. *Évszámok:* 1867 (a kiegyezés), 1896 (a millenniumi ünnepségek).

Tematikai egység	**A nagyhatalmak versengése és az első világháború**	**Órakeret 8 óra**
Előzetes tudás	A XIX. századról szóló olvasmányok, filmek, képek. A nemzetállamok kialakulása Európában, mely folyamat konfliktusokhoz vezet.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló felismeri az emberi élet értékeit kiélezett történelmi helyzetben, elutasítja a háború pusztításait, megérteti, elfogadja, sőt feladatának érzi a hősi halottak emlékének ápolását, felismeri a békés életviszonyok jelentőségét.	

	Megismeri az első világháborúhoz vezető történelmi folyamatokat, benne a szövetségkötéseket. A téma hazai vonatkozásaihoz ismereteket merít önálló gyűjtő- és kutatómunkával. Képes önállóan tájékozódni, a katonai eseményeket nyomon követni a térképen. Tudatosul benne, hogy Európa történelmének addigi legvéresebb időszaka az első világháború volt.	
Témák	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A gyarmatbirodalmak kialakulása. Élet a gyarmatokon. Az első világháború kirobbanása. Tömegek és gépek háborúja. *Békék, háborúk, hadviselés.* Magyarok az első világháborúban. A háború következményei Oroszországban, Lenin és a bolsevikok hatalomra kerülése. Az Egyesült Államok belépése és az antant győzelme a világháborúban. *Történelemformáló eszmék.*	*Ismeretszerzés, tanulás:* – Jegyzetek készítése Európa nagyhatalmainak vezetőiről. *(Pl. II. Vilmos, Ferenc József, II. Miklós.)* – Ismeretszerzés a XIX. század végi nagyhatalmakról az internetről. *Kritikai gondolkodás:* – Érvek gyűjtése *(pl. a háború törvényszerű kitörése, illetve annak elkerülhetősége mellett)*. *Kommunikáció:* – Grafikonok, táblázatok elemzése, készítése az első világháború legfontosabb adatairól. – Vita. *(Pl. a politikusok szerepe és felelőssége az első*	*Földrajz*: Európa, és benne a Balkán helye a mai földrajzi térképeken. *Kémia*: Vegyi fegyverek kémiai alapjai. *Ének-zene*: Katonanóták archív felvételekről. *Vizuális kultúra:* Korabeli fotók, albumok; részletek a Magyar évszázadok című tévésorozatból. *Mozgóképkultúra és médiaismeret*: Játékfilmek részletei (*pl. Jean Renoir: A nagy ábránd; Stanley Kubrick: A dicsőség ösvényei; Delbert Mann:*

	világháború kirobbantásában.) *Tájékozódás térben és időben*: – A történelmi tér időbeli változásai. *(Pl. a határok újrarajzolása a háború után.)* – Vaktérképek készítése. *(Pl. frontvonalak berajzolása.)* – Az események ábrázolása időszalagon.	*Nyugaton a helyzet változatlan stb*.). *Informatika*: Adatok gyűjtése történelmi eseményekről és személyekről az interneten.
Értelmező kulcsfogalom	Történelmi idő, ok és következmény, történelmi forrás, tény és bizonyíték, interpretáció, jelentőség, történelmi nézőpont.	
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, életmód, város, nemzet, nemzetiség, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, gazdasági teljesítmény, politika, állam, államforma, államszervezet, birodalom, szuverenitás, háború, hadsereg.	
Fogalmak, adatok	*Fogalmak:* villámháború, állásháború/állóháború, bolsevik, szovjet, hátország, kétfrontos háború. *Személyek:* II. Vilmos, Lenin, Wilson, II. Miklós. *Topográfia:* Szerbia, Szarajevó, Pétervár, Oroszország. *Évszámok:* 1914. július 28. (a világháború kirobbanása), 1914-1918 (az első világháború), 1917 (az oroszországi forradalom és a bolsevik hatalomátvétel).	

Tematikai egység	**Európa és a világ a két háború között**	**Órakeret 11 óra**
Előzetes tudás	A XIX. század nagyhatalmainak ellentétei, a gyarmatosítás alakulása	

	az előző évfolyam tanulmányai alapján. Az első világháború nagy csatái, új fegyverei, és a világégés következményei.
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló felismeri, hogy a háborút lezáró békéket kizárólag a győztesek érdekeinek megfelelően kötik meg. Felismeri a háború és a válságok következményeként a szélsőséges politikai erők befolyásának növekedésének és hatalomra jutásának veszélyeit, azonosítja a modern diktatórikus rendszerek jellemzőit, és elítéli azokat. Megismeri a háború utáni rendezést és következményeit. Képes térképen nyomon követni a területi változásokat. Megérti a történelmi összefüggéseket, képes elemezni egyszerűbb háborús forrásokat. Felismeri, hogy a két világháború közötti időszak a demokráciák és diktatúrák közti vetélkedés jegyében telt el.

Témák	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A Párizs környéki békék. Európa új arca. A kommunista diktatúra a Szovjetunióban. Sztálin, a diktátor. A GULAG rendszere. *Birodalmak.* A gazdasági világválság az Egyesült Államokban és Európában. Nemzetiszocializmus Németországban, Hitler a diktátor. *Megkülönböztetés, kirekesztés*	*Ismeretszerzés, tanulás:* – Ismeretek szerzése a békekötés dokumentumaiból *(pl. új országhatárok).* – Statisztikák összevetése *(pl. az európai nagyhatalmak és gyarmataik – területük, népességük, ásványkincseik alapján)*. *Kritikai gondolkodás:* – Feltevések megfogalmazása a számunkra igazságtalan békéről. – Az első világháború utáni békék történelmi	*Földrajz:* Kelet- és Közép-Európa térképe. *Vizuális kultúra:* Dokumentum- és játékfilmek, fotók, albumok. Játékfilmek *(pl. Chaplin: Modern idők, A diktátor)*, rajzfilmek *(pl. Miki egér),* Walt Disney stúdiója (*pl. Hófehérke és a hét törpe*). Építészek (*pl. W. Gropius, F. L. Wright, Le Corbusier*), szobrászok (pl. *H. Moore*) és festők (*pl. H. Matisse, P. Picasso, M. Duchamp, M. Chagall, S. Dali*). *Ének-zene:*

A náci terjeszkedés kezdetei Európában.	következményei, és az abból eredő újabb konfliktusok felismerése. – Többféleképpen értelmezhető szövegek és képi dokumentumok elemzése. *Kommunikáció:* – A gazdasági világválság magyarázata, összehasonlítása napjaink gazdasági folyamataival. – Diagramok készítése *(pl. termelési és munkanélküliségi adatokból).* *Tájékozódás térben és időben:* – Az események és az évszámok elhelyezése a térképen.	Neoklasszicizmus (*pl. Stravinsky: Purcinella*).

Értelmező kulcsfogalom	Változás és folyamatosság, ok és következmény, interpretáció, történelmi nézőpont.
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, identitás, társadalmi mobilitás, felemelkedés, lesüllyedés, életmód, város, nemzet, nemzetiség, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, gazdasági szereplő, gazdasági kapcsolat, gazdasági teljesítmény, gazdasági válság, politika, állam, államforma, államszervezet, egyeduralom, demokrácia, parlamentarizmus, diktatúra, közigazgatás, birodalom, szuverenitás.
Fogalmak,	*Fogalmak:* békediktátum, kommunizmus, GULAG, személyi kultusz,

adatok	fasizmus, nemzetiszocializmus, kisantant, proletárdiktatúra, tőzsde, részvény, gazdasági válság. *Személyek:* Clemenceau, Sztálin, Roosevelt, Mussolini, Hitler. *Topográfia:* Szovjetunió, New York. *Évszámok:* 1918. november 11. (az első világháború vége), 1922 (a Szovjetunió megalakulása), 1929-1933 (a nagy gazdasági világválság), 1933 (Hitler hatalomra kerülése).

Tematikai egység	**Magyarország a két világháború között**	**Órakeret 14 óra**
Előzetes tudás	A dualizmus korának Magyarországa. Korábbi olvasmányok a trianoni békediktátumról és a trianoni Magyarországról. Iskolai megemlékezések: a nemzeti összetartozás napja.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló azonosítja a nemzeti önvédelem és az önfeladás közötti különbséget, felismeri a politikai kalandorság jellemzőit és következményeit. Tudatosul benne a trianoni békediktátum és országcsonkítás igazságtalansága, és nemzeti sorstragédiaként éli meg azt. Megérti, hogy egy-egy nemzet érdekérvényesítése legtöbbször egy másik nemzet kárára történik, így a vesztes fél ezt nem egyszer végzetes katasztrófaként éli meg. Az ismeretek, információk, érvek, ellenérvek egymással szembe- és egymás mellé állításával önálló véleményt alkot az adott korszakról. Ezek alapján a korszak és szereplői tevékenységét kiegyensúlyozottan értékeli, elismerve azok eredményeit, de nem elhallgatva bűneit sem. Felismeri, hogy a két háború közötti magyar politikát döntően a trianoni döntésre választ adó revízió határozta meg. Képes térképen bemutatni a Trianont követő területi változásokat, majd a revíziók ideiglenes eredményeit is.	

Témák	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az őszirózsás forradalom és a tanácsköztársaság okai, következményei. A trianoni békediktátum, országvesztés és a Horthy-korszak kezdete. A Horthy-korszak jellegzetességei. *Megkülönböztetés, kirekesztés*	*Ismeretszerzés, tanulás:* – Információk gyűjtése, grafikonokból, táblázatokból, szöveges forrásokból *(pl. a Magyarországra nehezedő háború utáni terhekről)*. – Korabeli képi információforrások feldolgozása *(pl. plakátok, képeslapok, újságillusztrációk)*. – A kor helyi és lakóhely környéki építészeti	*Biológia-egészségtan:* Szent-Györgyi Albert izolálja a C-vitamint. *Ének-zene:* Kodály Zoltán és Bartók Béla zeneszerzői jelentősége. *Vizuális kultúra*: Aba-Novák Vilmos: Hősök kapujának freskói

A kultúra, a művelődés a Horthy-korszakban. *Gyermekek nevelése, oktatása.* A határon túli magyarság sorsa a két világháború között. A revíziós politika első sikerei.	emlékeinek felkeresése. *Kritikai gondolkodás:* – Az 1918-1920 közötti folyamatok értelmezése. *Kommunikáció*: – Saját vélemények megfogalmazása történelmi helyzetekről *(pl. a király nélküli Magyar Királyságról)*. – Információk gyűjtése, elemzése, érvek, ellenérvek felsorakoztatása *(pl. a trianoni békediktátummal kapcsolatban)*. *Tájékozódás térben és időben:* – A revízió határmódosításainak nyomon követése, térképek és táblázatok segítségével.	Szegeden, Derkovits Gyula: Dózsa-sorozata.

Értelmező kulcsfogalom	Ok és következmény, tény és bizonyíték, interpretáció, történelmi nézőpont.
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, identitás, felemelkedés, lesüllyedés, elit réteg, középréteg, alsó réteg, életmód, város, nemzet, nemzetiség.
Fogalmak, adatok	*Fogalmak:* őszirózsás forradalom, tanácsköztársaság, vörösterror, fehérterror, kormányzópolitikai antiszemitizmus, numerus clausus, konszolidáció, revízió, zsidótörvény. *Személyek:* Károlyi Mihály, Kun Béla, Horthy Miklós, Bethlen István, Teleki Pál. *Topográfia:* Csehszlovákia, Jugoszlávia, Románia. *Évszámok:* 1918. október vége (az őszirózsás forradalom), 1919. március (a Magyarországi Tanácsköztársaság kikiáltása), 1920. március (Horthy kormányzóvá választása), 1920. június 4. (Trianon), 1938 (az első bécsi döntés), 1940 (a második bécsi döntés).

Tematikai egység	**A második világháború**	**Órakeret 12 óra**

Előzetes tudás	Az újabb háborúhoz vezető út. Események, társadalmi és kulturális törekvések, gazdasági törések a XX. század első felében. Iskolai megemlékezések: a holokauszt emléknapja.
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló felismeri a társadalmi kirekesztés különböző formáit, elutasítja az ún. fajelméletet, felismerve annak következményeit. Tudatosulnak benne a hátországot sem kímélő háborús pusztítások. A frontkatonák és a civil lakosság személyes sorsán keresztül felismeri a háború kegyetlenségének és a hősi helytállás kettősségét. Megismeri az emberiség legnagyobb háborújának fontosabb eseményeit, és önálló véleményt alkot azokról. A korszak tanulmányozása során erősödik benne a társadalmi igazságosság iránti igény, az emberi jogok és a demokratikus intézményrendszerek tiszteletének fejlesztése, valamint a béke megőrzése fontosságának belátása. Tudatosulnak benne azok az okok, amelyek a pusztító háborúhoz vezettek, és melynek része a népirtás és a holokauszt. Képes önálló tudásbővítésre az iskolán kívül szerzett ismeretek (pl. filmek) felhasználásával. Ismeri és ábrázolni tudja (pl. időszalagon, rendszerező táblán) a háború fontosabb történései időrendjét, képes a térképen az egyidejűleg több fronton (és földrészen) is zajló események nyomon követésére. Tájékozott a háború fontosabb szereplőiről, megfelelően értékelve a tevékenységüket. Ismereteket merít az időszakot feldolgozó gyűjteményekből (lehetőség szerint a Holokauszt Emlékközpont anyagaiból is).

Témák	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A második világháború kezdete és első évei. A Szovjetunió német megtámadása. Koalíciók létrejötte. A totális háború. *Békék, háborúk, hadviselés.* Fordulat a világháború menetében. Magyarország hadba lépésétől a német megszállásig. A hátország szenvedései. Népirtás a második világháborúban, a holokauszt. A második front megnyitásától a világháború végéig. A jaltai és a potsdami konferencia.	*Ismeretszerzés, tanulás:* – Írásos források, eredeti fotók és dokumentumfilmek feldolgozása *(pl. a háború kirobbanásával kapcsolatban)*. – Önálló ismeretszerzés, majd beszámoló filmek alapján *(pl. Ryan közlegény megmentése, Schindler listája, A bukás)*. – Ismeretek szerzése a holokauszt történetét feldolgozó gyűjtemények, online adatbázisok segítségével *(pl. látogatás a Holokauszt Emlékközpontban, illetve a holokauszt más jelentős hazai emlékhelyén; az auschwitz-birkenau-i haláltábor helyén létrehozott emlékhely és múzeum megtekintése)* – Diagramok készítése, értelmezése *(pl. a*	*Magyar nyelv és irodalom:* Radnóti Miklós: Nem tudhatom. *Vizuális kultúra:* Eredeti fotók, háborús albumok. *Mozgóképkultúra és médiaismeret*: Dokumentumfilmek *(pl. a második világháború nagy csatái)*, játékfilmek *(pl. Andrzej Wajda: Katyń; Michael Bay: Pearl Harbor – Égi háború; Joseph Vilsmaier: Sztálingrád; Andrzej Wajda: Csatorna; Ken Annikin: A leghosszabb nap; A halál ötven órája; Rob Green: A bunker).*

Magyarország német megszállása. A holokauszt Magyarországon. Szálasi és a nyilasok rémuralma. Szovjet felszabadítás és megszállás.	*háborús erőviszonyok ábrázolása)*. – Haditechnikai eszközök megismerése. *Kritikai gondolkodás:* – Magyarázat arra, hogy hazánkat földrajzi helyzete és revíziós politikája hogyan sodorta bele a háborúba. – Vita, elemzések, kiselőadások tartása a Horthy-korszak revíziós politikájával kapcsolatban. – A tömeges kirekesztés és népírtás módjainak felismerése, elutasítása. *(pl.munkatábor, koncentrációs és megsemmisítő tábor, GULAG)*. Annak vizsgálata, hogy a politikai antiszemitizmusnak milyen szerepe van a holokauszthoz vezető folyamatban. *Kommunikáció:* – Fegyverek, katonai eszközök és felszerelések bemutatása *(pl. repülők, harckocsik, gépfegyverek, öltözetek)*. – Kiselőadások tartása, olvasmányok, filmek, elbeszélések alapján. – Érvek, ellenérvek egy-egy vitára okot adó eseményről. *(Pl. Pearl Harbor megtámadása; a partraszállás.)* *Tájékozódás térben és időben:* – A főbb háborús események időrendbe állítása térségenként, frontonként. – Térképek elemzése, a folyamatok összefüggéseinek megértése, távolságok,	

	területek becslése. – Egyszerű stratégiai térképek és csatatérképek készítése.	
Értelmező kulcsfogalom	Változás és folyamatosság, ok és következmény, történelmi forrás, interpretáció, történelmi nézőpont.	
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, népességfogyás, migráció, életmód, gazdaság, termelés, erőforrás, gazdasági kapcsolat, gazdasági teljesítmény, kereskedelem, politika, állam, államforma, államszervezet, diktatúra, birodalom, emberi jog, polgárjog, vallásüldözés.	
Fogalmak, adatok	*Fogalmak:* tengelyhatalmak, furcsa háború, hadigazdaság, totális háború, zsidóüldözés, holokauszt, roma/cigány népirtás, gettó, deportálás, partizán. *Személyek:* Churchill, Kállay Miklós, Szálasi Ferenc. *Topográfia:* Lengyelország, Sztálingrád, Don-kanyar, Normandia, Auschwitz, Berlin, Jalta, Hirosima. *Évszámok:* 1939. szeptember 1. (a második világháború kirobbanása), 1941. június 22. (Németország megtámadja a Szovjetuniót), 1941. június 27. (Magyarország hadba lépése), 1941. december 7. (Pearl Harbor, az Egyesült Államok hadba lépése), 1943. január (a doni katasztrófa), 1943. február eleje (a sztálingrádi csata vége), 1944. március 19. (Magyarország német megszállása), 1944. június 6. (a normandiai partraszállás,), 1944. október 15-16. (Horthy kiugrási kísérlete, Szálasi hatalomátvétele), 1945. április (a háború vége Magyarországon), 1945. május 9. (Európában befejeződik a háború), 1945. szeptember 2. (Japán kapitulációja).	

Tematikai egység	**Hidegháborús konfliktusok és a kétpólusú világ kiépülése**	**Órakeret 6 óra**
Előzetes tudás	A világháborúk története. A hírek egyre gyorsabb terjedésének történetisége, a napi aktuális események figyelése, az egyre szaporodó információk befogadása. Élmények, információk merítése a XX. századdal kapcsolatban más tantárgyakból, műveltségterületekből.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló felismeri az európai kontinens természetellenes megosztottságának veszélyeit, képes ennek személyes sorsokon keresztül való átélésére. Látja a nukleáris háború lehetőségének veszélyeit. Tudatosulnak benne a demokratikus és diktatórikus társadalmi rendszerek közötti különbségek az emberi szabadságjogok biztosítása terén. Látja, hogy a demokrácia a közös döntés	

	intézményrendszerének az emberi jogokat leginkább biztosító formája. Felismeri, hogy a közelmúlt eseményei nagyban meghatározzák napjaink történéseit. Képes önállóan tájékozódni és véleményt alkotni az adott kor fordulópontjairól, valamint különböző időszakokat összevetni, összefüggések megállapítása céljából. Érvelni tud az egyes történelmi folyamatok (pl. globalizáció) kérdésében. Képes akár egymásnak ellentmondó források értékelésére, értelmezésére a történelmi hitelesség szempontjából.	
Témák	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A kétpólusú világ kialakulása. Az 1947-es párizsi békeszerződések. A kettéosztott Európa. A NATO és a Varsói Szerződés születése. *Egyezmények, szövetségek.* Válsággócok és fegyveres konfliktusok a hidegháború korában (A demokratikus Izrael Állam létrejötte, arab-izraeli és vietnami háborúk).	*Ismeretszerzés, tanulás:* – Információk rendszerezése és értelmezése *(pl. az Egyesült Államok és a Szovjetunió vetélkedéséről).* – Információk szerzése a családok, gyermekek, nők helyzetéről a kettéosztott világban *(pl. Európa nyugati és keletei felében és Észak-Amerikában).* *Kritikai gondolkodás:* – Kérdések megfogalmazása különféle eseményekhez kapcsolódóan. – Egymásnak ellentmondó a források gyűjtése, elemzése és ütköztetése. – Érvek gyűjtése azzal a kérdéssel kapcsolatban, hogy a globalizáció	*Földrajz*: Kisebb államok és nagyhatalmak gazdasági, területi méreteinek összevetése. *Vizuális kultúra:* A korszak jellemző képzőművészeti alkotásai. Köztéri szobrok. Modern építészet. *Mozgóképkultúra és médiaismeret:* Játékfilmek *(pl. Dror Zahavi: Légihíd – Csak az ég volt szabad, Adrzej Wajda: Hamu és gyémánt).* *Ének-zene:* Penderecki: Hirosima emlékezete; Britten, Ligeti György.

	közelebb hozza vagy eltávolítja-e az egyes embereket egymástól. *Kommunikáció:* – Önálló gyűjtőmunkán alapuló beszámoló *(pl. a távírótól a mobiltelefonig címmel).* *Tájékozódás térben és időben:* – A NATO országok és a Varsói Szerződés tagállamainak azonosítása a térképen.	

Értelmező kulcsfogalom	Történelmi idő, ok és következmény, történelmi forrás, tény és bizonyíték, interpretáció, történelmi nézőpont.
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, társadalmi mobilitás, migráció, életmód, város, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, gazdasági szereplő, gazdasági kapcsolat, gazdasági teljesítmény, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, adó, politika, állam, államforma, köztársaság, államszervezet, parlamentarizmus, közigazgatás, szuverenitás, demokrácia, diktatúra, emberi jog, polgári jog.
Fogalmak, adatok	*Fogalmak:* hidegháború, vasfüggöny, jóléti állam, piacgazdaság, szuperhatalom. *Személyek:* Truman, Marshall, Hruscsov. *Topográfia:* Szovjetunió, NSZK, NDK, Kína, Észak- és Dél-Korea, Észak- és Dél-Vietnam, Kuba, Közel-Kelet, Izrael, Palesztina. *Évszámok:* 1946 (a fultoni beszéd), 1947 (a párizsi békék), 1948 (Izrael Állam megalakulása), 1949 (a NATO, az NDK és az NSZK megalakulása), 1953 (Sztálin halála), 1955 (a Varsói Szerződés), 1961 (Jurij Gagarin űrrepülése, a berlini fal felhúzása).

Tematikai egység	Magyarország a második világháború végétől az 1956-os forradalom és szabadságharc leveréséig	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	A bolsevikok hatalomra kerülése Oroszországban. Tanácsköztársaság Magyarországon. A kommunista és szocialista eszmék. A második világháború következményei hazánkban.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló megismeri Magyarország szovjet mintára történő erőszakos átalakítását, megérti a kommunista diktatúra jellegét és lényegét. Értékeli az 1956-ban az idegen elnyomás és zsarnokság ellen föllázadt emberek, közösségek bátorságát, feladatvállalását, adott esetekben hősiességét, a hazafiságra nevelés és a nemzeti öntudat megerősítése érdekében. Együtt érez a szabadságharc hőseinek és áldozatainak sorsával, szolidáris velük. Felismeri, hogy a XX. században a két totalitárius diktatúra miképpen és milyen áldozatok árán alakította a világ, és benne Magyarország sorsát. Megismeri a kommunista diktatúrák embertelenségét, az ebből fakadó elnyomás, az alacsony életszínvonal jellegzetességeit, a vasfüggöny mögötti bezártság képtelen világát. Ismeretek merít az akkor élt emberek visszaemlékezéseiből, valamint a vonatkozó múzeumok anyagából (lehetőség szerint a Terror Háza Múzeum és a recski Nemzeti Emlékpark anyagaiból is). Véleményt fogalmaz meg, melyet képes vitában képviselni.	

Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Magyarország 1945–1948 között. Kommunista diktatúra: Rákosi, a diktátor. A személyes szabadság korlátozása, a mindennapi élet az ötvenes években. *Hétköznapok és ünnepek.* Az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc.	*Ismeretszerzés, tanulás:* – Információk, adatok, tények gyűjtése, értelmezése *(pl. a korszak tanúinak meghallgatása, jegyzetek készítése).* – Ismeret szerzése a diktatúrák történetéhez kapcsolódó emlékhelyek és múzeumok segítségével *(pl. látogatás a Terror Háza Múzeumban, a recski munkatábor területén létesült emlékhely [recski Nemzeti Emlékpark] felkeresése).* – Az 1956-os események nyomon követése több szálon. Adatgyűjtés, fotók, filmek. Vitafórum a visszaemlékezésekről.	*Magyar nyelv és irodalom:* Illyés Gyula: Egy mondat a zsarnokságról; Tamás Lajos: Piros a vér a pesti utcán; Márai Sándor: Mennyből az angyal. *Vizuális kultúra:* Az ötvenes évek építészete. Az első lakótelepek. A korszak jellemző képzőművészeti alkotásai. *Mozgóképkultúra és médiaismeret*: Játékfilmek (*pl. Bacsó Péter: A tanú; Goda Krisztina: Szabadság, szerelem*).

	Kritikai gondolkodás: – Történelmi személyiségek *(pl. Rákosi és társai).* jellemzése. – A felszámolt polgári életforma és az új élet körülményeinek összehasonlítása. *Kommunikáció:* – Saját vélemény megfogalmazása a Rákosi-diktatúráról. *Tájékozódás térben és időben:* – A magyar internálótáborok helyének megkeresése Magyarország térképén *(pl. Recsk, Hortobágy).* – Az 1956. október 23. és november 4. közötti események kronológiai sorrendbe állítása. – Magyarország vaktérképén az 1956-ban hazánkra törő szovjet csapatok útvonalának bejelölése.	

Értelmező kulcsfogalom	Ok és következmény, történelmi forrás, tény és bizonyíték, interpretáció, történelmi nézőpont.
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, felemelkedés, lesüllyedés, migráció, életmód, város, nemzet, nemzetiség; gazdaság, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, gazdasági szereplő, gazdasági kapcsolat, gazdasági teljesítmény, kereskedelem, politika, állam, államforma, köztársaság, államszervezet, közigazgatás, szuverenitás, demokrácia, diktatúra, emberi jog, állampolgári jog, vallásüldözés, egyházüldözés, vallásszabadság.
Fogalmak, adatok	*Fogalmak:* népbíróságok, államosítás, internálás, pártállam, ÁVH, kitelepítések, tervgazdaság, kollektivizálás, szövetkezet, tömegpropaganda, *Személyek:* Tildy Zoltán, Rákosi Mátyás, Nagy Ferenc, Kovács Béla, Mindszenty József, Nagy Imre, Kádár János. *Topográfia:* Debrecen, Recsk, Hortobágy. *Évszámok:* 1945. november (választások Magyarországon), 1946 (a második köztársaság és az új forint), 1947 (a kékcédulás választások, a párizsi béke), 1956. október 23. (a forradalom kitörése), 1956. november 4. (a forradalom

	leverésének kezdete).

Tematikai egység	A két világrendszer versengése, a szovjet tömb felbomlása	Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	A háború után kialakuló két világrendszer, a hidegháború időszakának kezdete. Integrációs törekvések a politikai és gazdasági életben, új katonai szövetségek létrehozása. A háború után a nemzetek közötti összefogásnak egyre nagyobb a szerepe.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló felismeri a kommunista államberendezkedés fejlődésképtelenségét, tudatosulnak benne a bukás körülményei és következményei. Megismeri a két világrendszer vetélkedésének főbb történéseit. Felismeri a szovjet típusú országokban végbemenő rendszerváltozás lényegi elemeit. Képes a korszak főbb eseményeinek feldolgozására internet segítségével, korabeli sajtótudósítások és filmhíradók, valamint dokumentumfilmek felhasználásával.	

Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A gazdaság két útja: piacgazdaság és tervgazdaság. Az életmód változása, a populáris kultúra kialakulása és terjedése a világban. *Öltözködés, divat.* Tudományos és technikai forradalom. Fegyverkezési verseny és űrprogram. *Felfedezők, feltalálók.* A nyugati integráció. Az enyhülés kezdetei. *Államférfiak.* Az európai szovjet típusú rendszer összeomlása. *Birodalmak.* A rendszerváltó Kelet-Közép-Európa.	*Ismeretszerzés, tanulás:* – Adatok, képek gyűjtése a fegyverkezési és űrprogramról. – Információk gyűjtése a nagyhatalmak politikai és gazdasági helyzetéről. Hasonlóságok és különbségek felismerése, megfogalmazása. *Kritikai gondolkodás:* – Problémák felismerése, a szocialista gazdaság egyre jobban megmutatkozó gyengeségeinek elemzése *(pl. a tervutasításos rendszer).* – Érvek, ellenérvek gyűjtése a két rendszer (kapitalizmus és szocializmus) működésének értékeléséhez. Vitafórum rendezése. – A lényeg kiemelése, a kulcselemek megértetése grafikonok és képek alapján.	*Földrajz:* Közép- és Kelet-Európa országhatárainak változása. *Mozgóképkultúra és médiaismeret:* A XX. század második felének filmművészete *(pl. Florian Henckel von Donnersmarck: A mások élete* című film*)* *Informatika*: Adatok gyűjtése interneten jeles történelmi személyekről *(pl. Gorbacsov, Szaharov, II. János Pál, Reagan)*, eseményekről *(pl. a berlini fal lebontása).* *Ének-zene:* John Cage. Emerson – Lake – Palmer: Egy kiállítás képei; John Williams: Filmzenék (*pl. Csillagok háborúja, Harry Potter*).

Németország egyesülése. A Szovjetunió és Jugoszlávia felbomlása.	*Kommunikáció:* – A szocialista és a kapitalista rendszer bemutatása szóban, kiselőadás tartása a szocializmusról források, olvasmányok alapján. *Tájékozódás térben és időben:* – Történelmi térkép és mai földrajzi térkép együttes használata *(pl. a közép- és kelet-európai országok földrajzi helyzetének meghatározása).*	

Értelmező kulcsfogalom	Történelmi idő, változás és folyamatosság, tény és bizonyíték, történelmi nézőpont.
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, identitás, társadalmi mobilitás, életmód, város, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, gazdasági szereplő, gazdasági kapcsolat, gazdasági teljesítmény, kereskedelem, politika, állam, államforma, köztársaság, államszervezet, parlamentarizmus, közigazgatás, szuverenitás, népképviselet, demokrácia, diktatúra, emberi jog, polgári jog, vallás, vallásüldözés.
Fogalmak, adatok	*Fogalmak:* tervgazdaság, piacgazdaság, beat-korszak, olajárrobbanás, atomkatasztrófa, mamutcégek, nemzetközi pénzvilág, csúcstechnológia. *Személyek:* Brezsnyev, Kennedy, Reagan, Gorbacsov, II. János Pál. *Topográfia:* Ukrajna, Észtország, Lettország, Litvánia, Csehország, Szlovákia, Szerbia, Horvátország, Szlovénia, Németország, Prága, Csernobil. *Évszámok:* 1962 (a kubai rakétaválság), 1968 (a „prágai tavasz”, nyugati diáklázadások), 1989 (a berlini fal lebontása), 1991 (a Varsói Szerződés és a KGST felszámolása, a Szovjetunió felbomlása), 1991-1999 (a délszláv háború), 1991-2004 (Jugoszlávia felbomlása), 1993 (Csehszlovákia szétválása, Csehország és Szlovákia létrejötte), 1999 (Jugoszlávia NATO bombázása).

Tematikai egység	**A Kádár-korszak jellemzői**	**Órakeret 8 óra**
Előzetes tudás	A kétpólusú világ megszűnése, az európai szovjet típusú rendszerek	

	összeomlása. A Szovjetunió, a szovjet típusú rendszer története 1917-1990/1991 között.
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló megismeri az 1956-ot követő kegyetlen megtorlást, tudatosul benne a társadalom és a hatalom közötti kényszerű kompromisszum eredménye és kártékony volta. Képes önálló vélemény alkotására a XX. század kelet- közép-európai népeinek történetéről. Megismeri hazánk útját a forradalom utáni megtorlástól a kádári időszak, a „legvidámabb barakk” főbb eseményein keresztül a rendszerváltozásig. A megélt és megírt történelem különbségeinek megfigyelése családtörténeti elemek felhasználásával.

Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Az 1956 utáni kádári diktatúra, a megtorlás időszaka. A kádári konszolidáció. Élet a „legvidámabb barakkban”. A pártállam csődje. A rendszer megváltoztatása kezdetei.	*Ismeretszerzés, tanulás:* – Önálló információgyűjtés a kádári diktatúra éveiről. *(Pl. az 1956-os forradalom hőseinek elítélése; a szövetkezetek létrehozása.)* *Kritikai gondolkodás:* – Történelmi folyamat elemzése *(pl. Magyarország útja a szocializmus bukásáig).* – Érvek gyűjtése ugyanazon korszak egyik, illetve másik történelmi szereplője mellett, illetve ellen. *Kommunikáció:*	*Vizuális kultúra:* Dokumentum- és játékfilmek, a Mementó Szoborpark. Makovecz Imre építészete, Erdélyi Miklós művészete.

	– Beszélgetés a Kádár-rendszer élő tanúival. *Tájékozódás térben és időben:* – Gazdasági, társadalmi, kulturális különbségek a magyar és a korabeli nyugat-európai társadalmak között.	

Értelmező kulcsfogalom	Változás és folyamatosság, tény és bizonyíték, interpretáció, történelmi nézőpont.
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, identitás, társadalmi mobilitás, felemelkedés, lesüllyedés, elit réteg, középréteg, alsó réteg, migráció, életmód, város, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, gazdasági szereplő, gazdasági kapcsolat, gazdasági teljesítmény, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, politika, állam, államforma, köztársaság, államszervezet, parlamentarizmus, közigazgatás, szuverenitás, népképviselet, demokrácia, diktatúra, emberi jog, polgári jog, vallás.
Fogalmak, adatok	*Fogalmak:* munkásőrség, konszolidáció, népfelkelés, puha diktatúra, amnesztia, háztáji, pártállam, szamizdat, demokratikus ellenzék. *Személyek:* Kádár János. *Topográfia*: Salgótarján, Szászhalombatta, Bős-Nagymaros, Monor, Lakitelek. *Évszámok:* 1958 (Nagy Imre és vádlott társai kivégzése), 1968 (az új gazdasági mechanizmus), 1985 (a monori találkozó), 1987 (a lakiteleki találkozó), 1989 (Nagy Imre és mártírtársainak újratemetése, a harmadik köztársaság kikiáltása).

Tematikai egység	**Az egységesülő Európa, a globalizáció kiteljesedése**	**Órakeret**

		6 óra
Előzetes tudás	A XX. század utolsó harmadának legfontosabb technikai újításai. A nyugat-európai integráció kezdetei. A szovjet tömb felbomlása. Politikai fordulat a rendszerváltó kelet-európai államokban.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló mérlegeli a globalizációs folyamatok előnyeit és hátrányait, képes megítélni a történelmi-társadalmi kérdéseket, folyamatokat a demokratikus értékek jegyében. Belátja a globalizáció és a rendszerváltozás közötti összefüggéseket. Kialakul benne a kisebbségek, nemzetiségek iránti megértés, a demokratikus és a környezettudatos gondolkodás. Azonosul az egységes Európa gondolatával, felkészül a közéletben való tudatos részvételre.	
Témák	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az Európai Unió létrejötte és működése. *Egyezmények, szövetségek.* A közelmúlt háborúi, válsággócai (Közel-Kelet, Afganisztán, Irak, Irán). A globális világ sajátosságai, globalizáció előnyei és hátrányai. *Történelemformáló eszmék.*	*Ismeretszerzés, tanulás:* – A személyes tapasztalatokra alapozott információk gyűjtése *(pl. a televízió, a mobiltelefon, az internet)* előnyeiről és hátrányairól. *Kritikai gondolkodás:* – Környezeti és atomkatasztrófák értékelése egy mai tizenéves. *Kommunikáció:* – Önálló vélemény megfogalmazása a szűkebb és tágabb környezetünket befolyásoló tényezőkről. *Tájékozódás térben és időben:*	*Földrajz:* Az Európai Unió kibővülése és jelenlegi működése. *Biológia-egészségtan:* Az ökológiai változások figyelemmel kísérése a XXI. század elején. *Mozgóképkultúra és médiaismeret:* A XXI. század első évtizedének filmművészete. *Erkölcstan*: Az ember szerepe, helye a gyorsan változó világban.

	– A rendszerváltás/rendszerváltozás ütemének összehasonlítása a volt szocialista országokban.	
Értelmező kulcsfogalom	Történelmi idő, változás és folyamatosság, tény és bizonyíték, történelmi nézőpont.	
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, identitás, társadalmi mobilitás, életmód, város, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, gazdasági szereplő, gazdasági kapcsolat, gazdasági teljesítmény, kereskedelem, politika, állam, államforma, köztársaság, államszervezet, parlamentarizmus, közigazgatás, szuverenitás, népképviselet, demokrácia, diktatúra, emberi jog, polgári jog, vallás, vallásüldözés.	
Fogalmak, adatok	*Fogalmak:* multikulturalizmus, terrorizmus, migráció, integráció, euró, internet, tömegkommunikáció. *Topográfia:* az EU tagállamai. *Évszámok:* 1992 (a maastrichti szerződés aláírása), 1995 (a schengeni egyezmény életbe lépése), 2002 (az euró bevezetése), 2001. szeptember 11. (terrortámadások az Egyesült Államokban), 2004 (tíz új tagállam csatlakozik az EU-hoz, közöttük Magyarország is).	

Tematikai egység	**Demokratikus viszonyok megteremtése és kiépítése Magyarországon**	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	A Kádár-korszak legfontosabb általános jellemzői. Az egypártrendszer működésének alapelvei. A pártállam csődjének okai és jelei a Kádár-korszak utolsó éveiben.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló felismeri a demokratikus átalakulás jelentőségét, az ezt tagadó álláspontokat kritikával illeti, a következményeket differenciáltan értékeli. Megismeri a demokratikus intézményrendszer működése fontosságát, erősödik benne a haza iránt érzett elkötelezettség érzése.	

	Sokoldalúan felkészül a jövendő közéleti szerepekre (pl. a demokrácia játékszabályainak dramatikus módszerrel történő tanulása, a vitakultúra fejlesztése.)	
Témák	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A demokratikus jogállam megteremtése. Magyarország csatlakozása a NATO-hoz és az Európai Unióhoz. A gazdasági élet és a jogi intézményrendszer a mai Magyarországon. A magyarországi nemzetiségek. A cigány (roma) népesség helyzete. A határon túli magyarság sorsa a rendszerváltozást követően. A Kárpát-medencén kívüli magyarság helyzete. *Kisebbség, nemzetiség.*	*Ismeretszerzés, tanulás:* – Ismerkedés a jogállamiság intézményrendszerével. Következtetések levonása, majd azok rendszerezése. A napi közéletből vett példák felsorakoztatása. – Tapasztalatok gyűjtése a család, a szűkebb és tágabb környezet, az iskola mindennapi életéből. *Kritikai gondolkodás:* – A határon túl élő magyarok sorsának megismerése, a valós és fiktív elemek megkülönböztetése. – Történetek, élő tanúk visszaemlékezései, azok meghallgatása *(pl. a rendszerváltozás korának aktív szereplői és tanúi).* *Kommunikáció:*	*Földrajz:* A Kárpát-medence magyarok által lakott területeinek meghatározása, vaktérképre rajzolása. *Technika, életvitel és gyakorlat:* A családok életszínvonalának változása a rendszerváltozást követően.

	– Saját vélemény kialakítása a rendszerváltozás éveinek dilemmáiról és eseményeiről. – A médiumok hírei és a környezetben tapasztalt valóság összehasonlítása. *Tájékozódás térben és időben:* – Az erdélyi, kárpátaljai, felvidéki és délvidéki magyarok életviszonyainak összehasonlítása egymással és a hazai viszonyokkal. – Jelentősebb határon túli magyarlakta települések bejelölése vaktérképre. – Azon területek/országok megjelölése, ahol a Kárpát-medencén kívüli magyarság legnagyobb csoportjai élnek (Amerikai Egyesült Államok, Izrael.)	

Értelmező kulcsfogalom	Változás és folyamatosság, tény és bizonyíték, interpretáció, történelmi nézőpont.
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, identitás, társadalmi mobilitás, felemelkedés, lesüllyedés, elit réteg, középréteg, alsó réteg, migráció,

	életmód, város, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, gazdasági szereplő, gazdasági kapcsolat, gazdasági teljesítmény, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, politika, állam, államforma, köztársaság, államszervezet, parlamentarizmus, közigazgatás, szuverenitás, népképviselet, demokrácia, diktatúra, emberi jog, polgári jog, vallás.
Fogalmak, adatok	*Fogalmak:* privatizáció, rendszerváltás/rendszerváltozás, pluralizmus, demokratikus intézményrendszer, jogállam. *Személyek:* Antall József, Göncz Árpád, Horn Gyula, Orbán Viktor, Mádl Ferenc. *Topográfia:* Erdély, Kárpátalja, Felvidék, Délvidék, Várvidék (Burgenland). *Évszámok:* 1990 (szabad, többpárti választások Magyarországon), 1991 (a szovjet csapatok távozása hazánkból), 1999 (csatlakozás a NATO-hoz), 2004 (Magyarország EU-tag lett).

Tematikai egység	**Társadalmi szabályok**	**Órakeret 3 óra**
Előzetes tudás	Az emberi együttélésre vonatkozó hétköznapi és iskolai szabályok ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A legfontosabb együttélési szabályok jellemzőinek tudatosítása. Különféle típusú társadalmi szabályok értelmezése, a közös és az eltérő vonások felismertetése. Annak beláttatása, hogy minden közösséget a résztvevők által elfogadott írott és íratlan szabályok hoznak létre és tartanak fenn. A saját életre vonatkozó szabályok azonosítása.	

Témák	**Fejlesztési feladatok**	**Kapcsolódási pontok**
Szokás, hagyomány, illem, erkölcs. A jogi szabályozás sajátosságai. Jogok és kötelességek. Az alapvető emberi jogok. A gyermekek jogai, diákjogok.	*Ismeretszerzés, tanulás:* – A médiából vett példák azonosítása az alapvető emberi jogok érvényesülése, illetve megsértése témakörében. – Társadalmi egyenlőtlenségek és egyenlőségek azonosítása történelmi példák alapján. *Kritikai gondolkodás:*	*Hon- és népismeret*: Magyar népszokások. *Biológia-egészségtan:* Az élővilággal szembeni kötelességeink, és az állatok jogai. *Erkölcstan:* Szabadság és korlátozottság. Színesedő

Egyenlőség és egyenlőtlenségek a társadalomban. Tapasztalatszerzés: valamilyen hivatalos ügy elintézésében.	– Személyes tapasztalatok és korábban tanult ismeretek kapcsolása a szokás, a hagyomány, az illem, az erkölcs és a jog fogalmához. – Különböző társadalmi szabályok összehasonlítása és tipizálása. – Jogok és kötelezettségek egymáshoz kapcsolása a közösségi életben. *Kommunikáció:* – Érvelés valamilyen diákjog érvényesítésének szükségessége mellett.	társadalmak. A társadalmi együttélés közös normái.
Kulcsfogalmak	Társadalom, norma, szabály, jog, kötelesség.	
Fogalmak	Szokás, hagyomány, illem, erkölcs, alapvető emberi jog, gyermeki jog, hivatal, egyenlőség, társadalmi különbség, társadalmi egyenlőtlenség, előítélet, kirekesztés, gyűlöletkeltés, gyűlölet bűncselekmény.	

Tematikai egység	**Állampolgári alapismeretek**	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	A politikai ideológiák és struktúrák történelmileg kialakult alaptípusainak ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az állampolgári felelősség kialakítása. A köz- és egyéni érdek összeegyeztethetőségének problémái. Napjaink legjellemzőbb politikai rendszereinek megismertetése, és az ezzel kapcsolatban korábban tanultak fogalmi rendszerezése. A modern politikai rendszer működési mechanizmusának nagy vonalakban való áttekintése. Az önálló véleményalkotás gyakoroltatása egy-egy konkrét politikai jelenséggel kapcsolatban.	

Témák	**Fejlesztési feladatok**	**Kapcsolódási pontok**
Államformák (királyság, köztársaság). Politikai rendszerek (demokrácia, diktatúra). A demokratikus állam működésének alapelvei (hatalommegosztás, hatalomgyakorlás és társadalmi kontroll).	*Ismeretszerzés, tanulás:* – Az államformákra és politikai rendszerekre vonatkozó történelmi ismeretek bemutatása szóban vagy írásban. – A magyarországi törvényalkotás folyamatának megértése. – A nyilvánosság politikai szerepének	*Erkölcstan:* Tágabb otthonunk – Európa. A média és a valóság.

Állampolgári jogok és kötelességek. Magyarország politikai intézményei (államszervezet és társadalmi érdekképviseletek). A média, mint hatalmi ág. A nyilvánosság szerepe a közéletben. Tapasztalatszerzés: részvétel a diákönkormányzat munkájában.	igazolása a médiából vett példák segítségével. *Kritikai gondolkodás:* – Vita az állampolgári jogok és kötelességek viszonyáról, ezek magyarországi érvényesüléséről. – A média és a politikai hatalom viszonyának elemzése konkrét példák alapján.	
Kulcsfogalmak	Állam, politikai rendszer, államforma, királyság, köztársaság, hatalom, intézmény, szervezet, kormányzás, demokrácia, diktatúra, szélsőséges pártok és mozgalmak, államszervezet, hatalommegosztás.	
Fogalmak	Hatalmi ág, érdekképviselet, állampolgári jogok, állampolgári kötelességek, közjó, politikai intézmény, média, közélet, nyilvánosság.	

Tematikai egység	**Pénzügyi és gazdasági kultúra**	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	A munka világával kapcsolatos ismeretek és személyes tapasztalatok. Kamatszámítás.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tudatos tervezés és a személyes felelősségvállalás hangsúlyozása. Néhány gazdasági-pénzügyi alapfogalom megismertetése. A gazdaságról való gondolkodás megalapozása és formálása a gazdasági szereplők azonosításán és a saját gazdasági szerepe tudatosításán keresztül. A gazdaságra vonatkozó korábbi ismeretek rendszerezése.	

Témák	**Fejlesztési feladatok**	**Kapcsolódási pontok**
A gazdaság legfontosabb szereplői, és kapcsolatuk a piacgazdaságban (háztartások,	*Ismeretszerzés, tanulás:* – A piacgazdaság modelljének megalkotása,	*Földrajz:* A gazdaság ágazatai. A magyar gazdaság főbb

vállalatok, állam, külföld, piac, pénzügyi közvetítők). A pénz funkciói és formái (érme, bankjegy, pénzhelyettesítők, bankkártyák). Az infláció. Pénzintézetek és tevékenységük (betétgyűjtés, hitelezés, kamat, tőke, árfolyam). Egy diák lehetséges gazdasági szerepei (munka, fogyasztás, gazdálkodás a zsebpénzzel). Tapasztalatszerzés: internetes tájékozódás árfolyamokról és befektetési lehetőségekről.	a szereplők és a piacok közötti kapcsolatrendszer megértése. – Kiselőadások tartása a pénztörténet főbb korszakairól. – Egy külföldi osztálykirándulás költségvetésének elkészítése – a valuták közötti váltás gyakorlásával együtt. *Kritikai gondolkodás:* – Gazdasági-pénzügyi döntések szimulálása néhány feltételezett gazdasági változás tükrében. – Nyert, illetve feláldozott haszon mérlegelése néhány gazdasági döntésben.	működési területei. A piac működésének alapelvei. A pénz szerepe a gazdaságban. Nemzeti és közös valuták. Árfolyam, valutaváltás. *Matematika:* Kamatszámítás. *Technika, életvitel és gyakorlat:* Korszerű pénzkezelés.

Kulcsfogalmak	Munka, gazdaság, piac, pénz, termelés, fogyasztás.
Fogalmak	Piacgazdaság, háztartás, vállalat, belföld, külföld, pénzintézet, pénzügyi közvetítő, bankjegy, pénzhelyettesítő, költségvetés, bevétel, kiadás, egyenleg, megtakarítás, betét, kötvény, befektetési jegy, hitelfelvétel, kamat, árfolyam, infláció.

Tematikai egység	**Háztartás és családi gazdálkodás**	**Órakeret**

		5 óra
Előzetes tudás	Személyes tapasztalatok a családi – háztartási gazdálkodással kapcsolatban. Kamatszámítás.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Egyéni felelősség, kezdeményezőképesség és az alkotó munka szerepének tudatos felismertetése. A pénzkezelés alapvető fogalmainak megértetése a családi gazdálkodás legfontosabb kérdéseihez kapcsolódóan.	
Témák	**Fejlesztési feladatok**	**Kapcsolódási pontok**
Családi bevételek: munkával szerzett jövedelmek, nem munkával szerzett jövedelmek (társadalmi juttatások, tulajdonból származó jövedelmek, örökség, nyeremény, vagyon). Családi kiadások: létszükségleti kiadások (élelem, ruházkodás, lakás, közüzemi szolgáltatások), egyéb kiadások (oktatási-kulturális, szabadidős és rekreációs kiadások). Takarékosság a háztartások fogyasztásában és vásárlásában (energiahasználat, beruházás, tudatos vásárlás, hulladékkezelés és újrahasznosítás).	*Ismeretszerzés, tanulás:* A családi és a személyes szükségletek, illetve vágyak számbavétele. Ezek rangsorolása és szimulációs gyakorlat keretében való összevetése a reális lehetőségekkel. Különféle élethelyzetekhez kapcsolódó családi költségvetések tervezése. Számításokkal alátámasztott választás minimum két banki megtakarítási lehetőség közül. A háztartási megtakarítási lehetőségek azonosításának gyakorlása szituációs játék keretében. Lakossági folyószámla adatainak értelmezése. A családi bevételek és kiadások szerkezetének grafikus	*Földrajz:* Egy termék árát befolyásoló tényezők. Kiadás és bevétel. Különböző fizetési módok. A fogyasztási szokások változásai. *Matematika:* Diagramok, táblázatok, grafikonok – adatleolvasás, készítés, értelmezés. Kamatos kamat, befektetés és hitel. *Technika, életvitel és gyakorlat:* A háztartás és a közszolgáltatások. Hulladékgazdálkodás.

Családi pénzkezelési technikák (megtakarítás és befektetés, hiány és hitel, bankszámlák, bankkártyák és banki műveletek). Tapasztalatszerzés: látogatás egy pénzintézetben, a lakossági folyószámlákhoz kapcsolódó banki tevékenységek megismerése.	ábrázolása.	
Kulcsfogalmak	Család, szükséglet, munka, tulajdon, jövedelem.	
Fogalmak	Háztartás, költségvetés, bevétel, kiadás, társadalmi juttatás, tulajdonból származó jövedelem, örökség, nyeremény, vagyon, létszükségleti kiadás, nem létszükségleti kiadás, beruházás, egyenleg, megtakarítás, befektetés, hitel, kamat, bank, bankszámla, bankkártya, banki művelet, lakossági folyószámla.	

Tematikai egység	**Médiakörnyezet, a média funkciói, a nyilvánosság**	**Órakeret 3 óra**
Előzetes tudás	Személyes és közvetett kommunikáció megkülönböztetése. Minden médiumra kiterjedő, személyes médiahasználati tapasztalatok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A média, kitüntetetten az audiovizuális média és az internet társadalmi szerepének, működési módjának tisztázása, az önálló és kritikus attitűd kialakítása, a kritikai médiatudatosság fejlesztése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
– Az internet, a televízió, a videojáték (mozi, rádió, újság) szerepének meghatározása. A média használata a mindennapokban. – A különféle médiatartalmak értelmezése, a média funkcióinak		*Informatika*: Tájékozódás néhány online szolgáltatás céljáról,

(megörökítés, tájékoztatás, vélemények befolyásolása, jövedelemszerzés, szórakoztatás, gyönyörködtetés, önkifejezés) azonosítása. – A nyilvánosság jelentésének és jelentőségének meghatározása, szerepének tisztázása az egyes korokban és társadalmakban.	lehetőségéről. Az internet kommunikációs szolgáltatásai (MSN, Skype, VoIP, chat, blog).
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Média, tömegkommunikáció, médiahasználat, funkció, médiaszöveg. nyilvánosság.

Tematikai egység	**A médiamodellek és intézmények.**	**Órakeret 3 óra**
Előzetes tudás	A médiakörnyezet szereplőinek azonosítása: a fogyasztók/felhasználók és a médiatartalom-előállítók. Információk saját környezet médiahasználati szokásairól.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Annak megértetése, hogy miért jelenik meg a média közönsége kettős szerepben: mint vásárló és mint áru. A résztvevő és aktív állampolgári szerep elsajátítása, kritikai képességek fejlesztése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
– A médiapiacon az olvasóért, nézőért, felhasználóért folyó verseny szereplői, jellemzői és eszközei. – A fontosabb médiamodellek (közszolgálati, kereskedelmi, közösségi média) és jellemzői, valamint azok megkülönböztetése. – A médiaintézmények célközönségei (életkor, nem, végzettség, kulturális és egzisztenciális héttér, érdeklődés). – A közösségi hálózatok funkciói, jellemzői.		*Magyar nyelv és irodalom*: A beszélő és az elbeszélő szerep, a mindentudó és a tárgyilagos elbeszélői szerep különbözősége, a közvetett és a közvetlen elbeszélésmód eltérései.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Közszolgálati média, kereskedelmi média, közösségi média.

Tematikai egység	**A média társadalmi szerepe, használata – Reklám és hír a hagyományos és az új médiában**	**Órakeret 2 óra**
Előzetes tudás	A kereskedelmi kommunikáció (reklám) megjelenési helyeinek, alapformáinak ismerete. A hírgyártáshoz kapcsolódó meghatározó tevékenységek (pl. újságíró, fotóriporter) ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A „naiv fogyasztói” szemlélet átértékelése, az önálló és kritikus attitűd kialakítása, a kritikai médiatudatosság fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
– A reklámok, a hirdetés és a médiaipar jellemzői. – A hírgyártás folyamatának, szereplőinek azonosítása. – A hír, a kommentár és a hírérték fogalmának meghatározása. – A pártatlanság és korlátai.	*Vizuális kultúra*: Reklámhordozó felületek gyűjtése, csoportosítása, olvasása, értelmezése a reklámkészítő szándéka és kifejezésmódja közötti összefüggés alapján.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hír, kommentár, hírérték, hírverseny, pártatlanság, hírportál, közösségi oldal.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	Az újkori és modern kori egyetemes és magyar történelmi jelenségek, események feldolgozásával a jelenben zajló folyamatok előzményeinek felismerése, a nemzeti azonosságtudat kialakulása. Annak felismerése, hogy a modern nemzetállamokat különböző kultúrájú, vallású, szokású, életmódú népek, nemzetiségek együttesen alkotják

	A múltat és a történelmet formáló alapvető folyamatok, összefüggések felismerése (pl. technikai fejlődésének hatásai a társadalomra és a gazdaságra) és egyszerű, átélhető erkölcsi tanulságok (pl. társadalmi kirekesztés) azonosítása, megítélése. Az új- és modern korban élt emberek, közösségek élet-, gondolkodás- és szokásmódjainak azonosítása, a hasonlóságok és különbségek felismerése. A tanuló ismerje fel, hogy a múltban való tájékozódást segítik a kulcsfogalmak és fogalmak, amelyek segítik a történelmi tájékozódás és gondolkodás kialakulását, fejlődését. Ismerje fel, hogy az utókor a nagy történelmi személyiségek, nemzeti hősök cselekedeteit a közösségek érdekében végzett tevékenységek szempontjából értékeli, tudjon példát mondani ellentétes értékelésre. Ismerje a XIX-XX. század nagy korszakainak megnevezését, illetve egy-egy korszak főbb jelenségeit, jellemzőit, szereplőit, összefüggéseit. Ismerje a magyar történelem főbb csomópontjait egészen napjainkig. Legyen képes e hosszú történelmi folyamat meghatározó szereplőinek azonosítására és egy-egy korszak főbb kérdéseinek felismerésére. Ismerje a korszak meghatározó egyetemes és magyar történelmének eseményeit, évszámait, történelmi helyszíneit. Legyen képes összefüggéseket találni a térben és időben eltérő fontosabb történelmi események között, különös tekintettel azokra, melyek a magyarságot közvetlenül vagy közvetetten érintik. Tudja, hogy az egyes népek és államok a korszakban eltérő társadalmi, gazdasági és vallási körülmények között éltek, de a modern kor beköszöntével a köztük lévő kapcsolatok széleskörű rendszere épült ki. Tudja, hogy Európához köthetők a modern demokratikus viszonyokat megalapozó szellemi mozgalmak és dokumentumok. Tudja, hogy Magyarország a trianoni békediktátum következtében elvesztette területének és lakosságának kétharmadát, és közel öt millió magyar került kisebbségi sorba. Jelenleg közel hárommillió magyar nemzetiségű él a szomszédos államokban és a világ különböző részein,

	akik szintén a magyar nemzet tagjainak tekintendők. Tudja, hogy a holokausztnak többszázezer magyar áldozata is volt, és legyen tisztában ennek hazai és nemzetközi történelmi, politikai előzményeivel, körülményeivel és erkölcsi vonatkozásaival. Tudja, hogy a társadalmakban eltérő jogokkal rendelkező és vagyoni helyzetű emberek alkotnak rétegeket, csoportokat. Tudjon különbséget tenni a demokrácia és a diktatúra között, s tudjon azokra példát mondani a feldolgozott történelmi korszakokból és napjainkból. Ismerje fel a tanuló a hazánkat és a világot fenyegető globális veszélyeket, betegségeket, terrorizmust, munkanélküliséget. Legyen képes különbséget tenni a történelem különböző típusú forrásai között, és legyen képes egy-egy korszakra jellemző képeket, tárgyakat, épületeket felismerni. Tudja, hogy hol kell a fontos események forrásait kutatni, és legyen képes a megismert jelenségeket, eseményeket összehasonlítani. Ismerje a híres történelmi személyiségek jellemzéséhez szükséges adatokat, eseményeket és kulcsszavakat. Legyen képes a tanuló történelmi ismeretet meríteni és egyszerű következtetéseket megfogalmazni hallott és olvasott szövegekből, különböző médiumok anyagából. Legyen képes információt gyűjteni adott témához könyvtárban és múzeumban; olvasmányairól készítsen lényeget kiemelő jegyzetet. Legyen képes könyvtári munkával és az internet kritikus használatával forrásokat gyűjteni, kiselőadást tartani, illetve érvelni. Ismerje fel a sajtó és média szerepét a nyilvánosságban, tudja azonosítani a reklám és médiapiac jellegzetességeit. Legyen képes szóbeli beszámolót készíteni önálló gyűjtőmunkával szerzett ismereteiről, és kiselőadást tartani. Legyen képes saját vélemény megfogalmazása mellett mások véleményének figyelembe vételére, és tudjon ezekre reflektálni. Legyen képes példák segítségével értelmezni az alapvető emberi,

	gyermek- és diákjogokat, valamint a társadalmi szolidaritás különböző formáit. Legyen képes példák segítségével bemutatni a legfontosabb állampolgári jogokat és kötelességeket, tudja értelmezni ezek egymáshoz való viszonyát. Legyen képes a gazdasági és pénzügyi terület fontosabb szereplőit azonosítani, illetve egyszerű családi költségvetést készíteni, és mérlegelni a háztartáson belüli megtakarítási lehetőségeket.

5. OSZTÁLY

Horváth Péter ötödikes történelemtankönyve az átdolgozott *Olvasmányos történelem* sorozat első kötete, amely teljes mértékben megfelel a kerettantervnek és a Nemzeti alaptantervnek. A tankönyv négy fejezetben, összesen negyvenkét leckében tárgyalja az egyetemes és magyar történelem eseményeit.
„A tankönyvet úgy írtuk meg, hogy a tanulnivaló mellett mindig vannak benne színes, érdekes olvasmányok” – írja a szerző. Ennek megfelelően a megtanulandó tananyag viszonylag rövid, a tankönyv felét színes olvasmányok teszik ki. A leckékben a szerzői szöveg (a „tanulnivaló”) rövid, ezzel együtt érdekes, és maximálisan figyelembe veszi az életkori sajátosságokat. A tankönyv jól tanítható és jól tanulható taneszköz, amely gazdag pedagógiai eszköztárral ösztönzi a képességfejlesztést. A képeknek nem illusztratív, hanem pedagógiai funkciójuk van. Ezt erősítik a képekhez tartozó feladatok is. A tanulók érdeklődésének felkeltésére kifejezetten alkalmasak lehetnek a gyerekek számára jól ismert filmek képkockái vagy a múltat rekonstruáló rajzok. A korosztály sajátosságaiból következően különösen vonzóak az internetes kutatásra buzdító feladatok. A tankönyvet kislexikon, a tanév során megtanulandó új szakszavak jegyzéke és időrendi táblázat egészíti ki.
A tanórákon jól használható képességfejlesztésre és gyakorlásra a tankönyvhöz tartozó **munkafüzet,** amelynek címe: **Történelem munkafüzet 5. Játékos feladatok Horváth Péter ötödikes tankönyvéhez** (raktári szám: NT-11575/M). Az órán elvégzésre ajánlott *munkafüzeti feladatokat* is feltüntetjük a tanmenetben.
Az ismeretek ellenőrzésére ajánljuk Horváth Péter **Történelem 5. Témazáró feladatlap** (raktári szám: NT-11575/F) című feladatgyűjtemény használatát.

Tananyagbeosztásunk alapelvei: Heti kétórás tantárgyhoz igazodva tananyagbeosztásunk 72 tanórára készült. Tananyagbeosztásunk feszes, ami azzal oldható, hogy az olvasmányok feldolgozására szánt órákat a tanár másra is fordíthatja.

A tanmenetjavaslat oszlopai tartalmazzák a tankönyvi leckék tanóránkénti elosztását (látható, hogy melyik tankönyvi lecke feldolgozására terveztünk két tanórát). A **Célok, feladatok** csak az adott tanóra leginkább hangsúlyos céljait tartalmazzák. Az **Ismeretanyag** oszlopban a szerző által fontosnak tartott lexikai anyagot soroljuk fel. Ide kerültek a kerettanterv értelmező és tartalmi kulcsfogalmai is.
A Nat és a kerettanterv nagy hangsúlyt helyez a tananyag *tevékenységközpontú* feldolgozására, a *tanulói kompetenciák* fejlesztésére. A kerettanterv a történelem megismeréséhez az alábbi *fejlesztési területeket* emeli ki:

1. **Ismeretszerzés és tanulás**
2. **Kritikai gondolkodás**
3. **Kommunikáció**

4. **Tájékozódás időben és térben**

A fejlesztési feladatok megvalósulására témakörönként *a kerttanterv tartalmaz konkrét példákat,* ezért azokat nem ismételjük meg. Tapasztalatunk szerint történelemórákon a képességfejlesztés, a tanulói tevékenységek a leckék képeihez, ábráihoz, térképeihez és olvasmányaihoz (a leckénként sorszámozással jelölt ún. „kis színesekhez”) kötődnek. Ezért a **Fejlesztési terület** oszlopban jelezzük, hogy ezek *leginkább* melyik képesség fejlesztéséhez használhatóak. (Természetesen egy kép vagy olvasmány több fejlesztési területhez kapcsolódhat, mi a legtipikusabbat emeljük ki. Az is nyilvánvaló, hogy *a tanár választhat,* a tanmenetben feltüntetett képek, térképek, ábrák és olvasmányok közül melyeket dolgozzák fel a tanórán.) A képekhez, ábrákhoz, térképekhez, olvasmányokhoz kérdéseket, feladatokat a tanmenetben nem közlünk, mert azok a tankönyvben megtalálhatók. Néhány esetben utalunk a leckék főszövegéhez tartozó vagy a leckék végén található kérdésekre, feladatokra is. Ugyancsak a Fejlesztési terület oszlopban tüntetjük fel a *tantárgyi koncentráció* lehetőségeit.

A tanmenetjavaslatban használt rövidítések, piktogramok:

F: a leckében kialakításra kerülő új fogalmak
N: a leckében szereplő fontosabb személyek
É: évszámok
T: topográfia
ÉK: értelmező kulcsfogalmak
TK: tartalmi kulcsfogalmak
A kerettantervi követelményekben *nem szereplő* fogalmakat, neveket, évszámokat és helyszíneket *dőlt betűvel* jelöltük.

Fejlesztési terület:

☒ képességfejlesztés képek, ábrák felhasználásával
🌍 képességfejlesztés térkép felhasználásával (tankönyvi térkép vagy a történelmi atlasz térképe)
O: képességfejlesztés forrásszöveg, olvasmány felhasználásával, az olvasottak értékelése
Mf: a munkafüzet adott számú leckéjéből az órán megoldásra javasolt feladat

Témák	Új tananyag feldolgozása	Képességfejlesztés, összefoglalás, gyakorlás, ellenőrzés	Teljes óraszám 72 óra	Kerettantervi órakeret 65 óra
Bevezetés	–	1	1	
I. Az emberiség őskora. Egyiptom és az ókori kelet kultúrája	11	2	13	12
II. Az ókori görög–római világ	16	8	24	23
III. Képek a középkori Európa életéből	12	7	19	14
IV. A magyarság történetének kezdetei. Az Árpád-ház	7	6	13	16
Év végi rendszerezés	0	2	2	–
Összesen	46	26	72	–

6. OSZTÁLY

Horváth Péter és Hámori Péter hatodikos történelemtankönyve az *Olvasmányos történelem* sorozat második kötete, amely teljes mértékben megfelel a kerettantervnek és összhangban áll a Nemzeti alaptantervvel. A tankönyv hat fejezetben, összesen negyvenkét leckében tárgyalja a magyar és egyetemes történelem eseményeit: a magyart 1308-tól 1849-ig; az egyetemest pedig Amerika felfedezésétől a XIX. század közepéig. A tankönyv *A forradalmak és a polgárosodás Európában és Magyarországon* című kerettantervi témát a könnyebb taníthatóság érdekében három fejezetben tárgyalja (egy egyetemes és két magyar történeti fejezet). Jelen tananyagbeosztásunk természetesen igazodik ehhez.
A megtanulandó *tananyag viszonylag kevés,* a tankönyv felét színes olvasmányok teszik ki. A leckékben a szerzői szöveg (a „tanulnivaló") rövid, ezzel együtt érdekes, és maximálisan figyelembe veszi az életkori sajátosságokat. A tankönyv jól tanítható és jól tanulható, és gazdag pedagógiai eszköztárral ösztönzi a képességfejlesztést. A képeknek nem illusztratív, hanem pedagógiai funkciójuk van. Ezt erősítik a képekhez tartozó feladatok is. A tanulók érdeklődésének felkeltésére alkalmasak lehetnek a gyerekek számára jól ismert filmek képkockái vagy a múltat rekonstruáló rajzok. A korosztály sajátosságaiból következően különösen vonzóak az internetes kutatásra buzdító feladatok. A tankönyvet kislexikon és időrendi táblázat egészíti ki.
A tanórákon jól használható képességfejlesztésre és gyakorlásra a tankönyvhöz tartozó **munkafüzet,** amelynek címe: **Történelem munkafüzet 6. Játékos feladatok Horváth Péter és Hámori Péter tankönyvéhez** (raktári szám: NT-11675/M). Az órán elvégzésre ajánlott *munkafüzeti feladatokat* is feltüntetjük a tanmenetben.
Az ismeretek ellenőrzésére ajánljuk Csepela Jánosné **Történelem 6. Témazáró feladatlap** (raktári szám: NT-11675/F) című feladatgyűjtemény használatát.

Tananyagbeosztásunk alapelvei: Heti kétórás tantárgyhoz igazodva tananyagbeosztásunk 72 tanórára készült. Tananyagbeosztásunk feszes, ami azzal oldható, hogy az olvasmányok feldolgozására szánt órákat a tanár másra is fordíthatja.
A tanmenetjavaslat oszlopai tartalmazzák a tankönyvi leckék tanóránkénti elosztását (látható, hogy melyik tankönyvi lecke feldolgozására terveztünk két tanórát). A **Célok, feladatok** csak az adott tanóra leginkább hangsúlyos céljait tartalmazzák. Az **Ismeretanyag** oszlopban a szerző által fontosnak tartott új lexikai anyagot soroljuk fel. Ide kerültek a kerettanterv értelmező és tartalmi kulcsfogalmai is. A Nat és a kerettanterv nagy hangsúlyt helyez a tananyag *tevékenységközpontú* feldolgozására, a *tanulói kompetenciák* fejlesztésére. A kerettanterv a történelem megismeréséhez az alábbi *fejlesztési területeket* emeli ki:

1. **Ismeretszerzés és tanulás**
2. **Kritikai gondolkodás**
3. **Kommunikáció**
4. **Tájékozódás időben és térben**

A fejlesztési feladatok megvalósulására témakörönként *a kerttanterv tartalmaz konkrét példákat,* ezért azokat nem ismételjük meg. Tapasztalatunk szerint történelemórákon a képességfejlesztés, a tanulói tevékenységek a leckék képeihez, ábráihoz, térképeihez és olvasmányaihoz (a leckénként sorszámozással jelölt ún. „kis színesekhez”) kötődnek. Ezért a **Fejlesztési terület** oszlopban jelezzük, hogy ezek *leginkább* melyik képesség fejlesztéséhez használhatóak. (Természetesen egy kép vagy olvasmány több fejlesztési területhez kapcsolódhat, mi a legtipikusabbat emeljük ki. Az is nyilvánvaló, hogy a tanár választhat, a tanmenetben feltüntetett képek, térképek, ábrák és olvasmányok közül melyeket dolgozzák fel a tanórán.) A képekhez, ábrákhoz, térképekhez, olvasmányokhoz kérdéseket, feladatokat a tanmenetben nem közlünk, mert azok a tankönyvben megtalálhatók. Néhány esetben utalunk a leckék főszövegéhez tartozó vagy a leckék végén található kérdésekre, feladatokra is. Ugyancsak a Fejlesztési terület oszlopban tüntetjük fel a *tantárgyi koncentráció* lehetőségeit.

A tanmenetjavaslatban használt rövidítések, piktogramok:
F: a leckében kialakításra kerülő új fogalmak
N: a leckében szereplő fontosabb személyek
É: évszámok
T: topográfia
ÉK: értelmező kulcsfogalmak
TK: tartalmi kulcsfogalmak
A kerettantervi követelményekben *nem szereplő* fogalmakat, neveket, évszámokat és helyszíneket *dőlt betűvel* jelöltük.

Fejlesztési terület:
☒ képességfejlesztés képek, ábrák felhasználásával
🌍 képességfejlesztés térkép felhasználásával (tankönyvi térkép vagy a történelmi atlasz térképe)
O: képességfejlesztés forrásszöveg, olvasmány felhasználásával, az olvasottak értékelése
Mf: a munkafüzet adott számú leckéjéből az órán megoldásra javasolt feladat

Témák	Új tananyag feldolgozása	Képességfejlesztés, összefoglalás, gyakorlás, ellenőrzés	Teljes óraszám 72 óra	Kerettantervi órakeret 65 óra
Év eleji ismétlés (ebből egy óra a II. fejezet előtt)	**0**	**2**	**2**	
I. A virágzó középkor Magyarországon	**8**	**3**	**11**	**13**
II. A világ és Európa a kora újkorban	**9**	**4**	**14**	**14**
III. Magyarország a kora újkorban	**10**	**4**	**14**	**18**
IV. A forradalmak és a polgárosodás kora Európában	**7**	**3**	**10**	**20**
V. A polgárosodás kora Magyarországon	**6**	**4**	**10**	
VI. Az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc	**5**	**4**	**9**	
Év végi rendszerezés	**0**	**2**	**2**	**–**
Összesen	**45**	**27**	**72**	**–**

7. OSZTÁLY

Horváth Péter hetedikes történelemtankönyve az *Olvasmányos történelem* sorozat harmadik kötete. Teljes mértékben megfelel a kerettantervnek és összhangban áll a Nemzeti alaptantervvel. A tankönyv a nemzetállamok kialakulásától (XIX. század közepe) a második világháború végéig (1945) negyvenkét leckében tárgyalja az egyetemes és a magyar történelem eseményeit. A húsz magyar történelemmel foglalkozó lecke mellett huszonkét egyetemes történelmi anyagrész található.
A tankönyv felépítését, használatát, a tankönyvben levő jelzések jelentését szerző a bevezetőben ismerteti, ezért érdemes ennek elolvasására felhívni a tanulók figyelmét (esetleg közösen elolvasni).
A megtanulandó *tananyag viszonylag kevés,* a tankönyv mintegy felét színes olvasmányok teszik ki. A leckék szövege rövid, lényegre törő, de érdekes, és maximálisan figyelembe veszi az életkori sajátosságokat. A tankönyv jól tanítható és jól tanulható, gazdag pedagógiai eszköztára a tanulói motivációt, az ismeretek megtanulását és a képességfejlesztést egyaránt szolgálja. A képeknek nem illusztratív, hanem pedagógiai funkciójuk van. Ezt erősítik a képekhez tartozó feladatok. A tanulók érdeklődésének felkeltésére alkalmasak lehetnek a gyerekek számára jól ismert filmek képkockái vagy a múltat rekonstruáló rajzok. A korosztály sajátosságaiból következően különösen vonzóak lehetnek az internetes kutatásra buzdító feladatok. A tankönyvet kislexikon, az ettől eltérő funkciójú szakszavak gyűjteménye és kronológiai táblázat zárja.
A tanórákon jól használható képességfejlesztésre és gyakorlásra a tankönyvhöz tartozó **munkafüzet,** amelynek címe: **Történelem munkafüzet 7. Játékos feladatok Horváth Péter hetedikes tankönyvéhez** (raktári szám: NT-11781/M). Az órán elvégzésre ajánlott *munkafüzeti feladatokat* is feltüntetjük a tanmenetben.
Az ismeretek ellenőrzésére ajánljuk Csepela Jánosné **Történelem 7. Témazáró feladatlap** (raktári szám: NT-11781/F) című feladatgyűjtemény használatát.

Tananyagbeosztásunk alapelvei: Heti kétórás tantárgyhoz igazodva tananyagbeosztásunk 72 tanórára készült. Tananyagbeosztásunk feszes, ami azzal oldható, hogy az olvasmányok feldolgozására szánt órákat a tanár másra is fordíthatja.
A tanmenetjavaslat oszlopai tartalmazzák a tankönyvi leckék tanóránkénti elosztását (látható, hogy melyik tankönyvi lecke feldolgozására terveztünk két tanórát). A **Célok, feladatok** csak az adott tanóra leginkább hangsúlyos céljait, tartalmazzák. Az **Ismeretanyag** oszlopban a szerző által fontosnak tartott új lexikai anyagot soroljuk fel. Ide kerültek a kerettanterv értelmező és tartalmi kulcsfogalmai is. A Nat és a kerettanterv nagy hangsúlyt helyez a tananyag *tevékenységközpontú* feldolgozására, a *tanulói kompetenciák* fejlesztésére. A kerettanterv a történelem megismeréséhez az alábbi *fejlesztési területeket* emeli ki:

1. **Ismeretszerzés és tanulás**
2. **Kritikai gondolkodás**
3. **Kommunikáció**

4. Tájékozódás időben és térben

A fejlesztési feladatok megvalósulására témakörönként *a kerttanterv tartalmaz konkrét példákat,* ezért azokat nem ismételjük meg. Tapasztalatunk szerint történelemórákon a képességfejlesztés, a tanulói tevékenységek a leckék képeihez, ábráihoz, térképeihez és olvasmányaihoz (a leckénként sorszámozással jelölt ún. „kis színesekhez”) kötődnek. Ezért a **Fejlesztési terület** oszlopban jelezzük, hogy ezek *leginkább* melyik képesség fejlesztéséhez használhatóak. (Természetesen egy kép vagy olvasmány több fejlesztési területhez kapcsolódhat, mi a legtipikusabbat emeljük ki. Az is nyilvánvaló, hogy a tanár választhat, a tanmenetben feltüntetett képek, térképek, ábrák és olvasmányok közül melyeket dolgozzák fel a tanórán.) A képekhez, ábrákhoz, térképekhez, olvasmányokhoz kérdéseket, feladatokat a tanmenetben nem közlünk, mert azok a tankönyvben megtalálhatók. Néhány esetben utalunk a leckék főszövegéhez tartozó vagy a leckék végén található kérdésekre, feladatokra is. Ugyancsak a Fejlesztési terület oszlopban tüntetjük fel a *tantárgyi koncentráció* lehetőségeit.

A tanmenetjavaslatban használt rövidítések, piktogramok:
F: a leckében kialakításra kerülő új fogalmak
N: a leckében szereplő fontosabb személyek
É: évszámok
T: topográfia
ÉK: értelmező kulcsfogalmak
TK: tartalmi kulcsfogalmak
A kerettantervi követelményekben *nem szereplő* fogalmakat, neveket, évszámokat és helyszíneket *dőlt betűvel* jelöltük.

Fejlesztési terület:
☒ képességfejlesztés képek, ábrák felhasználásával
🌍 képességfejlesztés térkép felhasználásával (tankönyvi térkép vagy a történelmi atlasz térképe)
O: képességfejlesztés forrásszöveg, olvasmány felhasználásával, az olvasottak értékelése
Mf: a munkafüzet adott számú leckéjéből az órán megoldásra javasolt feladat
.

Témák	Új tananyag feldolgozása	Képességfejlesztés, összefoglalás, gyakorlás, ellenőrzés	Teljes óraszám 72 óra	Kerettantervi órakeret 65 óra
Év eleji ismétlés (ebből egy óra a II. fejezet előtt)	**0**	**3**	**3**	
I. A nemzetállamok kora és a gazdasági élet új jelenségei	**7**	**4**	**11**	**8**
II. Önkényuralom és kiegyezés. A dualizmus kora Magyarországon	**9**	**5**	**14**	**12**
III. A nagyhatalmak versengése és az első világháború	**6**	**2**	**8**	**8**
IV. „Húsz év fegyverszünet.” A két világháború közötti időszak	**6**	**4**	**10**	**11**
V. Magyarország a két világháború között	**10**	**2**	**12**	**14**
VI. A második világháború. Magyarország részvétele a háborúban	**8**	**4**	**12**	**12**
Év végi rendszerezés	**0**	**2**	**2**	**–**
Összesen	**46**	**26**	**72**	**–**

8. OSZTÁLY

Horváth Péter és Ispánovity Márta nyolcadikos történelemtankönyve az *Olvasmányos történelem* sorozat zárókötete. Teljes mértékben megfelel a kerettantervnek és összhangban áll a Nemzeti alaptantervvel. A hét fejezetből álló tankönyv a második világháború befejezésétől a XXI. század első évtizedéig öt fejezetben, 30 számozott leckében tárgyalja az egyetemes és magyar történelem eseményeit. A tizennégy egyetemes történelmi lecke mellett tizenhat magyar történelemmel foglalkozó anyagrész található. A hatodik fejezet hét leckében tárgyalja a társadalmi és állampolgári ismereteket és a médiaismeretet, a hetedik fejezet öt leckéje pedig a gazdasági ismereteket tartalmazza.
A tankönyv felépítését, használatát, a tankönyvben levő jelzések jelentését szerző a bevezetőben ismerteti, ezért érdemes ennek elolvasására felhívni a tanulók figyelmét (esetleg közösen elolvasni).
A megtanulandó *tananyag viszonylag kevés,* a tankönyv mintegy felét színes olvasmányok teszik ki. A leckék szövege rövid, lényegre törő, de érdekes, és maximálisan figyelembe veszi az életkori sajátosságokat. A tankönyv jól tanítható és jól tanulható, gazdag pedagógiai eszköztára a tanulói motivációt, az ismeretek megtanulását és a képességfejlesztést egyaránt szolgálja. A képeknek nem illusztratív, hanem pedagógiai funkciójuk van. Ezt erősítik a képekhez tartozó feladatok. A tanulók érdeklődésének felkeltésére alkalmasak lehetnek a gyerekek számára jól ismert filmek képkockái vagy a múltat rekonstruáló rajzok. A korosztály sajátosságaiból következően különösen vonzóak lehetnek az internetes kutatásra buzdító feladatok. A tankönyvet kislexikon és kronológiai táblázat zárja.
A tanórákon jól használható képességfejlesztésre és gyakorlásra a tankönyvhöz tartozó **munkafüzet,** amelynek címe: **Történelem munkafüzet 8. Játékos feladatok Horváth Péter és Ispánovity Márta nyolcadikos tankönyvéhez** (raktári szám: NT-11881/M). Az órán elvégzésre ajánlott *munkafüzeti feladatokat* is feltüntetjük a tanmenetben.
Az ismeretek ellenőrzésére ajánljuk Csepela Jánosné **Történelem 8. Témazáró feladatlap** (raktári szám: NT-11881/F) című feladatgyűjtemény használatát.

Tananyagbeosztásunk alapelvei: Heti kétórás tantárgyhoz igazodva tananyagbeosztásunk 72 tanórára készült. Tananyagbeosztásunk feszes, ami azzal oldható, hogy az olvasmányok feldolgozására szánt órákat a tanár másra is fordíthatja.
A tanmenetjavaslat oszlopai tartalmazzák a tankönyvi leckék tanóránkénti elosztását (látható, hogy melyik tankönyvi lecke feldolgozására terveztünk két tanórát). A **Célok, feladatok** csak az adott tanóra leginkább hangsúlyos céljait tartalmazzák. Az **Ismeretanyag** oszlopban a szerző által fontosnak tartott új lexikai anyagot soroljuk fel. Ide kerültek a kerettanterv értelmező és tartalmi kulcsfogalmai is. A Nat és a kerettanterv nagy hangsúlyt helyez a tananyag *tevékenységközpontú* feldolgozására, a *tanulói kompetenciák* fejlesztésére. A kerettanterv a történelem megismeréséhez az alábbi *fejlesztési területeket* emeli ki:

1. **Ismeretszerzés és tanulás**
2. **Kritikai gondolkodás**

3. **Kommunikáció**
4. **Tájékozódás időben és térben**

A fejlesztési feladatok megvalósulására témakörönként *a kerttanterv tartalmaz konkrét példákat,* ezért azokat nem ismételjük meg. Tapasztalatunk szerint történelemórákon a képességfejlesztés, a tanulói tevékenységek a leckék képeihez, ábráihoz, térképeihez és olvasmányaihoz (a leckénként sorszámozással jelölt ún. „kis színesekhez") kötődnek. Ezért a **Fejlesztési terület** oszlopban jelezzük, hogy ezek *leginkább* melyik képesség fejlesztéséhez használhatóak. (Természetesen egy kép vagy olvasmány több fejlesztési területhez kapcsolódhat, mi a legtipikusabbat emeljük ki. Az is nyilvánvaló, hogy a tanár választhat, a tanmenetben feltüntetett képek, térképek, ábrák és olvasmányok közül melyeket dolgozzák fel a tanórán.) A képekhez, ábrákhoz, térképekhez, olvasmányokhoz kérdéseket, feladatokat a tanmenetben nem közlünk, mert azok a tankönyvben megtalálhatók. Néhány esetben utalunk a leckék főszövegéhez tartozó vagy a leckék végén található kérdésekre, feladatokra is. Ugyancsak a Fejlesztési terület oszlopban tüntetjük fel a *tantárgyi koncentráció* lehetőségeit.

A tanmenetjavaslatban használt rövidítések, piktogramok:
F: a leckében kialakításra kerülő új fogalmak
N: a leckében szereplő fontosabb személyek
É: évszámok
T: topográfia
ÉK: értelmező kulcsfogalmak
TK: tartalmi kulcsfogalmak
A kerettantervi követelményekben *nem szereplő* fogalmakat, neveket, évszámokat és helyszíneket *dőlt betűvel* jelöltük.

Fejlesztési terület:
☒ képességfejlesztés képek, ábrák felhasználásával
🌍 képességfejlesztés térkép felhasználásával (tankönyvi térkép vagy a történelmi atlasz térképe)
O: képességfejlesztés forrásszöveg, olvasmány felhasználásával, az olvasottak értékelése
Mf: a munkafüzet adott számú leckéjéből az órán megoldásra javasolt feladat

Témák	Új tananyag feldolgozása	Képességfejlesztés, összefoglalás, gyakorlás, ellenőrzés	Teljes óraszám 72 óra	Kerettantervi órakeret 65 óra
Év eleji ismétlés (ebből egy óra a II. fejezet előtt)	**0**	**3**	**3**	**–**
I. Hidegháborús konfliktusok és a kétpólusú világ kiépülése	**7**	**2**	**9**	**6**
II. Magyarország a második világháború végétől az 1956-os forradalom leveréséig	**8**	**3**	**11**	**8**
III. A két világrendszer versengése, a szovjet tömb felbomlása	**6**	**4**	**10**	**6**
IV. A Kádár-korszak jellemzői	**8**	**3**	**11**	**8**
V. Az ezredforduló. A globalizáció kiteljesedése. Az Európai Unió és Magyarország.	**9**	**2**	**11**	**11**
VI. Társadalmi és állampolgári ismeretek, médiaismeret	**6**	**2**	**8**	**16**
VII. Gazdasági ismeretek	**5**	**2**	**7**	**10**
Év végi rendszerezés	**0**	**2**	**2**	**–**
Összesen	**49**	**23**	**72**	

Vizuális kultúra

VIZUÁLIS KULTÚRA

5-8. évfolyam

TARTALOM

RAJZ TANTÁRGYI TANTERV-JAVASLAT ..... **Hiba! A könyvje**
Célok és feladatok ..... **Hiba! A könyvje**
Fejlesztési követelmények ..... **Hiba! A könyvje**
5. évfolyam ..... **Hiba! A könyvje**
Belépő tevékenységformák ..... **Hiba! A könyvje**
1. Vizuális problémafelvetés ..... **Hiba! A könyvje**
2. Természetszemlélet ..... **Hiba! A könyvje**
3. Alkotómunka, kifejezés ..... **Hiba! A könyvje**
4. Művészettörténet, műalkotás-elemzés ..... **Hiba! A könyvje**
Követelmények: (5-8. évfolyamban azonos) ..... **Hiba! A könyvje**
Tudásszint az 5. évfolyam végén ..... **Hiba! A könyvje**
6. évfolyam ..... **Hiba! A könyvje**
Belépő tevékenységformák ..... **Hiba! A könyvje**
1. Vizuális problémafelvetés ..... **Hiba! A könyvje**
2. Természetszemlélet ..... **Hiba! A könyvje**
3. Alkotómunka, kifejezés ..... **Hiba! A könyvje**
4. Művészettörténet, műalkotás-elemzés ..... **Hiba! A könyvje**
Tudásszint a 6. évfolyam végén ..... **Hiba! A könyvje**
7. évfolyam ..... **Hiba! A könyvje**
Belépő tevékenységformák ..... **Hiba! A könyvje**
1. Vizuális problémafelvetés ..... **Hiba! A könyvje**
2. Természetszemlélet ..... **Hiba! A könyvje**
3. Alkotómunka, kifejezés ..... **Hiba! A könyvje**
4. Művészettörténet, műalkotás-elemzés ..... **Hiba! A könyvje**
Tudásszint a 7. évfolyam végén ..... **Hiba! A könyvje**
8. évfolyam ..... **Hiba! A könyvje**
Belépő tevékenységformák ..... **Hiba! A könyvje**
1. Vizuális problémafelvetés ..... **Hiba! A könyvje**
2. Természetszemlélet ..... **Hiba! A könyvje**
3. Alkotómunka, kifejezés ..... **Hiba! A könyvje**
4. Művészettörténet, műalkotás-elemzés ..... **Hiba! A könyvje**
Tudásszint a 8. évfolyam végén ..... **Hiba! A könyvje**
Az értékelésről ..... **Hiba! A könyvje**

RAJZ TANTÁRGYI TANTERV-JAVASLAT

Célok és feladatok

A rajz tantárgy legfontosabb célja a tanulók látáskultúrájának fejlesztése. Ki kell alakítani a gyermekben egy tudatos szemléletmódot. Ennek segítségével képessé kell válnia az őt körülvevő világ vizuális információáradatának feldolgozására. A rengeteg külső ingert tudnia kell felfogni, értékelni, rangsorolni. A környezetét egyre kritikusabban vizsgáló kiskamasz rendkívül fogékony a látható világ jelenségeire. Ezt kell nekünk, rajztanároknak kihasználnunk a feladatok életszerű, könnyen érthető megválasztásával. Ez az egyik legfontosabb tantárgyi motiváció. Fontos eszköz abban, hogy a gyermek szívesen és lelkesen vegyen részt óráinkon. Ébren kell tartanunk az érdeklődését a világ sokszínűsége, értékei iránt. Képessé kell tenni a gyermeket a természet szépségének felismerésére, visszatükrözésére.

A saját képességeivel párhuzamosan az alapvető vizuális jelekkel, eszközökkel és technikákkal is meg kell ismertetnünk a gyermeket. Így képessé válik az önálló megismerésre, befogadásra és alkotómunkára. Az alkotómunkában lehetőséget kell adnunk arra, hogy a neki megfelelő eszközökkel tudja magát tudatosan kifejezni. A tanuló kreativitását elősegítik az egyéni élményeken alapuló feladatok. Ilyenek például a családi események, iskolai rendezvények, sportesemények rajzi megfogalmazásai. Saját élményeinek vizuális formába öntésekor újra átélheti és értékelheti a megtörtént eseményeket. Törekedni kell arra, hogy a gyermek saját ötleteit megvalósíthassa a tanórákon. Az átlagosnál tehetségesebb tanulóknak differenciált feladatokkal kell biztosítanunk az előrehaladásukat. Ezek a feladatok összetettebb, nehezebb megoldási módokat kínálnak az arra képes alkotóknak.

A művészettörténeti ismereteket konkrét feladatokkal kell kapcsolnunk a társművészetekhez. A történelem a magyar irodalom és az ének-zene tantárgyakkal együtt haladva, közösen kell felébreszteni a gyermekekben az egyetemes kultúrkincs iránti érdeklődést. Hazánk jelentősebb alkotásain keresztül reálisabb képet alakít ki szűkebb és tágabb környezetének viszonyáról. Az egyetemes, a nemzeti és a népi kultúra megismerésével egyre bővül, és színesedik a világról alkotott képe. Mindezek ismeretében egy környezetére igényes, annak értékeiért felelősséget érző magatartás kialakítása a célunk.

Fejlesztési követelmények

Oktató-nevelő munkánk során tapasztalhatjuk, hogy a tanulók különböző szinten képesek elsajátítani az új ismereteket. Ennek okai leginkább az egyéni fejlettségük különbségeiben és az adottságaik közti eltérésekben rejtőznek. Figyelembe kell vennünk az életkori sajátosságokat, hiszen a különböző korosztályoktól más-más színvonalú teljesítményt lehet és kell elvárnunk. A tanítási órákon mindezek tudatában kell fejlesztenünk a gyermekek képességeit. A befogadó és megismerőképesség mellett alapkövetelmény az alkotóképességek kibontakoztatása. A képességfejlesztés eredményességét nehéz rövid távon lemérni. Ezért célszerű hosszabb távon egy-egy (hasonló jellegű) visszatérő feladattal ellenőrizni munkánk hatékonyságát.

A befogadás és megismerés képessége alapvető fontosságú, hiszen ez a korosztály rendkívül fogékony a vizuális ingerekre. A modern technika elterjedésével a mai tizenévesekre amúgy is hatalmas információhalmaz zúdul nap mint nap. Az audiovizuális és a számítástechnikai eszközök hatékonyabb és gyorsabb megismerést eredményeznek. Ezeket a tkp. virtuális ismereteket kell a bevált (hagyományos) technikai repertoárunkkal kombinálnunk. A gyermek figyelmét tudatosan irányítanunk kell a konkrét feladatokkal. Pontosan megfogalmazott, egyértelmű gyakorlatokkal jól alakíthatók, fejleszthetők a képességek. Ilyen feladatok például a közvetlen természetmegfigyelések, a beállítások utáni tanulmányrajzok. A modelleket nem elég síkban ábrázolni, plasztikai megoldásokra is szükség van. Nagyon fontos, hogy a gyermek kézbe vehesse, megtapogathassa az ábrázolt tárgyakat. A többféle érzékszervvel biztosabb, sokoldalúbb tudás birtokába juthat. A művészettörténeti tanulmányokhoz kapcsolódó feladatok a vizuális memóriát és az önálló ítéletalkotást segítik elő. Az egyes korszakok, stílusok alkotásainak elemzésével tovább bővül a gyermek szókincse, kifejezőkészsége. Jellemzően egyre bátrabban és reálisabban képes értékelni egyes esztétikai produktumokat. Ezt elősegítendő, az alkotó jellegű órák végén mindig hagyjunk időt a közös értékelésre. A gyermekek az elkészült munkák szóbeli, közösség előtti értékelését általában szívesen végzik. Nem a rajztartó mappának, vagy a tanárnak "termelünk" ugyanis, hanem magunk és egymás örömére. Közösségnevelő hatása elvitathatatlan a módszernek. Gyűjtőmunkákkal is sokat tehetünk a tanulók szélesebb látókörének kialakításáért. A környezetére nyitott, annak értékeire fogékony gyermek toleranciája és beleérző képessége is nagyobb, mint társaié. Közös programokkal, kiállítások látogatásával, sőt saját csoportos kiállítás szervezésével is

remek csapatot hozhatunk létre. A közösségen belül az egyén könnyebben megtalálja helyét a társak kritikáinak segítségével.

Az alkotóképességek fejlesztésénél kihasználhatjuk a korosztály fogékonyságát, érdeklődését az új technikák és tevékenységformák iránt. Egy látványosabb megoldás, vagy szokatlan nézőpont könnyen "beindítja" a gyermek fantáziáját. A színek, formák, a részletek aprólékos megfigyelése mellett a korosztályra jellemző egyfajta globális szemlélet. Ez azt jelenti, hogy a szerteágazó, bonyolultabb formákat gyakran tömöríti nagyvonalúan. Jól kihasználhatjuk ezt a redukciós feladatoknál. A gyermek lényeglátása határozottabb ugyanis a felnőttek sémákra épülő gondolkodásmódjánál. Sokkal nagyobb kreativitás jellemző rájuk, előszeretettel nyúlnak egyszerre több anyaghoz is, bátran keverve a technikákat. Ezért kell minél többféle módszert és eszközt adni a kezükbe. A látható világ tükrözése mellett fontosak az elsősorban a fantáziát igénybe vevő feladatok. Ezekben a gyermek rengeteg kötöttségtől mentesül, szabadabban alkothat. A reproduktív és a produktív jellegű munkáknak megfelelő részarányban kell jelen lenni pedagógiai programunkban.

A tantárgy jellegéből adódóan az egyes *tevékenységi formák* az egész iskolaszakaszt átívelik, a fő különbség a megoldásban, a műveleti szintek fejlettségében mutatkozik. Célszerű bizonyos kulcsfeladatokat egy-egy tanév, sőt az egész négyéves periódus folyamán bizonyos változtatásokkal néha megismételtetni. Ezekkel a munkákkal hosszabb távon lemérhető a képességek tényleges fejlődése a tanulóknál. A *helyi tanterv* felépítésénél érdemes először ezeket a kulcsfeladatokat eldönteni, és ezekre, valamint az évfolyamokra előre meghatározott művészettörténeti témakörökre felfűzni a konkrét tananyagot.

5. évfolyam

Időkeret: 37 óra/év (1 óra/hét)

Fejezetek	Az egyes fejezetek óraszáma
I. Vizuális problémafelvetés	6
II. Természetszemlélet	11
III. Alkotómunka, kifejezés	15
IV. Művészettörténet, műalkotás-elemzés	5

Belépő tevékenységformák

- Közvetlen megfigyelések természeti formák modellálása alapján.
- Térbeli és színbeli megfigyelések, a látvány értelmezése, vizuális jelekké alakítása.
- Az ábrázolási konvenciók alapjainak megismerése.
- Ritmusgyakorlatok és felületképzés grafikai elemekkel.
- Forma és funkció összefüggésének felismerése az ember alkotta tárgyakon.
- Lényegkiemelés, kompozíciós alapelvek megértése, elsajátítása.
- A művészeti ágak megismerése, műalkotások elemzése az adott művészettörténeti korszakokban.

1. Vizuális problémafelvetés

Témakörök	Tartalom (fejlesztendő képességek, készségek)
A legegyszerűbb vizuális jelek.	A pont, a vonal és a folt kifejezési lehetőségei. Egyszerű vonalas kompozíciók készítése. (vizuális megismerőképesség)
A kompozíciók fajtái.	Statikus és dinamikus kompozíciók készítése a megismert vizuális jelekből. A kompozíciós hangsúlyozás eszközei. (észlelési-érzékelési fogékonyság, egyensúlyérzék)
A megjelenítés, átírás, redukció alapjai.	A vázolás, egyszerűsítés összefüggései. (alkotóképességek)
A formák fajtái, jellemzői.	A formakarakter, részforma, befoglaló forma alapfogalmak megismerése, tudatos alkalmazása. (befogadóképesség, formaérzék)

Követelmények:

- Ismerje a legalapvetőbb vizuális jeleket.
- Ismerje és tudja alkalmazni őket a különböző anyagok, formák ábrázolásakor.
- Ismerje meg a síkszerű ábrázolás alaptörvényeit, jellemzőit.
- Tudjon vetületi ábrát készíteni hasábszerű (geometrikus) formákról.
- Tudatos kompozíciók készítése mesterséges formákból.

2. Természetszemlélet

Témakörök	Tartalom (fejlesztendő képességek, készségek)
A természeti forma.	Szimmetria és aszimmetria a természeti formákon. Tanulmányrajzok készítése termésekről, gyümölcsökről. (megfigyelőképesség, alkotóképességek)
Sík és tér.	A síkszerűség és térmélység összefüggése a természeti formákon. Természeti formák hosszmetszeti és keresztmetszeti rajzai. (megfigyelőképesség, vizuális memória)
A tónusok.	Természeti forma és a környezet viszonyának kifejezése tónusokkal. A fény-árnyékhatások, irányfény, szórtfény ábrázolása grafikai eszközökkel. (megismerőképesség, alkotóképességek)
A színek.	Alapvető színrendszerek megismerése. Egyszerűbb színkeverési feladatok. (érzékelési-észlelési fogékonyság, színérzék)

Követelmények:

- Egyszerű természeti formák vonalas és tónusos ábrázolása (monokróm).
- Egyszínű tónusos tanulmányok ceruzával, akvarellel és temperával.
- Ismerje a súrolófény és a szórt fény közti különbséget.
- Tudjon egyszerű kompozíciókat létrehozni természeti formákból.
- Tudjon kifejezni a grafika eszközeivel különböző faktúrákat.
- A forma és funkció kapcsolata, értelmező-magyarázórajzok készítése.
- Dombormű készítése apróbb formák lenyomataival.
- A 6-os színkör színeinek megfestése, ismerete.

3. Alkotómunka, kifejezés

Témakörök	Tartalom (fejlesztendő képességek, készségek)
Absztrakció és redukció.	A látható jelenségektől való elvonatkoztatás. A tárgyak és jelenségek leegyszerűsítése lényegkiemeléssel, a felesleges részletek elhagyásával. (formaérzék, ritmusérzék, vizuális fantázia)
A verbalitás és vizualitás kapcsolata. Az illusztrációk.	A megértett szöveg (pl. irodalmi alkotás) vizuális jelekkel történő megjelenítése. Lényegkiemelés, rangsorolás, ítéletalkotás. (vizuális memória, képzelet)
Ritmus és egyensúly.	Ismétlődés, szabályosság, ritmus és dinamika a síkszerű ábrázolásban. (ritmusérzék, arányérzék, szimmetriaérzék)
Alkalmazott grafika.	Betűtípusok szerkesztése. (eszközhasználat, precizitás)

Követelmények:

- A látott világ jelenségeinek grafikai elemekké alakítása.
- A természeti formák redukciója a legegyszerűbb, geometrikus alapformákra.
- Egy megtörtént esemény, vagy történet elbeszélése a festészet és a grafika eszközeivel.
- Sordíszek, vonalritmusok készítése alapvető vizuális jelek felhasználásával.

– Sablonkészítés.
– A lenyomatkészítés legegyszerűbb technikái (papírnyomat, krumplinyomat, kézlenyomatok).
– Tudjon blokkbetűket szerkeszteni adott méretben.
– Szerkesztőeszközök (körző, vonalzók) szakszerű használata.

4. Művészettörténet, műalkotás-elemzés

Témakörök	Tartalom (fejlesztendő képességek, készségek)
Az őskor művészete	A legkorábbi monumentális kőépítmények (Stonehenge, Avebury). A termékenységszobrok (Willendorfi Vénusz). A vadászmágia és a barlangfestmények (Altamira, Lascaux). A legegyszerűbb használati eszközök (pattintott kőeszközök, agyagedények).
Az ókori potamikus kultúrák	Az egyiptomi sír- és templomépítészet (masztaba, Gizai piramisok, Karnaki templom). Az egyiptomi szobrászat (Rahotep és Nofret, Írnok, Nofertiti portréi). Az egyiptomi festészet (Halastó, Mocsári vadászat). Mezopotámia építészete (Úr-Zikkurat, Babilon-Istár-kapu). Mezopotámia szobrászata, iparművészete (Asszír kapuőrzők, Bikafejes hárfa-Ur) .
Az ókori görög művészet	A görög templomépítészet és az oszloprendek (Athén-Akropolisz). A görög szobrászat (Polükleitosz: Lándzsavivő, Pheidiasz: Lovasok a Parthenon frízéről, Mürón: Diszkoszvető Laokoon-csoport, Szamothrakéi Niké). A görög vázafestészet (geometrikus, fekete alakos, vörös alakos vázák).
Az ókori római művészet	A római építészet (Róma-Pantheon, Colosseum, vízvezetékek). A római szobrászat (Brutus portréja, Marcus Aurelius lovasszobra). A római falfestészet (Pompei-Misztérium villa freskói).
A magyar népviseletek	Népművészeti tájegységeink legjellemzőbb ruhadarabjai.

Követelmények: (5-8. évfolyamban azonos)

– Ismerje fel a tanult művészeti alkotásokat.
– Tudjon önállóan megnevezni példákat az egyes kultúrák alkotásaiból.
– Önálló műalkotás-elemzés (kor, méret, szerkezet, anyagok, kompozíció, összhatás).

Tudásszint az 5. évfolyam végén

A tanuló képes megkülönböztetni a vizuális művészeti ágakat, műfajokat. Ismeri az alapvető vizuális jeleket. Önállóan képes grafikus eszközökkel vonalas kompozíciók létrehozására. Képes saját élményeinek, gondolatainak, érzéseinek megfogalmazására a megismert képzőművészeti technikák segítségével. Egyszerűbb tárgyakat képes emlékezetből is megjeleníteni, lerajzolni. Meg tudja szerkeszteni a legegyszerűbb geometrikus formák vetületi ábráit. Képes kiválasztani az adott témának, feladatnak legmegfelelőbb vizuális eszközöket. Ismeri a tanult művészeti korok jellemzőit. Tud példákat megnevezni és alapszinten elemezni az őskor és az ókor építészetéből, szobrászatából és festészetéből.

6. évfolyam

Időkeret: 37 óra/év (1 óra/hét)

Fejezetek	Az egyes fejezetek óraszáma
I. Vizuális problémafelvetés	8
II. Természetszemlélet	11
III. Alkotómunka, kifejezés	15
IV. Művészettörténet, műalkotás-elemzés	7

Belépő tevékenységformák

- A kompozíciós készség magasabb szintű megnyilvánulása, tudatosabb elrendezésre törekvés a kifejezésben.
- A természeti megfigyelések célirányosabb értelmezése, konkretizálása.
- Önállóság, egyénibb megoldásokra törekvés az élmények képi megfogalmazásában.
- A színérzékeléshez, színtani alapismertekhez kapcsolódó gyakorlatok.
- A vetületi és az axonometrikus ábrázolás megértése, alkalmazása.
- A nézőpont tudatos változtatása az alkotómunkában.
- Síkbeli és térbeli formaelemzések, ritmusgyakorlatok.
- Konkrét használati tárgy megtervezése, modellezése.
- Vizuális információk önálló gyűjtése, rendezése.
- Műalkotások összehasonlító elemzése adott szempontok segítségével.

1. Vizuális problémafelvetés

Témakörök	Tartalom (fejlesztendő képességek, készségek)
A térépítés, térháthidalások összefüggései.	A külső megjelenés és a belső szerkezet. A térháthidalások, donga- és keresztboltozatok. (befogadóképesség, formaérzék)
A nézőpont szerepe.	A térmélység, tér és forma kapcsolata. A vetületi és az axonometrikus ábrázolás. (vizuális memória, térlátás)
A színek térhatása.	A színperspektíva alapvető szabályszerűségei. A hideg-meleg színek érzelmi hatásai. (alkotóképességek)

Követelmények:

- Ismerje a dongaboltozatot, a keresztboltozatot és a csúcsíves keresztboltozatot.
- Tudjon gyurmából (papírból) makettet készíteni a tanult boltozatokról.
- Egyszerű mértani testek (hasáb, henger, gúla, kúp) ábrázolása a megismert ábrázolási rendszerekben.
- Képes legyen egyszerű rekonstrukciós feladatok megoldására.
- Ismerje és tudatosan alkalmazza kompozícióiban a színek hangulati hatásait.

2. Természetszemlélet

Témakörök	Tartalom (fejlesztendő képességek, készségek)
Összetett természeti formák.	A természeti és a mesterséges formák kapcsolata. Kompozíciók összetett formákból. Formaredukciók, konstruálás a redukált formákból. (absztraháció, forma- és arányérzék)
A tárgyalakítás.	A komponálás, tömegalakítás problematikája. A festészeti és a szobrászati alkotás nyelvezete. Forma és funkció, a célszerűség. Használati tárgyak tervezése. (kreativitás, manipuláció)
Színérzékelés, színlátás.	A színek megjelenése a belső és a külső térben.

Témakörök	Tartalom (fejlesztendő képességek, készségek)
	Dikróm harmóniák festése alapszínekkel. Telített és derített színek előállítása. (érzékelési-észlelési fogékonyság, színérzék).

Követelmények:

- Legyen képes összetett természeti formákat átírni geometrikus testekké.
- Plasztikai feladatok: egyszerűbb tömegvázlatok szabályos formákból.
- Tudjon természeti formákból komponált beállításokat
  - monokróm festéssel reprodukálni,
  - megfesteni alapszínekkel.
- Működési rajzok készítése egyszerű használati tárgyakról.
- Célszerű tárgyak tervezése saját mindennapos használatra.
- Egyszerűbb színharmóniák ismerete, létrehozása.
- A másodlagos színek kikeverése temperával, vízfestékkel.

3. Alkotómunka, kifejezés

Témakörök	Tartalom (fejlesztendő képességek, készségek)
Egyén és társadalom.	A gyermek életének eseményei. Az egyéni élmények megjelenítése a grafika és a festészet eszközeivel. (vizuális memória)
Állatok világa.	Valóságos és elképzelt élőlények. Háziállatok és vadon élő állatok testfelépítése, élőhelye, jellemző tulajdonságai. (megfigyelőképesség, fantázia, kreativitás)
Technikák.	Üvegablakok, mozaikképek létrehozása montázs technikával. Tépett, vágott, gyűrt, hajtogatott papírkonstrukciók. (forma- és arányérzék, manipulációs képesség)
Alkalmazott grafika.	A betűk formai tulajdonságai. Iniciálé és monogram tervezése. Meghívók- a szövegfolt és képi elem viszonya. (forma- és arányérzék, kompozíciós készség)

Követelmények:

- Képes legyen egy történetet néhány jellemző mozzanattal elmondani grafikus eszközzel (képregényes forma).
- Elképzelt és valóságos élőlények jellemzése a szobrászat eszközeivel (pl. vízköpő-figura).
- Színes alakzatok, síkidomok ritmusos kompozíciói különböző technikákkal.
- A montázs technika tudatos alkalmazása a figurális ábrázolásban.
- Tudjon iniciálét vagy díszes monogramot tervezni és kivitelezni színes eszközzel.
- Egyszerűbb alkalmi meghívó készítése (A/5 méretben) a grafika eszközeivel.

4. Művészettörténet, műalkotás-elemzés

Témakörök	Tartalom (fejlesztendő képességek, készségek)
Az ókeresztény művészet	Az ókeresztény bazilika jellemzői (San Apollinare in Classe) Az ókeresztény díszítőszobrászat remekei (Jó Pásztor-szobrok, szarkofágok) A katakomba- és mozaikfestészet (Róma – Sta Prudenziana-templom; Ravenna – Galla Placidia-mauzóleuma; Ravenna – Theodora-mozaik).
Honfoglalás-kori művészetünk.	A magyar ötvösművészet kincsei. (Nagyszentmiklósi aranykincs,

Témakörök	Tartalom (fejlesztendő képességek, készségek)
	a galgóci és tiszabezdédi tarsolylemezek)
A román kor művészete.	A román kori templomépítészet (jáki templom, bélapátfalvi apátsági templom, pisai dóm épületegyüttese). A szobrászat és freskófestészet emlékei (Pécs-Sámson-dombormű, Barcelona-Apostolok csoportja, Bayeux-i kárpit). A magyar koronázási ékszerek.
A gótika.	A gótikus katedrálisok (Chartres, Amiens, Párizs, Köln). A gótika szobrászata (Budavári palota szobrai; Kolozsvári testvérek: Szt. György szobra; Szent László-herma A Lőcsei-oltár).
A reneszánsz művészet.	A trecento festészete (Szent Ferenc freskósorozat). A quattrocento (Santa Maria del Fiore templom, Pitti-palota. Donatello: Gattamelata, Mantegna: Pieta. Botticelli: Vénusz születése). A cinquecento (Michelangelo: Dávid, Sixtus-kápolna freskói. Leonardo: Az utolsó vacsora, Szent Anna harmadmagával, Mona Lisa; Raffaello: Athéni iskola). A németalföldi reneszánsz (Jan van Eyck: Arnolfini házaspár; Dürer: Az apokalipszis lovasai, Önarckép). A magyarországi reneszánsz (Bakócz-kápolna. M. S. mester: Mária és Erzsébet találkozása).

Tudásszint a 6. évfolyam végén

A tanuló az alapvető vizuális jelrendszert saját, egyéni formanyelvének kialakítására használja. Élményeit, gondolatait, érzéseit képes a látható jelenségek átírásával, leegyszerűsítésével megjeleníteni. Az alkotómunkák során egyre tudatosabban választja ki a megfelelő eszközöket, technikákat. Képes összetettebb természeti formákat látványszerűen ábrázolni, átírni képi elemekké. Meg tudja szerkeszteni a hasábszerű testek axonometrikus képét. Ismeri és tudatosan alkalmazza a színperspektíva szabályait. Egyre tudatosabban többféle eszközzel is képes megoldani adott vizuális problémát. Képes magyarázórajzot készíteni egyszerűbb eszközökről, tárgyakról. Tisztában van a forma és funkció összefüggéseivel egy adott használati tárgy megtervezésekor. Alapszintű alkalmazott grafikai ismereteivel képes egyszerűbb betűkompozíciók létrehozására. Kézügyessége, szenzomotoros képességei harmonikusabbá válnak, finomodnak. Ismeri a középkori tanult művészeti korszakok, stílusok legjellemzőbb tulajdonságait. Tud koronként több alkotást felismerni és megnevezni. Képes a tanult művészettörténeti példákat elemezni. Összehasonlító elemzéseket végez előre megadott szempontok alapján.

7. évfolyam

Időkeret: 37 óra/év (1 óra/hét)

Fejezetek	Az egyes fejezetek óraszáma
I. Vizuális problémafelvetés	7
II. Természetszemlélet	10
III. Alkotómunka, kifejezés	10
IV. Művészettörténet, műalkotás-elemzés	10

Belépő tevékenységformák

- Egyéni képi jelrendszer erőteljesebb megjelenése az alkotómunkában.
- Művészi kifejezés, élmények vizualizálása a saját jelrendszer tudatos alkalmazásával.
- Analízis és szintézis a természeti és a mesterséges objektumok megismerésekor.
- Asszociációk és kötetlenebb megfogalmazás módok megismerése kifejezésben.
- Színrendszerezés.
- Rekonstrukciós feladatok megoldása.
- A perspektíva szabályai. Egy és két iránypontos perspektív képek megszerkesztése.
- A tanult művészeti alkotások ismerete, összehasonlító elemzése adott szempontok alapján.
- Művészeti vonatkozású információk gyűjtése környezetünkből.

1. Vizuális problémafelvetés

Témakörök	Tartalom (fejlesztendő képességek, készségek)
Az ember térlátása.	A látszati távlattan. Az ember szín- és térérzékelése, a látás fiziológiája. Az egy és a két iránypontos perspektíva. A rövidülés, torzulások. (térlátás)
A színszimbolika.	A színek mindennapi jelentése. A vizuális kommunikáció fogalma. A piktogramok. A színek, mint a vizuális kommunikáció eszközei. (érzékelési-észlelési fogékonyság)

Követelmények:

- Legyen tisztában az emberi látás alapvető mechanizmusaival.
- Ismerje az egy és a két iránypontos perspektíva elemeit.
- Tudjon egyszerűbb mértani alakzatokat perspektívában ábrázolni.
- Ismerje a rálátás, alálátás alapfogalmakat.
- Ismerje a vizuális kommunikáció fogalmát, főbb lehetőségeit.
- Egyszerűbb piktogramok tervezése grafikus eszközökkel (formaredukció).
- Ismerje a színek általános (mindennapi) jelentéstartalmát.
- Tudjon megnevezni vizuális kommunikációval kapcsolatos eszközöket.

2. Természetszemlélet

Témakörök	Tartalom (fejlesztendő képességek, készségek)
Az emberi test.	Az emberi test főbb arányai. A mozgásszervrendszer legfontosabb elemei és működésük. Egyszerűbb mozdulatok, mozgássorok ábrázolása. A test redukciója mértani elemekre. (megfigyelőképesség, forma-és arányérzék)
Térmélység, téri helyzetek.	Testcsoport téri helyzete, viszonylatai. A nézőpont és az irányfény szerepe az ábrázolásban. (érzékelési-észlelési fogékonyság)
Színárnyalatok.	A másodlagos és a harmadlagos színek világa. Színes csendéletek. Az ecsetkezelés. (megfigyelőképesség, érzékenység)

Követelmények:

- Ismerje az emberi test főbb arányait, jellemző befoglaló formáit.
- Ismerje a férfi a női és gyermeki test aránybeli, karakterbeli különbségeit.
- Tudjon vázolni egyszerűbb mozdulatokat.
- Tudjon leegyszerűsíteni mértani alakzatokra, síkidomokra.
- Fázisrajzok készítése redukált formák ismétlésével.
- Tudjon irányfénnyel megvilágított testcsoportot látványszerűen, plasztikusan érzékeltetni grafikai eszközökkel.

– Ismerje és tudatosan alkalmazza kompozícióin a többféle nézőpont szerepét.
– Ismerje a másodlagos és harmadlagos színek fogalmát.
– Tudja előállítani ezeket a színeket, keveréssel (temperával).
– Ismerje és alkalmazza munkáin a tört színárnyalatokat mint a kifejezés eszközeit.
– Tudatosan alkalmazza az ecsetkezelést mint érzelmi, hangulati kifejezőeszközt.

3. Alkotómunka, kifejezés

Témakörök	Tartalom (fejlesztendő képességek, készségek)
Forma és funkció	Az építészet teherhordó elemeinek modellezése. A népi építészet formavilága. (manipulációs képesség, kreativitás, konstrukciós érzék)
Az ipari formatervezés	Működési rajzok egyszerű használati eszközökről. Célszerűség és esztétikum a népi iparművészetben. Használati tárgyak tervezése saját használatra. (kreativitás, problémamegoldó képesség)
Az emberi arc	Az emberi fej és arc ábrázolása, arányrendszerük. Karakterek. Jellemző formák redukálása. (megfigyelőképesség, absztrakció, kompozíciós készség)

Követelmények:

– Épületrészek papírmakettjeinek elkészítése egyszerű geometrikus formákból.
– Ismerje a népi építészet hagyományos formavilágát, főbb jellegzetességeit.
– Ismerje a népi kézművesség legjellemzőbb alkotásait.
– Önálló formaátírás, absztrahálás, redukció, formaanalízis.
– Praktikum és esztétikum felismerése a használati eszközökön.
– Egyszerű használati tárgyak tervezése és lehetőség szerinti kivitelezése
– Ismerje az emberi fej nagy arányait, a portrérajzolás szabályait.
– Képes legyen karikatúrák rajzolására a jellemző formák eltúlozásával.

4. Művészettörténet, műalkotás-elemzés

Témakörök	Tartalom (fejlesztendő képességek, készségek)
A barokk.	A barokk építészet sajátosságai (Il Gesú-templom, Szent Péter-bazilika, Fertőd-Esterházy-kastély). A barokk szobrászat (Bernini: Dávid; Donner: Szent Márton és a koldus). A barokk festészet (Rembrandt: Éjjeli őrjárat, Önarcképek; Rubens: Levétel a keresztről; Velazquez: Bréda átadása, Az udvarhölgyek; Mányoki: II. Rákóczi Ferenc portréja).
A klasszicizmus.	Építészet (Chalgrin: Arc de Triomphe, Pollack Magyar Nemzeti Múzeum Hild J.: Esztergomi Érseki Székesegyház). Szobrászat (Canova: Mária Krisztina főhercegnő síremléke; Ferenczy I: Pásztorlányka). Festészet (David: Horatiusok esküje; Barabás M.: Liszt Ferenc portréja).
A romantika.	A szobrászat és a festészet legjellemzőbb példái (F. Rude: Marseillaise; Goya: 1808. május harmadika; Delacroix: Szabadság vezeti a népet).

Témakörök	Tartalom (fejlesztendő képességek, készségek)
A realizmus.	A festészet legjellemzőbb példái (Millet: Kalászszedők; Corot: Emlékezés; Courbet: A műterem; Daumier: A mosónő; Rjepin: Hajóvontatók).
Nemzeti művészetünk a 19. században.	Steindl I.: Országház; Feszl F.: Vigadó, Ybl M.: Operaház). Izsó M.: Táncoló paraszt; Fadrusz J.: Mátyás király-emlékmű; Zala Gy.: Millenniumi emlékmű). Székely B.: Egri nők; Munkácsy M.: Ásító inas; Rőzsehordó; Paál L.: Nyárfák; Szinyei Merse Pál: Majális).
Múzeumok. Művészeti gyűjtemények.	Tájékozódás lakóhelyünk és hazánk legfontosabb képzőművészeti kiállítóhelyeiről. Kiállításlátogatás Könyvtár és más médiumok használata az önálló alkotómunkában. Saját kiállítás rendezése.

Tudásszint a 7. évfolyam végén

A tanuló ismeri az emberi test alapvető nagy arányait, jellemző formáit. Képes a birtokában lévő vizuális jelrendszerrel megfogalmazni az emberi arc sajátosságait. A karakteres vonásokat formaredukcióval hangsúlyozza, szemlélteti. Bővülő technikai eszköztára révén adott feladatot komplex módon képes megoldani. A vegyes technikák alkalmazásával tovább fejlődik, finomodik kézügyessége. Differenciálódik manipulációs képessége, mellyel újfajta minőségek megismerésére válik képessé. Az összetettebb formák plasztikai modellezésével, a szabásrajzok elkészítésével továbbfejlődik a gyermek tér és formaérzéke. Az önálló tervezési és kivitelezési munkák hatására fokozatosan alakul ki az esztétikai ítélet képessége. Fejlettebb ritmus- és arányérzéke segítségével könnyebben elkülönít lényeges és kevésbé fontos információkat egymástól. Képessé válik egyszerűbb rekonstrukciós feladatok megoldására a tanult ábrázolási rendszerekben (vetületi és axonometrikus). Újabb és bonyolultabb színrendszereket ismer meg. Segítségükkel még több színárnyalatot képes előállítani, érzékletesebbé válik festői nyelvezete is. A változatos felületkezelést elősegíti az ecsetkezelés tudatos megválasztása. Hazánk jelentős múzeumainak megismerésével nyitottabbá, sokoldalúbbá válik a gyermek. Ismeri Magyarország legfontosabb építészeti és képzőművészeti kincseit.

8. évfolyam

Időkeret: 37 óra/év (1 óra/hét)

Fejezetek	Az egyes fejezetek óraszáma
I. Vizuális problémafelvetés	5
II. Természetszemlélet	12
III. Alkotómunka, kifejezés	12
IV. Művészettörténet, műalkotás-elemzés	8

Belépő tevékenységformák

- Önálló síkbeli és térbeli kompozíciók létrehozása.
- A saját vizuális jelrendszer kiteljesedése, tudatos alkalmazása a kifejezésben.
- Bonyolultabb jelenségek térbeli és színbeli vizsgálata, átírása.
- Az idő vizualizálása.
- Tudományos közlésmódok, médiumok képi nyelvezetének megértése.
- A külső és belső tér összefüggése az építészetben.
- Ember és környezetének kapcsolatrendszere.
- Környezettudatos magatartás kialakítása.
- A tanult korok művészeti alkotásainak ismerete és elemzése.

1. Vizuális problémafelvetés

Témakörök	Tartalom (fejlesztendő képességek, készségek)
Álló és mozgókép.	A filmkészítés technológiája. A látványtervezés. Foto, videó, számítógép lehetőségei. (megfigyelőképesség, vizuális memória)
A külső tér.	Összetett térformák elemzése. Két iránypontos perspektíva. Rekonstrukciók. (térlátás)
A színkontrasztok.	A színkontrasztok fajtái: színezetkontraszt, hőkontraszt, komplementer, szimultán, Mennyiségi, minőségi, sötét-világos kontrasztok. (érzékelési-észlelési fogékonyság)

Követelmények:

- Ismerje a filmkészítés alapelvét.
- Az állókép, mozgókép, a némafilm, rövidfilm fogalmak ismerete.
- Vizuális látványtervezési feladatok (pl. díszlettervezés) megoldása.
- Utcarészlet, házsor látványszerű rajzai a nézőpontunknak megfelelően.
- Grafikai és fotóművészeti alkotások elemzése a látványrendezés szempontjából.
- Ismerje a színkontrasztok fajtáit, és tudjon rájuk egy-egy példát mondani.

2. Természetszemlélet

Témakörök	Tartalom (fejlesztendő képességek, készségek)
Életmód és élettér összefüggései.	A téralakítás, az építészeti stílus és az életmód. Az épület és a környezet kapcsolata. Építészet és környezetvédelem kapcsolata. Környezetünk építészeti értékei. (érzékelési-észlelési fogékonyság, vizuális memória)
Ábrakészítés, modellezés.	Szöveges leírás és magyarázórajz készítése adott tárgyról. Kicsinyítés, nagyítás az arányok figyelembevételével. Térbeli modellezések, tömegviszonylatok. (manipulációs képesség, tér-és formaérzék)
A mozgás és az idő.	A mozgás ábrázolása a grafika, festészet eszközeivel. Az állandóság és a múlandóság megjelenése. Pillanatfelvételek értelmezése. Számítógépes virtuális tér. (megfigyelőképesség, vizuális intelligencia, kreativitás)

Követelmények:

- Épületek térképzésének formai elemzése adott szempontok alapján.
- Dokumentáció összeállítása közvetlen környezetünk művészeti értékeiről (gyűjtőmunka).
- Ábrakészítés, magyarázórajzok adott épület vagy szobor megjelenéséről.
- Környezetünk objektumainak arányos kicsinyítése, nagyítása.
- Egyszerűbb mozgások, mozdulatsor képi ábrázolása alapvető grafikai elemekkel.
- A számítógépes térábrázolás és az érzékszerveinkkel tapasztalt távlat közti különbségek.

3. Alkotómunka, kifejezés

Témakörök	Tartalom (fejlesztendő képességek, készségek)
Emberábrázolások.	Az önportré. Önportré rajzolása tükörből. Színes önportré festése. (megfigyelőképesség, színérzékenység, önismeret)

Témakörök	Tartalom (fejlesztendő képességek, készségek)
Technikák.	Fotomontázs és kollázstechnika. Eseménysor, történet feldolgozása képi nyelven. (redukció, asszociációs képesség, komponálás)
Az érzéki csalódás.	Az illúziókeltés képzőművészeti eszközei. Optikai trükkhatások tudatos alkalmazása. (érzékelési-észlelési fogékonyság, vizuális intelligencia)

Követelmények:

- Önportré látványszerű, monokróm rajza.
- Képes legyen önportrét festeni, néhány személyes tárggyal jellemezni saját magát
- Tudatos kompozíciók létrehozása fotomontázs és kollázstechnikával.
- Egy történetből képregény összeállítása fotók felhasználásával.
- Ismerje az érzéki csalódás fogalmát, és az op-art alapvető eszköztárát.
- Egyszerűbb optikai hatások alkalmazása vonalas eszközökkel.

4. Művészettörténet, műalkotás-elemzés

Témakörök	Tartalom (fejlesztendő képességek, készségek)
Az impresszionizmus.	Manet: Az erkély; Monet: A roueni székesegyház; Degas: A tánc csillaga, Renoir: Moulin de la Galette; A. Rodin: Gondolkodó.
A posztimpresszionisták.	Cézanne: A Saint Victoire hegy, Csendélet; Van Gogh: Napraforgók, Auvers-i templom, Önportré; Gauguin: Tahiti nők, T. Lautrec plakátjai.
A szecesszió.	Gaudi: Sagrada Familia, Lechner Ö.: Iparművészeti Múzeum; Klimt: A csók, Mucha plakátok.
A modern építészet.	Wright: Vízesésház; Gropius: a Bauhaus épülete Dessauban, Le Corbusier: Ronchampi kápolna, Marseille-lakóegység, Utzon: Sidney – Operaház.
A modern szobrászat.	Boccioni: Folytonossági formák a térben; Tatlin: A 3. internacionálé emlékműterve; Duchamp: Palackszárító; H. Moore: Fekvő alak.
A modern festészet.	Picasso: Guernica, Vasaló nő, Braque: Gitáros csendélet; Mondrian: Kompozíció, Chagall: Én és a falum; Dali: Égő zsiráf, Warhol: Elvis; Vasarely: Alakzat, Zebrák.
A 20. század magyarországi művészete.	Ferenczy K.: Márciusi est, Hollósy: Rákóczi induló Rippl-Rónay: Apám és Piacsek bácsi vörösbor mellett Csontváry: Magányos cédrus, Szőnyi I.: Zebegény, Este Egry J.: Visszhang, Barcsay: Dombos táj Kondor B.: Darázskirály Medgyessy F.: Anyaság, Pátzay: Kenyérszegő Schaár E.: Az utca Makovecz : Paks-Szentlélek templom

Tudásszint a 8. évfolyam végén

A tanuló jártas a formai, színbeli tanulmányok készítésében. A látványszerű és az absztrakt ábrázolást önállóan – saját intellektusának megfelelő szinten – képes megoldani. Ismeri a vizuális kommunikáció legfontosabb eszközeit. Érti a vizuális kommunikáció nyelvezetét. Képes önállóan kiválasztani a megfelelő technikát, eszközt adott feladat megoldásához. Térbeli és színbeli analizáló jellegű munkákra is

képes a természeti formák vizsgálatakor. A szerkesztőeszközökkel képessé vált a pontos munkavégzésre. Képes geometrikus testek képeinek megszerkesztésére az elsajátított ábrázolási rendszerekben (vetületi ábrázolás, axonometria, perspektíva). A látszati távlattan szabályait tudatosan alkalmazza a térmélység ábrázolásában. A képzőművészeti alkotás munkafolyamatában képessé vált az elvont gondolkodásra. Esztétikai élményeit tudatosan képes feldolgozni, megérteni, értékelni, rangsorolni. Felismeri és óvja lakóhelye művészeti értékeit, környezettudatos magatartásra törekszik. Tisztában van az emberiség legszebb kultúr-kincseinek jelentőségével. Ismeri az egyetemes és a magyar építészet, szobrászat és festészet legjelentősebb alkotásait. Képes elemezni a tanult műveket adott szempontok alapján. Általános iskolai tanulmányainak végén a gyermek rendelkezik az esztétikai intelligencia és ítélet képességével.

Az értékelésről

Az elvégzett munka, a tanuló által nyújtott teljesítmény nagyon összetett eredmény. A tanulók teljesítménye több körülménytől függ: az óra milyenségétől, az adott tanítási anyagtól, a tanár magyarázatától stb. Két gyermek teljesítménye ugyanazon az órán is óriási különbségeket mutathat egymáshoz viszonyítva. Emellett gyakran tapasztaljuk, hogy ugyanaz a gyermek is nagy teljesítménybeli ingadozásokat produkál, látszólag megegyező feltételek és feladatok esetén is. Ráadásul a legtöbb gyermek más-más szintű vizuális intelligenciával bír. Ami az egyik tanulótól szép teljesítmény, az lehet, hogy egy tehetségesebbtől kevés lenne ugyanazon feladatnál.

Ezért úgy célszerű mérnünk, hogy *önmagához képest és társaihoz is viszonyítsuk* a tanuló munkáját. Önmagához képest vessük össze korábbi munkáival a mostani teljesítményét. Egymáshoz képest bevált módszer az óra végi *közös szóbeli értékelés*. Ilyenkor kirakunk néhány rajzot a táblára, és demokratikus légkörben megvitatjuk melyik tetszik, és miért. Fontos, hogy ők válasszanak ki egy-egy alkotást, és megindokolják, hogy miért tetszik, vagy nem tetszik adott munka. Abban az esetben, ha nehezebb különbséget tenni a munkák közt segíthetünk az értékeléskor egy-egy szempont kiemelésével, pl.: "Melyik képen sikerült legélethűbben megrajzolni a tárgyakat?" Megkérhetjük őket, állítsák "erősorrendbe" a táblán lévő munkákat. A közös szóbeli értékelés közösségfejlesztő értéke is jelentős. Egy idő után, az osztály már követeli óra végén az értékelést, mert igénylik egymás véleményét, "tükrét", sőt dicsőségnek tartják, ha munkájuk kikerül a táblára. Remek motivációs eszköz! Persze vigyáznunk kell arra is, hogy ne a személyeskedés vezesse a kritikusokat.

Természetesen jegyeket is adnunk kell a munkákra. Alapvetően ilyenkor (is) kétféle teljesítményt értékelünk:

- manuális
- intellektuális.

A manuális alatt a "kétkezi" alkotómunkát értjük. Az intellektuális pedig a megismerést kísérő verbálisan megfogalmazott tudást, munkát jelenti. Mindkettő nagyon fontos eleme a teljesítménynek, tehát értékelésnél szem előtt tartandó! A manuális teljesítmény (=alkotómunka) esetében a manipulációs képességet, kitartást, érzékelési-észlelési fogékonyságot, az esztétikai ítélőképességet értékeljük. Az intellektuális teljesítmény értékelésekor elsősorban a kreativitást, ötletességet, eszközgazdagságot vizsgáljuk. Az érdemjegy a kétféle teljesítmény közös értékét fejezi ki. A gyakorlatban az érdemjegy mellé célszerű egy-két *rövid* mondatban *szöveges értékelés*t is adnunk (pl a lap hátuljára). Így világosabban látja a gyermek, hogy miért kapta az érdemjegyet.

A művészettörténeti részeket ötletes feladatokkal célszerű közelebb hozni a tanulókhoz. Emellett félévkor vagy év vége előtt nyugodtan eszközölhetünk egy-egy írásbeli számonkérést (témazáró dolgozatot). A dolgozat a tantárgyunk jellegéből adódóan inkább változatos feladatokból, mintsem unalmas kérdésekből álljon (Kösd össze az alkotókat a művekkel! Rajzold be a hiányzó tagolóelemeket a vázlatrajzba! Melyik stílus jegyeit ismered fel az oszlopfőn? stb.). Egyébként is célszerű szorgalmi és gyűjtőmunkákkal is motiválni a gyermekeket. A "pluszmunkák" külön értékelésével több lehetőséget kapnak azok a tanulók, akik szerényebb manuális képességeket örököltek.

Mivel a teljesítmény rendkívül összetett produktum, nagyon körültekintően kell eljárnunk az értékelésekor. Pedagógiai szempontból szerencsésebb a bíztató jellegű, ösztönző értékelés. A gyakran megismétlődő túlságosan kritikus, elmarasztaló jellegű értékelés egy életre elveheti a gyermek kedvét a munkától. Inkább a pozitívumokat kell észrevennünk, hangsúlyoznunk a kiskamaszok alkotásaiban.

Testnevelés és sport

- Testnevelés és sport
- Testnevelés 5-8

Ez a tanterv az Országos Közoktatási Intézet tantervi adatbankjában az

OKI96JGYTFTES5-10
változat alatt szereplő minősített tanterv. E minősítéssel az Országos Közoktatási Intézet szakmai felelősséget vállal azért, hogy ez a tanterv az általa megjelölt NAT követelményeknek megfelel. Ez a kiadvány az adatbankban tárolt tantervből készült az Országos Közoktatási Intézet Információs Irodájában, Győrben.

Ez a tanterv elérhető a tantervi adatbankból a Profil 3.2 szoftver által is.
Ez a tanterv letölthető az OKI web szerveréről, címe: http://www.oki.hu/.

Testnevelés 5-8.
Részei

Testnevelés 5 11. oldal

Testnevelés 6 20. oldal

Testnevelés 7 29. oldal

Testnevelés 8 39. oldal

Óraszám
heti: 5 óra

Általános fejlesztési követelmények
1-6. évfolyam
1. Az egészséges testi fejlődés
a) Életkoruknak megfelelően fejlődjön keringési, mozgató- és légzési rendszerük. Rendszeresen végezzenek mozgástevékenységet.
b) Aktív és egyre tudatosabb testmozgással előzzék meg a testtartási rendellenességek kialakulását.

2. A mozgásműveltség fejlesztése
a) Tudjanak gyorsan, illetve kitartóan futni, iramukat a távhoz és a terephez igazítani, futás közben akadályokat leküzdeni . Sajátítsák el a különféle ugrások, dobások (hajítás, lökés, vetés) végrehajtásának alaptechnikáját.
b) Sajátítsanak el egyszerű torna jellegű támasz- és függéshelyzeteket, legyenek képesek hely- és helyzetváltoztatásokra támaszban és függésben.
c) Jellemezze tevékenységüket kreativitás a legváltozatosabb feladathelyzetekben. Elemi szintű játékkészség birtokában legyenek képesek részt venni a különböző sportjátékokban,
d) Sajátítsanak el egy úszásnemet (amennyiben lehetőség van rá).
e) Sajátítsanak el viselkedési mintákat a fenyegetettség elkerülésére.
3. A motorikus képességek fejlesztése
a) Fejlődő tendencia jellemezze a kondicionális és koordinációs képességeiket, mozgásos cselekvésbiztonságukat.
b) Életkoruknak megfelelően fejlett izomzattal képesek uralni testtömegüket a legkülönbözőbb feladathelyzetekben.
c) Legyenek képesek összerendezett mozgásokra.
4. A mozgásigény fenntartása
a) Alapozódjon meg az egészséges életmód és a rendszeres mozgás fizikai aktivitás igénye.
Könnyitett és gyógytestnevelés
A könnyitett és gyógytestnevelésre kötelezett tanulók dolgozzák fel a testnevelés tantervében számukra nem ellenjavallt tananyagot. Sajátítsák el a károsodásuk kompenzálására legmegfelelőbb úszástechnikát.

7-8. évfolyam
1. Az egészséges testi fejlődés
A) A tanulók az alkalmazás szintjén ismerjék a mozgástevékenységnek és a sportolásnak az egészséges életmódban betöltött szerepét. Rendszeresen végezzenek testedzést
B) Tudatosan vegyenek részt egészséges testi fejlesztésükben.
2. A mozgásműveltség fejlesztése
A) Teljesítményképes tudás szintjén birtokolják az atlétikában tanult alaptechnikákat.
B) Sajátítsanak el támasz- és függőszereken egyszerűbb tornaelemeket és elemkapcsolatokat. A tornában tanult elemekből legyenek képesek összfüggő gyakorlatot végrehajtani.
C) Tudjanak elfogadható szinten játszani két sportjátékot, ismerjék azok szabályait, alkalmazzák támadási és védekezési megoldásait.
D) Továbbfejleszthető szinten tudják két úszásmód alaptechnikáját.
(amennyiben lehetőség van rá).
E) Sajátítsanak el önvédelmi fogásokat.
3. A motorikus képességek fejlesztése
A) Érjenek el jelentős fejlődést maximális és gyorsasági erőben, alapállóképességben.
B) Motoros képességeiket fejlesszék, ez mutatkozzon meg atlétikai és tornateljesítményeikben. Ismerjék és alkalmazzák a képességeik fejlesztésére szolgáló eljárásokat.
C) Fejlődőn izomérzékelésük, ritmus- és reakcióképességük, térbeli tájékozódó képességük, labilis egyensúlyi helyzetben is növekvő biztonsággal uralják testhelyzetüket.
4. A mozgásigény fenntartása
A) Jellemezze a tanulókat motorikus cselekvési biztonság, életvitelükben a rendszeres fizikai aktivitás.
Könnyített és gyógytestnevelés
A nem ellenjavallt normál tantervi anyag elsajátításával törekedjenek az egészséges tanulók testnevelési aráira való visszatérésre. Készüljenek fel az iskola elhagyása utáni "önkarbantartásra".
A szaktanároknak a tanulók diagnózisának pontos ismeretében kell összeállítaniuk a különböző, egyénekre szabott korrigáló gyakorlatsort. El kell érni, hogy a tanulók deformitásaiknak, elváltozásaiknak

javítását szolgáló speciális gyakorlatokat önállóan, tudatos, pontos kivitelben, rendszeresen végezzék, és szokjanak hozzá a megfelelő terheléshez.
Tudatosítani kell a tanulókkal a gyakorlatok végrehajtásához szükséges elemi funkcionális anatómiai ismereteket, pl. főbb izomcsoportok működése, mobilizáslás-erősítés variálása, a gerinc helyzetének függése a medence állásától. Ellensúlyozni kell a különböző elváltozásokból fakadó kisebbségi érzésüket, gátlásaikat.
Cél
"A sport nemcsak a testnevelésnek, de a lélek nevelésének is a leghatásosabb eszköze, és minden iskolának a legalacsonyabbtól a legmagasabbig első és szent hivatása és kötelessége a lélek nevelése, hogy fiaiból embert faragjon."
Szent-Györgyi Albert
1. A testnevelés célja és feladata
A testnevelés az egyetemes emberi kultúra szerves részeként az egyén és a társadalom szempontjából egyaránt igen fontos, sajátos műveltségtartalom hordozója.
Célja és feladata, hogy a társadalom igényének megfelelően az életkori sajátosságokat figyelembe véve speciális eszközrendszerével, elsősorban mozgásos játékokkal és versenyekkel alapozza meg a tanulók cselekvésbiztonságát és teremtse meg a testneveléshez, a sporttevékenységhez és a fizikai munkához való pozitív viszonyulás értelmi , érzelmi és pszichomotoros alapjait.
A természetes mozgásigény kielégítésén túl segítse elő a sportmozgások iránti érdeklődés felkeltését és járuljon hozzá a tanulók reális önismeretének, önértékeléséhez kialakításához, a közösséghez való alkalmazkodás és kapcsolat-teremtés képességének fejlesztéséhez.
Alapvető feladatok:
1.1. Segítse elő a tanulók egészséges testi fejlődését
Fokozza a testi és szellemi teherbíróképességüket.
Biztosítsa a mozgásszegény életmódból adódó károsodások (alkati deformitások, légző- és keringési szervrendszeri és idegrendszeri stb. megbetegedések) megelőzésének lehetőségét.
Készítse fel a tanulókat az optimális fizikai fejlődésükhöz szükséges alapvető elméleti és gyakorlati ismeretekkel.
1.2. Járuljon hozzá a tanulók cselekvéskultúrájának minél magasabb szintre történő emeléséhez.
A kondícionális és koordinációs képességek fejlesztésével, egyszerű és összetett mozgáskészségek elsajátításával és a versenyszabályok gyakorlati alkalmazásával.
1.3. Az egészségi állapot megszilárdításával és a cselekvésbiztonság fokozásával tegye képessé és késszé a tanulókat:
* az eredményes munkavégzésre,
* a közlekedési szituációk célszerű megoldására és a szabadidő sporttevékenységgel történő kulturált eltöltésére.
1.4. Hasson kedvezően az erkölcsi-akarati tulajdonságok alakulására
Erősítse a pozitív személyiségjegyeket, és szorítsa vissza negatív tulajdonságokat.
A tantárgyi célok megvalósulása a tanítás és a tanulás folyamatának, azaz a testnevelő tanár és a tanulók közös tevékenységének eredménye.
2. A pedagógiai tevékenység aktív résztvevői
2.1. A testnevelő tanár személyisége
A tanár szakmai-pedagógiai felkészültségével, kreatív módon alkalmazott eljárásaival sokat tehet annak érdekében, hogy ébren tartsa a tanulók cselekvésvágyát és együttes munkájuk során kialakítsa a továbbfejlődéshez szükséges értelmi, érzelmi és pszichomotoros alapokat.
A tantervek meghatározzák a célok és a feladatok rendszerét, de az objektív és szubjektív lehetőségeknek leginkább megfelelő a célhoz vezető úton elvégzendő konkrét feladatok meghatározása, a leghatékonyabb módszerek adekvát kiválasztása a testnevelő tanár feladata és felelőssége.
2.2. A tanulók önállósága, öntevékenysége

A tanulók tevékenységének szervezése és irányítása a tanár feladata, amit akkor old meg helyesen, ha megfelelő motiválással előkészíti őket arra, hogy magukénak érezzék a kitűzött célokat és feladatokat Ez az alapja az önálló kreatív személyiségfejlesztésnek.

3. A tárgyi és környezeti feltételek

A szabadtéri sportok vonzerejének növelése kiemelt fontosságú feladat kell, hogy legyen az iskoláknak, ahol a gyermekek és a fiatalok napjaik jelentős részét szellemi munkával töltik

A rendelkezésre álló fedett- és szabadtéri lehetőségek az iskola eszköz- és szerellátottsága meghatározó a tananyagkiválasztásában és feldolgozásában.

A tervezésnél figyelembe kell venni a következőket:

Rendelkezik-e az iskola fedett létesítményekkel? (tornaterem, tornaszoba, uszoda, stb.)

Milyenek az szabadtéri lehetőségek? (sportudvar, sportpálya, uszoda)

Biztosíthatók-e a természeti környezetben végezhető sportmozgások feltételei?

A rendelkezésre álló szerek és eszközök mennyisége és minősége megfelel-e az elvárásoknak?

Előzmény

Az 1-4 osztályban előírt követelményszintnek megfelelő képesség- és készségszintre épül.

Részletes követelmények a 4. évfolyam végén (NAT)

Rendgyakorlatok

Tananyag

Alapvető szervezési feladatok megoldásához szükséges alaki gyakorlatok és vezényszavak ismerete.

Fejlesztési követelmények (kompetenciák, képességek)

Tudja alkalmazni a vezényszónak megfelelő gyakorlatot. 3c.

Minimális teljesítmény

Alakzatok felvétele és változtatása a reprodukálás szintjén.

Gimnasztika

Tananyag

A gimnasztika játékos és határozott formájú egyszerűbb, 2-4 ütemű szabad-, társas- és kéziszer gyakorlatai.

Fejlesztési követelmények (kompetenciák, képességek)

A reprodukálás szintjén tudja a gimnasztikai gyakorlatokat. 1b

Minimális teljesítmény

Gimnasztikai gyakorlatok végzése a pedagógus utasításainak megfelelően.

Járások és futások

Járások, futások feladatokkal. A járások, futások, gyorsindulások gyakorlását biztositó játékok és versengések.

Fejlesztési követelmények (kompetenciák)

A különböző célú és végrehajtási módú járás, futás készségei. 2a

Minimális teljesítmény

A változó feltételeknek megfelelően tudja szabályozni járását, futását.

Szökdelések és ugrások

Tananyag

Szökdelések különböző módon és feltételek között. Helyből és nekifutással végzett természetes ugrásfeladatok és kapcsolódó játékok, versenyugrások.

Fejlesztési követelmények (kompetenciák, képességek)

Szökdelések, ugrások (le, fel, át, sorozat)koordinált végrehajtása. 2a

Minimális teljesítmény

A helyből és nekifutással történő ugrások összerendezett végrehajtása.

Dobások

Tananyag

Különböző méretű és súlyú labdák távolba és célba juttatása gurítással, vetéssel, lökéssel, hajítással, egy és két kézzel. Dobással kombinált játékok és versengések.

Fejlesztési követelmények (kompetenciák, képességek
Egymástól eltérő dobás módok végrehajtása. 2a
Minimális teljesítmény
A tevékenység céljának és a labda sajátosságainak megfelelő dobásmód megválasztása és végrehajtása.
Támasz-, függés- és egyensúlygyakorlatok
Tananyag
Támasz- és függésgyakorlatok talajon, padon, zsámolyon, ugrószekrényen, kiegészítő tornakészleten (KTK), bordásfalon, kötélen,gyűrűn, mászókán.
Egyensúlygyakorlatok. A támasz -és függésgyakorlatok egyensúlyozást igénylő gyakorlatai mellett járások vonalon, padon, alacsony gerendán feladatokkal.
Játékok és versengések.
Fejlesztési követelmények (kompetenciák, képességek)
A legegyszerűbb tornaelemek készségszintű elsajátítása. 2c
Kreativitás a felsorolt szereken végrehajtandó feladatkombinációkban. 2c
A testtömeghez igazodó erő a támasz- és függésgyakorlatokban. 2b; 3b
A térbeli tájékozódó valamint a statikus és dinamikus egyensúlyozó képesség fejlődése. 3a
Minimális teljesítmén
Legyen képes egyensúlyozni változó feltételek között.
A testtömeg megtartása függésben és támaszban.
Labdás gyakorlatok
Tananyag
A labdakezelés egyszerű módjai, illetve ezek alkalmazása testnevelési játékokban.
Labdás((sport-) játékok könnyített szabályokkal.
Fejlesztési követelmények (kompetenciák, képességek)
Labdás ügyesség; elemiszintű játék- és együttműködési készség. 2c
Minimális teljesítmény
Vegyen részt labdajátékokban.
Küzdő feladtok és játékok
Tananyag
Húzások-tolások, emelések, hordások.
Mögékerülés, kiemelés.
Fejlesztési követelmények (kompetenciák, képességek)
Erő és speciális ügyesség a páros küzdelmekben. 3e
Minimális teljesítmény
A kulturált, sportszerű test-test elleni küzdelem elfogadása és végrehajtása.
Foglalkozások a szabadban
Tananyag
Valamennyi évszakban foglalkozások a szabadban.
Ügyességet fejlesztő eszközök használata (görkorcsolya, gördeszka, szánkó).
Téli játékok.
Fejlesztési követelmények (kompetenciák, képességek)
Edzettség az időjárás kellemetlen hatásainak elviselésére. 4a
Minimális teljesítmény
Speciális szabadtéri játékok ismerete (ugróiskolák, fogócskák, labdázás).
Végezzen rendszeres mozgásos tevékenységet a szabadban.
Úszás (amennyiben lehetőség van rá)
Tananyag
A vízhez szoktatás, vízbiztonság, úszástanulás gyakorlat- és játékkészlete.
Fejlesztési követelmények
Gyakorlottság egy úszásmódban. 2d (kompetenciák, képességek)

Minimális teljesítmény
Az uszoda és a természetes vizek veszélyeinek ismerete.
Vízbiztonság.
Tartalom
A testnevelés tantárgy műveltségtartalma
A konkrét célok és feladatok a tananyagban kell, hogy tükröződjenek.
Az iskolai testnevelés kötelező mozgásanyagához tartozik az atlétika,a torna, a testnevelési és sportjátékok, a természetben végezhető sportok, valamint az úszás. Emellett választhatók a küzdő- és télisportok, zenére végezhető különböző mozgásformák (pl. aerobic, tánc) egyéb szabadidős, teremben vagy szabadban végezhető sportmozgások. Ezekről a követelményterületekről a helyi adottságok, a tanár irányultsága, és a tanulók érdeklődése alapján kell kiválasztani a helyi tananyagot, amelyek általános és közös elemeit a kerettantervek is tartalmazzák.
A testnevelő tanár szabadsága, a deklarált tantervi cél- és feladatrendszer konkretizálásában és feldolgozásában bontakozik ki úgy, hogy differenciált foglalkoztatási formák, gyakorlatok és módszerek alkotó alkalmazásával biztosítja a testnevelés műveltségtartalmának minél magasabb szintű elsajátítását. A tantervben megjelölt tananyag lebontása, konkretizálása (a feltételeknek megfelelően annak meghatározása, hogy mi kap hangsúlyt és mi marad ki) magas szintű szakmai-, pedagógiai felkészültséget és rugalmasságot igényel, mivel a kerettantervek lehetőséget adnak a megfogalmazott célok több irányból történő azonos értékű megközelítésére. Így az egyes témaköröknél felsorolt gyakorlatok a tanulók előképzettségének függvényében lehetnek új, illetve a tanultság valamilyen szintjén állók, ezt a tanárnak messzemenően figyelembe kell vennie tervező munkája és a gyakorlati megvalósítás során.
1. Rendgyakorlatok (Alakiság)
Az alakiság olyan szabályozott megnyilvánulási formák és gyakorlatok elsajátítását és tervszerű alkalmazását jelenti, amelyek optimális formai keretet biztosítanak a rendelkezésre álló hely és idő hatékony felhasználásához
Az alaki mozdulatok és mozgások nagyobb részének elsajátítása és gyakoroltatása már az első 6 osztályban megvalósul, így 7-10. osztályokban a pontos esztétikus végrehajtásra kell törekedni.
A vezényszavakhoz és egyöntetű végrehajtáshoz kötött mozgásokat azonos pedagógiai eljárásokkal kell oktatni és megkövetelni, de az alaki mozgások öncélú gyakoroltatása nevelési szempontból kimondottan káros és megengedhetetlen.
2. Gimnasztika
A gimnasztika tartalmazza azokat a mozgásos feladatokat, gyakorlatokat, amelyek megalapozzák a koordinációs és kondicionális képességeket, valamint a hajlékonyságot és a lazaságot.
A gyakorlatokat a konkrét feladatokhoz, (a lehetőségek és a tanulók előképzettségének figyelembevételével) a szaktanár szabadon választja ki.
A 7. osztályig a tanulóknak a gimnasztika alapvető gyakorlatanyagát és vezényszavait meg kell ismerni
3. Az atlétika alapjai, atletikus mozgások
Az atlétikai mozgások gyakorlásának célja, hogy a tanulók megtanulják testük, mozgásuk sebességét, lendületét, dinamikáját uralni, képessé váljanak a kitartó fáradtságot legyőző lendületes mozgásra, elsajátítsák a futás, ugrás, dobás alapmozgások különböző célú mozgáskészségeit.
Az atlétikus mozgások (futások, ugrások és dobások), mint a legtermészetesebb emberi cselekvésformák igen eredményesen alkalmazhatók a motoros képességek differenciált fejlesztésére, mozgáskészségek kialakítására és a pozitív személyiség tulajdonságok erősítésére. E műveltségterület nagy előnye, hogy gyakorlatanyaga minden korosztály számára könnyen hozzáférhető és a legegyszerűbbektől a versenygyakorlatokig a szabadban drága szerek és eszközök nélkül is végezhető.
A futó-, ugró- és dobóversenyek méréssel megállapított eredményei biztosítják a fejlődés megállapításának objektív lehetőségét. A javasolt tananyagból a nevelési és a képzési célok szem előtt tartásával, a lehetőségek figyelembevételével a tanár határozza meg a konkrét mozgásanyagot, a követelményeket és az értékelés módját.

4. A torna alapjai, torna mozgások

A torna mozgásanyaga kiválóan alkalmas a tanulók önkifejezésére, a férfiasság és nőiesség megjelenítésére. A legalapvetőbb probléma, hogy ennél a korosztálynál (10-16 év) már a torna mozgásanyagának eredményes elsajátításához szükséges koordinációs képességek igen nagy mértékű deficitjével találkozunk.

Az így előállt helyzetben fontos módszertani követelmény, hogy a tanár úgy tervezze és szervezze a foglalkozásokat, hogy a tanulóknak az előképzettségükből eredő hiányosságaik miatt minél kevesebb kudarc élményben legyen részük. Arra kell törekedni, hogy a még viszonylag szenzibilis 10-14 éves korban minél több új mozgáselemmel ismerkedjenek meg a tanulók és a későbbiekben a fő feladat a tanult mozgáselemek tökéletesítése és új mozgáskapcsolatok kialakítása legyen. A gyakorlatok összetettségének, nehézségi fokának rendkívül széles skálája lehetővé teszi, hogy az előképzettség figyelembevételével minden tanuló számára biztosítható legyen a kellő erőfeszítést követő sikerélmény.

A tornával kapcsolatos versenyhelyzetek lehetővé teszik a tanulók fejlődésének értékelését, egymással való versenyzés pedig biztosítja a siker- és kudarc-helyzetek elviselését, segíti a helyes önértékelés kialakulását.

A torna mozgásanyagának tantervi helyét azok a fejlesztő hatások indokolják, amelyek más sportágak mozgásanyagával nem érhetők el. A torna mozgáselemeivel a tanulók testi erejének, ügyességének, hajlékonyságának, rugalmasságának növelése a cél.

5. A sportjátékok alapjai.

Az iskolai és népi játékok kellő alapot biztosítanak a sportjátékok alapjainak elsajátításához.

A testnevelési,- sport- és labdajáték tanításának célja, hogy a tanulók megtanulják a páros- és csapatjáték játékszabályait, elsajátítsák a társas- és mozgásos együttműködés készségeit a technikai szempontok, a játék taktikai és stratégiai szempontok összehangolását.

A konkrét tananyagot úgy kell felépíteni, hogy a tanulóknak minél előbb játékélményben legyen részük (az egyszerű szabályjátékoktól fokozatosan eljutva a sportjátékokig), s a játék révén elégítsük ki mozgásigényüket, fejlesszük mozgáskultúrájukat.

Használjunk sok előkészítő játékot a technikát, taktikát és a játékszabályokat célszerűen tanítsuk, úgy hogy biztosítsuk a gyakorlati alkalmazás lehetőségét és kiemelten jelenjen meg a játékos feladathelyzetben történő döntőképesség kialakítása.

A játék során a tanuló rendszeresen döntési, választási kényszer előtt áll és igen gyakran kell megküzdenie azért, hogy elképzelését megvalósíthassa. Fontos követelmény a differenciált oktatás, ne akarjuk uniformizálni az osztályt. A csapatszerveződés spontán folyamatában a tanulók átélhetik az emberi kapcsolatteremtés, a hierarchián belüli hely megtalálásának pozitív és negatív élményeit, nehézségeit. Megismerhetik és megismerhetjük egyéniségük erős, és gyenge oldalait. Pl.:

Egy csapatot vagy játékost ért vélt vagy valódi sérelem, milyen indulatokat vált ki és milyen következményekkel jár?

Milyen a játékosoknak csapattársaikhoz, az ellenfél játékosaihoz, a játékvezetőhöz és a közösséghez való viszonyulása?

Hogyan ítélik meg a durva, szélsőséges megnyilvánulásokat?

Mennyire képesek uralkodni indulataik fölött?

Hogyan érvényesül a testnevelő tanár az edző és a csapattársak közösségformáló, nevelő hatása?

Az oktatott négy sportjáték (kosárlabdázás, kézilabdázás, labdarúgás és röplabdázás) sok lényeges jegyét tekintve hasonlít egymáshoz, ugyanakkor különbözik is egymástól.

A helyes módszertani megoldás mindenképpen az, ha kezdetben a hasonló jegyeket hangsúlyozzuk az előkészítő játékok alkalmazása során.

Valamennyi típusú játéknak van könnyebb és nehezebb változata így e mozgásanyag folyamatosan felhasználható a képzés egész ideje alatt.

6. A természetben végezhető sportok

Napjainkban világszerte a legnépszerűbb, a legnagyobb tömegeket megmozgató szabadidős tevékenységek közé tartoznak a természetben végezhető sportmozgások, amelyek megismerése és

gyakorlása a motoros képességek hatékony fejlesztésével egyidőben lehetővé teszi a környezet jobb megismerését. Ezáltal a környezet védelmére és szeretetére figyelmet fordító, a veszélyeket felismerő magatartásra nevel.
A természetben végezhető sportok tanításának az a célja, hogy a tanulók a szellemi munkavégzés fokozott igényének megfelelő tevékenységet űzhessenek - kikapcsolódásként -, és hosszú távon megalapozzák a szabadban, jó levegőn végzett sporttevékenység igényét és képességét.
A szabadban, változó terep- és időjárási viszonyok közötti gyakorlás nehézségeinek leküzdése, az időjárási viszonyok elviselése, valamint a tájékozódási feladatok megoldása során átélt negatív és pozitív élmények sokoldalú személyiségfejlesztő hatása szinte pótolhatatlan nevelési lehetőség.
A tanulók és tanárok több napos túrái, tanulmányi kirándulásai a közösség formálásának és az egyén megismerésének legkiválóbb eszközei lehetnek.
7. Az úszás alapjai
A motorikus cselekvésbiztonság elképzelhetetlen a vízben, mint az ember számára természetes közegben való biztonságos eszköz nélküli közlekedés nélkül.
Az úszni tudás alapvető mozgásműveltségi elvárás.
Az úszás sokoldalú mozgásjellegénél fogva kiemelt fontossággal bír a testnevelés tanításában és a sport megszerettetésében. Az úszás készségének és vízben való mozgás szabályainak elsajátítása a gyermek biztonságát szolgálja, s emellett egészséges, egész életen át végezhető sportok közé tartozik.
Az úszás oktatás elsődleges célja a vízbiztonság kialakítása. A tanulók sajátítsák el azokat az alapvető viselkedési formákat, amelyek képessé teszi őket arra, hogy váratlan helyzetekben is úrrá tudjanak lenni a nehézségeken (fennmaradjanak a vízen, le tudják győzni a hullámzást, be merjenek ugrani a vízbe, lemerüljenek a víz alá és tudjanak tájékozódni) 10 éves korig a tanulók egy része (lehetőségektől függően) már részt vett úszás oktatásban és valamilyen szintű ismerettel rendelkezik. Ennek megfelelően az előképzettségét és a feltételeket figyelembe véve kell az úszás oktatást megtervezni és megszervezni.
8. Könnyített- és gyógytestnevelés
Az oktatási-nevelési folyamat tervezésekor tekintetbe kell venni a deformitásos és funkcionális károsodásokban szenvedő tanulók egészségi állapotát.
A részükre szervezett könnyített- és gyógytestnevelésnek mindenekelőtt arra kell irányulni, hogy a légzési-keringési rendszer működőképességét, a csont és izomrendszer teherbíróképességét olyan mértékben befolyásolja, ami lehetővé teszi visszatérésüket az egészséges tanulók testnevelés óráira.
A tartalom megválasztása az orvosi szakvélemény és a tanuló fejlődése (gyógyulása) alapján differenciáltan történjen.
9. A küzdősportok alapjai
A küzdősportok, és küzdőjátékok általános és speciális sokoldalú személyiségfejlesztő hatása nélkülözhetetlen a pozitív erkölcsi- akarati tulajdonságok fejlesztésében és a negatívok visszaszorításában.
Az ifjúság küzdőszellemének erkölcsi-akarati tulajdonságainak hiányosságait, megfelelően megválasztott eszközrendszerrel és pedagógiai módszerek segítségével kell és lehet pótolni.
Az akarat, a küzdőképesség a nehézségek elviselésének képessége egyaránt szükséges a szellemi és a fizikai erőkifejtésekhez.
A küzdősportok oktatásának elsődleges célja a motorosképességek fejlesztésével, készségek kialakításával együtt a tanulók bátorságának, küzdő-képességének, önuralmának fokozása és a küzdelemben is humánus, etikus magatartás kialakítása
Az iskolai testnevelésben elsősorban a fiútanulóknál (differenciáltan a lányoknál is) kiemelt hangsúlyt kell kapni a küzdősportok és küzdőjátékok komplex személyiségfejlesztő hatásának.
10. Mozgás - zene - harmónia
Nemzeti kultúránk alapját képező népzene, néptánc, táncos mozgások közösségi életünk szerves része. Harmonikus kulturált mozgás esztétikus elegáns testtartás a ritmus, kézügyesség alkotó és improvizatív képesség fejlesztését teszik lehetővé az RSG, néptánc, társastánc és aerobic gazdag mozgásanyaga. A

táncos-zenés mozgások elsajátítása a személyiségfejlesztést, a társkapcsolatok viselkedési normáinak kialakítását, formálását hangulatos, élménygazdag körülmények megteremtésével valósítja meg.
Egyes etnikai tájegységekhez sajátos kultúrájú, igen gazdag zenei és táncos mozgásanyag kapcsolódik.
A helyi hagyományok tisztelete és megőrzése nemzeti tudatformálásunk szerves részeként kell, hogy továbbéljen ifjúságunkban.
A zenés mozgások tanításának alapvető célja: a tánc megszerettetése, táncos motívumok elsajátítása, ritmus-, egyensúly-, térbeli tájékozódó képesség fejlesztése, etikus, kulturált viselkedési normák kialakítása, az esztétikus mozgás és megjelenés igényének belsővé tétele.
1.11. Egyéb szabadidősportok
Ide tartoznak mindazon sportmozgások (Pl.:a természetben űzhető sportok és az egyéb játékok egy része), amelyek űzésére a helyi feltételek biztosítottak. A testnevelő tanár feladata ezek megismertetése. Pl.: tollaslabda, asztalitenisz, gördeszka, görkorcsolya, fallabda stb.
Az egyes műveltségterületekben megfogalmazott cél- és feladatrendszernek megfelelő pedagógiai, módszertani és szakmai alapelveknek kell, hogy érvényesüljenek a tanár kreatív tervező és végrehajtó tevékenységében.
Ez a tanterv alapját képezi a helyi tanterveknek.
Konkrét körülményeket (óraszám, létesítmény, sporteszközök, stb.) figyelembevevő helyi tantervek kidolgozásánál kifejezésre juthat a tanár pedagógiai módszertani és szakmai szabadsága.
A testnevelő tanár feladata és felelőssége a célhoz vezető út konkretizálása, meghatározása.

Tananyag Fejlesztési követelmények (kompetenciák, képességek) Minimális teljesítmény
Rendgyakorlatok
Alapvető szervezési feladatok megoldásához szükséges alaki gyakorlatok és vezényszavak ismerete. Tudja alkalmazni a vezényszónak megfelelő gyakorlatot. 3c Alakzatok felvétele és változtatása a reprodukálás szintjén.
Gimnasztika
A gimnasztika játékos és határozott formájú egyszerűbb, 2-4 ütemű szabad-, társas- és kéziszer gyakorlatai. A reprodukálás szintjén tudja a gimnasztikai gyakorlatokat. 1b Gimnasztikai gyakorlatok végzése a pedagógus utasításainak megfelelően.
Járások és futások
Járások, futások feladatokkal. A járások, futások, gyorsindulások gyakorlását biztositó játékok és versengések. A különböző célú és végrehajtási módú járás, futás készségei. 2a A változó feltételeknek megfelelően tudja szabályozni járását, futását.
Szökdelések és ugrások
Szökdelések különböző módon és feltételek között. Helyből és nekifutással végzett természetes ugrásfeladatok és kapcsolódó játékok, versenyugrások. Szökdelések, ugrások (le, fel, át, sorozat)koordinált végrehajtása. 2a A helyből és nekifutással történő ugrások összerendezett végrehajtása.
Dobások
Különböző méretű és súlyú labdák távolba és célba juttatása gurítással, vetéssel, lökéssel, hajítással, egy és két kézzel. Dobással kombinált játékok és versengések. Egymástól eltérő dobás módok végrehajtása. 2a A tevékenység céljának és a labda sajátosságainak megfelelő dobásmód megválasztása és végrehajtása.
Támasz-, függés- és egyensúlygyakorlatok
Támasz- és függésgyakorlatok talajon, padon, zsámolyon, ugrószekrényen, kiegészítő tornakészleten (KTK), bordásfalon, kötélen,gyűrűn, mászókán. Egyensúlygyakorlatok. A támasz -és függésgyakorlatok egyensúlyozást igénylő gyakorlatai mellett járások vonalon, padon, alacsony gerendán feladatokkal.Játékok és versengések. A legegyszerűbb tornaelemek készségszintű elsajátítása. 2cKreativitás a felsorolt szereken végrehajtandó feladatkombinációkban. 2cA testtömeghez igazodó erő a támasz- és függésgyakorlatokban. 2b; 3bA térbeli tájékozódó valamint a statikus és dinamikus

egyensúlyozó képesség fejlődése. 3a Legyen képes egyensúlyozni változó feltételek között.A testtömeg megtartása függésben és támaszban.
Labdás gyakorlatok
A labdakezelés egyszerű módjai, illetve ezek alkalmazása testnevelési játékokban.Labdás((sport-) játékok könnyített szabályokkal. Labdás ügyesség; elemiszintű játék- és együttműködési készség. 2c Vegyen részt labdajátékokban.
Küzdő feladtok és játékok
Húzások-tolások, emelések, hordások.Mögékerülés, kiemelés. Erő és speciális ügyesség a páros küzdelmekben. 3e A kulturált, sportszerű test-test elleni küzdelem elfogadása és végrehajtása.
Foglalkozások a szabadban
Valamennyi évszakban foglalkozások a szabadban.Ügyességet fejlesztő eszközök használata (görkorcsolya, gördeszka, szánkó).Téli játékok. Edzettség az időjárás kellemetlen hatásainak elviselésére. 4a Speciális szabadtéri játékok ismerete (ugróiskolák, fogócskák, labdázás).Végezzen rendszeres mozgásos tevékenységet a szabadban.
Úszás (amennyiben lehetőség van rá)
A vízhez szoktatás, vízbiztonság, úszástanulás gyakorlat- és játékkészlete. Gyakorlottság egy úszásmódban. 2d Az uszoda és a természetes vizek veszélyeinek ismerete.Vízbiztonság.
Értékelés
A követelményekben meghatározott feladatok teljesítésének folyamatos és időszakos ellenőrzése és értékelése a szaktanár által meghatározott feltételek szerint.
Feltételek
Képesítés:főiskola vagy egyetem
Tornaterem és sportudvar:
A tantervi feladatok megoldásához szükséges szerek és eszközök
Televízió és videó
Tanári kézikönyvek
Sportági szakkönyvek
Szabálykönyvek

Testnevelés 5
Szerkezet: soros
Részei
5.1. Rendgyakorlatok 12. oldal

5.2. Gimnasztika 13. oldal

5.3. Atlétika 13. oldal

5.4. Torna 14. oldal

5.5. Sportjátékok, iskolai- és népijátékok 16. oldal

5.6. Természetben űzhető sportok 17. oldal

5.7. Úszás (amennyiben lehetőség van rá) 18. oldal

5.8. Könnyített és gyógytestnevelés 19. oldal

5.9. Küzdősportok 19. oldal

5.10. Mozgás-zene-harmónia 20. oldal

Óraszám
heti: 5 óra
Cél
Az életkori sajátosságok, az előképzettség és a tárgyi lehetőségek figyelembevételével:
- a koordinációs- és a kondicionális képességek fejlesztése;
- az alapvető mozgáskészségek kialakítása és megszilárdítása;
- a pozitív akarati-erkölcsi tulajdonságok erősítése, a negatív tulajdonságok visszaszorítása.

Követelmény
Rendelkezzenek az életkoruknak megfelelő szintű: koordinációs- és kondicionális képességekkel és mozgásos cselekvésbiztonsággal.
Előzmény
Az egyes témakörökön belüli megfelelő előrehaladáshoz az 1-4 osztály tananyagának megfelelő tudásszintje szükséges.
Értékelés
Értékelés (ajánlott)
Motoros próbák
1. Helyből távolugrás
2. Hanyatfekvésből felülés
3. Hasonfekvésből törzsemelés
4. Fekvőtámaszban karhajlítás
5. 2000 m-es futás

5.1. Rendgyakorlatok
Szerkezet: soros
Cél
Az alapvető szervezési feladatok megoldásához szükséges alaki gyakorlatok vezényszavaknak megfelelő alkalmazása.
A járás ütemezésre, tapsra, zenére történő végrehajtása illetve menetdal elsajátítása.
Követelmény
Alakzatok felvétele és változtatása a vezényszavaknak megfelelően.
Előzmény
Az 1-4 osztályban élőrt tananyag tudásszintje illetve a ritmusérzék.
Tartalom
5.1.1. Alakzatok, alaki mozdulatok. és mozgásmódok, alakzatok kialakitása:
5.1.1.1. Alakzatok : oszlop, vonal, zárt és nyitott.
5.1.1.2. Alaki mozdulatok: vigyázzállás, vigyázzállást módosító helyzetek, fordulatok helyben, lépés kiigazítás.
5.1.1.3. Mozgásmódok: lépés, futás, helyben járás és irányváltoztatás.
5.1.1.4. Alakzatok kialakítása: sorakozás, nyitódás és zárkózás, fejlődés és szakadozás.
5.1.2. A tanár és tanulók alaki feladatai
5.1.2.1. A tanár feladatai:
* Meghatározza a sorakozó helyét, alakzatát és az öltözetet;

* Fogadja a jelentést és köszönti a tanulókat.
5.1.2.2. A hetes feladatai:
* Ellenőrzi az öltöző rendjét és a létszámot;
* Sorakoztatja az osztályt és jelent.
5.1.3. A csapat foglalkozások alakisága
A csapatok szervezését, a csapatvezetők kijelölését elsősorban pedagógiai szempontok határozzák meg. A jó pedagógiai érzékkel kialakított csapatok, megválasztott csapatvezetők nagy segítséget jelentenek a feladatok eredményes megvalósításában.
A tanár feladatai:
* A gyakorlóhelyek- és feladatok meghatározása;
- A csapatvezetők felkészítése;
* A csapatok jelekkel és vezényszavakkal történő mozgatása.
A csapatvezetők feladatai:
* A gyakorlóhelyek előkészítése;
* A csapatok gyakorlóhelyre vezetése;
* A gyakorlóhelyeken a gyakorlás megszervezése;
* A balesetvédelmi és biztonsági szabályok betartatása.
Értékelés
A szaktanár által meghatározott, elsősorban nevelési szempontok alapján kialakított feltételrendszer szerint folyamatosan.
5.2. Gimnasztika
Szerkezet: soros
Cél
A vezényszavaknak megfelelően legyen képes felvenni a különböző kiindulóhelyzeteket és végrehajtani a gimnasztikai gyakorlatokat.
A gyakorlatok és a zene (ritmus,tempó) kapcsolatának megteremtése.
Követelmény
Egyszerű gimnasztikai gyakorlatok végzése vezényszavakra illetve a zene és a vezényszavak (taps) egyidejű alkalmazásával.
Előzmény
Az 1-4 osztályban élőrt tananyag tudásszintje illetve a ritmusérzék.
Tartalom
Játékos és határozott formájú egyszerű, 2-8 ütemű szabad-, páros-, szer- és kéziszer gyakorlatok.
Értékelés
A szaktanár által meghatározott kritériumrendszer szerint folyamatosan és időszakosan.
5.3. Atlétika
Szerkezet: soros
Cél
A koordinációs- és a kondiciónális képességek fejlesztése az alapvető mozgáskészségek (járás, futás, ugrás) tökéletesítése és a fáradtság tűrő képesség emocionális alapjainak kialakítása.
- A tanuló tudjon :
- különböző jelekre gyorsan reagálni, elindulni;
- folyamatosan futni;
- helyből és nekifutásból távolt és magasat ugrani;
- hajítani.

Követelmény
(fiúk-lányok)
Futás: 5 perc folyamatosan egyéni iramban
Helyből távolugrás: 130 cm
Kislabdahajítás: 18 m.

(az egyéni adottságok és képességek figyelembe vételével)
Előzmény
- adottságok,
- a koordinációs- és kondicionális képességek szintje,
- előképzettség (tudásszint).

Tartalom
5.3.1. A futások:
- futóiskola (djoggolás, szkippelés, sarokemelés stb.);
- játékos rajtversenyek, fogójátékok;
- váltójátékok, váltóversenyek;
- fokozófutások 3-6 x 4-80 m;
- tartós, egyenletes és változó iramú futás;
- átfutás akadályok felett.

5.3.2. Ugrások:
- szökdelő és ugrójátékok, versenyek,
- helyből ugrások, sorozatugrások,
- akadályok feletti átugrások (modul rendszerű akadálysor felépítése),
- magasugrás tetszőleges technikával,
- távolugrás tetszőleges technikával.

5.3.3. Dobások:
- dobójátékok és versenyek különböző szerekkel,
- helyből és lendületszerzésből történő dobások nagy labdával,
- kislabdahajítása célba és távolságra.

Értékelés
A szaktanár által meghatározott feltételek szerint.
5.4. Torna
Szerkezet: soros
Cél
Minél több új mozgáselemmel és tornaszerrel, kiegészítő tornakészlettel ismerkedjen meg a tanuló. Relatív ereje érje el azt a szintet, hogy képes legyen a különböző függő- és támaszhelyzetekben uralni a testtömegét.
- A tanuló legyen képes:
- a tornaszerekre felugrani és azokról leugrani;
- különböző szereken támlázni, mászni és függeszkedni;
- különböző helyzetekben és mozgásokban megtartani egyensúlyi helyzetét;
- tudása birtokában legyőzni félelmét.

Követelmény
Lányok:
Talaj :gurulóátfordulások,zsugorfejállás, mérlegállás, kézállásba fellendülés (segítségadással).
Ugrás (3 részes szekrény széltében): nekifutásból felugrás guggolótámaszba , függőleges leugrás.
Fiúk:
Talaj: gurulóátfordulások, zsugorfejállás, mérlegállás, kézállásba fellendülés (segítségadással vagy bordásfal mellett).
Ugrás (3 részes szekrény széltében): nekifutásból felugrás guggolótámaszba , függőleges leugrás.
Előzmény
- adottságok,
- a koordinációs- és kondicionális képességek szintje,
- előképzettség (tudásszint)
- az iskola felszereltsége.

Tartalom

5.4.1. Torna (lányok)
5.4.1.2. Talaj
* Az RSG szabadgyakorlatok előkészítő és fő mozgásanyagából kiválasztott gyakorlatok zenére történő végrehajtása.
* Gurulóátfordulások előre és hátra és kiinduló és befejező helyzetek megváltoztatásával.
* Játékos váltóversenyek különböző gurulóátfordulások nehezített körülmények között történő végrehajtásával.
* Mérlegállás, tarkóállás, zsugorfejállás.
* Fellendülés kézállásba (segítségadással).
* Kézenátfordulás oldalt (cigánykerék)
5.4.1.3. Ugrás kettő-négy részes szekrényen széltében
 A támaszugrások előkészítő- és rávezető gyakorlatai;
* Felguggolás helyből és nekifutásból, függőleges leugrások;
* Zsugorkanyarlati átugrás;
* Guggolóátugrás;
* Fejenátfordulás.
5.4.2. Torna (fiúk)
5.4.2.2. Talaj
* Gurulóátfordulások előre és hátra a kiinduló- és befejezőhelyzetek megváltoztatásával.
* Játékos váltóversenyek nehezített körülmények között történő gurulóátfordulások végrehajtásával.
* Mérlegállás, tarkóállás, zsugorfejállás.
* Kézenátfordulás oldalt (cigánykerék).
- Fellendülés kézállásba segítségadással.
5.4.2.3. Ugrás kettő-négy részes szekrényben hosszában
 Támaszugrások előkészítő és rávezető gyakorlatai;
* Felguggolás függőleges leugrások;
* Felguggolás és ugrás lebegőtámaszba, leterpesztés.
Értékelés
A szaktanár által meghatározott feltételek szerint.
5.5. Sportjátékok, iskolai- és népijátékok
Szerkezet: soros
Cél
Rendelkezzen egy sportjáték alapvető technikai készletével és legyen képes aktívan részt venni a játékban.
Követelmény
Legyen képes az elsajátított technikai elemek szabályoknak megfelelő végrehajtására és játék közbeni alkalmazására.
Előzmény
A megfelelő szintű előképzettség, a helyi hagyományok, és a személyi-, tárgyi feltételek.
Tartalom
5.5.1. Kézilabda
Játékos labdás ügyességfejlesztő gyakorlatok,
A sportjátékot előkészítő testnevelési játékok: pontszerző, zsámolylabda, kapitánylabda, szabadulás a labdától, fogójátékok stb.
Alaptechnikai elemek:
 labdavezetés,
 átadások, átvételek
 kapuralövés,
Taktikai elemek:
 legegyszerűbb támadási megoldások,

- elemi védekezési megoldások.

5.5.2. Kosárlabda

Játékos labdás ügyességfejlesztő gyakorlatok,

A sportjátékot előkészítő testnevelési játékok: pontszerző, zsámolylabda, kapitánylabda, szabadulás a labdától, fogójátékok stb.

Alaptechnikai elemek: labdavezetések, átadások, átvételek, kosárradobások;

Taktikai elemek:

- legegyszerűbb támadási megoldások,
- elemi védekezési megoldások.

5.5.4. Labdarúgás

Játékos labdás ügyességfejlesztő gyakorlatok,

A sportjátékot előkészítő testnevelési játékok: vonalfotbal, pókfoci, célba-rúgás stb.

Alaptechnikai elemek:

- átadások, átvételek,
- rúgás belsővel és belsőcsüddel,
- labdavezetés belsőcsüddel,
- kapuralövés,

Taktikai elemek:

- legegyszerűbb támadási megoldások (cselezés),
- elemi védekezési megoldások.
- 1:1 elleni játék,
- kispályás játék.

5.5.5. Egyéb sportjátékok

Az iskola lehetőségeinek függvényében: tollaslabda, asztalitenisz, lábtenisz, fallabda stb.

5.5.5. Iskolai- és népijátékok

Értékelés

A szaktanár által meghatározott feltételek szerint.

5.6. Természetben űzhető sportok

Szerkezet: soros

Cél

A szabadban változó terepen és időjárási körülmények között végzett mozgásokkal edződjön szervezete a speciális ingerhatásokhoz.

Követelmény

Legyen képes néhány szabadban végezhető sportmozgások művelésére.

Előzmény

Elsősorban az iskolát megelőző időszak és a testnevelés órán kívüli tevékenység során megszerzett alapok.

Tartalom

5.6.1. Túrázások:természetjárás, tájékozódási futás, vízi túrák,kerékpáros túrák stb.

5.6.2. Téli sportok:szánkózás, korcsolyázás, sífutás, lesiklás stb.

5.6.3. Egyéb: BMX, görkorcsolya, gördeszka stb.

Értékelés

Elsősorban nevelési szempontok érvényesítésével

5.7. Úszás (amennyiben lehetőség van rá)

Cél

Az uszodákban és természetes vizekben való biztonságos viselkedés megismerése és a veszélyelhárításhoz szükséges készségek kialakítása.

Egy úszásnem elsajátítása illetve a megtanult úszásnem mellett újabb technikák megismerése.

Követelmény

A tudásszintnek megfelelő feladat teljesítése.

Az uszoda és a természetes vizek veszélyeinek ismerete. Vízbiztonság.
Előzmény
A korábban megszerzett tudásszint
Tárgyi és személyi Tartalom
5.7.1. I. Tudásszint (úszni nem tudók)
Vízhez szoktatás:
- a vízellenállás érzékeltetése,
- merülési feladatok,
- légzési gyakorlatok,
- vízbeugrások,
- vízi játékok.

Lebegés - siklás:
- lebegés hason és háton
- siklás hason és háton.

A mell-, a hát és a gyorsúszás közül egy úszásnem oktatása.
- lábmunka (levegővétel)
- karmunka (levegővétel)
- a láb és a karmunka összekapcsolása,
- a láb és karmunka összekapcsolása a levegővétellel.

5.7.2. II. Tudásszint (egy úszásnak ismerete)
- Vízi játékok.
- Fejesugrás.
- Egy újabb úszásnem elsajátítása.
- Folyamatos úszás kis- ill. közepes intenzitással (2 x 100-400 m pihenővel).
- Ismétléses úszás szubmax. intenzitással (3-10 x 25-50 m pihenővel).

5.7.3. II. Tudásszint (két úszásnem ismerete)
- Vízi játékok (labdával is)
- A tudásszint differenciált fejlesztése.
- Folyamatos úszás közepes intenzitással (2 x 200-500 m pihenővel).
- Ismétléses úszás szubmax. intenzitással (3-10 x 25-50 m pihenővel).

Értékelés
A szaktanár által meghatározott feltételek szerint.
5.8. Könnyített és gyógytestnevelés
Cél
Az elváltozások megszüntetésével visszatérés az egészséges tanulók testnevelés óráira.
Váljék szokásukká a korrigáló gyakorlatok végzése.
Követelmény
Ismerjék meg és tudják önállóan is végezni a korrigáló gyakorlatokat
Előzmény
Az elváltozás mértéke és milyensége.
Tartalom
Az egyéni elváltozások ismeretében differenciáltan tervezett gyakorlatok alkalmazása.
Értékelés
A szaktanár által kialakított szempontrendszer szerint.
5.9. Küzdősportok
Szerkezet: soros
Cél
A motoros képességek fejlesztésével, mozgáskészségek kialakításával egyidejűleg a tanulók bátorságának küzdőképességének, önuralmának fokozása és a küzdelemben is humánus, etikus magatartás kialakítása.

Követelmény
Egy választott küzdősport alaptechnikájának megismerése.
Előzmény
A helyi lehetőségek, személyi Tartalom
(a tanulók érdeklődésének megfelelően)
Önvédelmi ismeretek
Egy választott küzdősport alaptechnikája és a küzdéshez szükséges legelemibb szabályok
Értékelés
A nevelő hatás érvényesítésére irányuló legyen
5.10. Mozgás-zene-harmónia
Szerkezet: soros
Cél
A modern zenés mozgások (RSG,aerobic stb.) mellett, a helyi hagyományok tisztelete és megőrzése nemzeti tudatformálásunk szerves részeként kell, hogy tovább éljen ifjúságunkban.
A zenés mozgások tanításának alapvető célja: a tánc megszerettetése, táncos motívumok elsajátítása, ritmus-, egyensúly-, térbeli tájékozódó képesség fejlesztése, etikus, kulturált viselkedési normák kialakítása, az esztétikus mozgás és megjelenés igényének belsővé tétele.
Követelmény
Táncos alapmotívumok, alapmozgások elsajátítása.
Viselkedési, magtartási normák kialakítása.
Előzmény
A helyi lehetőségek, személyi Tartalom
(a tanulók érdeklődésének és életkori sajátosságainak megfelelően)
Zenés sportmozgások:
- Ritmikus sportgimnasztika
- Néptánc
- Társastánc
- Aerobic

Értékelés
A zenés mozgások megszerettetésére irányuló motivációk kiváltására irányuljon
Testnevelés 6
Részei
6.1. Rendgyakorlatok (Alakiság) 21. oldal

6.2. Gimnasztika 22. oldal

6.3. Atlétika 22. oldal

6.4. Torna 23. oldal

6.5. Sportjátékok 26. oldal

6.6. Természetben űzhető sportok 27. oldal

6.7. Úszás (amennyiben lehetőség van rá) 27. oldal

6.8. Könnyített- és gyógytestnevelés 28. oldal

6.9. Küzdősportok 28. oldal

6.10. Mozgás-zene-harmónia 29. oldal

Óraszám
heti: 5 óra
Cél
Az életkori sajátosságok, az előképzettség és a tárgyi lehetőségek figyelembevételével:
- a koordinációs- és a kondicinális képességek fejlesztése;
- az alapvető mozgáskészségek kialakítása és megszilárdítása;
- a pozitív akarati-erkölcsi tulajdonságok erősítése, a negatív tulajdonságok visszaszorítása.

Követelmény
Rendelkezzenek az életkoruknak megfelelő szintű: koordinációs- és kondicionális képességekkel és mozgásos cselekvésbiztonsággal.
Előzmény
A tananyag az 1-5. osztályokban tanult ismeretekre épül.
Értékelés
(ajánlott)
Motoros próbák
1. Helyből távolugrás
2. Hanyatfekvésből felülés
3. Hasonfekvésből törzsemelés
4. Fekvőtámaszban karhajlítás
5. 2000 m-es futás
6.1. Rendgyakorlatok (Alakiság)
Szerkezet: soros
Cél
Legyen képes a vezényszavaknak megfelelően, pontosan és esztétikusan végrehajtani az alaki mozdulatokat és mozgásokat.
Követelmény
Tudja követni a vezényszavakat.
Előzmény
Az 5. osztályban tanultak
Tartalom
6.1.1. Alakzatok, alaki mozdulatok. és mozgásmódok, alakzatok kialakítása:
6.1.1.1. Alakzatok : oszlop, vonal, zárt és nyitott.
6.1.1.2. Alaki mozdulatok: vigyázzállás, vigyázzállást módosító helyzetek, fordulatok helyben, lépés kiigazítás.
6.1.1.3. Mozgásmódok: lépés, futás, helyben járás és irányváltoztatás.
6.1.1.4. Alakzatok kialakítása: nyitódás és zárkózás, fejlődés és szakadozás járás és futás közben,
Értékelés
A szaktanár által meghatározott, elsősorban pedagógiai szempontok alapján kialakított feltételrendszernek megfelelően
6.2. Gimnasztika
Szerkezet: soros
Cél
Ismerje a gimnasztika legalapvetőbb szakifejezéseit és vezényszavait.
Követelmény
A szaktanár által összeállított és megtanított 32 ütemű szabadgyakorlat-füzér bemutatása zenére.
Előzmény
Az 5. osztályban tanultak
Tartalom

2-4-8 ütemű szabad-, kéziszer-, társas- és egyszerű szer (pad, bordásfal, zsámoly stb.) gyakorlatok
Értékelés
A szaktanár által meghatározott kritériumrendszer alapján
6.3. Atlétika
Szerkezet: soros
Cél
A koordinációs- és a kondicionális képességek fejlesztése, az alapvető mozgáskészségek (járás, futás, ugrás) tökéletesítése és a fáradtságtűrő képesség emocionális alapjainak kialakítása.

- A tanuló tudjon :

- különböző jelekre gyorsan reagálni, elindulni;
- folyamatosan futni;
- helyből és nekifutásból távolt és magasat ugrani;
- hajítani.

Követelmény
(fiúk, lányok)
Futás:

- 6 perc folyamatosan egyéni iramban ,
- 60 m időre.

Helyből távolugrás:135 cm
Kislabdahajítás: távolságra 20 m
(az egyéni adottságok és képességek figyelembe vételével)
Előzmény
Adottságok, képességek és készségek
Tartalom
6.3.1. A futások:

- futóiskola (djoggolás, szkippelés, sarokemelés stb.);
- játékos rajtversenyek, fogójátékok;
- állórajt, térdelőrajt;
- futóversenyek különböző távokon;
- váltójátékok, váltóversenyek;
- fokozófutások 3-6 x 4-80 m;
- tartós, egyenletes és változó iramú futás;
- átfutás akadályok felett.

6.3.2. Ugrások:

- szökdelő és ugrójátékok, versenyek,
- helyből ugrások, sorozatugrások,
- akadályok feletti átugrások (modul rendszerű akadálysor felépítése),
- magasugrás tetszőleges technikával,
- távolugrás tetszőleges technikával.
- magas és távolugró versenyek

6.3.3. Dobások:

- dobójátékok és versenyek különböző szerekkel,
- helyből és lendületszerzésből történő dobások nagy labdával,
- kislabdahajítása nekifutásból távolságra.

Értékelés
A szaktanár által meghatározott feltételek szerint.
6.4. Torna
Szerkezet: soros
Cél
Minél több új mozgáselemmel és tornaszerrel, kiegészítő tornakészlettel ismerkedjen meg a tanuló.

Relatív ereje érje el azt a szintet, hogy képes legyen a különböző függő- és támaszhelyzetekben uralni a testtömegét.

- A tanuló legyen képes:
- a tornaszerekre felugrani és azokról leugrani;
- különböző szereken támlázni, mászni és függeszkedni;
- különböző helyzetekben és mozgásokban megtartani egyensúlyi helyzetét;
- tudása birtokában legyőzni félelmét,
- váljon igényévé az esztétikus szép mozgás.

Követelmény

Lányok:

Talaj :gurulóátfordulások, fejállás, mérlegállás, kézállásba fellendülés, kézenátfordulás oldalt.

Ugrás:(4 részes szekrény széltében): nekifutásból felugrás guggolótámaszba , függőleges leugrás, zsugorkanyarlat.

Guggolótámaszból terpeszleugrás (4 r. szekrényen hosszában)

Fiúk:

Talaj: gurulóátfordulások (repülő gurulóátfordulás is), fejállás, mérlegállás, kézállásba fellendülés, kézenátfordulás oldalt (cigánykerék) .

Ugrás (4 részes szekrény széltében):

- Nekifutásból felugrás guggolótámaszba , függőleges leugrás,
- Guggolótámaszból ugrás lebegőtámaszba terpeszleugrás (kismacska).
- Korlát (alacsony):
- Ugrás támaszba a karfák végén támlázással haladás és leugrás.
- Gurulás előre terpeszülésből terpeszülésbe

Előzmény

- adottságok,
- a koordinációs- és kondicionális képességek szintje,
- előképzettség (tudásszint)
- az iskola felszereltsége.

Tartalom

5.4.1. Torna (lányok)

5.4.1.2. Talaj

* Az RSG szabadgyakorlatok előkészítő és fő mozgásanyagából kiválasztott gyakorlatok zenére történő végrehajtása.
* Gurulóátfordulások előre és hátra és kiinduló és befejező helyzetek megváltoztatásával.
* Játékos váltóversenyek különböző gurulóátfordulások nehezített körülmények között történő végrehajtásával.
* Mérlegállás, tarkóállás, fejállás.
* Fellendülés kézállásba
* Kézenátfordulás oldalt (cigánykerék)

5.4.1.3. Ugrás kettő-négy részes szekrényen

- A támaszugrások előkészítő- és rávezető gyakorlatai;

* Felguggolás helyből és nekifutásból, függőleges leugrások feladatokkal;
* Zsugorkanyarlati átugrás (széltében);
* Guggolóátugrás (széltében);

- Guggolótámaszból ugrás lebegőtámaszba, terpeszleugrás(hosszában).

5.4.2. Torna (fiúk)

5.4.2.1. Kötélmászás feladatokkal , függeszkedés

5.4.2.2. Talaj

* Gurulóátfordulások előre és hátra a kiinduló- és befejezőhelyzetek megváltoztatásával.
* Játékos váltóversenyek nehezített körülmények között történő gurulóátfordulások végrehajtásával.

- repülő gurulóátfordulás,
* Mérlegállás, tarkóállás, fejállás.
* Kézenátfordulás oldalt (cigánykerék).
- Fejenátfordulás (segítségadással)
- Fellendülés kézállásba.

5.4.2.3. Ugrás kettő-négy részes szekrényben

- Támaszugrások előkészítő és rávezető gyakorlatai;
* Felguggolás függőleges leugrások feladatokkal;
* Felguggolás és ugrás lebegőtámaszba, leterpesztés (hosszában)
- Guggolóátugrás (széltében).

Értékelés

A szaktanár által meghatározott feltételek szerint.

6.5. Sportjátékok

Szerkezet: soros

Cél

Rendelkezzen egy sportjáték alapvető technikai készletével és legyen képes aktívan részt venni a játékban.

Követelmény

Legyen képes az elsajátított technikai elemek játék közbeni alkalmazására.

Előzmény

A megfelelő szintű előképzettség, a helyi hagyományok, és a személyi-, tárgyi feltételek.

Tartalom

6.6.1. Kézilabda

Technikai elemek körének bővítése:

* Adogatások mozgás közben.
* Egykezes felső átadás helyben és mozgás közben.
* Cselezés labdával.
* Kapura lövés állóhelyből és mozgásból.
* Helyezkedés a védőtől történő elszakadással, labdaátvétel.
- Védekező alaphelyzet, egyéni védekezés.
* Könnyített szabályok megtartásával szabad játék.

6.6.2. Kosárlabda

* Labdás és labda nélküli technikai elemek körének bővítése.
* Egy- és kétkezes átadások helyben és mozgás közben.
* Egykezes dobásformák egyszerű végrehajtása.
* Labdavezetés irányváltoztatással.
* Megindulások, megállások, sarkazások.
* Védekező alapmozgás, emberfogásos védekezés alapjai.
* 1-1 elleni játékhoz kapcsolódó technikai elemek alkalmazása játékos formában.
* Mini kosárlabdázás.

6.6.4. Labdarúgás

* Labdás és labda nélküli technikai elemek körének bővítése.
*Egyéni támadás és védekezés technikai és taktikai gyakorlatai játék és mérkőzés helyzetben.
* Rúgások labdaátvételek, labdavezetések; cselezések fejelések és szerelések váltakozó körülmények közötti alkalmazása.
- 1-1 elleni labdatartás; labdavezetés, cselezés, helyezkedés, szerelés.
- Játék kiskapura, kispályán.
- Támadó összjáték alapformái, két tanuló összjátéka.
- Kapura rúgások.
- 2-1 elleni cicajáték.

- 2-1 elleni támadásvezetés kapura lesszabály betartással.
- Vonalfutball.
- Szabad játék a szabályok megtartásával.

Értékelés

Szaktanár által meghatározott feltételek szerint.

6.6. Természetben űzhető sportok

Szerkezet: soros

Cél

A szabadban változó terepen és időjárási körülmények között végzett mozgásokkal edződjön szervezete a speciális ingerhatásokhoz.

Követelmény

Legyen képes néhány szabadban végezhető sportmozgások művelésére.

Előzmény

Elsősorban az iskolát megelőző időszak és a testnevelés órán kívüli tevékenység során megszerzett alapok.

Tartalom

6.6.1. Túrázások:természetjárás, tájékozódási futás, vízi túrák,kerékpáros túrák stb.

6.6.2. Téli sportok:szánkózás, korcsolyázás, sífutás, lesiklás stb.

6.6.3. Egyéb: BMX, görkorcsolya, gördeszka stb.

Értékelés

Kiemelten a nevelési szempontok érvényesítésével

6.7. Úszás (amennyiben lehetőség van rá)

Szerkezet: soros

Cél

Az uszodákban és természetes vizekben való biztonságos viselkedés megismerése és a veszélyelhárításhoz szükséges készségek kialakítása.

Egy úszásnem elsajátítása illetve a megtanult úszásnem mellett újabb technikák megismerése.

Követelmény

A tudásszintnek megfelelő feladat teljesítése.

Az uszoda és a természetes vizek veszélyeinek ismerete. Vízbiztonság.

Előzmény

A korábban megszerzett tudásszint

Tartalom

6.7.1. I. Tudásszint (úszni nem tudók)

Vízhez szoktatás:

- a vízellenállás érzékeltetése,
- merülési feladatok,
- légzési gyakorlatok,
- vízbeugrások,
- vízi játékok.

Lebegés - siklás:

- lebegés hason és háton
- siklás hason és háton.

A mell-, a hát és a gyorsúszás közül egy úszásnem oktatása.

- lábmunka (levegővétel)
- karmunka (levegővétel)
- a láb és a karmunka összekapcsolása,
- a láb és karmunka összekapcsolása a levegővétellel.

6.7.2. II. Tudásszint (egy úszásnak ismerete)

- Vízi játékok.

- Fejesugrás.
- Egy újabb úszásnem elsajátítása.
- Folyamatos úszás kis- ill. közepes intenzitással (2 x 100-400 m pihenővel).
- Ismétléses úszás szubmax. intenzitással (3-10 x 25-50 m pihenővel).

6.7.3. III. Tudásszint (két úszásnem ismerete)

- Vízi játékok (labdával is)
- A tudásszint differenciált fejlesztése.
- Folyamatos úszás közepes intenzitással (2 x 200-500 m pihenővel).
- Ismétléses úszás szubmax. intenzitással (3-10 x 25-50 m pihenővel).

Értékelés

A szaktanár által meghatározott feltételek szerint.

6.8. Könnyített- és gyógytestnevelés

Szerkezet: soros

Cél

Az elváltozások megszüntetésével visszatérés az egészséges tanulók testnevelés óráira.

Váljék szokásukká a korrigáló gyakorlatok végzése.

Követelmény

Ismerjék meg és tudják önállóan is végezni a korrigáló gyakorlatokat

Előzmény

Az elváltozás mértéke és milyensége.

Tartalom

Az egyéni elváltozások ismeretében differenciáltan tervezett gyakorlatok alkalmazása.

Értékelés

A szaktanár által kialakított szempontrendszer szerint.

6.9. Küzdősportok

Szerkezet: soros

Cél

A motoros képességek fejlesztésével, mozgáskészségek kialakításával egyidejűleg a tanulók bátorságának küzdőképességének, önuralmának fokozása és a küzdelemben is humánus, etikus magatartás kialakítása.

Követelmény

Egy választott küzdősport alaptechnikájának megismerése.

Előzmény

A helyi lehetőségek, személyi Tartalom

(a tanulók érdeklődésének megfelelően)

Önvédelmi ismeretek

Egy választott küzdősport alaptechnikája és a küzdéshez szükséges legelemibb szabályok

Értékelés

A nevelő hatás érvényesítésére irányuló legyen

6.10. Mozgás-zene-harmónia

Szerkezet: soros

Cél

A modern zenés mozgások (RSG,aerobic stb.) mellett, a helyi hagyományok tisztelete és megőrzése nemzeti tudatformálásunk szerves részeként kell, hogy tovább éljen ifjúságunkban.

A zenés mozgások tanításának alapvető célja: a tánc megszerettetése, táncos motívumok elsajátítása, ritmus-, egyensúly-, térbeli tájékozódó képesség fejlesztése, etikus, kulturált viselkedési normák kialakítása, az esztétikus mozgás és megjelenés igényének belsővé tétele.

Követelmény

Táncos alapmotívumok, alapmozgások elsajátítása.

Viselkedési, magatartási normák kialakítása.

Előzmény
A helyi lehetőségek, személyi Tartalom
(a tanulók érdeklődésének megfelelően)
Zenés sportmozgások:
- Ritmikus sportgimnasztika
- Néptánc
- Társastánc
- Aerobic

Értékelés
A zenés mozgások megszerettetésére irányuló motivációk kiváltására irányuljon
Testnevelés 7
Szerkezet: soros
Részei

7.1. Rendgyakorlatok (Alakiság) 31. oldal

7.2. Gimnasztika 31. oldal

7.3. Atlétika 32. oldal

7.4. Torna 33. oldal

7.5. Sportjátékok, iskolai- és népijátékok 35. oldal

7.6. Természetben űzhető sportok 37. oldal

7.7. Úszás (amennyiben lehetőség van rá) 37. oldal

7.8. Könnyített- és gyógytestnevelés 38. oldal

7.9. Küzdősportok 38. oldal

7.10. Mozgás - zene-harmónia 39. oldal

Óraszám
heti: 5 óra
Cél
Az életkori sajátosságok, az előképzettség és a tárgyi lehetőségek figyelembevételével:
- a koordinációs- és a kondicionális képességek fejlesztése;
- mozgáskészségek kialakítása és megszilárdítása valamint
- a pozitív akarati-erkölcsi tulajdonságok erősítése, a negatív tulajdonságok visszaszorítása.

A tantárgy általános célkitűzéseinek konkretizálása.
Követelmény
Rendelkezzenek az életkoruknak megfelelő szintű: koordinációs- és kondicionális képességekkel és mozgásos cselekvésbiztonsággal.
Előzmény
Az egyes témakörökön belüli megfelelő előrehaladáshoz az előző osztályok tananyagának megfelelő tudásszintje szükséges.
Értékelés
(ajánlott)
Motoros próbák

1. Helyből távolugrás
2. Hanyatfekvésből felülés
3. Hasonfekvésből törzsemelés
4. Fekvőtámaszban karhajlítás
5. 2000 m-es futás

7.1. Rendgyakorlatok (Alakiság)

Szerkezet: soros

Cél

Az alapvető szervezési feladatok megoldásához szükséges alaki gyakorlatok vezényszavaknak megfelelő alkalmazása.

A járás ütemezésre, tapsra, zenére történő végrehajtása illetve menetdal elsajátítása.

A tanulók tudatos önfegyelmének kialakítása.

Követelmény

Alakzatok felvétele és változtatása a vezényszavaknak megfelelően.

Előzmény

Az előző osztályokban előírt tananyag tudásszintje.

Tartalom

7.1.1. Alakzatok, alaki mozdulatok- és mozgásmódok, alakzatok kialakítása:

7.1.1.1. Alakzatok : oszlop, vonal, zárt és nyitott.

7.1.1.2. Alaki mozdulatok: vigyázzállás, vigyázzállást módosító helyzetek, fordulatok helyben, lépés kiigazítás.

7.1.1.3. Mozgásmódok: lépés, futás, helyben járás és irányváltoztatás.

7.1.1.4. Alakzatok kialakítása: sorakozás, nyitódás és zárkózás, fejlődés és szakadozás.

Értékelés

A szaktanár által meghatározott, elsősorban nevelési szempontok alapján kialakított feltételrendszer szerint folyamatosan.

7.2. Gimnasztika

Szerkezet: soros

Cél

A vezényszavaknak megfelelően legyen képes felvenni a különböző kiindulóhelyzeteket és végrehajtani a gimnasztikai gyakorlatokat.

A gyakorlatok és a zene (ritmus,tempó) kapcsolatának megteremtése.

Követelmény

Gimnasztikai gyakorlatok végzése vezényszavakra illetve a zene és a vezényszavak (taps) egyidejű alkalmazásával.

Tudjon önállóan bemelegíteni.

Előzmény

A 7. osztályig a tanulóknak a gimnasztika alapvető gyakorlatanyagát és vezényszavait meg kell ismerni.

Tartalom

A gimnasztika tartalmazza azokat a mozgásos feladatokat, gyakorlatokat, amelyek megalapozzák a koordinációs és kondicionális képességeket, valamint a hajlékonyságot és a lazaságot.

A gyakorlatokat a konkrét feladatokhoz, (a lehetőségek és a tanulók előképzettségének figyelembevételével) a szabad-, páros-, szer- és kéziszer gyakorlatok köréből a szaktanár szabadon választja ki.

7.2.1. Általánosan és sokoldalúan előkészítő gyakorlatok

7.2.2. Általánosan és sokoldalúan fejlesztő gyakorlatok

7.2.3. Speciálisan előkészítő és fejlesztő gyakorlatok

7.2.4. Speciális képességfejlesztő gyakorlatok

Értékelés

A szaktanár által meghatározott kritériumrendszer szerint folyamatosan és időszakosan.

7.3. Atlétika

Szerkezet: soros

Cél

A koordinációs- és a kondicionális képességek fejlesztése, az alapvető mozgáskészségek (járás, futás, ugrás) tökéletesítése, korszerű ugró- és dobótechnikák elsajátítása valamint a pozitív akarati-erkölcsi tulajdonságok erősítése.

- A tanuló tudjon :
- különböző jelekre gyorsan reagálni, elindulni;
- folyamatosan futni;
- helyből és nekifutásból távolt és magasat ugrani;
- egy és két kézzel dobni (hajítani,lökni és vetni).

Követelmény

(fiúk-lányok)

Futás: lányok 1000 m, fiúk 2000 m folyamatosan, szintidő nélkül.

Távolugrás: szintteljesítés és technikai végrehajtás.

Kislabdahajítás távolságra.

(az egyéni adottságok és képességek figyelembe vételével)

Előzmény

- adottságok,
- a koordinációs- és kondicionális képességek szintje,
- előképzettség (tudásszint).

Tartalom

7.3.1. A futások:

- futóiskola (djoggolás, szkippelés, sarokemelés stb.),
- játékos rajtversenyek, fogójátékok,
- az atlétikai versenyszabályoknak megfelelő rajtolási formák elsajátítása,
- váltó játékok, váltóversenyek,
- váltófutás technikája,
- fokozófutások 3-6 x 4-80 m,
- tartós, egyenletes és változó iramú futás, (6-12 perc vagy 1000-2000 m),
- átfutás egyenlő távolságokra elhelyezett akadályok felett.

7.3.2. Ugrások:

- szökdelő és ugrójátékok, versenyek,
- helyből ugrások, sorozatugrások,
- akadályok feletti átugrások (modul rendszerű akadálysor felépítése),
- magasugrás átlépő-,guruló-, hasmánt- vagy flop (amennyiben van rá lehetőség) technikával,
- távolugrás guggoló-, lépő-,homorító-, ollózó- vagy homorító-ollózó technikával.

7.3.3. Dobások:

- dobójátékok és versenyek különböző szerekkel,
- helyből és lendületszerzésből történő dobások nagy labdával,
- kislabdahajítása célba és távolságra,
- dobás hátra tömöttlabdával,
- súlylökés helyből és lendületszerzésből

Értékelés

Értékelés

A szaktanár által meghatározott feltételek szerint.

7.4. Torna

Szerkezet: soros

Cél

Minél több új mozgáselemmel és tornaszerrel, kiegészítő tornakészlettel ismerkedjen meg a tanulók.

Relatív ereje érje el azt a szintet, hogy képes legyen a különböző függő- és támaszhelyzetekben uralni a testtömegét.

- A tanuló legyen képes:

- a tornaszerekre felugrani és azokról leugrani;
- különböző szereken támlázni, mászni és függeszkedni;
- különböző helyzetekben és mozgásokban megtartani egyensúlyi helyzetét;
- tudása birtokában legyőzni félelmét.

Követelmény

Lányok:

Talaj : fejállás, mérlegállás, kézállásba fellendülés (segítségadással).

Ugrás (3-5 részes szekrény széltében):egy tanult ugrás végrehajtása segítségadással

Fiúk:

Talaj: fejállás, mérlegállás, kézállásba fellendülés (segítségadással vagy bordásfal mellett).

Ugrás (3-5 részes szekrény hosszában): nekifutásból felugrás guggolótámaszba , függőleges leugrás.

Előzmény

- adottságok,
- a koordinációs- és kondicionális képességek szintje,
- előképzettség (tudásszint).

Tartalom

7.4.1. Torna (lányok)

7.4.1.2. Talaj

- Az RSG szabadgyakorlatok előkészítő és fő mozgásanyagából kiválasztott gyakorlatok zenére történő végrehajtása.
- Gurulóátfordulások előre és hátra a kiinduló és befejező helyzetek megváltoztatásával.
- Játékos váltóversenyek különböző gurulóátfordulások nehezített körülmények között történő végrehajtásával.
- Repülő gurulóátfordulás.
- Mérlegállás, tarkóállás, fejállás.
- Fellendülés kézállásba (segítségadással).
- Kézenátfordulás oldalt (cigánykerék)

7.4.1.3. Ugrás három-öt részes szekrényen széltében

- Felguggolás helyből és nekifutásból, függőleges leugrások feladatokkal.
- Zsugorkanyarlati átugrás.
- Terpesz le- és átugrás
- Guggolóátugrás.
- Fejenátfordulás.

7.4.2. Torna (fiúk)

7.4.2.2. Talaj

- Gurulóátfordulások előre és hátra a kiinduló- és befejezőhelyzetek megváltoztatásával.
- Játékos váltóversenyek nehezített körülmények között történő gurulóátfordulások végrehajtásával.
- Repülő gurulóátfordulás
- Mérlegállás, tarkóállás, fejállás.
- Kézenátfordulás oldalt (cigánykerék).
- Tarkóbillenés, fejenátfordulás hajlított állásba.
- Vetődés mellső fekvőtámaszból nyújtott ülésbe.

7.4.2.3. Ugrás három-öt részes szekrényben hosszában

* Felguggolás függőleges leugrások, feladatokkal.
* Felguggolás és ugrás lebegőtámaszba, leguggolás, leterpesztés.
* Terpeszátugrás.

Értékelés
A szaktanár által meghatározott feltételek szerint.
7.5. Sportjátékok, iskolai- és népijátékok
Szerkezet: soros
Cél
A csapatszerveződés és a játék pozitív személyiségformáló hatásának érvényesítése.
Rendelkezzen egy sportjáték alapvető technikai készletével és legyen képes aktívan részt venni a játékban.
Követelmény
Legyen képes az elsajátított technikai elemek szabályoknak megfelelő végrehajtására és játék közbeni alkalmazására.
Előzmény
A technikai elemek elsajátításához és a játékhoz szükséges kondiciónális és koordinációs képességszint.
Tartalom
7.5.1. Kézilabda
Technikai elemek elsajátítása:
* Adogatások mozgás közben.
* Egy kezes felső átadás helyben és mozgás közben.
* Cselezés labdával.
* Kapura lövés állóhelyből és mozgásból.
* Helyezkedés a védőtől történő elszakadással, labdaátvétel.
* Védekező alaphelyzet; egyéni védekezés;védőjátékos helyezkedése a labdás és labda nélküli támadóval szemben.
* Könnyített szabályok megtartásával szabad játék.
7.5.2. Kosárlabda
* Labdás és labda nélküli technikai elemek körének bővítése.
* Egy- és kétkezes átadások helyben és mozgás közben.
* Egykezes dobásformák egyszerű végrehajtása.
* Labdavezetés irányváltoztatással.
* Megindulások, megállások.
* Tempódobás megalapozása.
* Védekező alapmozgás, emberfogásos védekezés alapjai.
* 1-1 elleni játékhoz kapcsolódó technikai elemek alkalmazása játékos formában.
* Könnyített szabályok betartásával szabad játék.
7.5.4. Labdarúgás
*Egyéni támadás és védekezés technikai és taktikai gyakorlatai játék és mérkőzés helyzetben.
* Rúgások labdaátvételek, labdavezetések; cselezések fejelések és szerelések váltakozó körülmények közötti alkalmazása.
* 1-1 elleni labdatartás; labdavezetés, cselezés, helyezkedés, szerelés.
* Játék kiskapura, kispályán.
* Támadó összjáték alapformái, két tanuló összjátéka.
* Kapura rúgások.
* 2-1 elleni cicajáték.
* 2-1 elleni támadásvezetés kapura lesszabály betartással.
* Vonalfutball.
 Szabad játék a szabályok megtartásával.
7.5.5. Egyéb sportjátékok
Az iskola lehetőségeinek függvényében: tollaslabda, asztalitenisz, lábtenisz, fallabda stb.
7.5.5. Iskolai- és népijátékok

A nevelési és képzési célok megvalósításához felhasználható játékok körét a szaktanár határozza meg (Pl.: előkészítő játékok, fogó játékok,váltóversenyek,küzdőjátékok, stb.).
Értékelés
A szaktanár által meghatározott feltételek szerint.
7.6. Természetben űzhető sportok
Szerkezet: soros
Cél
Az időjárási viszonyok elviselése során átélt pozitív és negatív élmények személyiségfejlesztő hatásának felhasználása.
A szabadban változó terepen végzett mozgásokkal edződjön szervezete a speciális ingerhatásokhoz.
Követelmény
Legyen képes néhány szabadban végezhető sportmozgás művelésére.
Ismerje a szabadban végzett mozgások egészségügyi és balesetvédelmi rendszabályait.
Előzmény
Elsősorban az iskolát megelőző időszak és a testnevelés órán kívüli tevékenység során megszerzett képességek és készségek.
Tartalom
7.6.1. Túrázások:természetjárás, tájékozódási futás, vízi túrák,kerékpáros túrák stb.
7.6.2. Téli sportok:szánkózás, korcsolyázás, sífutás, lesiklás stb.
7.6.3. Egyéb: BMX, görkorcsolya, gördeszka stb.
Értékelés
Elsősorban nevelési szempontok érvényesítésével
7.7. Úszás (amennyiben lehetőség van rá)
Szerkezet: soros
Cél
Az uszodákban és természetes vizekben való biztonságos viselkedés megismerése és a veszélyelhárításhoz szükséges készségek kialakítása.
Egy úszásnem elsajátítása illetve a megtanult úszásnem mellett újabb technikák megismerése.
Követelmény
A tudásszintnek megfelelő feladat teljesítése.
Az uszoda és a természetes vizek veszélyeinek ismerete. Vízbiztonság.
Előzmény
A korábban megszerzett tudásszint
Tartalom
7.7.1. I. Tudásszint (úszni nem tudók)
Vízhez szoktatás:
- a vízellenállás érzékeltetése,
- merülési feladatok,
- légzési gyakorlatok,
- vízbeugrások,
- vízi játékok.

Lebegés - siklás:
- lebegés hason és háton
- siklás hason és háton.

A mell-, a hát és a gyorsúszás közül egy úszásnem oktatása.
- lábmunka (levegővétel)
- karmunka (levegővétel)
- a láb és a karmunka összekapcsolása,
- a láb és karmunka összekapcsolása a levegővétellel.

7.7.2. II. Tudásszint (egy úszásnak ismerete)

Vízi játékok.
Fejesugrás.
Egy újabb úszásnem elsajátítása.
Folyamatos úszás kis- ill. közepes intenzitással (2 x 100-400 m pihenővel).
Ismétléses úszás szubmax. intenzitással (3-10 x 25-50 m pihenővel).
7.7.3. III. Tudásszint (két úszásnem ismerete)
Vízi játékok (labdával is)
A tudásszint differenciált fejlesztése.
Folyamatos úszás közepes intenzitással (2 x 200-500 m pihenővel).
Ismétléses úszás szubmax. intenzitással (3-10 x 25-50 m pihenővel).
Értékelés
A szaktanár által meghatározott feltételek szerint.
7.8. Könnyített- és gyógytestnevelés
Szerkezet: soros
Cél
Az elváltozások megszüntetésével visszatérés az egészséges tanulók testnevelés óráira.
Váljék szokásukká a korrigáló gyakorlatok végzése.
Követelmény
Ismerjék meg és tudják önállóan is végezni a korrigáló gyakorlatokat
Előzmény
Az elváltozás mértéke és milyensége.
Tartalom
Az egyéni elváltozások ismeretében differenciáltan tervezett gyakorlatok alkalmazása.
Értékelés
A szaktanár által kialakított szempontrendszer szerint.
7.9. Küzdősportok
Szerkezet: soros
Cél
A motoros képességek fejlesztésével, mozgáskészségek kialakításával egyidejűleg a tanulók bátorságának küzdőképességének, önuralmának fokozása és a küzdelemben is humánus, etikus magatartás kialakítása.
Követelmény
Egy választott küzdősport alaptechnikájának megismerése.
Előzmény
A helyi lehetőségek, személyi Tartalom
(a tanulók érdeklődésének megfelelően)
Önvédelmi ismeretek
Egy választott küzdősport alaptechnikája és a küzdéshez szükséges legelemibb szabályok
Értékelés
A nevelő hatás érvényesítésére irányuló legyen
7.10. Mozgás - zene-harmónia
Szerkezet: soros
Cél
A modern zenés mozgások (RSG,aerobic stb.) mellett, a helyi hagyományok tisztelete és megőrzése nemzeti tudatformálásunk szerves részeként kell, hogy tovább éljen ifjúságunkban.
A zenés mozgások tanításának alapvető célja: a tánc megszerettetése, táncos motívumok elsajátítása, ritmus-, egyensúly-, térbeli tájékozódó képesség fejlesztése, etikus, kulturált viselkedési normák kialakítása, az esztétikus mozgás és megjelenés igényének belsővé tétele.
Követelmény
Táncos alapmotívumok, alapmozgások elsajátítása.

Viselkedési, magatartási normák kialakítása.
Előzmény
A helyi lehetőségek, személyi Tartalom
(a tanulók érdeklődésének megfelelően)
Zenés sportmozgások:
- Ritmikus sportgimnasztika
- Néptánc
- Társastánc
- Aerobic

Értékelés
A zenés mozgások megszerettetésére irányuló motivációk kiváltására irányuljon
Testnevelés 8
Szerkezet: soros
Részei

8.1. Rendgyakorlatok (Alakiság) 41. oldal

8.2. Gimnasztika 41. oldal

8.3. Atlétika 42. oldal

8.4. Torna 43. oldal

8.5. Sportjátékok, iskolai- és népijátékok 45. oldal

8.6. Természetben űzhető sportok 46. oldal

8.7. Úszás (amennyiben lehetőség van rá) 46. oldal

8.8. Könnyített- és gyógytestnevelés 47. oldal

8.9. Küzdősportok 48. oldal

8.10. Mozgás - zene-harmónia 48. oldal

Óraszám
heti: 5 óra
Cél
Az életkori sajátosságok, az előképzettség és a tárgyi lehetőségek figyelembevételével:
- a koordinációs- és a kondicionális képességek fejlesztése;
- mozgáskészségek kialakítása és megszilárdítása valamint
- a pozitív akarati-erkölcsi tulajdonságok erősítése, a negatív tulajdonságok visszaszorítása.

A tantárgy általános célkitűzéseinek konkretizálása.
Követelmény
Rendelkezzenek az életkoruknak megfelelő szintű: koordinációs- és kondicionális képességekkel és mozgásos cselekvésbiztonsággal.
Előzmény
Az egyes témakörökön belüli előrehaladáshoz az előző osztályok tananyagának megfelelő tudásszintje szükséges.
Értékelés
(ajánlott)

Motoros próbák
1. Helyből távolugrás
2. Hanyatfekvésből felülés
3. Hasonfekvésből törzsemelés
4. Fekvőtámaszban karhajlítás
5. 2000 m-es futás
8.1. Rendgyakorlatok (Alakiság)
Szerkezet: soros
Cél
Az alapvető szervezési feladatok megoldásához szükséges alaki gyakorlatok vezényszavaknak megfelelő alkalmazása.
A tanulók tudatos önfegyelmének megszilárdítása, az alkalmazás szükségességének elfogadtatása.
Követelmény
A testnevelés óra célszerű, gazdaságos megszervezéséhez szükséges ismeretek készség szintű alkalmazása.
Előzmény
Az előző osztályokban előírt tananyag tudásszintje.
Tartalom
8.1.1. Alakzatok, alaki mozdulatok- és mozgásmódok, alakzatok kialakítása:
8.1.1.1. Alakzatok : oszlop, vonal, zárt és nyitott.
8.1.2. Alaki mozdulatok: vigyázzállás, vigyázzállást módosító helyzetek, fordulatok helyben, lépés kiigazítás.
8.1.1.3. Mozgásmódok: lépés, futás, helyben járás és irányváltoztatás.
8.1.1.4. Alakzatok kialakítása: sorakozás, nyitódás és zárkózás, fejlődés és szakadozás.
Értékelés
A szaktanár által meghatározott, elsősorban nevelési szempontok alapján kialakított feltételrendszer szerint folyamatosan.
8.2. Gimnasztika
Szerkezet: soros
Cél
Sajátítsanak el speciális légzőgyakorlatokat, relaxációs eljárásokat és testtartásjavító gyakorlatokat.
A vezényszavaknak megfelelően legyen képes felvenni a különböző kiindulóhelyzeteket és végrehajtani a gimnasztikai gyakorlatokat.
A gyakorlatok zenére történő végrehajtása során az esztétikus, harmonikus mozgás igényének kialakítása.
Követelmény
Legyen képes gyakorlatfüzér esztétikus végrehajtására , vezényszavakra illetve a zene és a vezényszavak (taps) egyidejű alkalmazásával.
Tudjon önállóan bemelegíteni.
Előzmény
Az előző osztályokban előírt tananyag tudásszintje.
Tartalom
A gimnasztika tartalmazza azokat a mozgásos feladatokat, gyakorlatokat, amelyek megalapozzák a koordinációs és kondicionális képességeket, valamint a hajlékonyságot és a lazaságot.
A gyakorlatokat a konkrét feladatokhoz, (a lehetőségek és a tanulók előképzettségének figyelembevételével) a szabad-, páros-, szer- és kéziszer gyakorlatok köréből a szaktanár szabadon választja ki.
7.2.1. Általánosan és sokoldalúan előkészítő gyakorlatok
7.2.2. Általánosan és sokoldalúan fejlesztő gyakorlatok
7.2.3. Speciálisan előkészítő és fejlesztő gyakorlatok

7.2.4. Speciális képességfejlesztő gyakorlatok
Értékelés
A szaktanár által meghatározott kritériumrendszer szerint folyamatosan és időszakosan.
8.3. Atlétika
Szerkezet: soros
Cél
A koordinációs- és a kondicionális képességek fejlesztése, az alapvető mozgáskészségek (járás, futás, ugrás) tökéletesítése, korszerű ugró- és dobótechnikák elsajátítása valamint a pozitív akarati-erkölcsi tulajdonságok erősítése.

- A tanuló tudjon :

- különböző jelekre gyorsan reagálni, elindulni;
- folyamatosan futni;
- helyből és nekifutásból távolt és magasat ugrani;
- egy és két kézzel dobni (hajítani,lökni és vetni).

Követelmény
(fiúk-lányok)
Futás:
lányok 1500 m szintidő nélkül (folyamatos futás)
fiúk 2500 m szintidő nélkül (folyamatos futás)
Távolugrás: szintteljesítés és technikai végrehajtás.
Magasugrás: szintteljesítés és technikai végrehajtás.
Súlylökés: Szintteljesítés és technikai végrehajtás.
Előzmény

- adottságok,
- a koordinációs- és kondicionális képességek szintje,
- előképzettség (tudásszint).

Tartalom
8.3.1. Futások:

- futóiskola (lépéshossz és frekvenciaváltások)
- rajtversenyek 15-20 m-es kifutással álló- és térdelőrajtból történő indulással,
- váltófutás váltóversenyek (körpályán is)
- fokozófutások 3-6 x 60-100 m,
- tartós, egyenletes és változó iramú futás (9-15 perc vagy 1500-2500 m),
- átfutás egyenlő távolságokra elhelyezett kb. 40 cm-es akadályok felett.

8.3.2. Ugrások:

- ugró, szökdelő játékok és versenyek nehezített feltételekkel,
- a reaktív ugróerő fejlesztése mélybeugrásokkal,
- akadályok feletti átugrások (modul rendszerű akadálysor felépítése),
- magasugrás átlépő-,guruló-, hasmánt- vagy flop (amennyiben van rá lehetőség) technikával,
- távolugrás guggoló-, lépő-,homorító-, ollózó- vagy homorító-ollózó technikával.
- magasugró és távolugró versenyek.

8.3.3. Dobások:

- dobóversenyek nagylabdával és súlygolyóval,
- kislabdahajító-verseny célba és távolságra,
- súlylökőversenyek (lányok 3 kg, fiúk 4 kg).

Értékelés
A szaktanár által meghatározott feltételek szerint.
(az egyéni adottságok és képességek figyelembe vételével)
8.4. Torna
Szerkezet: soros

Cél
A korábban megismert gyakorlatok csiszolása, elemkapcsolatok kialakítása és új mozgások elsajátítása.
Alkalmazás szintjén tudjon segítséget adni és ismerje meg a balesetmegelőzés szabályait.
Követelmény
Három-hat mozgáselemet tartalmazó gyakorlat összeállítása, ill. egy ugrás tudásszintnek megfelelő kiválasztása és bemutatása.
Előzmény
- adottságok,
- a koordinációs- és kondiciónális képességek szintje,
- előképzettség (tudásszint).

Tartalom
8.4.1. Torna (lányok)
8.4.1.2. Talaj
* Gurulás hátra futólagos kézálláson keresztül guggolótámaszba.
* Fejenátfordulás hajlított állásba.
* Kézenátfordulás előre hajlított állásba.
* Tarkóbillenés.
* Haránt és oldalspárga.
8.4.1.3. Ugrás három-ötrészes szerkényen éltében
* Guggolóátugrás.
* Terpeszátugrás.
* Fejenátfordulás.
Feladat az elugrás távolságának és ívének növelése.
8.4.2. Torna (fiúk)
8.4.2.2. Talaj
* Repülő-gurulóátfordulás különböző hosszúságú és magasságú akadályok felett.
* Gurulás hátra futólagos kézálláson keresztül guggolóállásba.
* Vetődés mellső fekvőtámaszból nyújtott ülésbe.
* Fejenátfordulás sorozat hajlított és nyújtott testtel.
* Kézenátfordulás előre hajlított állásba.
8.4.2.3. Ugrás három-öt részes szekrényen hosszában
* Guggolóátugrás.
* Terpeszátugrás.
* Fejenátfordulás.
Feladat az elugrás távolságának és ívének növelése.
Értékelés
A szaktanár által meghatározott feltételek szerint.
8.5. Sportjátékok, iskolai- és népijátékok
Szerkezet: soros
Cél
A csapatszerveződés és a játék pozitív személyiségformáló hatásának érvényesítése.
Rendelkezzen két sportjáték alapvető szabályainak ismeretével, technikai készletével és legyen képes egyszerű taktikai elképzelések megvalósítására.
Követelmény
Legyen képes:
- az elsajátított technikai elemek szabályoknak megfelelő végrehajtására és játék közbeni alkalmazására.
- a győzelem és vereség emocionális hatásainak szabályozására.

Előzmény
A technikai elemek elsajátításához és a játékhoz szükséges kondiciónális és koordinációs képességszint.

Tartalom
8.5.1. Kézilabda
Alaptechnikai elemek és taktikai ismeretek körének bővítése:
* Labdaátadás és kapura lövés helyből indulva, és mozgásból.
* Üres helyre helyezkedő, befutó játékosnak gyors átadás, bejátszás.
* Résre helyezkedés, betörés.
* Kapuelőtér elé helyezkedve gólveszélyes terület védése.
* Szabályok alkalmazásával szabad játék.
8.5.2. Kosárlabda
Alaptechnikai elemek és taktikai ismeretek körének szélesítése:
* Fektetett dobás labdavezetésből, átvett labdával; egykezes dobásformák végrehajtása mozgásból.
* Irányváltoztatásos labdavezetés.
* Megindulások, megállások, sarkazás.
* Tempódobás.
* Védekező alapmozgás játékhelyzetnek megfelelően; egyéni védekezés.
* Átfutások, befutások; állóelzárások.
* 2:1 elleni támadás és védekezés alapjai.
* 2:2 elleni játék.
* Szabályok betartásával szabadjáték.
8.5.4. Labdarúgás
* Csapat vagy csapatrész támadás és védekezés alapjainak megismerése játék és mérkőzés helyzetben.
* Kétkapus játék.
* 1:1 elleni cicajáték
* 2:1 elleni támadásvezetés kapura lesszabály betartással.
* Kapura lövések.
* 4:3 elleni cicajáték.
* 4:3 elleni támadásvezetés kapusbeállítással és lesszabály betartásával.
* Szabadjáték a szabályok megtartásával.
8.5.5. Egyéb sportjátékok
Az iskola lehetőségeinek függvényében: tollaslabda, asztalitenisz, lábtenisz, fallabda stb.
8.5.6. Iskolai- és népijátékok
A nevelési és képzési célok megvalósításához felhasználható játékok körét a szaktanár határozza meg (Pl.: előkészítő játékok, fogó játékok,váltóversenyek,küzdőjátékok, stb.).
Értékelés
A szaktanár által meghatározott feltételek szerint.
8.6. Természetben űzhető sportok
Szerkezet: soros
Cél
Az időjárási viszonyok elviselése során átélt pozitív és negatív élmények személyiségfejlesztő hatásának felhasználása.
A szabadban változó terepen végzett mozgásokkal edződjön szervezete a speciális ingerhatásokhoz.
Követelmény
Legyen képes néhány szabadban végezhető sportmozgás művelésére.
Ismerje a szabadban végzett mozgások egészségügyi és balesetvédelmi rendszabályait.
Előzmény
Elsősorban az iskolát megelőző időszak és a testnevelés órán kívüli tevékenység során megszerzett képességek és készségek.
Tartalom
7.6.1. Túrázások:természetjárás, tájékozódási futás, vízi túrák,kerékpáros túrák stb.
7.6.2. Téli sportok:szánkózás, korcsolyázás, sífutás, lesiklás stb.

7.6.3. Egyéb: BMX, görkorcsolya, gördeszka stb.
Értékelés
Elsősorban nevelési szempontok érvényesítésével
8.7. Úszás (amennyiben lehetőség van rá)
Szerkezet: soros
Cél
Az uszodákban és természetes vizekben való biztonságos viselkedés megismerése és a veszélyelhárításhoz szükséges készségek kialakítása.
Egy úszásnem elsajátítása illetve a megtanult úszásnem mellett újabb technikák megismerése.
Követelmény
A tudásszintnek megfelelő feladat teljesítése.
Az uszoda és a természetes vizek veszélyeinek ismerete. Vízbiztonság.
Előzmény
A korábban megszerzett tudásszint
Tartalom
8.7.1. I. Tudásszint (egy úszásnak ismerete)
Vízi játékok.
Fejesugrás.
Egy újabb úszásnem elsajátítása.
Folyamatos úszás kis- ill. közepes intenzitással (2 x 100-400 m pihenővel).
Ismétléses úszás szubmax. intenzitással (3-10 x 25-50 m pihenővel).
8.7.2. II. Tudásszint (két úszásnem ismerete)
Vízi játékok (labdával is)
A tudásszint differenciált fejlesztése.
Folyamatos úszás közepes intenzitással (2 x 200-500 m pihenővel).
Ismétléses úszás szubmax. intenzitással (3-10 x 25-50 m pihenővel).
Vízből mentés.
Értékelés
A szaktanár által meghatározott feltételek szerint.
8.8. Könnyített- és gyógytestnevelés
Szerkezet: soros
Cél
Az elváltozások megszüntetésével visszatérés az egészséges tanulók testnevelés óráira.
Váljék szokásukká a korrigáló gyakorlatok végzése.
Követelmény
Ismerjék meg és tudják önállóan is végezni a korrigáló gyakorlatokat
Előzmény
Az elváltozás mértéke és milyensége.
Tartalom
Az egyéni elváltozások ismeretében differenciáltan tervezett gyakorlatok alkalmazása.
Értékelés
A szaktanár által kialakított szempontrendszer szerint.
8.9. Küzdősportok
Szerkezet: soros
Cél
A motoros képességek fejlesztésével, mozgáskészségek kialakításával egyidejűleg a tanulók bátorságának küzdőképességének, önuralmának fokozása és a küzdelemben is humánus, etikus magatartás kialakítása.
Követelmény
Egy választott küzdősport alaptechnikájának megismerése.

A helyi lehetőségek, személyi Tartalom
(a tanulók érdeklődésének megfelelően)
Önvédelmi ismeretek
Egy választott küzdősport alaptechnikája és a küzdéshez szükséges legelemibb szabályok
Értékelés
A nevelő hatás érvényesítésére irányuló legyen
8.10. Mozgás - zene-harmónia
Szerkezet: soros
Cél
A modern zenés mozgások (RSG,aerobic stb.) mellett, a helyi hagyományok tisztelete és megőrzése nemzeti tudatformálásunk szerves részeként kell, hogy tovább éljen ifjúságunkban.
A zenés mozgások tanításának alapvető célja: a tánc megszerettetése, táncos motívumok elsajátítása, ritmus-, egyensúly-, térbeli tájékozódó képesség fejlesztése, etikus, kulturált viselkedési normák kialakítása, az esztétikus mozgás és megjelenés igényének belsővé tétele.
Követelmény
Táncos alapmotívumok, alapmozgások elsajátítása.
Viselkedési, magatartási normák kialakítása.
A helyi lehetőségek, személyi Tartalom
(a tanulók érdeklődésének megfelelően)
Zenés sportmozgások:

- Ritmikus sportgimnasztika
- Néptánc
- Társastánc
- Aerobic

Értékelés
A zenés mozgások megszerettetésére irányuló motivációk kiváltására irányuljon